

Σ Υ Μ Ε Ω Ν
Ο
Ν Ε Ο Σ Θ Ε Ο Λ Ο Γ Ο Σ

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ
(Η' - ΛΔ')

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ
ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ Η' - ΚΒ'
Ἀπὸ τὸν
ΔΗΜΗΤΡΙΟ ΡΙΖΟ, Θεολόγο
ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΚΓ' - ΛΔ'
Ἀπὸ τὴν
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΓΚΟΛΤΣΟΥ, Θεολόγο

Φ Ι Λ Ο Κ Α Λ Ι Α
Τ Ω Ν
Ν Η Π Τ Ι Κ Ω Ν Κ Α Ι Α Σ Κ Η Τ Ι Κ Ω Ν
19Δ

Ἐπόπτης Ἐκδόσεως

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

Ἐπιμελητῆς Ἐκδόσεως

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, Πτυχιούχος Θεολογίας

Ε Π Ε

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1989

Σ Υ Μ Ε Ω Ν

Ο

Ν Ε Ο Σ Θ Ε Ο Λ Ο Γ Ο Σ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόν τόμο αυτό, πού ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ προηγουμένου τόμου 19 Γ, ἐκδίδονται οἱ ὑπόλοιπες εἴκοσι ἑπτὰ κατηχήσεις τοῦ πατρὸς ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου. Ἡ εὐχαριστία, ἀποτελούμενη ἀπὸ δύο λόγους, ἐκδόθηκε στόν Α' τόμο τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἥτοι στόν 19Α' τῆς σειρᾶς τῆς ΦΙΛΟΚΑΛΙΑΣ.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Η'

Περὶ τελείας ἀγάπης. Ἀγάπη εἶναι νὰ λυπούμαστε γιὰ τὶς κακὲς πράξεις κάποιου περισσότερο ἀπὸ τὸν ἴδιο πού τὶς διαπράττει, καὶ νὰ χαιρόμαστε γιὰ τὰ κατορθώματα καὶ τὴ σωτηρία κάποιου περισσότερο ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιο. Μιὰ τέτοια ψυχὴ εἶναι πραγματικὰ θεοφορούμενη καὶ τελειωμένη μέσα στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον. Καὶ αὐτὸ θὰ μπορέσει νὰ τὸ κάνει κανεὶς ἂν κατανοῆσει καὶ ἀναλογίζεται πάντοτε τὸ μέγεθος τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς δόξας πού τὸν ἀναμένουν στὴν ἄλλη ζωὴ. Ἐκεῖνος πού δὲν ἔφθασε σὲ μιὰ τέτοια ἀγάπη, εἶναι τυφλός. Χωρὶς ἀγάπη δὲν μπορούμε νὰ εἴμαστε Χριστιανοὶ οὔτε καὶ νὰ γίνομε τέκνα τοῦ Θεοῦ.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Θ'

Περὶ ἐλεημοσύνης. Τονίζεται ὅτι ἡ πνευματικὴ ἐλεημοσύνη εἶναι ἀνώτερη τῆς ὑλικῆς. Μποροῦμε βέβαια τὸν πεινῶντα καὶ διψῶντα Χριστὸ νὰ τὸν θρέψουμε καὶ νὰ τὸν ποτίσουμε μὲ ὑλικά ἀγαθὰ, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἓνας ἄλλος τρόπος πού εἶναι ἐξίσου σπουδαῖος, καὶ αὐτὸς εἶναι νὰ πεινοῦμε καὶ νὰ διψοῦμε ἐμεῖς γι' αὐτόν, πρᾶγμα πού γίνεται τροφή καὶ πόση αὐτοῦ, καὶ ἡ μετάνοια καὶ τὰ δάκρυα.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Ι'

Περὶ μετοχῆς ἀγίου Πνεύματος καὶ ἀγιωσύνης καὶ τέλειαις ἀπάθειας. Τῶν ἀγίων ὁ ἔπαινος καὶ μακαρισμὸς συνίσταται σὲ δυὸ πράγματα: στήν ὀρθόδοξον πίστην καὶ τὸν ἐπαινετὸν βίον, καὶ ὅταν ὑπάρχουν αὐτὰ ἀκολουθεῖ ἡ δωρεὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος καὶ τὰ χαρίσματά του.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΑ'

Περὶ νηστείας. Τονίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς νηστείας καὶ κατὰ τις ἄλλες ἐβδομάδες μετὰ τὴν πρώτην ἐβδομάδα τῆς Τεσσαρακοστῆς, διότι ἡ νηστεία διαλύει σιγὰ σιγὰ καὶ ἀπομακρύνει στὸ τέλος τὸν νοητὸν ζόφον καὶ τὸ κάλυμμα τῆς ἀμαρτίας ὅπως ὁ ἥλιος τὴν ὁμίχλην, καὶ ὅτι χωρὶς τῆς νηστείας εἶναι ἀδύνατον ἡ κατόρθωσις ὅλων τῶν ἄλλων ἀρετῶν. Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ θεμέλιον τῆς κάθε πνευματικῆς ἐργασίας· αὕτη βοηθᾷ νὰ περάσει κανεὶς τὰ κύματα τῶν πειρασμῶν καὶ νὰ φθάσει στὸ λιμάνι τῆς ἀπάθειας. Παράλληλα ὅμως πρέπει νὰ φροντίζει κανεὶς νὰ τρέφει τὸν ἑαυτό του, ἐφαρμόζοντας ἐδῶ τὸ ἀκόρεστο, μὲ ἕνα ἄλλο εἶδος τροφῆς, μὲ τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι λόγοι ζωῆς καὶ μὲ τοὺς ὁποίους φωτίζεται καὶ ἀγιάζεται ἡ ψυχὴ.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΒ'

Περὶ ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς στήν ἐργασία τῶν ἐντολῶν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς νηστείας, καὶ περὶ σιωπῆς. Ἡ νηστεία καὶ γενικὰ ἡ ἐγκράτεια ὄχι μόνον ἀπὸ τις τροφῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πάθη, πάντοτε εἶναι καλὴ καὶ ὠφέλιμη, κυρίως ὅμως κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Σαρακοστῆς, διότι αὕτη εἶναι ὁ φονεὺς τῶν παθῶν καὶ τὸ καθάρσιον τῆς ψυχῆς. Ἔτσι ἡ ψυχὴ γίνεται ἀνάλαφρη καὶ πετώντας σὰν χρυσόπτερος ἀετὸς φθάνει στήν ἐπάξια προϋπάντησιν τοῦ Πάσχα τοῦ Κυρίου.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΓ'

Περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὁμιλία αὕτη λέχθηκε τῇ Δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος μετὰ τὸ Πάσχα. Τονίζεται

σ' αὐτὴν ὅτι ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἀναπαράγεται μυστικῶς μέσα μας, ὥστε ἀνάστασις καὶ δόξα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ δική μας ἀνάστασις καὶ δόξα, πρᾶγμα πού σημαίνει ἔνωση μὲ τὴ ζωὴ καὶ θεὰ τῆς δόξας τοῦ Χριστοῦ. Τὸ μέγα αὐτὸ μυστήριον ὅμως τῶν Χριστιανῶν κατορθώνεται ἀπὸ αὐτοὺς μόνο μὲ τὴν πίστη τὴ συνοδευόμενὴ ὅπωςδὴποτε ἀπὸ ἔργα.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΔ'

Περὶ μετανοίας καὶ ἀρχῆς μοναχικοῦ βίου. Ἡ ἄσκησις τοῦ μοναχικοῦ βίου πρέπει νὰ γίνεται ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν ἑμπειροῦ γέροντα, στὸν ὁποῖο ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ δείχνει μὲ φόβον καὶ τρόμον πλήρη ὑποταγῆ· διότι μόνο ἔτσι μπορεῖ νὰ διδαχθεῖ καὶ νὰ ἀσκήσῃ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν καὶ προχωρώντας σιγὰ σιγὰ καὶ προκόβοντας κατὰ Θεὸν αὐξάνει στὴν πνευματικὴ ἡλικίαν καὶ γίνεται τέλειος ἄνδρας. Διότι τὰ ἀνέκφραστα πρέπει νὰ τὰ μαθαίνομε ὄχι μόνο μὲ λόγια, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργα.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΕ'

Περὶ ἐμπαθοῦς καὶ ἀπιστησ καὶ πονηρᾶς διαθέσεως. Πάντοτε ἀντιτίθεται στὸ φῶς τὸ σκότος, στὴν πίστη ἡ ἀπιστία, στὴ γνώση ἡ ἀγνωσία, στὴν ἀγάπην τὸ μῖσος. Ὁ τυφλὸς στὸ νοῦ δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ τὰ νοήματα πού ὑπάρχουν μέσα στὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεὸς ὅμως, πού εἶναι φῶς, ὅταν συνενωθεῖ μὲ κάποιον, τοῦ μεταδίδει λαμπρότητα ἀνάλογα μὲ τὴν καθαρότητά του.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΣΤ'

Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Περιέχεται μία διήγησις ἐνὸς νεαροῦ, ὑποτακτικοῦ ἐνὸς ἁγίου ἀνδρός, περὶ τῶν πνευματικῶν τοῦ ἐμπειριῶν, τῆς θεᾶς τοῦ φωτός καὶ τῆς ἐκστάσεως. Πρόκειται βέβαια περὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Συμεῶν τὸν Νέου καὶ τοῦ διδασκάλου τοῦ Συμεῶν τοῦ Εὐλαβοῦς.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΖ'

Περὶ θεωρίας καὶ ἀποκαλύψεως καὶ φωτισμένης εὐχῆς. Στὴν

ὁμιλία αὐτὴ ὁ Συμεὼν διηγεῖται νέες πνευματικὲς ἐμπειρίες του σὲ πρῶτο πρόσωπο. Ἀποκαλύπτει τὶς ἐνέργειες τοῦ ἁγίου Πνεύματος σ' ἐκεῖνον ποὺ κυριεῦεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ καὶ φθάνει στὸ βάθος τῆς ταπεινοφροσύνης.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΗ'

Περὶ μεθόδων τοῦ πονηροῦ, τὶς ὁποῖες ὑποβάλλει στοὺς ματαιόδοξους καὶ φίλους τῶν πρωτείων, ὅταν ὁ ποιμὴν φεύγει ἀπὸ τὴ ζωὴ. Τονίζει ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ ἐμποδίζονται μὲ κάθε τρόπο ὅσοι καταλαμβάνουν ἀναξίως τὴν ἀρχὴ καὶ νὰ βοηθοῦνται καὶ νὰ προτρέπονται πρὸς αὐτὴν οἱ ἅγιοι καὶ πνευματικοί. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ λόγου δίνει συμβουλὴ στὸν ποιμένα.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΘ'

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστεύεται κανεὶς μόνο στὰ λόγια καὶ τὶς ὑποσχέσεις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀπὸ τὰ ἔργα νὰ βεβαιώνεται γιὰ τὴν πιστότητα τῶν λόγων αὐτῶν. Ὁ ἀνθρώπος ποὺ στηρίζεται στὰ λόγια τῶν ἀνθρώπων θὰ ἔχει ἀνέμους καὶ θὰ χαρεῖ μάταια, διότι ὁ ἀνθρώπινος λογισμὸς εἶναι τὸ πιὸ εὐμετάβλετο πρᾶγμα. Μὲ μιὰ ἀγάπη ποὺ εἶναι ἐκδηλη σ' ὅλο τὸ λόγο, τονίζει ποιά εἶναι ἡ διάθεση καὶ ἀγάπη τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων πρὸς τοὺς μαθητευόμενους, καθὼς καὶ ποιά τὰ σπλάχνα καὶ ἡ φροντίδα αὐτῶν καὶ πῶς προσεύχονται στὸ Θεὸ γι' αὐτοὺς. Τὰ γνωρίσματα τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων εἶναι τὰ δάκρυα καὶ ἡ δίψα γιὰ τὴν προκοπὴ καὶ σωτηρία αὐτῶν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Κ'

Περὶ ἀποταγῆς καὶ ἐκκοπῆς τοῦ θελήματος. Ὁ λόγος ἀπευθύνεται πρὸς ἐκείνους ποὺ ζήτησαν νὰ τοὺς γράψει γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ διανύει κανεὶς τὸν ἀσκητικὸ βίον. Τονίζει ὅτι εἶναι καλὸ καὶ ἐπωφελὲς νὰ χρησιμοποιοῦν ἔμπειρο ὁδηγό, δηλαδὴ πνευματικὸ πατέρα, γιὰ νὰ μάθουν τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν δυσκολοκατόρθωτη ἐργασία τῆς ἀσκητικῆς τέχνης, πρᾶγμα ποὺ ἀπαιτεῖ πίστη καὶ ὑπακοή πρὸς τοὺς πνευματικοὺς πατέρες σὰν

πρὸς τὸν Θεό. Ἀκολουθώντας κανεῖς ἕναν τέτοιο διδάσκαλο καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ φθάσει στὴ θεωρία τοῦ θείου φωτός, ἀπὸ τὸ ὁποῖο φωτιζόμενη ἡ ψυχὴ προκόβει στὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπη.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΑ'

Περὶ μνήμης θανάτου. Στὸ λόγο αὐτὸ ὁμιλεῖ γιὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ τρισόλβιου ἀδελφοῦ Ἀντωνίου, μετατρέποντας αὐτὸν πρὸς τὸ τέλος σὲ ἐπιτάφιο πρὸς αὐτόν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΒ'

Περὶ πίστεως. Ὁ λόγος ἀποτελεῖ διδασκαλία πρὸς ἐκείνους ποὺ λένε ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ φθάσει κανεῖς στὴν τελειότητα τῶν ἀρετῶν ζώντας μέσα στὰ βιωτικά. Τὴ δυνατότητα αὐτὴ ἀποδεικνύει ἐκθέτοντας στὴν ἀρχὴ τοῦ λόγου ἐπωφελεῖ διήγηση γιὰ ἕνα νέο ποὺ ἔζησε μέσα στὴν Κωνσταντινούπολη, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν καθοδήγηση ἑνὸς ἀγίου μοναχοῦ κατόρθωσε νὰ φθάσει σὲ μεγάλη ὕψη ἀρετῆς καὶ στὴ θεωρία τοῦ θείου φωτός. Τὸ συμπέρασμα του εἶναι ὅτι ὅποιος θέλει νὰ κάνει τὸ ἀγαθὸ λαμβάνει δύναμη ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τὸ κάνει σὲ ὅποιοδήποτε τόπο κι ἂν βρίσκεται. Ὁ ἴδιος αὐτὸς νέος ὅταν βρέθηκε σὲ μοναστήρι ἐξαιτίας τῆς ραθυμίας καὶ ἀδιαφορίας ποὺ ἔδειξε στερήθηκε τελείως τοῦ θείου ἐκείνου φωτός, τὸ ὁποῖο καὶ πάλι ἀξιώθηκε, ὅταν συνῆλθε καὶ ἀπέκοψε τὸ θέλημά του.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΓ'

Περὶ μετανοίας καὶ φόβου Θεοῦ. Στὸ λόγο αὐτὸ τονίζει τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς ἐκείνου ποὺ προσέρχεται στὸ Θεὸ καὶ μετανοεῖ γιὰ τὶς πράξεις του μὲ πραγματικὴ συντριβὴ πνεύματος. Τὰ δάκρυα μιᾶς τέτοιας συντριβῆς τῆς καρδιᾶς γίνονται αἰτία νὰ ἀναβλύσει μέσα του τὸ ζῶν ὕδωρ, τὸ ὁποῖο καθαρίζει καὶ θεραπεύει τὰ τραύματα τῶν ἀμαρτημάτων καὶ ἀναδεικνύει τὸν ἄνθρωπο πρὸ λαμπρὸ καὶ ἀπὸ τὸ χιόνι.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΔ'

Περὶ γνώσεως πνευματικῆς. Ὁ θησαυρὸς τοῦ Πνεύματος, ἡ αἰώνια δηλαδὴ ζωὴ καὶ τὰ ἀνέκφραστα ἀγαθὰ, εἶναι θησαυρισμένος, σὰν μέσα σὲ κιβώτιο, μέσα στὰ γράμματα τῆς θείας Γραφῆς, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ ν' ἀνοιχθεῖ ποτὲ μὲ τὴν ἀνθρώπινη σοφία· ἡ διάνοιξη τῆς κιβωτοῦ τῆς γνώσεως καὶ ἡ ἀπόλαυση τῶν ἐντὸς αὐτῆς ἀγαθῶν κατορθώνεται μόνο μὲ τὴν ἐνοίκηση μέσα μας Ἐκείνου ποὺ εἶναι ὁ χορηγὸς ὅλων τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνεи αὐτὸ ἀπαραίτητη προϋπόθεση εἶναι ἡ ἐκπλήρωση τῶν ἐντολῶν καὶ ἡ διεργασία τῶν ἀρετῶν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΕ'

Περὶ ἀλλοιώσεων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ποὺ μᾶς προξενοῦνται ἀπὸ τὸν ἀέρα, τὰ φυσικὰ στοιχεῖα, τὶς τροφές καὶ τοὺς δαίμονες. Ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ σῶμα του ὡς ἀπὸ τὴ φύση του δέχεται διάφορες ἀλλοιώσεις ἀπὸ τὰ παραπάνω στοιχεῖα καὶ τοὺς δαίμονες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες δὲν ἐξαιροῦνται οὔτε καὶ οἱ ἅγιοι. Τὶς ἀλλοιώσεις αὐτὲς τὶς γνωρίζουν μόνο οἱ ἀπαθεῖς καὶ τέλειοι, οἱ καθαρὸι καὶ ἐλεύθεροὶ στὴν ψυχὴ καὶ τὸν νοῦ. Γι' αὐτὸ τονίζει ὅτι πρέπει νὰ φθάσει κανεὶς σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ γνωρίζεи καὶ αὐτὲς καὶ τὰ αἷτια ποὺ τὶς προκαλοῦν, γιὰ νὰ κατευθύνει μὲ ἀσφάλεια τὸ πηδάλιο τῆς ψυχῆς.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΣΤ'

Περὶ ἀρχῆς βίου πάρα πολὺ ἐπωφελοῦς καὶ σωτηρίου, ποὺ ἀρμῶζει σ' ἐκείνους ποὺ ἀπαρνοῦνται τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου καὶ προστρέχουν στὸν μοναχικὸ βίον. Τονίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ποὺ θὰ προτιμήσει τὸν μοναχικὸ βίον πρέπει νὰ ἐκτελεῖ μὲ κάθε προθυμία καὶ μὲ θερμότατη πρόθεση τὰ τῆς ἀρετῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸ ὁ Συμεὼν δίνει ἕναν κανόνα ποὺ πρέπει νὰ ἐφαρμόζει ὁ μοναχός, ἔτσι ὅπως τὸν παρέλαβε ἀπὸ τοὺς πατέρες του, ποὺ ἀναφέρεται στὸν τρόπο προσευχῆς του στὸ κελλί του, στὴ συμπεριφορὰ του μέσα στὴν ἐκκλησία καὶ ἔξω ἀπὸ αὐ-

τήν, στήν ἀποφυγή τῆς γαστριμαργίας, καὶ στή συνεχῆ ἐξαγόρευση τῶν λογισμῶν του στὸν πνευματικό του πατέρα.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΖ'

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκτελεῖ κανεὶς μὲ ἀμέλεια τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ οὔτε νὰ καταφρονεῖ ἔστω καὶ μία ἀπὸ αὐτές, ἀλλὰ νὰ ἀγωνίζεται νὰ τὶς τηρεῖ ὅλες, γιὰ νὰ μὴ ἀποκλεισθεῖ ἔξω ἀπὸ τὸν νυμφῶνα ὡς καταφρονητὴς αὐτῶν. Παρομοιάζοντας τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ πόλη, τὸν θάνατο τοῦ καθενὸς μὲ νύχτα καὶ μὲ ἐπιούσα ἡμέρα τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως, τονίζει ὅτι πρέπει νὰ φροντίσει κανεὶς νὰ φθάσει στήν πόλη ὅσο εἶναι ἡμέρα γιὰ νὰ μπορέσει νὰ εἰσέλθει σ' αὐτήν. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ κατορθώσει ἐὰν ἀποφεύγει τοὺς πονηροὺς δαίμονες, τοὺς πλάνους καὶ ψευδοδιδασκάλους καὶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, διότι ὅλοι αὐτοὶ ὀδηγοῦν αὐτὸν στὸ βόθρο τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐκτελεῖ ὅλες τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΗ'

Περὶ τῆς ζωοποιῶν νεκρώσεως ποὺ γίνεται καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο σ' ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται. Αὐτὴ κατορθώνεται ἐὰν κανεὶς σταυρώσει τὸν ἑαυτό του ὡς πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὸν κόσμον ὡς πρὸς τὸν ἑαυτό του, ὥστε νὰ μὴ ἔχει καμμιά αἴσθησι πρὸς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Τὴ νέκρωσι αὐτὴ τοῦ φρονήματος ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάστασι τῆς ψυχῆς. Τονίζει ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ ζοῦν μέσα στή χάρι καὶ θέτουν τὸν ἑαυτό τους πάνω ἀπὸ τὸ νόμο, λαμβάνουν μὲ ἐπίγνωσι τὴ χάρι τοῦ θείου φωτός, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔλαβαν αὐτὸ τὸ φῶς βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴ σκιά τοῦ νόμου καὶ θὰ κριθοῦν ἀπὸ αὐτόν. Ἐπίσης τονίζει ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ προηγούμενος καὶ ὁ ἱερεὺς ποὺ ἔλαβε τὴν ἐξουσία ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ δένει καὶ νὰ λύνει τὶς ἀμαρτίες, καὶ ὅτι στὸν πραγματικὸ λειτουργὸ τοῦ Θεοῦ, ποὺ καταλάμπεται ἀπὸ τὸ θεῖο φῶς, εἶναι ὅλοι ὀλοφάνεροι, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἀπεκδύθηκαν ἀκόμη τὸν χοικὸ ἀνθρώπο.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΘ'

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ λέγει κανεὶς ὅτι εἶναι ἀδύνατο σήμερα νὰ φθάσει στὸ ἔπακρο τῆς ἀρετῆς ἐκεῖνος ποὺ θέλει, καὶ νὰ ἀνταγωνισθεῖ τοὺς παλαιοὺς ἀγίους. Μὲ χωρία καὶ παραδείγματα τῆς Γραφῆς παρουσιάζει ὅτι αὐτὸ εἶναι δυνατὸ σήμερα πολὺ περισσότερο, ἀφοῦ σήμερα οὔτε αἵρέσεις ὑπάρχουν οὔτε ψευδαπόστολοι καὶ ψευδοδιδάσκαλοι ποὺ ὀδηγοῦν τὶς ψυχὰς στὴν πλάνη. Χρειάζονται μόνο δάκρυα ποὺ ὑπάρχουν στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ φύση του, καὶ κάθαρση τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸν ρύπον τῆς ἀμαρτίας, καὶ τότε δίνονται στὴν ψυχὴ αὐτὴ πλούσιες οἱ δωρεὲς τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Ἐπίσης τονίζει ὅτι ἐκεῖνος ποὺ διδάσκει ἀντίθετα ἀπὸ τὶς θεῖες Γραφές κηρύσσει νέα αἵρεση σ' ἐκείνους ποὺ πιστεύουν σ' αὐτόν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Λ'

Περὶ μετανοίας καὶ ἀρχῆς ἐπαινετοῦ βίου καὶ πῶς πρέπει νὰ διάγει ἐκεῖνος ποὺ μετανοεῖ καθημερινά. Τονίζει ὅτι ὁ καθένας πρέπει νὰ φέρει στὴ μνήμη του πάντοτε ὅλες τὶς ματαιότητες τῆς ζωῆς καὶ ἀπαρνούμενος αὐτὲς καὶ λαμβάνοντας θάρρος ἀπὸ τὴν ἄπειρη ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ νὰ παραδίδει μὲ εἰλικρινῆ μετάνοια ὅλον τὸν ἑαυτό του στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης γίνεται λόγος γιὰ τὴ δύναμη τῶν δακρύων καὶ τῆς κατανύξεως, πρέπει ὁμως ὅλα νὰ γίνονται χωρὶς δισταγμὸ καὶ διψυχία.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΛΑ'

Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐπισκέπτεται ὁ καθένας τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ ἐρευνᾷ μὲ προσοχὴ τὰ σχετικὰ μὲ τὸν ἑαυτό του. Πραγματοποιώντας τὴν ὑπόσχεση ποὺ ἔδωσε στὸν προηγούμενο λόγο, ἀναλύει τὸ νόημα τῆς ἐπισκέψεως ἀπὸ τὸν καθένα τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐπίσκεψη τοῦ ἑαυτοῦ μας σημαίνει νὰ ἐξετάζομε τὸν ἑαυτό μας καὶ νὰ βλέπομε ποιὲς ἐντολὲς παραμελήσαμε ἢ περιφρονήσαμε καὶ νὰ τὶς ἐκτελοῦμε, ἐνῶ τὸ νὰ προσέχομε τὸν ἑαυτό μας σημαίνει νὰ ἐρευνοῦμε τὸν ἑαυτό μας γιὰ νὰ διαπιστώσομε μήπως κατέχεται ἀπὸ ὀποιοδήποτε πάθος. Κάνοντας

αὐτὰ τὰ δύο στή συνέχεια πρέπει νά ἀντιπαραθέτομε τὸν ἑαυτό μας στὶς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ, πράγμα πού ὁ Συμεὼν μᾶς τὸ ὑποδεικνύει μὲ ὠραιότατο τρόπο.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΛΒ΄

Περὶ βλασφημίας. Ἐπεξηγώντας ὅτι βλασφημία εἶναι τὸ ν' ἀποδίδει κανεὶς τὶς ἐνέργειες τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὰ χαρίσματα αὐτοῦ πρὸς κάποιον ἄνθρωπο στὸ ἀντίθετο πνεῦμα, τὸν διάβολο, ζητεῖ ἀπὸ ὅλους ἐκείνους πού μόλυναν τὸ πρῶτο βάπτισμά τους μὲ τὴν παράβαση τῶν ἐντολῶν νά ἐπιδείξουν τὴ μετάνοια τοῦ Δαυὶδ γιὰ ν' ἀποσπᾶσουν τὴ χάρη τοῦ παναγίου Πνεύματος. Παράλληλα τονίζει ὅτι ἐκεῖνος πού λέγει ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς κατὰ τὴν παρούσα γενεὰ νά ἐπιτύχει τὴ μετοχὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος πού διαβάλλει τὶς ἐνέργειες αὐτοῦ καὶ τὶς ἀποδίδει στὸ ἀντίθετο πνεῦμα, γίνεται πρόξενος νέας αἵρέσεως στὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΛΓ΄

Περὶ μετοχῆς Πνεύματος ἁγίου. Ἀναφέροντας πλῆθος ἀπὸ χωρία τῆς Γραφῆς ὡς καὶ παραδείγματα ἀπὸ τὴ ζωὴ τονίζει τὸ πόσο ἀπαραίτητο εἶναι νά ἔχει κανεὶς μέσα του τὸ φῶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διότι χωρὶς αὐτὸ τὸ φῶς εἶναι ἀδύνατο νά λάβει αὐτὸς βεβαιότητα γιὰ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς καὶ νά κατευθύνεται πρὸς τὴν ἀρετὴ, ἀλλὰ καὶ οὔτε μπορεῖ νά ὠφελεῖ ἄλλους ἢ καὶ νά δέχεται ξένους λογισμούς. Παράλληλα τονίζει ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι κατὰ πάντα ἴσο καὶ συνυπάρχει μὲ τὴν τρισυπόστατη Θεότητα.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΛΔ΄

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν εἶναι ἀκίνδονο νά παραχώνομε μέσα μας τὸ τάλαντο πού μᾶς δίδεται ἀπὸ τὸν Θεό. Ἐχοντας γνωρίσει ὁ Συμεὼν τὸ πλῆθος τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ μὴ μπορώντας νά συγκρατήσῃ τὴν ὀρμὴ αὐτῶν τῶν εὐεργεσιῶν μέσα στοὺς κόλπους τῆς ψυχῆς του, σπεύδει νά τὶς βροντοφωνάζει

καὶ ν' ἀποκαλύψει αὐτὲς πρὸς ὅλους γιὰ νὰ σπεύσουν καὶ αὐτοὶ νὰ λάβουν τὶς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ προτοῦ κλεισθεῖ μετὸν θάνατο ἡ θύρα τῆς μετανοίας. Ὅλος ὁ λόγος τοῦ ἀποσκοπεῖ σ' αὐτό· νὰ δείξει ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο νὰ γνωστοποιεῖ καὶ νὰ φανερῶνει κανεὶς μετ' εὐγνωμοσύνη τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν πρὸς ὠφέλεια ἐκείνων ποὺ τὶς ἀκούουν*.

ΚΕΙΜΕΝΟ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΛΟΓΟΣ Η'

ΠΕΡΙ ΤΕΛΕΙΑΣ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ Η ΤΑΥΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Καὶ ὅτι, εἰ μὴ διὰ σπουδῆς ἐντεῦθεν ἤδη τῆς τοῦ Πνεύματος μεθέξεως γενώμεθα μέτοχοι, οὐδὲ πιστοὶ καὶ Χριστιανοὶ δυνάμεθα εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ υἱοὶ καὶ τέκνα Θεοῦ χρηματίσομεν.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εἰ ὁ τὴν ἀρετὴν ὑποκρινόμενος πρὸς ἀπάτην πολλῶν καὶ ἀπώλειαν, ἄθλιος ὄντως ἐστὶ καὶ παρὰ Θεῶν καὶ ἀνθρώποις κατακεκριμένος ὑπάρχει καὶ βδελυκτός, εὐδὴλον
10 ὅτι ὁ ἐμπάθειάν τινα, ἀπαθῆς ὢν, πρὸς σωτηρίαν πολλῶν καὶ ὠφέλειαν ἐν προσποιήσει κατὰ τοὺς παλαιοὺς πατέρας σχηματιζόμενος, ἐπαινετὸς καὶ μακάριος. Ὡσπερ γὰρ ὁ διάβολος ἐν προσχήματι ὄψεως καὶ συμβουλῆς, τῷ δοκεῖν μὲν χρηστῆς καὶ ἐπωφελοῦς, τῇ δὲ ἀληθείᾳ θανασίμου τυγχανούσης καὶ τοῦ Θεοῦ
15 καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ καρπῶν ἀποστερούσης τὸν ἄνθρωπον, θεομάχος καὶ ἀνθρωποκτόνος ἐδείχθη, οὕτω καὶ ὁ ἐν προσχήματι κακίας πονηροῦς τινὰς λόγους κατὰ τὸ φαινόμενον ἐκφέρων, ἵνα τὰ τελούμενα τῷ διαβόλῳ ὑπὸ τῶν ὑποκρινομένων τὴν ἀρετὴν καὶ εὐλάβειαν ἀναμαθῶν ἐπιστρέψῃ τοὺς δρῶντας τὰ
20 κακὰ πρὸς μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν καὶ ἐξομολόγησιν, χριστομίμητος ὄντως καὶ συνεργὸς Θεοῦ καὶ σωτὴρ ἀνθρώπων προφανῶς γίνεται. Τοῦτο δὲ μόνων ἐκείνων ἔργον ἐστίν, ὧν ἡ αἴσθησις ἀναίσθητός ἐστι τοῦ ἀέρος τούτου καὶ τοῦ κόσμου καὶ τῶν πρα-

1. Ἰω. 8,44.

2. Α' Κορ. 11,1.

3. Α' Κορ. 3,9.

ΛΟΓΟΣ Η'

ΠΕΡΙ ΤΕΛΕΙΑΣ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΗΣ

Και ὅτι ἐὰν δὲν γίνομε ἀπὸ ἐδῶ ἤδη μὲ προθυμία μέτοχοι τῆς μεθέξεως τοῦ Πνεύματος, οὔτε πιστοὶ Χριστιανοὶ μποροῦμε νὰ εἶμαστε, ἀλλ' οὔτε υἱοὶ καὶ τέκνα τοῦ Θεοῦ θὰ γίνομε.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐὰν αὐτὸς ποῦ ὑποκρίνεται τὴν ἀρετὴν πρὸς ἀπάτη καὶ ἀπώλεια πολλῶν εἶναι πράγματι ἄθλιος καὶ θεωρεῖται καταδικασμένος καὶ σιχαμερὸς ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὸς ποῦ ἐμφανίζεται προσποιητὰ μὲ κάποια ἐμπάθεια, ἐνῶ εἶναι ἀπαθής, πρὸς σωτηρία καὶ ὠφέλεια πολλῶν, σύμφωνα μὲ τοὺς παλαιοὺς πατέρες, εἶναι ἐπαινετὸς καὶ μακάριος. Διότι, ὅπως ὁ διάβολος μὲ τὸ πρόσχημα ὄφρα καὶ συμβουλῆς, ποῦ φαινομενικὰ βέβαια ἦταν χρήσιμη καὶ ὠφέλιμη, στὴν πραγματικότητα ὅμως συνέβαινε νὰ εἶναι θανάσιμη, ἀποστερώντας τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς καρποὺς τοῦ παραδείσου, ἀποδείχθηκε θεομάχος καὶ ἀνθρωποκτόνος¹, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποῦ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς κακίας προφέρει φαινομενικὰ πονηροὺς λόγους, μὲ σκοπὸ νὰ μάθει καλὰ τὰ τελούμενα ἀπὸ τὸν διάβολο, δι' αὐτῶν ποῦ ὑποκρίνονται, τὴν ἀρετὴν καὶ εὐλάβεια, ὥστε νὰ ὀδηγήσει τοὺς δράστες τῶν κακῶν σὲ μετάνοια καὶ σωτηρία καὶ ἐξομολόγηση, γίνεται προφανῶς πράγματι χρηστομίμητος² καὶ συνεργὸς τοῦ Θεοῦ³ καὶ σωτήρας ἀνθρώπων⁴. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἔργο ἐκείνων μόνο, τῶν ὁποίων ἡ αἴσθησις εἶναι ἀναίσθητη γιὰ τὸν ἀέρα τοῦτον καὶ τὸν κόσμον καὶ τὰ αἰσθητὰ πράγματα, τῶν ὁποίων

4. Α' Τιμ. 4,10.

γμάτων αὐτοῦ τῆς αἰσθήσεως, ὧν ἡ διάνοια οὐ προσπάσχει τοῖς ὀρωμένοις, ἀλλ' ἐξέστη τῆς τοῦ σώματος ταπεινώσεως, τῶν ἰσαγγέλων λέγω, τῶν τελείως τῷ Θεῷ ἐνωθέντων καὶ ὄλον Χριστὸν ἐν ἑαυτοῖς ὀλοτελῶς κτησαμένων ἔργῳ καὶ πείρᾳ, αἰ-
5 σθήσει καὶ γνώσει καὶ θεωρίᾳ.

2 Κακὸν τοιγαροῦν τὸ ἐπακροῦσθαι ἢ παρατηρεῖν λάθρα τί ὁ πλησίον προσομιλεῖ ἢ διαπράττεται, ἀλλ' ἐὰν πρὸς τὸ ὄνειδίσαι ἢ ἐκφραλίσαι ἢ λοιδωρῆσαι ἢ ἐκπομπεῦσαι ἐν καιρῷ ἄπερ εἶδεν ἢ ἤκουσεν· εἰ δὲ πρὸς τὸ συμπαθῶς καὶ σοφῶς ἐν φρονήσει τὰ τοῦ
10 πλησίον ἐπιδιορθώσασθαι καὶ ἀπὸ ψυχῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ δακρύων προσεύξασθαι τοῦτο ποιεῖ, οὐκ ἔστι πονηρὸν τὸ τοιοῦτον. Εἶδον γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπον πολλὰ ἐπιτηδεύματα καὶ πολλοὺς τρόπους ποιοῦντα, ὅπως μηδὲν αὐτὸν τῶν γινομένων ἢ λεγομένων ὑπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ διαλανθάνῃ. Οὐκ ἐποίει δὲ τοῦτο πρὸς
15 βλάβην, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὅπως τὸν μὲν λόγῳ, τὸν δὲ δῶροις, τὸν δὲ ἑτέρῳ τινὶ προφάσει τῶν ἐναντίων πράξεων καὶ λογισμῶν ἀποστήσῃ. Καὶ εἶδον τὸν τοιοῦτον ποτὲ μὲν κλαίοντα διὰ τὸν δεῖνα, ποτὲ δὲ θρηνοῦντα ὑπὲρ τοῦ δεῖνος, ποτὲ δὲ καὶ τὰς ἑαυτοῦ ὄψεις καὶ τὸ στήθος αὐτοῦ τύπτοντα ὑπὲρ ἄλλου, τὸ τοῦ ἁμαρτή-
20 σαντος ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ ἀναδεχόμενον πρόσωπον δηλονότι, καὶ ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν εἶναι τὸν τὸ κακὸν ποιήσαντα λογιζόμενον ἑαυτὸν καὶ τῷ Θεῷ ἐξομολογούμενον καὶ προσπίπτοντα καὶ πενθοῦνα σφοδρῶς. Καὶ εἶδον ἕτερον ἐπὶ τοῖς κατορθοῦσι καὶ ἀγωνιζομένοις τοσοῦτον χαίροντα καὶ τὴν ἐκείνων προκοπὴν ἀποδε-
25 χόμενον, ὡς δοκεῖν ἐκεῖνον αὐτὸν μᾶλλον ἢ ἐκείνους τῶν ἀρετῶν καὶ πόνων μέλλειν ἀπολήψεσθαι τοὺς μισθοὺς· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ καταπίπτουσι καὶ τοῖς κακοῖς ἐπιμένουσι τοσοῦτον

5. Φίλιπ. 3,21.

6. Β' Κορ. 12,2.

ἡ διάνοια δὲν πάσχει μαζί με τὰ ὀρώμενα, ἀλλὰ ἔφυγε ἔξω ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως⁵. εἶναι ἔργο τῶν ἰσαγγέλων δηλαδή ἐκείνων πού ἐνώθηκαν τελείως με τὸν Θεὸ καὶ ἀπέκτησαν μέσα τους τελείως ὅλον τὸν Χριστὸ με ἔργο καὶ ἐμπειρία, με αἴσθησι καὶ γνώση καὶ θεωρία.

- 2 Πράγματι εἶναι κακὸ τὸ νὰ κρυφακοῦει ἢ νὰ παρατηρεῖ κανεὶς κρυφὰ τί συζητᾷ ἢ διαπράττει ὁ πλησίον, ἀλλὰ μόνο ὅταν αὐτὸ γίνεται με σκοπὸ νὰ κατηγορήσει ἢ ἐξευτελίσει ἢ κακολογήσει ἢ διασύρει σὲ κατάλληλη εὐκαιρία ὅσα εἶδε ἢ ἄκουσε. Ἐὰν ὅμως αὐτὸ τὸ κάμνει γιὰ νὰ διορθώσει τὰ σφάλματα τοῦ πλησίον με συμπάθεια καὶ σοφία καὶ φρόνησι καὶ νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτὸν με ὅλη τὴν καρδιά του καὶ με δάκρυα, τότε τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν εἶναι πονηρό. Διότι ἐγὼ εἶδα ἄνθρωπο⁶ νὰ χρησιμοποιοῖ πολλοὺς τρόπους καὶ πολλὰς μεθόδους, γιὰ νὰ μὴ τοῦ ξεφύγει τίποτε ἀπαρατήρητο ἀπὸ ὅσα λέγονταν ἢ γίνονταν ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους του. Δὲν τὸ ἔκαμνε αὐτὸ γιὰ νὰ τοὺς βλάψει, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὶς ἀντίθετες πράξεις καὶ τοὺς λογισμοὺς, ἄλλον με τὸν λόγο, ἄλλον με δῶρα, καὶ ἄλλον με κάποια ἄλλη δικαιολογία. Καὶ εἶδα τὸν ἄνθρωπο αὐτὸν⁷ ἄλλοτε νὰ κλαίει γιὰ τὸν τάδε, ἄλλοτε νὰ θρηνεῖ γιὰ ἕναν ἄλλο, καὶ ἄλλοτε νὰ χτυπᾷ καὶ τὸ πρόσωπό του καὶ τὸ στήθος του γιὰ κάποιον ἄλλο, ἀποδεχόμενος δηλαδή τὸ πρόσωπο τοῦ ἁμαρτήσαντος με λόγο ἢ ἔργο, καὶ θεωρώντας τὸν ἑαυτὸ του ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος πού ἔκανε τὸ κακὸ καὶ ἐξομολογούμενος στὸν Θεὸ καὶ προσπίπτοντας καὶ πενθώντας σφοδρῶς. Καὶ εἶδα ἄλλον νὰ χαίρεται τόσο πολὺ γι' αὐτοὺς πού κατορθώνουν πολλὰ καὶ ἀγωνίζονται καὶ νὰ ἀναγνωρίζει τὴν προκοπὴ ἐκείνων, ὥστε νὰ φαίνεται σὰν νὰ πρόκειται νὰ λάβει αὐτὸς μᾶλλον τοὺς μισθοὺς τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κόπων παρὰ ἐκεῖνοι. Ἀντίθετα τόσο λυποῦνταν καὶ στέναζε γι' αὐτοὺς πού με λόγο ἢ ἔργο καταπίπτουν καὶ ἐπιμένουν στὰ κακὰ,

ἐλυπεῖτο καὶ ἔστενεν, ὡς δοκεῖν αὐτὸν μόνον ἐν ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἐκείνων πάντων λόγον ἀποδοῦναι προσαπαιτούμενον καὶ τῇ κολάσει παραδοθῆναι. Καὶ εἶδον ἕτερον οὕτω τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παραζηλοῦντα καὶ θέλοντα, ὡς πολλάκις μετὰ 5 δακρύων θερμῶν ἐξ ὅλης ψυχῆς δέεσθαι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἢ κάκεινους σωθῆναι ἢ καὶ αὐτὸν σὺν ἐκείνοις κατακριθῆναι, ἀπὸ διαθέσεως θεομιμήτου καὶ Μωσαικῆς ὅλως σωθῆναι μόνον ἑαυτὸν μὴ θέλοντα. Τῇ ἀγίᾳ γὰρ ἀγάπῃ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι πνευματικῶς αὐτοῖς συνδεθεῖς, οὐδὲ εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν τῶν οὐ- 10 ρανῶν εἰσελθεῖν προηρεῖτο καὶ χωρισθῆναι αὐτῶν. Ὡς δεσμὸς ἅγιος, ὧς δύναμις ἄφατος, ὧς ψυχῆς οὐρανόφρονος, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν θεοφορουμένης καὶ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ καὶ τῇ τοῦ πλησίον σφόδρα τετελειωμένης!

3 Ὁ τοίνυν εἰς ταύτην οὕπω πεφθακῶς τὴν ἀγάπην, μηδὲ ἴχνος 15 αὐτῆς ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ θεασάμενος μηδὲ τὴν παρουσίαν αὐτῆς ὅλως ἐπαισθανθεῖς, ἔτι τῇ γῆ καὶ τοῖς ἐν τῇ γῆ, μᾶλλον δὲ ὑπὸ γῆν κρύπτεσθαι πέφυκεν, ὥσπερ ὁ λεγόμενος ἀσπάλαξ, τυφλὸς δηλαδὴ ὢν καὶ αὐτὸς ὡς ἐκεῖνος καὶ μόνη τῇ ἀκοῇ τῶν ἐπὶ γῆς λαλούντων ἐπακροώμενος. Ὡς τῆς συμφορᾶς, ὅτι ἐκ Θεοῦ γεν- 20 νηθέντες καὶ ἀπαθανατισθέντες ἐπουρανίου τε κλήσεως μέτοχοι καὶ κληρονόμοι Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ καὶ πολῖται τῶν οὐρανῶν γενόμενοι, αἴσθησιν οὕπω τῶν τοσοῦτων ἐλάβομεν ἀγαθῶν· ἀλλ' ἀναισθήτως, ἴν' οὕτως εἴπω, ὥσπερ σίδηρος ἐμβάλλεται τῷ πυρὶ ἢ ὡς ἄψυχον δέρμα ἐμβάπτεται ἀνεπαισθή- 25 τως κοκκίνη βαφῆ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἔτι ἐν τοῖς τοσοῦτοις ἀγαθοῖς τοῦ Θεοῦ μέσον ὄντες διακείμεθα, μηδεμίαν αἴσθησιν ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν ὁμολογοῦντες, καὶ ὡς ἤδη σεσωσμένοι καὶ τοῖς ἀγίοις κα-

8. Ἐβρ. 3,1.

9. Ρωμ. 8,17.

ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι αὐτὸς μόνο στ' ἀλήθεια θ' ἀποδώσει γιὰ ὅλους ἐκείνους τὸν ἀπαιτούμενο λόγο καὶ ὅτι θὰ παραδοθεῖ στὴν κόλαση. Καὶ εἶδα ἄλλον νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ νὰ ἐπιθυμεῖ τὴ σωτηρία τῶν ἀδελφῶν του τόσο, ὥστε πολλές φορές νὰ δέεται στὸν φιλόανθρωπο Θεὸ μὲ δάκρυα θερμὰ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδιάς του ἢ καὶ ἐκείνοι νὰ σωθοῦν ἢ καὶ αὐτὸς μαζί μὲ ἐκείνους νὰ κατακριθεῖ, ἐπειδὴ ἀπὸ διάθεση θεομίμητη καὶ μωσαϊκὴ δὲν ἤθελε καθόλου νὰ σώσει μόνο τὸν ἑαυτό του. Διότι, ἀφοῦ συνδέθηκε πρὸς αὐτοὺς πνευματικὰ μὲ τὴν ἀγία ἀγάπη ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, προτιμοῦσε νὰ μὴ εἰσέλθει οὔτε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ χωρισθεῖ ἀπ' αὐτούς. Πῶ πῶ δεσμὸς ἅγιος, πῶ πῶ δύναμη ἀπερίγραπτη, πῶ πῶ ψυχὴ οὐρανόφρονη, ἢ καλύτερα νὰ ποῦμε, ψυχὴ θεοφορούμενη καὶ τελειωμένη μέσα στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον!

- 3 Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ δὲν ἔφθασε ἀκόμη σὲ τέτοια ἀγάπη, οὔτε εἶδε ἵχνος ἀπ' αὐτὴν μέσα στὴν ψυχὴ του, οὔτε αἰσθάνθηκε καθόλου τὴν παρουσία της, συμβαίνει νὰ κρύβεται ἀκόμη στὴ γῆ καὶ στὰ τῆς γῆς ἢ καλύτερα κάτω ἀπὸ τὴ γῆ, ὅπως ὁ λεγόμενος τυφλοπόντικας, εἶναι δηλαδὴ καὶ αὐτὸς τυφλὸς ὅπως ἐκεῖνος καὶ μὲ μόνη τὴν ἀκουὴ ἀκροάζεται αὐτοὺς ποὺ ὁμιλοῦν πάνω στὴ γῆ. Ἀλλοίμονο γιὰ τὴ συμφορὰ, διότι, ἐνῶ γεννηθήκαμε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ γίναμε ἀθάνατοι καὶ ἀξιοθήκαμε νὰ εἶμαστε μέτοχοι ἐπουρανίου κλήσεως⁸ καὶ κληρονόμοι τοῦ Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ⁹ καὶ πολῖτες τῶν οὐρανῶν¹⁰, ἀκόμη δὲν γνωρίσαμε τὰ τόσα ἀγαθὰ. Ἀλλὰ μὲ ἀναισθησία, γιὰ νὰ ὁμιλήσω ἀπλά, ὅπως ὁ σίδηρος ρίχνεται μέσα στὴ φωτιὰ ἢ ὅπως τὸ ἄψυχο δέρμα βάφεται ἀνεπαίσθητα μὲ τὴν κόκκινη βαφή, ἔτσι καὶ ἐμεῖς βρισκόμαστε ἀκόμα στὸ κέντρο τόσων ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ, ὁμολογώντας ὅτι δὲν ἔχομε καμμία αἴσθησι μὲσα μας. Καὶ καυχόμαστε ὅτι εἶμαστε πλέον σεσωσμένοι καὶ συναριθμημένοι

τειλεγμένοι ένσεμνυόμεθα, σχηματιζόμενοι τε καὶ κοσμούμενοι καὶ τὴν άγιωσύνην ύποκρινόμενοι, ὡς ἐπὶ ὀρχήστρας ἢ σκηνηῆς άθλίως βιοῦντες, τοῖς μίμοις καὶ ταῖς πόρναις ἐξομοιούμεθα, αἱ τὸ φυσικὸν οὐκ ἔχουσαι κάλλος ἐπιτίμμασι καὶ βαφαῖς ξέναις 5 ἑαυτὰς κοσμεῖν άφρόνως οἶονται. Ἄλλ' οὐχὶ καὶ τῶν άγίων τῶν άνωθεν γεννωμένων οἱ χαρακτῆρες τοιοῦτοι.

4 Χρεῶν δὲ εἰδέναι, ὅτι ὡσπερ τὸ βρέφος ὅταν τῆς μητρικῆς νηδύος προέλθοι, τοῦ άέρος τούτου άνεπαισθήτως αἰσθάνεται καὶ εὐθέως πρὸς κλαυθμὸν καὶ θρήνον αὐτομάτως κινεῖται, 10 οὔτω καὶ ὁ γεννηθεὶς άνωθεν καὶ ἐκ τοῦ κόσμου μὲν τούτου ὡς ἐκ νηδύος σκοτεινῆς προελθὼν, εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ νοητὸν καὶ οὐράνιον φῶς καὶ οἶονεὶ προκύψας ἔνδον τούτου μικρὸν, εὐθὺς χαρᾶς άπάτου πληροῦται καὶ δάκρυα άνωδύνως προχέει, έννο- 15 ὶων, ὡς εἰκόσ, ὅθεν ἐρρύσθη καὶ ἐν οἴῳ γενέσθαι κατηξιώθη φωτὶ. άρχὴ γάρ τοῦ εἰς Χριστιανὸς καταλεγήναί τινα τοῦτό ἐστιν. Οἱ δὲ γε τοῦ τοιούτου καλοῦ ἐν γνώσει καὶ θεωρίᾳ μήπω γενόμενοι, μηδὲ ζητήσαντες αὐτὸ ἐν ἐπιμονῇ πολλῇ καὶ θρήνοις καὶ δάκρυσιν, ἵνα διὰ τῶν τοιούτων πράξεων καθαρθέντες τύ- 20 αὐτοῦ, πῶς, εἰπέ, Χριστιανοὶ καθόλου κληθῶσιν; Οὐκ εἰσι γάρ ὡς χρῆ. Εἰ γάρ «τὸ γεννώμενον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστι καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστιν», ὁ σωματικῶς γεννηθεὶς καὶ άνήρ γεγονώς, πνευματικῶς δὲ μηδὲ ὅτι γε ὀφείλει γεννηθῆναι έννοήσας ἢ πιστεύσας ἢ σπουδάσας ποτέ, πῶς ἄρα 25 πνευματικὸς γένηται καὶ πνευματικοῖς άνδράσιν ἑαυτὸν συναριθμήσειεν, εἰ μὴ λάθρα, ὡς ὁ τὰ ρυπαρὰ ἱμάτια ένδεδυμένος, ἑαυ-

11. Ἰω. 3,3.

12. Σοφ. Σολ. 7,3.

13. Ἰω. 3,3.

μέ τους άγίους, προσποιούμενοι και ένδυόμενοι και ύποκρι-
νόμενοι τήν άγιωσύνη, σά νά ζοῦμε άθλίως πάνω σέ όρχή-
στρα ή σκηνή, και γινόμαστε όμοιοι μέ τους μίμους και τις
πόρνες, οί όποίες, έπειδή δέν έχουν τή φυσική όμορφιά, μέ
άφροσύνη έπιδίδονται στο στολισμό τους μέ χρώματα και
ξένες βαφές. Άλλά δέν είναι τέτοιοι οί χαρακτηήρες τών
άγιων πού γεννώνται από τόν ούρανό¹¹.

- 4 Πρέπει όμως νά γνωρίζετε ότι, όπως ακριβώς τó βρέφος
όταν βγει έξω από τήν κοιλιά τής μητέρας του άνεπαίσθητα
αισθάνεται τόν άέρα τουτόν και τήν ίδια στιγμή από μόνο
του κινείται σέ κλάμμα και θρήνο¹², έτσι και ό άναγεννημέ-
νος από τόν ούρανό¹³ άφοῦ προήλθε από αυτόν τόν κόσμο
σαν από σκοτεινή κοιλιά και είσηήλθε στο νοητό και ούράνιο
φως και κατά κάποιον τρόπο έσκυψε μέσα σ' αυτό για λίγο,
άμέσως γεμίζει από άνεκκάλητη χαρά και χύνει χωρίς πόνο
δάκρυα, κατανοώντας, όπως είναι φυσικό, από τί σώθηκε
και σέ ποιό φως αξιώθηκε νά φθάσει. Διότι αυτό είναι ή
άρχή του νά συγκαταριθμηθεί κανείς στους καταλόγους τών
Χριστιανών. Έκείνοι όμως πού δέν γνώρισαν άκόμη και δέν
είδαν αυτό τó καλό ούτε τó ζήτησαν μέ πολλή έπιμονή και
θρήνους και δάκρυα, ώστε, καθαριζόμενοι μέ τέτοιες πρά-
ξεις, νά τó έπιτύχουν και ένούμενοι μ' αυτό νά έχουν κοινω-
νία μαζί του, πές μου, πώς μπορούν κατ' άρχήν νά όνομα-
σθοῦν Χριστιανοί; Διότι δέν είναι, όπως πρέπει νά είναι.
Έάν δηλαδή αυτό πού γεννιέται από σάρκα είναι σάρκα και
αυτό πού γεννιέται από τó Πνεῦμα είναι πνεῦμα¹⁴, αυτός πού
έχει γεννηθεί σωματικά και έγινε άνδρας, αλλά δέν κατάλα-
βε ούτε πίστεψε ποτέ ότι όφείλει νά γεννηθεί πνευματικά,
ούτε φρόντισε ποτέ νά γεννηθεί πνευματικά, πώς άραγε θά
γίνει πνευματικός και θά συναριθμήσει τόν έαυτό του μέ
πνευματικούς άνδρες, παρά μόνο αν κρυφά, σαν εκείνον πού
είναι ντυμένος μέ ρυπαρά ίμάτια, παρεμβάλλει τόν έαυτό του

τὸν παρενείρει τοῖς λαμπροφοροῦσιν ἀγίοις, καὶ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης μετ' αὐτῶν συνανακλιθεὶς ἔξω βληθεὶς χεῖρας καὶ πόδας δεθεὶς, ὡς μὴ φωτὸς υἱὸς ἀλλὰ σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ παραπεμφθεὶς τῷ αἰωνίῳ πυρί, τῷ ἡτοιμασμένῳ τῷ διαβόλῳ
 5 καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ; Ὁ γὰρ λαβὼν ἐξουσίαν υἱὸς γενέσθαι Θεοῦ βασιλείας τε οὐρανῶν καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμος, ὁ μαθὼν πολυτρόπως διὰ ποίων ἔργων καὶ ἐντολῶν ὀφείλει εἰς ταύτην τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν ἀναχθῆναι, καὶ τούτων μὲν ἀπάντων καταφρονήσας, προτιμήσας δὲ τὰ ἐπίγεια καὶ φθειρόμενα
 10 καὶ τὸν χοιρώδη βίον προκρίνας καὶ τὴν πρόσκαιρον δόξαν τῆς αἰωνίου δόξης κρεῖττονα ἠγησάμενος, πῶς οὐχὶ δικαίως πάντων τῶν πιστῶν χωρισθήσεται καὶ μετὰ τῶν ἀπίστων σὺν αὐτῷ τῷ διαβόλῳ κατακριθήσεται;

5 Διὸ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, σπουδάσατε ἕως καιρὸς ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς ζῶσιν ἐσμεν, ἀγωνίσασθε, ἵνα υἱοὶ Θεοῦ γένησθε, ἵνα φωτὸς χρηματίσητε τέκνα (ταῦτα γὰρ ἢ ἄνωθεν ἡμῖν γέννησις δίδωσι), μισήσατε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, μισήσατε τὴν σάρκα καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς τικτόμενα πάθη, μισήσατε πᾶσαν ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν μέχρι ἐλαχίστου εἶδους καὶ πράγματος. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι δυνησόμεθα, εἰ ἂν τὸ μέγεθος τῆς μελλούσης ἡμᾶς διαδέξασθαι δόξης καὶ χαρᾶς καὶ τρυφῆς ἐννοήσωμεν. Τί γάρ, εἶπέ μοι, τοσοῦτον μεῖζον ἐν οὐρανῷ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τὸ γενέσθαι τινὰ υἱὸν Θεοῦ καὶ κληρονόμον αὐτοῦ καὶ συγκληρονόμον Χριστοῦ; Πάντως οὐδέν! Ἀλλὰ διὰ τὸ
 20 25 προτιμᾶν ἡμᾶς τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ ἐν χερσὶ καὶ διὰ τὸ μὴ ζητεῖν τὰ ἐν οὐρανοῖς ἀποκείμενα ἀγαθὰ μηδὲ τῷ πόθῳ τούτων ἐκκρέμα-

15. Ματθ. 22,11-13   16. Λουκᾶ 16,8. Ἐφ. 5,8.

17. Ἰω. 1,13.   18. Ματθ. 25,41.

19. Ἰω. 1,12.   20. Ψαλμ. 8,6.

21. Λουκᾶ 12,46.   22. Ἰω. 1,12.

23. Ἐφ. 5,8. Ἰω. 12,36.   24. Ἰω. 3,3.

μέ τους άγιους που λαμπροφοροϋν, και ανακλιθεϊ μαζί με αυτους στη βασιλικη τραπεζα, και μετα ριχθεϊ εξω, αφοϋ δεθεϊ¹⁵ χερια και ποδια, επειδη δεν εϊναι υιος φωτος¹⁶, αλλα σαρκος και αιματος¹⁷, και παραπεμφθεϊ στο αιωνιο πυρ, που εϊναι ετοιμασμενο για τον διαβολο και τους αγγελους του¹⁸; Διotti αυτος που ελαβε το δικαϊωμα να γινει υιος Θεοϋ¹⁹ και κληρονομος και της βασιλειας των ουρανων και των αιωνιων αγαθων, αυτος που εμαθε κατα πολλους τροπους με ποια εργα και εντολες οφειλει να οδηγηθεϊ σ' αυτην την τιμη και τη δοξα²⁰, αλλ' αφοϋ τα περιφρονησε ολα αυτα και προτιμησε τα επιγεια και φθειρομενα, αφοϋ προεκρινε τον χοιρωδη βιο και θεωρησε την προσκαιρη δοξα ανωτερη απο την αιωνια δοξα, πως δεν θα χωρισθεϊ δικαια απ' ολους τους πιστους και δεν θα καταδικασθεϊ να εϊναι μαζί με τους απιστους²¹ και με τον ιδιο τον διαβολο;

5 Γι' αυτο σας παρακαλω ολους, αδελφοι και πατερες, φροντιστε οσο εϊναι καιρος και ειμαστε με τους ζωντες, αγωνισθεϊτε για να γινετε υιοι Θεοϋ²², για να καταστεϊτε τέκνα φωτος²³ (διotti αυτα μας χαριζει η ουρανια αναγεννηση²⁴), μισησατε τον κοσμο και τα του κοσμου²⁵, μισησατε τη σαρκα και τα παθη που γεννωνται απ' αυτην, μισησατε καθε κακη επιθυμια και την πλεονεξια²⁶ ακομη και για το ελαχιστο ειδος και πρᾶγμα. Αυτο θα μπορεσομε να το κανομε εαν κατανοησομε το μεγεθος της δοξας και χαρᾶς και απολαυσεως που μας αναμενει. Διotti, πες μου, τι εϊναι μεγαλυτερο στον ουρανο η επανω στη γη²⁷, απο το να γινει κανεις υιος του Θεοϋ και κληρονομος του και συγκληρονομος του Χριστου²⁸; Ασφαλωσ τιποτε! Αλλα με το να προτιμαμε εμεις τα επιγεια και χειροπιαστα και με το να μη επιζητοϋμε τα αποκειμενα στον ουρανο αγαθα²⁹ και να μην ειμαστε εξαρτημε-

25. Α' Ιω. 2,15.   26. Κολ. 3,5.

27. Ψαλμ. 72,25.   28. Ρωμ. 8,17.

29. Κολ. 1,5.

σθαι, σαφῆ παρέχομεν τοῖς ὀρῶσιν ἀπόδειξιν ὅτι πρῶτον μὲν ἀπιστίας νόσῳ κρατούμεθα, καθὼς γέγραπται, «πῶς δύνασθε πιστεύειν δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες, τὴν δὲ δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ μὴ ἐπιζητοῦντες;», ἔπειτα καὶ δοῦλοι πα-
5 θῶν γεγονότες τῇ γῆ καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ προσηλούμεθα μηδ' ὄλως ἀνανεῦσαι βουλόμενοι πρὸς οὐρανοὺς καὶ Θεόν, ἀλλ' ἐν ἀφροσύνῃ ψυχῆς παρακρούμενοι τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς ἐκπίπτομεν τῆς υἰοθεσίας αὐτοῦ.

6 Τί γὰρ ἀφρονέστερον, εἶπέ μοι, τοῦ παρακούοντος τοῦ Θεοῦ
10 καὶ μὴ σπουδάζοντος ἐπιτυχεῖν τῆς υἰοθεσίας αὐτοῦ; Ὁ γὰρ πιστεύων ὅτι ἔστι Θεός, μεγάλα τινὰ φαντᾶζεται περὶ αὐτοῦ. Οἶδε γὰρ ὅτι μόνος Δεσπότης καὶ Κτίστης καὶ Κύριος αὐτός ἐστι τῶν ἀπάντων, καὶ ὅτι ἀθάνατος, αἰδῖος, ἀκατάληπτος, ἄφραστος, ἄφθαρτος, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τέλος οὐκ ἔσται. Ὁ γοῦν
15 τοιοῦτον εἰδὼς τὸν Θεόν, πῶς οὐ ποθήσει αὐτόν; Πῶς οὐ σπουδάσει καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον ὑπὲρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ θεῖναι, ἵνα καταξιωθῆ, μὴ εἶπω υἱὸς αὐτοῦ καὶ κληρονόμος γενέσθαι, ἀλλὰ κἂν τῶν γνησίων αὐτοῦ δούλων εἷς, τῶν ἰσταμένων πλησίον αὐτοῦ; Εἰ δὲ πᾶς μὲν ὁ ἀγωνιζόμενος καὶ φυ-
20 λάττων ἀπαρατρώτως πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ τέκνον Θεοῦ καὶ υἱὸς Θεοῦ γεννηθεὶς ἄνωθεν γίνεται, καὶ πιστὸς ὄντως καὶ Χριστιανὸς τοῖς πᾶσι γνωρίζεται, ἡμεῖς δὲ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καταφρονοῦμεν καὶ ἀθετοῦμεν τοὺς νόμους αὐτοῦ, οὗς ἐκδικήσει ἐκεῖνος ἐλθὼν μετὰ δόξης αὐθις καὶ δυνάμεως φοβεραῶς,
25 καὶ δεικνύομεν ἑαυτοὺς ἐν μὲν τῇ πίστει τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἀπίστους, ἐν δὲ τῇ ἀπιστίᾳ διὰ τῶν λόγων μόνον πιστούς. Ἄνευ γὰρ

30. Ἰω. 5,44.

31. Λουκᾶ 1,33.

32. Ἰω. 15,13. Α' Ἰω. 3,16.

νοι ἀπὸ τὸν πόθο αὐτῶν, παρέχομε σαφῆ ἀπόδειξη σ' αὐτοὺς ποὺ μᾶς βλέπουν ὅτι, πρῶτον εἴμαστε κυριευμένοι ἀπὸ τὴ νόσο τῆς ἀπιστίας, σύμφωνα μὲ τὸ γραμμένο, «πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ πιστεύετε, ἀφοῦ δέχεσθε τὴ δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ τὴ δόξα ἀπὸ τὸν μόνο Θεὸ δὲν τὴν ἐπιζητεῖτε;»³⁰ καὶ δεύτερον, ἀφοῦ ἔχομε γίνει ὑπηρέτες τῶν παθῶν, προσηλωθήκαμε στὴ γῆ καὶ σὲ ὅσα ὑπάρχουν σ' αὐτήν, μὴ θέλοντας καθόλου νὰ σηκώσομε τὸ νοῦ μας πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν Θεό, ἀλλά, ἀποτινάσσοντας μακριά μας μὲ ἀφροσύνη τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, ἐκπίπτομε ἀπὸ τὴν υἰοθεσία του.

6 Διότι, πές μου, τί εἶναι ἀνοητότερο ἀπ' αὐτὸν ποὺ παρακούει στὸν Θεὸ καὶ δὲν φροντίζει νὰ ἐπιτύχει τὴν υἰοθεσία του; Αὐτὸς ποὺ πιστεύει ὅτι ὑπάρχει Θεός, μεγάλα πράγματα φαντάζεται γι' αὐτόν. Διότι γνωρίζει ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος Δεσπότης καὶ Κτίστης καὶ Κύριος τῶν πάντων, καὶ ἀκόμη ὅτι εἶναι ἀθάνατος, αἰώνιος, ἀκατάληπτος, ἀπερίγραπτος, ἄφθαρτος, καὶ ὅτι τῆς βασιλείας του δὲν θὰ ὑπάρξει τέλος³¹. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἀναγνωρίζει τέτοιον τὸν Θεό, πῶς δὲν θὰ τὸν ποθήσει; Πῶς δὲν θὰ φροντίσει νὰ παραδώσει³² γιὰ χάρη τῆς ἀγάπης του καὶ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ του στὸ θάνατο, γιὰ νὰ ἀξιωθεῖ, νὰ μὴ πῶ νὰ γίνει υἱὸς του καὶ κληρονόμος, ἀλλὰ ἔστω ἓνας ἀπὸ τοὺς γνήσιους δούλους του³³, ποὺ στέκονται κοντά του; Ἄν λοιπὸν ὁ καθένας ποὺ ἀγωνίζεται καὶ φυλάσσει χωρὶς παρεκκλίσεις ὅλες τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀφοῦ γεννηθεῖ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ³⁴ γίνεται τέκνο Θεοῦ³⁵ καὶ υἱὸς Θεοῦ, καὶ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλους ὡς πραγματικὰ πιστὸς Χριστιανός, ἐμεῖς ὅμως καταφρονοῦμε τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀθετοῦμε τοὺς νόμους του, γιὰ τοὺς ὁποίους ἐκεῖνος θὰ μᾶς δικάσει, ὅταν θὰ ἔλθει πάλι μὲ δόξα καὶ δύναμη³⁶ φοβερῆ, ἔτσι ἀποδεικνυόμαστε στὴν πίστη ἀπὸ τὰ ἔργα μας ἀπίστοι, ἐνῶ στὴν ἀπιστία ἀπὸ τὰ λόγια μόνο πιστοί. Διότι, μὴ

33. Λουκᾶ 15,21. 34. Ἰω. 3,3.

35. Ἰω. 1,12. 36. Ματθ. 24,30. Μάρκ. 13,26. Λουκᾶ 21,27.

ἔργων, μὴ πλανᾶσθε, οὐδὲν ἡμᾶς ἡ πίστις μόνη ὠφελήσει· νεκρὰ γάρ ἐστι, νεκροὶ δὲ ζωῆς οὐ γίνονται μέτοχοι, εἰ μὴ πρότερον διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ταύτην ζητήσουσιν. Ἐν γὰρ τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ ἀναφύεται ὡσπερ τις πολύχους καρπὸς ἐντὸς ἡμῶν ἢ 5 ἀγάπη, ἢ ἐλεημοσύνη, ἢ πρὸς τὸν πλησίον συμπάθεια, ἢ πραότης, ἢ ταπεινώσις, ἢ ὑπομονὴ τῶν πειρασμῶν, ἢ ἀγνεΐα, ἢ καθαρότης τῆς καρδίας, δι' ἧς καταξιούμεθα ὁρᾶν τὸν Θεὸν καὶ ἐν ἧ ἢ τοῦ ἀγίου Πνεύματος παρουσία καὶ ἔλλαμψις γίνεται, ἣτις καὶ ἄνωθεν ἡμᾶς γεννᾷ καὶ υἱὸς Θεοῦ ἀποτελεῖ καὶ τὸν Χριστὸν ἐπενδύ- 10 ει καὶ τὴν λαμπάδα ἀνάπτει καὶ τέκνα φωτὸς ἀποδεικνύει καὶ τοῦ σκότους τὰς ψυχὰς ἐλευθεροῖ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς κοινωνοὺς ἡμᾶς ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη γνωστῶς ἀπεργάζεται.

7 Μὴ οὖν ἐπὶ μόναίς ἄλλαις τισὶν ἐργασίαις καὶ ἀρεταῖς θαρρήσαντες, νηστεΐαις λέγω ἢ ἀγρυπνίαις ἢ χαμευνίαις καὶ ποικίλαις 15 ἄλλαις κακοπαθείαις, ταύτης τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καταφρονήσωμεν, ὡς δι' ἐκείνων καὶ χωρὶς ταύτης σωθῆναι δυνάμενοι. Ἀδύνατον γὰρ τοῦτο, ἀδύνατον! Καὶ πειθέτωσάν σε αἱ πέντε μωραὶ παρθένοι καὶ οἱ πολλὰ σημεῖα καὶ θαύματα ἐν τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι πεποιηκότες, οἱ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐν ἑαυ- 20 τοῖς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος χάριν ἤκουσαν ἀπὸ τοῦ Κυρίου, «ἀπέλθατε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας· οὐ γὰρ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ», καὶ οὐ μόνον οὗτοι, ἀλλὰ μετὰ τούτων καὶ πολλοὶ ἕτεροι, οἵτινες παρὰ μὲν τῶν ἀγίων ἐβαπτίσθησαν ἀποστόλων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἀγίων, τῆς δὲ χάριτος τοῦ 25 ἀγίου Πνεύματος μὴ καταξιωθέντες διὰ πονηρίας ὑπερβολήν,

37. Ἰακ. 2,17·18·26. 38. Κολ. 3,12. Ματθ. 5,7·5.

39. Ματθ. 5,10. 40. Ματθ. 5,8.

41. Ἰω. 3,3. 42. Ρωμ. 13,14. Γαλ. 3,27.

43. Ματθ. 25,8. 44. Ἐφ. 5,8.

πλανᾶσθε, χωρίς ἔργα, μόνη ἡ πίστη καθόλου δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσει. Διότι εἶναι νεκρῆ³⁷ καὶ οἱ νεκροὶ δὲν γίνονται μέτοχοι τῆς ζωῆς, ἐάν προηγουμένως δὲν τὴν ἀναζητήσουν μετὴν ἐργασίας τῶν ἐντολῶν. Καθόσον μὲ αὐτὴ τὴν ἐργασία φυτρώνει μέσα μας σὰν πολύχυμος καρπὸς ἡ ἀγάπη, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ συμπάθεια γιὰ τὸν πλησίον, ἡ πραότητα, ἡ ταπείνωση³⁸, ἡ ὑπομονὴ στοὺς πειρασμούς³⁹, ἡ ἀγνεΐα, ἡ καθαρότητα τῆς καρδιᾶς, μὲ τὴν ὁποία ἀξιωνόμαστε νὰ βλέπομε τὸν Θεό⁴⁰, καὶ μέσα στὴν ὁποία γίνεται ἡ παρουσία καὶ ἔλλαμψη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία καὶ μᾶς ἀναγεννᾷ ἄνωθεν⁴¹, καὶ μᾶς κάμνει υἱοὺς Θεοῦ, καὶ μᾶς ἐνδύει μὲ τὸν Χριστό⁴², καὶ ἀνάβει τὴ λαμπάδα⁴³, καὶ μᾶς ἀναδεικνύει τέκνα φωτός⁴⁴, καὶ ἐλευθερώνει ἀπὸ τὸ σκοτάδι τὶς ψυχές, καὶ μᾶς καθιστᾷ μὲ βεβαιότητα τέλειους κοινωνοὺς τῆς αἰώνιας ζωῆς ἤδη ἀπὸ ἐδῶ ἀκόμα.

7 Ἄς μὴ καταφρονήσουμε λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, ἐπαναπαυόμενοι μόνο σὲ μερικές ἄλλες ἐργασίες καὶ ἀρετές, ἐννοῶ τὶς νηστεΐες ἢ ἀγρυπνίες⁴⁵ ἢ τὸν ὕπνο κάτω στὸ χῶμα καὶ πολλὰς ἄλλες ταλαιπωρίες, μὲ τὴν ἰδέα ὅτι μὲ ἐκεῖνες καὶ χωρίς αὐτὴν εἶναι δυνατὸ νὰ σωθοῦμε. Διότι εἶναι ἀδύνατο αὐτό, εἶναι ἀδύνατο! Καὶ πρέπει νὰ σὲ πείσουν οἱ πέντε μωρὲς παρθένες⁴⁶ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν κάνει στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ πολλὰ σημεῖα καὶ θαύματα⁴⁷, οἱ ὁποῖοι ὅμως, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν μέσα τους τὴν ἀγάπη καὶ τὴ χάρη τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἄκουσαν ἀπὸ τὸν Κύριο, «φύγετε ἀπὸ ἐμένα οἱ ἐργάτες τῆς ἀνομίας⁴⁸· διότι δὲν σᾶς γνωρίζω ἀπὸ ποῦ εἴστε»⁴⁹, καὶ ὄχι μόνον αὐτοί, ἀλλὰ μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ πολλοὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι βαπτίσθηκαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους καὶ τοὺς μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς ἁγίους, ἀλλ' ἐξαιτίας ὑπερβολικῆς κακίας δὲν ἀξιώθηκαν νὰ δεχθοῦν τὴ

45. Β' Κορ. 6,5. 11,27. 46. Ματθ. 25,1-12.

47. Ματθ. 7,22. 48. Ματθ. 7,23. Λουκᾶ 13,27.

49. Λουκᾶ 13,25-27. Ματθ. 25,12. 7,23.

οὔτε βίον ἄξιον τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθησαν ἐπεδείξαντο, οὔτε τέκνα Θεοῦ ἐχρημάτισαν, ἀλλ' ἔμειναν σάρκες ὄντες καὶ αἵματα, μηδὲ ὅτι ποτέ ἐστι Πνεῦμα πιστεύσαντες ἢ ζητήσαντες ἢ λαβεῖν προσδοκήσαντες. Ὅθεν οἱ τοιοῦτοι οὐδὲ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν οὐδὲ τῶν ψυχικῶν παθῶν δεσπόται ποτὲ γενέσθαι ἰσχύσουσιν, οὔτε τι γενναῖον ἐν ἀρεταῖς ἐπιδείξονται, φησὶ γὰρ ὁ Κύριος· «οὐ δύνασθε χωρὶς ἐμοῦ ποιεῖν οὐδέν».

8 Ἄλλᾳ παρακαλῶ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, σπουδάσωμεν ἡμεῖς ὅση δύναμις, ἵνα μέτοχοι ἐνθεν ἤδη τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος
10 δωρεᾶς καταξιωθῶμεν γενέσθαι, ὅπως καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὔτε ἐπέδειξαν βίο ἄξιο τοῦ ὀνόματος μὲ τὸ ὁποῖο κλήθηκαν⁵⁰, οὔτε τέκνα Θεοῦ χρημάτισαν, ἀλλ' ἔμειναν, ὅπως ἦταν, σάρκες καὶ αἵματα⁵¹, χωρὶς νὰ πιστέψουν ποτὲ ὅτι ὑπάρχει Πνεῦμα⁵², ἢ νὰ τὸ ἀναζητήσουν ἢ νὰ ἐλπίσουν ὅτι θὰ τὸ λάβουν. Γι' αὐτὸ ὅλοι αὐτοὶ δὲν θὰ μπορέσουν ποτὲ νὰ γίνουν κύριοι οὔτε τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς σάρκας, οὔτε τῶν ψυχικῶν παθῶν, οὔτε θὰ μπορέσουν νὰ ἐπιδείξουν κάτι γενναῖο στὶς ἀρετές, διότι ὁ Κύριος εἶπε, «δὲν μπορεῖτε χωρὶς ἐμένα νὰ κάνετε τίποτε»⁵³.

8 Ἄλλὰ παρακαλῶ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, νὰ φροντίσομε ἐμεῖς μὲ ὄση δύναμη ἔχομε, γιὰ νὰ ἀξιοθοῦμε νὰ γίνομε ἤδη ἀπὸ ἐδῶ μέτοχοι τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νὰ ἐπιτύχομε καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάρη καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

---

50. Ἐφ. 4,1.

51. Ἰω. 1,13. Ματθ. 16,17.

52. Πράξ. 19,2.

53. Ἰω. 15,5.

ΛΟΓΟΣ Θ'

ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ

Καὶ τίς ἐστὶν ὁ πεινῶντα τὸν Θεὸν τρέφων καὶ διψῶντα ποτίζων καὶ καθεζῆς. Καὶ πῶς τοῦτό τινι κατορθωθήσεται. Καὶ ὅτι, εἰ μὴ τις καὶ ἐν ἑαυτῷ ταῦτα πάντα ποιήσει
5 καὶ θρέψει καὶ ποτίσει Χριστόν, οὐδὲν ὠφεληθήσεται ἐκ τοῦ ταῦτα μόνον ποιεῖν εἰς τοὺς πένητας, ἑαυτὸν δὲ ἄτροφον παρορᾶν καὶ γυμνὸν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἔδει μὲν μὴ τολμᾶν με πρὸς ὑμᾶς
10 ὄλως φθέγγεσθαι, μηδὲ διδασκάλου τάξιν ἐπέχειν ἐνώπιον τῆς ἀγάπης ὑμῶν· ἀλλ' ἐπεὶ περ ἐπίστασθε ὅτι, ὡσπερ τὸ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου κατασκευασθὲν ὄργανον οὐχ ὅταν ἐκεῖνο βούληται, ἀλλ' ὅταν ὑπὸ τοῦ πνεύματος οἱ αὐλοὶ μὲν πληρωθῶσιν, ὑπὸ δὲ τῶν δακτύλων τοῦ τεχνίτου εὐρύθμως κρούηται, τότε καὶ τὸν
15 ἦχον ἀποτελεῖ καὶ τὰς ἀκοᾶς τῶν πάντων ἡδυστάτου μέλους ἀποπληροῖ, οὕτω δὴ καὶ ἐπ' ἐμοὶ συμβαίνειν ἐννοεῖν ὑμᾶς χρῆ καὶ μὴ, τῇ ὀργάνου εὐτελείᾳ ἀποβλέποντας, ἀηδῶς πρὸς τὰ ρηθήσεσθαι μέλλοντα διατεθῆναι. Ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν, τὴν ἄνωθεν ἐμπνεύουσαν καὶ πληροῦσαν τῶν πιστῶν
20 τὰς ψυχάς, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν δάκτυλον τοῦ Θεοῦ, τὸν τὰς νευρὰς τοῦ νοῦς κρούοντα καὶ πρὸς τὸ λαλεῖν ἡμᾶς διεγείροντα ἀφορῶντες, ὡς σάλπιγγος ἡχούσης δεσποτικῆς ἢ, ἀληθέστερον εἰπεῖν, του Βασιλέως τῶν ὄλων ὡς δι' ὀργάνου λαλοῦντος ἡμῖν, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν συνέσει καὶ ἡσυχίᾳ πολλῇ ἀκούσατε.

ΛΟΓΟΣ Θ'

ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ

Και ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ τρέφει τὸν Θεὸ πεινῶντα καὶ ἐκεῖνος ποὺ τὸν ποτίζει διψῶντα καὶ τὰ λοιπά, καὶ πῶς κατορθώνεται αὐτὸ ἀπὸ κάποιον. Καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν τὰ κάνει αὐτὰ κάποιος καὶ ὁ ἴδιος καὶ δὲν θρέψει καὶ δὲν ποτίσει τὸν Χριστό, καθόλου δὲν θὰ ὠφεληθεῖ κάμνοντας αὐτὰ μόνο στοὺς φτωχοὺς καὶ ἀφήνοντας τὸν ἑαυτοῦ του χωρὶς τροφή καὶ γυμνὸ ἀπὸ τῆ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ.

- 1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ τολμῶ νὰ σᾶς ὀμιλῶ καθόλου, οὔτε νὰ παίρνω θέση διδασκάλου μπροστὰ στὴν ἀγάπη σας. Ἄλλ' ἐπειδὴ γνωρίζετε ὅτι, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ὄργανο, ποὺ κατασκευάσθηκε ἀπὸ τὸν τεχνίτη, ὀλοκληρώνει τὸν ἦχο καὶ γεμίζει τὶς ἀκοῆς ὄλων μὲ γλυκύτατη μελωδία, ὄχι ὅταν αὐτὸ θέλει, ἀλλ' ὅταν γεμίσουν οἱ σωλῆνες ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ ὅταν παίζεται μὲ τὰ δάχτυλα τοῦ τεχνίτη μὲ ρυθμό, ἔτσι πρέπει νὰ ἐννοήσετε ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ ἐμένα καὶ νὰ μὴ δυσαρεστεῖσθε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ πρόκειται νὰ λεχθοῦν, ἀποβλέποντας στὴν ταπεινότητα τοῦ ὄργάνου. Ἄλλ' ἔχοντας στραμμένη τὴν προσοχή σας πρὸς τὴ χάρι τοῦ Πνεύματος, ἢ ὁποῖα ἄνωθεν ἐμπνέει καὶ γεμίζει τὶς ψυχὰς τῶν πιστῶν, καὶ πρὸς τὸ ἴδιο τὸ δάχτυλο τοῦ Θεοῦ¹, ποὺ χτυπᾷ τὶς χορδὰς τοῦ νοῦ καὶ μᾶς προτρέπει νὰ μιλοῦμε, σὰν σάλπιγγα δεσποτική ποὺ ἤχεῖ ἢ, γιὰ νὰ τὸ πῶ σωστότερα, σὰν νὰ μᾶς ὀμιλεῖ μέσω ὄργάνου ὁ Βασιλεὺς τῶν ὄλων, ἀκοῦστε μὲ φόβο καὶ τρόμο², μὲ σύνεση καὶ πολλὴ ἡσυχία.

2. Ἐφ. 6,5.

2 Πάντες μὲν ἄνθρωποι σκοπεῖν καὶ ἑαυτοῖς προσέχειν ὀφείλομεν, πιστοὶ τε καὶ ἄπιστοι, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, ἵνα οἱ μὲν ἄπιστοι πρὸς ἐπίγνωσιν καὶ πίστιν τοῦ πεπονηκότος ἡμᾶς Θεοῦ γενώμεθα, οἱ δὲ πιστοὶ ἵνα, καλῶς πολιτευσάμενοι, εὐάρεστοι
 5 αὐτῷ ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἀναφανῶμεν· οἱ δὲ μικροὶ ὅπως τοῖς μεγάλοις ὑποταγῶμεν διὰ τὸν Κύριον, οἱ μεγάλοι δὲ ὡς πρὸς τέκνα γνήσια τοὺς μικροὺς διατεθῶμεν διὰ τὴν λέγουσαν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου· «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ ἐκάστῳ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε». Οὐ γὰρ περὶ τῶν πενομένων
 10 μόνον, ὡς τινες οἴονται, καὶ τῶν τῆς σωματικῆς τροφῆς ἀπορούντων τοῦτο ὁ Κύριος εἶρηκεν, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡμῶν ἀδελφῶν, τῶν οὐ λιμῷ τηκομένων ἄρτου καὶ ὕδατος, ἀλλὰ λιμῷ ἀργίας καὶ ὑπακοῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου (ὅσῳ γὰρ ἡ ψυχὴ τιμιωτέρα ὑπάρχει τοῦ σώματος, τοσοῦτον
 15 καὶ ἡ πνευματικὴ τροφή τῆς σωματικῆς ἀναγκαιοτέρα καθέστηκεν), οἶμαι δὲ ὅτι καὶ περὶ ταύτης μᾶλλον λέγειν τὸν Κύριον, «ἐπέινασα καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με», ἢ περὶ τῆς σωματικῆς καὶ φθειρομένης τροφῆς. Διψᾷ γὰρ ἀληθῶς τὴν σωτηρίαν ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν καὶ πεινᾷ, ἢ δὲ
 20 σωτηρία ἡμῶν ἢ ἀποχὴ πάσης ἀμαρτίας ἐστίν· ἀποχὴν δὲ πάσης ἀμαρτίας δίχα τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας καὶ τῆς ἐκπληρώσεως πασῶν τῶν ἐντολῶν κατορθωθῆναι ἀδύνατον. Διὰ γὰρ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσεως τρέφεσθαι εἴωθε παρ' ἡμῶν ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς καὶ Κύριος τοῦ παντός. Λέγουσι γὰρ
 25 οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι ὅτι καθάπερ ἐκ τῶν πονηρῶν ἡμῶν πράξεων οἱ δαίμονες τρέφονται καὶ ἰσχύουσι καθ' ἡμῶν, ἐπὰν δὲ ἡμεῖς τῶν κακῶν ἀφιστάμεθα, λιμοκτονοῦνται ἐκεῖνοι καὶ ἐκνευρίζονται, οὕτω λογίζομαι καὶ τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν

3. Ἐβρ. 13,21.

4. Ματθ. 25,40.

5. Ἀμὼς 8,11.

6. Ματθ. 6,25. Λουκᾶ 12,23.

2 Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὀφείλομε νὰ ἐξετάζομε καὶ νὰ προσέ-
 χομε τοὺς ἑαυτοὺς μας, καὶ οἱ πιστοὶ καὶ οἱ ἄπιστοι, καὶ οἱ
 μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι, οἱ ἄπιστοι γιὰ νὰ ὀδηγηθοῦμε σὲ ἐπί-
 γνωση καὶ πίστη τοῦ Θεοῦ ποὺ μᾶς ἐπλασε, καὶ οἱ πιστοὶ γιὰ
 νὰ φανοῦμε σ' αὐτόν, δείχνοντας καλὴ διαγωγή, εὐάρεστοι
 σὲ κάθε ἔργο ἀγαθό³. ἐπίσης οἱ μικροὶ γιὰ νὰ ὑποταγοῦμε
 στοὺς μεγάλους γιὰ χάρη τοῦ Κυρίου, ἐνῶ οἱ μεγάλοι γιὰ νὰ
 συμπεριφεροῦμε πρὸς τοὺς μικροὺς σὰν πρὸς γνήσια τέκνα,
 σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου ποὺ λέγει· «ἐφ' ὅσον
 κάνατε κάτι στὸν καθένα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἐλάχιστους, σ'
 ἐμένα τὸ κάνατε»⁴. Καὶ δὲν τὸ εἶπε αὐτὸ ὁ Κύριος μόνο γιὰ
 τοὺς φτωχοὺς, ὅπως νομίζουν μερικοί, καὶ γιὰ ὅσους στε-
 ροῦνται τὴ σωματικὴ τροφή, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους
 ἀδελφούς μας, ποὺ δὲν λειώνουν ἀπὸ ἔλλειψη ἄρτου καὶ
 ὕδατος, ἀλλ' ἀπὸ ἀδράνεια καὶ ἀνυπακοή στὶς ἐντολές τοῦ
 Κυρίου⁵ (διότι ὅσο πιὸ τιμιώτερη εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ
 σῶμα⁶, τόσο καὶ ἡ πνευματικὴ τροφή γίνεται ἀναγκαιότερη
 ἀπὸ τὴ σωματικὴ)· καὶ νομίζω ὅτι γι' αὐτὴν μᾶλλον λέγει ὁ
 Κύριος· «πεινάσα καὶ δὲν μοῦ δώσατε νὰ φάγω, δίψασα καὶ
 δὲν μὲ ποτίσατε»⁷, παρὰ γιὰ τὴ σωματικὴ τροφή ποὺ φθείρε-
 ται. Διότι πραγματικὰ διψᾷ καὶ πεινᾷ τὴ σωτηρία τοῦ καθε-
 νὸς ἀπὸ ἐμᾶς, καὶ ἡ σωτηρία μας εἶναι ἡ ἀποχὴ ἀπὸ κάθε
 ἁμαρτία. Εἶναι ὅμως ἀδύνατο νὰ κατορθωθεῖ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ
 κάθε ἁμαρτία χωρὶς τὴν καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν καὶ τὴν
 ἐφαρμογὴ ὅλων τῶν ἐντολῶν. Διότι μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν
 ἐντολῶν συνήθισε νὰ τρέφεται ἀπὸ ἐμᾶς ὁ Δεσπότης μας
 Θεὸς καὶ Κύριος τοῦ παντός. Πράγματι λέγουν οἱ πατέρες
 μας ὁ ἅγιος ὅτι, ὅπως τρέφονται οἱ δαίμονες ἀπὸ τὶς πονηρές
 μας πράξεις καὶ μᾶς ἐξουσιάζουν, ὅταν ὅμως ἀπομακρυνόμα-
 στε ἀπὸ τὰ κακὰ ἐκεῖνοι ἀποδυναμώνονται καὶ πεθαίνουν
 ἀπὸ πείνα, ἔτσι νομίζω ὅτι τρέφεται ἀπὸ ἐμᾶς ἐκεῖνος ποὺ
 ἔγινε φτωχὸς⁸ γιὰ τὴ δική μας σωτηρία, καὶ ὅτι πεινᾷ πάλι

7. Ματθ. 25,42.

8. Β' Κορ. 8,9.

σωτηρίαν πτωχεύσαντα τρέφεσθαι παρ' ἡμῶν καὶ παρορᾶσθαι πάλιν λιμώττοντα. Καὶ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίου τῶν ἀγίων ἔστι γινῶναι καὶ πληροφορηθῆναι ἡμᾶς καί, ἵνα τοὺς ἄλλους παρήσω πολλοὺς ὄντας καὶ ὑπὲρ ἀριθμὸν ψάμμου πέλοντας, ἐξ ἑνὸς ἢ 5 μιᾶς ἀγίας πληροφορήσω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην.

3 Οἶδα ὅτι Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας τὸν βίον ἀκούετε, οὐκ ἄλλου τινὸς διηγουμένου αὐτόν, ἀλλ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἰσαγγέλου ὡς ἐν τάξει ἐξαγορεύσεως τὴν πτωχείαν αὐτῆς δηλούσης ἐν τῷ εἰπεῖν ὅτι· 'Οὐδὲ δίδόντων μοι πολλάκις τινῶν τῆς ἀμαρτίας μι- 10 σθὸν ἐλάμβανον. Τοῦτο δέ', φησὶν, 'ἐποίουν. οὐχ ὡς εὐποροῦσα τῶν ἀναγκαίων (στυππεῖον γὰρ νήθουσα ἐτρεφόμην), ἀλλ' ὅπως πολλοὺς ἐραστὰς σχῶ ἐν ἐτοιμίῳ τοῦ πάθους μου'. Καὶ ὅτε ἐν τῷ πλοίῳ εἰσελθεῖν ἔμελλε καὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπελθεῖν, ἐπὶ τοσοῦτον ὑπῆρχε πτωχή, ὡς μηδὲ ναῦλον μηδὲ δαπάνην κεκτῆ- 15 σθαι αὐτήν. Ὅτε δὲ τῇ παναμώμῳ Θεοτόκῳ συνταξαμένη ἐπὶ τὴν ἔρημον ὤρμησε, δύο παρά τινος φόλλεις λαβοῦσα ἄρτους ὠνήσατο, καὶ οὕτω τὸν Ἰορδάνην διαπεράσασα μέχρι τέλους αὐτῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐνεκαρτέρησε, μηδὲ ἀνθρώπου πρόσωπον ἰδοῦσα, εἰ μὴ μόνον τοῦ Ζωσιμᾶ, μὴ τοί γε πεινῶντα πτωχὸν 20 θρέψασα ἢ διψῶντα ποτίσασα ἢ γυμνὸν ἐπενδύσασα ἢ τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκεψαμένη ἢ ξένους συναγαγοῦσα· τούναντίον μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς ἀπωλείας βάραθρον πολλοὺς συνελάσασα, ἐν τῷ καταγωγίῳ τῆς ἀμαρτίας αὐτοὺς ὑπεδέχετο. Πῶς οὖν, εἶπέ μοι, σωθήσεται αὕτη καὶ μετὰ τῶν ἐλεημόνων εἰς τὴν τῶν 25 οὐρανῶν βασιλείαν συνεισελεύσεται, ἢ μήτε πλοῦτον καταλιποῦσα, μήτε ὑπάρχοντα δοῦσα πέννησι, μήτε ἐλεημοσύνην ποτὲ ὄλως ποιήσασα, χρηματίσασα δὲ μᾶλλον ἄλλοις μυρίοις πρόξενος ἀπωλείας; Ὅρᾳς πῶς, εἰὰν διὰ χρημάτων καὶ σωματικῆς

9 Ψαλμ. 138,18 ἐ.

10 Βλ. Βίος τῆς Ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας P.G. 87,3709D, 3712A καὶ B.

ὅταν περιφρονεῖται. Καὶ αὐτὸ εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ γνωρίσομε καὶ νὰ τὸ πληροφορηθοῦμε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν βίο τῶν ἀγίων καί, γιὰ νὰ παραλείψω τοὺς ἄλλους ποὺ εἶναι πολλοὶ καὶ ξεπερνοῦν τὸν ἀριθμὸ τῆς ἄμμου⁹, ἀπὸ ἓνα ἢ μία ἀγία θὰ πληροφορήσω τὴν ἀγάπη σας.

- 3 Γνωρίζω ὅτι ἀκοῦτε τὸν βίο Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, ποῦ δὲν τὸν διηγεῖται κανένας ἄλλος, ἀλλ' ἐκείνη ἢ ἴδια ἢ ἰσάγγελος, ποῦ δηλώνει τὴ φτώχεια τῆς ὑπὸ μορφῇ ἐξομολογήσεως μὲ τὰ λόγια: "Ἐνῶ πολλές φορές δὲν μοῦ ἔδιναν τίποτε μερικοί, ἐγὼ ἔπαιρνα τὴν ἀμοιβὴ τῆς ἀμαρτίας. Καὶ αὐτό", λέγει, "τὸ ἔκαμνα ὄχι ἐπειδὴ εἶχα ἀφθονία τῶν ἀναγκαίων (ἀφοῦ τρεφόμουν γνέθοντας λινάρι), ἀλλὰ γιὰ νὰ ἔχω πολλοὺς ἐραστῆς πρὸς ἱκανοποίηση τοῦ πάθους μου"¹⁰. Καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθει στὸ πλοῖο γιὰ νὰ φύγει στὰ Ἱεροσόλυμα¹¹, ἦταν τόσο φτωχῆ, ὥστε δὲν εἶχε οὔτε τὰ ναῦλα οὔτε τὰ ἐξοδά της. Ὅταν ὁμως, ἀφοῦ συντάχθηκε μὲ τὴν πανάμωμο Θεοτόκο, ὄρμησε στὴν ἔρημο, ἀγόρασε ἄρτους μὲ δυὸ νομίσματα ποὺ πῆρε ἀπὸ κάποιον, καὶ ἔτσι, ἀφοῦ πέρασε τὸν Ἰορδάνη, ἔδειξε καρτερία στὴν ἔρημο μέχρι τὸ τέλος τῆς, χωρὶς νὰ δεῖ πρόσωπο ἀνθρώπου, παρὰ μόνο τοῦ Ζωσιμᾶ, χωρὶς βέβαια νὰ ἔθρεψε φτωχὸ πεινασμένον ἢ νὰ πότισε διψασμένον, ἢ νὰ ἔντυσε γυμνὸν ἢ νὰ ἐπισκέφθηκε ἐκείνους ποὺ εἶναι στή φυλακὴ ἢ νὰ περιποιηθῆκε ξένους¹². Τὸ ἀντίθετο μάλιστα καὶ πολλοὺς παρέσυρε στὸ βάραθρο τῆς ἀπώλειας, μὲ τὸ νὰ τοὺς ὑποδέχεται στὸ καταγώγιο τῆς ἀμαρτίας. Πές μου λοιπόν, πῶς θὰ σωθεῖ αὐτὴ καὶ θὰ εἰσέλθει στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μαζί μὲ τοὺς ἐλεήμονες, αὐτὴ ποὺ οὔτε τὸν πλοῦτο ἐγκατέλειψε, οὔτε πράγματα ἔδωσε στοὺς φτωχοὺς, οὔτε ποτέ της ἔκανε ὅποιαδήποτε ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ μᾶλλον ἔγινε ἀφορμὴ ἀπώλειας γιὰ μυρίους ἄλλους; Βλέπεις ὅτι, ἐὰν ποῦμε ὅτι γίνεται ἐλεημοσύνη μόνο μὲ χρήματα καὶ σωματικὴ τροφή, καὶ ὅτι τρέφεται ὁ Κύριος

11. Ἱεροσόλυμα ΑΙ, καὶ ὄχι Ἀλεξάνδρεια.

12. Ματθ. 25,35-38.

τροφῆς μόνης τὴν ἐλεημοσύνην εἶπωμεν γίνεσθαι καὶ διὰ ταύτης παρ' ἡμῶν τὸν Κύριον τρέφεσθαι καὶ μόνους τοὺς οὕτω τρέφον-
 τας αὐτὸν καὶ ποτίζοντας καὶ ἀπλῶς θεραπεύοντας σώζεσθαι,
 τοὺς δὲ μὴ τοῦτο ποιῶντας ἀπόλλυσθαι, ἄτοπον εἶναι δόξει
 5 τοῦτο, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἀγίων τῆς βασιλείας ἐκβάλλεσθαι;
 Ἄλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι!

4 Τὰ γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ πράγματα τε καὶ χρήματα κοινὰ τῶν
 πάντων ἐστίν, ὡσπερ τὸ φῶς καὶ ὁ ἀήρ οὗτος ὃν ἀναπνέομεν,
 καὶ αὐτὴ ἡ βοσκὴ τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἐν τε τοῖς πεδίοις ἐν τε
 10 τοῖς ὄρεσι. Πᾶσι μὲν οὖν τὰ πάντα κοινὰ τῇ χρήσει μόνη τῆς
 ἀπολαύσεως καθεστήκασι, κατὰ δεσποτείαν δὲ οὐδενός· ἡ δὲ
 πλεονεξία, ὡσπερ τύραννος εἰσελθοῦσα τῷ βίῳ, τὰ κοινῶς τοῖς
 πᾶσιν ὑπὸ τοῦ Δεσπότητος δοθέντα ἄλλοθεν ἄλλως ὑπὸ τῶν αὐ-
 τῆς δούλων καὶ ὑπηρετῶν κατεμερίσατο, φραγμοῖς περικλείσα-
 15 σα καὶ πύργοις καὶ μοχλοῖς καὶ θύραις κατασφαιλισαμένη, πάν-
 τας ἄλλους ἀνθρώπους τῆς ἀπολαύσεως τῶν τοῦ Δεσπότητος
 ἀγαθῶν ἀπεστέρησε, δεσπότης εἶναι τούτων ἢ ἀναιδῆς λέγουσα
 καὶ μηδένα ἀδικεῖν τῶν ἀπάντων φιλονεικοῦσα. Οἱ δὲ ὑπηρεταί
 καὶ δοῦλοι τῆς τυράννου ταύτης, κατὰ διαδοχὴν ἕκαστος αὐτῶν
 20 οὐ δεσπότης τῶν ἀποκειμένων πραγμάτων καὶ χρημάτων, ἀλλὰ
 πονηρός τις δοῦλος καὶ φύλαξ γίνεται. Πῶς οὖν, εἰ ἐκ τῶν
 τοιούτων χρημάτων ἢ φόβῳ τῶν ἀπειλουμένων τιμωριῶν ἢ ἐλ-
 πίδι τοῦ ἑκατονταπλασίονα λήψεσθαι ἢ συμφοραῖς ἀνθρώπων
 ἐπικαμφθέντες, ὀλίγα τινὰ ἢ καὶ πάντα ἐξενεγκόντες, τοῖς ἐν
 25 στενοχωρίᾳ καὶ ὑστερήσει μέχρι τότε παρεωραμένοις δώσου-
 σιν, ἐλεήμονες λογισθήσονται, ἢ ὡς Χριστὸν θρέψαντες ἢ ὡς
 ποιήσαντες ἔργον μισθοῦ ἄξιον; Οὐδαμῶς, ἀλλ' ὡς ἐγὼ φημι,
 καὶ μετάνοιαν χρεωστοῦσι μέχρι θανάτου, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ χρόνοις
 ταῦτα κατέσχον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἀπεστέρη-
 σαν.

13. Ματθ. 18,32. 25,26.

14. Στὴν παράγραφο αὐτὴ παρουσιάζει ὁ ἅγιος Συμεὼν ιδέες γιὰ τὴν ιδιο-

ἀπὸ ἐμᾶς μὲ αὐτῆ, καὶ ὅτι σώζονται μόνο ἐκεῖνοι ποὺ τὸν τρέφουν καὶ τὸν ποτίζουν καὶ γενικὰ τὸν ὑπηρετοῦν ὑλικά, ἐνῶ χάνονται ἐκεῖνοι ποὺ δὲν τὰ κάνουν αὐτά, θὰ φανεῖ ὅτι εἶναι παράδοξο αὐτὸ καὶ ὅτι θὰ ἐκδιωχθοῦν ἀπὸ τῆ βασιλεία πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἁγίους; Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει αὐτό, δὲν συμβαίνει!

- 4 Διότι τὰ πράγματα καὶ τὰ χρήσιμα ἀντικείμενα ποὺ ὑπάρχουν στὸν κόσμο εἶναι κοινὰ γιὰ ὅλους, ὅπως ἀκριβῶς τὸ φῶς καὶ αὐτὸς ὁ ἀέρας τὸν ὁποῖο ἀναπνέομε, καὶ ὅπως καὶ αὐτῆ ἡ βοσκῆ γιὰ τὰ ἄλογα ζῶα στὶς πεδιάδες καὶ στὰ βουνά. Τὰ πάντα εἶναι σὲ ὅλους κοινὰ ὡς πρὸς τὴ χρήση τῆς ἀπολαύσεως, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν κυριότητα δὲν ἀνήκουν σὲ κανένα. Ὅμως ἡ πλεονεξία, ἀφοῦ εἰσῆλθε ὡς τύραννος στὴ ζωῆ, μοίρασε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ αὐτά ποὺ δόθηκαν ἀπὸ κοινοῦ σὲ ὅλους ἀπὸ τὸν Δεσπότη διὰ τῶν δούλων καὶ ὑπηρετῶν της· ἀφοῦ τὰ περιέφραξε μὲ φραγμοὺς καὶ τὰ ἀσφάλισε μὲ πύργους, μὲ μοχλοὺς καὶ θύρες, ἀποστέρησε ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἀπόλαυση τῶν ἀγαθῶν τοῦ Δεσπότη, λέγοντας ἡ ἀδιάντροπη ὅτι αὐτῆ εἶναι κυρία αὐτῶν καὶ ἰσχυρίζομενη ὅτι δὲν ἀδικεῖ κανένα ἀπολύτως. Οἱ ὑπηρετές ὅμως καὶ δοῦλοι αὐτῆς τῆς τυράννου, διαδοχικὰ μὲ τὴ σειρά του ὁ καθένας ὄχι μόνο δὲν γίνεται κύριος τῶν ὑπαρχόντων καὶ τῶν χρημάτων, ἀλλὰ γίνεται πονηρὸς δοῦλος¹³ καὶ φύλακας. Πῶς λοιπόν, ἐὰν βγάλουν μερικὰ ἀπὸ αὐτά τὰ χρήματα, ἢ καὶ ὅλα, καί, εἴτε ἀπὸ φόβο τῶν ἀπειλουμένων τιμωριῶν εἴτε ἀπὸ ἐλπίδα ὅτι θ' ἀνταμειφθοῦν ἑκατονταπλάσια εἴτε ἐπειδὴ συγκινήθηκαν ἀπὸ τὶς συμφορὲς τῶν ἀνθρώπων, τὰ δώσουν στοὺς ἕως τότε καταφρονημένους μέσα στὴ στενοχώρια καὶ τὴ στέρηση, θὰ θεωρηθοῦν ἐλεήμονες, διότι τάχα ἔθρεψαν τὸν Χριστὸ ἢ ἔκαναν ἔργο ἄξιο ἀμοιβῆς; Μὲ κανένα τρόπο, ἀλλὰ, ὅπως λέγω ἐγώ, χρεωστοῦν καὶ μετάνοια μέχρι θανάτου, διότι κατεῖχαν γιὰ πολλὰ χρόνια αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀποστέρησαν τοὺς ἀδελφούς τους ἀπὸ τὴ χρήση αὐτῶν¹⁴.

κτησία ποὺ ξενίζουν γιὰ τὴν προοδευτικότητά τους.

5 Πῶς δὲ καὶ οἱ κατὰ τὸ δοκεῖν πτωχοὶ γεγονότες (ὥσπερ Χριστὸς ὁ Θεός, πλούσιος ὢν, ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς), αὐτοὺς ἡμᾶς ἐλεοῦντες, τὸν δι' ἡμᾶς γενόμενον ὡς ἡμεῖς ἐλεεῖν λογιζόμεθα; Νόει μοι καλῶς τὸ λεγόμενον. Ἐγένετο ὁ Θεὸς διὰ σὲ 5 πτωχὸς ἄνθρωπος, γενέσθαι χρεωστεῖς καὶ σὺ, ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ὁμοῖος ἐκείνῳ πτωχός. Πτωχὸς ἐκεῖνος κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, πτωχὸς σὺ κατὰ τὴν θεότητα. Σκόπησον τοίνυν πῶς θρέψεις αὐτόν, πρόσεχε ἀκριβῶς. Ἐπτώχευσεν ἵνα σὺ πλουτήσης, ἵνα σοὶ μεταδῶ τοῦ πλούτου τῆς χάριτος αὐτοῦ· διὰ 10 τοῦτο σάρκα ἀνέλαβεν ἐκεῖνος, ἵνα μεταλάβῃς σὺ τῆς ἐκείνου θεότητος. Ὅταν γοῦν σεαυτὸν πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ εὐτρέπισης, τότε ὑποδεχθήσεσθαι αὐτόν ὑπὸ σοῦ λέγεται. Ὅταν δὲ δι' ἐκεῖνον πεινᾶς σὺ καὶ διψᾶς, τροφὴ ἐκείνῳ καὶ πόσις ταῦτα λογίζεται. Πῶς; Ὅτι διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἔργων καὶ 15 πράξεων καθαίρεις σου τὴν ψυχὴν καὶ τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ ρύπου τῶν παθῶν ἀπαλλάττεις σαυτόν· καὶ ὁ ἀναδεξάμενός σε οὕτω καὶ ἰδιοποιησάμενος τὰ κατὰ σὲ πάντα Θεὸς καὶ θεὸν σε ποιῆσαι ἐπιποθῶν, ὡς ἐκεῖνος ἐγένετο ἄνθρωπος, ἅπερ ποιεῖς σεαυτῷ, ἐκεῖνος ταῦτα πανθάνειν λογίζεται καὶ λέγει· «ἐφ' ὅσον 20 ἐποίησας τῇ ἐλαχίστῃ ψυχῇ σου, ἐμοὶ ἐποίησας».

6 Διὰ ποίων γὰρ ἄλλων ἔργων οἱ ἐν σπηλαίοις καὶ ὄρεσι τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν, εἰ μὴ δι' ἀγάπης πάντως καὶ μετανοίας καὶ πίστεως; Πάντα γὰρ τὸν κόσμον ἀφέντες καὶ αὐτῷ μόνῳ ἀκολουθήσαντες, διὰ μετανοίας καὶ δακρῦν ἐδέξαντό τε αὐτόν καὶ 25 ἐξένισαν, ἔθρεψάν τε καὶ διψῶντα ἐπότισαν. Ἄλλως δὲ πάντες πάντως οἱ ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος υἱοὶ Θεοῦ χρηματίζουσιν, ἐλάχιστοι δὲ καὶ κατὰ κόσμον εἰσὶ καὶ πτωχοί; Οἱ οὖν γνόντες

15. Β' Κορ. 8,9.

16. Ἐφ. 1,7. 2,7.

17. Ματθ. 25,40. Κατὰ τὸν ἅγιον Συμεῶν τὸν Νέο Θεολόγο δὲν εἶναι πτωχὸς ὅποιος στερεῖται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀλλ' ὅποιος δὲν μετέχει καὶ ἄρα στερεῖται τὸν Θεό.

5 Πῶς λοιπὸν καὶ ἐμεῖς ποὺ γίναμε φτωχοὶ κατὰ τὰ φαινόμενα (ὅπως ὁ Χριστὸς ὁ Θεός, ἂν καὶ πλούσιος, πτώχευσε γιὰ ἐμᾶς¹⁵) ἐλεώντας τοὺς ἐαυτοὺς μας, θὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἐλεοῦμε αὐτὸν ποὺ ἔγινε γιὰ χάρη μας ἴδιος μ' ἐμᾶς; Πρόσεχε καλῶς τὸ λεγόμενό μου. Ἔγινε ὁ Θεὸς γιὰ σένα φτωχὸς ἄνθρωπος, ὀφείλεις καὶ ἐσύ, ποὺ πιστεύεις σ' αὐτόν, νὰ γίνεις ὁμοιος μὲ ἐκεῖνον φτωχός. Ἐκεῖνος φτωχὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἐσὺ φτωχὸς κατὰ τὴ θεότητα. Σκέψου λοιπὸν πῶς θὰ τὸν θρέψεις, πρόσεχε μὲ ἀκρίβεια. Πτώχευσε γιὰ νὰ πλουτήσεις ἐσύ, γιὰ νὰ σοῦ μεταδώσει ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῆς χάριτός του¹⁶. Γι' αὐτὸ φόρεσε ἐκεῖνος σάρκα, γιὰ νὰ μεταλάβεις ἐσὺ ἀπὸ τὴ θεότητά του. Ὄταν λοιπὸν ἐτοιμάσεις τὸν ἐαυτόν σου γιὰ νὰ τὸν ὑποδεχθεῖς, τότε λέγεται ὅτι θὰ γίνει δεκτὸς ἀπὸ σένα. Ὄταν ἐσὺ πεινᾷς καὶ διψᾷς γιὰ ἐκεῖνον, αὐτὰ λογαριάζονται σ' ἐκεῖνον τροφή καὶ ποτό. Πῶς; Ἐπειδὴ μὲ αὐτὰ καὶ τὰ παρόμοια ἔργα καὶ πράξεις καθαρῖζεις τὴν ψυχὴ σου καὶ ἀπαλλάσσεις τὸν ἐαυτό σου ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὸν ρύπο τῶν παθῶν. Καὶ ὁ Θεὸς ποὺ σὲ ἀναδέχθηκε ἔτσι καὶ ἰδιοποιήθηκε ὅλα τὰ δικά σου καὶ ποὺ ἐπιποθεῖ νὰ σὲ κάνει θεό, ὅπως ἐκεῖνος ἔγινε ἄνθρωπος, αὐτὰ ποὺ κάνεις στὸν ἐαυτό σου, τὰ λογαριάζει ὅτι τὰ παθαίνει ὁ ἴδιος καὶ λέγει· «ἐφ' ὅσον τὰ ἔκανες στὴν ἐλαχίστη ψυχὴ σου, σ' ἐμένα τὰ ἔκανες»¹⁷.

6 Διότι μὲ ποιά ἄλλα ἔργα φάνηκαν εὐάρεστοι στὸν Θεὸ οἱ ἀσκούμενοι στὰ σπήλαια καὶ τὰ ὄρη¹⁸, παρὰ μὲ τὴν ἀγάπη ὅπωςδὴποτε καὶ τὴ μετάνοια καὶ τὴν πίστη; Διότι, ἀφοῦ ἄφησαν ὅλο τὸν κόσμον καὶ ἀκολούθησαν μόνο αὐτόν¹⁹, καὶ μὲ δάκρυα καὶ μετάνοια τὸν δέχθηκαν καὶ τὸν φιλοξένησαν, τὸν ἔθρεψαν καὶ τὸν πότισαν διψασμένον. Ἄλλωστε ὅπωςδὴποτε ὅλοι ὅσοι ἀπὸ τὸ ἅγιο βάπτισμα ὀνομάζονται 'υἱοὶ Θεοῦ', εἶναι μικροὶ στὸν κόσμον καὶ φτωχοί; Ἐκεῖνοι λοιπὸν

18. Ἐβρ. 11,38.

19. Ματθ. 19,27. Μάρκ. 10,28. Λουκᾶ 18,28.

ἐν αἰσθήσει ψυχῆς ὅτι υἱοὶ γεγόνασι τοῦ Θεοῦ, οὐκέτι ἀνέχονται
 κόσμῳ καλλωπισθῆναι φθαρτῶ, ἐνδεδυμένοι γάρ εἰσι τὸν Χρι-
 στόν. Τίς δὲ ἀνθρώπων καταδέξεται ποτε, πορφύρα βασιλικῆ
 ἐστολισμένος, ρυπῶντα καὶ διερρωγῶτα χιτῶνα ἐπάνω ταύτης
 5 ἐνδύσασθαι; Οἱ δὲ μὴ τοῦτο εἰδότες καὶ γυμνοὶ τοῦ βασιλικοῦ
 ὄντες ἐνδύματος, σπουδάσαντες δὲ διὰ μετανοίας καὶ τῶν ἄλ-
 λων, ὡς εἶπομεν, ἀγαθοεργιῶν καὶ ἐνδυσάμενοι οὕτω τὸν Χρι-
 στόν, αὐτὸν ἐκεῖνον ἐνδύουσι τὸν Χριστόν· χριστοὶ γὰρ καὶ αὐ-
 τοί, ὡς υἱοὶ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ θείου βαπτίσματος, πέλουσιν. Εἰ δὲ
 10 μὴ τοῦτο ποιήσουσιν, ἀλλὰ τοὺς γυμνοὺς μὲν ἅπαντας, τοὺς ἐν
 τῷ κόσμῳ, ἐνδύσουσιν, ἑαυτοὺς δὲ γυμνοὺς καταλείψουσι, τί
 ὠφέλησαν; Εἴτα πάλιν, ἀδελφοὶ Χριστοῦ οἱ βαπτισθέντες εἰς τὸ
 ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος λεγό-
 μεθα· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ μέλη ἐσμὲν αὐτοῦ. Ἀδελφὸς
 15 οὖν ὑπάρχων αὐτοῦ καὶ μέλος, ἐὰν πάντας μὲν ἄλλους τιμῆς,
 ξενίσης, θεραπεύσης, σεαυτὸν δὲ παρίδῃς καὶ διὰ πάντων οὐκ
 ἀγωνίσῃ εἰς τὸ ἀκρότατον τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας καὶ τιμῆς
 ἀνελθεῖν, ἀλλὰ λιμῶ ὀκνηρίας ἢ δίψει ραθυμίας ἢ φυλακῆ στε-
 νωτάτῃ τοῦδε τοῦ ρυπαροῦ σώματος διὰ γαστριμαργίας ἢ φιλη-
 20 δονίας τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν καταλείψῃς ρυπῶσαν, ἀύχμῶσαν, ἐν
 βαθυτάτῳ σκότει κειμένην ὡσεὶ νεκράν, οὐχὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ
 ἐνύβρισας ἀδελφόν; Οὐχὶ πεινῶντα αὐτὸν καὶ διψῶντα κατέλι-
 πες; Οὐχὶ ἐν φυλακῇ ὄντα οὐκ ἐπεσκέψω αὐτόν; Τοιγαροῦν καὶ
 διὰ τοῦτο ἀκούσεις· «σεαυτὸν οὐκ ἠλέησας, οὐκ ἐλεηθήσῃ».

7 Εἰ δὲ λέγει τις, 'Καὶ ἐπειδὴ', φησί, 'τοιούτων ἐστι καὶ μισθὸν
 τῶν παρ' ἡμῶν διδομένων χρημάτων ἢ πραγμάτων οὐκ ἔχομεν,
 τίς καὶ διδόναι τοῖς πένησι χρεῖα ἐστίν;', ἀκουσάτω τοῦ μέλλον-

20. Γαλ. 3,27.

21. Ἐβρ. 2,11·12.

22. Ματθ. 28,19.

πού γνώρισαν μέ τήν αἴσθηση τῆς ψυχῆς ὅτι ἔγιναν υἱοὶ Θεοῦ, δέν ἀνέχονται πλέον νά καλλωπίζονται μέ φθαρτὰ στολίδια, διότι ἔχουν ντυθεῖ τόν Χριστό²⁰. Ποιός ἀπό τοὺς ἀνθρώπους καταδέχθηκε ποτέ, ἐνῶ εἶναι στολισμένος μέ βασιλική πορφύρα, νά φορέσει πάνω ἀπ' αὐτήν χιτῶνα λερωμένο καὶ σχισμένον; Αὐτοὶ ὅμως πού δέν γνωρίζουν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ εἶναι γυμνοὶ ἀπὸ βασιλικὸ ἔνδυμα, φρόντισαν ὅμως μέ τὴ μετάνοια καὶ τὶς ἄλλες, ὅπως εἶπαμε, ἀγαθοεργίες καὶ ντύθηκαν ἔτσι τόν Χριστό, αὐτοὶ ντύνουν τόν ἴδιο τόν Χριστό. Διότι γίνονται καὶ αὐτοὶ χριστοί, ὡς υἱοὶ Θεοῦ ἀπὸ τὸ θεῖο βάπτισμα. Ἐὰν τώρα δέν τὸ κάνουν αὐτό, ἀλλὰ ντύνουν ὅλους τοὺς γυμνοὺς, πού εἶναι στὸν κόσμον, ἐγκαταλείπουν ὅμως τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς γυμνοὺς, ποιὸ τὸ ὄφελος; Ἐπειτα πάλι λεγόμαστε 'ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ'²¹, ὅσοι εἴμαστε βαπτισμένοι στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος²². Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ μέλη του εἴμαστε²³. Ἀφοῦ λοιπὸν εἶσαι ἀδελφὸς καὶ μέλος του, ἐὰν ὅλους τοὺς ἄλλους τιμήσεις, φιλοξενήσεις καὶ ὑπηρετήσεις, καὶ τὸν ἑαυτὸ σου τὸν παραβλέψεις καὶ δέν ἀγωνισθεῖς μέ ὅλα τὰ μέσα γιὰ ν' ἀνέλθεις στὸ ὑψηλότατο σημεῖο τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας καὶ τιμῆς, ἀλλ' ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴ σου σὲ πείνα ἀδιαφορίας ἢ σὲ δίψα ἀπροθυμίας ἢ σὲ στενότατη φυλακὴ αὐτοῦ τοῦ ρυπαροῦ σώματος μέ τὴ γαστριμαργία ἢ φιληδονία, λερωμένη, στερημένη, κειμένη σὲ βαθύτατο σκότος σὰν νεκρὴ, δέν πρόσβαλες τὸν ἀδελφὸ τοῦ Χριστοῦ; Δέν τὸν ἐγκατέλειψες πεινασμένο καὶ διψασμένο; Μήπως τὸν ἐπισκέφθηκες, ἐνῶ ἦταν στὴ φυλακὴ²⁴; Λοιπὸν γι' αὐτὸ θ' ἀκούσεις: «ἐπειδὴ δέν ἐλέησες τὸν ἑαυτὸ σου, δέν θὰ ἐλεηθεῖς».

7 Ἐὰν πάλι πεῖ κάποιος, 'Καὶ ἀφοῦ ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, καὶ γιὰ ὅσα χρήματα ἢ πράγματα δίνονται ἀπὸ ἐμᾶς δέν ἔχομε ἀμοιβή, ποιά ἀνάγκη ὑπάρχει νά δίνουμε στοὺς

23. Α' Κορ. 6,15. 12,27 ἐ.

24. Α' Κορ. 25,42-43.

τος αὐτὸν κρῖναι καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, οἶονεὶ λέγοντος πρὸς αὐτόν· “*Αφρων, τί εἰσήνεγκες εἰς τὸν κόσμον ἢ τί τῶν ὀρωμένων αὐτὸς ἐποίησας; Οὐχὶ γυμνὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς σου προῆλθες, γυμνὸς δὲ ἐξελεύσῃ τοῦ βίου καὶ τετραχληλισμένος τῷ ἐμῷ βήματι παραστήσῃ; Καὶ ὑπὲρ ποίων σου χρημάτων μισθοὺς μοι προσαπαιτεῖς; Διὰ ποίων δὲ σῶν πραγμάτων ἐλεεῖν λέγεις τοὺς ἀδελφούς σου καὶ διὰ τούτων ἐμέ, τὸν πάντα ταῦτα οὐχὶ σοὶ μόνῳ, ἀλλὰ κοινὰ τοῖς πᾶσι προθέμενον; Ἡ ἐπιθυμεῖν με ὑπολαμβάνεις τινὸς καὶ δωροδοκεῖσθαι ὁμοίως τοῖς φιλαργύροις τῶν κρινόντων ἀνθρώπων οἶει κάμῃ;*” Ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο ἐξ ἀνοίας λογίσασθαί σε. Οὐχὶ χρημάτων ὄλως ἐπιθυμῶν, ἀλλὰ ὑμᾶς ἐλεῶν, οὐχὶ τὰ ὑμέτερα θέλων λαβεῖν, ἀλλὰ τοῦ ἐπ’ αὐτοῖς κρίματος ἐλευθερῶσαι ὑμᾶς βουλόμενος, ταῦτα νομοθετῶ καὶ δι’ ἕτερόν τι οὐδέν’.

8 Ἄλλὰ γὰρ μὴ δοκῆς, ἀδελφέ, ὅτι ἀπορεῖ ὁ Θεὸς καὶ οὐ δύναται θρέψαι τοὺς πένητας καὶ διὰ τοῦτο προστάσσει ἡμῖν ἐλεεῖν αὐτούς καὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν ἐντολὴν ταύτην. Μὴ γένοιτό! Ἄλλ’ ὅπερ διὰ πλεονεξίας καθ’ ἡμῶν καὶ εἰς ἀπώλειαν ἡμῶν ἐποίησεν ὁ διάβολος, τοῦτο διὰ τῆς ἐλεημοσύνης ὑπὲρ 20 ἡμῶν κατεσκεύασε καὶ εἰς σωτηρίαν ἡμῶν ἐποίησε γίνεσθαι ὁ Χριστός. Οἷόν τι λέγω; Ὑπέθετο ἡμῖν ὁ διάβολος τὰ εἰς κοινήν προτεθέντα χρεῖαν ἰδιοποιήσασθαι καὶ ἀποθησαυρίσαι αὐτά, ὅπως διὰ τῆς πλεονεξίας ταύτης δύο ἡμῖν ἐγκλήματα περιάψῃ καὶ τῆς αἰωνίου τιμωρίας καὶ κατακρίσεως ὑπαιτίους ποιήσῃ, 25 ἐν μὲν τὸ τῆς ἀνελεημοσύνης, ἕτερον δὲ τῆς ἐπὶ τὰ ἀποκείμενα χρήματα καὶ οὐκ ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐλπίδος. Ὁ γὰρ ἀποκείμενα

25. Ρωμ. 2,6.

26. Α’ Τιμ. 6,7.

27. Ἰωβ 1,21.

28. Ρωμ. 14,10.

29. Ἐβρ. 4,13.

φτωχούς; ἄς ἀκούσει αὐτὸν ποὺ πρόκειται νὰ τὸν κρίνει καὶ ν' ἀποδώσει στὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του²⁵, νὰ τοῦ λέγει κατὰ κάποιον τρόπο· «ἄφρων, τί ἔφερες μαζί σου στὸν κόσμος²⁶, ἢ τί ἀπὸ τὰ ὀρώμενα τὸ ἔκανες ἐσύ; Δὲν προῆλθες ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μητέρας σου γυμνός, καὶ θὰ ἐξέλθεις γυμνός²⁷ ἀπὸ τὸ βίον καὶ θὰ παραστεῖς²⁸ ἐνώπιον τοῦ βήματός μου ἀπογυμνωμένος²⁹; Καὶ γιὰ ποιά δικά σου χρήματα μοῦ ἀπαιτεῖς ἀμοιβές; Μὲ ποιά δικά σου πράγματα λέγεις ὅτι ἐλεεῖς τοὺς ἀδελφούς σου καὶ μέσω αὐτῶν ἐμένα, ὁ ὁποῖος τὰ ἔχω δώσει ὅλα αὐτὰ ὄχι μόνο σὲ σένα, ἀλλὰ κοινὰ σὲ ὅλους; Ἦ ἔχεις τὴν ἐντύπωση ὅτι ἐπιθυμῶ κάτι καὶ μὲ θεωρεῖς καὶ ἐμένα ὅτι δωροδοκοῦμαι ὁμοίως μὲ τοὺς φιλάργυρους ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ κρίνουν; Διότι εἶναι δυνατό καὶ αὐτὸ ἀπὸ μωρία νὰ περάσει ἀπὸ τὸ μυαλό σου. Αὐτὰ τὰ νομοθετῶ γιὰ σᾶς ὄχι ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ καθόλου χρήματα, ἀλλ' ἐλεώντας ἐσᾶς, ὄχι ἐπειδὴ θέλω νὰ πάρω³⁰ τὰ δικά σας, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλω νὰ σᾶς ἐλευθερώσω ἀπὸ τὸ κρίμα ποὺ βρίσκεται σ' αὐτά· γι' αὐτὸ καὶ γιὰ κανένα ἄλλο λόγο.

- 8 Ἄλλὰ μὴ νομίσεις, ἀδελφέ, ὅτι δυσκολεύεται ὁ Θεὸς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ θρέψει τοὺς φτωχοὺς καὶ γι' αὐτὸ μᾶς προστάζει νὰ τοὺς ἐλεοῦμε καὶ νὰ θεωροῦμε πολὺ σημαντικὴ τὴν ἐντολὴ αὐτῆ. Μὴ γένοιτο! Ἄλλ' αὐτὸ ποὺ ἔκανε ὁ διάβολος μὲ τὴν πλεονεξία ἐναντίον μας καὶ γιὰ τὴν ἀπώλειά μας, αὐτὸ γιὰ χάρη μας κατασκεύασε μὲ τὴν ἐλεημοσύνη ὁ Χριστὸς καὶ τὸ ἔκανε νὰ γίνεταί αἰτία τῆς σωτηρίας μας. Ἄλλὰ τί λέγω; Μᾶς ὑπέβαλε ὁ διάβολος τὴν ἰδέα νὰ οικειοποιηθοῦμε καὶ νὰ ἀποθησαυρίσομε αὐτὰ ποὺ παρέθεσε γιὰ κοινὴ χρῆση, ὥστε μὲ τὴν πλεονεξία αὐτῆ νὰ μᾶς χρεώσῃ δύο ἐγκλήματα καὶ νὰ μᾶς κάνει ὑπαίτιους τῆς αἰώνιας τιμωρίας καὶ καταδίκης. Τὸ ἓνα εἶναι τὸ τῆς ἀνελεημοσύνης, καὶ τὸ ἄλλο τὸ τῆς ἐλπίδας στὰ ὑπάρχοντα χρήματα καὶ ὄχι στὸν Θεό. Διότι αὐτὸς ποὺ ἔχει μπροστὰ του πολλὰ χρήματα δὲν

χρήματα ἔχων ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐλπίζειν οὐ δύναται· καὶ τοῦτο
 δῆλον ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν εἶπεν· «ὄπου», φησὶν,
 «ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται». Ὁ οὖν με-
 ταδιδούς τοῖς πᾶσιν ἐκ τῶν ἀποκειμένων αὐτῷ χρημάτων, μι-
 5 σθὸν ὑπὲρ αὐτῶν οὐ χρεωστεῖται λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ ὑπόδικος
 μᾶλλον ἐστὶ τῆς ἕως τότε ἀδίκου ἀποστερήσεως· οὐ μὴν ἀλλὰ
 καὶ ὑπεύθυνος τῶν κατὰ καιροὺς λιμῶ καὶ δίψει τὸν βίον ἀπο-
 λειπόντων, οὗς αὐτὸς τότε δυνάμενος θρέψαι οὐκ ἔθρεψε, κατο-
 ρύξας τὰ τῶν πενήτων καὶ ἐάσας αὐτοὺς τῷ κρύει καὶ τῷ λιμῷ
 10 βιαίως ἀποθανεῖν, ὡς φονεὺς τοσοῦτων ἀποδειχθεῖς, ὅσους
 θρέψαι ἠδύνατο.

9 Τούτων τοίνυν ἀπάντων τῶν ἐγκλημάτων τὸ κρῖμα ἡμῖν
 ἀφεις ὁ ἀγαθὸς Δεσπότης καὶ εὖσπλαγχνος, οὐχ ὡς ἀλλότρια
 κατέχοντας ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα ἡμῶν λογίζεται ταῦτα καὶ οὐ
 15 δεκαπλασίονα μόνον, ἀλλ' ἑκατονταπλασίονα δοῦναι ἡμῖν ἐπαγ-
 γέλλεται, τοῖς ἐν ἰλαρότητι ταῦτα τοῖς ἀδελφοῖς διανέμουσιν.
 Ἰλαρότης δέ ἐστὶ τὸ μὴ ὡς οἰκεῖα λογίζεσθαι ταῦτα, ἀλλ' ὡς
 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐγχειρισθέντα αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τῶν συνδού-
 λων αὐτοῦ, καὶ ἀφθόνως ταῦτα μετὰ χαρᾶς καὶ μεγαλοψύχως
 20 σκορπίζειν, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἄλλως τε δὲ καὶ ἵνα
 μετὰ χαρᾶς τὰ ἀποθησαυρισθέντα κενώσωμεν ἐπ' ἐλπίδι τῆς
 ἀληθινῆς ἐπαγγελίας, ἧς ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο, ἑκατοντα-
 πλασίονα δοῦναι τὸν μισθὸν ὑπὲρ τούτου. Εἰδὼς γὰρ ὁ Θεὸς ὅτι
 ὅλως ὄλοι τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ τοῦ πλούτου μανίᾳ
 25 κρατούμεθα καὶ δυσάποσπαστως ἔχομεν πρὸς αὐτά, καὶ οἱ τού-
 των πολυτρόπως ἀποστερούμενοι αὐτὴν τὴν ἐαυτῶν ζωὴν ἀπο-
 λέγονται, τῷ καταλλήλῳ φαρμάκῳ ἐχρήσατο, ἐπαγγελιάμενος
 δοῦναι ἡμῖν, ὡσπερ εἴρηται, ὑπὲρ ὧν κατακενοῦμεν εἰς τοὺς πέ-
 νητας, ἑκατονταπλασίονα τὸν μισθόν, ἵνα καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῖς

31. Λουκᾶ 12,34.

32. Ἰακ. 2,16. 5,2-3.

33. Μάρκ. 10,30.

34. Ρωμ. 12,8. Παροιμ. 22,8. Β' Κορ. 9,7.

35. Β' Κορ. 9,7.

μπορεῖ νὰ ἐλπίζει στὸν Θεό. Καὶ αὐτὸ γίνεται φανερὸ ἀπὸ αὐτὰ πού μᾶς εἶπε ὁ Χριστὸς καὶ Θεός: «ὄπου», λέγει, «εἶναι ὁ θησαυρὸς σας, ἐκεῖ εἶναι καὶ ἡ καρδιά σας»³¹. Αὐτὸς λοιπὸν πού δίνει σὲ ὅλους ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα χρήματά του, δὲν δικαιούται νὰ λάβει ἀμοιβὴ γι' αὐτά, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι καὶ ὑπόδικος γιὰ τὴν μέχρι τότε ἄδικη ἀποστέρηση. Ἐπὶ πλεον εἶναι καὶ ὑπεύθυνος γι' αὐτοὺς πού κατὰ καιροὺς ἔχασαν τὴ ζωὴ τους ἐξαιτίας τῆς πείνας καὶ τῆς δίψας: αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους αὐτὸς τότε, ἐνῶ μπορούσε νὰ τοὺς θρέψει, δὲν τοὺς ἔθρεψε, καταχωνιάζοντας ὅσα ἀνήκουν στοὺς φτωχοὺς καὶ ἀφήνοντάς τους νὰ πεθάνουν βιαίως ἀπὸ τὸ κρῦο καὶ τὴν πείνα³², καὶ ἔτσι ἀποδείχθηκε φονιάς τόσων ἀνθρώπων πού μπορούσε νὰ τοὺς θρέψει.

- 9 Ἀπαλλάσσουντάς μας ἀπὸ τὴν εὐθύνη ὅλων αὐτῶν τῶν ἐγκλημάτων ὁ ἀγαθὸς καὶ εὐσπλαγχνὸς Δεσπότης, δὲν μᾶς θεωρεῖ ὅτι κατέχομε ξένα πράγματα, ἀλλὰ τὰ θεωρεῖ δικά μας καὶ ὑπόσχεται νὰ μᾶς δώσει ὄχι μόνο δεκαπλάσια, ἀλλ' ἑκατονταπλάσια³³, ἐφ' ὅσον διανέμομε αὐτὰ στοὺς ἀδελφοὺς μὲ ἰλαρότητα³⁴. Καὶ ἰλαρότητα εἶναι τὸ νὰ μὴ θεωρεῖ κανεὶς αὐτὰ δικά του, ἀλλὰ νὰ δέχεται ὅτι δόθηκαν σ' αὐτὸν ἀπὸ τὸν Θεό, γιὰ νὰ βοηθᾷ τοὺς συνδούλους του καὶ νὰ τὰ σκορπίζει ἀφθόνως μὲ χαρὰ καὶ μεγαλοψυχία, ὄχι μὲ λύπη ἢ ἀπὸ ἀνάγκη³⁵. Καὶ ἐπὶ πλεον γιὰ νὰ ἀδειάσομε μὲ χαρὰ τὰ ἀποθησαυρισθέντα μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀληθινῆς ὑποσχέσεως, τὴν ὁποία ὑποσχέθηκε σ' ἐμᾶς ὁ Θεός, ὅτι δηλαδὴ θὰ μᾶς δώσει ἑκατονταπλάσια ἀμοιβὴ γι' αὐτό. Γνωρίζοντας λοιπὸν ὁ Θεός, ὅτι ὅλοι γενικὰ εἴμαστε αἰχμάλωτοι στὴν ἐπιθυμία τῶν χρημάτων καὶ στὴ μανία τοῦ πλούτου καὶ δύσκολα ἀποσπώμαστε ἀπ' αὐτά, καὶ αὐτοὶ πού τὰ ἀποστεροῦνται μὲ πολλοὺς τρόπους αὐτά, χάνουν καὶ τὴν ἐπιθυμία γιὰ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ τους³⁶, χρησιμοποίησε τὸ κατάλληλο φάρμακο, ὑποσχόμενος ὅτι θὰ μᾶς δώσει τὴν ἀμοιβὴ ἑκατονταπλάσια, ὅπως

36. Ἰωνᾶς 4,8.

κρίματος τῆς πλεονεξίας ἐν πρώτοις ἀπαλλαγῶμεν, ἔπειτα καὶ τοῦ ἐπ' αὐτὰ ἔχειν τὴν πεποίθησιν καὶ ἐλπίδα παυσώμεθα καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν ἐλευθέρους κτησώμεθα ἀπὸ τῶν τοιούτων δεσμῶν· ἵνα ἐλεύθεροι γεγονότες πρότερον, τότε ἐπὶ τὰς πράξεις 5 τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀκωλύτως βαδίσωμεν καὶ δουλεύσωμεν αὐτῷ ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ, οὐχ ὡς ἐκείνῳ τι χαριζόμενοι, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς διὰ τῆς δουλείας εὐεργετούμενοι. Ἄλλως δὲ οὐκ ἐν σωθῆναι ἡμᾶς. Οἱ γὰρ πλούσιοι τὴν τῶν χρημάτων ἀπόθεσιν, ὡς οἶά τινος φορτίου καὶ ἐμποδίου πρὸς τὸν κατὰ Θεὸν βίον, 10 πρότερον ἐνεργεῖν ἐκελεύθησαν καὶ οὕτω τὸν σταυρὸν ἐπὶ ὤμων αἶρειν καὶ τῷ Δεσπότη κατ' ἴχνος ἀκολουθεῖν· τὰ γὰρ ἀμφοτέρα ἐπιφέρεσθαι ἡμᾶς πάντῃ ἀδύνατον. Οἱ δὲ γε τούτων ὄντες ἐκτὸς καὶ ἐν αὐταρκεΐᾳ ζῶντες ἢ καὶ ὑστερήσει τῶν ἀναγκαίων διάγοντες, οὐδὲν τὸ ἐμποδίζον αὐτοὺς ἔχουσιν, ἐὰν τῇ 15 στενῇ καὶ τεθλιμμένῃ ὁδῷ βαδίζειν ἐθέλωσιν· ἀλλ' οἱ μὲν προθέσεως χρήζουσι μόνον πρὸς τοῦτο, οἱ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ ὁδῷ περιπατοῦντές εἰσι, διὸ ἐν ὑπομονῇ καὶ εὐχαριστίᾳ διάγειν ὀφείλουσι. Καὶ ὁ Θεός, δίκαιος ὢν, οὕτω πορευομένους αὐτοὺς εἰς αἰώνιον ζωὴν καὶ ἀπόλαυσιν, ποιήσῃ αὐτῶν τὸ κατάλυμα.

10 Τὸ δὲ πάντα δοῦναι μὲν τὰ κτήματα καὶ χρήματα, πρὸς δὲ τὰς ἐπιφορὰς τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν λοιπῶν θλεβερῶν μὴ γενναίως ἀνταγωνίσασθαι, ὀλιγώρου μοι ψυχῆς δοκεῖ καὶ ἀγνοούσης τὸν σκοπὸν τῆς ὠφελείας αὐτῆς. Ὡσπερ γὰρ ὁ χρυσὸς κατιωθεὶς εἰς βάθος οὐ δύναται ἄλλως καθαρθῆναι καλῶς καὶ 25 εἰς τὴν οἰκείαν λαμπρότητα ἐπανελθεῖν, εἰ μὴ πυρὶ βληθῇ καὶ σφύραις πολλάκις τυφθῇ, οὕτω καὶ ψυχὴ τῷ ἰῶ τῆς ἀμαρτίας

37. Ψαλμ. 2,11.

38. Ματθ. 10,38. 16,24 ἐ.

39. Ματθ. 7,14.

λέχθηκε, για ὅσα θὰ διαμοιράζομε στοὺς φτωχοὺς, μὲ σκοπὸ πρῶτα γιὰ ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴν εὐθύνη τῆς πλεονεξίας γι' αὐτά, ἔπειτα γιὰ νὰ παύσομε νὰ ἔχομε πεποίθηση καὶ ἐλπίδα σ' αὐτά, καὶ νὰ καταστήσομε τὶς καρδιές μας ἐλεύθερες ἀπὸ τὰ τέτοια δεσμά. Ὡστε, ἀφοῦ πρῶτα γίνομε ἐλεύθεροι, τότε νὰ βαδίσομε ἀνεμπόδιστα στὴν πραγματοποίηση τῶν ἐντολῶν του καὶ νὰ τὸν ὑπηρετήσομε μὲ φόβο καὶ τρόμο³⁷, ὄχι μὲ τὴ σκέψη ὅτι κάνομε κάτι γιὰ χάρη του, ἀλλ' ὅτι ἐμεῖς εὐεργετούμαστε μὲ τὴν ὑποταγή. Μὲ ἄλλον τρόπο δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ σωθοῦμε. Παρακινήθηκαν δηλαδὴ οἱ πλούσιοι πρῶτα νὰ ἐνεργήσουν τὴν ἀπόθεση τῶν χρημάτων, σὰν νὰ εἶναι φορτίο καὶ ἐμπόδιο στὴ σύμφωνη μὲ τὸ Θεὸ ζωὴ, καὶ ὕστερα νὰ σηκώσουν στοὺς ὤμους τὸν σταυρὸ καὶ ν' ἀκολουθήσουν κατὰ βῆμα τὸν Δεσπότη³⁸. Διότι εἶναι τελείως ἀδύνατο νὰ φέρομε μαζί μας καὶ τὰ δύο. Αὐτοὶ λοιπὸν ποὺ δὲν εἶναι πλούσιοι καὶ ζοῦν μὲ αὐτάρκεια ἢ καὶ περνοῦν μὲ στερήσεις τῶν ἀναγκαίων, δὲν ἔχουν τίποτε ποὺ νὰ τοὺς ἐμποδίζει, ἐὰν θέλουν νὰ βαδίζουν τὴ στενὴ καὶ θλιμμένη ὁδὸ³⁹. Ἄλλ' ἄλλοι ἔχουν ἀνάγκη πρὸς τοῦτο μόνο ἀπὸ καλὴ πρόθεση, καὶ ἄλλοι ἤδη περπατοῦν σ' αὐτὴν τὴν ὁδὸ, καὶ γι' αὐτὸ ὀφείλουν νὰ ζοῦν μὲ ὑπομονὴ καὶ εὐχαριστία. Καὶ ὁ Θεός, ποὺ εἶναι δίκαιος, ὅταν αὐτοὶ πορεύονται ἔτσι πρὸς τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ ἀπόλαυση, θὰ τοὺς ἐτοιμάσει τὸ κατάλυμά τους ἐκεῖ.

- 10 Τὸ νὰ δώσει ὅμως κανεὶς ὅλα τὰ κτήματα καὶ τὰ χρήματά του σὲ κάποιον, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀνταγωνίζεται γενναῖα στὶς ἐνοχλήσεις τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν ἄλλων θλίψεων, μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι γνώρισμα ψυχῆς ἀδιάφορης, ποὺ ἀγνοεῖ τὸν σκοπὸ αὐτῆς τῆς ὠφελείας. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ χρυσὸς ποὺ ἔχει σκουριάσει⁴⁰ σὲ βάθος δὲν εἶναι δυνατὸ ἀλλιῶς νὰ καθαρισθεῖ καλὰ καὶ νὰ ἐπανέλθει στὴν λαμπρότητά του, παρὰ μόνο ἐὰν ριφθεῖ στὴ φωτιὰ καὶ χτυπηθεῖ πολλὰς φορές μὲ τὰ σφυριά, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ποὺ διαβρώθηκε μὲ τὸν ἰὸ τῆς

40. Ἰακ. 5,3.

κατιωθεῖσα καὶ εἰς βάθος ἀχρειωθεῖσα, οὐ δύναται ἄλλως καθαρθῆναι καὶ τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀπολαβεῖν, εἰ μὴ πολλοῖς πειρασμοῖς προσομιλήσῃ καὶ ἐν τῇ χωνεῖα εἰσέλθῃ τῶν θλίψεων. Τοῦτο γὰρ ὑπεμφαίνει καὶ αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἡμῶν, 5 οὕτω λέγων, «πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς καὶ ἄρον τὸν σταυρόν σου καὶ δεῦρο καὶ ἀκολούθει», τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς θλίψεις διὰ τοῦ σταυροῦ αἰνιττόμενος. Οὐδὲν οὖν ἀπὸ μόνῃς τῆς τῶν χρημάτων καὶ πραγμάτων ἀπορρίψεως κερδήσουσιν οἱ ταῦτα ἀποβαλλόμενοι καὶ πρὸς τὸν μονήρη βίον 10 αὐτομολοῦντες, ἐὰν μὴ μέχρι τέλους τοῖς πειρασμοῖς καὶ ταῖς θλίψεσι καὶ ταῖς κατὰ Θεὸν λύπαις ἐγκαρτερήσωσιν. Οὐ γὰρ εἶπεν ὁ Χριστός, 'ἐν τῇ ἀποθέσει τῶν πραγμάτων ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν', ἀλλ' «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν». Ὅτι μὲν γὰρ καὶ ἡ τῶν χρημάτων πρὸς τοὺς πένητας διανομὴ καὶ ἡ 15 φυγὴ τοῦ κόσμου καλὴ καὶ ὠφέλιμος δῆλον, ἀλλ' οὐ δύναται αὕτη καθ' ἑαυτὴν μόνῃ τέλειον τὸν κατὰ Θεὸν ἄνθρωπον ἀπεργάσασθαι ἄνευ τῆς τῶν πειρασμῶν ὑπομονῆς. Καὶ ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει καὶ οὕτω δοκεῖ τῷ Θεῷ, ἄκουσον αὐτοῦ πρὸς τὸν πλούσιον λέγοντος, «εἰ θέλεις», φησί, «τέλειος εἶναι, πώλησόν 20 σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς καὶ ἄρον τὸν σταυρόν σου καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι», διὰ τοῦ σταυροῦ τὰς θλίψεις, ὡς εἴρηται, καὶ τοὺς πειρασμοὺς αἰνιττόμενος.

11 Ἐπειδὴ γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιαστὴ ἐστὶ καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν καὶ ἄλλως οὐκ ἔνι τοῖς πιστοῖς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, εἰ μὴ διὰ τῆς στενῆς πύλης τῶν πειρασμῶν τε 25 καὶ θλίψεων, εἰκότως ἡμῖν τὸ θεῖον ἐντέλλεται λόγιον· «ἀγωνίζεσθε», φησί, «διὰ τῆς στενῆς πύλης εἰσελθεῖν», καὶ αὖθις· «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν», καὶ· «δεῖ ὑμᾶς

41. Σοφ. Σολ. 3,6 ἐ. 42. Ματθ. 19,21.

43. Ματθ. 16,24. Μάρκ. 8,34. Λουκᾶ 9,23.

44. Ματθ. 19,21. 16,24 ἐ.

45. Β' Κορ. 7,10. 46. Λουκᾶ 21,19.

ἀμαρτίας καὶ ἀχρηστεύθηκε σὲ βάθος, δὲν μπορεῖ μὲ ἄλλον τρόπο καὶ καθαρισθεῖ καὶ νὰ ξαναπάρει τὸ ἀρχαῖο κάλλος της, παρὰ μόνο ἐὰν παλέψει μὲ πολλοὺς πειρασμοὺς καὶ εἰσέλθει στὸ χωνευτήρι τῶν θλίψεων⁴¹. Αὐτὸ φανερώνει καὶ ὁ ἴδιος ὁ λόγος τοῦ Κυρίου μας, λέγοντας· «πούλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δῶσε τα στοὺς φτωχοὺς⁴², καὶ σήκωσε τὸ σταυρό σου⁴³ καὶ ἔλα καὶ ἀκολούθα με»⁴⁴, ὑποδηλώνοντας μὲ τὸν σταυρὸ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς θλίψεις. Τίποτε λοιπὸν δὲν θὰ κερδήσουν ἀπὸ μόνη τὴν ἀπόρριψη τῶν χρημάτων καὶ πραγμάτων ὅσοι τὰ ἀποβάλλουν καὶ τραποῦν πρὸς τὸν μοναχικὸ βίον, ἐὰν δὲν ὑπομείνουν μέχρι τέλους τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς θλίψεις καὶ τὶς κατὰ Θεὸν λύπες⁴⁵. Διότι δὲν εἶπε ὁ Χριστός, 'μὲ τὴν ἀπόθεση τῶν πραγμάτων σας θὰ κερδήσετε τὶς ψυχές σας', ἀλλὰ «μὲ τὴν ὑπομονή σας»⁴⁶. Εἶναι βέβαια φανερὸ ὅτι ἡ διανομὴ τῶν χρημάτων στοὺς φτωχοὺς καὶ ἡ φυγὴ τοῦ κόσμου εἶναι καλὴ καὶ ὠφέλιμη, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἀπὸ μόνη της νὰ κάνει τὸν ἄνθρωπο τέλειο κατὰ Θεὸν χωρὶς τὴν ὑπομονὴ στοὺς πειρασμοὺς. Καὶ ὅτι ἔτσι ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ ἔτσι ἀρέσει στὸν Θεό, ἄκουσέ τον ποὺ λέγει πρὸς τὸν πλούσιον⁴⁷. «ἐὰν θέλεις», λέγει, «νὰ εἶσαι τέλειος, πούλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δῶσε τα στοὺς πτωχοὺς καὶ σήκωσε τὸν σταυρό σου καὶ ἔλα καὶ ἀκολούθα με»⁴⁸, ἐννοώντας μὲ τὸν σταυρὸ, ὅπως λέχθηκε, τὶς θλίψεις καὶ τοὺς πειρασμούς.

- 11 Ἐπειδὴ ὅμως ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι βιαστὴ καὶ οἱ βιαστὲς τὴν ἀρπάζουν⁴⁹, καὶ μὲ ἄλλο τρόπο δὲν εἶναι δυνατὸ στοὺς πιστοὺς νὰ εἰσέλθουν σ' αὐτήν, παρὰ μόνο μέσω τῆς στενῆς πύλης τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν θλίψεων, εὐλογα μᾶς παραγγέλλει τὸ θεῖο λόγιον· «ἀγωνίζεσθε», λέγει, «νὰ εἰσέλθετε ἀπὸ τὴ στενὴ πύλη»⁵⁰. καὶ πάλιν· «μὲ τὴν ὑπομονή σας θὰ κερδήσετε τὶς ψυχές σας»⁵¹. καὶ· «πρέπει νὰ εἰσέλθε-

47. Ματθ. 19,22-23.

48. Ματθ. 19,21. 16,24 ἐ.

49. Ματθ. 11,12.

50. Λουκᾶ 13,24. Ματθ. 7,13.

51. Λουκᾶ 21,19.

διὰ πολλῶν θλίψεων εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Ὁ μὲν γὰρ σκορπίζων τὰ ἑαυτοῦ χρήματα τοῖς δεομένοις καὶ ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ἐπ' ἐλπίδι μισθοῦ, ἐν ἡδονῇ πολλῇ τὴν συνείδησιν ἐπιφέρεται καὶ
 5 ἔσθ' ὅτε καὶ ὑπὸ κενοδοξίας κλέπτεται τοὺς μισθοὺς. Ὁ δὲ μετὰ τὸ πάντα δοῦναι τοῖς πένησι καὶ τὰ λυπηρὰ ὑπομένων ἐν εὐχαριστίᾳ ψυχῆς καὶ ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς, πικρίας μὲν πάσης καὶ πόνων ὀδυνηρῶν ἐπαισθάνεται, ἄσυχρόν τε τὸν λογισμὸν ἔχει νῦν καὶ εἰς τὸ μέλλον μεγάλην ἔξει τὴν ἀνταπόδοσιν,
 10 ὡς τὰ πάθη μιμησάμενος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπομένων αὐτὸν ἐν ἡμέραις ἐπαγωγῆς τῶν πειρασμῶν τε καὶ θλίψεων.

12 Διὰ τοι τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, σπουδάσωμεν κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἀπετα-
 15 ξάμεθα, ἵνα διὰ τῆς στενῆς εἰσέλθωμεν πύλης, ἣτις ἐστὶν ἡ ἐκκοπή καὶ ἀποφυγὴ τοῦ σαρκικοῦ ἡμῶν φρονήματος καὶ θελήματος. Ἐνευ γὰρ τοῦ νεκρωθῆναι ἡμᾶς τῇ σαρκὶ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆς καὶ τοῖς θελήμασιν αὐτῆς οὐκ ἔστι τυχεῖν ἀνέσεως καὶ ἀπαλλαγῆς τῶν κακῶν καὶ ἐλευθερίας τῆς ἐπιγινομένης
 20 ἡμῖν ἀπὸ τῆς παρακλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ταύτης δὲ χωρὶς (λέγω δὴ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Πνεύματος) οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Ὅτι μὲν γὰρ καλὸν εἰργάσω, πάντα σου τὰ χρήματα σκορπίσας τοῖς δεομένοις, εἴ γε καὶ οὐδὲν ἑαυτῷ ὑπελείπω κατὰ τὸν Ἀνανίαν
 25 ἐκεῖνον, καὶ πρὸς τούτοις κόσμῳ ἀπετάξω καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ καὶ φυγῶν τὸν βίον καὶ τὰς φροντίδας αὐτοῦ ἕδραμες εἰς λιμένα ζωῆς, τὴν μόρφωσιν τῆς εὐσεβείας περιβαλλόμενος, σύμφημι

52. Πράξ. 14,22.

53. Ψαλμ. 111,9.

54. Α' Ἰω. 2,15.

55. Ματθ. 7,13.

56. Γαλ. 5,24. Ἐφ. 2,3.

57. Ἐβρ. 12,14.

58. Ματθ. 12,32.

59. Ψαλμ. 111,9.

τε μέσω πολλῶν θλίψεων στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁵². Διότι αὐτὸς ποὺ σκορπίζει⁵³ τὰ χρήματά του σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη καὶ ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ τὰ πράγματά του μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀμοιβῆς, ἔχει πολὺ ἥσυχη τὴ συνείδησή του καὶ καμμιά φορὰ ἀπὸ κενοδοξία χάνει τὴν ἀμοιβή. Αὐτὸς ὅμως ποὺ μετὰ τὸ δόσιμο τῶν πάντων στοὺς φτωχοὺς ὑπομένει τὶς θλίψεις μὲ εὐχαρίστηση τῆς ψυχῆς καὶ δείχνει καρτερία στὰ δεινά, αἰσθάνεται κάθε πικρία καὶ τοὺς ὀδυνηροὺς πόνους καὶ ἔχει ἀσφαλῆ τὸν λογισμό τῶρα, καὶ στὸ μέλλον θὰ ἔχει μεγάλη τὴν ἀνταπόδοση, ἐπειδὴ μιμήθηκε τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν ἀνέμενε μὲ ὑπομονὴ κατὰ τὶς ἡμέρες ποὺ ἔρχονταν οἱ πειρασμοὶ καὶ οἱ θλίψεις.

- 12 Γι' αὐτὸ λοιπὸν σᾶς παρακαλῶ, ἀδελφοὶ ἐν Χριστῶ, νὰ φροντίσομε σύμφωνα μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἀπαρνηθήκαμε τὸν κόσμο καὶ ὅσα εἶναι στὸν κόσμ⁵⁴, νὰ εἰσέλθομε ἀπὸ τὴ στενὴ πύλη⁵⁵, ἡ ὁποία εἶναι ἡ κοπὴ καὶ ἀποφυγὴ τοῦ σαρκικοῦ μας φρονήματος καὶ θελήματος. Διότι χωρὶς νὰ νεκρώσομε τὴ σάρκα καὶ τὶς ἐπιθυμίες της καὶ τὰ θελήματά της⁵⁶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐπιτύχομε ἄνεση καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ κακά, καὶ ἐλευθερία ποὺ μᾶς δίδεται ἀπὸ τὴν παρηγορία τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Χωρὶς αὐτὴν (ἐννοῶ βέβαια τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Πνεύματος) κανεὶς δὲν θὰ δεῖ τὸν Κύριον⁵⁷, οὔτε στὸν τωρινὸ αἰῶνα οὔτε στὸν μέλλοντα⁵⁸. Ὅτι ἔκανες καλὸ ἔργο, μὲ τὸ νὰ σκορπίσεις ὅλα τὰ χρήματά σου⁵⁹ σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη, ἐὰν βέβαια δὲν ἄφησες τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτό σου, ὅπως ὁ Ἄνανίας ἐκεῖνος⁶⁰, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ ἀπαρνήθηκες τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου⁶¹, καὶ ἀφοῦ ἀπέφυγες τὸν βίον καὶ τὶς φροντίδες τοῦ ἔτρεξες σὲ λιμάνι ζωῆς καὶ περιβλήθηκες τὴ μὀρφωση τῆς εὐσέβειας⁶², συμφωνῶ καὶ ἐγὼ καὶ σὲ ἐπαινῶ γιὰ τὴ σωστὴ σου ἀπόφαση. Πρέπει ὅμως ν' ἀποβά-

60. Πράξ. 5,1-5.

61. Α' Ἰω. 2,15.

62. Β' Τιμ. 3,5.

κάγω καὶ ἐπαινῶ σε τῆς πραγματείας. Χρὴ δὲ σὲ καὶ τὸ φρόνη-
 μα τῆς σαρκός, ὡσπερ τοὺς χιτῶνας ἄρτι, καὶ αὐτὸ ἀποδύσα-
 σθαι καὶ κατὰ τὴν στολήν, ἣν ἐνεδύσω διὰ Χριστόν, κτήσασθαι
 τοὺς τρόπους τῆς ψυχῆς καὶ αὐτὸ δὴ πνευματικόν σου τὸ φρό-
 5 νημα· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν φωτεινὸν ἐπενδύσασθαι χιτῶνα
 διὰ μετανοίας, ὅπερ ἐστὶν αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τοῦτο δὲ
 ἄλλως οὐ γίνεται, εἰ μὴ διὰ τῆς ἐπιμόνου τῶν ἀρετῶν ἐργασίας
 καὶ τῆς ὑπομονῆς τῶν θλίψεων. Θλιβομένη γὰρ ἡ ψυχὴ διὰ
 τῶν πειρασμῶν κινεῖται εἰς δάκρυα, τὰ δάκρυα δὲ καθαίροντα
 10 τὴν καρδίαν ποιοῦσιν αὐτὴν ναὸν καὶ καταγώγιον τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος. Οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ ἡμῖν εἰς σωτηρίαν καὶ τελειότητα ἡ
 περιβολὴ μόνη τοῦ σχήματος καὶ ὁ ἔξω κόσμος τοῦ ἀνδριάντος,
 ἀλλ' ὡσπερ τὸν ἔξω, οὕτω καὶ τὸν ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπον κο-
 σμησαὶ χρεὼν τῇ καταστολῇ τοῦ Πνεύματος καὶ ἐξ ὀλοκλήρου
 15 θῦσαι ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ ψυχῇ τε καὶ σώματι, καὶ τῇ μὲν σωμα-
 τικῇ γυμνασίᾳ γυμνάζειν τὸ σῶμα πρὸς τοὺς πόνους τῆς ἀρετῆς
 εἰς τὸ εὐτόνως ἐθίζεσθαι τοῖς κατὰ Θεὸν λυπηροῖς καὶ φέρειν
 γενναίως τὸ πικρὸν τῆς νηστείας, τὸ βεβιασμένον τῆς ἐγκρα-
 τείας, τὴν ἀνάγκην τῆς ἀγρυπνίας, τὴν ἅπασαν κακοπάθειαν, τῇ
 20 δὲ εὐσεβείᾳ τοῦ Πνεύματος παιδαγωγεῖν τὴν ψυχὴν εἰς τὸ φρο-
 νεῖν ἃ δεῖ φρονεῖν καὶ μελετᾶν ἀεὶ τὰ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ταπει-
 νόφρονά τε εἶναι, πραεῖαν, συντετριμμένην, κατανυκτικὴν, πεν-
 θοῦσαν καθ' ἑκάστην καὶ τὸ φῶς πρὸς ἑαυτὴν διὰ τῆς προσευ-
 χῆς ἐκκαλουμένην τοῦ Πνεύματος, ἃ καὶ προσγίνεσθαι ταύτη
 25 διὰ μετανοίας θερμοτάτης εἰώθασι, καθαιρομένη διὰ δακρῦων
 πολλῶν, ὧν ἄνευ οὐδὲ τὸν χιτῶνα ταύτης ἔξεστί ποτε καθαρ-
 θῆναι, οὐδὲ εἰς ὕψος αὐτὴν ἀναδραμεῖν θεωρίας. Ὡσπερ γὰρ
 ἱμάτιον ἐκ βορβόρου ποθὲν καὶ κοπρίας εἰς βάθος μολυνθέν,
 ἄλλως καθαρθῆναι τοῦτο ἀμήχανον, εἰ μὴ διὰ πολλοῦ ὕδατος

63. Ρωμ. 8,6-7.

64. Ρωμ. 8,6·27.

65. Β' Κορ. 4,16.

66. Α' Τιμ. 4,8.

67. Α' Τιμ. 4,8.

68. Ρωμ. 12,3.

λεις και τὸ ἴδιο τὸ φρόνημα τῆς σάρκα⁶³, ὅπως πρὶν ἀπὸ λίγο τοὺς χιτῶνες, καὶ σύμφωνα μὲ τὴ στολή, ποὺ ντύθηκες γιὰ τὸν Χριστό, ν' ἀποκτήσεις τοὺς τρόπους τῆς ψυχῆς καὶ κυρίως τὸ πνευματικό σου φρόνημα⁶⁴. Καὶ ἀκόμα νὰ ντυθεῖς τὸν φωτεινὸ χιτῶνα μὲ τὴ μετάνοια, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ἴδιο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο. Καὶ αὐτὸ δὲν γίνεται ἀλλιῶς, παρὰ μὲ τὴν ἐπίμονη ἐργασία τῶν ἀρετῶν καὶ τὴν ὑπομονὴ τῶν θλίψεων. Διότι, ὅταν θλίβεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς κινεῖται σὲ δάκρυα, καὶ τὰ δάκρυα τότε, καθαρίζοντας τὴν καρδιά, τὴν κάμνουν ναὸ καὶ οἰκητήριον τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διότι γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴν τελειότητα δὲν ἀρκεῖ μόνο ἡ περιβολὴ τοῦ σχήματος καὶ ὁ ἐξωτερικὸς στολισμὸς τοῦ σώματος, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ στολίσομε, ὅπως τὸν ἐξωτερικό, ἔτσι καὶ τὸν ἐσωτερικό μας ἄνθρωπο⁶⁵ μὲ τὴν περιβολὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ νὰ θυσιάσομε τελείως τοὺς ἑαυτοὺς μας κατὰ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα στὸν Θεό. Πρέπει ἐπίσης μὲ τὴ σωματικὴ ἄσκηση⁶⁶ νὰ γυμνάζομε τὸ σῶμα στοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς, ὥστε νὰ συνηθίζει ἐντατικὰ στὰ κατὰ Θεὸν λυπηρὰ καὶ νὰ ἀντέχει γενναῖα τὴν πίκρα τῆς νηστείας, τὴ βία τῆς ἐγκράτειας, τὴν ἀνάγκη τῆς ἀγρυπνίας, τὴν ὅλη κακοπάθεια. Μὲ τὴν εὐσέβεια⁶⁷ πάλι τοῦ Πνεύματος νὰ παιδαγωγούμε τὴν ψυχὴ γιὰ νὰ φρονεῖ αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ φρονεῖ⁶⁸ καὶ νὰ μελετᾷ πάντα τὰ τῆς αἰώνιας ζωῆς, καὶ νὰ εἶναι ταπεινῶφρων, πραεῖα, συντριμμένη⁶⁹ καὶ κατανυκτικὴ, νὰ πενθεῖ κάθε ἡμέρα καὶ νὰ προσελκύει πρὸς τὸν ἑαυτὸ της μὲ τὴν προσευχὴ τὸ φῶς τοῦ Πνεύματος, τὰ ὁποῖα συνήθως κατορθώνονται μὲ θερμότατη μετάνοια, ἀφοῦ καθαρισθεῖ ἡ ψυχὴ μὲ πολλὰ δάκρυα, χωρὶς τὰ ὁποῖα οὔτε ὁ χιτῶνας της μπορεῖ ποτὲ νὰ καθαρισθεῖ, οὔτε εἶναι δυνατὸ σὲ ὕψος θεωρίας ν' ἀνεβασθεῖ. Ὅπως δηλαδὴ ἓνα ἱμάτιον ποὺ μολύνθηκε σὲ βάθος ἀπὸ λάσπη καὶ κοπριά δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νὰ καθαρισθεῖ, παρὰ μόνο μὲ πολὺ ὕδωρ καὶ πολλὰς πιέσεις μὲ τὰ

69. Ψαλμ. 50,19. Δαν. 3,39. Ματθ. 11,29.

καὶ πολλῆς θλίψεως τῶν ποδῶν, οὕτω καὶ ὁ χιτῶν τῆς ψυχῆς ἐκ βορβόρου καὶ κοπρίας ἐφαμάρτων παθῶν μολυνθεὶς, ἄλλως ἀπορρυφθῆναι οὐ δύναται, εἰ μὴ διὰ πολλῶν δακρῶν καὶ ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν τε καὶ θλίψεων. Δύο γὰρ οὐσῶν οὐσιω-
 5 δῶς ἐν ἡμῖν ρεύσεων ἐκ τοῦ σώματος (λέγω δὴ τῶν ἄνωθεν ἐπεισερόντων δακρῶν καὶ τῶν ἀπὸ τῶν γονίμων δυνάμεων), καὶ τῶν μὲν μολυνόντων τὴν ψυχὴν παρὰ φύσιν καὶ νόμον κενουμένων, τῶν δὲ καθαιρόντων αὐτὴν ἐκ μετανοίας ρεόντων, χρὴ τοὺς μεμολυσμένους τὴν ψυχὴν τῇ ἐφαμάρτῳ πράξει τῆς
 10 ἁμαρτίας καὶ τῇ ἐμπαθεῖ κινήσει τῆς καρδίας ἀλόγων ἐπιθυμιῶν μορφᾶς ἐν ἑαυτῆς ἐγχαράζαντας, διὰ πολλῶν καθαρθῆναι δακρῶν καὶ τὸν χιτῶνα τῆς ψυχῆς καθαρῶτατον κτήσασθαι. Ἄλλως γὰρ ἰδεῖν τὸν Θεόν, αὐτὸ τὸ φῶς ὃ φωτίζει παντὸς ἀνθρώπου καρδίαν ἐρχομένου διὰ μετανοίας πρὸς αὐτόν, ἀμήχα-
 15 νον, εἴπερ οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὁρῶσι Θεόν.

13 Σπουδάσωμεν οὖν, παρακαλῶ, πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, καθαρὰν κτήσασθαι τὴν καρδίαν ἐξ ἐπιμελείας τῶν τρόπων καὶ διηγεκοῦς ἐξομολογήσεως τῶν κρυπτῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς. Ἡ γὰρ συνεχῶς καὶ καθ' ἐκάστην γινομένη παρ'
 20 ἡμῶν ἐξομολόγησις τῶν τοιούτων, ἐκ μεταμέλου κινουμένη καρδίας, μετάνοιαν ἡμῖν τῶν πραχθέντων ἢ καὶ μελετηθέντων ἐργάζεται, ἢ δὲ μετάνοια κινεῖ τὸ δάκρυον ἐκ βαθέων ψυχῆς, τὸ δὲ δάκρυον καθαίρει τὴν καρδίαν καὶ μεγάλας ἁμαρτίας ἐξαφανίζει, ἀπαλειφομένων δὲ τούτων διὰ δακρῶν ἐν παρακλήσει
 25 γίνεται ἡ ψυχὴ τοῦ θείου Πνεύματος καὶ γλυκυτάτης κατανύξεως νόμασι καταρδεύεται, ἀφ' ὧν καθ' ἐκάστην παιίνεται νοητῶς καὶ τρέφει τοῦ Πνεύματος τοὺς καρποὺς καὶ ἐν καιρῷ προσφόρως, ὡς πολὺχουν σῖτον, αὐτοὺς ἀναδίδωσιν εἰς τροφὴν ἀδάπανον τῆς ψυχῆς καὶ εἰς ζωὴν αὐτῆς ἀφθαρτον καὶ αἰώνιον.

70. Ἰω. 1,9.

71. Ματθ. 5,8.

72. Γαλ. 5,22.

πόδια, ἔτσι καὶ ὁ χιτῶνας τῆς ψυχῆς ποὺ μολύνθηκε ἀπὸ τὸν βοῦρκο καὶ τὴν κοπριά τῶν ἁμαρτωλῶν παθῶν, δὲν μπορεῖ ἀλλιῶς νὰ καθαρισθεῖ, παρὰ μὲ πολλὰ δάκρυα καὶ ὑπομονὴ στοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς θλίψεις. Διότι δύο εἶναι στὴν οὐσία σ' ἐμᾶς οἱ ρεύσεις ἀπὸ τὰ σῶμα (ἐννοῶ βέβαια τὰ δάκρυα ποὺ τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια, καὶ ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῆς γονιμότητος) καὶ ἐπειδὴ ἄλλες μολύνουν τὴν ψυχῆ, ὅταν κενώνονται ἔξω ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὸν νόμο, καὶ ἄλλες τὴν καθαρίζουν, ὅταν ρέουν ἀπὸ μετάνοια, πρέπει αὐτοὶ ποὺ ἔχουν μολύνει τὴν ψυχὴ μὲ τὴν ἐφάμαρτη πράξη τῆς ἁμαρτίας καὶ μὲ τὴν ἐμπαθῆ κίνηση τῆς καρδιᾶς, ἐντυπώνοντας μέσα τους μορφές παραλόγων ἐπιθυμιῶν, νὰ καθαρισθοῦν μὲ πολλὰ δάκρυα καὶ ν' ἀποκτήσουν καθαρῶτατο τὸν χιτῶνα τῆς ψυχῆς. Διότι ἀλλιῶς εἶναι ἀδύνατο νὰ δοῦν τὸν Θεό, αὐτὸ τὸ φῶς ποὺ φωτίζει τὴν καρδιὰ κάθε ἀνθρώπου ποὺ ἔρχεται⁷⁰ πρὸς αὐτὸν μὲ μετάνοια, ἐπειδὴ τὸν Θεὸ τὸν βλέπουν ἀκριβῶς αὐτοὶ ποὺ εἶναι καθαροὶ στὴν καρδιᾶ⁷¹.

- 13 Ἄς φροντίσομε λοιπόν, παρακαλῶ, πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, νὰ ἔχομε καθαρὴ τὴν καρδιὰ μὲ τὴν ἐπιμέλεια τῶν τρόπων καὶ τὴ συνεχῆ ἐξομολόγηση τῶν κρυπτῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς. Διότι ἡ ἐξομολόγηση τῶν λογισμῶν αὐτῶν ποὺ γίνεται ἀπὸ ἐμᾶς συνεχῶς καὶ κάθε ἡμέρα, καὶ ποὺ κινεῖται ἀπὸ μεταμέλεια τῆς καρδιᾶς, προκαλεῖ σ' ἐμᾶς μετάνοια γιὰ ὅσα πράχθηκαν ἢ καὶ μελετήθηκαν· ἡ μετάνοια τότε κινεῖ τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς καὶ τὰ δάκρυα καθαρίζουν τὴν καρδιὰ καὶ ἐξαφανίζουν μεγάλες ἁμαρτίες. Καὶ ἐνῶ αὐτὲς ἀπαλείφονται μὲ τὰ δάκρυα, ἡ ψυχὴ παρηγορεῖται ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα καὶ ποτίζεται μὲ ὕδατα γλυκύτατης κατανύξεως, ἀπὸ τὰ ὁποῖα λιπαίνεται νοερῶς κάθε ἡμέρα καὶ τρέφει τοὺς καρπούς⁷² τοῦ Πνεύματος καὶ στὸν κατάλληλο καιρὸ, ὡς πολὺσπορο σιτάρι, τοὺς δίνει γιὰ τροφή⁷³ ἀστείρευτη τῆς ψυχῆς καὶ γιὰ ἄφθαρτη καὶ αἰώνια

73. Ματθ. 21,41. 24,25.

Ἐν τούτῳ δὲ διὰ σπουδῆς καλῶς κατανήσασα, οἰκειοῦται Θεῷ καὶ γίνεται οἶκος Τριάδος θείας καὶ ἐνδιαίτημα, ὁρῶσα καθαρῶς τὸν ἑαυτῆς Ποιητὴν καὶ Θεὸν καὶ προσομιλοῦσα αὐτῷ καθ' ἑκάστην, ἐξίσταται τοῦ σώματος καὶ τοῦ κόσμου 5 καὶ τοῦ ἀέρος τούτου καὶ εἰς οὐρανοὺς οὐρανῶν ἀνερχομένη καὶ κουφιζομένη ταῖς ἀρεταῖς καὶ ταῖς πτέρυξι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καταπαύει μετὰ πάντων δικαίων ἀπὸ τῶν πόνων αὐτῆς καὶ γίνεται ἐν ἀπείρῳ καὶ θείῳ φωτί, ἔνθα τῶν ἀποστόλων Χριστοῦ, τῶν μαρτύρων, τῶν ὁσίων καὶ πασῶν τῶν ἄνω δυ- 10 νάμεων τὰ τάγματα συγχορεύουσι.

14 Τοιαύτης οὖν καὶ ἡμεῖς γενώμεθα καταστάσεως, ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, ἵνα μὴ ἀπολειφθῶμεν τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν ἀγίων, ἀλλ' ἵνα διὰ σπουδῆς τῶν καλῶν καὶ ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ εἰς ἄνδρα τέλειον φθάσωμεν, εἰς μέτρον ἡλικίας 15 τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Οὐδὲν γὰρ τὸ κωλῶν, εἰ μόνον θελήσωμεν. Οὕτω γὰρ καὶ Θεὸν δοξάσομεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ Θεὸς παρ' ἡμῶν εὐφρανθήσεται καὶ Θεὸν εὖρωμεν ἀπὸ τῆς παρούσης ἀναχωροῦντες ζωῆς, ὡς μέγαν κόλπον τοῦ Ἀβραὰμ ὑποδεχόμενον ἡμᾶς καὶ ἐπιθάλλοντα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρα- 20 νῶν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ζωή της. Ὄταν μὲ τὸν ζῆλο φθάσει καλῶς σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, γίνεται γνωστὴ καὶ φίλη στὸν Θεό, οἶκος καὶ κατοικία τῆς θείας Τριάδος, ποὺ βλέπει καθαρῶς τὸν Ποιητὴ της καὶ Θεὸ καὶ συνομιλεῖ μ' αὐτὸν κάθε ἡμέρα, βγαίνει ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ τὸν κόσμο καὶ τὸν ἀέρα τοῦτον καί, ἀνερχόμενη σὲ οὐρανοὺς οὐρανῶν⁷⁴ καὶ ἐλαφρυνόμενη μὲ τὶς ἀρετὲς καὶ τὶς πτέρυγες τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἀναπαύεται μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς δικαίους ἀπὸ τοὺς κόπους της, καὶ φθάνει στὸ ἄπειρο καὶ θεῖο φῶς, ὅπου συγχορεύουν τὰ τάγματα τῶν ἀποστόλων τῶν Χριστοῦ, τῶν μαρτύρων, τῶν ὁσίων καὶ ὄλων τῶν ἄνω δυνάμεων.

- 14 Σ' αὐτὴν τὴν κατὰστασιν πρέπει νὰ φθάσομε καὶ ἐμεῖς, ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, γιὰ νὰ μὴ ὑστερήσομε ἀπὸ τοὺς πατέρες μας τοὺς ἀγίους, ἀλλὰ μὲ τὴ φροντίδα γιὰ τὰ καλὰ καὶ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ νὰ φθάσομε σὲ τέλειον ἄνδρα ἀπὸ ἄποψη πνευματικῆ, στὰ μέτρα τῆς πνευματικῆς ὠριμότητος κατὰ τὴν ὁποία ἀποκτᾶ κανεὶς τὴν τελειότητα τοῦ Χριστοῦ⁷⁵. Διότι τίποτε δὲν ὑπάρχει ποὺ νὰ μᾶς ἐμποδίζει, ἀρκεῖ μόνο νὰ θελήσομε. Ἔτσι καὶ τὸν Θεὸ θὰ δοξάσομε μέσα μας καὶ ὁ Θεὸς θὰ εὐφρανθεῖ ἀπὸ ἐμᾶς, καὶ θὰ βροῦμε τὸν Θεὸ ὅταν θὰ ἀναχωρήσομε ἀπὸ τὴν παρούσα ζωὴ, ποὺ θὰ μᾶς ὑποδεχθεῖ σὰν μεγάλος κόλπος τοῦ Ἀβραὰμ⁷⁶, καὶ θὰ μᾶς περιθάλλει στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τὴν ὁποία εἶθε νὰ ἐπιτύχομε ὅλοι μας μὲ τὴ χάρις τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

74. Ψαλμ. 148,4.

75. Ἐφ. 4,13.

76. Λουκᾶ 16,22.

ΛΟΓΟΣ Ι'

ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΧΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΩ- ΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΑΣ ΑΠΑΘΕΙΑΣ

Καὶ ὅτι ὁ ἀγαπῶν τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὐδὲν ἐκ
5 ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ὠφελεῖται, κἂν πάσας
κατώρθωσεν.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, οὐχ ὄρατε πῶς οἱ τῷ ἐπιγεῖω βασιλεῖ
παριστάμενοι, αὐτοὶ τε δόξαν ἡγοῦνται τοῦτο μεγάλην καὶ ἐναμ-
βρύνονται ἐπὶ τούτῳ, καὶ παρὰ τῶν ἐν κόσμῳ ἀνθρώπων
10 ζηλωτοὶ καθεστήκασιν; Εἰ οὖν ἐπὶ φθαρτοῖς οὗτοι καὶ ματαίοις
οὕτω διάκεινται, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς ὀφείλομεν, οἱ τῷ ἐπουρα-
νίῳ βασιλεῖ στρατευθέντες καὶ τὴν ἐκείνου δουλείαν ἀναδεξάμε-
νοι, χαίρειν καὶ εὐφραίνεσθαι ὅτι ὄλως εἰς ὑπηρεσίαν ἐκείνου
καταταγῆναι κατηξιώθημεν καὶ εἰς λειτουργίαν τοῦ ὀνόματος
15 αὐτοῦ προσεκλήθημεν; Εἰ δὲ καὶ τῆς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ
θέας ἀξιοθεϊνῆμεν ποτε καὶ μετὰ τῶν ἐνώπιον αὐτοῦ παρισταμέ-
νων καταταγεῖν, ποῖον οὐχ ὑπερβαίνει τοῦτο μακαριότητος
ἔπαινον; Εἰ δὲ καὶ τῶν ὀκείων δούλων καὶ φίλων αὐτοῦ γένηται
τις καὶ ὁμιλίας καὶ φωνῆς ἀκούειν Δεσποτικῆς καταξιωθήσεται,
20 ποῖος ἄρα νοῦς ἀνθρώπου, ποία δὲ γλῶσσα τῆς δόξης ταύτης
καὶ τῆς ἀξίας τὸ μέγεθος διηγήσεται; Εἰ γὰρ «ἂ ὀφθαλμὸς οὐκ

1. Ὁ λόγος αὐτὸς ἐκφωνήθηκε στὴ μνήμη τοῦ Συμεῶν τοῦ Στουδίτου μετὰ τὸ θάνατό του ποὺ συνέβηκε τὸ 986 ἢ 987.

ΛΟΓΟΣ Ι'¹

ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΧΗΣ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΙΩ- ΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΑΣ ΑΠΑΘΕΙΑΣ

Καὶ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὴ δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους σὲ τίποτε δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τὶς λοιπὲς ἀρετὲς, καὶ ἂν ἀκόμα τὶς ἐπιτύχει ὅλες.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, δὲν βλέπετε ὅτι αὐτοὶ ποὺ παραστέκονται στὸν ἐπίγειο βασιλιὰ τὸ θεωροῦν αὐτὸ μεγάλη δόξα καὶ καμαρώνουν γι' αὐτὸ, καὶ εἶναι ζηλευτοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου; Ἐὰν λοιπὸν αὐτοὶ δείχνουν τέτοια διάθεση γιὰ φθαρτὰ καὶ μάταια, πόσο μᾶλλον ἡμεῖς, ποὺ στρατευθήκαμε στὸν ἐπουράνιο βασιλιὰ καὶ ἀποδεχθήκαμε τὴ δουλεία του, ὀφείλομε νὰ χαιρόμαστε καὶ νὰ εὐφραϊνόμαστε, ἐπειδὴ ἀξιωθήκαμε νὰ καταταγοῦμε ἐξ ὀλοκλήρου στὴν ὑπηρεσία του καὶ προσκληθήκαμε στὴν ὑπηρεσία τοῦ ὀνόματός του²; Καὶ ἔαν κάποτε ἀξιωθοῦμε τὴν κατὰ πρόσωπο θέα του καὶ συγκαταλεγοῦμε μαζί μὲ αὐτοὺς ποὺ παρίστανται ἐνώπιόν του, αὐτὸ ποιὸν ἔπαινο εὐτυχίας δὲν ξεπερνᾷ; Ἐὰν πάλι γίνεи κανεὶς ἕνας ἀπὸ τοὺς δούλους καὶ φίλους του καὶ ἀξιωθεῖ ν' ἀκούει τὴ Δεσποτικὴ ὁμιλία καὶ φωνή, ἄραγε ποιὸς νοῦς ἀνθρώπου καὶ ποιά γλώσσα θὰ διηγηθεῖ τὸ μέγεθος τῆς δόξας αὐτῆς καὶ τῆς ἀξίας; Διότι, ἔαν ἐκεῖνα «ποὺ ὀφθαλμὸς δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἄκουσε καὶ σὲ καρδιὰ ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν, τὰ ἀγαθὰ δηλαδὴ ποὺ ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γι' αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀγαποῦν»³, βρίσκονται πάνω ἀπὸ τὴν ἀντιληπτικὴ ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ πάνω ἀπὸ τὰ

2. Δευτ. 17,12. 18,7.

3. Α' Κορ. 2,9.

εἶδε καὶ οὐδ' οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, τὰ ἀγαθὰ ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν», ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην κατάληψίν εἰσι καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ὀρώμενα ἀγαθὰ, πολλῶ μᾶλλον αὐτὸς ὁ ἐτοιμάσας ταῦτα Θεός· καὶ οὐ μόνον αὐ-
 5 τός, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκεῖνον αὐτὸν βλέπειν καὶ αὐτῶ παρίστασθαι καὶ ὀμιλεῖν καταξιωθέντες καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητός τε καὶ δόξης κοινωνοὶ καὶ συμμετοχοὶ γεγονότες, ὑπὲρ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐτοιμα-
 σθέντα αὐτοῖς παρὰ Θεοῦ πάντως γεγόνασιν, ὡς τὸν ἐτοιμα-
 σθέντα μᾶλλον αὐτὸν τὰ ἀγαθὰ Κύριον κληρωσάμενοι. Ὅτι δὲ
 10 γεγόνασι τοιοῦτοι καὶ μέχρι τοῦ νῦν γίνονται, οὐ λέγω μετὰ θάνα-
 τον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἐν τῷ παρόντι βίῳ διάγοντες, πᾶσα μὲν
 τοῦτο θεόπνευστος διδάσκει Γραφή, πάντες δὲ τοῦτο συμμαρτυ-
 ροῦσι διὰ τῆς αὐτῶν πολιτείας οἱ ἅγιοι, μεθ' ἅμα καὶ αὐτοῦ τοῦ
 μακαρίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν καὶ Στουδιώτου, οὗ καὶ τὴν
 15 μνήμην ἄγομεν σήμερον, καὶ οἱ τοὺς ἀγίους πάλιν διὰ λόγων ἐγκω-
 μιάζοντες.

2 Οὗτος γὰρ ὁ ὀσιώτατος πατὴρ ἡμῶν Συμεῶν, οὗ καὶ τὸν βίον καὶ τὴν θεάρεστον αὐτοῦ πολιτείαν ἀνέγνωμεν, μέσον πόλεως καὶ μονῆς περιφανεστάτης ἐν μέσῳ, τοιοῦτον βίον ἤσκησε καὶ
 20 τοιαύτην ἀνεδείξατο πολιτείαν, ὡς μὴ μόνον τοὺς κατὰ τὴν γενε-
 ἄν αὐτοῦ λάμπσαντας, ἀλλὰ καὶ τῶν παλαιῶν πατέρων πολλοὺς ὑπερβῆναι τῷ ὕψει τῶν ἀρετῶν καὶ τοῖς ὑπὲρ δύναμιν κατορθώ-
 μασι. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπαινῶν καὶ ἐγκωμίων πολλῶν ἀναφανεῖς ἡμῖν ἄξιος, ἐπαινεῖται καὶ μακαρίζεται καὶ ἐγκωμιάζεται ἡμῖν
 25 κατὰ δύναμιν.

3 Ἄπας γὰρ ὁ τῶν ἀγίων ἔπαινος καὶ μακαρισμὸς διὰ τῶν δύο τούτων συνίσταται, διὰ τε τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἐπαι-
 νετοῦ βίου, καὶ διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ ἀγίου Πνεύματος καὶ τῶν χα-
 ρισμάτων αὐτοῦ. Τοῖς γὰρ δυσὶ τούτοις τὸ τρίτον συνέπεται. Ἐν
 30 γὰρ τῷ βιώσαί τινα καλῶς τε καὶ θεοφιλῶς μετὰ φρονήματος ὀρθοδόξου καὶ ἐν τῷ χαριτωθῆναι ἀπὸ Θεοῦ καὶ δοξασθῆναι διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος δωρεᾶς, συνέπεται αὐτῷ ὁ ἔπαινος καὶ ὁ μα-

ὀρώμενα ἀγαθὰ, πολὺ περισσότερο ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ποὺ ἐτοίμασε αὐτὰ εἶναι πάνω ἀπὸ τὴν κατάληψη. Καὶ ὄχι μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἀξιώθηκαν νὰ βλέπουν ἐκεῖνον τὸν ἴδιο καὶ νὰ παραστέκονται καὶ νὰ μιλοῦν μὲ αὐτὸν καὶ ἔγιναν κοινωνοὶ καὶ συμμετοχοὶ τῆς θεότητάς του καὶ τῆς δόξας του, ἔχουν ἀνεβεῖ ὀπωσδήποτε πάνω ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἐτοιμάσθηκαν γι' αὐτοὺς ἀπὸ τὸν Θεό, διότι ὀπωσδήποτε ἀπέκτησαν τὸν Κύριο ποὺ ἐτοίμασε τὰ ἀγαθὰ. Τὸ ὅτι ἔχουν γίνεи τέτοιοι καὶ μέχρι τώρα γίνονται, δὲν λέγω μόνο μετὰ τὸν θάνατο, ἀλλὰ καὶ ὅσο ἀκόμη ζοῦν τὸν παρόντα βίο, αὐτὸ τὸ διδάσκει ὅλη ἡ θεόπνευστη Γραφή⁴ καὶ τὸ συνομολογοῦν ὅλοι οἱ ἅγιοι μὲ τὴν πολιτεία τους, καὶ μαζί καὶ ὁ μακάριος πατέρας μας Συμεὼν ὁ Στουδιώτης, τοῦ ὁποῦ τῆ μνήμη τελοῦμε σήμερα, καὶ ὅσοι πάλι ἐγκωμιάζουν τοὺς ἁγίους μὲ λόγους.

2 Διότι αὐτὸς ὁ ὀσιώτατος πατέρας μας Συμεὼν, τοῦ ὁποῦ τὸν βίο καὶ τὴ θεάρεστη πολιτεία ἀναγνώσαμε, ἄσκησε τέτοιον βίο καὶ παρουσίασε τέτοια πολιτεία στὸ μέσον πόλεως καὶ μέσα σὲ μονὴ περιφανέστατη, ὥστε ὡς πρὸς τὸ ὕψος τῶν ἀρετῶν καὶ τὰ πέρα τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων κατορθώματα νὰ ὑπερβεῖ ὄχι μόνο ἐκείνους ποὺ διέλαμπαν κατὰ τὴ γενεά του, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς πατέρες. Γι' αὐτό, ἐπειδὴ ἀποδείχθηκε σ' ἐμᾶς ἄξιος πολλῶν ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων, ἐπαινεῖται καὶ μακαρίζεται καὶ ἐγκωμιάζεται ἀπὸ ἐμᾶς κατὰ δύναμη.

3 Διότι ὅλος ὁ ἔπαινος καὶ ὁ μακαρισμὸς τῶν ἁγίων συνίσταται ἀπὸ τὰ ἐξῆς δύο, ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη δηλαδὴ πίστη καὶ τὸν ἐπαινετὸ βίο, καὶ ἀπὸ τὴ δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὰ χαρίσματά του. Σ' αὐτὰ τὰ δύο ἀκολουθεῖ τὸ τρίτο. Διότι ὅταν βιώσει κανεὶς καλῶς καὶ θεοφιλῶς μὲ ὀρθόδοξο φρόνημα καὶ χαριτωθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ δοξασθεῖ⁵ μὲ τὴ δωρεὰ τοῦ Πνεύματος, τὸν ἀκολουθεῖ ὁ ἔπαινος καὶ ὁ μακαρισμὸς ἀπὸ ὅλη τὴν Ἐκκλησία τῶν πιστῶν⁶ καὶ ἀπὸ ὅλους

6. Ψαλμ. 21,26. 149,1. Α' Μακκαβ. 3,13.

καρισμὸς παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας τῶν πιστῶν καὶ παρὰ πάντων τῶν διδασκάλων αὐτῆς. Πίστεως δὲ καὶ ἔργων ἀνελλιπῶς μὴ καταβληθέντων ἀδύνατόν ἐστι τὴν παρουσίαν γενέσθαι ποτὲ τοῦ προσκυνητοῦ καὶ θείου Πνεύματος καὶ τὴν δωρεὰν αὐ-
 5 τοῦ λαβεῖν τινα τῶν ἀνθρώπων. Τούτου δὲ μὴ παραγενομένου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, μηδὲ γνωστῶς ἐνοικήσαντος ἐν αὐτῷ, ἀνοίκειον πάντη πνευματικὸν αὐτὸν ὀνομάζεσθαι. Ὁ δὲ μὴ πνευματικὸς γε-
 γονῶς, πῶς ἔσεται ἅγιος; ὁ δὲ μὴ ἅγιος γεγονῶς, διὰ ποῖον ἄλλο ἔργον ἢ πρᾶξιν μακαρισθήσεται εἰ ἢ μακαριότης Θεός ἐστιν; ὁ δὲ
 10 τοῦ Θεοῦ μὴ μετασχών, μᾶλλον δὲ ὁ μὴ αὐτὸν ὄλον ἔχων ἐν ἑαυτῷ, πῶς μακάριος δοκεῖ μοι; Οὐδαμῶς. Ἥλιος γὰρ ἀνευ φωτός, πῶς ἂν λεχθεῖ ἡλιος; καὶ ἄνθρωπος δίχα τῆς τοῦ πανα-
 γίου Πνεύματος μετουσίας, πῶς ἂν κληθεῖ ἅγιος; «Γίνεσθε» γάρ, εἶπεν ὁ Κύριος, «ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι», εἰς τὴν διὰ τῶν
 15 ἔργων ἡμᾶς μίμησιν, τοὺς ἐν ἀμαρτίαις ἐξεταζομένους, ὁ εὐ-σπλαγχνος οἶονεὶ προτρεπόμενος καὶ λέγων· Ἀπόστητε τῶν κα-
 κῶν καὶ πάντα τὰ καλὰ διαπράξασθε, πᾶσαν ἀρετὴν κατὰ τὸ ὑμῖν δυνατὸν μετέλθετε καὶ ὅσον ἐφικτὸν ὑμῖν ἅγιοι γίνεσθε, εἶπερ ἄρα καὶ κοινωνίαν ἔχειν βούλεσθε μετ' ἐμοῦ. Ἐγὼ γὰρ ἅγιός εἰμι,
 20 τουτέστι καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος. Ταῦτά μοι φυσικῶς πρόσεστιν, ὑμεῖς δὲ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν ἀπὸ τοῦ μολυσμοῦ τῶν ἀμαρτιῶν ἀπεχόμενοι καὶ μέτοχοί μου τῆ τοῦ Πνεύματος γενόμε-
 νοι χάριτι, τότε καὶ ὑμεῖς ἅγιοι ἔσεσθε'. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ «γίνεσθε».

4 Γίνεται τοίνυν ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν κακῶν καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἀγαθῶν ὁ ἄνθρωπος ἅγιος, οὐχ' ὡς δι' ἔργων πάντως ἀγιαζόμε-
 νος («οὐ γὰρ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα ψυχὴ»), ἀλλ' ὡς τῷ ἁγίῳ Θεῷ διὰ τῆς τῶν τοιούτων πράξεων ἐργασίας προ-
 σοικειούμενος. Τοῦτο δὲ πρὸς τοὺς ἤδη λαβόντας τὴν τοῦ Πνεύ-
 30 ματος χάριν εἰπεῖν τὸν Κύριον μᾶλλον πείθομαι, ὃς καὶ παραγ-

7. Α' Πέτρ. 1,16.

8. Ἰωβ 2,3.

9. Ψαλμ. 33,15. 36,27.

τούς διδασκάλους της. Ἐὰν δὲν καταβληθοῦν συνεχῶς ἡ πίστις καὶ τὰ ἔργα, εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐπιτευχθεῖ ποτὲ ἡ παρουσία τοῦ προσκυνητοῦ καὶ θεοῦ Πνεύματος καὶ νὰ λάβει κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τὴ δωρεὰ του. Καὶ ἂν δὲν κατεβεῖ αὐτὸ μέσα στὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν γίνεαι αἰσθητὴ ἡ ἐνοίκηση σ' αὐτόν, εἶναι τελείως ἀνάρμοστο νὰ ὀνομάζεται αὐτὸς πνευματικός. Αὐτὸς πάλι ποὺ δὲν ἔχει γίνεαι πνευματικός, πῶς θὰ γίνεαι ἅγιος; Καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν ἔγινε ἅγιος, γιὰ ποιοῦ ἄλλο ἔργο ἢ πράξη θὰ μακαρισθεῖ, ἐὰν ἡ μακαριότητα εἶναι Θεός; καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν μετέχει τοῦ Θεοῦ, ἢ καλύτερα αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει μέσα του ὅλον αὐτόν, πῶς μπορεῖ νὰ θεωρεῖται μακάριος; Μὲ κανένα τρόπο. Διότι ἡλῖος χωρὶς φῶς, πῶς θὰ μπορούσε νὰ λεχθεῖ ἡλῖος; Καὶ ἄνθρωπος χωρὶς τὴν κοινωνία τοῦ παναγίου Πνεύματος πῶς θὰ μπορούσε νὰ ὀνομασθεῖ ἅγιος; Διότι εἶπε ὁ Κύριος, «γίνεσθε ἅγιοι, διότι ἐγὼ εἶμαι ἅγιος»⁷, προτρέποντας κατὰ κάποιο τρόπο ὁ εὐσπλαγχνος ἐμᾶς, ποὺ συλλαμβανόμεσθε στὶς ἁμαρτίες, γιὰ τὴν μίμηση μὲ ἔργα, καὶ λέγοντας: Ἐπομακρυνθεῖτε ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ κάμνετε ὅλα τὰ καλά. Ἐργασθεῖτε κάθε ἀρετὴ, ὅσο σᾶς εἶναι δυνατό, καὶ ὅσο σᾶς εἶναι κατορθωτὸ γίνεσθε ἅγιοι, ἐὰν βέβαια θέλετε νὰ ἔχετε κοινωνία μαζί μου. Διότι ἐγὼ εἶμαι ἅγιος, δηλαδὴ καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος. Αὐτὰ ὑπάρχουν σ' ἐμένα φυσικῶς· κι ἐσεῖς ὁμῶς θὰ γίνεαι ἅγιοι, ἐφ' ὅσον θὰ ἀπέχετε ἀπὸ τὸν μολυσμὸ τῶν ἁμαρτιῶν μὲ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν καὶ γίνεαι μὲ τὴ χάρις τοῦ Πνεύματος μέτοχοί μου'. Διότι αὐτὸ φανερώνει τὸ «γίνεσθε».

- 4 Γίνεται λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἅγιος μὲ τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὰ κακὰ⁸ καὶ μὲ τὴν ἐργασία τῶν ἀγαθῶν⁹, ὄχι βέβαια ὅτι ἀγιάζεται μὲ τὰ ἔργα («διότι δὲν θὰ δικαιωθεῖ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ νόμου καμμία ψυχὴ»¹⁰), ἀλλ' ὅτι γίνεται οἰκεῖος στὸν ἅγιο Θεὸ μὲ τὴν ἐργασία τῶν πράξεων αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Ἐχω τὴ γνώμη ὅτι αὐτὸ τὸ εἶπε ὁ Κύριος μᾶλλον πρὸς αὐτοὺς ποὺ

10. Ρωμ. 3,20. Γαλ. 2,16.

γέλλων μὴ θαρρεῖν τῇ δωρεᾷ καὶ διὰ ραθυμίας ἐπιστρέφειν πρὸς τὰ κακά, οἶονεὶ πως ἔλεγε· 'Μὴ τῇ ἀργίᾳ σεαυτὸν ἐκδῶς, ὧ πνευματικὲ σὺ, ὁ τὴν χάριν λαβὼν τοῦ ἀγίου Πνεύματος καὶ διὰ ταύτης ἐμέ. Ἡ γὰρ ἀργία τίκει τὴν πονηρίαν, ἡ δὲ πονηρία πᾶν 5 εἶδος κακίας ἀπογεννᾷ. Τῇ οὖν καθημερινῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν γίνου ἅγιος, εἴπερ ἐμέ', φησί, 'βούλει ἐν σοὶ εἶναι καὶ μετὰ σοῦ καὶ σὲ ἐν ἐμοὶ καὶ σὺν ἐμοί'. Ἐπειδὴ δὲ ἀεικίνητον πρᾶγμα ὁ νοῦς ὄλως ἀργεῖν μὴ δυνάμενον, δέον ἐμφρόντιδα τοῦτον εἶναι καὶ σπουδαῖον εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Οὕτω 10 γὰρ καὶ ὁ βίος ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων μεμεριμνημένος τίς ἐστι καὶ ἔμφροντις καὶ σχολὴν ἔχειν ἐκ πάντων οὐ δύναται, εἰ καὶ πολλοὶ τοῦτο ποιῆσαι ὑπὲρ τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν καὶ δύναμιν ἠγωνίσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄρχῆς τοιοῦτος ἐκτίσθη ὁ ἄνθρωπος· ἐργάζεσθαι γὰρ καὶ φυλάσσειν ἐν τῷ παραδείσῳ ὁ Ἀδὰμ προσετάγη καὶ 15 φυσικὴ τις ἐν ἡμῖν ὑπάρχει τῆς ἐργασίας ἢ πρὸς τὰ καλὰ κίνησις. Οἱ οὖν τῇ ἀργίᾳ καὶ ραθυμίᾳ ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες, οἷοι δ' ἂν καὶ εἶεν πνευματικοὶ καὶ ἅγιοι, εἰς τὴν παρὰ φύσιν ἐμπάθειαν ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτουσιν.

5 "Ὡσπερ γὰρ πηγὴ ἀεννάως τὸ ὕδωρ ἐκβλύζουσα, μικρὸν 20 παυσαμένη ἀφανίζεται καὶ εἰς τὸ μὴ εἶναι πηγὴ ἀλλὰ λάκκος μεθίσταται, οὕτω καὶ ὁ ἀεὶ τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν ἑαυτὸν καθαίρων καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καθαιρόμενος καὶ ἀγιαζόμενος, ἐὰν μικρὸν τῆς ἐργασίας ἐκπέση, κατὰ ἀναλογίαν ἐκπίπτει τῆς ἀγιότητος. Ὁ δὲ καὶ ἀμαρτία μιᾷ ἐν γνώσει συναπαγόμενος ὄλος ἐκπίπτει τῆς 25 καθαρότητος, καθάπερ καὶ ἀγγεῖον ὕδατος μικρᾷ κόπρῳ καθόλου μαιίνεται. Οὐ λέγω ἀμαρτίαν τὴν ἐπιτελουμένην μόνον διὰ τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάθη τὰ ἐνδοθεν καὶ ἐν ἡμῖν ἀο-

ἤδη ἔχουν λάβει τὴ χάρη τοῦ Πνεύματος. Ὁ ἴδιος παραγγέλλοντας νὰ μὴ στηρίζουν τὸ θάρρος τους στὴ δωρεὰ καὶ μετὴν ἀδιαφορία νὰ ἐπιστρέφουν πρὸς τὰ κακὰ, ἔλεγε αὐτὰ περὶ τοῦ· “Ἐσύ, πνευματικέ, μὴ παραδίνεις τὸν ἑαυτὸ σου στὴν ἀργία, ἐσύ πού ἔλαβες τὴ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ μέσω αὐτῆς ἐμένα. Διότι ἡ ἀργία γεννᾷ τὴν πονηρία, καὶ ἡ πονηρία μετὴ τὴ σειρά της γεννᾷ κάθε εἶδος κακίας. Νὰ γίνεσαι ἅγιος μετὴ τὴν καθημερινὴ ἐργασία τῶν ἐντολῶν, ἐὰν βέβαια, λέγει, θέλεις νὰ εἶμαι μέσα σ’ ἐσένα καὶ μαζί μ’ ἐσένα καὶ ἐσύ νὰ εἶσαι μέσα σ’ ἐμένα καὶ μαζί μ’ ἐμένα”. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ νοῦς εἶναι πρᾶγμα ἀεικίνητο πού δὲν μπορεῖ νὰ ἀργεῖ καθόλου, πρέπει νὰ εἶναι ὅλο φροντίδα καὶ μέριμνα γιὰ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἔτσι εἶναι καὶ ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων μετὴ μέριμνες καὶ φροντίδες καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ἀργία ἀπὸ ὅλα, ἂν καὶ πολλοὶ ἀγωνίσθηκαν νὰ τὸ κάνουν αὐτὸ πάνω ἀπὸ τὴν ἰσχὺ καὶ τὴ δύναμή τους, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς τέτοιος κτίσθηκε ὁ ἄνθρωπος. Διότι ὁ Ἀδάμ ἔλαβε ἐντολὴ νὰ ἐργάζεται στὸν παράδεισο καὶ νὰ τὸν φυλάγει¹¹, καὶ μέσα μας ὑπάρχει κάποια φυσικὴ κίνηση τῆς ἐργασίας πρὸς τὰ καλὰ. Ὅσοι παρέδωσαν τοὺς ἑαυτοὺς τους στὴν ἀργία καὶ ραθυμία, ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι πνευματικοὶ καὶ ἅγιοι, ἐπιρρίπτουν τοὺς ἑαυτοὺς τους στὴν παρά φύση ἐμπάθεια.

- 5 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἡ πηγὴ πού ἀναβλύζει συνεχῶς τὸ νερό, ἐὰν γιὰ λίγο παῦσει ν’ ἀναβλύζει, ἀφανίζεται καὶ δὲν εἶναι πηγὴ, ἀλλὰ μετατρέπεται σὲ λάκκο, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος πού πάντοτε καθαρίζει τὸν ἑαυτὸ του μετὴ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν καὶ καθαρίζεται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀγιάζεται, ἐὰν γιὰ λίγο ἐκπέσει ἀπὸ τὴν ἐργασία, κατὰ ἀναλογία ἐκπίπτει ἀπὸ τὴν ἀγιότητα. Αὐτὸς πάλι πού κάμνει ἐνσυνείδητα καὶ μία μόνο ἁμαρτία ἐκπίπτει ὅλος ἀπὸ τὴν καθαρότητα, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἀγγεῖο ὕδατος μετὴ μικρὴ ἀκαθαρσία μολύνεται ὀλόκληρο. Καὶ δὲν ἀναφέρομαι στὴν ἁμαρτία πού ἐπιτελεῖται μόνο μετὴ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ στὰ ἄλλα πάθη πού τελοῦνται

ράτως τελούμενα δι' ἡμῶν. Καὶ μὴ ἀπιστήσητέ μοι λέγοντι,
 ἀδελφοί, τοῦτο δὲ γινώσκοντες ἔσεσθε, ὅτι, εἰ πᾶσαν ἀρετὴν ἐξα-
 σκήσομεν καὶ θαύματα ἐκτελέσομεν, εἰ μηδὲν ἢ μικρὸν ἢ μέγα
 τῆς ἐντολῆς παραλείψομεν, μόνην δὲ τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν
 5 ποθήσομεν καὶ ταύτην κἂν ὅπως οὖν δι' ἐπιτηδευμάτων ζητήσο-
 μεν καὶ πρὸς τὸ λαβεῖν ταύτην σπεύσομεν, τῶν ἄλλων ἀπάντων
 τὸν μισθὸν ἐστερήθημεν. Τὴν τῶν ἀνθρώπων γὰρ δόξαν λαμβά-
 νοντες καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ μὴ προκρίνοντες, ὡς εἰδωλολάτραι κρι-
 νόμεθα, λατρεύοντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. Ἀλλὰ καὶ δι-
 10 δομένην τὴν ἐπίγειον δόξαν, ὁ μεθ' ἡδονῆς καὶ χαρᾶς ταύτην
 ἀποδεξάμενος καὶ ἐν ταύτῃ ἐναμβρυνόμενος καὶ τῇ καρδίᾳ ἐνευ-
 φραινόμενος, ὡς πόρνος κατακριθήσεται. Ὅμοιος γὰρ ἐστὶν ὁ
 τοιοῦτος ἀθρώπων παρθενεύειν προαιρουμένῳ καὶ τὴν τῶν γυ-
 ναικῶν συνουσίαν ἀπηννημένῳ καὶ πρὸς μὲν αὐτὰς μὴ αὐτομο-
 15 λοῦντι, μήτε μετ' αὐτῶν διάγειν ἐπιθυμοῦντι, ἀπερχομένης δὲ
 πρὸς αὐτὸν μιᾶς τινος γυναικός, μεθ' ἡδονῆς εὐθύς ἀποδεχομένῳ
 καὶ τὴν τῆς μίξεως ἡδονὴν ἐκπληροῦντι.

6 Τοῦτο δὲ ἄρα καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης ἐπιθυμίας καὶ ἐπὶ παντὸς
 πάθους συμβαίνει γίνεσθαι. Εἴτε γὰρ φθόνῳ, εἴτε φιλαργυρίᾳ ἢ
 20 ζήλῳ ἢ ἔριδι ἢ τινὶ ἑτέρῳ κακίᾳ ἐκουσίως ἑαυτὸν τις ἐκδῶ, τοῦ
 στεφάνου τῆς δικαιοσύνης οὐκ ἐπιτεύξεται. Δίκαιος γὰρ ὢν ὁ
 Θεός, ἀδίκους ἔχειν συγκοινωνοὺς οὐκ ἀνέχεται, καὶ καθαρὸς
 ὢν, ἀκαθάρτῳ οὐ συμμιαίνεται, καὶ ἀπαθῆς ὑπάρχων, τοῖς ἐμ-
 παθέσιν οὐ συναυλίζεται, καὶ ἅγιος ὢν, εἰς κεχραμμένην ψυχὴν
 25 καὶ πονηρὰν οὐκ εἰσέρχεται. Πονηρὸς δὲ ἐστὶν ὁ τοῦ πονηροῦ
 σπορέως τὸν κόκκον ὑποδεξάμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ καρ-
 ποφορῶν ἀκάνθας καὶ τριβόλους τῆς ἀμαρτίας τῷ διαβόλῳ, τὰ

12. Ἐφ. 5,5. 13. Ἰω. 5,44. 12,43.

14. Ρωμ. 1,25. 15. Ρωμ. 1,29. 13,13.

16. Β' Τιμ. 4,8.

17. Ματθ. 13,24-30. 36-43.

ἀπὸ ἐμᾶς ἀόρατα στὸν ἐσωτερικό μας κόσμο. Καὶ μὴ ἀπιστήσετε σὲ ὅσα σᾶς λέγω, ἀδελφοί, ἀλλὰ νὰ γνωρίζετε τοῦτο¹², ὅτι, ἐὰν ἐπιτελέσουμε κάθε ἀρετὴ καὶ κάνουμε ἀκόμη καὶ θαύματα, ἐὰν δὲν παραλείψουμε τίποτε εἴτε μικρὸ εἴτε μεγάλο ἀπὸ τὴν ἐντολή, ποθήσομε ὅμως μόνο τὴ φήμη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν ἐπιζητήσομε μὲ διάφορα ἐπιτηδεύματα καὶ σπεύσομε νὰ τὴ λάβομε, ἀποστερηθήκαμε τὸν μισθὸ ὄλων τῶν ἄλλων. Διότι, λαμβάνοντας τὴν ἐκτίμηση τῶν ἀνθρώπων καὶ μὴ προτιμώντας¹³ τὴν ἐκτίμηση τοῦ Θεοῦ, κρινόμεσθε ὡς εἰδωλολάτρες, ἐπειδὴ λατρεύομε τὴν κτίση καὶ ὄχι τὸν κτίστη¹⁴. Ἄλλὰ καὶ ὅταν δίνεται ἡ ἐπίγεια δόξα, αὐτὸς ποὺ τὴν ἀποδέχεται μὲ εὐχαρίστηση καὶ χαρὰ καὶ καμαρώνει μ' αὐτὴν καὶ εὐφραίνεται μέσα στὴν καρδιά του, θὰ καταδικασθεῖ ὡς πόρνος. Διότι εἶναι ὅμοιος μὲ τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο πού, ἐνῶ ἀποφασίζει νὰ παρθενεύει καὶ ἀπαρνεῖται τὴ συναστροφή μὲ τὶς γυναῖκες, καὶ πρὸς αὐτὲς βέβαια δὲν πηγαίνει οὔτε ἐπιθυμεῖ νὰ ζεῖ μαζί τους, ὅταν ὅμως πηγαίνει πρὸς αὐτὸν κάποια γυναῖκα ἀμέσως τὴν ὑποδέχεται μὲ εὐχαρίστηση καὶ ἐκπληρώνει τὴν ἡδονὴ τῆς μίξεως.

- 6 Αὐτὸ ἐπομένως συμβαίνει καὶ μὲ κάθε ἄλλη ἐπιθυμία καὶ μὲ κάθε πάθος. Διότι, ὅταν κάποιος παραδώσει τὸν ἑαυτό του ἔκουσίως εἴτε στὸ φθόνο, εἴτε στὴ φιλαργυρία ἢ στὴ ζήλεια ἢ στὴν ἔριδα ἢ σὲ κάποια ἄλλη κακία¹⁵, δὲν θὰ ἐπιτύχει τὸ στεφάνι τῆς δικαιοσύνης¹⁶. Διότι ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἶναι δίκαιος, δὲν ἀνέχεται νὰ ἔχει κοινωνοὺς τοῦ ἀδίκου· καὶ ἐπειδὴ εἶναι καθαρὸς δὲν συμμολύνεται μὲ ἀκάθαρτον· καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀπαθὴς δὲν συγκατοικεῖ μὲ τοὺς ἐμπαθεῖς, καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἅγιος δὲν εἰσέρχεται σὲ ψυχὴ μολυσμένη καὶ πονηρῇ. Καὶ πονηρὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀποδέχθηκε στὴν καρδιά του τὸν κόκκο τοῦ πονηροῦ σπορέα καὶ καρποφορεῖ¹⁷ ἀγκάθια καὶ τριβόλια¹⁸ τῆς ἀμαρτίας γιὰ τὸν διάβολο, δηλα-

18. Ἐβρ. 6,8.

τοῦ αἰωνίου πυρὸς ὑπεκκαύματα, ἅτινά ἐστι φθόνος, μῖσος, μνησικακία, ζῆλος, ἐρίθεια, οἷησις, κενοδοξία, ὑπερηφανία, δόλος, περιέργεια, διαβολή καὶ εἴ τι διὰ σαρκὸς πάθος ἀπόπτυστον καθ' ἡδονὴν ἐκτελεῖται καὶ κοινοῖ τὸν ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπον 5 κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν.

7 Ἄλλὰ μὴ γένοιτο ἡμᾶς, ἀδελφοί, τοιαῦτά ποτε καρποφορῆσαι ζιζάνια, δεξαμένους ἐκ ραθυμίας τὸν σπόρον τοῦ πονηροῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Γένοιτο δὲ εἰς τριάκοντα καὶ ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν καρποφορῆσαι Χριστῷ τὰ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐν ἡμῖν γεωρ- 10 γούμενα, ἃ ἐστὶν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, μακροθυμία, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια, τραφῆναί τε τὸν ἄρτον τῆς γνώσεως καὶ αὐξηθῆναι ταῖς ἀρεταῖς καὶ καταντῆσαι εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

δὴ τὰ προσανάμματα¹⁹ τοῦ αἰωνίου πυρός, τὰ ὅποια εἶναι φθόνος, μίσος, μνησικακία, ζήλεια, φατριασμός, κομπασμός, κενοδοξία²⁰, ὑπερηφάνεια, δόλος, περιέργεια, συκοφαντία καὶ ὅποιοδήποτε βδελυκτὸ πάθος ἐκτελεῖται μὲ τὴ σάρκα γιὰ εὐχαρίστηση καὶ βεβηλώνει²¹ τὸν μέσα μας ἄνθρωπο²², σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου.

7 Ἄλλ' εἶθε νὰ μὴ συμβεῖ ποτέ, ἀδελφοί, νὰ καρποφορήσομε ἐμεῖς τέτοια ζιζάνια, ἀποδεχόμενοι στὶς καρδιές μας ἀπὸ ἀδιαφορία τὸν σπόρο τοῦ πονηροῦ. Εἶθε νὰ καρποφορήσομε²³ γιὰ τὸν Χριστὸ σὲ τριάντα καὶ ἑξήντα καὶ ἑκατὸ τὰ ὅσα καλλιεργοῦνται μέσα μας μὲ τὴ χάρη τοῦ Πνεύματος, τὰ ὅποια εἶναι ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, χρηστότητα, ἀγαθωσύνη, μακροθυμία, πίστη, πραότητα, ἐγκράτεια²⁴, καὶ νὰ τραφοῦμε τὸν ἄρτο τῆς γνώσεως²⁵ καὶ νὰ αὐξηθοῦμε στὶς ἀρετὲς καὶ νὰ φθάσομε σὲ ἄνδρα τέλειο, στὸ μέτρο τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ²⁶, στὸν ὅποιο πρέπει κάθε δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

---

19. Ματθ. 13,30· 40-42. 25,41. Ἐβρ. 6,8.

20. Φιλ. 2,3. Ἰακ. 3,14.

21. Ματθ. 15,11.

22. Ρωμ. 7,22. Ἐφ. 3,16.

23. Ματθ. 13,23. Μάρκ. 4,8·20.

24. Γαλ. 5,22-23.

25. Σοφ. Σειρ. 15,3.

26. Ἐφ. 4,13.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ

Και ὅτι οὐ χρῆ τὸ τῆς νηστείας ὠφέλιμον ἐν τῇ πρώτῃ καὶ μόνῃ τῶν νηστειῶν ἐβδομάδι σπουδαίως τηρεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι, ἀλλὰ τὴν ἴσην καὶ τὴν αὐτὴν σπουδὴν ἐν πάσαις ταῖς ἐβδομάσι τῶν νηστειῶν ἀναγκαῖον τοῖς σπουδαίοις διατηρεῖν.

1 Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες, ἔδει μὲν ἡμᾶς τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ τὰ νῦν μέλλοντα ρηθήσεσθαι παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰπεῖν. Ἄλλ' ἐπεὶπερ εἰδὼς ἡμῖν, ὅτι ἅπαν τὸ χριστιανικώ-
10 τατον φῶλον, μοναχῶν τέ φημι καὶ λαϊκῶν, τῇ ἀγία καὶ πρώτῃ ἐβδομάδι τῶν νηστειῶν ζεούσῃ τῇ προθυμίᾳ τὸ τῆς νηστείας κἀλὸν ἕκαστος ἡμῶν τῶν πιστῶν ὑποδέχεται, καὶ πᾶς τις ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τράχηλον τὸν ταύτης ζυγὸν ἐπιτίθησιν ἕκοντί, καὶ οὐδεὶς ἐστίν, οὐδὲ τῶν λίαν ἀπεγνωκότων τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ ἐν
15 ἀφοβία καὶ καταφρονήσει Θεοῦ πολιτευομένων, ὃς τὴν ἐβδομάδα ἐκείνην τὸν τῆς νηστείας ἀπωθεῖται νόμον καὶ οὐχὶ μᾶλλον καὶ αὐτὸς μετὰ πάντων, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, ἐγκρατεῦεται, σήμερον ἤδη λέξων ἔρχομαι βραχέα καὶ ὀλίγα τοῦ ἐνεστῶτος χάριν καιροῦ πρὸς ὑμᾶς.

2 Ἐπειδὴ γάρ, ὡς εἴρηται, τὴν παρελθοῦσαν πρώτην τῶν νηστειῶν ἐβδομάδα ἅπαντες οἱ πιστοὶ ἐναγωνίως διέρχονται, παρελθούσης δὲ ταύτης καὶ τοῦ σαββάτου καταλαβόντος, ἐπεὶ

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ

Και ὅτι δὲν πρέπει νὰ τηροῦμε μὲ ζῆλο καὶ νὰ παραδεχόμαστε τὴν ὠφελιμότητα τῆς νηστείας μόνο κατὰ τὴν πρώτη ἑβδομάδα τῶν νηστειῶν, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη οἱ ζηλωτὲς νὰ δείχνουν ἴσο καὶ ἴδιο ἐνδιαφέρον ὅλες τὶς ἑβδομάδες τῶν νηστειῶν.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἔπρεπε κατὰ τὴν περασμένη Κυριακὴ νὰ εἶχα πεῖ πρὸς τὴν ἀγάπη σας αὐτὰ ποὺ πρόκειται νὰ πῶ τώρα. Ἀλλ' ἐπειδὴ γνῶριζα καλὰ ὅτι ὅλο τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν, μοναχοὶ δηλαδὴ καὶ λαϊκοί, κάθε πιστὸς ὑποδέχεται τὸ καλὸ τῆς νηστείας κατὰ τὴν ἀγία καὶ πρώτη ἑβδομάδα τῶν νηστειῶν μὲ θερμὴ προθυμία, καὶ καθένας ἐπιθέτει¹ στὸν τράχηλό του τὸ ζυγὸ τῆς μὲ τὴ θέλησή του, καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς, οὔτε ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀδιαφοροῦν τελείως γιὰ τὴ σωτηρία τους καὶ πολιτεύονται μὲ ἀφοβία καὶ περιφρόνηση τοῦ Θεοῦ, ποὺ ν' ἀπορρίπτει τὸ νόμο τῆς νηστείας ἐκείνη τὴν ἑβδομάδα καὶ νὰ μὴ ἐγκρατεύεται μᾶλλον καὶ αὐτὸς μαζί μὲ τοὺς ἄλλους, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἴδιο, ἔρχομαι σήμερα νὰ σᾶς πῶ σύντομα καὶ λίγα λόγῳ ἐπικαιρότητας.

2 Πράγματι, ὅπως λέχθηκε, τὴν περασμένη πρώτη ἑβδομάδα τῶν νηστειῶν τὴν διέρχονται ὅλοι οἱ πιστοὶ μὲ ἀγώνα, ὅταν ὁμως περάσει αὐτὴ καὶ φθάσει τὸ Σάββατο, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐκ παραδόσεως τελεῖ τὴν ἑορτὴ τοῦ

1. Σοφ. Σειρ. 51,26.

καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ἐορτὴν ἄγειν ἐκ παραδόσεως ἔλαχε τὴν τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου ἢ, μᾶλλον εἶπειν, τὴν ἐκ Θεοῦ δι' αὐτοῦ γενομένην τῷ πιστοτάτῳ λαῷ αὐτοῦ σωτηρίαν παράδοξον, ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ Κυριακῇ πάντες τὴν τῆς ὀρθοδό-
 5 ξου πίστεως ἀνάμνησιν ποιούμενοι, εὐχαριστηρίους ὕμνους τῷ παναγάθῳ Θεῷ ἡμῶν ἄδομεν, ὁ ἀεὶ φθονῶν τὰ καλὰ πονηρός, ἐκάστῳ τῶν πιστῶν λανθανόντως ὑπεισερχόμενος καὶ ραθυμίᾳ καὶ ἀμελείᾳ τοῦτον ἀοράτως καταδεσμεύων, ἀπορρίψαι πείθει καταφρονητικῶς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν σωτηρίωδον τῆς νηστείας ζυγὸν
 10 καὶ πρὸς τὴν προτέραν παλινδρομηῆσαι συνήθειαν, διὰ τοῦτο τὴν σήμερον ὑπομιμνήσκω καὶ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὁμοῦ καὶ πατρότητα τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι καθόλου τῷ δυσμενεῖ, μηδὲ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ τῆς ἀκορέστου γαστριμαργίας συναπαχθῆναι, μηδὲ πρὸς τὴν ὀπισθεν καὶ χρονίαν τῶν πονηρῶν ἐπιθυ-
 15 μιῶν ἐκπλήρωσιν ἐπαναστρέψαι, ἀλλ' ὡς τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν ταύτην τῶν νηστειῶν ἐβδομάδα τιμήσωμεν, καὶ καθεξῆς ὁμοῦ τὰς λοιπὰς.

3   Ναί, πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, εὐεργετήσωμεν οὕτω ποιούν-
 20 τες ἑαυτοὺς καὶ μὴ ἄπερ συνήξαμεν τότε, νυνὶ ἀπολέσαι καταδε-
 ζώμεθα, προσθεῖναι δὲ μᾶλλον καὶ αὐξῆσαι σπουδάσωμεν, ἀλλὰ μηδὲ ἄπερ ὀπισθεν καλῶς ἀνωκοδομήσαμεν νῦν κακῶς καταλῦ-
 σαι θελήσωμεν. Μνημονευέτω δὲ ὑμῶν ἕκαστος τὴν ἐκ τῆς νηστείας ὠφέλειαν καὶ οἷας ἀπήλαυσε παρὰ Θεοῦ δωρεᾶς ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις ἡμέραις καὶ προθυμότερος γινέσθω πρὸς τὸ ἐξῆς.
 25 Καὶ γὰρ εἶωθεν ἡ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν αὕτη τοῦ μὲν τῆς σαρκὸς τὰς πυρώσεις καὶ τὰ κινήσεις συστέλλειν, τοῦ δὲ τὸ θυμῶδες καταπραΰνειν, τοῦ δὲ τὸν ὕπνον ἀποδιώκειν, τοῦ μὲν τὸ πρόθυμον διεγείρειν, τοῦ δὲ τὸν νοῦν ἀποκαθαίρειν καὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν ἐλεύθερον αὐτὸν ἀποκαθιστᾶν, ἄλλου τὴν ἀδάμαστον
 30 γλῶσσαν δαμάζειν καὶ οἶονεὶ χαλινῷ τινὶ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ

2. Περὶ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος βλ. Νεκταρίου Πατριάρχου, Πανηγυρικός, P.G. 39,1821-1840 καὶ Νικηφόρου Καλλίστου, Ἱστορία Ἐκκλησιαστικὴ 10,12, P.G. 146,473-476.

ἀγίου μεγαλομάρτυρα Θεοδώρου² ἢ, γιά νά πῶ καλύτερα, τήν παράδοξη σωτηρία πού ἔγινε ἀπό τόν Θεό στόν πιστότατο λαό του μέσω τοῦ ἀγίου, καί ἐπὶ πλέον, ἐπειδὴ ὅλοι ἐπιτελοῦμε ἀνάμνηση τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ τὴν Κυριακή³, καί ψάλλομε εὐχαριστήριους ὕμνους στόν πανάγαθο Θεό μας, ὁ πονηρός, πού πάντοτε φθονεῖ τὰ καλά, εἰσέρχεται στόν κάθε πιστὸ χωρὶς νά γίνεται αἰσθητός, καί ἔτσι, καταδεσμεύοντάς τον ἀοράτως μέ τὴ ραθυμία καί ἀδιαφορία, τὸν πείθει ν' ἀπορρίψει ἀπὸ πάνω του μέ περιφρόνηση τὸν σωτηριώδη ζυγὸ τῆς νηστείας καί νά ἐπανέλθει στήν προηγουμένη συνήθεια. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ σήμερα ὑπενθυμίζω καί παρακαλῶ τὴν ἀγάπη σας μαζί καί πατρότητά σας νά μὴ ὑπακούσει καθόλου στόν κακοήθη, οὔτε ν' ἀπαχθεῖ μέ τὴν πονηρὴ συνήθεια τῆς ἀχόρταγης γαστριμαργίας, οὔτε νά ἐπιστρέψει πρὸς τὴν παλιὰ καί χρόνια ἐκπλήρωση τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, ἀλλὰ νά τιμήσομε καί τὴ δεύτερη αὐτὴ ἐβδομάδα τῶν νηστειῶν ὅπως καί τὴν πρώτη, καί κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καί τίς λοιπές.

- 3   Ναί, πατέρες καί ἀδελφοί μου, ἄς εὐεργετήσομε τοὺς ἑαυτοὺς μας μέ αὐτὸν τὸν τρόπο, καί νά μὴ κατεδεχθοῦμε νά χάσομε τώρα, ὅσα συγκεντρώσαμε τότε, ἢ καλύτερα νά φροντίσομε νά τὰ προσθέσομε καί νά τὰ ἐπαυξήσομε, ἀλλ' οὔτε νά θελήσομε νά καταλύσομε τώρα κακῶς ὅσα καλῶς οἰκοδομήσαμε παλαιότερα. Νά μνημονεύει ὁ καθένας σας τὴν ὠφέλεια ἀπὸ τὴ νηστεία καί ποιές δωρεές ἀπόλαυσε ἀπὸ τὸν Θεὸ στίς λίγες αὐτές ἡμέρες καί νά γίνεται προθυμότερος στὸ μέλλον. Διότι αὐτὴ ἡ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν μας ἔχει τὴ συνήθεια, σὲ ἄλλον νά περιορίζει τίς πυρώσεις καί τίς κινήσεις τῆς σάρκας, σὲ ἄλλον νά μαλακώνει τὸ θυμὸ, σὲ ἄλλον ν' ἀποδιώκει τὸν ὕπνο, σὲ ἄλλον νά ξυπνάει τὴν προθυμία, σὲ ἄλλον νά καθαρίζει τὸ νοῦ καί νά τὸν καθιστᾷ ἐλεύθερο ἀπὸ πονηροὺς λογισμούς, σὲ ἄλλον νά δαμάζει τὴν ἀδάμαστη γλῶσσα καί νά τὴν κατευθύνει μέ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ σὰν

3. Ὑποδηλώνεται διαμορφωμένος ἤδη ὁ ὕμνολογικὸς κύκλος τοῦ Τριωδίου.

ταύτην ἐπέχειν καὶ μὴ ἕαν ὄλως ἀργοὺς ἢ σαπροὺς λόγους φθέγγεσθαι· ἐτέρου τοὺς μετεώρους σκεπάζει ἀφανῶς καὶ ἰστᾶ ὀφθαλμοὺς καὶ περιέργως αὐτοὺς οὐκ ἔᾱ ὧδέ τε κάκεῖσε φέρεσθαι, ἀλλ' ἑαυτὸν ἕκαστον παρασκευάζει σκοπεῖν καὶ τῶν ἰδίων 5 ἁμαρτημάτων τε καὶ ἐλαττωμάτων μεμνήσθαι διδάσκει. Νηστεία τὸν νοητὸν ζόφον καὶ τὸ ἐπικείμενον τῇ ψυχῇ κάλυμμα τῆς ἁμαρτίας κατὰ μικρὸν ἐκλεπτύνει καὶ ἀπελαύνει, καθάπερ τὴν ὁμίχλην ὁ ἥλιος. Νηστεία τὸν πνευματικὸν ἀέρα νοερῶς ἡμῖν καθορᾶν ἐμποιεῖ, ἐν ᾧ οὐκ ἀνατέλλει, ἀλλὰ ἀεὶ λάμπει ὁ ἄδυτος 10 ἥλιος Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Νηστεία, συνεργὸν λαβοῦσα τὴν ἀγρυπνίαν, τὸ σκληρὸν ὑπεισελθοῦσα τῆς καρδίας μαλάσσει καὶ ἀντὶ τῆς πρώην κραιπάλης κατανύξεως πηγὰς βλυστάνειν παρασκευάζει, ὅπερ καὶ ἐν ἡμῖν γενέσθαι σπουδάσωμεν ἕκαστος ἡμῶν, παρακαλῶ, ἀδελφοί. Τούτου γὰρ γενομένου εὐκόλως, σὺν 15 Θεῷ, πᾶσαν τὴν τῶν παθῶν θάλασσαν διαρρήξομεν καὶ τὰ κύματα διελθόντες τῶν πειρασμῶν τοῦ πικρῶς τυραννοῦντος ἡμᾶς, εἰς τὸν λιμένα ἐγκαθορμισθῶμεν τῆς ἀπαθείας.

4 Ταῦτα δέ, ἀδελφοί μου, οὐκ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, οὐδὲ ἐν μιᾷ ἑβδομάδι γενέσθαι δυνατόν, ἀλλὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ καὶ πόνῳ καὶ 20 κόπῳ κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου προθέσεώς τε καὶ προαιρέσεως, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως καὶ τῆς τῶν ὀρωμένων καὶ νοουμένων πραγμάτων καταφρονήσεως, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν θέρμην τῆς ἀδιαλείπτου μετανοίας καὶ αὐτῆς τῆς ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς ψυχῆς ταμείῳ ἀεννάου ἐργασίας ἢ συντο- 25 μώτερον ἢ βραδύτερον Θεοῦ δωρεᾶ τε καὶ χάριτι κατορθοῦνται, ἄνευ δὲ νηστείας οὐδὲν οὔτε τούτων οὔτε τῶν ἄλλων ἀρετῶν κατορθωθῆναί ποτε παρά τινος ἠδυνήθη· νηστεία γὰρ πάσης ἐργα-

4. Ἰακ. 3,8.3.

5. Ματθ. 12,36. Ἐφ. 4,29.

χαλινάρι⁴ καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφήνει καθόλου νὰ προφέρει λόγους ἀργούς ἢ κακούς⁵. Σὲ ἄλλον σκεπάζει ἀφανῶς καὶ σταματᾷ τοὺς περιπλανώμενους ὀφθαλμοὺς καὶ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ περιφέρονται μὲ περιέργεια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλ' ἐτοιμάζει τὸν καθένα νὰ παρατηρεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν διδάσκει νὰ θυμᾶται τὰ δικά του ἁμαρτήματα καὶ ἐλαττώματα. Ἡ νηστεία σιγὰ σιγὰ ἀραιώνει καὶ διώχνει τὸ νοητὸ σκότος καὶ κάλυμμα τῆς ἁμαρτίας ποὺ ἀπλώνεται πάνω στὴν ψυχῆ, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἥλιος τὴν ὀμίχλη. Ἡ νηστεία μᾶς κάνει ἱκανοὺς νὰ βλέπομε νοερῶς τὸν πνευματικὸ ἀέρα μέσα μας, ὅπου δὲν ἀνατέλλει, ἀλλὰ μόνιμα λάμπει ὁ ἄδυτος ἥλιος Χριστὸς ὁ Θεὸς μας. Ἡ νηστεία, λαμβάνοντας συνεργὸ τὴν ἀγρυπνία καὶ εἰσερχόμενη μέσα μας, μαλακώνει τὴ σκληράδα τῆς καρδιάς καὶ κάμνει νὰ ἀναβλύζουν πηγές κατανύξεως ἀντὶ τῆς μέχρι τότε κραιπάλης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο, παρακαλῶ, ἀδελφοί, νὰ φροντίσομε ὁ καθένας μας νὰ γίνει καὶ σὲ μᾶς. Διότι, ἂν γίνει αὐτό, εὐκολα θὰ διαπεράσομε ὅλη τὴ θάλασσα τῶν παθῶν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀφοῦ διέλθομε τὰ κύματα τῶν πειρασμῶν ἐκείνου ποὺ μᾶς τυραννεῖ πικρά, θὰ προσορμισθοῦμε στὸ λιμάνι τῆς ἀπάθειας.

- 4 Αὐτά, ἀδελφοί μου, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ γίνουν οὔτε σὲ μία ἡμέρα, οὔτε σὲ μία ἐβδομάδα, ἀλλὰ σὲ πολὺ χρόνο καὶ μὲ πολὺ κόπο καὶ πόνο, ἀνάλογα μὲ τὴν πρόθεση καὶ προαίρεση τοῦ καθενός, καὶ ἀκόμη ἀνάλογα μὲ τὸ μέτρο τῆς πίστεως⁶ καὶ τῆς καταφρονήσεως τῶν πραγμάτων ποὺ φαίνονται καὶ νοοῦνται. Καὶ ὄχι μόνο μὲ αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἀνάλογα μὲ τὴ θέρμη τῆς ἀδιάλειπτης μετάνοιας καὶ αὐτῆς τῆς συνεχοῦς ἐργασίας μέσα στὸ κρυφὸ ταμεῖο τῆς ψυχῆς⁷, κατορθώνονται συντομώτερα ἢ βραδύτερα μὲ τὴ δωρεὰ καὶ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, καὶ χωρὶς νηστεία ἀπὸ κανένα δὲν κατέστη ποτὲ δυνατὸ νὰ ἐπιτευχθεῖ κάτι οὔτε ἀπ' αὐτὰ οὔτε ἀπὸ τὶς ἄλλες ἀρετές. Διότι ἡ νηστεία εἶναι ἀρχὴ καὶ θεμέλιο κάθε πνευμα-

6. Ρωμ. 12,3·6.

7. Ματθ. 6,6. Α' Κορ. 14,25.

σίας πνευματικῆς ἀρχὴ καὶ θεμέλιος. Ὅσα τοιγαροῦν οἰκοδομή-
 σεις ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, ἄπτωτα καὶ ἀκατάλυτα, ὡς ἐπὶ
 στερεὰν πέτραν κτισθέντα, γίνεται· ἐπὶ δὲ τοῦτον τὸν θεμέλιον
 ἄρης καὶ ἀντ' αὐτοῦ γαστρὸς κόρον καὶ ἐπιθυμίας ἀτόπους
 5 ὑποθῆ, ὡς περ ψάμμος ὑπὸ τῶν πονηρῶν ταῦτα λογισμῶν καὶ
 τοῦ ποταμοῦ τῶν παθῶν ὑποσύρεται καὶ πᾶσαν τὴν οἰκοδομὴν
 τῶν ἀρετῶν καταστρέφει. Ἴν' οὖν μὴ καὶ ἐφ' ἡμῖν τοῦτο γένηται,
 στῶμεν περιχαρῶς ἐπὶ τὸν στερεὸν θεμέλιον τῆς νηστείας,
 στῶμεν, ἀδελφοί μου, καλῶς, στῶμεν αὐτοθελῶς· ὁ γὰρ ἀβουλή-
 10 τως ἐπὶ τὴν τῆς νηστείας πέτραν ἀναβαίνειν ἀναγκαζόμενος, ἐαυ-
 τὸν πάντως ἐκεῖθεν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ὑποσυρεῖς πρὸς λαθροφα-
 γίαν κατακρημνίζει, καὶ βιβρώσκων αὐτὸς τοῦ πονηροῦ, ὡς οὐ
 δοκεῖ, κατάβρωμα γίνεται· νόμος γὰρ θεῖός ἐστι καὶ τοὺς παρα-
 βαίνειν τολμῶντας ὡς περ δήμιος ὁ διάβολος παραλαμβάνων
 15 μαστίζει, εἰ καὶ μὴ εὐθύς, μηδὲ παραχρῆμα, τοῦ Θεοῦ μακροθυ-
 μοῦντος ἐφ' ἡμᾶς καὶ τὴν μετάνοιαν ἡμῶν ἀπεκδεχομένου, ἀλλ'
 ὁμως οὐκ ἐκφευξόμεθα τὰς χεῖρας αὐτοῦ πάντως ἢ ἐνταῦθα ἢ ἐν
 τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἀμετανοήτως ἐπιμένοντες τῇ ἀμαρτίᾳ, ἐπειδὴ
 τὴν μετ' αὐτοῦ καταδίκην οὕτως ἔχοντες ἀποληψόμεθα καὶ ὑπ'
 20 αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ ἀθάνατα κολασθῆναι κρίσει δικαίᾳ Θεοῦ κα-
 τακριθῶμεν. Εἰ γὰρ καὶ τοὺς προεστῶτας ἡμῶν λανθάνομεν,
 ἀλλὰ γε τὸν τῶν προεστῶτων Δεσπότην ὁμοῦ καὶ Θεὸν λαθεῖν οὐ
 δυνάμεθα.

5 Φυλαξόμεθα τοιγαροῦν, ἀδελφοί, μὴ ἀπὸ λαθροφαγίας μό-
 25 νον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κόρου τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης παρατιθεμένων
 βρωμάτων ἡμῖν. Ναί, παρακαλῶ καὶ παρακαλῶν οὐ παύσομαι,
 μνήσθητε τῆς παρελθούσης ἀγίας ἑβδομάδος. Ἀναλογίσασθε τὴν
 ἐκ τῆς νηστείας καὶ ἀγρυπνίας, εὐχῆς τε καὶ ψαλμωδίας, ὡς

8. Ματθ. 7,26-27. Λουκᾶ 6,49.

9. Ματθ. 4,1-7. Λουκᾶ 4,1-12.

τικῆς ἐργασίας. Ὅσα λοιπὸν οἰκοδομήσεις πάνω σ' αὐτὸ τὸ θεμέλιο, γίνονται ἄπτωτα καὶ ἀκατάλυτα, ἐπειδὴ εἶναι κτισμένα πάνω σὲ στερεὰ πέτρα. Ἐὰν ὅμως σηκώσεις αὐτὸ τὸ θεμέλιο καὶ στῆ θέση του βάλεις τὸν κορεσμὸ τῆς γαστέρας καὶ τὶς ἄτοπες ἐπιθυμίες, αὐτὰ παρασύρονται σὰν ἄμμος ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς καὶ τὸ ποτάμι τῶν παθῶν καὶ καταστρέφεται ὅλη ἡ οἰκοδομὴ τῶν ἀρετῶν⁸. Γιὰ νὰ μὴ γίνῃ λοιπὸν αὐτὸ καὶ σὲ μᾶς, ἃς σταθοῦμε μὲ χαρὰ πάνω στὸ σταθερὸ θεμέλιο τῆς νηστείας, ἃς σταθοῦμε, ἀδελφοί μου, καλῶς, ἃς σταθοῦμε μὲ τὴ θέλησή μας. Διότι αὐτὸς ποὺ ἀναγκάζεται ν' ἀνεβαίνει πάνω στὴν πέτρα τῆς νηστείας χωρὶς τὴ θέλησή του, ὅπωςδῆποτε κατακρημνίζει ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἑαυτό του, παρασυρόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία σὲ λαθροφαγία, καὶ τρῶγοντας, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει, γίνεται τροφή τοῦ πονηροῦ⁹. Διότι ἡ νηστεία εἶναι νόμος θεῖος καὶ αὐτοὺς ποὺ τολμοῦν νὰ τὸν παραβαίνουν ὁ διάβολος τοὺς παραλαβαίνει καὶ τοὺς μαστιγώνει σὰν δῆμιος, ἂν καὶ ὄχι ἀμέσως οὔτε τὴν ἴδια ὥρα, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μᾶς δείχνει μακροθυμία καὶ περιμένει τὴ μετάνοιά μας¹⁰. Ἄλλ' ὅμως ὅπωςδῆποτε δὲν θὰ γλυτώσομε ἀπὸ τὰ χέρια του¹¹ ἢ ἐδῶ ἢ στὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἐὰν ἐπιμένομε ἀμετανόητοι στὴν ἀμαρτία, ἀλλά, ἐφ' ὅσον ἐνεργοῦμε ἔτσι, θὰ λάβομε μαζί μὲ αὐτὸν καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὴν καταδίκη καὶ θὰ καταδικασθοῦμε μαζί του μὲ τὴ δίκαιη ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ σὲ ἀτελείωτη κόλαση. Διότι, ἐὰν ξεφεύγομε ἀπὸ τὴν προσοχὴ τῶν προΐσταμένων μας, δὲν μπορούμε ὅμως νὰ ξεφύγομε ἀπὸ τὴν προσοχὴ τοῦ Δεσπότη καὶ μαζί καὶ Θεοῦ τῶν προΐσταμένων μας.

5 Ἄς φυλαχθοῦμε λοιπὸν, ἀδελφοί, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴ λαθροφαγία, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν χορτασμὸ τῶν φαγωσίμων ποὺ μᾶς προσφέρονται στὴν τράπεζα. Ναί, παρακαλῶ καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ παρακαλῶ, θυμηθεῖτε τὴν περασμένη ἀγία ἐβδομάδα. Ἀναλογισθεῖτε, ὅπως εἶπα, τὴν ὠφέλεια ἀπὸ τὴ

10. Α' Πέτρ. 3,20. Β' Πέτρ. 3,9.

11. Τωβίτ 13,2.

ἔφην, ὠφέλειαν, ἀλλὰ τὴν κατήφειαν, ἀλλὰ τὴν εὐλάβειαν, ἀλλὰ τὴν σιωπὴν. Ὡσπερ γὰρ ἀοίκητόν μοι ἐξ ἀνθρώπων ἐδόκει τότε εἶναι τὸ μοναστήριον, ὑπὸ ἀγγέλων μόνων ἐγκατοικούμενον, διὰ τὸ μὴ ὄλως ἕτερόν με ἀκοῦσαί τι ρῆμα βιωτικόν, ἀλλ' ἡ μόνην 5 τὴν ὑφ' ἡμῶν πρὸς Θεὸν ἀναπεμπομένην δοξολογίαν, ἡ καὶ ἀγγέλων ἔργον ἐστί. Πιστεύω δὲ ὅτι, ὡσπερ ὑμεῖς ἐπετελεῖτε τὸ τῶν ἀγγέλων ἔργον, οὕτω καὶ οἱ ἄγγελοι ἀοράτως συνδιῆγον ὑμῖν καὶ συνέψαλλον. Μὴ οὖν χωρισθῆναι τῆς μετ' ἐκείνων συναυλίας διὰ τῆς πολυλογίας καὶ ἀργολογίας θελήσητε, μηδὲ φωναῖς ἀτάκτοις 10 ἢ κραυγαῖς ἀμέτροις αὐτοὺς μὲν ἀφ' ὑμῶν, τοὺς δὲ δαίμονας πλησιάσαι ὑμῖν, ὡς τὸ πρὶν, ποιήσητε, ἀλλὰ προσεχέτω ἕκαστος ἑαυτῷ καὶ τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ καὶ τὴν διακονίαν αὐτοῦ, ὡς τῷ Θεῷ δουλεύων καὶ οὐκ ἀνθρώποις, ἐπιμελῶς ἐκτελείτω. Γέγραπται γάρ· «ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος, ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου 15 ἀμελῶς».

6 Ἐν ταῖς θείαις τῶν συνάξεων ἀναγνώσεσιν ἀλλήλους πρὸς ἀκρόασιν διεγείρειν, ὡς ἀδελφοί, μὴ ἐλλίπητε. Καὶ γὰρ ὡσπερ ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς τραπέζης ἐσθίειν προτρεπόμεθά τε καὶ παρακελευόμεθα τοῖς πλησίον, καὶ οὐδ' ἂν τῶν ἄλλων πλεῖον ἀγαπῶμεν, 20 παραβιαζόμεθα ἐπὶ τὸ φαγεῖν, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῆς ψυχοτρόφου ταύτης τραπέζης προσέχειν καὶ προτρέπεσθαι τοῖς πλησίον χρεωστοῦμεν, ἵνα μὴ ὡς μὴ ἀγαπῶντες ἀλλήλους κατακριθῶμεν καὶ τὸ μαθηταὶ εἶναι Χριστοῦ ἀπολέσωμεν. Λέγει γάρ· «ἐν τούτῳ γινῶσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλή- 25 λους». Ὁ οὖν ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς τραπέζης τὸν ἑαυτοῦ φίλον μὴ παραβιασάμενος εἰς ἐστίασιν τὰ μέγιστα αὐτὸν πολλάκις ὠφέλησεν· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς πνευματικῆς τραπέζης, τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων λέγω λογίων, τοῦτο ποιῶν, οὐ τὴν τυχοῦσαν ζημίαν τοῖς αὐτῷ

12. Β' Κορ. 7,11.

13. Ἐφ. 6,7.

14. Ἰερ. 31,10.

νηστεία και άγρυπνία, από την εὐχή και ψαλμωδία, καθὼς και την περισυλλογή, την εὐλάβεια, τὴ σιωπή¹². Διότι μοῦ φαινόταν τότε τὸ μοναστήρι σαν νὰ ἦταν ἀκατοίκητο ἀπὸ ἀνθρώπους, και κατοικημένο μόνο ἀπὸ ἀγγέλους, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσα ν' ἀκούσω κανένα ἄλλο λόγο βιωτικό, παρὰ μόνο τὴν ἀναπεμπόμενη ἀπὸ ἐμᾶς πρὸς τὸν Θεὸ δοξολογία, πὺ εἶναι ἔργο τῶν ἀγγέλων. Ἀλλὰ πιστεύω ἀκόμη ὅτι, ὅπως ἀκριβῶς ἐσεῖς ἐπιτελοῦσατε τὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων, ἔτσι και οἱ ἄγγελοι ἀοράτως συμπορεύονταν μὲ ἐσᾶς και συνέψαλλαν. Μὴ λοιπὸν θελήσετε νὰ χωρισθεῖτε ἀπὸ τὴ συναυλία μαζί τους μὲ τὴν πολυλογία και ἀργολογία, οὔτε νὰ κάνετε μὲ τις ἄτακτες φωνές ἢ τις ἄμετρες κραυγές αὐτοὺς νὰ φύγουν, και τοὺς δαίμονας νὰ σᾶς πλησιάσουν, ὅπως πρῶτα, ἀλλὰ νὰ προσέχει ὁ καθένας τὸν ἑαυτό του και νὰ ἐπιτελεῖ τὸ ἐργόχειρο και τὸ διακόνημά του μὲ ἐπιμέλεια, μὲ τὴ σκέψη ὅτι δουλεύει στὸν Θεὸ και ὄχι στοὺς ἀνθρώπους¹³. Διότι ἔχει γραφεῖ· «ἐπικατάρτος εἶναι κάθε ἄνθρωπος, πὺ ἐπιτελεῖ τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου ἀμελῶς»¹⁴.

- 6 Μὴ παραλείπετε, ἀδελφοί, νὰ προτρέπετε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο σὲ ἀκρόαση κατὰ τις ἀναγνώσεις στις θεῖες συνάξεις. Διότι, ὅπως προτρέπομε και παροτρύνομε τοὺς πλησίον νὰ τρώγουν στὴν αἰσθητὴ τράπεζα, και μάλιστα ὅσους ἀγαπᾶμε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοὺς πιέζομε νὰ φάγουν, ἔτσι λοιπὸν ἔχομε χρέος νὰ προτρέπομε τοὺς πλησίον νὰ προσέχουν στὴν ψυχοτρόφο αὐτὴ τράπεζα, γιὰ νὰ μὴ κατακριθοῦμε ὡς μὴ ἀγαπώμενοι μεταξύ μας και χάσομε και τὴν ιδιότητα τοῦ μαθητῆ τοῦ Χριστοῦ. Διότι λέγει· «ἀπ' αὐτὸ θὰ γνωρίσουν ὅλοι ὅτι εἴσθε δικοί μου μαθητές, ἐὰν¹⁵ ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο»¹⁶. Αὐτὸς λοιπὸν πὺ δὲν πίεσε τὸν φίλο του νὰ φάγει στὴν αἰσθητὴ τράπεζα, πολλές φορές τὸν ὠφέλησε πάρα πολύ. Αὐτὸς ὅμως πὺ τὸ κάνει αὐτὸ στὴν πνευματικὴ τράπεζα, ἐννοῶ τὴν ἀκρόαση τῶν θείων λογίων, προξενεῖ σ'

15. Ἰω. 13,35.

16. Ἰω. 13,34-35.

πλησιάζουσι προξενεῖ· ἐπειδὴ τῶν βρωμάτων μὲν ἐκείνων ἢ πλησμονὴ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα διαφθείρειν εἴωθε πολλάκις καὶ βλάπτειν, τὰ δὲ ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν ἀγίων λεγόμενα καὶ νοῦν φωτίζει καὶ ψυχὴν ἀγιάζει καὶ τῷ σώματι αὐτῷ δι' αὐτῆς
5 πάντως τοῦ ἀγιασμοῦ μεταδίδωσι καὶ ὑγιεινότερον καὶ ρωμαλεώτερον καθιστᾷ.

7 Προσεχέτω τοιγαροῦν ἕκαστος τῇ ἀναγνώσει. Οἱ γὰρ λόγοι τῶν ἀγίων Θεοῦ λόγοι καὶ οὐκ ἀνθρώπων εἰσίν. Ἐμβαλέτω τοὺς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ τηρεῖτω αὐτοὺς ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ οἱ
10 λόγοι τοῦ Θεοῦ λόγοι ζωῆς εἰσι καὶ ὁ ἔχων αὐτοὺς ἐν ἑαυτῷ καὶ φυλάσσωσιν αὐτούς, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐπὶ μὲν γὰρ πολυτελοῦς πολλάκις καθεσθέντες τραπέζης, οὐκ οἶμαί ποτε ραθυμήσαντά τινα ἐξ ὑμῶν ὄλως ἀπονυστάξαι καὶ μὴ μόνον τὰ ἀρκοῦντα λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς τὴν αἰδίον μετὰ σπουδῆς ἄραντα ἀπελθεῖν
15 καὶ ἢ φίλοις τισὶν ἢ πτωχοῖς αὐτὰ μεταδοῦναι προθυμηθέντα. Ἐνθα δὲ λόγοι ζωῆς πρόκεινται καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν τρεφομένους ἀθανάτους ἀποτελοῦσι, καθεύδειν, εἰπέ μοι, καὶ ραθυμεῖν ἢ νυστάζειν καὶ ρέγγειν ἔξεστί τι, ὥσπερ ἐμψύχῳ νεκρῷ; ὦ τῆς ζημίας! ὦ τῆς ἀναισθησίας καὶ τῆς νωθρότητος! Ὁ ἐπὶ τραπέ-
20 ζης καθήμενος καὶ τῶν προκειμένων μὴ ὀρεγόμενος τῆς κατὰ φύσιν ὑγείας προδήλως ἐστέρηται· οὕτω καὶ ὁ ἀναγνώσεως θείας ἀκούων καὶ μὴ μεθ' ἡδονῆς ἀφάτου καὶ ἀδῆλου ὀρέξεως τοῖς ἀδύλοις καὶ θείοις λογίοις ψυχικῶς ἐντρυφῶν καὶ τὰς αἰσθήσεις πάσας αὐτοῦ νοερῶς ἐμπιπλῶν ἐκ τῆς τούτων γλυκύτητος,
25 ἀσθενῆς τῇ πίστει ἐστὶ καὶ τῶν πνευματικῶν δωρεῶν εἰς ἅπαν ἄγευστος, ἐν μέσῳ δηλονότι πολλῶν ἀγαθῶν λιμῷ καὶ δίψει τηκόμενος. Καθάπερ γὰρ νεκρὸς ὕδατι λουόμενος ἀνεπαισθήτως ἔχει, οὕτω καὶ οὗτος ὑπὸ τῶν ζωηρῶν καὶ θείων τοῦ λόγου ναμάτων ἐπαντλούμενος οὐκ αἰσθάνεται.

17. Α' Τιμ. 4,13.

18. Λουκᾶ 2,19.

19. Ἰω. 6,68.

αυτοὺς ποὺ τὸν πλησιάζουν πολὺ μεγάλη ζημία· ἐπειδὴ ὁ χορτασμὸς ἀπὸ τὰ βρώματα ἐκεῖνα πολλὰς φορές διαφθείρει καὶ βλάπτει καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, ἐνῶ αὐτὰ ποὺ λέγονται ἐδῶ ἀπὸ τοὺς ἁγίους καὶ τὸ νοῦ φωτίζουν καὶ τὴν ψυχὴ ἁγιάζουν καὶ στὸ σῶμα ὅπωςδὴποτε μέσω τῆς ψυχῆς μεταδίδουν ἁγιασμὸ καὶ τὸ καθιστοῦν ὑγιεινότερο καὶ δυνατότερο.

7   Νὰ προσέχει λοιπὸν ὁ καθένας στὴν ἀνάγνωσι¹⁷. Διότι οἱ λόγοι τῶν ἁγίων εἶναι λόγοι τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι ἀνθρώπων. Νὰ βάλει αὐτοὺς τοὺς λόγους μέσα στὴν καρδιά του καὶ νὰ τοὺς τηρεῖ¹⁸ ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ εἶναι λόγοι ζωῆς¹⁹ καὶ αὐτὸς ποὺ τοὺς ἔχει μέσα του καὶ τοὺς φυλάσσει, ἔχει ζωὴ αἰώνια²⁰. Ὅταν κάθεσθε σὲ πολυτελῆ τράπεζα συχνά, δὲν νομίζω ποτὲ κανεὶς σας ἀπὸ ἀδιαφορία νὰ νύσταξε τελείως καὶ νὰ μὴ ἔλαβε ὄχι μόνο ὅσα τοῦ ἀρκοῦσαν, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι ἀπῆλθε παίρνοντας μὲ ζῆλο τροφὲς καὶ γιὰ τὴν αὐριανὴ ἡμέρα καὶ ὅτι προθυμοποιήθηκε νὰ δώσει αὐτὲς σὲ φίλους ἢ φτωχοὺς. Ὅπου ὁμως προσφέρονται λόγοι ζωῆς ποὺ κάμνουν ἀθάνατους τοὺς τρεφόμενους ἀπὸ αὐτούς, πὲς μου, ἐπιτρέπεται σὲ κανένα νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ ραθυμῆ ἢ νὰ νυστάζει καὶ νὰ ροχαλίζει σὰν ζωντανὸς νεκρός; Πῶ πῶ ζημία! Πῶ πῶ ἀναισθησία καὶ νωθρότητα! Αὐτὸς ποὺ κάθεται σὲ τράπεζα καὶ δὲν ἔχει ὄρεξι γιὰ τὰ προσφερόμενα, εἶναι φανερὸ ὅτι στερεῖται τῆ φυσικῆ του ὑγείας. Ἔτσι καὶ αὐτὸς ποὺ ἀκούει θεῖα ἀνάγνωσι καὶ δὲν ἐντρυφᾶ μὲ ἄφατη εὐχαρίστησι ψυχικῶς καὶ μὲ αὐτὴ ὄρεξι αὐτῶς τὰ αὐτὰ καὶ θεῖα λόγια, καὶ δὲν γεμίζει ἀπὸ τὴ γλυκύτητά τους νοερῶς ὅλες τὶς αἰσθήσεις του, εἶναι ἀσθενὴς στὴν πίστι²¹ καὶ τελείως ἄγευστος ἀπὸ τὶς πνευματικὲς δωρεές, δηλαδὴ λειώνει ἀπὸ πείνα καὶ δίψα, ἂν καὶ βρίσκεται μέσα σὲ πολλὰ ἀγαθὰ. Ὅπως δηλαδὴ ὁ νεκρός, πού, ἐνῶ περιβρέχεται μὲ νερό, δὲν τὸ αἰσθάνεται, ἔτσι καὶ αὐτός, ἐνῶ περιλούεται ἀπὸ τὰ ζωηρὰ καὶ θεῖα νάματα τοῦ λόγου, δὲν τὰ αἰσθάνεται.

20. Ἰω. 5,24.   21. Ρωμ. 4,19.

8 Ὅσοι τοίνυν λόγον ζωῆς ἐν ἑαυτοῖς ἔχετε, ὅσοι τραφῆναι τὸν ἄρτον τοῦτον τοῦ λόγου ἐφθάσατε, ὅσοι μὴ νεκροὶ ἀλλ' ἐκ νεκρῶν ζῶντες γεγόνατε καὶ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς ἀπεγεύσασθε καὶ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν πρὸς τοὺς πλησίον παρὰ τοῦ εὐσπλάγχνου
 5 Θεοῦ λαβόντες ἐκτήσασθε, διεγείρειν καὶ παρακαλεῖν καὶ νουθετεῖν τοὺς πλησίον καὶ πάντας, εἰ οἶόν τε, μὴ παύσησθε, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα μέλη, μᾶλλον δὲ ὡς μέλη Χριστοῦ καὶ υἱοὺς ὄντας Θεοῦ, παιδαγωγεῖν, ἐπιτιμᾶν καὶ ἐλέγχειν αὐτοὺς προθυμήθητε, οὐχ ἵνα τούτους λυπήσητε, ἀλλ' ἵνα πατρικῆς ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως
 10 ἐλευθερώσητε, οὐδ' ἵνα βλάβητε, ἀλλ' ἵνα τὰ μέγιστα αὐτοὺς ὠφελήσητε, τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτῶν θελήματα παρασκευάζοντες αὐτοὺς ἐκπληροῦν. Ἐὰν οὕτω ποιῆτε καὶ οὕτω τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ἕκαστος ὑμῶν διεγείρη πρὸς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, συντόμως ἅπαντες πρὸς ὕψος ἀρθῶμεν
 15 τῶν ἀρετῶν καὶ ἐκπληρωταὶ τῶν ἐντολῶν ἀναφανῶμεν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὁμοθυμαδὸν ἐπιτύχωμεν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

8 Ὅσοι λοιπὸν ἔχετε μέσα σας λόγο ζωῆς²², ὅσοι φθάσατε νὰ τραφεῖτε ἀπὸ τὸν ἄρτο αὐτὸ τοῦ λόγου²³, ὅσοι δὲν γίνατε νεκροί, ἀλλὰ ἀπὸ νεκροὶ γίνατε ζωντανοὶ καὶ γευθήκατε τὴν ἀληθινὴν ζωὴν καὶ ἀποκτήσατε πρὸς τοὺς πλησίον εὐσπλαγχνία καὶ οἰκτιρμούς²⁴, ποὺ τοὺς λάβατε ἀπὸ τὸν εὐσπλαγχο Θεό, νὰ μὴ παύσετε νὰ προτρέπετε, νὰ παρακαλεῖτε καὶ νὰ νοθετεῖτε αὐτοὺς ποὺ εἶναι πλησίον καὶ ὅλους ἂν εἶναι δυνατό, ἀλλὰ πρόθυμα νὰ τοὺς παιδαγωγεῖτε σὰν δικά σας μέλη, ἢ καλύτερα ὡς μέλη Χριστοῦ καὶ υἱοῦ Θεοῦ, νὰ τοὺς ἐπιτιμᾶτε καὶ νὰ τοὺς ἐλέγχετε²⁵, ὄχι γιὰ νὰ τοὺς λυπήσετε²⁶, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξετε ἀπὸ τὴν πατρικὴ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτηση, οὔτε γιὰ νὰ τοὺς βλάψετε, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοὺς ὠφελήσετε πάρα πολύ, ἐπειδὴ τοὺς προετοιμάζετε νὰ ἐκπληρῶνουν τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα τους. Ἐὰν ἐνεργεῖτε ἔτσι καὶ ὁ καθένας σας προτρέπει ἔτσι τὸν ἀδελφὸ του πρὸς συναγωνισμὸ ἀγάπης καὶ καλῶς ἔργων²⁷, σύντομα ὅλοι θ' ἀνέλθομε στὸ ὕψος τῶν ἀρετῶν καὶ θ' ἀποδειχθοῦμε ἐκπληρωτὲς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἐπιτύχομε ὅλοι μαζὶ τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν, μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸ τὸν Θεό μας, στὸν ὁποῖο πρέπει κάθε δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

---

22. Φιλ. 2,16.

23. Ἰω. 6,6 ἐ. Σοφ. Σειρ. 15,3.

24. Φιλ. 2,1. Κολ. 3,12.

25. Β' Τιμ. 4,2.

26. Β' Κορ. 2,4.

27. Ἐβρ. 10,24.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄

**ΠΕΡΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ
ΤΩΝ ΑΡΕΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΚΑΙΡΩ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ**

*Καὶ περὶ σιωπῆς. Καὶ ὅπως δεῖ ἐν πάσῃ τῇ νηστείᾳ διάγειν
5 τοὺς ἀγωνιζομένους ἐν ἀληθείᾳ.*

1 Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐγὼ μὲν καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σῶματι ἐκ
πλημμελοῦς καὶ ραθύμου προαιρέσεώς τε καὶ διαθέσεως ἀεὶ
ἀσθενῶν, σιωπᾶν ἐβουλόμην καὶ μόνα τὰ κατ' ἐμαυτὸν ἐπισκέ-
πτεσθαι, ἕως ἄν μοι τὰ τοῦ χείρονος ἠττήθη καὶ τῷ κρείττονι λο-
10 γισμῷ καθυπετάγη καὶ ὄλωσ ἀπήλαυσα τῆς εἰρήνης τοῦ Πνεύμα-
τος, ἐλευθερωθεὶς τῆς ὀχλήσεως τοῦ χοϊκοῦ καὶ γεώδους φρονή-
ματος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν λιμένα τῆς μακαρίας ἡμῶν ἀναπαύ-
σεως. Ἄλλ' ἐπεὶ εἰς κεφαλὴν τοῦ σώματος ὑμῶν τοῦ ἀγίου παρ'
ὑμῶν ἐξελέγην, ἀνάγκη μοί ἐστι τοῦ παρακαλεῖν τὴν ἀγάπην
15 ὑμῶν, ἐπειδὴ ἡ σωτηρία τῆς ὑμῶν ἀδελφότητος παραμυθεῖται
με, ὅτι καὶ ἐμοῦ ἀσθενοῦντος κατὰ ψυχὴν, ὑμεῖς ταῖς εὐχαῖς τοῦ
πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν διασώζεσθε. Τοίνυν καὶ μὴ διαῖραι
στόμα οἷός τε ὢν, μόλις κἄν γράψαι τὸν λόγον ἴσχυσα καὶ προῦ-
πομνησαὶ τὴν ὑμῶν ἀδελφότητα, ἐν παρακλήσει πολλῇ τῆς ὑμε-
20 τέρας ἀγάπης δεόμενος ἵνα, ὡς ἀληθινοὶ δούλοι Χριστοῦ καὶ φι-
λάδελφοι, εὐχῆσθε ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος, ὡς ἄν καὶ αὐτὸς
ἐγὼ μεθ' ὑμῶν σώζωμαι καὶ τὴν ὁδὸν ὁδεύων τῶν ἐντολῶν τοῦ
Θεοῦ, καὶ ὑμῖν τοῖς ἀγαπητοῖς μου ἀδελφοῖς συναυλίζωμαι.

1. Λέχθηκε κατὰ τὴ Β΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ'¹

ΠΕΡΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΝΤΟΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ

Και περί σιωπῆς. Ἐπίσης πῶς πρέπει νὰ διάγουν σὲ κάθε νη-
στεία ὅσοι ἀγωνίζονται στ' ἀλήθεια.

- 1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι συνεχῶς ἀσθε-
νῆς καὶ στήν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα ἐξαιτίας τῆς πλανεμένης
καὶ ἀδιάφορης προαιρέσεως καὶ διαθέσεως, ἤθελα νὰ σιωπῶ
καὶ νὰ ἐξετάζω μόνο ὅσα ἀφοροῦν ἐμένα, μέχρις ὅτου νική-
θηκαν οἱ κινήσεις τοῦ κακοῦ λογισμοῦ καὶ ὑποτάχθηκαν
στὸν ἀνώτερο λογισμό καὶ ἔτσι ἀπόλαυσα πλήρως τὴν εἰρή-
νη τοῦ πνεύματος, διότι ἐλευθερῶθηκα ἀπὸ τὴν ἐνόχληση
τοῦ χοϊκοῦ καὶ γηϊνοῦ φρονήματος καὶ εἰσῆλθα στὸ λιμάνι
τῆς μακάριας ἀναπαύσεώς μας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκλέχθηκα ἀπὸ
σαῶς γιὰ νὰ εἶμαι κεφαλὴ τοῦ ἀγίου σας σώματος, εἶμαι ὑπο-
χρεωμένος νὰ οἰκοδομῶ τὴν ἀγάπη σας· ἡ σωτηρία τῆς
ἀδελφότητάς σας μὲ ἀναπαύει, διότι, ἂν καὶ εἶμαι κι ἐγὼ
ἀσθενῆς στήν ψυχὴ, ἐσεῖς διαζώσεσθε μὲ τὶς εὐχὲς τοῦ πα-
τρός μου καὶ πατρός σας. Λοιπὸν τώρα, ἂν καὶ δὲν εἶμαι σὲ
θέση οὔτε τὸ στόμα μου ν' ἀνοίξω, μὲ μεγάλη δυσκολία μπό-
ρεσα νὰ γράψω τὸν λόγο καὶ νὰ διδάξω τὴν ἀδελφότητά σας,
παρακαλώντας μὲ ἰκεσία πολλή τὴν ἀγάπη σας, νὰ εὐχεσθε,
ὡς ἀληθινοὶ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ φιλάδελφοι, γιὰ τὴν
ἀθλιότητά μου, μήπως σωθῶ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος μαζί μὲ ἐσαῶς,
πορευόμενος τὴν ὁδὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ συναυλι-
σθῶ μὲ ἐσαῶς τοὺς ἀγαπητοὺς μου ἀδελφούς.

2 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς καὶ δέομαι ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ ἕκαστον φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν καὶ μὴ φρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, μηδὲ τὸν ἀμελῆ μου καὶ μετέωρον βίον ὀρᾶν, ἀλλὰ τοῖς ἴχνεσιν ἐξακολουθεῖν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος
5 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ καὶ ἀποδοῦναι χρεωστοῦμεν τὴν ἀπολογίαὶν ὡς δικαίῳ καὶ ἀπαραλογίστῳ κριτῇ. Δότε μοι ταύτην τὴν καύχησιν, ὅτι μόνος ἐγὼ εἰς ἄδου κατενεχθεὶς διὰ τῆς ἀμελείας μου βάραθρον, ὑμᾶς μέγα βοήσας τῆς παγίδος ἐξήρπασα, καὶ εἰ
10 πολλὰ χρεωστῷ θρηνηῆσαι τὴν ραθυμίαν μου, ἀλλ' ἀρκοῦμαι καὶ μόνον βλέπων ὑμᾶς ὑψουπετομένους καὶ ὑπεράνω τῶν βρόχων τοῦ διαβόλου. Φυλάξατε τοιγαροῦν πάσας ἀπαραλείπτως τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἀγαπητοί, ἵνα σώζησθε ὡσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὡς στρουθίον ἐκ παγίδος.

3 Πρῶτη δὲ ἐντολή ἐστὶ τὸ ἀγαπᾶν ἐξ ὅλης ψυχῆς τὸν Θεὸν καὶ
15 ἀλλήλους, ὡς αὐτὸς ὁ Θεὸς τὸν κόσμον ἠγάπησεν. Ἡ δὲ ἀληθῆς ἀγάπη ἐν τούτοις γνωριζομένη χαρακτηρίζεται· ἐν τῷ μὴ φυσιοῦσθαι, ἐν τῷ μὴ κατεπαίρεσθαι, μηδὲ ζηλοῦν τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ ζηλοῦν τὸ καλόν, ἐν τῷ μὴ περπερεύεσθαι, μὴ γογγύζειν, μὴ παίζειν, μηδὲ γελαῖν, μηδὲ δικάζεσθαι περὶ μικροῦ ἢ μεγάλου, τὸ
20 σύνολον, πράγματος, ἐν τῷ μὴ κορέννυσθαι μὴ μόνον βρωμάτων καὶ ἐδεσμάτων, ἀλλ' εἰ δυνατόν μήτε ὕδατος, καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις τῶν νηστειῶν, ἐν αἷς ὁ σπουδαίως καὶ ἐμπό-
νως μετανοῶν, τοῦ χρόνου παντὸς τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ λαμβάνει τὴν ἄφεσιν ἄνωθεν κατὰ τὴν θείαν Γραφήν. Οἴδατε γὰρ ὅτι
25 ἡ θέρμη τῆς μετανοίας καὶ ἐκ βάθους καρδίας ἀναπεμπομένων δακρῶν ἢ ζέσις δίκην πυρὸς ἀναχωνεῦει καὶ καταφλέγει τὸν ρύπον τῆς ἀμαρτίας καὶ τὴν μολυνθεῖσαν ψυχὴν καθαρὰν ἀπεργά-

2. Ρωμ. 12,3. 3. Β' Κορ. 11,1·10. 12,1·13.

4. Παροιμ. 6,5. Ψαλμ. 123,7.

5. Ματθ. 22,37-39. Μάρκ. 12,29-31.

6. Ἰω. 3,16. 7. Α' Κορ. 13,4.

2 Σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ προσέχετε τὸν ἑαυτό σας καὶ ὁ καθένας νὰ φρονεῖ τῇ σωφροσύνῃ καὶ νὰ μὴ φρονεῖ διαφορετικὰ ἀπὸ ὅ,τι πρέπει νὰ φρονεῖ², οὔτε νὰ βλέπει τὸν δικό μου ἀφρόντιστο καὶ ἀνάλαφρο βίο, ἀλλὰ ν' ἀκολουθεῖτε τὰ βήματα τοῦ Κυρίου καὶ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ὀφείλομε ν' ἀπολογηθοῦμε, τὸν δίκαιο καὶ ἀδέκαστο κριτῆ. Δῶστε μου αὐτὴ τὴν καύχησιν³, ὅτι ἐγώ, πού μόνος μου ἔπεσα ἐξαιτίας τῆς ἀμέλειάς μου στὸ βάραθρο τοῦ ἄδη, ἐσᾶς, μὲ τὴ δυνατὴ μου φωνὴ σᾶς ἄρπαξα ἀπὸ τὴν παγίδα. Ἐάν καὶ ἔχω πολλοὺς λόγους νὰ θρηνηῶ γιὰ τὴν ἀδιαφορία μου, ὅμως ἀρκοῦμαι καὶ μόνο νὰ βλέπω ἐσᾶς νὰ πετᾶτε ψηλὰ πάνω ἀπὸ τὶς παγίδες τοῦ διαβόλου. Φυλάξτε λοιπὸν ὅλες τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ χωρὶς ἐξαιρέση, ἀγαπητοί, γιὰ νὰ σώζεσθε ὅπως ἡ δορκάδα ἀπὸ τὶς θηλεές καὶ ὅπως τὸ πουλὶ ἀπὸ τὴν παγίδα⁴.

3 Πρώτη ἐντολὴ εἶναι νὰ ἀγαπᾶμε μὲ ὅλη μας τὴν ψυχὴ τὸν Θεὸ καὶ μεταξύ μας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο⁵, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἀγάπησε τὸν κόσμον⁶. Καὶ ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη ἀναγνωρίζεται ἀπ' αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά· ἀπὸ τὸ νὰ μὴ φουσκώνει κανεὶς ἀπὸ ἀλαζονεία, νὰ μὴ ὑπερηφανεύεται οὔτε νὰ ζηλεύει⁷ τὸν ἀδελφὸ του, ἀλλὰ νὰ ζηλεύει τὸ καλὸ⁸, ἀπὸ τὸ νὰ μὴ κομπάζει⁹, νὰ μὴ γογγύζει, νὰ μὴ παίζει¹⁰, οὔτε νὰ γελά, οὔτε νὰ δικάζεται γιὰ μικρὸ ἢ μεγάλον πρᾶγμα, ἀπὸ τὸ νὰ μὴ χορταίνει ὄχι μόνο ἀπὸ φαγώσιμα καὶ τρόφιμα, ἀλλὰ, ἂν εἶναι δυνατό, οὔτε ἀπὸ νερό, καὶ μάλιστα κατὰ τὶς ἡμέρες αὐτὲς τῶν νηστειῶν, κατὰ τὶς ὁποῖες αὐτὸς πού μετανοεῖ μὲ ζῆλο καὶ πόνο λαμβάνει ἄνωθεν ἄφεση τῶν ἁμαρτημάτων του γιὰ ὅλον τὸν χρόνον, σύμφωνα μὲ τὴ θεία Γραφή. Διότι γνωρίζετε καλῶς ὅτι ἡ θερμότης τῆς μετάνοιας καὶ ἡ ζέση τῶν δακρύων πού βγαίνουν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς σὰν πῦρ χωνεύει καὶ καταφλέγει τὸν ρύπον τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀναδει-

8. Γαλ. 4,18.

9. Α' Κορ. 13,4.

10. Α' Κορ. 10,10-7.

ζεται· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ φωτὸς χύσιν διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐπιδημίας δαψιλῶς αὐτῇ καὶ φιλοτίμως χαρίζεται, ὡς ἐντεῦθεν γίνεσθαι αὐτὴν μεστήν ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν. Ταύτη τοιγαροῦν χρησώμεθα, δέομαι, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ τρίτῃ τῶν νηστειῶν 5 ἐβδομάδι, πατέρες καὶ ἀδελφοί, καὶ ἐν ταῖς μετ' αὐτὴν, θέρμην ἐπὶ θέρμη καὶ σπουδὴν ἐπὶ σπουδῇ προστιθέντες τὸ καθ' ἡμέραν, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν Κυρίαν τοῦ Πάσχα, λελαμπρυσμένοι τὰς ψυχὰς ὁμοῦ καὶ τὰ σώματα.

4 Ἴδου γάρ, ὡς ὁρᾶτε, ὅτι Θεοῦ βοηθεία καὶ τοῦτο τὸ στάδιον 10 τῆς δευτέρας τῶν νηστειῶν ἐβδομάδος εὐψύχως καὶ μετὰ ζεούσης τῆς προθυμίας διήλθομεν. Μαρτυρῶ γὰρ ὑμᾶς μηδὲν ὑστερηκεῖναι τῶν τῆς νηστείας καλῶν, ἀλλὰ καὶ παννύχους τὰς ψαλμωδίας μετὰ πάσης προσοχῆς πεποιήκατε καὶ τὴν ἐγκράτειαν εὔτονον τετηρήκατε καὶ τηρεῖτε, τοῖς παρατιθεμένοις λαχάνοις 15 καὶ ὀσπρίοις ἀρκούμενοι. Ἐγὼ δέ τινας ἐξ ὑμῶν ἐπίσταμαι, καὶ αὐτῶν τῶν εὐτελῶν τῆς τραπέζης βρωμάτων, συντετριμμένῳ τῷ πνεύματι καὶ ταπεινῷ τῷ φρονήματι καθεζομένους ἐν ταύτῃ μέσον ὑμῶν, ἀπεχομένους, ἀναξίους ἑαυτοὺς ἡγουμένους τῆς αὐτῶν μεταλήψεως. Πρὸς τούτοις, ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἐργοχείροις 20 ὑμῶν προσέχοντες, ἀπαρρησίαστοι μετὰ σιωπῆς μεμενήκατε, ὄλοι κατανύξεως τὴν ψυχὴν δακρῦων πεπληρωμένοι, εὐχῶν, δεήσεων, κόπου πνευματικοῦ ἐκ τῶν συνεχῶς γινομένων γονυκλισιῶν καὶ τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν ἠλλοιώθητε, ἀσκητικωτάτην καὶ ὠραίαν τὴν ὄψιν κτησάμενοι.

5 Νῦν οὖν ἐπεὶ πρὸς τὸ ἐξῆς ἀποδύσασθαι μέλλομεν τῆς νηστείας, ἀγωνισώμεθα, παρακαλῶ, τηρῆσαι καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἱερᾷ ἐβδομάδι τῆς καλλίστης νηστείας τὸν νόμον καὶ τὸν ἴσον θέσθαι ταῖς προλαβούσαις ἀγῶνα, ἐπειδὴ πολλῆς ἡμῖν χρεία τῆς νήψεως, πολλῆς τῆς σπουδῆς, ἵνα μὴ ὡς οἱ βιωτικοὶ καὶ ἡμεῖς 30 τὰς ἡμέρας ἡμῶν διανύσωμεν. Οἴδατε γὰρ ὅτι, τῆς πρώτης παρελθούσης ἐβδομάδος, τὴν ἀγίαν ἐκεῖνοι τεσσαρακοστὴν διελθεῖν

11. Ἰακ. 3,17.

12. Ψαλμ. 33,19. 50,13. Δαν. 3,39.

κνύει καθαρὴ τὴν ψυχὴ πού μολύνθηκε. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ χαρίζει σ' αὐτὴν πλουσιοπάροχα καὶ γενναιόδωρα μὲ τὴν ἐπιδημία τοῦ Πνεύματος ἔκχυση φωτὸς, ὥστε ἔτσι νὰ γεμίζει ἀπὸ ἔλεος καὶ καρπούς ἀγαθούς¹¹. Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ τὴ χρησιμοποιήσομε καὶ αὐτὴν τὴν τρίτη ἐβδομάδα τῶν νηστειῶν, πατέρες καὶ ἀδελφοί, καὶ στὶς ἐβδομάδες πού ἔρχονται μετὰ ἀπὸ αὐτὴν, προσθέτοντας θερμὴ στὴ θερμὴ καὶ φροντίδα στὴ φροντίδα, ὡς πού νὰ φθάσομε στὴν κυρία ἑορτὴ τοῦ Πάσχα μὲ λαμπρυσμένες τὶς ψυχὲς καὶ τὰ σώματα.

4 Διότι νά, ὅπως βλέπετε, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὸ τὸ στάδιο τῆς δευτέρας ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν τὸ περάσαμε μὲ εὐψυχία καὶ θερμὴ προθυμία. Διότι σᾶς βεβαιώνω ὅτι δὲν ὑστερήσατε σὲ τίποτε ἀπὸ τὰ καλὰ τῆς νηστείας, ἀλλὰ καὶ ὀλονύκτιες κάνατε τὶς ψαλμωδίες μὲ κάθε προσοχὴ καὶ τηρήσατε καὶ τηρεῖτε ἰσχυρὴ τὴν ἐγκράτεια, ἀρκούμενοι στὰ προσφερόμενα λάχανα καὶ ὄσπρια. Καὶ γνωρίζω μερικὸς ἀπὸ σᾶς ὅτι ἀπέχουν καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ εὐτελεῖ φαγώσιμα τῆς τράπεζας, ἐπειδὴ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ἀνάξιους νὰ μεταλαμβάνουν ἀπ' αὐτά, καὶ ὅτι κάθονται σ' αὐτὴν ἀνάμεσά σας μὲ συντριμμένο τὸ πνεῦμα καὶ ταπεινὸ¹² τὸ φρόνημα. Μαζὶ μ' αὐτά, παραμείνατε χωρὶς λόγο καὶ σιωπηλοί, προσέχοντας τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ τὰ ἐργόχειρά σας, ὅλοι μὲ τὴν ψυχὴ γεμάτη δάκρυα κατανύξεως, εὐχές, δεήσεις, κόπο πνευματικὸ ἀπὸ τὶς γονυκλισίες πού γίνονταν συνεχῶς, καὶ ὑπέστητε τὴν καλὴ ἀλλοίωση, ἀποκτώντας ἀσκητικότητα καὶ ὠραία ὄψη.

5 Τώρα λοιπόν, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ ἐπιδοθοῦμε στὴ συνέχιση τῆς νηστείας, παρακαλῶ ν' ἀγωνισθοῦμε νὰ τηρήσομε καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἱερὴ ἐβδομάδα τὸ νόμο τῆς καλλίστης νηστείας καὶ νὰ καταβάλομε τὸν ἴδιο κόπο πού ἐπιδείξαμε τὶς περασμένες ἐβδομάδες, ἐπειδὴ ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ πολλὴ ἐγρήγορηση, ἀπὸ πολλὴ φροντίδα, γιὰ νὰ μὴ περάσομε τὶς ἡμέρες μας καὶ ἐμεῖς ὅπως οἱ κοσμικοί. Διότι γνωρίζετε ὅτι, ἀφοῦ πέρασε ἡ πρώτη ἐβδομάδα, ἐκεῖνοι νομίζουν ὅτι διῆλ-

οἶονται ἅπασαν· καὶ οὐ μόνον τοῦτο ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ διαρρήδην πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἅπαντας λέγουσιν. Ἡμῖν δέ, ἀδελφοί μου, φόβος καὶ φόβων ὁ μέγιστος, μήπως ὡς οὗτοι καὶ ἡμεῖς ὑπολάβωμεν καὶ πρὸς ἀλλήλους διαλεξώμεθα καὶ ἀρνηταὶ
5 φανῶμεν τοῦ ἐπαγγέλματος. Οὐ μόνον γὰρ ἡμῖν τοῖς φεύγουσι τὸν κόσμον καὶ σταυρωθεῖσιν αὐτῷ καὶ ἀνατεθεῖσιν ὀλικῶς Θεῷ ὁ παρῶν καιρὸς εἰς ἐγκρατείας νόμον ἐδόθη, ἀλλὰ καὶ ὁλος ὁ βίος τῆς παρουσίας ἡμῶν ζωῆς, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπαραιτήτως χρεωστοῦμεν ἐγκρατεῦεσθαι.

6 Πῶς δὲ οὐ χρεωστοῦμεν τοῦτο ποιεῖν ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ, οἱ πεινᾶσαι καὶ διψῆσαι καὶ γυμνητεῦσαι καὶ πάντα παθεῖν καὶ ἐν χαρᾷ ὑπενεγκεῖν συνταξάμενοι, καὶ μᾶλλον ἄρτι ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγώνων τῆς τεσσαρακοστῆς; Εἰ δὲ οὐχ οὕτω ποιεῖν βουλό-
15 μεθα ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ γελᾶν καὶ ἀρ-
γολογεῖν καὶ παίζειν καὶ ἀντιλέγειν θέλομεν, τί διαφέρομεν τῶν ἀπίστων καὶ ἐθνικῶν ἀνθρώπων; Ὅντως οὐδέν. Εἰ γὰρ τὸ ἐπι-
ζητεῖν καὶ μεριμνᾶν περὶ ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ἱματίου ὁμοίους ἡμᾶς τῶν ἐθνικῶν ἀπεργάζεται, τίνων ἴσους ποιήσουσιν ἡμᾶς τὰ εἰρημένα, αἰσχροτέρα τούτων ὄντα καὶ ἐφάμαρτότερα; Οὐχὶ
20 πληρωθήσεται ἐφ' ἡμῶν τὸ ὑπὸ τοῦ προφήτου εἰρημένον, «παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς»;

7 Πειθαρχήσωμεν, ἀδελφοί, τῷ βοῶντι καθ' ἐκάστην πρὸς ἡμᾶς Θεῷ καὶ λέγοντι διὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ· «οὔτε ἐὰν φά-
γωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα»· καὶ
25 πάλιν· «μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε ἢ τί πίνητε ἢ τί ἐνδύσησθε· ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν». Ἴνα

13. Γαλ. 6,14. 14. Α' Κορ. 4,11.

15. Ματθ. 6,31-32. Λουκᾶ 12,29-30.

16. Ψαλμ. 48,13-21.

θε ὅλη ἡ ἅγια Τεσσαρακοστή. Καὶ ὄχι μόνο τὸ πιστεύουν αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὸ λένε φανερὰ μεταξύ τους καὶ πρὸς ὄλους. Γιὰ ἐμᾶς ὅμως, ἀδελφοί μου, ὑπάρχει φόβος, καὶ μάλιστα ὁ μεγαλῦτερος φόβος, μήπως ἐκλάβομε καὶ ἐμεῖς τὰ πράγματα ὅπως αὐτοὶ καὶ συμφωνήσομε μεταξύ μας καὶ φανοῦμε ἀρνητὲς τῆς ὑποσχέσεώς μας. Διότι σ' ἐμᾶς, πού φεύγομε τὸν κόσμο καὶ ἔχομε σταυρωθεῖ γι' αὐτὸν¹³ καὶ ἔχομε προσφερθεῖ ἐξ ὀλοκλήρου στὸν Θεό, δὲν δόθηκε μόνο ὁ παρὼν καιρὸς ὡς ἐντολὴ ἐγκράτειας, ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ βίος τῆς παρούσας ζωῆς μας, γι' αὐτὸ καὶ ὅπωςδήποτε χρεωστοῦμε νὰ ἐγκρατευόμαστε.

6 Καὶ πῶς δὲν χρεωστοῦμε νὰ κάνομε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὅλον τὸν χρόνον, ὅσοι συμφωνήσαμε νὰ διψάσομε καὶ νὰ πεινάσομε καὶ νὰ μείνομε γυμνοὶ¹⁴ καὶ τὰ πάντα νὰ πάθομε καὶ νὰ ὑποφέρομε μὲ χαρά, καὶ μάλιστα τώρα κατὰ τὸν καιρὸ τῶν ἀγώνων τῆς Τεσσαρακοστῆς; Ἐὰν ὅμως δὲν θέλομε νὰ ἐνεργοῦμε ἔτσι ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς μας, ἀλλὰ θέλομε νὰ γελαῖομε καὶ νὰ ἀργολογοῦμε καὶ νὰ παίζομε καὶ νὰ ἀντιμιλοῦμε, σὲ τί διαφέρομε ἀπὸ τοὺς ἄπιστους καὶ ἐθνικοὺς ἀνθρώπους; Πράγματι σὲ τίποτε. Διότι, ἐὰν ἡ ἀναζήτηση καὶ μέριμνα γιὰ ἄρτο καὶ οἶνο καὶ ἱμάτιο μᾶς κάμνει¹⁵ ὁμοίους μὲ τοὺς ἐθνικοὺς, μὲ ποιούς θὰ μᾶς ἐξισώσουν τὰ λεχθέντα, πού εἶναι αἰσχρότερα καὶ ἐφαμαρτότερα; Δὲν θὰ ἐκπληρωθεῖ σὲ ἐμᾶς αὐτὸ πού λέχθηκε ἀπὸ τὸν προφήτη, «κατέβηκε στὸ ἐπίπεδο τῶν ἀνοήτων κτηνῶν καὶ ὁμοιώθηκε μὲ αὐτά»¹⁶;

7 Ἄς πειθαρχήσομε, ἀδελφοί, στὸν Θεὸ πού βοᾷ κάθε ἡμέρα πρὸς ἐμᾶς καὶ λέγει μὲ τοὺς ἀποστόλους του. «Οὔτε ἐὰν φᾶμε περισσεύομε, οὔτε ἐὰν δὲν φᾶμε ὑστερούμαστε»¹⁷ καὶ πάλι· «νὰ μὴ μεριμνήσετε στὴ ζωὴ σας τί θὰ φᾶτε ἢ τί θὰ πιεῖτε ἢ τί θὰ ντυθεῖτε»¹⁸. «ζητεῖτε πρῶτα τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη του, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ σᾶς δοθοῦν ὡς ἐπιπρόσθετα»¹⁹. Καὶ γιὰ νὰ μὴ ἔχει κανεὶς ἀφορμὴ νὰ λέγει,

17. Α' Κορ. 8,8.

18. Ματθ. 6,25-31. Λουκᾶ 12,22-29.

19. Ματθ. 6,33.

δὲ μὴ ἔχη τις λέγειν, 'Ἐὰν βραδύνη τοῦ δοῦναι καὶ οὐκ ἔχω τι φαγεῖν, τί ποιήσομαι;', «τὰ πετεινά», εἶπε, «βλέπετε τοῦ οὐρανοῦ, πῶς οὐ σπεῖρει, οὐδὲ θερίζει, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά», καὶ ἐπάγων φησὶν· «οὐχὶ 5 πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς, ὀλιγόπιστοι;». Ὡς ἂν δὲ μὴ γογγύζωμεν, ὀλιγοψυχοῦντες ἔνεκεν βρώματος ἢ πόματος, διαρρήδην βοᾷ πρὸς ἡμᾶς· «μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται».

8 Εἰ οὖν πιστεύεις Χριστῷ καὶ ἀψευδῆ τοῦτον εἶναι ὁμολογεῖς, 10 ὅτε πεινάσεις ἢ διψῆσεις καὶ οὐκ ἔχεις τι τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν, ζητήσεις δὲ τὸν κελλαρίτην ἄρτον ἢ οἶνον ἢ βρώσιμόν τι καὶ οὐ παρέξει σοι ὑπὸ δουλειῶν ἐμποδιζόμενος ἴσως, ἐνθυμήθητι μνησθεῖς τῶν τοῦ Κυρίου λόγων καὶ εἶπον πρὸς ἑαυτόν· 'Πεινῶ μὲν καὶ διψῶ, ἀλλ' ὑπομένων ὑπομείνω τὸν Κύριον καὶ αὐτὸς 15 ποιήσει κατὰ τὴν ἀσθένειάν μου καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει με'. Καὶ οὕτως ὑπόμεινον, ἀδελφέ, καὶ πολλὸν ἔξεις τὸν μισθὸν παρὰ τῷ Θεῷ. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἄλλοις τοῖς ὑπαντῶσί σοι πειρασμοῖς οὕτω ποίει καὶ θαυμαστωθήσῃ ἐν τε τῇ παρουσίᾳ ζωῆς καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ μετὰ τῶν ἀγίων καταταγήσῃ μαρτύρων. Πόσοι τῶν ἐν 20 Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφῶν ἐπιθυμοῦσι πολλάκις, ἐν μιᾷ κατακείμενοι γωνίᾳ, καὶ αὐτοῦ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος καὶ εὐχαριστοῦσιν ἴσως τῷ Θεῷ καὶ οὐδὲν ἀγανακτοῦντες λέγουσι βλάσφημον, ἡμεῖς δὲ Θεοῦ χάριτι διὰ τῶν πλουσίων αὐτοῦ δωρεῶν πᾶσαν τὴν χρείαν τοῦ σώματος ἀνελλιπῆ ἔχομεν καὶ περισσὸν ἔχομεν. Ὄταν οὖν 25 τις ἐξ ἡμῶν μηδὲν ὅλως ἔχη, γογγύσῃ δέ, κατακρίνεται ὡς μὴ ἔχων ὑπομονήν· ὅταν δὲ καὶ πολὺ ἔχη, ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ ὀλίγου στερήσει φιλονεικίας καὶ μάχας ἐγείρη, ἔτι δὲ καὶ βλάσφημα φθέγγε-

20. Ματθ. 6,26.

21. Ματθ. 10,31. 6,26.

22. Ματθ. 5,6.

‘Τί θὰ κάνω ἐὰν καθυστερήσει νὰ μοῦ δώσει καὶ δὲν ἔχω τί νὰ φάγω;’ εἶπε· «βλέπετε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι δὲν σπέρνουν, οὔτε θερίζουν, οὔτε ἀποθηκεύουν, καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά»²⁰· καὶ συμπληρώνοντας λέγει· «δὲν διαφέρετε ἐσεῖς, ὀλιγόπιστοι, ἀπὸ πολλὰ στρουθία;»²¹. Ὡστε, γιὰ νὰ μὴ γογγύζουμε ὀλιγοψυχώντας ἐξ αἰτίας ποτοῦ καὶ φαγητοῦ, ρητὰ μᾶς φωνάζει· «μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πεινοῦν καὶ διψοῦν τῇ δικαιοσύνῃ, γιὰτι αὐτοὶ θὰ χορτάσουν»²².

8 Ἐὰν λοιπὸν πιστεύεις στὸν Χριστὸ καὶ ὁμολογεῖς ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀψευδής, ὅταν πεινάσεις ἢ διψᾶσεις καί, μὴ ἔχοντας τί νὰ φᾶς ἢ νὰ πιεῖς, ζητήσεις ἀπὸ τὸν κελλαρίτη ἄρτο ἢ οἶνο ἢ κάτι φαγώσιμο καὶ δὲν σοῦ δώσει, ἐπειδὴ ἴσως ἐμποδίζεται ἀπὸ δουλειές, θυμῆσου, ἀφοῦ φέρεις στὴ μνήμη σου τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, καὶ πὲς στὸν ἑαυτὸ σου· ‘Πεινῶ βέβαια καὶ διψῶ, ἀλλ’ ὑπομένοντας θὰ ὑπομείνω τὸν Κύριο²³ καὶ αὐτὸς θ’ ἀντιληφθεῖ τὴν ἀσθένειά μου καὶ δὲν θὰ μὲ ἐγκαταλείψει’. Καὶ ἔτσι ὑπόμενε, ἀδελφέ, καὶ θὰ ἔχεις πολὺ μισθὸ ἀπὸ τὸν Θεό²⁴. Ἀλλὰ ἔτσι νὰ κάμνεις καὶ σὲ ὄλους τοὺς ἄλλους πειρασμοὺς ποὺ σὲ συναντοῦν καὶ θὰ γίνεις θαυμαστὸς στὴν παρούσα ζωὴ καὶ θὰ καταταγεῖς μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους μάρτυρες στὴ μέλλουσα. Πόσοι ἀπὸ τοὺς ἐν Χριστῶ ἀδελφούς μας πολλές φορές, εὐρισκόμενοι σὲ κάποια γωνία, ἐπιθυμοῦν νὰ ἔχουν μόνο ψυχρὸ ὕδωρ καὶ εὐχαριστοῦν πιθανὸν τὸν Θεὸ καὶ τίποτε τὸ βλάσφημο δὲν λένε ἀγανακτώντας, ἐνῶ ἐμεῖς μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ ἐξαιτίας τῶν πλουσίων του δωρεῶν ἔχομε ἀδιάκοπα ὅλα τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὸ σῶμα καὶ μάλιστα μὲ τὸ παραπάνω. Ὅταν λοιπὸν κάποιος ἀπὸ μᾶς δὲν ἔχει τίποτε ἀπολύτως καὶ γογγύσει, κατακρίνεται ὅτι δὲν ἔχει ὑπομονή. Ὅταν ὅμως καὶ ἔχει πολλὰ, ἀλλ’ ἐξαιτίας τῆς στέρησης τῶν ὀλίγων δημιουργεῖ φιλονεικίες καὶ διαμάχες, καὶ ἀκόμη ἐκστομίζει λόγια βλάσφημα, γιὰ ποιά συγγνώμη

23. Ψαλμ. 39,1.

24. Ματθ. 5,12. 6,1.

ται ρήματα, ποίας ὁ τοιοῦτος συγγνώμης ἄξιός ἐσται; Ἀλλὰ ταῦτα λέγων, οἶδα ὅτι ἑμαυτὸν κατακρίνω καὶ ἔσονται οἱ λόγοι μου τάχα εἰς κατάκρισίν μου καὶ ἔλεγχον. Ὅμως ἔστωσαν, ἀξιῶ, καὶ εἰς ὑμετέραν ὑπόμνησιν.

9 Τοιγαροῦν καὶ ἀναμνημονεύοντες τῆς ὠφελείας τῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας, πῶς αὐτὰς καὶ μεθ' ὄσης τῆς σπουδῆς καὶ τῆς θερμῆς διήλθετε, οὕτω καὶ πᾶσαν, δέομαι, τὴν ἀγίαν τεσσαρακοστὴν σπουδάσατε διελθεῖν, ἀναλογιζόμενοι τὴν καλὴν ὑμῶν ἀναστροφὴν, οἶαν εὐλάβειαν, οἶαν ταπεινώσιν, ἀλλὰ
10 σιωπὴν, ἀλλὰ σπουδὴν εἰς τε τὸν κανόνα τῆς θείας συνάξεως καὶ εἰς τὸ ἐργόχειρον ὑμῶν ἕκαστος εἶχετε. Ναί, παρακαλῶ, μὴ ἐπιλάθησθε τῆς παθοκτόνου νηστείας, τῆς καθαρτικῆς ἐγκρατείας καὶ τὰ αὐτὰ ποιεῖν μὴ κατοκνήσητε, ἀδελφοί, ἀλλ' εἰ καὶ βρωμάτων ἐναλλαγὴ γενέσθαι πολλάκις συμβῆ καὶ ποθεν τύχοιτε παρα-
15 κλήσεως, τὴν γνώμην ἦτε ἀσάλευτοι καὶ τὴν κατάκρισιν ἀμετάβλητοι, μᾶλλον μὲν οὖν πλεῖον τῆς συνήθους φαγόντες τροφῆς, περισσοτέρως καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ κοπιᾶσαι σπουδάσατε, ὅπως μὴ γένηται ὑμῖν, ἀντὶ εὐχαριστίας καὶ κέρδους, ραθυμίας καὶ ζημίας οὐ τῆς τυχούσης ἢ παράκλησις πρόξενος. Ναί, ἀδελ-
20 φοί μου, νήψατε καὶ καθὼς εἶπον ὑμῖν, κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα καὶ τὴν εἰσιοῦσαν ταύτην ἐκτὸς βρώματος ἰχθύων κρατήσατε καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθε, μὴ καταλιμπάνοντες τὰς διακονίας ὑμῶν καὶ τὰ ἐργόχειρα καὶ ὧδε κάκεῖσε περιπατοῦντες καὶ μετεωριζόμενοι καὶ ἐκδότους ἑαυτοὺς ποιοῦντες
25 τῷ τῆς ἀκηδίας δαίμονι. Ἀλλ' εἴ πού τις ἐξ ὑμῶν διερχόμενος ἕτερον ἰστάμενον ἢ καθήμενον εὐρῆ τῶν ἀδελφῶν, σπουδαίως διερχόμενος βαλέτω μετάνοιαν, καὶ ἴσως ἔλθῃ καὶ ὁ ἀργὸς εἰς συναίσθησιν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ κάκεῖνος ἐντραπείς ἐπὶ τὸ ἔργον ἐλεύσεται καί, οὕτως ἕκαστος ὑμῶν ποιῶν, ἐκφύγητε τὸ τῆς ἀργίας καὶ ἀργολογίας κατάκριμα.

25. Ἰακ. 3,13. Α' Πέτρ. 2,12.

26. Β' Κορ. 7,11.

εἶναι ἄξιος ἓνας τέτοιος; Ἀλλὰ λέγοντας αὐτά, γνωρίζω ὅτι κατακρίνω τὸν ἑαυτό μου καὶ οἱ λόγοι μου ἀσφαλῶς θὰ εἶναι γιὰ καταδίκη μου καὶ ἔλεγχο. Ὅμως, παρακαλῶ, νὰ εἶναι καὶ γιὰ δική σας ὑπόμνηση.

- 9   Λοιπόν, ἐνθυμούμενοι τὴν ὠφέλεια ἀπὸ τὴ νηστεία τῶν περασμένων ἡμερῶν, πῶς δηλαδὴ τὶς περάσατε καὶ μὲ πόση θερμὴ καὶ προθυμία, ἔτσι, παρακαλῶ, νὰ φροντίσετε νὰ διέλθετε καὶ ὅλη τὴν ἁγία Τεσσαρακοστή, ἀναλογιζόμενοι τὴν καλή σας ἀναστροφή²⁵, καὶ ποιά εὐλάβεια εἶχε ὁ καθένας σας, ποιά ταπείνωση καὶ σιωπὴ καὶ φροντίδα²⁶, τόσο στὸν κανόνα τῆς θείας συνάξεως ὅσο καὶ στὸ ἐργόχειρό σας. Ναί, παρακαλῶ, μὴ λησμονήσετε τὴν παθοκτόνο νηστεία, τὴν καθαρτικὴ ἐγκράτεια καὶ μὴ κουρασθεῖτε νὰ κάνετε τὰ ἴδια, ἀδελφοί, ἀλλά, ἂν συμβεῖ νὰ γίνεи πολλὲς φορὲς καὶ ἀλλαγὴ φαγητῶν καὶ ἐπιτύχετε ἀπὸ κάπου παρηγορία, νὰ παραμείνετε ἀσάλευτοι στὴν ἀπόφαση καὶ ἀμετάβλητοι στὴν κατάσταση. Ἄν μάλιστα φᾶτε τροφὴ περισσότερὴ ἀπὸ τὴ συνηθισμένη, φροντίσατε νὰ κοπιᾶσετε περισσότερο καὶ στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ, ἔτσι ὥστε ἡ παρηγορία νὰ μὴ σᾶς γίνεи αἰτία ἀδιαφορίας καὶ σοβαρῆς ζημίας, ἀντὶ εὐχαριστίας καὶ κέρδους. Ναί, ἀδελφοί μου, μείνετε νηφάλιοι καὶ ὅπως σᾶς εἶπα, κρατήστε ὅπως τὴν περασμένη ἑβδομάδα καὶ αὐτὴν ποὺ ἄρχισε τώρα χωρὶς νὰ φᾶτε ψᾶρια, καὶ νὰ συμπεριφέρεσθε²⁷ μὲ φόβο Θεοῦ, χωρὶς νὰ ἀφήνετε τὶς διακονίες σας καὶ τὰ ἐργόχειρά σας καὶ νὰ πηγαίνετε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ νὰ ὑπερηφανεύεσθε καὶ νὰ παραδίδετε τοὺς ἑαυτοὺς σας στὸν δαίμονα τῆς ἀδιαφορίας. Ἀλλ' ἐὰν κάποιος ἀπὸ ἐσᾶς διερχόμενος ἀπὸ κάπου βρεῖ ἄλλον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς νὰ στέκεται ἢ νὰ κάθεται, ἃς βάλει μετάνοια καὶ ἃς προσπεράσει μὲ βιασύνη, καὶ πιθανὸν καὶ ὁ ἀργὸς νὰ ἔλθει σὲ συναίσθηση καὶ νὰ μεταβεῖ στὸ ἔργο του, ἀφοῦ ντραπεῖ καὶ ἐκεῖνος μόνος του· ἐὰν κάνει ἔτσι ὁ καθένας σας, θ' ἀποφύγετε τὴν καταδίκη γιὰ τὴν ἀργία καὶ ἀργολογία.

• 27. Α' Πέτρ. 1,17.

10 Οὐκ ἀκούετε τί Ζωσιμαῖος ὁ μακάριος ἐκεῖνος λέγει, ὁ τῆς
 ὁσίας Μαρίας τὸν βίον ἐξηγησάμενος, περὶ τῶν ἀγίων ἀνδρῶν
 ἐκείνων, τῶν ἐν τῇ μονῇ ἐν ἧ̄ κάκεινος τηνικαῦτα κατήντησε
 Θεοῦ προνοία, πῶς τῆς μονῆς ἐξερχόμενοι πᾶσαν κατὰ τὴν ἔρη-
 5 μον τὴν τεσσαρακοστὴν ἐποίουν, μηδέποτε ὁ εἷς τῷ ἑτέρῳ ἐνού-
 μενος, ἀλλ' εἶ που καὶ παρά τινος αὐτῶν ὑπηντήθη, ἐκκλίνων
 ἐξέφευγε καὶ οὐδὲ πλησιάσαι ἀλλήλοις ἠνεύχοντο; Οὕτω καὶ ὑπο-
 στρέφοντες ἐν τῇ μονῇ οὐδεὶς, ὡς φησιν, ἠρώτα ποτὲ τὸν ἕτερον
 τί εἶδεν ἢ τί πεποίηκεν εἰς τὴν ἔρημον, ἀλλ' ὡσπερ τινὲς ξένοι καὶ
 10 παρεπίδημοι καὶ ταῖς φωναῖς ἑτερόγλωσσοι, οὕτως ἅπαντες
 ἔζων καὶ οὕτως ἐπολιτεύοντο· δι' οὐδὲν δὲ ἄλλο τοῦτο πάντως
 ἐποίουν, ὡς οἶομαι, εἰ μὴ τὸ ὄλον ἀκριβαζόμενοι μὴ ἐκφέρειν λό-
 γον ἀργὸν ἀπὸ τοῦ στόματος. Εἰ τοίνυν τοσαῦτα ἔτη καὶ τοσαύτας
 ἡμέρας ἐκεῖνοι ἀλλήλοις μὴ ὁμιλοῦντες τὸ σύνολον ἐποίουν, τί
 15 πεισόμεθα ἡμεῖς οἱ μὴδὲ τὰς ὀλίγας ταύτας ἡμέρας ἀπὸ τῶν συν-
 τυχιῶν καὶ ἀργολογιῶν φυλαττόμενοι; Καὶ τί λέγω ἡμέρας, ὅπου
 γε οὐδὲ ὥρας μιᾶς καιρὸν ἑαυτοῦς κρατῆσαι δυνάμεθα; Καὶ τί
 ποιήσομεν, ἀδελφοί μοι καλοί, ἐὰν αἴφνης οὕτως ἐχόντων ἡμῶν
 ὁ κριτὴς ἀπάντων καὶ Θεὸς παραγένηται, ὁ καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου
 20 ἀπαιτῶν ἡμᾶς ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως; Πῶς δὲ καὶ τῶν ἄλλων
 παθῶν κρατήσομεν, γλωῦσαν ἀκράτητον ἔχοντες; Ποῖον γάρ,
 εἰπέ μοι, ἐλαφρότερόν ἐστι τούτου τοῦ πάθους τῶν λοιπῶν ἀπάν-
 των παθῶν; Ἡ σὰρξ, ἔχουσα τὴν φυσικὴν ἐπιθυμίαν καὶ πύρω-
 σιν, κατὰ τοῦ πνεύματος ἐπανίσταται καὶ πολεμεῖ κραταιῶς τὴν
 25 ψυχὴν, ἢ γαστήρ θέλει βρωμάτων χορτάζεσθαι, εἰ τοῦτο γὰρ καὶ
 ἐγένετο. Εἰ τοίνυν τῆς γλώσης τὴν συνήθειαν, ὅπερ ἐστὶν εὐκόλον
 καὶ κοῦφον ἡμῖν, οὐ κρατήσομεν, τῶν χαλεπῶν τούτων καὶ με-

28. Ἐβρ. 11,13.

29. Ματθ. 12,36. Ἐφ. 4,29. Βλ. ἐπίσης, Βίος ὁσίας Μαρίας τῆς Αἴγυ-
 πτίας (P.G. 87,3704 AC).

10 Δὲν ἀκοῦτε τί λέγει ὁ μακάριος ἐκεῖνος Ζωσιμᾶς, ποῦ μᾶς ἐξιστόρησε τὸν βίον τῆς ὁσίας Μαρίας, γιὰ τοὺς ἁγίους ἐκείνους ἄνδρες ποῦ ἦταν στὴ μονή, στὴν ὁποία καὶ ἐκεῖνος ὁδηγήθηκε τότε ἀπὸ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, πῶς, ἀφοῦ ἐξήρχονταν ἀπὸ τὴ μονή, ὅλη τὴν Τεσσαρακοστὴ τὴν περνοῦσαν στὴν ἔρημο, χωρὶς ποτὲ νὰ βρίσκεται ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο μαζί, ἀλλὰ καὶ ἐὰν συνέβαινε ἓνας νὰ συναντηθεῖ κάπου ἀπὸ κάποιον ἀπ' αὐτοὺς, ἀλλάσσοντας δρόμο ἔφευγε, καὶ δὲν ἀνέχονταν νὰ πλησιάσει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον; Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπέστρεφαν στὴ μονή κανένας, ὅπως λέγει, δὲν ἐρωτοῦσε ποτὲ τὸν ἄλλο τί εἶδε ἢ τί ἔκανε στὴν ἔρημο, ἀλλὰ σὰν νὰ ἦταν ξένοι καὶ περαστικοὶ²⁸ σὲ ξένο τόπο καὶ ξενόφωνοι, ἔτσι ζοῦσαν ὅλοι καὶ ἔτσι συμπεριφέρονταν. Γιὰ κενένα ἄλλο λόγο δὲν τὸ ἔκαμναν αὐτὸ ἀσφαλῶς, ὅπως νομίζω, παρὰ μόνο, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ ἐφαρμόσουν μὲ ἀκρίβεια, νὰ μὴν ποῦν λόγο ἀργὸ ἀπὸ τὸ στόμα τους²⁹. Ἐὰν λοιπὸν ἐκεῖνοι ἔκαμναν χωρὶς νὰ μιλήσουν καθόλου μεταξὺ τους τόσα ἔτη καὶ τόσες ἡμέρες, τί θὰ πάθομε ἐμεῖς ποῦ δὲν φυλαγόμαστε ἀπὸ τὶς συναντήσεις καὶ ἀργολογίες οὔτε αὐτὲς τὶς λίγες ἡμέρες; Καὶ γιατί λέγω ἡμέρες, τὴ στιγμὴ βέβαια ποῦ οὔτε μιᾶς ὥρας καιρὸ δὲν μπορούμε νὰ φυλάξουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας; Καὶ τί θὰ κάνομε, καλοὶ μου ἀδελφοί, ἐὰν ξαφνικά, ἐνῶ εἴμαστε ἐμεῖς σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι, ἔλθει ὁ κριτὴς τῶν ὄλων καὶ Θεός, αὐτὸς ποῦ ζητεῖ ἀπολογία καὶ γιὰ τὸν ἀργὸ λόγο ἀπὸ ἐμᾶς κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως³⁰; Καὶ πῶς θὰ ἐπιβληθοῦμε καὶ στὰ ἄλλα πάθη, ὅταν ἔχομε ἀσυγκράτητη γλῶσσα; Διότι πὲς μου, ποιὸ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα πάθη εἶναι ἐλαφρότερο ἀπ' αὐτὸ τὸ πάθος; Ἡ σὰρκα, ἐπειδὴ ἔχει τὴ φυσικὴ ἐπιθυμία καὶ πύρωσι, ἐπαναστατεῖ ἐναντίον τοῦ πνεύματος³¹ καὶ πολεμεῖ ἰσχυρῶς τὴν ψυχὴ, ἢ κοιλιὰ θέλει νὰ χορταίνει μὲ φαγώσιμα, ἀφοῦ γι' αὐτὸ καὶ ἔχει γίνει. Ἐὰν ἐπομένως δὲν κρατήσομε τὴ συνήθεια τῆς γλώσσας, πράγμα

30. Ματθ. 12,36.

31. Γαλ. 5,17.

γάλων, τῶν πολλὴν ἐχόντων ἰσχὺν μετὰ τῆς φύσεως καὶ αὐτῆς, εἶπειν, τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἡδονῆς, πῶς ἰσχύσομεν ἐγκρατεῖς γενέσθαι ποτέ;

11 Ἀρχὴ οὖν ἔστω ἀπὸ σήμερον λοιπὸν ἡμῖν, ἀδελφοί, καὶ ὅσον
5 δυνάμεως ἔχομεν, δράμωμεν, ἵνα, ὡσπερ τινὲς χρυσόπτεροι ἀε-
τοί, κοῦφοι τὸ Πάσχα Κυρίου καταλάβωμεν, ἔνθα πρόδρομος
ἡμῶν εἰσηλθεν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντα τὰ τυραννοῦντα
ἡμᾶς πάθη ὀπισθεν ἡμῶν ἀπορρίψαντες. Θήσομεν δέ, εἰ δοκεῖ,
αὐτοὶ ἡμεῖς νόμον κοινῇ βουλῇ ἐν μέσῳ ἡμῶν αὐτῶν, ὡσὰν
10 ἐκτὸς σαββάτου καὶ Κυριακῆς εἰ δύο εὐρεθῶσιν ἀργία ἔκδοτοι
καὶ ἰστάμενοι συντυχίας ἀνωφελεῖς, ὅλως ἔχουσι μηδενὸς κατὰ
τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἑτέρου, εἰ μὴ μόνον ἄρτου ξηροῦ μετὰ ἄλατος
καὶ ὕδατος μεταλαμβάνειν ψυχροῦ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀρίστου,
ἰσταμένους δηλονότι καὶ ἐσθίοντες περὶ τὸ κάτω μέρος τῆς τρα-
15 πέζης. Καὶ τοῦτο νόμον ἔχοντες ἀπαράβατον, ἀπὸ μὲν ἀργολογίας
καὶ ἐρεσχελίας ἑαυτοὺς ἀμέμπτους τηρήσετε, τὸν Θεὸν δὲ δι' ὃν
θύραν τίθεσθε τοῖς χεῖλεσιν ὑμῶν καὶ φυλακὴν ὡσαύτως τοῖς
στόμασι θεραπεύσετε, καὶ ἐμὲ τὸν ἀνάξιον πατέρα ὑμῶν μεγά-
λως ἐν τούτῳ παρακαλέσετε, καὶ θυμηδίας πληρώσετε τὴν τα-
20 πεινὴν μου ψυχὴν, καὶ τὰς ψυχὰς ὑμῶν οὐ μικρῶς ὠφελήσετε,
τύπον ἀγαθὸν καὶ συνήθειαν θαυμαστὴν ἑαυτοὺς διὰ τὴν τοῦ
Θεοῦ ἀγάπην διδάσκοντες. Ἐπειτα δοξασθήσεσθε καὶ θαυμα-
σθήσεσθε παρὰ πάντων εἰκότως ἀνθρώπων καὶ δι' ὑμῶν ὁ
Θεός, ὅτι εἰς τὴν γενεὰν ταύτην ὑμεῖς εὐρεθήσεσθε τῶν ἀγίων
25 τοὺς βίους μιμούμενοι, ὅπερ οὐκ οἶμαι νῦν εὐκόλως εὐρεθῆναι ἐν
οἷς τόποις τέως ἐσμὲν καὶ βλέπομεν καὶ περὶ τινῶν ἀκούομεν μο-
ναχῶν καὶ τῶν μοναστηρίων αὐτῶν.

12 Διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, πατέρες μου
ἅγιοι καὶ δοῦλοι Θεοῦ, μὴ παρακούσητε τοὺς ἐμοὺς λόγους τοῦ
30 ἀναξίου πατρὸς ὑμῶν, μηδὲ ὡς λῆρος ἐνώπιον ὑμῶν φανῶσι τὰ
ρήματά μου. Εἰ γὰρ καὶ ἀσθενής εἰμι καὶ μυρίων γέμων ἀμαρτη-

32. Ἐβρ. 6,20.

33. Ψαλμ. 140,3.

πὸ μᾶς εἶναι εὐκόλο καὶ ἔλαφρό, πῶς θὰ συγκρατήσομε κάποτε αὐτὰ τὰ φοβερά καὶ μεγάλα πάθη, τὰ ὅποια ἔχουν πολλή δύναμη στὴ φύση καί, θὰ ἔλεγε κανεὶς, στὴν ἐπιθυμία καὶ ἡδονή;

- 11 Ἄς κάνομε λοιπὸν ἀρχὴ ἀπὸ σήμερα, ἀδελφοί, καί, μὲ ὄση δύναμη ἔχομε, ἄς τρέξομε, γιὰ νὰ φθάσομε, σὰν κάποιοι χρυσόπτεροι ἀετοί, ἔλαφροί στὸ Πάσχα Κυρίου, ὅπου πρόδρομός μας εἰσήλθε³² ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς μας, ἀπορρίπτοντας πίσω μας ὅλα τὰ πάθη πὸ μᾶς τυραννοῦν. Καὶ ἄς θέσομε, ἐὰν σᾶς φαίνεται καλό, ἐμεῖς οἱ ἴδιοι μὲ κοινὴ ἀπόφαση νόμο ἀνάμεσά μας, ὥστε, ἐὰν βρεθοῦν δύο παραδομένοι σὲ ἀργία καὶ σὲ ἀνωφελεῖς συναντήσεις, ἐκτὸς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, κατὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη νὰ μὴ ἔχουν ἀπολύτως τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνο τὴν ὥρα τοῦ γεύματος νὰ μεταλαμβάνουν ξηρὸ ἄρτο μὲ ἄλας καὶ ψυχρὸ ὕδωρ, φυσικὰ τρώγοντας στὸ κάτω μέρος τῆς τράπεζας. Καὶ ἔχοντας αὐτὸ σὰν ἀπαράβατο νόμο, θὰ διαφυλάξετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀκατηγόρητους ἀπὸ τὴν ἀργολογία καὶ φλυαρία, θὰ ὑπηρετήσετε ἐπίσης μὲ αὐτὸ τὸν Θεό, γιὰ τὸν ὅποιο θέτετε στὰ χεῖλη σας θύρα καὶ φυλακὴ στὸ στόματα σας³³, καὶ θὰ παρηγορήσετε ἐμένα τὸν ἀνάξιο πατέρα σας πάρα πολύ, γεμίζοντας τὴν ταπεινὴ μου ψυχὴ μὲ μεγάλη χαρά, καὶ τίς ψυχές σας θὰ ὠφελήσετε ὄχι λιγώτερο, διδάσκοντας στοὺς ἑαυτοὺς σας τύπο ἀγαθὸ καὶ θαυμαστὴ συνήθεια γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἐπειτα θὰ δοξασθεῖτε καὶ θὰ θαυμάζεσθε ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους δικαίως καὶ μέσα ἀπὸ σᾶς θὰ δοξασθεῖ ὁ Θεός, διότι θὰ βρεθεῖτε στὴ γενεὰ αὐτὴ νὰ μιμεῖσθε τοὺς βίους τῶν ἁγίων, πρᾶγμα πὸ δὲν νομίζω ὅτι εἶναι εὐκόλο νὰ βρεθεῖ στοὺς τόπους πὸ τᾶρα εἴμαστε καὶ βλέπομε καὶ στοὺς μοναχοὺς καὶ τὰ μοναστήρια τους γιὰ τὰ ὅποια ἀκοῦμε.

- 12 Γι' αὐτὸ παρακαλῶ τὴν ἀγάπη σας, πατέρες μου ἅγιοι καὶ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ παρακούσετε τοὺς λόγους ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου πατρός σας, οὔτε τὰ λόγια μου νὰ φανοῦν μπροστά σας ὡς φλυαρία. Διότι, ἂν καὶ εἶμαι ἀσθενὴς καὶ γεμᾶτος

μάτων, ἀλλ' ἴδετε καὶ σκοπήσατε ἀκριβῶς ὅτι οὐδὲν ὑμῖν ἔξωθεν
 τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καὶ τῶν θείων Γραφῶν συνεβούλευσα.
 Ποιήσατε οὖν ἀρχὴν καλὴν καὶ δότε μοι προθυμίαν μικράν, ἵνα
 εὐχαῖς ὑμῶν ἀγίαις ἐνισχύσας, ἀνανεύσω καὶ τρίψω μου τὴν ὄψιν
 5 καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς νίψωμαι καὶ τοῦ πολλοῦ ὕπνου τῆς ραθυμίας
 ἐξεγερθήσωμαι καὶ ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν ὧν εἰς ἐμὲ ποιεῖτε τὸν εὐτε-
 λῆ δοῦλον ὑμῶν, εἰ καὶ μὴ ἀξίως, ἀλλὰ γε τὸ κατὰ δύναμιν, λό-
 γοις ἀνταμείψωμαι ἀγαθοῖς, ἐξ ὧν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις δίδωσιν ἐν
 ἀνοίξει τοῦ ἀκαθάρτου μου στόματος, τὴν ἀγάπην ὑμῶν. Ναί,
 10 ἀδελφοί μου, δέομαι ὑμῶν, μὴ παρίδητέ μου τὴν δέησιν, ἀλλ'
 ὥσπερ ἐξ ἡμιθανοῦς καὶ παντελῶς ἀλάλου ἐδώκατέ μοι λέγειν
 ἐνώπιον τῆς ὑμῶν τιμιότητος, οὕτω μοι χαρίσασθε καὶ τὸ θέλη-
 μα ὑμῶν, ὡς ἂν διὰ τῆς αὐτοῦ ἐκκοπῆς ὑμεῖς μὲν ζήσεσθε ζωὴν
 τῶν μαρτύρων καὶ ἀθλοφόρων Χριστοῦ, ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῆς σήμε-
 15 ρον ἔτι καὶ ἔτι προσθήσω τιθέναί ὑπὲρ ὑμῶν ὅλην μου τὴν ψυχὴν
 σὺν τῷ σώματι εἰς ἐκούσιον θάνατον, ὃ καὶ εἶχομαι ἐφόδιόν μοι
 γενέσθαι πρὸς τὴν ἐκεῖθεν ζωὴν ἀπαίροντι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
 Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ
 Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἀπὸ μύρια ἁμαρτήματα, ὅμως προσέξτε καὶ ἐξετάστε μὲ ἀκρίβεια, ὅτι τίποτε δὲν σᾶς συμβούλευσα ἔξω ἀπὸ τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς θεῖες Γραφές. Κάνετε λοιπὸν καλὴ ἀρχὴ καὶ δῶστε μου μικρὴ εὐκαιρία, γιὰ νὰ σηκώσω ψηλὰ τὸ κεφάλι, ἀφοῦ ἐνισχυθῶ μὲ τὶς ἅγιες εὐχές σας, καὶ τρίψω τὴν ὄψη μου καὶ νίψω τοὺς ὀφθαλμοὺς μου καὶ ἐγερθῶ ἀπὸ τὸν βαθὺ ὕπνο τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἔναντι τῶν ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα προσφέρετε σὲ ἐμένα τὸν τιποτένιο δοῦλο σας, ἂν καὶ ὄχι ἀξίως, νὰ ἀνταμείψω τὴν ἀγάπη σας, κατὰ τὴ δύναμή μου, μὲ ἀγαθοὺς λόγους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ δίδει μὲ τὸ ἄνοιγμα τοῦ ἀκαθάρτου στόματός μου³⁴. Ναί, ἀδελφοί μου, σᾶς θερμοπαρακαλῶ, μὴ παραβλέψετε τὴν παράκλησή μου, ἀλλὰ, ὅπως ἀπὸ ἡμιθανῆ καὶ τελείως ἄλαλο μοῦ ἐπιτρέψατε νὰ ὀμιλῶ μπροστὰ στὴν τιμιότητά σας, ἔτσι χαρίστε μου καὶ τὸ θέλημά σας, ὥστε νὰ ζήσετε ἐσεῖς μὲ τὴν ἐκκοπή του τὴν ζωὴ τῶν μαρτύρων καὶ ἀθλοφόρων τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ἐγὼ ἀπὸ σήμερα θὰ προσπαθῆσω ἀκόμη προθυμότερα νὰ προσφέρω γιὰ χάρη σας σὲ ἐκούσιο θάνατο ὅλη μου τὴν ψυχὴ³⁵ καὶ τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖο καὶ εὐχομαι νὰ μοῦ γίνει ἐφόδιο, ὅταν θὰ ἀναχωρήσω γιὰ τὴν ἐκεῖ ζωὴ, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Καὶ ὁποῖα τίς ἐστὶν ἢ πῶς ἐν ἡμῖν γίνεται ἡ ἀνάστασις τοῦ
Χριστοῦ καὶ ἐν αὐτῇ ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς. Καὶ τί τὸ μυσ-
στήριον ταύτης τῆς ἀναστάσεως.

5

Ἐλέχθη μετὰ τὸ Πάσχα τῇ δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἐβδομά-
δος τοῦ Πάσχα.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἤδη τὸ Πάσχα, ἡ χαρμόσυνος ἡμέρα, ἡ
πάσης εὐφροσύνης καὶ θυμηδίας, τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως
10 κατὰ περίοδον τοῦ χρόνου παραγινομένης ἀεὶ μᾶλλον δὲ καθ'
ἐκάστην καὶ ἀεννάως γινομένης ἐν τοῖς εἰδόσι τὸ μυστήριον ταύ-
της, χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἀφάτου ἐπλήρωσε τὰς καρδίας
ἡμῶν, λύσασα ἐπὶ τὸ αὐτὸ τῆς πανσέπτου νηστείας τὸν κόπον ἢ,
μᾶλλον εἰπεῖν, τελειώσασα καὶ ἅμα παρακαλέσασα ἡμῶν τὰς
15 ψυχὰς, διὸ καὶ πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ εὐχαριστίαν πάντας ὁμοῦ
τοὺς πιστοὺς προσκαλεσαμένη, ὡς ὁρᾶτε, διῆλθεν. Εὐχαριστή-
σωμεν οὖν τῷ Κυρίῳ, τῷ διαβιβάσαντι ἡμᾶς τὸ πέλαγος τῆς
νηστείας καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως ἀγαγόντι μετ'
εὐθυμίας ἡμᾶς· εὐχαριστήσωμεν αὐτῷ, οἳ τε καλῶς καὶ προθύ-
20 μως μετὰ ζεούσης προθέσεως καὶ ἀγώνων τῆς ἀρετῆς τὸν δρό-
μον διανύσαντες τῆς νηστείας καὶ οἱ ἀσθενήσαντες περὶ ταῦτα δι'
ὀλιγωρίαν καὶ ψυχῆς ἀσθένειαν, ἐπειδὴ αὐτός ἐστιν ὁ καὶ τοῖς
σπουδαίοις ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ διδοὺς τοὺς στεφάνους καὶ τοὺς

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Και πῶς εἶναι ἢ πῶς γίνεται μέσα μας ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καὶ με αὐτὴν ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς. Ἐπίσης ποιό εἶναι τὸ μυστήριον αὐτῆς τῆς ἀναστάσεως.

Λέχθηκε μετὰ τὸ Πάσχα, τῇ Δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα.

1 Ἄδελφοί καὶ πατέρες, ἤδη τὸ Πάσχα, ἡ χαρμόσυνη ἡμέρα, ποὺ προκαλεῖ κάθε εὐφροσύνη καὶ εὐτυχία, καθὼς ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἔρχεται τὴν ἴδια ἐποχὴ τοῦ χρόνου πάντοτε, ἢ καλύτερα γίνεται κάθε ἡμέρα καὶ συνεχῶς μέσα σ' αὐτοὺς ποὺ γνωρίζουν τὸ μυστήριό της, ἀφοῦ γέμισε τὶς καρδιές μας ἀπὸ κάθε χαρᾶ καὶ ἀνεκκλάλητη ἀγαλλίαση¹, ἀφοῦ ἔλυσε μαζί καὶ τὸν κόπο ἀπὸ τὴν πάνσεπτη νηστεία ἢ, γιὰ νὰ πῶ καλύτερα, ἀφοῦ τελειοποίησε καὶ συγχρόνως παρηγόρησε τὶς ψυχές μας, γι' αὐτὸ καὶ μᾶς προσκάλεσε ὄλους μαζί τοὺς πιστοὺς, ὅπως βλέπετε, σὲ ἀνάπαυση καὶ εὐχαριστία, πέρασε. Ἄς εὐχαριστήσομε λοιπὸν τὸν Κύριο, ποὺ μᾶς διαπέρασε ἀπὸ τὸ πέλαγος² τῆς νηστείας καὶ μᾶς ὀδήγησε με εὐθυμία στὸν λιμένα τῆς ἀναστάσεώς του. Ἄς τὸν εὐχαριστήσομε καὶ ὅσοι περάσαμε τὸ δρόμο τῆς νηστείας με θερμὴ πρόθεση καὶ ἀγῶνες ἀρετῆς, καὶ ὅσοι ἀσθένησαν στὸ μεταξύ ἀπὸ ἀδιαφορία καὶ ἀσθένεια ψυχῆς, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος εἶναι ποὺ δίνει με τὸ παραπάνω τὰ στεφάνια καὶ τοὺς ἄξιους μισθοὺς τῶν ἔργων τους σ' ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται, καὶ πάλι αὐτὸς

2. Σοφ. Σολ. 10,18.

ἀξίους μισθοὺς τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ συγγνώμην αὐθις τοῖς ἀσθενεστέροις, ὡς ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος, ἀπονέμων. Ὁρᾷ γὰρ τὰς διαθέσεις ἡμῶν τῶν ψυχῶν καὶ τὰς προαιρέσεις μᾶλλον ἢ τοὺς κόπους τοῦ σώματος, δι' ὧν γυμνάζομεν πρὸς ἀρετὴν ἑαυ-
 5 τούς, ἢ πλεῖον τὴν ἀσκησιν προθυμῶς ψυχῆς ἐπιτείνοντες ἢ ἔλατ-
 τον δι' ἀσθένειαν σώματος ταύτην τῶν σπουδαίων ποιούμενοι,
 καὶ κατὰ τὰς προθέσεις ἡμῶν ἀντιμετρεῖ τὰ ἔπαθλα καὶ τὰ τοῦ
 Πνεύματος ἐκάστῳ χαρίσματα, ποιῶν ἢ περίφημον καὶ ἔνδοξον
 τῶν σπουδαίων τινὰ ἢ ἑὼν ταπεινὸν ἔτι καὶ δεόμενον ἐπιπονω-
 10 τέρας καθάρσεως.

2 Ἀλλὰ γὰρ ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ, καὶ καλῶς ἐξετάσωμεν, τί τὸ μυσ-
 τήριον τῆς τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως, ὅπερ αἰεὶ
 τοῖς βουλομένοις ἡμῖν μυστικῶς γίνεται, καὶ πῶς ἐν ἡμῖν ὁ Χρι-
 στὸς ὡς ἐν μνήματι θάπτεται καὶ πῶς ἐνούμενος ταῖς ἡμετέραις
 15 ψυχαῖς ἐξανίσταται, συνανιστῶν καὶ ἡμᾶς ἑαυτῷ. Ἔστι δὲ ὁ
 σκοπὸς τοῦ λόγου τοιοῦτος.

3 Ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν, ἐπὶ σταυροῦ κραμασθεὶς καὶ
 προσηλώσας ἐν αὐτῷ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, θανάτου γευσά-
 μενος, κατήλθεν ἐν τοῖς κατωτάτοις τοῦ ἄδου. Ὡσπερ οὖν ἐξ
 20 ἄδου πάλιν ἀνελθὼν εἰς τὸ ἄχραντον ἑαυτοῦ σῶμα εἰσῆλθεν, οὗ
 κατελθὼν ἐκεῖσε οὐδαμῶς ἐχωρίσθη, καὶ εὐθὺς ἀνέστη ἐκ τῶν
 νεκρῶν καὶ μετὰ ταῦτα ἀνῆλθεν εἰς οὐρανοὺς μετὰ δόξης πολλῆς
 καὶ δυνάμεως, οὕτω δὴ καὶ νῦν ἐξερχομένων ἡμῶν ἐκ τοῦ κό-
 σμου καὶ εἰσερχομένων διὰ τῆς τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου ἐξο-
 25 μοιώσεως ἐν τῷ τῆς μετανοίας καὶ ταπεινώσεως μνήματι, αὐτὸς
 ἐκεῖνος ἐξ οὐρανῶν κατερχόμενος, εἰσέρχεται ὡς ἐν τάφῳ ἐν τῷ
 ἡμῶν σώματι, καὶ ἐνούμενος ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐξανιστᾷ νε-
 κρὰς οὕσας ὁμολογουμένως αὐτάς, καὶ τηνικαῦτα βλέπειν ἔμπα-

3. Κολ. 2,14.

4. Ἰω. 1,25.

5. Ἐβρ. 2,9.

6. Ἐφ. 4,9. Ψαλμ. 85,13.

7. Ματθ. 24,30. Λουκᾶ 21,27.

εἶναι πού ἀπονέμει τῇ συγγνώμῃ στοὺς ἀσθενέστερους ὡς ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος. Διότι βλέπει πολὺ περισσότερο τὶς διαθέσεις τῶν ψυχῶν μας καὶ τὶς προαιρέσεις, παρά τοὺς κόπους τοῦ σώματος, μὲ τοὺς ὁποίους γυμνάζομε τοὺς ἑαυτούς μας στὴν ἀρετῇ, ἢ ἐπαυξάνοντας τὴν ἄσκησι λόγῳ τῆς προθυμίας τῆς ψυχῆς ἢ ἐλαττώνοντας αὐτὴν ἀπὸ τὰ σπουδαῖα ἐξ αἰτίας τοῦ σώματος, καὶ σύμφωνα μὲ τὶς προθέσεις μας ἀνταποδίδει τὰ βραβεῖα καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος στὸν καθένα, κάμνοντας κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀγωνιζόμενους περίφημο καὶ ἔνδοξο ἢ ἀφήνοντάς τον ταπεινὸ καὶ ἔχοντα ἀκόμη ἀνάγκη ἀπὸ κοπιαστικότερη κάθαρση.

2 Ἄλλὰ ἄς δοῦμε, ἐὰν νομίζετε, καὶ ἄς ἐξετάσομε καλῶς, ποῖο εἶναι τὸ μυστήριον τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μας, τὸ ὁποῖο γίνεται μυστικῶς πάντοτε σὲ ἐμᾶς πού θέλομε, καὶ πῶς μέσα μας ὁ Χριστὸς θάπτεται σὰν σὲ μνήμα, καὶ πῶς, ἀφοῦ ἐνωθεῖ μὲ τὶς ψυχές μας, πάλι ἀνασταίνεται, συνανασταίνοντας μαζί του καὶ ἐμᾶς. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ λόγου.

3 Ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς μας, ἀφοῦ ὑψώθηκε στὸ σταυρὸ καὶ κάρφωσε³ σ' αὐτὸν τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου⁴ καὶ γεύθηκε τὸ θάνατο⁵, κατῆλθε στὰ κατώτατα μέρη τοῦ ἅδη⁶. Ὅπως λοιπὸν ὅταν ἀνῆλθε πάλι ἀπὸ τὸν ἅδη εἰσῆλθε στὸ ἄχραντό του σῶμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὅταν κατῆλθε ἐκεῖ δὲν χωρίσθηκε καθόλου, καὶ ἀμέσως ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὸ ἀνῆλθε στοὺς οὐρανοὺς μὲ δόξα πολλή καὶ δύναμη⁷, ἔτσι καὶ τώρα, ὅταν ἐξερχόμαστε ἐμεῖς ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ εἰσερχόμαστε μὲ τὴν ἐξομοίωση⁸ τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου στὸ μνήμα τῆς μετάνοιας καὶ ταπεινώσεως, αὐτὸς ὁ ἴδιος, κατερχόμενος ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, εἰσέρχεται σὰν σὲ τάφο μέσα στὸ σῶμα μας καί, ἐνούμενος μὲ τὶς δικές μας ψυχές, τὶς ἀνασταίνει, ἀφοῦ αὐτὲς ἦταν ὁμολογουμένως νεκρές, καὶ τότε δίνει τὴ δυνατότητα, σ' αὐτὸν πού ἀναστήθηκε ἔτσι

8. Ρωμ. 6,5. Β' Κορ. 1,5. Φιλ. 3,10.

ρέχει τῷ οὕτως ἀναστάντι σὺν τῷ Χριστῷ τὴν δόξαν τῆς μυστικῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως.

4 Ἀνάστασις οὖν Χριστοῦ ἢ ἡμετέρα ὑπάρχει ἀνάστασις, τῶν
κάτω κειμένων. Ἐκεῖνος γὰρ μὴ πεσὼν εἰς ἀμαρτίαν ποτέ, καθὰ
5 γέγραπται, μηδὲ ἀλλοιωθεὶς τῆς ἰδίας δόξης κἂν ὀπωσοῦν, πῶς
ἀναστήσεται ποτε ἢ δοξασθήσεται, ὁ αἰεὶ ὢν ὑπερδεδοξασμένος
καὶ ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας διαμένων ὡσαύτως;
Ἀνάστασις καὶ δόξα Χριστοῦ ἢ ἡμετέρα, καθάπερ εἴρηται, δόξα
ὑπάρχει, ἢ διὰ τῆς ἐν ἡμῖν αὐτοῦ ἀναστάσεως γινομένη καὶ δει-
10 κνυμένη καὶ ὀρωμένη ἡμῖν. Ἄπαξ γὰρ οἰκειωσάμενος τὰ ἡμέτε-
ρα, ἃ ποιεῖ ἐν ἡμῖν αὐτός, ταῦτα ἐαυτῷ ἐπιγράφεται. Ἀνάστασις
δὲ ψυχῆς ἢ ἔνωσις ἐστὶ τῆς ζωῆς· ὡσπερ γὰρ τὸ νεκρὸν σῶμα, εἰ
μὴ δέξεται ἐν ἐαυτῷ τὴν ζῶσαν ψυχὴν καὶ ἀμίκτως ταύτη μιγῆ,
ζῆν οὐ λέγεται οὐδὲ δύναται, οὕτως οὐδὲ ψυχὴ μόνη ζῆν αὐτὴ
15 καθ' ἐαυτὴν δύναται, εἰ μὴ ἀρρήτως καὶ ἀσυγχύτως ἐνωθῆ Θεῷ,
τῇ ὄντως αἰωνίᾳ ζωῇ. Πρὸ γὰρ τῆς ἐν γνώσει καὶ ὀράσει καὶ αἰ-
σθήσει ἐνώσεως νεκρά ἐστίν, εἰ καὶ νοερὰ ὑπάρχει καὶ τῇ φύσει
ἀθάνατος. Οὔτε γὰρ γνῶσις δίχα ὀράσεως, οὔτε ὄρασις δίχα αἰ-
σθήσεως. Ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον οὕτως· ὄρασις καὶ ἐν τῇ ὀράσει
20 γνῶσις καὶ αἴσθησις (ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ τοῦτό φημι, ἐν γὰρ
τοῖς σωματικοῖς καὶ δίχα ὀράσεως αἴσθησις γίνεται). Οἷόν τι
λέγω; Τυφλὸς εἰς λίθον τὸν πόδα κρούων αἰσθάνεται, ὁ δὲ νε-
κρὸς οὐ· ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ εἰ μὴ εἰς θεωρίαν ἔλθῃ ὁ νοῦς
τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν, τῆς μυστικῆς ἐνεργείας οὐκ αἰσθάνεται. Ὁ οὖν
25 πρὸ τῆς θεωρίας τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον καὶ ἔννοιαν ἐπαισθά-
νεσθαι λέγων ἐν τοῖς πνευματικοῖς, τῷ τὰς ὄψεις πηρῶ ἔοικεν, ὃς

9. Ἰω. 8,46. Ἐβρ. 4,15. 7,26.

10. Ἐφ. 1,21.

μαζί με τὸν Χριστό, νὰ βλέπει τὴ δόξα τῆς μυστικῆς του ἀναστάσεως.

- 4 Ἀνάσταση λοιπὸν τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ δική μας ἀνάσταση, ποὺ βρισκόμαστε κάτω πεσμένοι. Διότι ἐκεῖνος, ἀφοῦ ποτὲ δὲν ἔπεσε στὴν ἁμαρτία⁹, ὅπως ἔχει γραφεῖ, οὔτε ἀλλοιώθηκε καθόλου ἡ δόξα του, πῶς θ' ἀναστηθεῖ ποτὲ ἢ θὰ δοξασθεῖ, αὐτὸς ποὺ εἶναι πάντοτε ὑπερδοξασμένος καὶ ποὺ διαμένει ἐπίσης πάνω ἀπὸ κάθε ἀρχὴ καὶ ἐξουσία¹⁰; Ἀνάσταση καὶ δόξα τοῦ Χριστοῦ εἶναι, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, ἡ δική μας δόξα, ποὺ γίνεται μέσα μας μετὰ τὴν ἀνάστασή του, καὶ δείχνεται καὶ ὁρᾶται ἀπὸ ἐμᾶς. Διότι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἔκανε δικά του τὰ δικά μας, ὅσα κάμνει μέσα μας αὐτός, αὐτὰ ἀναγράφονται σ' αὐτόν. Ἀνάσταση λοιπὸν τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἔνωση τῆς ζωῆς. Διότι, ὅπως τὸ νεκρὸ σῶμα οὔτε λέγεται ὅτι ζεῖ οὔτε μπορεῖ νὰ ζεῖ, ἐὰν δὲν δεχθεῖ μέσα του τὴ ζωντανὴ ψυχὴ καὶ ἔνωθεῖ μετὰ αὐτὴν χωρὶς νὰ συγχέεται, ἔτσι οὔτε ἡ ψυχὴ μόνη της καὶ καθ' ἑαυτὴν μπορεῖ νὰ ζεῖ, ἐὰν δὲν ἔνωθεῖ μυστικῶς καὶ ἀσυγχύτως μετὰ τὸν Θεό, ποὺ εἶναι ἡ πραγματικὰ αἰώνια ζωὴ¹¹. Διότι πρὶν ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἔνωση ὡς πρὸς τὴ γνώση καὶ ὄραση καὶ αἴσθησις εἶναι νεκρὴ, ἂν καὶ νοερὰ ὑπάρχει καὶ εἶναι ὡς πρὸς τὴ φύση ἀθάνατη. Διότι δὲν ὑπάρχει γνώσις χωρὶς ὄραση, οὔτε ὄραση δίχως αἴσθησις.

Αὐτὸ ποὺ λέγω σημαίνει τὸ ἐξῆς: Ἡ ὄραση καὶ μέσω τῆς ὀράσεως ἡ γνώσις καὶ ἡ αἴσθησις (αὐτὸ τὸ ἀναφέρω γιὰ τὰ πνευματικὰ, διότι στὰ σωματικὰ καὶ χωρὶς ὄραση ὑπάρχει αἴσθησις). Τί θέλω νὰ πῶ; Ὁ τυφλὸς ὅταν χτυπᾷ τὸ πόδι του σὲ λίθο αἰσθάνεται, ἐνῶ ὁ νεκρὸς ὄχι. Στὰ πνευματικὰ ὁμως, ἐὰν δὲν φθάσει ὁ νοῦς σὲ θεωρία τῶν ὄσων ὑπάρχουν πάνω ἀπὸ τὴν ἔννοια, δὲν αἰσθάνεται τὴ μυστικὴ ἐνέργεια. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ λέγει, ὅτι αἰσθάνεται στὰ πνευματικὰ πρὶν φθάσει σὲ θεωρία αὐτῶν ποὺ εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὸ νοῦ καὶ τὸ λόγο καὶ τὴν ἔννοια, μοιάζει μετὰ τὸν τυφλὸ στὰ μάτια, ὁ ὁποῖος αἰ-

11. Α' Ἰω. 5,20.

ἐν οἷς μὲν πάσχει ἀγαθοῖς ἢ κακοῖς ἐπαισθάνεται, ἀγνοεῖ δὲ τὰ ἐν χερσὶν ἢ ποσὶ καὶ τὰ παραίτια ζωῆς ἢ θανάτου τούτῳ γεγόμενα· τὰ γὰρ ἐπερχόμενα αὐτῷ κακὰ ἢ ἀγαθὰ οὐδαμῶς ἀπαισθάνεται τῆς ὀπτικῆς ἐστερημένος δυνάμεως καὶ αἰσθήσεως, ὅθεν καὶ 5 πολλακίς τὴν ράβδον ἐπάρας πρὸς τὴν τοῦ ἐχθροῦ ἄμυναν, ἀντ' ἐκείνου ἔσθ' ὅτε τὸν ἑαυτοῦ φίλον μᾶλλον ἐτύπησε, τοῦ ἐχθροῦ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἵσταμένου καὶ διαγελῶντος αὐτόν.

5 Ἀνάστασιν Χριστοῦ οἱ πλείονες μὲν τῶν ἀνθρώπων πιστεύουσιν, ὀλίγοι δὲ λίαν εἰσὶν οἱ καὶ ταύτην βλέποντες καθαρῶς, οἱ 10. δέ γε μὴ θεασάμενοι οὐδὲ προσκυνεῖν δύνανται, ὡς ἅγιον καὶ Κύριον, τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν· «οὐδεὶς» γάρ, φησί, «δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ»· καὶ ἀλλαχοῦ· «Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν». Οὐδὲ γὰρ λέγει τὸ ἱερώτατον λόγιον, ὃ καθ' 15 ἐκάστην ἐπὶ στόματος περιφέρομεν, Ἀνάστασιν Χριστοῦ πιστεύσαντες, ἀλλὰ τί; «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνήσωμεν ἅγιον Κύριον Ἰησοῦν, τὸν μόνον ἀναμάρτητον». Πῶς οὖν προτρέπεται νῦν ἡμᾶς τὸ Πνεῦμα λέγειν τὸ ἅγιον (ὡς αὐτὴν ἰδόντες, ἦνπερ οὐκ εἶδομεν), «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι», 20 ἅπαξ πρὸ χιλίων ἐτῶν ἀναστάντος τοῦ Χριστοῦ καὶ μηδὲ τότε τοῦτον ἀνιστάμενον ἰδόντος τινός; Ἐὰρ μὴ ψεύδεσθαι ἡμᾶς βούλεται ἡ θεία Γραφή; Ἐπαγε, ἀλλ' ἀληθεύειν μᾶλλον παρεγγυᾷ, ὡς ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ ἡμῶν τῶν πιστῶν ἐγγινομένης δηλονότι τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως καὶ τοῦτο οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ καθ' ὥραν, ὡς 25 εἰπεῖν, αὐτοῦ τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ἐν ἡμῖν ἐξανισταμένου, λαμπροφороῦντος καὶ ἀπαστράπτοντος τὰς τῆς ἀφθαρσίας καὶ θεότητος ἀστραπᾶς. Ἡ φωτοφόρος γὰρ παρουσία τοῦ Πνεύματος

12. Α' Κορ. 12,3.

13. Ἰω. 4,24.

σθάνεται βέβαια τὰ ὅσα ἀγαθὰ ἢ κακὰ παθαίνει, ἀγνοεῖ ὅμως τὰ ὅσα γίνονται στὰ πόδια ἢ στὰ χέρια του καθῶς καὶ τὰ αἷτια ζωῆς ἢ θανάτου του. Διότι τὰ ὅσα κακὰ ἢ ἀγαθὰ τοῦ συμβαίνουν δὲν τὰ ἀντιλαμβάνεται καθόλου, ἐπειδὴ εἶναι στερημένος ἀπὸ τὴν ὀπτική δύναμη καὶ αἴσθηση, γι' αὐτό, ὅταν πολλές φορές σηκώνει τὴν ράβδο του ν' ἀμυνθεῖ ἀπὸ τὸν ἐχθρό, ἀντὶ ἐκεῖνον μερικές φορές χτυπᾷ μᾶλλον τὸν φίλο του, ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς στέκεται μπροστὰ στὰ μάτια του καὶ τὸν περιγελά.

5 Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πιστεύουν στὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ, ὅμως πολὺ λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ καὶ τὴν βλέπουν καθαρά, καὶ αὐτοὶ βέβαια ποὺ δὲν τὴν εἶδαν οὔτε νὰ προσκυνήσουν μποροῦν τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ὡς ἅγιο καὶ Κύριο. Διότι λέγει, «κανένας δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ Κύριο τὸν Ἰησοῦ, παρὰ μόνο μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο»¹²· καὶ ἀλλοῦ· «Πνεῦμα εἶναι ὁ Θεὸς καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸν προσκυνοῦν πρέπει νὰ τὸν προσκυνοῦν πνευματικὰ καὶ ἀληθινά»¹³. Καὶ ἀκόμη τὸ ἱερώτατο λόγιο, ποὺ τὸ προφέρομε κάθε ἡμέρα, δὲν λέγει, 'Ἀνάστασι Χριστοῦ πιστεύσαντες', ἀλλὰ τί λέγει; «Ἀνάστασι Χριστοῦ θεασάμενοι, ἃς προσκυνήσομε ἅγιον Κύριον Ἰησοῦν, ποὺ εἶναι ὁ μόνος ἀναμάρτητος». Πῶς λοιπὸν μᾶς προτρέπει τώρα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο νὰ λέμε (σὰν νὰ εἶδαμε αὐτὴν ποὺ δὲν εἶδαμε) «Ἀνάστασι Χριστοῦ θεασάμενου», ἐνῶ ἀναστήθηκε ὁ Χριστὸς μιᾶ φορὰ πρὶν ἀπὸ χίλια¹⁴ ἔτη καὶ οὔτε τότε τὸν εἶδε κανένας νὰ ἀνασταίνεται; Ἴσως μήπως ἡ θεία Γραφή θέλει νὰ ψευδόμεστε; Μακριὰ μιὰ τέτοια σκέψη· ἀντίθετα συνιστᾷ μᾶλλον νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια, ὅτι δηλαδὴ μέσα στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς τοὺς πιστοὺς γίνεται ἡ ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸ ὄχι μία φορὰ, ἀλλὰ κάθε ὥρα, ὅπως θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἀνασταίνεται μέσα μας, λαμπροφωρώντας καὶ ἀπαστράπτοντας τὶς ἀστραπὲς τῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς θεότητος. Διότι ἡ

14. Ὁ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος ἔζησε τέλη 10ου καὶ ἀρχὲς 11ου αἰῶνος, δηλ. χίλια χρόνια περίπου μετὰ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου.

τὴν ἀνάστασιν ἡμῖν, ὡς ἐν πρωΐᾳ, τοῦ Δεσπότης ὑποδεικνύει, μᾶλλον δὲ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἀναστάντα ὁρᾶν χαρίζεται. Διὸ καὶ λέγομεν· «Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν», καὶ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ὑποσημαίνοντες παρουσίαν ἐπιφέροντες οὕτω λέγομεν· «ἐυ-
5 λογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου». Οἷς οὖν ἐπιφανῆ ὁ Χριστὸς ἐξαναστάς, πάντως πνευματικῶς αὐτοῖς τοῖς πνευματι-
κοῖς ὄμμασι ὁρώμενος δείκνυται. Ὅταν γὰρ ἐν ἡμῖν διὰ τοῦ Πνεύματος γένηται, ἀνιστᾶ ἡμᾶς ἐκ νεκρῶν καὶ ζωοποιεῖ καὶ αὐ-
τὸν ἐν ἡμῖν ὄλον ὁρᾶν ζῶντα δίδωσι, τὸν ἀθάνατον καὶ ἀνώλε-
10 θρον, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ συνανιστῶντα καὶ συνδοξάζοντα ἡμᾶς ἑαυτῷ τρανῶς γινώσκειν χαρίζεται, καθὼς πᾶσα θεία Γρα-
φῆ μαρτυρεῖ.

6 Ταῦτα τοίνυν εἰσὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν θεῖα μυστήρια, αὕτη ἢ ἐγκεκρυμμένη τῆς πίστεως ἡμῶν δύναμις, ἣν οἱ ἄπιστοι ἢ δύσπι-
15 στοι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡμίπιστοι οὐχ ὁρῶσιν, οὔτε μὴν ἰδεῖν οὐδα-
μῶς δύνανται. Ἄπιστοι δέ, δύσπιστοι καὶ ἡμίπιστοι, οὗτοί εἰσιν οἱ μὴ διὰ τῶν ἔργων τὴν πίστιν ἐπιδεικνύμενοι. Ἐργῶν γὰρ δίχα καὶ οἱ δαίμονες πιστεύουσι καὶ Θεὸν εἶναι τὸν Δεσπότην ὁμολο-
γοῦσι Χριστόν· «οἶδαμεν γὰρ σε», φασί, «τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ»·
20 καὶ ἀλλαχοῦ· «οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου εἰσίν». Ἄλλ' ὅμως οὔτε τοὺς δαίμονας οὔτε τοὺς ἀνθρώπους αὐ-
τοὺς ἢ τοιαύτη πίστις ὠφελήσει. Οὐδὲν γὰρ τῆς πίστεως ταύτης ὄφελος, νεκρὰ γάρ ἐστι κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· «ἡ πίστις»
γάρ, φησί, «δίχα τῶν ἔργων νεκρὰ ἐστίν», ὥσπερ καὶ τὰ ἔργα
25 δίχα πίστεως. Νεκρὰ δὲ πῶς; Ὅτι τὸν ζωογονοῦντα Θεὸν οὐκ

15. Ἰω. 21,4.   16. Ψαλμ. 117,27.

17. Ψαλμ. 117,26.   18. Ἐφ. 2,6.

19. Ρωμ. 8,17.   20. Ἰακ. 2,18.

φωτοφόρα παρουσία τοῦ Πνεύματος μᾶς ὑποδεικνύει τὴν ἀνάστασι τοῦ Δεσπότη, πού ἔγινε τὸ πρῶτ¹⁵, ἢ καλύτερα μᾶς ἐπιτρέπει νὰ βλέπομε τὸν ἴδιο ἐκεῖνον τὸ ἀναστάντα. Γι' αὐτὸ καὶ λέμε· «Θεὸς εἶναι ὁ Κύριος καὶ φανερώθηκε σὲ μᾶς»¹⁶, καὶ ὑποδηλώνοντας τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ λέμε συμπληρωματικὰ τὰ ἐξῆς· «εὐλογημένος εἶναι αὐτὸς πού ἔρχεται στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»¹⁷. Σὲ ὁποιοὺς λοιπὸν φανερωθεῖ ὁ ἀναστημένος Χριστός, ὅπωςδῆποτε φανερώνεται πνευματικῶς στὰ πνευματικὰ τοὺς μάτια. Διότι, ὅταν ἔλθει μέσα μας διὰ τοῦ Πνεύματος, μᾶς ἀνασταίνει ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ μᾶς ζωοποιεῖ καὶ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὸν βλέπομε μέσα μας αὐτὸν τὸν ἴδιο ὄλον ζωντανό, αὐτὸν τὸν ἀθάνατο καὶ ἄφθαρτο, καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ μᾶς δίνει τὴ χάρη νὰ γνωρίζομε εὐκρινῶς ὅτι συνανασταίνει¹⁸ καὶ συνδοξάζει¹⁹ καὶ ἐμᾶς μαζί του, ὅπως μαρτυρεῖ ὅλη ἡ θεία Γραφή.

6 Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ θεῖα μυστήρια τῶν Χριστιανῶν, αὐτὴ εἶναι ἡ κρυμμένη μέσα τοὺς δύναμη τῆς πίστεώς μας, τὴν ὁποία ὁ ἄπιστοι ἢ δύσπιστοι, ἢ καλύτερα νὰ πῶ ἡμίπιστοι, δὲν βλέπουν, οὔτε βέβαια μποροῦν καθόλου νὰ τὴ δοῦν. Καὶ ἄπιστοι, δύσπιστοι καὶ ἡμίπιστοι εἶναι αὐτοὶ πού δὲν φανερώνουν τὴν πίστη μὲ τὰ ἔργα²⁰. Διότι χωρὶς ἔργα πιστεύουν καὶ οἱ δαίμονες²¹ καὶ ὁμολογοῦν ὅτι εἶναι Θεὸς ὁ Δεσπότης Χριστός. «Σὲ γνωρίζομε»²², λένε, «ἐσένα τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ»²³· καὶ ἀλλοῦ· «αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου»²⁴. Ἄλλ' ὅμως οὔτε τοὺς δαίμονες οὔτε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς θὰ τοὺς ὠφελήσει ἢ τέτοια πίστη. Διότι δὲν ὑπέρχει κανένα ὄφελος ἀπὸ τέτοια πίστη, ἐπειδὴ εἶναι νεκρὴ κατὰ τὸν θεῖο ἀπόστολο. Διότι λέγει, «ἡ πίστη χωρὶς τὰ ἔργα εἶναι νεκρὴ»²⁵, ὅπως καὶ τὰ ἔργα χωρὶς τὴν πίστη. Πῶς εἶναι νεκρὴ; Ἐπειδὴ δὲν ἔχει μέσα τῆς τὸν Θεὸ

21. Ἰακ. 2,19.   22. Μάρκ. 1,24. Λουκᾶ 4,34.

23. Ματθ. 8,29.   24. Πράξ. 16,17.

25. Ἰακ. 2,26.

ἔχει ἐν ἑαυτῇ, ὅτι τὸν εἰπόντα, «ὁ ἀγαπεῶν με τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσει, καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα» οὐκ ἐκτίησατο ἐν ἑαυτῇ, ἵνα τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐξαναστήσῃ τὸν κεκτημένον αὐτὴν ἐκ νεκρῶν καὶ ζωοποιήσῃ αὐτὸν καὶ τὸν ἀναστάντα ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸν ἀναστήσαντα κατιδεῖν χαρίσῃται.

Νεκρὰ οὖν ἐστὶν ἡ τοιαύτη πίστις τούτου γε ἔνεκα, μᾶλλον δὲ νεκροὶ οἱ ταύτην χωρὶς τῶν ἔργων κεκτημένοι εἰσὶν. Ἡ γὰρ πίστις, ἡ εἰς Θεόν, ἀεὶ ζῆ καὶ ζῶσα ζωοποιεῖ τοὺς ἐκ προθέσεως ἀγαθῆς προσερχομένους καὶ ὑποδεχομένους αὐτήν, ἥτις καὶ πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν πολλοὺς ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν ἀνήγαγε καὶ τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ὑπέδειξε. Καὶ ἔμελλον ἄν, εἰ ἐνέμειναν ταῖς αὐτοῦ ἐντολαῖς καὶ ταύτας μέχρι θανάτου ἐφύλαξαν, διαφυλαχθῆναι καὶ αὐτοὶ ὑπ' αὐτῶν, οἷοι δηλονότι γεγόνασιν ὑπὸ μόνῃς τῆς πίστεως· ἐπεὶ δὲ μετεστράφησαν ὡς τόξον στρεβλὸν καὶ ταῖς προτέραις αὐτῶν περιεπάρησαν πράξεσιν, εἰκότως εὐθὺς καὶ περὶ τὴν πίστιν εὐρέθησαν ναυαγήσαντες καὶ τοῦ ἀληθινοῦ πλούτου, ὃς ἐστὶ Χριστὸς ὁ Θεός, ἑαυτοὺς δυστυχῶς ἀπεστέρησαν.

20 Ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς, τηρήσωμεν, ἀξιῶ, τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ὅση δύναμις, ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, λέγω δὴ αὐτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ θεάς, ἐπαπολαύσωμεν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

πὸ τὴ ζωογονεῖ²⁶, ἐπειδὴ δὲν ἀπέκτησε μέσα τῆς ἐκεῖνον πὸ εἶπε· «αὐτὸς πὸ μὲ ἀγαπᾶ θὰ τηρήσει τὶς ἐντολῆς μου»²⁷, «καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατέρας μου θὰ ἔλθομε καὶ θὰ κατοικήσομε μέσα του»²⁸, γιὰ νὰ ἐξαναστήσει μὲ τὴν παρουσία του ἀπὸ τοὺς νεκροὺς αὐτὸν πὸ τὴν κατέχει καὶ νὰ τὸν ζωοποιήσῃ καὶ νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ δεῖ μέσα του καὶ αὐτὸν πὸ ἀναστήθηκε καὶ αὐτὸν πὸ ἀνέστησε.

Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ λοιπὸν εἶναι νεκρὴ ἢ τέτοια πίστη, ἢ καλύτερα νεκροὶ εἶναι αὐτοὶ πὸ τὴν κατέχουν χωρὶς ἔργα. Διότι ἢ πίστη στὸν Θεὸ πάντα ζεῖ καὶ ἐπειδὴ εἶναι ζῶσα ζωοποιεῖ αὐτοὺς πὸ προσέρχονται ἀπὸ ἀγαθὴ πρόθεση καὶ τὴν ἀποδέχονται, ἢ ὁποῖα καὶ ἔφερε πολλοὺς ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωὴ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν καὶ τοὺς ὑπέδειξε τὸν Χριστὸ καὶ Θεό. Καὶ θὰ ἦταν δυνατό, ἐὰν ἔμεναν πιστοὶ στὶς ἐντολῆς του καὶ τὶς φύλαγαν μέχρι θανάτου²⁹, νὰ διαφυλαχθοῦν καὶ αὐτοὶ ἀπ' αὐτές, ὅπως δηλαδὴ ἔγιναν ἀπὸ μόνη τὴν πίστη. Ἐπειδὴ ὅμως μεταστράφηκαν, ὅπως τὸ στραβὸ τόξο³⁰, καὶ ἀκολούθησαν τὶς προηγούμενες πράξεις τους, εὐλόγα ἀμέσως βρέθηκαν νὰ ἔχουν ναυαγήσει ὡς πρὸς τὴν πίστη³¹ καὶ δυστυχῶς στέρησαν τοὺς ἑαυτοὺς τους ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ πλοῦτο, πὸ εἶναι ὁ Χριστὸς ὁ Θεός.

Γιὰ νὰ μὴ πάθομε λοιπὸν καὶ ἐμεῖς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ζητῶ νὰ τηρήσομε μὲ ὅση δύναμη ἔχομε τὶς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, γιὰ ν' ἀπολαύσομε καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, ἐννοῶ δηλαδὴ αὐτὴν τὴν ἴδια τὴν θεὰ τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποῖα εἶθε νὰ ἐπιτύχομε ὅλοι μας μὲ τὴ χάρη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἢ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

26. Α' Τιμ. 6,13.

27. Ἰω. 14,21·23.

28. Ἰω. 14,23.

29. Φιλ. 2,8.

30. Ψαλμ. 77,57.

31. Α' Τιμ. 1,19.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ'

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗΣ ΒΙΟΥ ΜΟΝΑΔΙΚΟΥ

Καὶ πῶς τις ὁδῶ καὶ τάξει προβαίνων εἰς ἀρετὴν ἐν τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασίᾳ εἰς τελειότητα ἔρχεται.

1 Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁ πάντων καταφρονήσας τῶν ὀρωμέ-
νων καὶ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ἵνα γνησίαν μετάνοιαν δυνηθῆ
ἐπιδείξασθαι κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ ἔργου τούτου
ἐνάρξεται, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο μαθεῖν οἶεται, ἀλλὰ τεχνίτη καὶ
ἐμπείρῳ ἀνδρὶ προσελθόν, μετὰ φόβου καὶ τρόμου πολλοῦ καὶ
10 μετὰ προσοχῆς συντόνου τούτῳ ὑποταγείς, μανθάνει ἐξ αὐτοῦ
καὶ διδάσκεται τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν ἐναρέτων πράξε-
ων, καὶ τίνα μετανοῶν χρῆ ποιεῖν· φόβου δὲ λέγω καὶ τρόμου τοῦ
μὴ ἀποτυχεῖν αὐτὸν τοῦ τοιούτου καλοῦ, καὶ ὡς ἀδόκιμόν τινὰ
ἐργάτην τῶν ἐντολῶν καταδικασθῆναι τῷ αἰωνίῳ πυρί. Ὡς γὰρ
15 ἐκ στόματος Θεοῦ τοὺς ἐκεῖνου λόγους ἐξερχομένους λογιζόμε-
νος καὶ ὡς αἰτίους ὄντας ζωῆς καὶ θανάτου ἐν τῷ φυλάσσεσθαι ἢ
παρορᾶσθαι αὐτούς, ἀκριβῶς φυλάσσει αὐτούς· καὶ οὕτως (ἵνα
μὴ πολλὰ λέγων μηκύνω τὸν λόγον) ἐναρξάμενος πίστει τε ἀδι-
στάκτῳ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκρεμάμενος, προκόπτει
20 κατὰ Θεὸν ὁσημέραι, καὶ ὁδῶ προβαίνων αὐξάνει τὴν πνευματι-
κὴν ἡλικίαν, καὶ γίνεται ἀνὴρ τέλειος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ.

---

1. Λουκᾶ 14,26.

2. Ματθ. 4,17.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ'

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗΣ ΜΟΝΑΧΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Καὶ πῶς κάποιος φθάνει σὲ τελειότητα ἀκολουθώντας τὴν ὁδὸ καὶ τὴν τάξιν στὴν ἀρετὴ μὲ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν.

1 Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες, αὐτὸς ποὺ καταφρόνησε ὅλα τὰ ὀρώμενα καὶ τὴν ἴδια ἀκόμα τὴν ψυχὴ του¹ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐπιδείξει γνήσια μετάνοια κατὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου² καὶ ν' ἀρχίσει τὸ ἔργο αὐτό, δὲν ἐλπίζει νὰ μάθει ἀπὸ μόνος του αὐτό, ἀλλὰ, προσερχόμενος σὲ τεχνίτη καὶ ἔμπειρο ἄνδρα καὶ ὑποτασσόμενος σ' αὐτὸν μὲ φόβο καὶ τρόμο πολὺ καὶ μὲ τεταμένη προσοχή, μαθαίνει ἀπ' αὐτὸν καὶ διδάσκεται τὴν πνευματικὴ ἐργασία τῶν ἐναρέτων πράξεων, καὶ ποιά ἔργα πρέπει νὰ κάμνει μετανοώντας. Καὶ λέγω μὲ φόβο καὶ τρόμο, γιὰ νὰ μὴ ἀποτύχει ἀπὸ αὐτὸ τὸ καλὸ καὶ καταδικασθεῖ στὸ αἰώνιο πῦρ ὡς ἀδόκιμος ἐργάτης τῶν ἐντολῶν. Πράγματι, ἀναλογιζόμενος ὅτι οἱ λόγοι ἐκείνου ἐξέρχονται σὰν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ καὶ γίνονται αἷτιοι ζωῆς καὶ θανάτου μὲ τὴν τήρηση ἢ παράβλεψη αὐτῶν, τοὺς τηρεῖ μὲ μεγάλη ἀκρίβεια. Καὶ (γιὰ νὰ μὴ μακρύνω τὸ λόγο λέγοντας πολλὰ) ἀρχίζοντας ἔτσι καὶ ἐξαρτώμενος μὲ ἀδίστακτη πίστη ἀπὸ τὴν ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ, προκόβει καθημερινὰ κατὰ Θεόν, καὶ πορευόμενος τὴν ὁδὸ, αὐξάνει στὴν πνευματικὴ ἡλικία καὶ γίνεται τέλειος ἄνδρας μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ³.

3. Ἐφ. 4,13. Κολ. 1,28.

2 Ποίων οὖν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ; Ἐκούε συνετῶς οἷα ἡμῖν ἐπαγγέλλεται· «ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι»· καὶ πάλιν, «τὸν ἐρχόμενον πρὸς με» (διὰ 5 τῆς τοιαύτης δηλονότι ὁδοῦ), «οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω»· καὶ αὖθις, «ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω»· καί, «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ὄψεται θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα»· καὶ ἄλλαχού· «ἐγγίσατέ μοι καὶ ἐγγιῶ ὑμῖν»· καί, «δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς»· καὶ ἐτέρωθι· «ὁ ἔχων 10 τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· καὶ ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐλευσόμεθα καὶ μονῆν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν»· καί, «εἰ ὑμεῖς», φησί, «πονηροὶ ἄνθρωποι ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὁ 15 Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει Πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;». Ἐν ταύταις οὖν ταῖς ὑποσχέσεσι καὶ ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ Θεοῦ πίστει ἀδιστακτῶ ἐλπίζων, ὡς ἔφαμεν, πολλῇ προθυμίᾳ καὶ ἀκατασχέτῳ ὀρμῇ πάσας τὰς αὐτοῦ ἐντολάς ἀόκνως ἐπιτέλει. Πρῶτη δὲ ἐντολὴ αὕτη ἐστί· «μετανοιεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασι- 20 λεία τῶν οὐρανῶν»· καὶ αὖθις· «αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὕρησετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται». Διδάξαι δὲ ἡμᾶς ἐπὶ τούτοις βουλόμενος ὁ Θεός, ὅπως δεῖ αἰτεῖσθαι καὶ διὰ ποίων ρημάτων καὶ ἔργων, ἔφη· «ὁ θέλων ἐν 25 ὑμῖν εἶναι πρῶτος, γενέσθω πάντων ἔσχατος καὶ πάντων δοῦλος

4. Λουκᾶ 15,7.

5. Ἰω. 6,37.

6. Ἰω. 7,37.

7. Ἰω. 11,26. 8,51.

8. Ἰακ. 4,8. Ζαχ. 1,3.

9. Ματθ. 11,28.

2 Ποιῶν λοιπὸν ὑποσχέσεων αὐτοῦ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ; Ἦκουε μὲ προσοχὴ ποιὰ μᾶς ὑπόσχεται· «ἀλήθεια σᾶς λέγω ὅτι γίνεται χαρὰ στὸν οὐρανὸ καὶ γιὰ ἓνα ἁμαρτωλὸ πὺ μετανοεῖ»⁴· καὶ πάλι· «αὐτὸν πὺ ἔρχεται πρὸς ἐμένα» (βαδίζοντας δηλαδὴ αὐτὴν τὴν ὁδὸ) «δὲν θὰ τὸν βγάλω ἔξω»⁵· καὶ πάλι· «αὐτὸς πὺ διψᾷ ἄς ἔλθει πρὸς ἐμένα καὶ ἄς πιεῖ»⁶, καί, «αὐτὸς πὺ πιστεύει σὲ ἐμένα δὲν θὰ δεῖ θάνατο στὸν αἰῶνα»⁷· καὶ ἄλλου· «πλησιάστε με καὶ θὰ σᾶς πλησιάσω»⁸, καί· «ἐλᾶτε πρὸς ἐμένα ὅλοι οἱ κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω»⁹· καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο· «αὐτὸς πὺ ἔχει τὶς ἐντολές μου καὶ τὶς τηρεῖ, αὐτὸς εἶναι πὺ μὲ ἀγαπᾷ, καὶ αὐτὸς πὺ μὲ ἀγαπᾷ θ' ἀγαπηθεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου»¹⁰, «καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατέρας μου θὰ ἔλθομε διὰ τοῦ Πνεύματος καὶ θὰ κατοικήσομε μέσα σ' αὐτόν»¹¹· καί· «ἐὰν ἐσεῖς», λέγει, «ἂν καὶ εἴσθε πονηροὶ ἄνθρωποι, γνωρίζετε νὰ δίνετε στὰ παιδιά σας δοσίματα ἀγαθὰ, δὲ θὰ δώσει πολὺ περισσότερο ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος Πνεῦμα ἅγιο σ' αὐτοὺς πὺ ζητοῦν ἀπὸ αὐτόν;»¹². Σ' αὐτὲς λοιπὸν τὶς ἐπαγγελίες καὶ ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ ἐλπίζοντας μὲ ἀδίστακτη πίστη, ὅπως εἶπαμε, ἐπιτελεῖ ἀκούραστα ὅλες τὶς ἐντολές του μὲ πολλὴ προθυμία καὶ ἀσταμάτητη ὁρμή. Καὶ πρώτη ἐντολὴ εἶναι αὐτὴ· «μετανοεῖτε, διότι ἔφθασε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹³· καὶ πάλι· «αἰτεῖτε καὶ θὰ σᾶς δοθεῖ, ζητεῖτε καὶ θὰ βρεῖτε, κρούετε καὶ θὰ σᾶς ἀνοιγεῖ· διότι ὅποιος αἰτεῖ λαμβάνει καὶ ὅποιος ζητεῖ βρίσκει καὶ σ' ὅποιον κρούει θὰ ἀνοιγεῖ»¹⁴. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ Θεὸς μαζί μὲ τὰ ἄλλα θέλει νὰ μᾶς μάθει, πῶς πρέπει νὰ ζητοῦμε καὶ μὲ ποιὰ λόγια καὶ ἔργα, εἶπε· «αὐτὸς πὺ θέλει νὰ εἶναι πρῶτος μεταξὺ σας, ἄς γίνεῖ ἔσχατος ὅλων καὶ δούλος ὅλων καὶ διά-

10. Ἰω. 14,21.

11. Ἰω. 14,23.

12. Ματθ. 7,11. Λουκᾶ 11,13.

13. Ματθ. 4,17.

14. Ματθ. 7,7-8. Λουκᾶ 11,9-10.

καὶ πάντων διάκονος. Ὁ γὰρ ὑψῶν ἑαυτῶν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται».

3 Ταῦτα πάντα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ὁ ἀδιαλείπτως ἐν διανοίᾳ κρατῶν καὶ ἐν αὐτοῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐνασχολούμενος, νοε-
5 ρῶς τε καὶ αἰσθητῶς ταῦτα λογιζόμενος καὶ σπουδῆ ἔργαζόμενος, χωρίζεται τῆς μνήμης κατ' ὀλίγον τοῦ κόσμου, τῶν πραγμάτων τοῦ βίου, τῶν χρημάτων, τῶν συγγενῶν καὶ ἰδίων, καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἀναλόγως συγγίνεται. Οὕτω δὲ καθ' ἡμέραν προ-
κόπτων, ἐπαισθάνεται πῶς κατὰ μικρὸν ὑποχωροῦσιν οἱ λογι-
10 σμοὶ τῶν προλήψεων, εἶτα πῶς καὶ αἱ προλήψεις αὗται μειοῦνται, καὶ μαλασσομένη ἡ καρδιά πρὸς ταπείνωσιν ἔρχεται· πῶς τε πάλιν αὕτη λογισμοὺς ταπεινοφροσύνην ἐμποιοῦντας ἀπογεννᾷ. Οὕτω δὲ τούτων ἐπαισθανόμενος, μόλις διὰ πάντων πρὸς κατάνυξιν καὶ δάκρυα ἔρχεται. Ἔρχεται δ' οὖν ὁμοῦς διὰ πολλῶν θλί-
15 ψεων, καὶ πλέον ταπεινουμένη περισσότερον κατανύσσεται. Ἡ μὲν γὰρ ταπείνωσις τὸ πένθος ἀπογεννᾷ, τὸ δὲ πένθος ἐκτρέφει τὴν γεννήσασαν καὶ αὐξάνειν ποιεῖ. Αὕτη δὲ ἡ ἐργασία διὰ τῆς ἐκπληρώσεως ἐπιτελουμένη τῶν ἐντολῶν ἐκπλύνει μὲν —ὦ τοῦ θαύματος!— πάντα ρύπον ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἀπελαύνει δὲ πᾶν πάθος
20 καὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν κακὴν, σωματικὴν τε λέγω καὶ βιωτικὴν. Καὶ οὕτω γίνεται ἐλεύθερος τῆ ψυχῆ ἀπὸ πάσης γηϊνῆς ἐπιθυμίας ὁ ἄνθρωπος· οὐ μόνον δεσμῶν σωματικῶν, ἀλλὰ γὰρ ὡς ὅταν ἱμάτιόν τις ἀποδύσῃται καὶ γυμνὸς ὄλος γένηται. Καὶ εἰκότως· ἀποδύεται γὰρ ἡ ψυχὴ πρῶτον μὲν τὴν ἀναισθησίαν, ἣν ὁ θεῖος
25 ἀπόστολος κάλυμμα λέγει, ἣτις ἐν ταῖς τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων κεῖται καρδίαις, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ νῦν πᾶς ὁ τὰς ἐντολάς τῆς νέας χάριτος μὴ πάσῃ δυνάμει καὶ ζεούσῃ καρδίᾳ ποιῶν, τὸ τοιοῦτον κάλυμμα ἔχει ἐπικείμενον τῷ νοερῷ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀνενεχθῆναι

15. Μάρκ. 10,43. 9,35.

16. Λουκᾶ 14,11. 18,14.

κονος ὄλων»¹⁵. Διότι «ὅποιος ὑψώνει τὸν ἑαυτό του θὰ ταπεινωθεῖ, καὶ ὅποιος ταπεινώνει τὸν ἑαυτό του θὰ ὑψωθεῖ»¹⁶.

3 Ὅποιος κρατᾷ ἀδιαλείπτως στὴ διάνοιά του ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ ὅμοια μὲ αὐτὰ καὶ ἀσχολεῖται μὲ αὐτὰ νύχτα καὶ ἡμέρα, καὶ σκέφτεται νοερῶς καὶ αἰσθητῶς αὐτὰ καὶ ἐργάζεται μὲ κάθε προθυμία αὐτά, χωρίζεται σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴ θύμηση τοῦ κόσμου, τὰ πράγματα τοῦ βίου, τὰ χρήματα, τοὺς συγγενεῖς καὶ οἰκείους, καὶ ἐγγίζει κατ' ἀναλογία τὰ πνευματικά. Προκόβοντας ἔτσι καθημερινὰ αἰσθάνεται ὅτι σιγὰ σιγὰ ὑποχωροῦν οἱ λογισμοὶ τῶν προλήψεων, ἔπειτα ὅτι οἱ προλήψεις αὐτὲς μειώνονται, καί, ἀφοῦ τότε γίνει μαλακὴ ἡ καρδιά του, ὀδηγεῖται σὲ ταπείνωση, καὶ στὴ συνέχεια αὐτὴ δημιουργεῖ λογισμοὺς ποὺ φέρνουν ταπεινοφροσύνη. Καθὼς αἰσθάνεται ἔτσι αὐτὰ τὰ πράγματα, μέσω ὄλων αὐτῶν ἀμέσως φθάνει σὲ κατάνυξη καὶ δάκρυα. Φθάνει ὁμως μέσα ἀπὸ πολλὰς θλίψεις¹⁷, καὶ ὅσο περισσότερο ταπεινώνεται, τόσο περισσότερο κυριεύεται ἀπὸ κατάνυξη. Διότι ἡ ταπείνωση γεννᾷ τὸ πένθος, καὶ τὸ πένθος ἐκτρέφει αὐτὴν ποὺ τὸ γέννησε καὶ τὴν κάμνει ν' αὐξάνει. Αὐτὴ ἡ ἐργασία ποὺ ἐπιτελεῖται μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἐντολῶν πλύνει – ὦ τοῦ θαύματος! – κάθε ρύπο ἀπὸ τὴν ψυχὴ, καὶ διώχνει κάθε πάθος καὶ κάθε κακὴ ἐπιθυμία, ἐννοῶ καὶ σωματικὴ καὶ βιωτικὴ. Ἔτσι γίνεται ὁ ἄνθρωπος στὴν ψυχὴ ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε γήινη ἐπιθυμία· ὄχι μόνο ἀπὸ σωματικὰ δεσμὰ, ἀλλ' ὅπως ὅταν κάποιος γίνεται ὄλος γυμνὸς βγάζοντας τὰ ἐνδύματά του. Καὶ εὐλογα· διότι κατὰ πρῶτον ἀποβάλλει ἡ ψυχὴ τὴν ἀναισθησία, τὴν ὁποία ὀνομάζει ἰὸ θεῖος ἀπόστολος κάλυμμα, καὶ ποὺ βρίσκεται στὶς καρδιὰς τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων¹⁸, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τώρα καθένας ποὺ δὲν ἐκτελεῖ τὶς ἐντολὰς τὶς νέας χάριτος μὲ ὅλη τὴ δύναμη καὶ μὲ θερμὴ καρδιά ἔχει πάνω στὸ νοερὸ τῆς ψυχῆς του τὸ κάλυμμα αὐτὸ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀνέλθει στὸ ὕψος τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ

17. Πράξ. 14,22.

18. Β' Κορ. 3,15.

οὐ δύναται. *Εἶτα, ὡσπερ ὁ ἀποδυσάμενος σωματικῶς τὰ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ τραύματα καθορᾷ, οὕτω δὴ καὶ οὗτος τὰ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ προσόντα πάθη τηνικαῦτα βλέπει τρανῶς, οἷον φιλοδοξίαν, φιλαργυρίαν, μνησικακίαν, μισαδελφίαν, φθόνον, ζῆλον, 5 ἔριν, οἴησιν καὶ τὰ λοιπὰ καθεξῆς.*

Τὰς γοῦν ἐντολὰς ὡς φάρμακα, τοὺς δὲ πειρασμοὺς ὡς καυτῆρας ἐν τούτοις ἐπιτιθείς, καὶ ταπεινούμενος καὶ πενθῶν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν θερμῶς ἐκζητῶν, ὁρᾷ ἐναργῶς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος παραγενομένην καὶ ἐν καθ' ἐν τούτων ἐξανα- 10 σπῶσαν καὶ ἐξαφανίζουσαν, ἕως οὗ τέλος πάντων τούτων ἐλευθέραν τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπεργάσεται. Οὐδὲ γὰρ ἐκ μέρους αὐτὴν ἢ τοῦ Παρακλητοῦ ἐπιδημία τῆς ἐλευθερίας ἀξιοῖ, ἀλλὰ τελείως καὶ καθαρῶς, μετὰ γὰρ τῶν εἰρημένων παθῶν καὶ πᾶσαν ἀκηδίαν, πᾶσαν ἀμέλειαν, πᾶσαν ραθυμίαν καὶ ἄγνοιαν λήθην τε 15 καὶ γαστριμαργίαν καὶ πᾶσαν φιληδονίαν ἀποδιώκει, καὶ οὕτως ἀνανεοῖ καὶ ἀνακαινίζει τὸν ἄνθρωπον ψυχικῶς τε ὁμοῦ καὶ σωματικῶς, ὡς δοκεῖν τὸν τοιοῦτον οὐ σῶμα φθαρτὸν καὶ βαρὺ περικεῖσθαι, ἀλλὰ πνευματικόν τε καὶ ἄϋλον καὶ ἤδη πρὸς ἀρπαγὴν ἐπιτήδειον. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἐργάζεται ἐν αὐτῷ ἢ τοῦ 20 Πνεύματος χάρις, ἀλλ' οὐδὲ ὁρᾷν τι τῶν αἰσθητῶν συγχωρεῖ τῷ τοιοῦτῳ, ποιεῖ δὲ μᾶλλον αὐτὸν ἐν τῷ ὁρᾷ ὡς μὴ ὁρῶντα τῇ αἰσθήσει διατελεῖν. Ὅπότεν γὰρ ὁ νοῦς τοῖς νοητοῖς συναφθῆ, ἔξω τῶν αἰσθητῶν ὄλος γίνεται, εἰ καὶ δοκεῖ τὰ αἰσθητὰ καθορᾷν.

4 *Οὕτως οὖν ἐν τούτοις ἐνδιατρίβων κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον, 25 «ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα», καταλάμπεται, φωτίζεται καὶ καθ' ἐκάστην αὐξάνει τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν, καταργῶν μὲν τὰ τοῦ νηπιώδους φρονήματος, προκόπτων δὲ ἐπὶ*

19. Ἐφ. 4,13.

20. Φιλ. 1,15. Γαλ. 5,20.

21. Σοφ. Σολ. 9,15.

Θεοῦ¹⁹. Ἐπειτα, ὅπως ἐκεῖνος ποῦ γδύνεται σωματικῶς βλέπει τὰ τραύματα τοῦ σώματός του, ἔτσι λοιπὸν καὶ αὐτὸς τότε βλέπει καθαρὰ τὰ πάθη ποῦ ὑπάρχουν στὴν ψυχὴ του, γιὰ παράδειγμα τὴ φιλοδοξία, τὴ φιλαργυρία, τὴ μνησικακία, τὴ μισαδελφία, τὸν φθόνον, τὴ ζήλεια, τὴν ἔριδα, τὴν ἀλαζονεία²⁰ καὶ τὰ λοιπὰ στὴ συνέχεια.

Ἐπιθέτοντας λοιπὸν ἐπάνω σ' αὐτὰ τὶς ἐντολές σὰν φάρμακα καὶ τοὺς πειρασμοὺς σὰν καυτῆρες, καὶ ταπεινούμενος καὶ πενθώντας καὶ ἀποζητώντας θερμῶς τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, βλέπει καθαρὰ νὰ ἔρχεται ἡ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος νὰ τὰ ἀποσπᾷ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίζει ἓνα πρὸς ἓνα, ἕως ὅτου κάνει τελείως ἐλεύθερη τὴν ψυχὴ του ἀπὸ ὅλα αὐτά. Διότι ἡ κάθοδος τοῦ Παρακλήτου δὲν τὴν ἀξιώνει τῆς ἐλευθερίας μερικῶς, ἀλλὰ τελείως καὶ καθαρῶς, διότι μαζὶ μὲ τὰ ἀναφερθέντα πάθη ἀποδιώκει καὶ κάθε ἀκηδία, κάθε ἀμέλεια, κάθε ἀδιαφορία καὶ ἄγνοια καὶ λησμονιὰ καὶ γαστριμαργία καὶ κάθε φιληδονία, καὶ ἔτσι ἀνανεώνει καὶ ἀνακαινίζει τὸν ἄνθρωπο ψυχικῶς καὶ μαζὶ καὶ σωματικῶς, ὥστε νὰ φαίνεται αὐτὸς ὅτι δὲν περιβάλλεται σῶμα φθαρτὸ καὶ βαρὺ²¹, ἀλλὰ πνευματικὸ²² καὶ ἄυλο καὶ κατάλληλο ἤδη γιὰ ἀρπαγῆ²³. Καὶ δὲν ἐργάζεται σ' αὐτὸν αὐτὸ μόνο ἡ χάρη τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀφήνει οὔτε νὰ βλέπει κάτι ἀπὸ τὰ αἰσθητά, ἢ καλύπτεται τὸν κάμνει νὰ ζεῖ σὰν νὰ μὴ βλέπει μὲ τὴν αἴσθησι, ὅταν βλέπει. Διότι ὅταν ἐνωθεῖ ὁ νοῦς μὲ τὰ νοητά, μεταφέρεται ὅλος ἔξω ἀπὸ τὰ αἰσθητά, ἂν καὶ φαίνεται ὅτι βλέπει τὰ αἰσθητά.

- 4 Ἀσχολούμενος λοιπὸν ἔτσι μὲ αὐτά, σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιον ποῦ εἶπε, «τὸ πολίτευμά μας βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς»²⁴, «διότι δὲν προσέχομε τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα»²⁵, καταλάμπεται, φωτίζεται καὶ καθημερινὰ αὐξάνει στὴν πνευματικὴ ἡλικία, καταργώντας ὅσα ἀνήκουν στὸ νηπιακὸ φρόνημα, καὶ προκόβοντας στὴν ἀνδρική τε-

22. Α' Κορ. 15,44.

23. Α' Θεσ. 4,17.

24. Φιλ. 3,20.

25. Β' Κορ. 4,18.

τὴν ἀνδρικὴν τελειότητα. Διὸ καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας ἀλλοιοῦται τὰς ψυχικὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας, καὶ πρὸς τὰς πράξεις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀνδρειότερος καὶ κραταιότερος γίνεται. Ταύτας οὖν ὁσημέραι πληρῶν, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας 5 αὐτῶν ἔτι καθαίρεται αὐθις, λαμπρύνεται, φωτίζεται καὶ μυστηρίων μεγάλων ἀποκαλύψεις καταξιοῦται ὁρᾶν, ὧν οὐδεὶς ποτε εἶδε τὸ βάθος, οὔτε μὴν ὄλως ἰδεῖν δύναται, τῶν μὴ εἰς τοιαύτην καθαρότητα ἀνενεχθῆναι ἀγωνισαμένων. Μυστήρια δὲ λέγω τὰ παρὰ πάντων ὁρώμενα μὲν μὴ καταλαμβανόμενα δέ· καινοὺς γὰρ 10 παρὰ τοῦ καινοποιοῦ Πνεύματος κτᾶται ὀφθαλμούς, ὦτα δὲ ὡσαύτως καινά, καὶ τοῦ λοιποῦ οὐχ ὡς ἄνθρωπος βλέπει τὰ αἰσθητὰ αἰσθητῶς, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ ἄνθρωπον γεγονώς, τὰ αἰσθητά, πνευματικῶς καθορᾷ καὶ ὡς εἰκόνας τῶν ἀοράτων, καὶ τὰς ἐν τούτοις μορφὰς ὡς ἀμόρφους καὶ ἀνειδέους. Ἀκούει δὲ οὐχ, ὡς 15 ἂν τις εἶπη, ἀνθρώπου φωνῆς ἢ φωνῶν, ἀλλὰ μόνου τοῦ ζῶντος Λόγου, ὅταν διὰ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φωνῆς προέλθοι. Τοῦτον γὰρ καὶ μόνον, ὡς γνώριμον καὶ προσφιλῆ πέλοντα, διὰ τῆς ἀκοῆς εἰσδέχεται ἡ ψυχὴ καὶ τὴν εἴσοδον τούτῳ παραχωρεῖ, καὶ ἀσμένως ἐνδοθεν γενόμενον κατασπάζεται, καθὼς ἔφη ὁ Κύριος· «τὰ 20 πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, ἀλλοτριῶν δὲ οὐκ ἀκούονται». Τοὺς δὲ γε λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων ἅπαντας λόγους ἀκούει μὲν οὐ προσδέχεται δέ· ἀλλ' οὐδὲ ἐνδοθεν εἰσελθεῖν τούτους ὄλως ἐᾷ, κενοὺς δὲ ἀποστρεφόμενος αὐτοὺς ἀποπέμπεται· ἔστιν ὅτε οὐδὲ τῆς παρουσίας ἢ τῶν κρουσμάτων αὐτῶν ἐπαι- 25 σθάνεται, ἀλλ' ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἀκούων (καίτοι γε ἀκούων αὐτῶν), οὕτω πρὸς τούτοις διάκειται.

5 Τοιγαροῦν καὶ τοιούτου γενομένου αὐτοῦ, εὐθὺς οἰκεῖ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ καὶ γίνεται αὐτῷ πάντα ὅσα ἂν θέλοι, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ἃ θέλει. Πᾶν γὰρ ἀγαθὸν ὧν ὁ Θεός, τὴν ἐν ἧ οἰκῆσιν ψυχὴν παν-

26. Ἐφ. 4,13-14. Α' Κορ. 13,11.

27. Ἐφ. 4,13.

28. Α' Τιμ. 6,16.

λειότητα²⁶. Γι' αὐτὸ καὶ μεταβάλλει τὶς ψυχικὲς δυνάμεις καὶ ἐνέργειες σύμφωνα μὲ τὸ μέτρο τῆς ἡλικίας²⁷, καὶ γίνεται ἀνδρειότερος καὶ γενναιότερος στὶς πράξεις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Ἐκπληρώνοντας λοιπὸν αὐτὲς μὲ τὴν παρέλευση τῶν ἡμερῶν, καθαρίζεται διαρκῶς ἀνάλογα μὲ τὴν ἐργασία αὐτῶν, λαμπρύνεται, φωτίζεται καὶ ἀξιῶνεται νὰ βλέπει ἀποκαλύψεις μεγάλων μυστηρίων, τῶν ὁποίων κανεὶς ποτὲ δὲν εἶδε τὸ βάθος, οὔτε μπορεῖ τελείως νὰ δεῖ²⁸, ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ δὲν ἀγωνίσθηκαν ν' ἀνέλθουν σὲ τέτοια καθαρότητα. Μυστήρια ἐννοῶ τὰ ὀρώμενα βέβαια ἀπὸ ὄλους, ἀλλὰ μὴ κατανοούμενα· διότι ἀποκτᾶ καινούργιους ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τὸ καινοποιὸ Πνεῦμα, καινούργια ἐπίσης αὐτιά, καὶ στὸ ἐξῆς δὲν βλέπει ὡς ἄνθρωπος αἰσθητῶς τὰ αἰσθητά, ἀλλὰ σὰν νὰ ἔγινε ὑπὲρ ἄνθρωπον, βλέπει πνευματικῶς τὰ αἰσθητά καὶ ὡς εἰκόνες τῶν ἀοράτων, καὶ τὶς μορφὲς αὐτῶν τὶς βλέπει ὡς ἄμορφες καὶ ἀνείδεες. Ἀκούει, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς, ὄχι φωνὴ ἢ φωνὲς ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνο τοῦ ζῶντος Λόγου, ὅταν θὰ προέλθει μὲ τὴ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου. Διότι ἡ ψυχὴ δέχεται μὲ τὴν ἀκοὴ αὐτὸν καὶ μόνο ὡς γνώριμον καὶ προσφιλῆ καὶ τοῦ ἐπιτρέπει τὴν εἴσοδο, καὶ τὸν κατασπάζεται μὲ εὐχαρίστηση εἰσερχόμενον μέσα, καθὼς εἶπε ὁ Κύριος· «τὰ πρόβατα τὰ δικά μου ἀκούουν τὴ φωνὴ μου»²⁹, «ἐνῶ ξένους δὲν θὰ ἀκούσουν»³⁰. Ὅλους τοὺς λοιποὺς λόγους τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἀκούει βέβαια, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἀποδέχεται, καὶ μάλιστα δὲν τοὺς ἀφήνει καθόλου νὰ εἰσέλθουν μέσα, ἀλλὰ τοὺς διώχνει ἀνενέργητους μὲ ἀποστροφή πρὸς αὐτοὺς. Πολλὲς φορές δὲν αἰσθάνεται οὔτε τὴν παρουσίαν ἢ τὰ κρούσματα αὐτῶν, ἀλλὰ φέρεται πρὸς αὐτοὺς σὰν κωφὸς ποὺ δὲν ἀκούει, ἂν καὶ βέβαια τοὺς ἀκούει.

5 Μόλις λοιπὸν αὐτὸς γίνεαι τέτοιος, ἀμέσως κατοικεῖ σ' αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ τοῦ γίνονται ὅλα ὅσα συμβαίνει νὰ θέλει αὐτός, ἢ καλύτερα πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα θέλει. Διότι

29. Ἰω. 10,27.

30. Ἰω. 10,5.

τὸς ἐμπίπλησιν ἀγαθοῦ κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τῇ φύσει ἡμῶν, ἐπειδὴ
 πάση κτιστῇ φύσει ἀχώρητός ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ ἄστεκτος. Ἀγαθὰ
 δὲ ἐκεῖνα λέγω, «ἃ ὄφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ
 ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη», τοῦ μὴ γενομένου δηλονότι
 5 τοιοῦτου. Τοιγαροῦν καὶ διδάσκει τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον ὁ οἰ-
 κήσας ἐν αὐτῷ Θεὸς περὶ τῶν μελλόντων καὶ ἐνεστώτων, οὐ
 λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ καὶ πείρᾳ καὶ πράγματι. Ἀποκαλύπτων γὰρ
 τοὺς νοεροὺς αὐτοῦ ὄφθαλμοῦς, δείκνυσιν αὐτῷ ὅσα βούλεται ὁ
 Θεὸς καὶ ὅσα συμφέρει αὐτῷ, τὰ δ' ἄλλα πείθει μὴ ἐρευνᾶν μηδὲ
 ζητεῖν μηδὲ πολυπραγμονεῖν, ἐπειδὴ οὐδὲ ἄπερ ὁ Θεὸς αὐτῷ ἐκ-
 10 καλύπτει καὶ ὑποδείκνυσιν, ἀναιδῶς ποτε δύναται καθορᾶν
 ἀλλὰ παρακύπτων εἰς τὸ βάθος τοῦ πλούτου καὶ τῆς σοφίας καὶ
 τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, εὐθύς ἰλιγγιᾷ καὶ καταπλήττεται, ἐννοῶν
 ἑαυτὸν καὶ τίς ὢν τίνων θεατῆς γενέσθαι ἠξίωται. Εἰς γὰρ τὸ μέ-
 γεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἀποβλέπων καὶ ἐξιστάμενος,
 15 ἀνάξιόν τε τῆς τῶν τοιοῦτων ἀγαθῶν θέας ἑαυτὸν ἀπὸ ψυχῆς λο-
 γιζόμενος, οὐδὲ ἀποβλέψαι τρανῶς πρὸς αὐτὰ οὐδὲ καταμαθεῖν
 ταῦτα βούλεται, ἀλλὰ τρόμῳ καὶ φόβῳ καὶ αἰδοῖ συνεχόμενος,
 «τίς εἰμι ἐγώ, Κύριε, καὶ τίς ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου» βοᾷ, ὅτι
 τοιαῦτα μυστήρια τῷ ἀναξίῳ ἐθάρρησας, καὶ τοιοῦτων με ἀγα-
 20 θῶν σου οὐ μόνον θεατῆν, ἀλλὰ καὶ μέτοχον καὶ κοινωνὸν παρα-
 δόξως πεποίηκας;'

6 Ὁ τοιοῦτος τοίνυν ὑπὲρ τὴν κτίσιν ἅπασαν γεγονώς, οὐ βούλε-
 ται ἐπιστρέψαι καὶ πολυπραγμονεῖν τὰ τῆς κτίσεως. Κτησάμενος
 γὰρ τὸν τῶν ἀγγέλων Δεσπότην, περὶ οὐσίας καὶ φύσεως τῶν
 25 λειτουργούντων ἀγγέλων αὐτῷ ἐρευνᾶν οὐκ ἀνέχεται, ἐπειδὴ γι-
 νώσκων ἐστὶν ὡς οὐκ ἀρεστὸν ὑπάρχει τοῦτο Θεῷ, τὸ πολυ-

31. Ψαλμ. 106,9.

32. Α' Κορ. 2,9.

33. Ρωμ. 11,33.

όντας ὁ Θεὸς κάθε ἀγαθό, γεμίζει μὲ κάθε ἀγαθό³¹ τὴν ψυχὴ στὴν ὁποία θὰ κατοικήσει ἀνάλογα μὲ τὴ δυνατότητα τῆς φύσεώς μας, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι ἀχώρητος καὶ ἀβάστακτος σὲ κάθε κτιστὴ φύση. Καὶ ἀγαθὰ ἐννοῶ ἐκεῖνα, «τὰ ὁποῖα ὀφθαλμὸς δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἄκουσε καὶ στὴ σκέψη ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν»³², δηλαδή ἐκείνου ποὺ δὲν ἔγινε τέτοιος. Τὸν ἄνθρωπο λοιπὸν αὐτόν, στὸν ὁποῖον κατοίκησε ὁ Θεός, τὸν διδάσκει γιὰ τὰ μέλλοντα καὶ παρόντα, ὄχι μὲ λόγο, ἀλλὰ μὲ ἔργο καὶ πείρα καὶ πρᾶγμα. Διότι, ἀνοίγοντας τοὺς νεκροὺς ὀφθαλμοὺς του, τοῦ δείχνει ὁ Θεὸς ὅσα θέλει καὶ ὅσα συμφέρουν σ' αὐτόν, καὶ τὸν πείθει νὰ μὴ ἐρευνᾷ τὰ ἄλλα, οὔτε νὰ τὰ ζητεῖ οὔτε νὰ πολυπραγμονεῖ γι' αὐτά, ἐπειδὴ οὔτε αὐτὰ ποὺ ὁ Θεὸς τοῦ ἀποκαλύπτει καὶ τοῦ δείχνει μπορεῖ ποτὲ νὰ τὰ βλέπει ἄφοβα. Ἀλλὰ σκύβοντας καὶ βλέποντας μέσα στὸ βάθος τοῦ πλούτου καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ³³, ἀμέσως κυριεύεται ἀπὸ ἱλιγγο καὶ ἐκπληξη, κατανοώντας τὸν ἑαυτό του, ποιός εἶναι καὶ ποιῶν πραγμάτων ἀξιώθηκε νὰ γίνῃ θεατῆς. Διότι σκεπτόμενος τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπορώντας καὶ λογιζόμενος τὸν ἑαυτό του ἀπὸ ψυχῆς ἀνάξιο γιὰ τὴ θέα τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν, δὲν θέλει νὰ κυττάξῃ καθαρὰ πρὸς αὐτὰ οὔτε νὰ τὰ μάθει, ἀλλὰ κατεχόμενος ἀπὸ φόβο καὶ τρόμο καὶ ντροπὴ φωνάζει δυνατὰ, «ποιός εἶμαι ἐγώ, Κύριε, καὶ ποιός ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου»³⁴, 'ὥστε νὰ ἐμπιστευθεῖς τέτοια μυστήρια σ' ἐμένα τὸν ἀνάξιο καὶ νὰ μὲ κάνεις ὄχι μόνο θεατῆ τῶν ἀγαθῶν σου αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ τρόπο παράδοξο καὶ μέτοχο καὶ κοινωνό;'.
 6

Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν αὐτός, ἀφοῦ ἔγινε ἀνώτερος ἀπὸ ὅλη τὴν κτίση, δὲν θέλει νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ν' ἀσχολεῖται μὲ τὰ πράγματα τῆς κτίσεως. Διότι, ἀφοῦ ἀπέκτησε τὸν Δεσπότη τῶν ἀγγέλων, δὲν ἀνέχεται νὰ ἐρευνᾷ γιὰ τὴν οὐσία καὶ τὴ φύση τῶν λειτουργῶν ἀγγέλων του, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι δὲν

34. Α' Βασ. 18,18. Β' Βασ. 7,18.

πραγμονεῖν ἄνθρωπον τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον· εἰ γὰρ τὰς θείας Γρα-
 φὰς μὴ πολυπραγμονεῖν ἐκελεύσθημεν, πολλῶ μᾶλλον ὑπὲρ τὰ
 γεγραμμένα μὴ δεῖν ἡμᾶς ὄλως περιεργάζεσθαι. Ὁ τοιοῦτος βλέ-
 πει τὸν Θεόν, ὅσον ἀνθρώπῳ ἰδεῖν δυνατὸν καὶ ὅσον δοκεῖ αὐτῷ
 5 τῷ Θεῷ, ὃς καὶ διαπαντὸς καθορᾶν σπουδάζει αὐτὸν καὶ μετὰ
 τέλος εὐχεται αἰεὶ βλέπειν αὐτόν, ἀρκούμενος δηλαδὴ καὶ μόνῃ τῇ
 ἐκείνου θεᾷ μηδενὸς ἑτέρου δεόμενος, ὅθεν οὐδὲ ἐπιθυμεῖ τὸν Δε-
 σπότην καταλιπεῖν καὶ Θεόν, ὑφ' οὗ πληροῦται φωτὸς καὶ παρ'
 οὗ τῆς ἀκηράτου ζωῆς τὴν ἀπόλαυσιν ἔχει, καὶ ἐναπιδεῖν πρὸς
 10 τοὺς συνδούλους αὐτοῦ. Ὁ τοιοῦτος βλεπόμενος ἦτοι ἄνωθεν ἐλ-
 λαμπόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς τὴν ὑπερβάλλουσαν δόξαν
 αὐτοῦ καθορῶν, θεαθῆναι παρ' ἑτέρων οἷος ὑπάρχει καὶ ἐν οἷα
 δόξῃ ἐστὶν οὐδὲ ἐννοῆσαί ποτε δύναται· πᾶσα γὰρ ἁγία ψυχὴ
 ἀπηλλαγμένη πάσης φιλοδοξίας ἐστίν, ἐπεὶ ἐστολισμένη οὔσα
 15 τὸν χιτῶνα τὸν φωτεινότατον τοῦ Πνεύματος καὶ βασιλικὸν καὶ
 τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης τοῦ Θεοῦ ἐμπεπλησμένη ὑπάρχουσα,
 οὐ μόνον ἀλογεῖ τῆς τῶν ἀνθρώπων δόξης, ἀλλ' οὐδὲ ὄλως καὶ
 προσφερομένην αὐτῷ παρ' ἐκείνων πρὸς αὐτὴν ἐπιστρέφεται.
 Ὑπὸ γὰρ τοῦ Θεοῦ βλεπομένη καὶ αὐτὴν καθορῶσα πάλιν αὐτόν,
 20 ἰδεῖν πρὸς ἄλλον τινὰ τῶν ἀνθρώπων ἢ ὑπὸ τινος ἄλλου θεαθῆ-
 ναι οὐδαμῶς ἐπιθυμήσει ποτέ.

7 Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, μὴ λόγοις μόνοις τὰ
 ἀνέκφραστα μανθάνειν ἐθέλωμεν, ὅπερ ἀμήχανον καὶ τοῖς διδά-
 σκουσι περὶ τοιούτων καὶ τοῖς ἀκροωμένοις αὐτοῖς ἐπίσης ἐστίν.
 25 Οὔτε γὰρ οἱ διδάσκοντες περὶ νοητῶν καὶ θείων πραγμάτων δύ-
 νανται ἀκριβῶς ἐναργεῖς ἐκ παραδειγμάτων δοῦναι τὰς ἀποδεί-
 ξεις καὶ αὐτὴν τὴν τούτων πραγματικῶς παραστήσαι ἀλήθειαν,

εἶναι αὐτὸ ἀρεστὸ στὸ Θεό, δηλαδή ν' ἀσχολεῖται ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ πάνω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Διότι, ἐὰν μᾶς δόθηκε προτροπὴ νὰ μὴ πολυπραγμονοῦμε μὲ τὶς θεῖες Γραφές, πολὺ περισσότερο δὲν πρέπει καθόλου νὰ περιεργαζόμαστε τὰ πέρα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔχουν γραφεῖ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς βλέπει τὸν Θεό, ὅσο εἶναι δυνατὸ σὲ ἄνθρωπο νὰ τὸν δεῖ καὶ ὅσο φαίνεται καλὸ στὸν Θεὸ γι' αὐτόν, φροντίζει νὰ τὸν βλέπει διαπαντὸς καὶ μετὰ τὸ τέλος εὐχεται πάντοτε νὰ τὸν βλέπει, ἀρκούμενος δηλαδή καὶ μόνο στὴ θεὰ ἐκείνου χωρὶς νὰ ἔχει ἀνάγκη κανενὸς ἄλλου· γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐγκαταλείψει τὸν Δεσπότη καὶ Θεό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο πληροῦται φωτὸς καὶ γεύεται τὴν ἀπόλαυση τῆς καθαρῆς ζωῆς, καὶ νὰ ξανακυττάξει πρὸς τοὺς συνδούλους του. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς βλέπόμενος, δηλαδή ἐλλαμπόμενος ἀνωθεν ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ βλέποντας ὁ ἴδιος τὴν ὑπερβολικὴν τοῦ δόξα, οὔτε μπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ ποτὲ ὅτι θὰ θεαθεῖ ἀπὸ ἄλλους ποιὸς εἶναι καὶ σὲ ποιά δόξα ἔχει φθάσει, διότι κάθε ἀγία ψυχὴ εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε φιλοδοξία, ἐπειδὴ, καθὼς εἶναι στολισμένη μὲ τὸν φωτεινότατο καὶ βασιλικὸ χιτῶνα τοῦ Πνεύματος καὶ ὑπερπληρωμένη ἀπὸ τὴν ὑπερβάλλουσα δόξα τοῦ Θεοῦ³⁵, ὄχι μόνο ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη δόξα, ἀλλὰ δὲν στρέφεται πρὸς αὐτὴν καθόλου καὶ ὅταν τοῦ προσφέρεται αὐτὴ ἀπὸ ἐκείνους. Διότι βλέπόμενη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ βλέποντας αὐτὴ ἐπίσης αὐτόν, δὲν θὰ ἐπιθυμήσῃ ποτὲ καθόλου νὰ δεῖ κανένα ἄλλον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ νὰ θεαθεῖ ἀπὸ κάποιον ἄλλο.

- 7 Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ, ἐν Χριστῶ ἀδελφοί, ἅς μὴ θέλομε νὰ μαθαίνομε μὲ λόγους μόνο τὰ ἀνέκφραστα, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἐπίσης δύσκολο καὶ σ' ἐκείνους ποὺ διδάσκουν γι' αὐτὰ καὶ στοὺς ἀκροατὲς αὐτῶν. Διότι οὔτε οἱ διδάσκοντες περινοητῶν καὶ θεῶν πραγμάτων μποροῦν νὰ δώσουν ἀκριβῶς σαφεῖς τὶς ἀποδείξεις μὲ παραδείγματα καὶ νὰ παρουσιάσουν·

35. Β' Κορ. 3,10.

οὔτε οἱ διδασκόμενοι ἐκ τοῦ λόγου μόνου μαθεῖν τὴν τῶν λεγομένων ἐνέργειαν, ἀλλὰ πράξει καὶ κόπῳ καὶ πόνοις ταῦτα καταλαβεῖν καὶ ἐν τῇ τούτων θεωρίᾳ γενέσθαι σπεύσωμεν, ὡς ἂν καὶ τοὺς περὶ τῶν τοιούτων λόγους ἐκεῖθεν μυσταγωγῶμεν καὶ
5 δοξασθῇ ὁ Θεὸς οὕτως ἔχουσιν ἐν ἡμῖν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς τῶν τοιούτων γνώσεως δοξάσωμεν αὐτὸν καὶ αὐτὸς δοξάσῃ ἡμᾶς ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

τὴν ἴδια τὴν ἀλήθεια πραγματικῶς, οὔτε οἱ διδασκόμενοι νὰ μάθουν τὴν ἐνέργεια τῶν λεγομένων μόνο μετὰ τὰ λόγια, ἀλλὰ ὡς σπεύσομε νὰ τὰ κατανοήσομε αὐτὰ μετὰ πράξη καὶ κόπο καὶ πόνον καὶ νὰ φθάσομε εἰς τὴν θεωρίαν αὐτῶν, ὥστε νὰ μπορέσομε νὰ μυσταγωγηθοῦμε ἀπὸ ἐκεῖ καὶ στοὺς λόγους γιὰ τὰ πράγματα αὐτὰ, καὶ βρισκόμενοι εἰς τέτοια κατάστασιν νὰ δοξασθῆι σ' ἐμᾶς ὁ Θεὸς καὶ ἐμεῖς νὰ τὸν δοξάσομε μετὰ τὴν γνώσιν αὐτῶν καὶ αὐτὸς νὰ μᾶς δοξάσῃ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει κάθε δόξα εἰς τοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ'

ΠΕΡΙ ΕΜΠΙΑΘΟΥΣ ΚΑΙ ΑΠΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΟΝΗΡΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ

Καὶ τίς ἡ ἔνωσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς καὶ τίνα τρόπον ἐν αὐταῖς αὐτὴ γίνεται. Καὶ πρὸς τὸ τέλος, καταδρομὴ τῶν ἀναξίως κατατολμώντων τῆς ἀρχιερωσύνης.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, αἰεὶ μὲν ἀλλήλοις ἀντίκεινται τῷ φωτὶ τὸ σκότος, τῇ πίστει ἢ ἀπιστίᾳ, ἢ ἀγνωσίᾳ· τῇ γνώσει καὶ τῇ ἀγάπῃ τὸ μῖσος. Εἰπόντος γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦ Θεοῦ, «γενηθήτω
10 φῶς» καὶ γεγονότος, εὐθὺς τὸ σκότος ἠφάντωτο· τῇ δὲ τοῦ φωτὸς ὑποστολῇ νῦξ καὶ αὐθις ἐγένετο. Ὁ δὲ Ἀδὰμ τῇ πίστει τῇ εἰς Θεὸν φρουρούμενος ἐν τῇ ἀθανάτῳ ὑπῆρχε δόξῃ καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ ἦν, ὑπὸ δὲ τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἀπιστίαν παρεκτραπείς θανάτῳ καταδικάζεται καὶ τοῦ παραδείσου ἐκβάλλεται καὶ ἀντὶ τῆς
15 θείας καὶ πνευματικῆς γνώσεως τὴν γνῶσιν τὴν σαρκικὴν ἐκομίσασατο. Ἐκτυφλωθεὶς γὰρ τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς καὶ τῆς ἀνωλέθρου ζωῆς ἐκπεσὼν, τοῖς σωματικοῖς ἀνέβλεψεν ὀφθαλμοῖς· καὶ ἐμπαθεῖ αἰσθῆσει τοῖς ὀρωμένοις τὴν τῶν ὀμμάτων ἐπιβαλῶν δρασιν, ἔγνω Εὐάν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ αὐτὴ συλλαβοῦσα
20 ἔτεκε τὸν Κάϊν. Ἡ οὖν γνῶσις αὐτὴ ἀγνωσία ὄντως ἐστὶ παντὸς ἀγαθοῦ· εἰ μὴ γὰρ πρῶτον τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως καὶ θεωρίας ἐξέπεσεν, οὐκ ἂν εἰς τὴν γνῶσιν ταύτην κατήγετο. Οὕτω δὲ καὶ ὁ

1. Β' Κορ. 6,14.

2. Γεν. 1,3.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ'

ΠΕΡΙ ΕΜΠΙΑΘΟΥΣ, ΑΠΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΠΟΝΗΡΗΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ

Και ποιά ή ένωση του Θεού με τους υίους του φωτός και με ποιό τρόπο γίνεται σ' αυτούς. Και πρὸς τὸ τέλος, επίθεση έναντίον εκείνων που τολμοῦν ἀναξίως νὰ εἰσέλθουν στὴν ἀρχιερωσύνη.

- 1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πάντοτε ἀντίκεινται μεταξύ τους τὸ σκότος στὸ φῶς, ἡ ἀπιστία στὴν πίστη¹, ἡ ἀγνωσία στὴ γνώση καὶ τὸ μῖσος στὴν ἀγάπη. Διότι ὅταν ὁ Θεὸς εἶπε στὴν ἀρχή, «νὰ γίνει φῶς»² καὶ ἔγινε, ἀμέσως τὸ σκότος ἐξαφανίσθηκε· ἀλλὰ μετὴν ὑποχώρηση τοῦ φωτός ἔγινε πάλι νύχτα. Ὁ Ἀδὰμ τότε φρουρούμενος μετὴν πίστη στὸν Θεὸ ζοῦσε στὴν ἀθάνατη δόξα καὶ ἦταν στὸν παράδεισο· παρασυρθεὶς ὅμως ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ στὴν ἀπιστία καταδικάζεται σὲ θάνατο καὶ ἐκδιώκεται ἀπὸ τὸν παράδεισο³ καὶ ἀντὶ τῆς θείας καὶ πνευματικῆς γνώσεως κέρδισε τὴ σαρκικὴ γνώση. Διότι, ἀφοῦ τυφλώθηκε ὡς πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς καὶ ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν ἀφθαρτὴ ζωὴ, ἀνέβλεψε μετὴ τοὺς σωματικὸς ὀφθαλμοὺς. Καὶ ἀφοῦ μετὴ ἐμπαθῆ αἴσθησις ἔστρεψε τὴν ὄραση τῶν ὀφθαλμῶν του στὰ ὀρώμενα, γνώρισε τὴ γυναίκα του Εὐὰ καὶ αὐτὴ συλλαμβάνοντας γέννησε τὸν Κάϊν⁴. Ἡ γνώση λοιπὸν αὐτὴ εἶναι πραγματικὰ ἀγνωσία κάθε ἀγαθοῦ. Ἐὰν δηλαδὴ στὴν ἀρχὴ δὲν ἐξέπιπτε ἀπὸ τὴ γνώση καὶ θεωρία τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ κατέβαινε στὴ γνώση αὐτὴ. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Κάϊν, ἐὰν πρῶτα δὲν εἶχε κατακαεῖ

3. Γεν. 3,23.

4. Γεν. 4,1.

Καὶν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, εἰ μὴ πρῶτον εἰς μῖσος καὶ φθόνον ἐξεκαύθη κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰαβελ, οὐκ ἂν αὐτὸν ἀπέκτεινεν.

2 Ὅσοι τοιγαροῦν τῷ ἐκ γεννητῆς σκότει κατέχονται καὶ πρὸς τὸ νοητὸν φῶς, ὅθεν ὁ προπάτωρ ἐξέπεσεν, ἐνατενίσαι οὐ βού-
5 λονται, οὗτοι τοὺς ἐν αὐτῷ γενομένους τῷ φωτὶ καὶ τὰ τοῦ φωτὸς διαλεγομένους ὡς ἀντικειμένους ἐχθροὺς λογίζονται, πληττόμε-
νοι τοῖς λόγοις αὐτῶν. Καθάπερ γὰρ ἡλίου ἀκτὶς ἐν οἰκίᾳ σκο-
τεινῇ ποθεν εἰσελθοῦσα, οἷα δὴ βέλος τιτρώσκει καὶ διατέμνει τὸ
σκότος, οὕτω καὶ λόγος θεόπνευστος ἀνδρὸς πνευματικοῦ καὶ
10 ὁσίου, ὡς δίστομος μάχαιρα ἐν καρδίᾳ ἀνθρώπου σαρκικοῦ γίνε-
ται, ὀδύνην ἐμποιοῦσα καὶ πρὸς ἀντιλογίαν καὶ μῖσος ὑπὸ τῆς
ἀγνοσίας καὶ ἀπιστίας αὐτὴν διεγείρουσα.

3 Ὁ δὲ καὶ οἰόμενος εἰδέναι τι μηδὲν εἰδώς, κἂν ἄγγελον ἴδῃ ἐξ
οὐρανοῦ πρὸς αὐτὸν κατελθόντα, ὡς δαίμονα πονηρὸν ἀποπέμ-
15 πεται αὐτόν, κἂν ἀπόστολον, κἂν προφήτην Θεοῦ, ὡς ἄλλον τινὰ
Σίμωνα Μάγον καὶ αὐτὸν ἀποστρέφεται. Καὶ ὡς τῆς ἐσχάτης
ἀναισθησίας, ὁ τυφλὸς τυφλὸν ἡγεῖται τὸν βλέποντα καὶ ὁ τῷ
ὄντι λῆρος λῆρον ἡγεῖται τοὺς λόγους βωβοῦ. Καὶ καθάπερ ἐν νυ-
κτὶ πολλάκις λεγόντων τινῶν μὴ λάμπειν τὸν ἥλιον, ἀκούων ὁ
20 τυφλὸς οὐ πιστεύει αὐτοῖς, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ ὄν νύκτα εἶναι πάλιν
ἀπιστεῖ, πλανᾶσθαι οἰόμενος ὑπὸ ἀμφοτέρων, καὶ κἂν φῶς
εἶναι ἐν ἡμέρᾳ ἀκούῃ, κἂν σκότος ἐν νυκτὶ, ἀμφιβάλλων τοὺς λέ-
γοντας ἀποσεύεται· οὕτω καὶ οἱ ἐν σκότει παθῶν καθήμενοι καὶ
τετυφλωμένον ἔχοντες τὸν νοῦν ἐξ ἀγνοίας, μᾶλλον δὲ νοῦν μὴ
25 κεκτημένοι Χριστοῦ, ὡς μὲν ἄνουν τὸν ἔχοντα τὸν νοῦν τοῦ Χρι-

5. Γεν. 4,3–8.

6. Ἑβρ. 4,12.

7. Β' Κορ. 3,3.

8. Γαλ. 6,3.

9. Γαλ. 1,8.

ἀπὸ τὸ μίσος καὶ τὸν φθόνο κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰβελ, δὲν θὰ τὸν σκότωνε⁵.

2 Ὅσοι λοιπὸν ἐκ γεννητῆς κατέχονται ἀπὸ τὸ σκότος καὶ δὲν θέλουν νὰ κυττάξουν πρὸς τὸ νοητὸ φῶς, ἀπ' ὅπου ἐξέπεσε ὁ προπάτορας, αὐτοὶ θεωροῦν ὡς ἐχθροὺς ὅσους ἔφθασαν στὸ φῶς καὶ διαλέγονται τὰ τοῦ φωτός, ἐπειδὴ πλήττονται ἀπὸ τοὺς λόγους τους. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὅταν εἰσέλθει ἀπὸ κάπου ἢ ἀκτίνα τοῦ ἡλίου σὲ σκοτεινὴ οἰκία, τραυματίζει καὶ διασχίζει τὸ σκότος σὰν βέλος, ἔτσι καὶ ὁ θεόπνευστος λόγος πνευματικοῦ καὶ ὀσίου ἀνδρὸς γίνεται δίστομη μάχαιρα⁶ στὴν καρδιὰ τοῦ σαρκικοῦ ἀνθρώπου⁷, δημιουργώντας της πόνο καὶ διεγείροντάς την σὲ ἀντιλογία καὶ μίσος ἐξ αἰτίας τῆς ἀγνωσίας καὶ ἀπιστίας.

3 Ὅποιος πάλι νομίζει ὅτι γνωρίζει κάτι χωρὶς νὰ γνωρίζει⁸, καὶ ἄγγελο ἀκόμα ἂν δεῖ νὰ κατεβαίνει πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ⁹, τὸν διώχνει ὡς πονηρὸ δαίμονα, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπόστολο καὶ προφήτη Θεοῦ ἂν δεῖ τὸν ἀποστρέφεται καὶ αὐτὸν σὰν ἄλλον Σίμωνα Μάγο. Καί, πῶ πῶ φοβερὴ ἀναισθησία, ὁ τυφλὸς θεωρεῖ τυφλὸ ἐκεῖνον ποὺ βλέπει καὶ ὁ πρᾶγματι φλύαρος θεωρεῖ φλυαρία τοὺς λόγους τοῦ βωβοῦ^{9α}. Καὶ ὅπως πολλὰς φορὲς, ἀκούοντας ὁ τυφλὸς μερικὸς νὰ λένε ὅτι ὁ ἡλῖος δὲν λάμπει τῆ νύχτα, δὲν τοὺς πιστεύει, καὶ βρισκόμενος σὲ μεσημβρία πάλι ἀπιστεῖ σ' αὐτοὺς καὶ πιστεύει ὅτι εἶναι νύχτα, ἐπειδὴ νομίζει ὅτι πλανᾶται καὶ ἀπὸ τοὺς δύο, καὶ εἴτε ἀκούει ὅτι εἶναι φῶς κατὰ τὴν ἡμέρα εἴτε σκότος κατὰ τὴν νύχτα, ἐπειδὴ ἀμφιβάλλει, ἀπορρίπτει τὰ λόγια ἐκείνων ποὺ τὰ λένε. Ἔτσι καὶ ὅσοι κάθονται στὸ σκότος τῶν παθῶν¹⁰ καὶ ἔχουν ἀπὸ τὴν ἀγνοία τυφλωμένο τὸν νοῦ, ἢ καλύτερα δὲν ἔχουν ἀποκτήσει τὸν νοῦ τοῦ Χριστοῦ¹¹, θεωροῦν ὡς ἄνουν ἐκεῖνον ποὺ ἔχει νοῦν

9α. Ἡ φράση λαμβάνει νόημα μόνο μὲ τὴ διόρθωση τῆς λέξεως 'αὐτοῦ' σὲ 'βωβοῦ'.

10. Ψαλμ. 106,10.

11. Α' Κορ. 2,16.

στοῦ, ὡς δὲ ἔννοον τὸν μὴ ἔχοντα λογίζονται περὶ ὧν εἰκότως ὁ προφήτης λέγει Δαυΐδ· «ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται». Τοιγαροῦν πᾶσαν οἱ τοιοῦτοι Γραφὴν κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας στρεβλοῦσι καὶ παραφθείρουσιν ἑαυτοὺς ἐν τοῖς ἑαυτῶν πάθεσιν, 5 εἰ καὶ μὴ πάσχει τοῦτο ἡ θεία Γραφή, ἀλλ' οἱ ταύτην παραχαράττοντες.

4 Πῶς οὖν, εἰπέ μοι, ὁ τὴν κρίσιν ὀρθὴν τῶν πραγμάτων ἐπιφερόμενος, ὀρθῶς ποτε ἀφ' ἑαυτῶν τὰ νοήματα τοῦ φωτὸς οἱ τυφλοὶ ἀναγνώσκονται, μὴ καταδεχόμενοι ἀπὸ οἰήσεως τὸ διδάσκε-
10 σθαι; Ὁ τυφλὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ μὴ βλέπων τὸ φῶς, πῶς τὰ ἐν τῷ φωτὶ γράμματα ἀναγνώσεται; Ὁ δὲ τυφλὸς ὧν τὸν νοῦν καὶ μὴ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ, πῶς τὰ ἐν τῷ φωτὶ τοῦ Χριστοῦ ἐναποκείμενα νοήματα ἀναλογίσασθαι δύναται; Κἂν μυριάκις τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς γεγραμμένα ὄντα αἰσθητῶς
15 αὐτὰ ἀναγνῶ, οὐκ ἂν, οἶμαι, ποτὲ δυνηθῆ τὰ πνευματικὰ τε καὶ ἄϋλα καὶ φωτοειδῆ ἐν ὑλικῷ καὶ σκοτεινῷ χώρῳ θεάσασθαι ὁ τοιοῦτος.

5 Μηδεὶς οὖν ὑμᾶς πλανάτω. Ὁ Θεὸς φῶς ἐστὶ καὶ, οἷς συναφθῆ, μεταδίδωσιν αὐτοῖς κατὰ ἀναλογίαν τῆς καθάρσεως τῆς
20 ἰδίας λαμπρότητος. Καὶ τηνικαῦτα ἡ ἐσβεσμένη γινώσκει λαμπὰς τῆς ψυχῆς, ἤγουν ὁ νοῦς, ὅτι πῦρ θεῖον περιδραξάμενον αὐτῆς ἐξανήφθη. Ὡς τοῦ θαύματος, ὅτι ἄνθρωπος Θεῷ ἐνοῦται πνευματικῶς τε καὶ σωματικῶς, εἶπερ οὐ χωρίζεται τοῦ νοῦ ἢ ψυχῆ, οὐδὲ τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα, ἀλλὰ τῇ οὐσιωδῶς ἐνώσει γίνεται τρι-
25 σπόστατος κατὰ χάριν καὶ ὁ ἄνθρωπος, εἷς θέσει θεός, ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς καὶ οὐπερ μετείληφε θείου Πνεύματος, καὶ πληροῦται τηνικαῦτα τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ προφήτου Δαυΐδ· «ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες», υἱοὶ Ὑψίστου

12. Ψαλμ. 48.11.

13. Β' Πετρ. 3,3-16.

14. Α' Κορ. 2,16.

Χριστοῦ καὶ ὡς ἔχοντα νοῦν ἐκεῖνον ποῦ δὲν ἔχει νοῦν, γιὰ τοὺς ὁποίους δικαίως λέγει ὁ προφήτης Δαβίδ· «ὁ ἄφρων καὶ ὁ ἄνους θὰ χαθοῦν»¹². Οἱ ἄνθρωποι λοιπὸν αὐτοὶ στρεβλῶνουν ὅλη τὴ Γραφή¹³ σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες τους καὶ διαφθείρουν τοὺς ἑαυτοὺς τους μέσα στὰ πάθη τους, ἂν καὶ βέβαια δὲν τὸ πάσχει αὐτὸ ἡ θεία Γραφή, ἀλλὰ ὅσοι τὴν παραχαράσσουν.

4 Πές μου λοιπὸν, ἐσὺ ποῦ ἐπιφέρεις σωστὴ κρίση τῶν πραγμάτων, πῶς θὰ ἀναγνώσουν ποτὲ ὀρθῶς ἀπὸ μόνοι τους οἱ τυφλοὶ τὰ νοήματα τοῦ φωτός, μὴ καταδεχόμενοι, ἐξ αἰτίας τῆς ἀλαζονείας τους, νὰ διδαχθοῦν; Ὅποιος εἶναι τυφλὸς στὰ μάτια καὶ δὲν βλέπει τὸ φῶς, πῶς θὰ ἀναγνώσει τὰ γράμματα ποῦ εἶναι στὸ φῶς; Καὶ ὅποιος εἶναι τυφλὸς στὸν νοῦ καὶ δὲν ἔχει μέσα του τὸν νοῦ τοῦ Χριστοῦ¹⁴, πῶς μπορεῖ ν' ἀναλογισθεῖ τὰ νοήματα ποῦ βρίσκονται στὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ; Καὶ ἂν ἀκόμη μύριες φορὲς ἀναγνώσει μὲ τοὺς σωματικούς ὀφθαλμοὺς αὐτὰ ποῦ εἶναι γραμμένα αἰσθητῶς, νομίζω, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ μπορέσει ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς νὰ δεῖ τὰ πνευματικὰ καὶ ἄϋλα καὶ φωτοειδῆ στὸν ὑλικὸ καὶ σκοτεινὸ χῶρο.

5 Κανεῖς λοιπὸν νὰ μὴ σᾶς πλανᾷ¹⁵. Ὁ Θεὸς εἶναι φῶς¹⁶ καί, μὲ ὅποιους ἐνώθει, μεταδίδει σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴν λαμπρότητα ἀνάλογα μὲ τὴν καθαρότητά τους. Καὶ ἔτσι ἡ σβησμένη λαμπάδα τῆς ψυχῆς¹⁷, δηλαδή ὁ νοῦς, κατανοεῖ, ὅτι ἀνάφθηκε θεῖο πῦρ ποῦ τὴν ἔχει περιβάλει. Πῶ πῶ θαῦμα! Ὁ ἄνθρωπος ἐνώνεται μὲ τὸν Θεὸ πνευματικῶς καὶ σωματικῶς, ἐπειδὴ δὲν χωρίζεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸν νοῦ, οὔτε τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ψυχὴ, ἀλλὰ μὲ τὴν οὐσιώδη ἔνωση γίνεται τρισυπόστατος καὶ ὁ ἄνθρωπος κατὰ χάρη, ἓνας θέσει θεός, ἀπὸ σῶμα καὶ ψυχὴ καὶ ὅσο θεῖο Πνεῦμα μετέλαβε, καὶ τότε πραγματοποιεῖται ἐκεῖνο ποῦ λέχθηκε ἀπὸ τὸν προφήτη Δαβίδ· «ἐγὼ εἶπα· εἴσθε ὅλοι θεοὶ καὶ υἱοὶ Ὑψίστου»¹⁸, υἱοὶ

15. Α' Ἰω. 3,7.

16. Α' Ἰω. 1,5.

17. Ματθ. 25,8.

18. Ψαλμ. 81,6.

κατ' εἰκόνα δηλαδή τοῦ Ὑψίστου καὶ καθ' ὁμοίωσιν, γεννήματα
 θεῖα ἐκ θεοῦ Πνεύματος, πρὸς οὓς εἶπεν εἰκότως καὶ ἀεὶ λέγει ὁ
 Κύριος· «μείνατε ἐν ἐμοί, ἵνα καρπὸν πολλὸν φέρητε» (καρπὸν τὰ
 5 πλῆθη φησὶ τῶν παρ' αὐτῶν σωζομένων)· «τὸ κλῆμα», φησὶν,
 «ἐὰν μὴ μείνη ἐν τῇ ἀμπέλῳ ξηραίνεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται·
 μείνατε οὖν ὑμεῖς ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν». Πῶς οὖν μένει ἐν ἡμῖν
 καὶ πῶς πάλιν μένομεν ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, αὐτὸς ὁ Κύριος ἐδίδαξε
 λέγων· «σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν σοί, καὶ οὗτοι ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ
 ἐν αὐτοῖς». Καὶ τοῦτο θέλων βεβαιῶσαι ἐπαναλαμβάνει τὸν λόγον
 10 καὶ φησὶν· «αὐτοὶ ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν
 ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν σοί»· ἔτι δὲ πρὸς πληροφάναν τῶν ἀκούοντων
 προστίθησι λέγων· «καθὼς ἠγάπησάς με, ἠγάπησα αὐτοὺς καὶ
 αὐτοὶ ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας». Εὐδηλον οὖν ὅτι, ὡς μένει
 ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ἰδίῳ Υἱῷ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ κόλπῳ τῷ πατρικῷ
 15 κατὰ φύσιν, οὕτω καὶ οἱ διὰ τοῦ θεοῦ Πνεύματος ἀναγεννηθέν-
 τες καὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ κατὰ τὴν αὐτοῦ δωρεὰν γενόμενοι
 ἀδελφοὶ καὶ υἱοὶ Θεοῦ καὶ θέσει θεοί, μένουσιν ἐν τῷ Θεῷ καὶ ὁ
 Θεὸς ἐν αὐτοῖς κατὰ χάριν.

6 Οἱ οὖν μὴ γεγονότες τοιοῦτοι, μηδὲ πράξει καὶ γνῶσει καὶ θε-
 20 ωρία καθόλου ἀλλοιωθέντες, πῶς οὐκ αἰσχύνονται Χριστιανοὺς
 ἑαυτοὺς ὀνομάζειν; Πῶς δὲ καὶ στόμα τολμῶσιν ἀνοίγειν καὶ λα-
 λεῖν ἀναιδῶς περὶ τῶν μυστηρίων Θεοῦ τῶν ἀποκεκρυμμένων,
 ἐπὶ ἀμελείας ὡς ἐπὶ στρωμνῆς κατακείμενοι; Πῶς μετὰ Χρι-
 στιανῶν ἐγκαταλέγειν ἑαυτοὺς καὶ μετὰ πνευματικῶν συναρι-
 θμεῖν οὐκ ἐρυθριῶσι; Πῶς τῶν ἱερέων συγκάθεδροι καὶ τοῦ

19. Γεν. 1,26.

20. Ἰω. 3,8.

21. Ἰω. 18,9·8.

22. Ἰω. 15,4·6.

23. Ἰω. 15,4.

24. Ἰω. 17,21.

25. Ἰω. 17,21.

26. Ἰω. 17,26.

27. Ἰω. 17,21.

28. Ἰω. 17,26.

29. Ἰω. 17,21.

30. Ἰω. 17,23.

Ἐπίσης δηλαδή κατ' εἰκόνα τοῦ Ἐπίσης καὶ καθ' ὁμοίω-
ση¹⁹, θεῖα γεννήματα ἀπὸ θεοῦ Πνεῦμα²⁰, πρὸς τοὺς ὁποίους
δικαίως εἶπε καὶ πάντοτε λέγει ὁ Κύριος· «μείνετε σ' ἐμένα,
γιὰ νὰ φέρετε πολὺ καρπὸν»²¹ (καρπὸ ἐννοεῖ τὰ πλήθη τῶν
σωζομένων ἀπ' αὐτοῦς)· «τὸ κλῆμα», λέγει, «ἐὰν δὲν μείνει
στὴν ἄμπελο ξηραίνεται καὶ ρίχνεται στὸ πῦρ»²². «Μείνετε
λοιπὸν ἐσεῖς μέσα σ' ἐμένα καὶ ἐγὼ μέσα σὲ ἐσᾶς»²³. Πῶς
τώρα μένει μέσα σὲ ἐμᾶς καὶ πῶς πάλι μένομε ἐμεῖς μέσα σ'
αὐτὸν μᾶς τὸ δίδαξε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λέγοντας· «ἐσύ, Πά-
τερ, ὑπάρχεις μέσα σὲ ἐμένα καὶ ἐγὼ μέσα σ' ἐσένα»²⁴, καὶ
αὐτοὶ ὑπάρχουν μέσα σὲ ἐμένα²⁵ καὶ ἐγὼ μέσα σ' αὐτούς»²⁶.
Καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιβεβαιώσῃ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ
λόγο καὶ λέγει· «αὐτοὶ ὑπάρχουν μέσα σὲ ἐμένα»²⁷ καὶ ἐγὼ
μέσα σ' αὐτούς²⁸, καθὼς ἐσύ, Πάτερ, ὑπάρχεις μέσα σὲ ἐμέ-
να καὶ ἐγὼ μέσα σ' ἐσένα»²⁹, καὶ ἀκόμη πρὸς πληροφoρία
τῶν ἀκροατῶν προσθέτει καὶ λέγει· «ὅπως μὲ ἀγάπησες,
τοὺς ἀγάπησα»³⁰ καὶ αὐτοὶ κατενόησαν ὅτι ἐσύ μὲ ἀπέστει-
λες»³¹. Εἶναι λοιπὸν φανερὸ ὅτι, ὅπως μένει ὁ Πατὴρ μέσα
στὸν Υἱὸ του³² καὶ ὁ Υἱὸς μέσα στὸν πατρικὸ κόλπο³³ κατὰ
φύση, ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀναγεννήθηκαν³⁴ μὲ τὸ θεοῦ
Πνεῦμα καὶ ἔγιναν ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ καὶ υἱοὶ
Θεοῦ καὶ θέσει θεοί, ἀνάλογα μὲ τὴ δωρεὰ του, μένουν μέσα
στὸν Θεὸ καὶ ὁ Θεὸς μέσα σ' αὐτούς³⁵ κατὰ χάρη.

6 Ὅσοι λοιπὸν δὲν ἔχουν γίνῃ τέτοιοι, οὔτε μεταμορφώ-
θηκαν καθόλου μὲ τὴν πράξη καὶ τὴν γνώση καὶ τὴ θεωρία,
πῶς δὲν ντρέπονται νὰ ὀνομάζουν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς Χρι-
στιανούς; Καὶ πῶς τολμοῦν ν' ἀνοίγουν τὸ στόμα καὶ νὰ λα-
λοῦν μὲ ἀναίδεια γιὰ τὰ ἀποκεκρυμμένα μυστήρια τοῦ
Θεοῦ³⁶, κατακεῖμενοι πάνω στὴν ἀμέλεια σὰν σὲ στρῶμα;
Πῶς δὲν κοκκινίζουν μὲ τὸ νὰ περιλαμβάνουν τοὺς ἑαυτοὺς

31. Ἰω. 17,25. 32. Ἰω. 14,10.

33. Ἰω. 1,18. 34. Ἰω. 3,3.5.

35. Α' Ἰω. 4,12-13. 15-16. 36. Ἐφ. 3,9. Κολ. 1,26.

σώματος καὶ αἵματος τοῦ Δεσποτικοῦ ἱεουργοῦ καὶ λειτουργοῦ οὐ φρίττουσι γίνεσθαι; Ὅλωσ ἐνθεν ἐπαπορῶ, ἀλλ' ἡ τύφλωσις, ὡς εἴρηται, τοῦ νοῦς καὶ ἡ συνεπομένη ἀναισθησία καὶ ἄγνοια καὶ ἡ τικτομένη ἐκ τούτων οἴησις, ὡς πηλὸν παρασκευάζει πα-
 5 τεῖν τὸν ὄντως χρυσόν, τὸν τιμιώτατον λίθον, αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, τὸν Χριστόν. Ὡ τῆς φρικτῆς τόλμης, ὡς ἐπὶ βά-
 θραν ὑψηλὴν ἐπιβαίνειν αὐτοῦ ποιεῖ καὶ ἴστασθαι ἐπ' αὐτήν, ἴν' ἕκαστος τούτων τοῖς πολλοῖς ὑπερέχων δείκνυται καὶ περίβλε-
 πτος. Χριστιανὸς οὖν τοὺς τοιούτους, ποῖος ἄρα Χριστιανὸς
 10 ὀνομάσει;

7 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς πάντα εἰδέναι καὶ λέγειν ἐπιχει-
 ροῦντας καὶ οἰομένους εἶναι τι, μηδὲν ὄντας, ὡς ἐν στήλῃ τῷ
 λόγῳ, ὁποῖοι καὶ ποταποὶ εἰσιν οἱ Χριστιανοὶ ὑπεδείξαμεν, ἵνα
 ἑαυτοῦς τῷ ἀρχετύπῳ συγκρίνοντες, γνώσωνται ὅποσον τῶν ἐν
 15 ἀληθείᾳ Χριστιανῶν ἀπολείπονται. Πρὸς δέ γε ὑμᾶς, τοὺς τοῦ
 Χριστοῦ δούλους καὶ τοῦ μανθάνειν ἐφιεμένους καὶ ἠύτρεπισμέ-
 νους τὴν ἀκοήν, αὐτὸς ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων διὰ τῶν ἀγίων αὐ-
 τοῦ Εὐαγγελίων βοᾷ λέγων· «ἕως τὸ φῶς ἔχετε, τρέχετε πρὸς τὸ
 φῶς, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ». Τρέχετε διὰ μετανοίας ἐν
 20 τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, τρέχετε, τρέχετε ἕως ὁ καιρὸς τῆς
 ἐπιλάμψεως αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἡ τοῦ θανάτου νύξ καταλάβῃ ὑμᾶς καὶ
 τῷ αἰωνίῳ σκότει παραπεμφθήσεσθε. Τρέχετε, ζητεῖτε, κρούετε,
 ἵνα ἀνοιγῇ ὑμῖν ἡ πύλη τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ ἐνδοθεν
 γενήσησθε αὐτῆς καὶ αὐτὴν ἐντὸς ὑμῶν κτήσησθε. Οἱ γὰρ πρὸ
 25 τοῦ κτήσασθαι ταύτην τοῦ τῆδε βίου ὑπεξερχόμενοι, ποῦ ποτε
 ταύτην ἐκεῖ ἀπελθόντες εὐρήσουσιν; Ἐνταῦθα τοίνυν αἰτεῖσθαι

37. Α' Πέτρ. 1,18-19. Ἐβρ. 10,29. 38. Γαλ. 6,3.

39. Ἰω. 12,36. 40. Ἰω. 12,35.

41. Ψαλμ. 118,32. 42. Ἰω. 9,4. 11,10.

τους μαζί με τούς Χριστιανούς και να τούς συναριθμοῦν με τούς πνευματικούς; Πῶς δὲν τρομάζουν να γίνονται συγκάθεδροι τῶν ἱερέων και ἱεουργοὶ και λειτουργοὶ τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος και αἵματος; Ἄπο ὄλα αὐτὰ ἀπορῶ τελείως, ἀλλ' ἡ τύφλωση, ὅπως λέχθηκε, τοῦ νοῦ και ἡ ἀναισθησία και ἡ ἄγνοια ποὺ ἀκολουθεῖ αὐτὴν και ἡ ἀλαζονεία ποὺ γεννᾶται ἀπο αὐτὰ, κάμνει να πατοῦν σὰν πηλὸ τὸν πραγματικὸ χρυσό, τὸν τιμιώτατο λίθο³⁷, τὸν ἴδιο τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ, τὸν Χριστό. Πῶ πῶ φοβερὴ τόλμη· τούς κάμνει ν' ἀνεβαίνουν σὰν σὲ ὑψηλὸ βᾶθρο και να στέκονται σ' αὐτό, για να φαίνεται ὁ καθένας ἀπο αὐτούς στοὺς πολλούς ὅτι ὑπερέχει και ὅτι εἶναι περίβλεπτος. Ποιὸς λοιπὸν Χριστιανὸς θὰ ὀνομάσει ἄραγε Χριστιανούς αὐτούς τούς ἀνθρώπους;

- 7 Ὑποδείξαμε ὄλα αὐτὰ με τὸ λόγο σὰν σὲ στήλη ἐγχάρκτη, ποιοῦ δηλαδὴ εἶδους και μεγαλείου εἶναι οἱ Χριστιανοί, σὲ ἐκείνους ποὺ τὰ ξέρουν ὄλα και ἐπιχειροῦν να τὰ λένε και νομίζουν ὅτι εἶναι κάτι, χωρὶς να εἶναι τίποτε³⁸, για να μάθουν, ἀφοῦ συγκρίνουν τούς ἑαυτούς τους με τὸ πρότυπο, πόσο ὑπολείπονται ἀπο τούς πραγματικούς Χριστιανούς. Πρὸς ἑσᾶς ὄμως τούς δούλους τοῦ Χριστοῦ ποὺ ἔχετε τὴν ἔφεση να μαθαίνετε και πρόθυμη τὴν ἀκοή, βοᾶ μέσω τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων του ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων, λέγοντας: «ὄσο ἔχετε τὸ φῶς, τρέχετε πρὸς τὸ φῶς³⁹, για να μὴ σᾶς καταλάβει τὸ σκοτάδι»⁴⁰. Τρέχετε με τὴ μετάνοια στὴν ὁδὸ τῶν ἐντολῶν του⁴¹, τρέχετε, τρέχετε ὄσο εἶναι ὁ καιρὸς τῆς παρουσίας του, προτοῦ σᾶς καταλάβει ἡ νύχτα τοῦ θανάτου⁴² και παραπεμφθεῖτε στοὺς αἰώνιο σκοτάδι. Τρέχετε, ζητεῖτε, κρούετε, για να σᾶς ἀνοιγεῖ ἡ πύλη⁴³ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν και να βρεθεῖτε ἐντὸς αὐτῆς και να τὴν ἀποκτήσετε μέσα σας⁴⁴. Διότι ὄσοι φεύγουν ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωὴ προτοῦ ἀποκτήσουν αὐτὴν, ποῦ θὰ τὴ βρουν ποτὲ ἐκεῖ ἀπερχόμενοι; Προσταχθήκαμε βέβαια να τὴν αἰτοῦμε και να τὴ

43. Ματθ. 7,7. Λουκᾶ 11,9.

44. Λουκᾶ 17,21.

καὶ ζητεῖν καὶ κρούειν ἐν μετανοίᾳ καὶ δάκρυσι προσετάγημεν, καὶ οὕτω ποιούσιν ὁ Δεσπότης ταύτην ὑπέσχετο δώσειν ἡμῖν. Εἰ οὖν τοῦτο ποιῆσαι καὶ ὑπακοῦσαι τῷ Δεσπότη Χριστῷ οὐ θελήσομεν, ἵνα ἔτι τῷ βίῳ περιόντες σπεύσωμεν λαβεῖν τὴν βασι-
 5 λείαν ἐντὸς ἡμῶν, οὐχὶ ἀπελθόντες ἐκεῖ δικαίως ἀκούσομεν λέγοντος αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς, 'Τί ζητεῖτε νῦν, ἣν διδομένην ὑμῖν παρ' ἐμοῦ λαβεῖν παρητήσασθε; Οὐχὶ πολλὰ παρακαλοῦντός μου ὑμᾶς κοπιᾶσαι καὶ λαβεῖν αὐτὴν παρ' ἐμοῦ, οὐκ ἠβουλήθητε, ἀλλὰ κατεφρονήσατε ταύτης καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν φθαρτῶν καὶ γηϊνῶν
 10 προετιμήσασθε; Ποίοις οὖν ἔργοις ἢ λόγοις ταύτην εὐρεῖν ἀπὸ γε τοῦ νῦν ἐξισχύσητε;'

8 Διὰ τοῦτο τοίνυν, πατέρες καὶ ἀδελφοί, παρακαλῶ ὑμᾶς, πάσῃ σπουδῇ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν φυλαξώμεθα, ἵνα καὶ ζωῆς καὶ βασιλείας ἐπιτευξώμεθα αἰωνίου καὶ μὴ ἀκούσωμεν
 15 νῦν μὲν, «ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν», ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι, «ἀπέλθατε ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ», ἀλλὰ τῆς εὐλογημένης ἐνωτισθῶμεν ἐκείνης φωνῆς, «δεῦτε», λεγούσης, «οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βα-
 20 σιλείαν», ὅτι ἐθρέψατέ με, πεινῶντα τὴν σωτηρίαν ὑμῶν, διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν, ἐποτίσατε, ἐνεδύσατε, συνηγάγετέ με καὶ ἤλθετε πρὸς με, καθάραντες τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ παντὸς σπίλου καὶ ρύπου τῆς ἀμαρτίας· λοιπὸν ἀπολαύσατέ μου τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἡ ἀπόλαυσις ἄρρητος καὶ ζωὴ αἰώνιος καὶ ἀθάνα-
 25 τος»· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ζητοῦμε ἐδῶ καὶ νὰ κρούομε⁴⁵ μὲ μετάνοια καὶ δάκρυα, καὶ ἐὰν κἀμνομε αὐτὸ ὑποσχέθηκε ὁ Δεσπότης νὰ μᾶς τὴ δώσει. Ἐὰν λοιπὸν δὲν θελήσομε νὰ τὸ κἀνομε αὐτὸ καὶ νὰ ὑπακούσομε στὸν Δεσπότη Χριστό, γιὰ νὰ σπεύσομε νὰ λάβομε τὴ βασιλεία μέσα μας, ὅσο ἀκόμη βρισκόμαστε στὴ ζωὴ, δικαίως δὲν θὰ ἀκούσομε, ὅταν ἀπέλθομε ἐκεῖ, νὰ μᾶς λέγει, 'Τί ζητεῖτε τώρα, ἀφοῦ ὅταν σᾶς δινόταν αὐτὴ ἀπὸ ἐμένα ἀρνηθήκατε νὰ τὴ λάβετε; Ἐσεῖς δὲν εἴσθε, πού, ἐνῶ σᾶς παρακαλοῦσα ἐπίμονα νὰ κοπιάσετε καὶ νὰ τὴ λάβετε ἀπὸ ἐμένα, δὲν θελήσατε, ἀλλὰ τὴν περιφρονήσατε καὶ προτιμήσατε τὴν ἀπόλαυση τῶν φθαρτῶν καὶ γηϊνῶν; Μὲ ποιά λοιπὸν ἔργα καὶ λόγους θὰ μπορέσετε ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα νὰ τὴ βρεῖτε;'

- 8 Γι' αὐτὸ λοιπὸν, πατέρες καὶ ἀδελφοί, σᾶς παρακαλῶ νὰ φυλαξομε μὲ πολὺ ζῆλο τις ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ μας, γιὰ νὰ ἐπιτύχομε τὴν αἰώνια καὶ ζωὴ καὶ βασιλεία, καὶ γιὰ νὰ μὴ ἀκούσομε τώρα βέβαια, «ὅποιος ἀπειθεῖ στὸν Υἱὸ δὲν θὰ δεῖ τὴ ζωὴ, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω του»⁴⁶, ἐνῶ στὸν μέλλοντα αἰῶνα, «φύγετε μακριὰ ἀπὸ ἐμένα⁴⁷, δὲν σᾶς γνωρίζω ἀπὸ ποῦ εἴσθε»⁴⁸. ἀλλὰ νὰ ἀκούσομε τὴν εὐλογημένη ἐκείνη φωνὴ νὰ λέγει· «ἐλᾶτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατέρα μου καὶ κληρονομήστε τὴν ἐτοιμασμένη γιὰ σᾶς βασιλεία»⁴⁹, διότι μὲ θρέψατε μὲ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν μου, ὅταν πεινοῦσα γιὰ τὴν σωτηρία σας, μὲ ποτίσατε, μὲ ντύσατε, μὲ συμμαζέψατε καὶ ἤλθατε πρὸς ἐμένα⁵⁰, ἀφοῦ καθαρῖσατε τὶς καρδιές σας ἀπὸ κάθε κηλίδα καὶ ρύπο τῆς ἁμαρτίας. Ἀπολαῦστε τώρα τὰ ἀγαθὰ μου, τῶν ὁποίων ἡ ἀπόλαυση εἶναι ἄρρητη καὶ ἡ ζωὴ αἰώνια καὶ ἀθάνατη. Αὐτὴν εἴθε νὰ ἐπιτύχομε ὅλοι μας μὲ τὴ χάρη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

45. Ματθ. 7,7. Λουκᾶ 11,9. 48. Λουκᾶ 13,25. Ματθ. 7,23.

46. Ἰω. 3,36.

49. Ματθ. 25,34.

47. Ματθ. 7,23.

50. Ματθ. 25,35-36.

ΛΟΓΟΣ ΙΣ'

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

Καὶ τίς ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Καὶ ὅπως τοῖς
καθαροῖς τὴν καρδίαν ἀποκαλύπτονται. Καὶ διήγησις
5 ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς περὶ τινος ὑποτακτικοῦ, λα-
βόντος Πνεῦμα ἅγιον ταῖς εὐχαῖς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ
πατρός.

1 Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ τέκνα, νεώτερός τις διηγήσατό μοι
λέγων ὅτι· “Ὑποτακτικὸς τυγχάνων πατρὸς τιμίου καὶ ἰσοστα-
10 σίου τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἀγίων, ἀκούων παρ’ αὐτοῦ πολ-
λάκις θείας οὐρανόθεν γινομένης ἐν τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐλλάμ-
ψεις, φωτὸς με πλῆθος καὶ ὀμίλιαν Θεοῦ δι’ αὐτοῦ πρὸς ἀνθρώ-
πους, ἐθαύμαζον. Καὶ τοσαύτην εἶχον, φησί, τὴν ἐπιθυμίαν καὶ
τὸν ἔρωτα τοῦ τοιούτου καλοῦ, ὥστε τῇ ἐννοίᾳ τῇ πρὸς αὐτὸ πάν-
15 των τῶν ἐπιγείων καὶ ἐπουρανίων ἐπιλανθάνεσθαί με, οὐ μόνον
δὲ ἀλλὰ καὶ πάσης βρώσεώς τε καὶ πόσεως καὶ σωματικῆς παν-
τοίας ἀνέσεως. Μέγας δὲ ὑπάρχων ὁ ἐν ἀγίοις ἅγιος οὗτος καὶ τῷ
προορατικῷ κεκοσμημένος χαρίσματι, βλέπων με ἀδιστάκτως
ἐπιτελοῦντα μόνον τὰ παρ’ αὐτοῦ μοι ἐπιτασσόμενα καὶ μήτε
20 ἐσθίοντα μήτε πίνοντα, ἀλλὰ σύννου ὄντα δι’ ὄλου καὶ ὡς ὑπό-
τινος ἰοῦ δαπανώμενον, συμπάθειαν κεκτημένος ἀμέτρητον,
προσέταπτό μοι μετ’ ἐπιτιμίου, καὶ μὴ βουλόμενος ἤσθιον· ἐφο-

---

1. Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος. Βλ. ὑποσημείωση 19 τοῦ
6ου Λόγου.

ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ'

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Και ποιά είναι ή θεωρία τῶν μυστηρίων αὐτοῦ, καὶ διὰ ἀποκαλύπτονται σ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν καθαρὴ καρδιά. Ἐπίσης στὴν ἀρχὴ ἐκτίθεται ἐπωφελεῖς διήγησις γιὰ κάποιον ὑποτακτικό, ποὺ ἔλαβε Πνεῦμα ἅγιο μὲ τὶς εὐχὰς τοῦ πνευματικοῦ του πατρός.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ τέκνα, κάποιος νεώτερος¹ μοῦ διηγήθηκε τὰ ἑξῆς: Ἐπειδὴ συνέβηκε νὰ εἶμαι ὑποτακτικὸς ἐνὸς τίμιου πατρὸς καὶ ἰσάξιου τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἁγίων, ἀκούοντας ἀπὸ αὐτὸν ὅτι πολλὰς φορὰς ἔγιναν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ θεῖες ἐλλάμψεις στοὺς ἀγωνιζόμενους, καὶ πλῆθος φωτὸς καὶ μέσω αὐτοῦ ὁμιλία Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, θαύμαζα. Καὶ εἶχα', λέγει, 'τόση μεγάλη ἐπιθυμία καὶ ἔρωτα γιὰ τὸ καλὸ αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ὥστε, ἐπειδὴ σκεπτόμουν αὐτό, συνέβαινε νὰ λησμονῶ ὅλα τὰ ἐπίγεια καὶ ἐπουράνια, καὶ ὄχι μόνο αὐτά, ἀλλὰ καὶ κάθε βρώσι καὶ πόσι καὶ ὅποιαδήποτε σωματικὴ ἄνεσις. Ἐπειδὴ ὁ ἅγιος αὐτὸς ἦταν μέγας² ἀνάμεσα στοὺς ἁγίους καὶ στολισμένος μὲ τὸ προορατικὸ χάρισμα, βλέποντάς με νὰ ἐπιτελῶ ἀδίστακτα μόνο ὅσα μὲ διέτασσε ἐκεῖνος καὶ ὅτι οὔτε ἔτρωγα οὔτε ἔπινα, ἀλλ' ἤμουν συνεχῶς σκεπτικός, σὰν νὰ κατατρωγόμεν ἀπὸ κάποιον ἰό, ἐξ αἰτίας τῆς ἀμέτρητης συμπάθειας ποὺ εἶχε, μὲ διέτασσε μὲ ἀπειλὴ τιμωρίας νὰ τρώγω, καί, παρ' ὄλο ποὺ δὲν ἤθελα, ἔτρωγα, διότι φοβόμουν', λέγει, 'τὴν ἁμαρτία τῆς

2. Ὁ νέος Θεολόγος ἐννοεῖ τὸν ἅγιο Συμεὼν τὸν Στουδίτη τὸν Εὐλαβῆ καὶ πνευματικὸ του πατέρα.

βούμην γάρ, φησί, τὸ κρίμα τῆς παρακοῆς. Ὅσον οὖν τροφῆς μετελάμβανον, πλεῖον ἐφλεγόμην καὶ τὴν ἀνάγκην οὐκ ἔφερον, ὡς καὶ ποταμηδὸν ἐκχέειν με τὰ δάκρυα καὶ οὕτω τῆς τραπέζης πολλάκις ἀνίστασθαι. Ἐδόκουν γάρ, ὁ ἀναίσθητος, ὅτι ἐμποδίζει 5 μου τὴν πρόθεσιν, μὴ εἰδὼς οἷον ἔχω πόνον ἐνδότατον, καὶ οὕτως ἔχων ἠγνόουν, ὁ ἄθλιος, ὅτι καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐγίνωσκε τοὺς κρυπτοὺς τῆς καρδίας μου. Τοῦτο γὰρ διὰ τῶν ἐξῆς δηλωθήσεται.

2 Ἐν μιᾷ οὖν συνέβη ἡμῖν ἐν τῇ πόλει εἰσελθεῖν, ἐν ἧ καὶ τὴν 10 κάτοικησιν εἶχε, πρὸς τὸ τοὺς πνευματικοὺς αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι παῖδας. Δι' ὄλης τοίνυν τῆς ἡμέρας ἐν αὐτοῖς διατρίψαντες (πολλοὺς γὰρ ὠφέλει καὶ μόνον φαινόμενος), ἐσπέρας ἐλθόντες ἐν τῷ κελλίῳ καὶ ὡσπερ ἀπὸ τοῦ πολλοῦ κόπου καὶ καύματος πρόσπεινοι γεγονότες καὶ ἔκδιψοι (οὐδαμοῦ γὰρ εἶχεν ἔθος ὕπνου με- 15 ταλαμβάνειν, καίπερ θερινῆς οὐσης τῆς ὥρας καὶ αὐτὸς γέρων ὢν, ὡς περὶ τὰ ἐξήκοντα ἐληλακῶς ἔτη), καθεσθέντες πρὸς τὸ μεταλαβεῖν ἄρτου, ἐγὼ οὐκ ἤσθιον. Ἦμην γὰρ τῷ σῶματι πλήρης κατάκοπος. Ἐλογιζόμην γὰρ ὅτι, εἰ μεταλάβω τροφῆς καὶ πόσεως, οὐ μὴ δυνηθῶ ἐν τῇ εὐχῇ μου στηῆναι τὸ σύνολον 20 πρὸς τὴν τοῦ ποθουμένου ζήτησιν. Ταῦτα, φησὶν, ἐννοῶν, ἐκαθεζόμην ὡσπερ ἐξεστηκῶς.

3 Ὁ οὖν ἅγιος, ἰδὼν με καὶ τὸν κόπον ὃν μετ' αὐτοῦ ἐκοπίασα ἀναλογισάμενος καὶ γνοὺς τὴν αἰτίαν, οἷα δὴ τῷ διορατικῷ κεκοσμημένος, ὡσπερ εἴρηται, χαρίσματι, δι' ἣν ταῦτα ὑπέμενον, εἰς 25 συμπάθειαν ἐκινήθη πολλὴν καὶ λέγει μοι μετ' ἐπιτιμίου· Φάγε, τέκνον, καὶ πίε καὶ μὴ λυποῦ ἀπὸ τοῦ παρόντος. Εἰ γὰρ μὴ ἠθελεν ὁ Θεὸς ἐλεῆσαί σε, οὐκ ἂν ηὐδόκησεν ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς. Ἐφάγομεν οὖν, φησὶν καὶ ἐπίομεν καὶ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν· ἤσθιε γὰρ τῇ ἐμῇ κάκεῖνος ἐξακολουθῶν ἀσθενεῖα. Εἶτα τῆς τραπέζης ἀρ- 30 θείσης φησὶ πρὸς ἐμέ· Γίνωσκε, τέκνον, ὅτι οὐτε νηστεία, οὐτε ἀγρυπνία, οὐτε κόπῳ σωματικῷ, οὐτε τινὶ ἐτέρῳ τῶν δεξιῶν

παρακοής. Ὅσο ὅμως ἔπαιρνα τροφή, περισσότερο φλεγόμενον καὶ δὲν ὑπέφερα τὴν ὑποχρέωση αὐτή, ὥστε ἔχυνα τὰ δάκρυα σὰν ποτάμι καὶ πολλές φορές σηκωνόμουν ἔτσι ἀπὸ τὸ τραπέζι. Διότι νόμιζα, ὁ ἀναίσθητος, ὅτι μοῦ ἐμποδίζει τὴν πρόθεση, μὴ γνωρίζοντας ποιὸν ἐσωτερικὸ πόνον ἔχω, καὶ βρισκόμενος σ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἀγνοοῦσα, ὁ ἄθλιος, ὅτι γνώριζε καὶ τοὺς κρυφοὺς λογισμοὺς τῆς καρδιάς μου. Αὐτὸ βέβαια θὰ φανερωθεῖ μὲ τὰ ὅσα θὰ λεχθοῦν στὴ συνέχεια.

2 Μία ἡμέρα συνέβηκε νὰ εἰσέλθομε στὴν πόλιν, ὅπου εἶχε τὸ οἶκημά του, μὲ σκοπὸ νὰ ἐπισκεφθεῖ τὰ πνευματικά του τέκνα. Ἀφοῦ λοιπὸν περᾶσαμε ὅλη τὴν ἡμέρα κοντὰ σ' αὐτοὺς (πολλοὺς βέβαια ὠφελοῦσε καὶ μόνο μὲ τὴν παρουσίαν του) καὶ ἦλθαμε τὸ βράδυ στὸ κελλί (διότι εἶχε συνήθεια νὰ μὴ κοιμᾶται πουθενά, ἂν καὶ ἦταν θερινὴ ἡ ὥρα καὶ αὐτὸς γέροντας, διότι εἶχε περασμένα τὰ ἐξήντα ἔτη), ὅπως εἶχαμε πεινάσει καὶ εἶχαμε διψᾶσει ἀπὸ τὸν πολὺ κόπο καὶ τὴ ζέστη, καθίσαμε νὰ μεταλάβομε ἄρτο· ἐγὼ ὅμως δὲν ἔτρωγα, διότι ἦμουν κατάκοπος στὸ σῶμα, καὶ σκεπτόμουν ὅτι, ἐὰν πάρω τροφή καὶ πόση, δὲν θὰ μπορέσω νὰ σταθῶ στὴν προσευχῇ μου γιὰ τὴ ζήτησιν τοῦ ποθουμένου. Σκεπτόμενος, λέγει, αὐτὰ, καθόμουν σὰν σὲ ἔκστασιν.

3 Ὁ ἅγιος λοιπὸν, ὅταν μὲ εἶδε καὶ ἀναλογίσθηκε τὸν κόπον ποὺ ἔκανα μαζί του, ὄντας στολισμένος, ὅπως λέχθηκε, μὲ τὸ διορατικὸ χάρισμα, γνώρισε τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία ὑπέμενα αὐτὰ, καὶ κινηθεὶς σὲ πολλὴ συμπάθεια, μοῦ λέγει μὲ ἐπιτιμητικὸ τρόπο· Τέκνο, φάγε καὶ πιές καὶ στὸ ἐξῆς νὰ μὴ λυπᾶσαι. Διότι, ἐὰν δὲν ἤθελε ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἐλεήσει, δὲν θὰ ἐπέτρεπε νὰ ἔλθεις πρὸς ἐμᾶς. Φάγαμε λοιπὸν, λέγει, καὶ ἤπιαμε καὶ περισσότερο ἀπὸ τὸ ἀναγκαῖο. Διότι ἔτρωγε καὶ ἐκεῖνος ἀκολουθώντας τὴ δική μου ἀδυναμία. Ἐπειτα, ἀφοῦ σηκώθηκε τὸ τραπέζι, μοῦ εἶπε· Νὰ γνωρίζεις, τέκνο, ὅτι οὔτε μὲ τὴ νηστεία, οὔτε μὲ τὴν ἀγρυπνία, οὔτε μὲ σωματικὸ κόπον, οὔτε μὲ κάποια ἄλλη ἀπὸ τίς δεξιὰς πράξεις χαίρεται,

πράξεων χαίρει ὁ Θεὸς καὶ ἐμφανίζεται, εἰ μὴ ταπεινῆ τε καὶ μόνῃ ἀπεριέργῳ καὶ ἀγαθῇ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ'. Ταῦτα τοιγαροῦν ἀκούσας ἐγὼ καὶ θαυμάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ παραινέσει τοῦ ἀγίου, ἐπὶ πλεῖστόν τε ἐκκαϊόμενος καὶ τὰς ἀμαρτίας μου τῇ τοῦ
 5 νοῦς ὀξύτητι πάσας ἐν ριπῇ ἐπὶ μνήμῃς μου φέρων, περιελιμναζόμενῃ τοῖς δάκρυσιν καὶ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ τοὺς ἀγίους καὶ τούτους κρατήσας, 'Εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ', ἔφην, 'ἅγιε τοῦ Θεοῦ, ἵνα διὰ σοῦ εὐρω ἔλεος, ἐπεὶ ἐξ ὧν εἶπας ἀγαθῶν, ἐμοὶ οὐδὲ ἐν πρόσεστιν, εἰ μὴ πολλαὶ ἀμαρτίαι, ἃς ἐπίστασαι καὶ αὐτός'. Συμ-
 10 παθήσας οὖν με ἐπὶ πλεῖον ὁ ἅγιος καὶ δακρύσας, εἶτα κελεύσας με ἀναστῆναι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, φησί· 'θαρρῶ τῷ Θεῷ, τῷ τὴν χάριν αὐτοῦ πλουσίως μοι δωρησαμένῳ, ὅτι ταύτην καὶ σοὶ δισσωῶς δωρήσεται ὑπὲρ τῆς πίστεως μόνῃς ἧς ἔχεις καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν ἐμὴν ταπεινῶσιν'. Τοῦτον τοίνυν τὸν λόγον ὡς ἐξ
 15 αὐτοῦ δεξάμενος τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ παρὰ Ἡλιοῦ πρὸς Ἐλισαίῃ γεγόμενον ἐννοήσας καὶ πιστεύσας ὅτι, εἰ καὶ ἀνάξιος ἐγώ, ἀλλ' ὁ Θεὸς φιλάνθρωπος, συντόμως ποιῶν τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν, βαλὼν καὶ αὖθις μετάνοιαν καὶ αἰτήσας εὐχὴν, ἀπῆλθον πρὸς τὸ κελλίον μου, ἐντολὴν λαβὼν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι
 20 μόνον Τρισάγιον καὶ ὑπνῶσαι.

4 Εἰσελθὼν οὖν ἐνθα εἰώθην προσεύχεσθαι καὶ τὸ "Ἄγιος ὁ Θεὸς' ἐναρξάμενος, μνησθεὶς τε τῶν λόγων τοῦ ἀγίου, εὐθέως εἰς δάκρυα καὶ εἰς πόθον θεῖον ἐπὶ τοσοῦτον ἐκινήθην, ὥστε μὴ δύνασθαι με διὰ λόγου παραστήσαι τὴν γενομένην μοι τηνικαῦτα
 25 χαρὰν τε καὶ ἡδονήν. Ἀλλὰ γὰρ εὐθὺς πρηνῆς πεσὼν ἐπὶ γῆς εἶδον, καὶ ἰδοὺ φῶς πολὺ νοερῶς ἐπιλάμψαν μοι καὶ προσλαβόμενόν μου τὸν νοῦν ὅλον ἅμα πρὸς ἑαυτὸ καὶ τὴν ψυχὴν, ὥστε τῷ ἀθρώπῳ τοῦ θαύματος ἐκπλαγῆναί με καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γενέ-

3. Β' Βασ. 2,9-10.

4. Ψαλμ. 144,19.

5. Εἶναι ἡ γνωστὴ σύντομη προσευχή· «ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος Ἰσχυρός,

καὶ ἐμφανίζεται ὁ Θεός, παρὰ μόνο στήν ταπεινὴ καὶ ἀπερίεργη καὶ ἀγαθὴ ψυχὴ καὶ καρδιά. Ὅταν λοιπὸν ἐγὼ ἄκουσα αὐτά, θαύμασα γιὰ τὸ λόγο καὶ τὴν συμβουλὴ τοῦ ἀγίου, καὶ φλεγόμενος ἀκόμη περισσότερο καὶ φέροντας στὴ μνήμη μου ὅλες τὶς ἁμαρτίες μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ νοῦ σὰν σέριπτή, περιελουζόμενος μὲ τὰ δάκρυα καὶ πέφτοντας στὰ πόδια τοῦ ἀγίου τὰ κράτησα καὶ εἶπα: 'Νὰ εὐχεσαι γιὰ μένα, ἅγιε τοῦ Θεοῦ, νὰ βρῶ ἔλεος μέσω σου, ἐπειδὴ ἀπὸ ὅσα εἶπες ἀγαθὰ, τίποτε δὲν μοῦ δόθηκε, παρὰ μόνο πολλὰς ἁμαρτίες, τὶς ὁποῖες γνωρίζεις καὶ ἐσὺ ὁ ἴδιος'. Νοιώθοντας τότε ὁ ἅγιος ἀκόμη μεγαλύτερη συμπάθεια γιὰ μένα καὶ δακρῦζοντας, κέλευσε στὴ συνέχεια νὰ σηκωθῶ ἀπὸ τὸ ἔδαφος καὶ εἶπε: 'Ἐλπίζω στὸν Θεό, ποὺ μοῦ ἔδωσε πλουσίως τὴ χάρι του, ὅτι αὐτὴ τὴ χάρι θὰ τὴ δωρήσει καὶ σὲ σένα διπλῆ, ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως ποὺ ἔχεις πρὸς αὐτὸν καὶ ἐξ αἰτίας τῆς δικῆς μου ταπεινότητος. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγο σὰν νὰ τὸν δέχθηκα ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ καὶ σκεπτόμενος ἐκεῖνο ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν Ἥλιου πρὸς τὸν Ἐλισσαῖο³ καὶ ἀφοῦ πιστεψα ὅτι, ἂν καὶ εἶμαι ἀνάξιος ἐγὼ, ὅμως ὁ Θεὸς εἶναι φιλόανθρωπος καὶ ἐκτελεῖ μὲ ζῆλο τὸ «θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν»⁴, ἀφοῦ ἔβαλα καὶ πάλι μετάνοια καὶ ζήτησα εὐχή, ἀναχῶρησα πρὸς τὸ κελλί μου μὲ τὴν ἐντολὴ ἀπὸ αὐτόν νὰ κάνω μόνο Τρισάγιο⁵ καὶ νὰ κοιμηθῶ.

- 4 Ἀφοῦ εἰσῆλθα λοιπὸν ἐκεῖ ὅπου συνήθιζα νὰ προσεύχομαι καὶ ἄρχισα τὸ «Ἅγιος ὁ Θεός», καὶ θυμήθηκα τοὺς λόγους τοῦ ἀγίου, ἀμέσως τόσο πολὺ παρακινήθηκα σὲ δάκρυα καὶ σὲ θεῖο πόθο, ὥστε νὰ μὴ μπορῶ νὰ παρουσιάσω μὲ λόγια τὴν χαρὰ καὶ ἡδονὴν ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ αὐτά. Ἄλλ' εὐθύς, ἀφοῦ ἔπεσα πρηγῆς στὴ γῆ, εἶδα: καὶ νὰ, μὲ περιέχουσε νοερῶς πολὺ φῶς καὶ μοῦ πῆρε ὅλον τὸν νοῦ καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς αὐτό, ὥστε νὰ ἐκπλαγῶ ἀπὸ τὸ ξαφνικὸ τοῦ θαύματος καὶ νὰ βρεθῶ σὰν σὲ κατάστασι ἐκστάσεως. Καὶ ὄχι

ἅγιος Ἀθάνατος». Βλ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Περὶ τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου* ch. 6. P.G. 96,37BC.

σθαι. Οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπελαθόμην τοῦ τε τόπου, ἐν ᾧ ἰστά-
 μην, καὶ ὅστις ὑπῆρχον καὶ ποῦ, μόνον κράζων τὸ 'Κύριε ἐλέη-
 σον', καθὼς καὶ ἐν συναισθήσει γενόμενος τοῦτο λέγων ἐπέ-
 γνων· τίς δὲ ἦν ὁ λαλῶν, πάτερ, ἡ κινῶν μου τὴν γλῶτταν, οὐκ
 5 οἶδα, φησίν, ὁ Θεὸς οἶδεν. Εἶτε γὰρ ἐν σώματι, εἶτε ἐκτὸς τοῦ
 σώματος τῷ φωτὶ τούτῳ προσωμίλησα, οἶδεν αὐτὸ τὸ φῶς, τὸ
 καὶ ἀποδιῶξαν ὅσον ἀχλυῶδες ὑπῆρχεν ἐν τῇ ψυχῇ μου καὶ ἅπαν
 γῆϊνον φρόνημα, τὸ ἀπελάσαν ἀπ' ἐμοῦ ὕλην ὄση παχεῖα καὶ βά-
 ρος σώματος τὸ ἀκηδῖαν καὶ νάρκωσιν ἐμποιῆσαν τοῖς ἐμοῖς μέ-
 10 λεσιν. Οὕτω γὰρ ἐτόνωσεν, ὦ θαύματος φρικτοῦ, καὶ ἐνίσχυσε
 τὴν ἐκλυσιν τῶν ἄρθρων καὶ νεύρων, τὴν ἐκ τοῦ πολλοῦ κόπου
 μοι τηνικαῦτα προσγενομένην, ὡς δόξαι καὶ φανῆναί μοι φθορᾶς
 ἰμάτιον ἀποδύσασθαι. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χαρὰν εὐθέως πολ-
 λὴν νοεράν τε αἰσθήσιν καὶ γλυκύτητα ὑπὲρ πᾶσαν γεῦσιν τῶν
 15 ὀρωμένων ἐν τῇ ψυχῇ μου ἀφράστως ἐνέσταξεν, ἔτι δὲ ἐλευθε-
 ρίαν καὶ λήθην πάντων λογισμῶν, τῶν ἐν τῷ βίῳ, καὶ αὐτὸν τὸν
 τῆς ἐκδημίας τρόπον τῆς παρούσης ζωῆς παραδόξως ἐχαρίσατό
 μοι καὶ ἐγνώρισε. Πρὸς γὰρ μόνην τὴν ἐκείνου τοῦ φωτὸς ἄρρη-
 τον εὐφροσύνην πᾶσαι καὶ τοῦ νοὸς καὶ τῆς ψυχῆς αἱ αἰσθήσεις
 20 μου ἐκολλήθησαν.

5 Ἀλλὰ γὰρ τοῦ φανέντος μοι, φησίν, ἐκείνου ἀπλέτου φωτός
 (οὐδὲ γὰρ ἔχω τι ἕτερον τοῦτο καλέσαι οἰκεῖον καὶ κατάλληλον
 ὄνομα), ἠρέμα πῶς ὑπολωφῆσαντος καὶ οἴονεῖ συσταλέντος, ἐν
 συναισθήσει ἐγενόμην καὶ γνοὺς οἶα ἡ τούτου δύναμις ἀθρόον
 25 εἰργάσατο ἐν ἐμοὶ καὶ ἐννοήσας τὸν αὐτοῦ χωρισμὸν καὶ ὡς πάλιν
 ἐν τῷ βίῳ μόνον με κατέλιπεν ἀναλογισάμενος, λύπη κάτοχος
 γέγονα καὶ ὀδύνη βαρεῖα τοσαύτη, ὡς ἐκφράσαι ἀξίως ἀπορῶ τὸ
 μέγεθος τῆς δίκην πυρὸς ἀναφθείσης ἐν τῇ καρδίᾳ μου ποικίλης
 καὶ σφοδροτάτης ὀδύνης. Λοιπὸν οὖν παράστησον, ἔλεγεν, εἰ δύ-

μόνο αυτό, αλλά ξέχασα και τὸν τόπο στὸν ὁποῖο στεκόμουν, ὅπως ἐπίσης καὶ ποιός ἦμουν καὶ ποῦ βρισκόμουν, μόνον ἔκραζα τὸ «Κύριε ἐλέησον», ὅπως διεπίστωσα ὅταν ἦλθα σὲ συναίσθηση, ὅποτε συνέχισα νὰ τὸ λέγω. Ποιός ὅμως ἦταν, πάτερ, ἐκεῖνος πὺ μιλοῦσε ἢ κινουῦσε τὴ γλώσσα μου «δὲν γνωρίζω», λέγει, «ὁ Θεὸς γνωρίζει. Εἴτε βέβαια μὲ τὸ σῶμα, εἴτε ἔξω ἀπὸ τὸ σῶμα»⁶ συναντήθηκα μὲ τὸ φῶς αὐτό, τὸ γνωρίζει αὐτὸ τὸ φῶς, τὸ ὁποῖο καὶ ἔδιωξε ὅ,τι σκοτεινὸ ὑπῆρχε στὴν ψυχὴ μου καὶ ὅλο τὸ γήινο φρόνημα, αὐτὸ τὸ ὁποῖο ἀπομάκρυνε ἀπὸ μένα τὴν παχύτητα τῆς ὕλης καὶ τὸ βάρος τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖο δημιουργοῦσε στὰ μέλη μου ἀκηδία καὶ νάρκωση. Διότι, πῶ πῶ θαῦμα φρικτό, τόσο τόνωσε καὶ ἐνίσχυσε τὴ χαλάρωση τῶν ἀρθρώσεων καὶ νεύρων πὺ μοῦ εἶχε γίνει τότε ἀπὸ τὸν πολὺ κόπο, ὥστε νὰ νομίσω καὶ νὰ μοῦ φανεῖ, ὅτι ἀπεκδύθηκα τὸ ἱμάτιο τῆς φθορᾶς. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἀμέσως ἐνστάλαξε κατὰ τρόπο ἄφραστο στὴν ψυχὴ μου πολλὴ χαρὰ καὶ νοερὴ αἴσθηση καὶ γλυκύτητα ἀνώτερη ἀπὸ κάθε γεῦση τῶν ὀρωμένων, καὶ ἀκόμη ἐλευθερία καὶ λήθη ἀπὸ ὅλους τοὺς λογισμοὺς τοῦ βίου, καὶ μοῦ χαρίσθηκε καὶ μοῦ ἔκανε γνωστὸ παραδόξως καὶ αὐτὸν τὸν τρόπο τῆς ἐκδημίας ἀπὸ τὴν παρούσα ζωὴ. Διότι ὅλες οἱ αἰσθήσεις μου, καὶ τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς, προσκολλήθηκαν μόνον πρὸς τὴν ἄρρητη εὐφροσύνη ἐκείνου τοῦ φωτός.

- 5 Ἀλλά, λέγει, ἀφοῦ ἐκεῖνο τὸ ἄπλετο φῶς (διότι δὲν ἔχω κανένα ἄλλο οἰκεῖο καὶ κατάλληλο ὄνομα νὰ τὸ ὀνομάσω), πὺ μοῦ φανερώθηκε, ὑποχώρησε κάπως ἤρεμα καὶ περίπου συνεστάληκε, ἦλθα σὲ συναίσθηση καί, ἀφοῦ γνώρισα ὅσα ξαφνικὰ ἐπιτέλεσε σ' ἐμένα ἢ δύνάμη του καὶ ἐννόησα τὸν χωρισμὸ του καὶ ἀναλογίσθηκα ὅτι πάλι μὲ ἐγκατέλειψε μόνον στὴ ζωὴ, μὲ κατέλαβε λύπη καὶ βαρεῖα ὀδύνη, τόση, ὥστε δυσκολεύομαι νὰ ἐκφράσω ἀξίως τὸ μέγεθος τῆς ποικίλης καὶ σφοδρότατης ὀδύνης πὺ ἀνάφθηκε σὰν φωτιὰ στὴν καρδιά μου. Λοιπὸν, ἔλεγε, παράστησε ἐσὺ, πάτεο, ἐὰν

νασαι σύ, πάτερ, τόν τε πόνον τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τὸ ἄμετρον καὶ τὸ πλῆθος τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς μεγίστης εὐεργεσίας τὸ ὕψος. Ἐγὼ γὰρ οὔτε λέγειν διὰ στόματος δύναμαι οὔτε τῷ καταλαβεῖν τὸ ἀπέραντον τῆς ὀράσεώς».

6 «Ἄλλ' εἶπέ μοι σύ, ὦ σεβασμιώτατε πάτερ καὶ ἀδελφέ», ἔφην ἐγώ, «τὰς τοῦ ὄραθέντος σοι ἐνεργείας τρανότερον καὶ σαφέστερον». Ὁ δὲ γλυκὺς ἐκεῖνος καὶ πλήρης Πνεύματος θείου καὶ θεωρίας ἠξιωμένος προσηνεστάτη καὶ μελιρρῦτῳ φωνῇ τάχιστα ἀπεκρίνατο· Ἐὐφραίνει, πάτερ, φαινόμενον καὶ τιτρώσκει
10 κρυπτόμενον. Καὶ πλησίον μου γίνεται καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναφέρει με. Μαργαρίτης ἐστί. Καὶ τὸ φῶς ἐπενδύει με καὶ ὡς ἄστρον μοι φαίνεται καὶ ὑπάρχει τοῖς πᾶσι ἀχώρητον. Ἀπαστράπτει ὡς ἥλιος καὶ τὴν κτίσιν συνεχομένην κατανοῶ ἐν αὐτῷ, τὰ ἐν αὐτῇ πάντα δεικνύει μοι καὶ φυλάσσειν προστάττει μοι τὰ μέτρα τὰ
15 ἴδια. Συνέχομαι ὑπὸ στέγης καὶ τοίχων καὶ τοὺς οὐρανοὺς διανοίγει μοι. Τοὺς ὀφθαλμοὺς μου αἴρω αἰσθητῶς τὰ ἐκεῖσε θεάσασθαι καὶ πάντα βλέπω καθὼς ὑπῆρχον τὸ πρότερον. Θαυμάζω τὸ γεγονὸς καὶ ἀκούω φωνῆς μυστικῶς λεγούσης μοι ἄνωθεν· Ταῦτα αἰνίγματα εἰσι καὶ προοίμια, τὸ γὰρ τέλειον οὐ θεάσῃ ἕως
20 τὴν σάρκα ἐνδέδυσαι. Ἄλλὰ πρὸς ἑαυτὸν ἐπίστρεφε καὶ βλέπε μή τι πράξης τῶν τὰ ἐνταῦθα ἀποστερούντων σε. Εἰ δὲ καὶ παρασφαλεῖς, εἰς ὑπόμνημα ταπεινώσεως, ἀλλὰ μὴ ἀποστῆς τῆς μετανοίας ἐπιμελούμενος. Αὕτη γὰρ καὶ τὰ προγεγονότα καὶ τὰ γινόμενα πταίσματα, τῇ ἐμῇ φιλανθρωπίᾳ ἐνουμένη, ἐξαφανίζει».

7 Ταῦτα τοίνυν ἀκηκοῶς ἐγὼ ἐξ αὐτοῦ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, μικροῦ δεῖν ἐξέστην καὶ ὄλος σύντρομος ἐγενόμην, ἐννοήσας ἐξ αὐτῆς εἰς ὅσον εὐθὺς ὕψος θεωρίας ἀνῆλθε καὶ γνώσεως ἐκ μόνης τῆς πρὸς τὸν πνευματικὸν πατέρα αὐτοῦ ἀγάπης καὶ πίστεως

7. Ματθ. 13,46.

8. Β' Κορ. 13,12.

μπορεῖς, τὸν πόνο τοῦ χωρισμοῦ καὶ τὴν ἀμέτρητη ἀγάπη καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἔρωτα καὶ τὸ ὕψος τῆς μέγιστης εὐεργεσίας. Διότι ἐγὼ δὲν μπορῶ οὔτε νὰ μιλήσω μὲ τὸ στόμα οὔτε νὰ κατανοήσω μὲ τὸν νοῦ τὴν ἀπεραντωσύνη τῆς ὀράσεως'.

6 "Ἀλλὰ διηγῆσου μου ἐσὺ λαμπρότερα καὶ σαφέστερα, σεβασμιώτατε πάτερ καὶ ἀδελφέ', εἶπα ἐγὼ, 'τίς ἐνέργειες ἐκείνου ποὺ φανερώθηκε σ' ἐσένα'. Ὁ γλυκὺς τότε ἐκεῖνος καὶ πλήρης θείου Πνεύματος καὶ ἀξιωμένος θεωρίας ἀποκρίθηκε ἀμέσως μὲ πραότατη καὶ μελίρρυτη φωνή· 'Εὐφραίνει, πάτερ, ὅταν φαίνεται καὶ πληγώνει ὅταν κρύβεται. Καὶ πλησίον μου ἔρχεται καὶ στοὺς οὐρανοὺς μὲ ἀνεβάζει. Εἶναι μαργαρίτης⁷. Καὶ τὸ φῶς μὲ ἐπενδύει καὶ ὡς ἄστρο μοῦ φαίνεται καὶ εἶναι ἀχώρητο σὲ ὅλα. Ἀπαστράπτει ὡς ἥλιος καὶ ἀντιλαμβάνομαι νὰ συνέχεται ἡ κτίσις σ' αὐτό, μοῦ δείχνει ὅλα ὅσα ὑπάρχουν σ' αὐτὴν καὶ μὲ προστάζει νὰ φυλάγω τὰ μέτρα μου. Περιορίζομαι ἀπὸ στέγη καὶ τοίχους καὶ μοῦ ξανοίγει τοὺς οὐρανοὺς. Ὑψώνω τοὺς ὀφθαλμοὺς μου αἰσθητῶς γιὰ νὰ δῶ τὰ ἐκεῖ καὶ βλέπω τὰ πάντα, ὅπως ἦταν καὶ πρωτύτερα. Θαυμάζω τὸ γεγονὸς καὶ ἀκούω μυστικῶς φωνὴ νὰ μοῦ λέγει ἀπὸ ἄνωθεν· Αὐτὰ εἶναι αἰνίγματα⁸ καὶ προοίμια, διότι δὲν θὰ δεῖς τὸ τέλει ὅσο εἶσαι ντυμένος μὲ τὴ σάρκα. Ἀλλὰ ἐπίστρεψε πρὸς τὸν ἑαυτό σου καὶ πρόσεχε νὰ μὴ πράξεις κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ σοῦ ἀποστεροῦν τὰ ἐδῶ. Ἐὰν ὁμως πλανηθεῖς, πρὸς ὑπόμνηση ταπεινώσεως, πάλι μὴ σταματήσεις νὰ φροντίζεις γιὰ τὴ μετάνοια. Διότι αὐτῇ, ἐνούμενη μὲ τὴ φιλανθρωπία μου, ἐξαφανίζει καὶ ὅσα πταίσματα ἔγιναν καὶ ὅσα γίνονται'.

7 "Ὅταν λοιπὸν ἐγὼ τὰ ἄκουσα αὐτὰ ἀπὸ ἐκεῖνον, πατέρες καὶ ἀδελφοί, λίγο ἔλλειψε νὰ χάσω τὸ νοῦ μου καὶ κυριεύθηκα ὀλόκληρος ἀπὸ τρόμο, ἀναλογιζόμενος σὲ ποιό ὕψος θεωρίας καὶ γνώσεως ἀνῆλθε ἀμέσως μόνο ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ πίστη⁹ πρὸς τὸν πνευματικὸ του πατέρα, καὶ ποιῶν ἀγαθῶν

καὶ οἶων ἠξιώθη ἐκ προουμιῶν τῶν ἀγαθῶν ἰδεῖν καὶ ἀπολαῦσαι, ὡς ἤδη τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀποβαλλόμενος καὶ ἄγγελος γεγονῶς ἐξ ἀνθρώπων.

8 Διὰ τοῦτο οὖν παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ἀπορρί-
5 ψωμεν μακρὰν ἄφ' ἑαυτῶν πᾶσαν σχέσιν καὶ πᾶσαν μέριμναν
τῆς παρουσίας ζωῆς, μισήσωμεν τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκός, τὴν εὐ-
πάθειαν τοῦ σώματος, τὴν ἀνεσιν καὶ ἀργίαν, δι' ὧν ἰσχύει τὸ χει-
ρον κατὰ τοῦ κρείττονος· καὶ δεῦτε, ἀναλαβώμεθα πίστιν εἰλικρι-
νῆ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς κατὰ Θεὸν πατέρας καὶ διδασκάλους
10 ἡμῶν, κτησώμεθα συντετριμμένην καρδίαν, τεταπεινωμένον τὸ
φρόνημα τῆς ψυχῆς καὶ καθαρὰν τὴν καρδίαν, διὰ δακρύων καὶ
μετανοίας ἀπὸ παντὸς σπίλου καὶ ρυτίπου τῆς ἀμαρτίας, ἵνα καὶ
ἡμεῖς ἀξιωθῶμεν ἐλάσαι ποτὲ εἰς μέτρα συντόμως τοιαῦτα καὶ
ἰδεῖν καὶ ἀπολαῦσαι τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἔνθεν ἤδη τοῦ
15 θείου φωτός, εἰ καὶ μὴ τελείως, ἀλλ' ἐκ μέρους καὶ ὅσον χωροῦ-
μεν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς καθάρσεως ἡμῶν. Οὕτω γὰρ καὶ
ἑαυτοὺς ἐνώσομεν τῷ Θεῷ καὶ ὁ Θεὸς ἐνωθεῖ ἡμῖν καὶ τοῖς ἐγ-
γίζουσιν ἐσόμεθα φῶς καὶ ἄλας καὶ εἰς μεγάλην ὠφέλειαν ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
20 Ἀμήν.

ἀξιώθηκε ἐκ τῶν προτέρων νὰ δεῖ καὶ ν' ἀπολαύσει, σὰν νὰ ἀπέβαλε ἤδη τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία καὶ νὰ ἔγινε ἀπὸ ἄνθρωπος ἄγγελος .

- 8 Γι' αὐτό λοιπὸν σᾶς παρακαλῶ, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, νὰ ἀπορρίψομε μακριὰ ἀπὸ ἐμᾶς κάθε σχέση καὶ κάθε φροντίδα¹⁰ τῆς παρούσας ζωῆς, νὰ μισήσομε τὶς ἡδονές τῆς σάρκας, τὴν εὐπάθεια τοῦ σώματος, τὴν ἄνεση καὶ ἀργία, μὲ τὰ ὅποια ὑπερισχύει τὸ χειρότερο ἐναντίον τοῦ ἀνωτέρου. Καὶ ἐμπρὸς νὰ ἀναλάβομε εὐκρινῆ πίστη¹¹ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τοὺς κατὰ Θεὸν πατέρες καὶ διδασκάλους μας, νὰ ἀποκτήσομε συντριμμένη καρδιά, ταπεινωμένο φρόνημα ψυχῆς¹² καὶ καθαρὴ καρδιά¹³ ἀπὸ κάθε κηλίδα καὶ ρύπο τῆς ἀμαρτίας μὲ δάκρυα καὶ μετάνοια, γιὰ νὰ ἀξιωθοῦμε κάποτε καὶ ἐμεῖς νὰ φθάσομε σύντομα σὲ τέτοια μέτρα καὶ νὰ δοῦμε καὶ ν' ἀπολαύσομε ἀπὸ ἐδῶ ἤδη τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ τοῦ θείου φωτός, ἂν καὶ ὄχι τελείως, ἀλλὰ ἐν μέρει¹⁴ καὶ ὅσο χωροῦμε ἀνάλογα μὲ τὴν καθαρότητά μας. Διότι ἔτσι θὰ ἐνώσομε τοὺς ἑαυτούς μας μὲ τὸν Θεὸ καὶ ὁ Θεὸς θὰ ἐνωθεῖ μὲ ἐμᾶς καὶ γιὰ ὅσους μᾶς πλησιάζουν θὰ εἴμαστε φῶς καὶ ἅλας¹⁵ καὶ πρὸς μεγάλη ὠφέλειά τους, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

---

10. Α' Πέτρ. 5,7.

11. Ἐφ. 6,16.

12. Ψαλμ. 33,19. 50,19.

13. Ματθ. 5,8.

14. Α' Κορ. 13,12.

15. Ματθ. 5,14·13.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ'

ΠΕΡΙ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΚΑΙ ΠΕΦΩΤΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΧΗΣ

Καὶ ὅπως ὁ ὑπὸ τῆς ἀγάπης κατασχεθεὶς τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς
5 βάθος ταπεινοφροσύνης ἐλάσας, ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ Πνεύ-
ματος τοῦ ἁγίου.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πολλὴ ἡ συγκατάβασις καὶ ἡ φιλαν-
θρωπία τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους. Διὸ καὶ ἐκπληττόμενος εἰς
τὴν τοῦ Θεοῦ ἄφατον ἀγαθότητα, οὕτω πως καταπληκτικόν,
10 ἀνακράζω· ὦ θαύματος ἐκπληξίς καὶ ἐντολῶν Θεοῦ δύναμις,
οἷους ἀπεργάζονται τοὺς ποιοῦντας καὶ φυλάσσοντας αὐτάς!

2 Ἀρχὴν γάρ ποτε βαλὼν ἐν αὐταῖς, μικρὸν ἀνανήψας ἐκ βά-
θους κακῶν καὶ σκοτώσεως, φόβῳ μὲν συνειχόμεν, τοῖς κακοῖς
μου σφιγγόμενος, ἀγάπη δὲ ὡς ἀληθῶς καὶ τοῦ καλοῦ με ἡ ἔφε-
15 σις πρὸς αὐτὸ τὸ πλεῖστον ἐπέστρεφεν. Ὅλον δὲ ἦν τὸ τελούμε-
νον φυγὴ κακῶν, πρὸς τὰ καλὰ συνωθοῦσά με. Ἐν μόνον ἐν
μέσῳ τούτων ὑπῆρχε τὸ ἀηδίζον με, τῶν προλήψεων ἡ συνήθεια
καὶ ἦθος κακὸν καὶ φιλήδονον, ὅπερ τῇ ἐπιμόνῳ τῆς εὐχῆς ἐργα-
σία καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων λογίων καὶ τῷ ἐν ἔξει γενέσθαι τῶν
20 ἀγαθῶν ἀφανίζεται. Ὡσπερ γὰρ τοῦ ἡλίου κατὰ μικρὸν ἀνατέλ-
λοντος ὑποχωρεῖ τὸ σκότος καὶ ἀφανίζεται, οὕτω καὶ ἀρετῆς αὐ-

ΛΟΓΟΣ ΙΖ'

ΠΕΡΙ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΧΗΣ

Και πῶς ἐνεργεῖται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο ὁποῖος κυριεύθηκε ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφθασε σὲ βάθος ταπεινοφροσύνης.

- 1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εἶναι μεγάλη ἡ συγκατάβαση καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτό, νοιώθοντας ἐκπληξῆ ἀπὸ τὴν ἀπερίγραπτη ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, κάπως ἔτσι ἀνακράζω μὲ κατάπληξη· "ὦ ἐκπληξῆ θαύματος καὶ δύναμη τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ποιῶν εἶδους ἀνθρώπους ἀπεργάζονται ἐκείνους πού τις ἐκτελοῦν καὶ τις φυλάσσουν!".
- 2 Διότι κάποτε, ὅταν ἔκανα ἀρχὴ σ' αὐτές, ἀφοῦ συνῆλθα γιὰ λίγο ἀπὸ τὸ βάθος τῶν κακῶν καὶ τοῦ σκοτασμοῦ, ἀφ' ἐνὸς κατεχόμεν ἀπὸ φόβο, σφιγγόμενος ἀπὸ τις κακίες μου, ἀφ' ἐτέρου ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἔφεση πρὸς τὸ καλὸ μὲ ἐπανέφερε πράγματι περισσότερο πρὸς αὐτό. Ὅλο τὸ συντελούμενο ἔργο ἦταν φυγὴ ἀπὸ τὰ κακά, ἡ ὁποία μὲ ὤθοῦσε πρὸς τὰ καλά. Μέσα σ' αὐτὰ ὑπῆρχε μόνον ἓνα πρᾶγμα πού μὲ ἐνοχλοῦσε, ἡ συνήθεια τῶν προλήψεων καὶ τὸ κακὸ καὶ φιλήδονο ἦθος, τὸ ὁποῖο ἐξαφανίζεται μὲ τὴν ἐπίμονη ἐργασία τῆς προσευχῆς, μὲ τὴ μελέτη τῶν θείων λογίων καὶ μὲ τὴν τακτικὴ ἐκτέλεση τῶν ἀγαθῶν. Διότι, ὅπως ὅταν ἀνατέλλει σιγὰ σιγὰ ὁ ἥλιος ὑποχωρεῖ καὶ ἐξαφανίζεται τὸ σκοτάδι, ἔτσι καὶ ὅταν ἀνατέλλει ἡ ἀρετὴ διώκεται ἡ κακία σὰν σκο-

γαζούσης οἷα δὴ σκότος ἢ κακία ἐλαύνεται καὶ ἀνυπόστατος δεικνυται, καὶ τηνικαῦτα μένομεν διαπαντός ἀγαθοί, καθὰ πρῶην ὑπήρχομεν πονηροί. Διὰ μικρᾶς οὖν ὑπομονῆς καὶ προαιρέσεως ἐλαχίστου ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Θεοῦ βοηθεία τοῦ ζῶντος ἀναπλαττόμεθα καὶ ἀνανεούμεθα, ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ διάνοιαν καθαιρόμενοι, καὶ γινόμεθα ἄπερ ἀγνοοῦντες τυγχάνομεν, ὑπὸ τῶν παθῶν καλυπτόμενοι, καὶ προσλαμβάνομεν ἃ οὐκ ἔσμεν ἄξιοι.

3 Ἐξ ὧν ἔλαβον κάγώ, ὁ πάντων εὐτελέστερος καὶ ἀχρεῖος (καλὸν γὰρ ἀνακηρύττειν εὐγνωμόνως τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ 10 τοῦ φιλανθρώπου), τῇ τοῦ ἐμοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι. Ἐλαβον δὲ τῇ χάριτι χάριν καὶ τῇ εὐεργεσίᾳ εὐεργεσίαν καὶ τῷ πυρὶ πῦρ, φλόγα δὲ τῇ φλογὶ καὶ τῇ ἀναβάσει προσετέθησαν ἀναβάσεις μοι, τῷ δὲ τέλει τῆς ἀναβάσεως φῶς καὶ φωτὶ φῶς τρανότερον. Καὶ μέσον τούτου πάλιν φαιδρὸς ἔλαμψεν ἥλιος καὶ ἐξ 15 αὐτοῦ ἐφάνη ἀκτὶς καὶ αὕτη τὰ πάντα ἐπλήρωσε καὶ τὸ νοούμενον ἀκατάληπτον, ἐν οἷς ἔμεινά τε ἐγὼ δακρῦων ἠδύτατα καὶ θαυμάζων τὰ ἄφραστα. Νοῦς δὲ θεῖος τῷ ἐμῷ νοῖ προσωμίλει καὶ οὕτω λέγων ἐδίδασκεν· “Ἐγnows οἶόν σε ἢ ἐμὴ δύναμις ἀπετέλεσε φιλανθρώπως διὰ πίστιν καὶ ὑπομονὴν μικράν, τὴν ἀγά- 20 πην σου βεβαιούσαν; Ἴδου ὑπὸ θάνατον ὧν, ἐγένου ἀθάνατος, καὶ κρατούμενος τῇ φθορᾷ, εὐρίσκη ταύτης ἐπάνω. Κόσμον οἰκεῖς καὶ σὺν ἐμοὶ ὑπάρχεις, σῶμα ἐνδέδυσαι καὶ οὐδεμιᾷ τῶν τοῦ σώματος ἡδονῶν ὑποσύρη. Μικρὸς εἶ τὸ ὁρώμενον καὶ νοερῶς ὁρᾶς. Πάντως ἐγὼ σὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρῆγαγον’.

4 Πρὸς ἃ τρόμφ καὶ χαρᾷ ἀνταπεκρινάμην καὶ ἔλεγον· ‘Τίς εἰμι ἐγώ, Κύριε, ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ ἀκάθαρτος, ὅτι δὴ καὶ ὄλωσ ἐπέβλεψας ἐπ’ ἐμὲ καὶ ὁμιλίας ἠξίωσας; Ὁ ἄχραντος, ὁ ἀόρατος καὶ

τάδι καὶ ἀποδεικνύεται ἀνυπόστατη, καὶ ἀπὸ τότε μένομε διαπαντὸς ἀγαθοί, ὅπως μέχρι τότε ἤμαστε πονηροί. Μὲ λίγη λοιπὸν ὑπομονὴ καὶ ἐλάχιστη προαίρεση ἢ, γιὰ νὰ ποῦμε καλύτερα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ζῶντος Θεοῦ ἀναπλασσόμαστε καὶ ἀνανεωνόμαστε, καθαριζόμενοι στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα καὶ στὴ διάνοια, καὶ γινόμαστε ὅ,τι ἀγνοοῦσαμε, καλυπτόμενοι ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ δεχόμαστε ὅσα δὲν εἴμαστε ἄξιοι νὰ δεχθοῦμε.

3 Ἀπὸ αὐτὰ ἔλαβα καὶ ἐγώ, ὁ εὐτελέστερος ὄλων καὶ ἀχρεῖος (διότι εἶναι καλὸ νὰ ἀνακηρύσσομε μὲ εὐγνωμοσύνη τις εὐεργεσίες τοῦ φιλόανθρωπου Θεοῦ), μὲ τὴ χάρη τοῦ Σωτήρα μου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἔλαβα μὲ τὴ χάρη χάρη¹, μὲ τὴν εὐεργεσία εὐεργεσία, μὲ τὸ πῦρ πῦρ, φλόγα ἀπὸ τὴ φλόγα καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάβαση μου προστέθηκαν ἀναβάσεις² καὶ στὸ τέλος τῆς ἀναβάσεως φῶς καὶ ἀπὸ τὸ φῶς λαμπρότερο φῶς. Στὸ μέσον αὐτοῦ πάλι ἔλαμψε φαιδρὸς ἥλιος καὶ ἀπ' αὐτὸν φάνηκε ἀκτίνα, ἡ ὁποία ἐπλήρωσε τὰ πάντα, καὶ τὸ νοούμενο ἦταν ἀκατάληπτο· μέσα σ' αὐτὰ ἔμεινα ἐγὼ δακρῦζοντας γλυκύτατα καὶ θαυμάζοντας τὰ ἄφραστα. Νοῦς θεῖος μιλοῦσε μὲ τὸν νοῦ μου καὶ μου δίδασκε λέγοντας τὰ ἐξῆς· Ἐνώρισες ποιὸν σὲ ἔκανε ἀπὸ φιλοανθρωπία ἢ δύναμή μου ἐξ αἰτίας τῆς λίγης πίστεως καὶ ὑπομονῆς ποὺ βεβαιώνει τὴν ἀγάπη σου; Νά, ἐνῶ ἦσουν καταδικασμένος σὲ θάνατο, ἔγινες ἀθάνατος καί, ἐνῶ εἶσαι δέσμιος τῆς φθορᾶς, βρίσκεσαι ἐπάνω ἀπὸ αὐτήν. Κατοικεῖς στὸν κόσμο καὶ εἶσαι μαζί μου, εἶσα ντυμένος σῶμα καὶ δὲν σὲ παρασύρει καμμία ἀπὸ τις ἡδονές τοῦ σώματος. Εἶσαι ἀδύνατος στὴν ὄραση καὶ βλέπεις νοερῶς. Καὶ ὅπωςδήποτε ἐγὼ σὲ ἔφερα στὴν ὑπαρξη ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία'.

4 Πρὸς αὐτὰ ἀνταπάντησα ἐγὼ μὲ τρόμο καὶ χαρὰ καὶ εἶπα· Ποῖος εἶμαι ἐγώ, Κύριε, ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ ἀκάθαρτος, ποὺ ἔρριξες τὸ βλέμμα σου ἐπάνω μου καὶ μὲ ἀξιώσες νὰ μιλῶ

τοῖς πᾶσιν ἀπρόσιτος, πῶς ἔμοι προσιτός καὶ γλυκὸς καὶ φαινόμενος ὠραιότατος διὰ τῆς ἀπαστραπτούσης σου δόξης καὶ χάριτος δείκνυσαι;*

- 5 Ταῦτ' ἤκουον μὲν μυστικῶς καὶ παραδόξως ἀπεκρινάμην, τὸ
5 δὲ ὑπὲρ φύσιν ἐξέπληττε καὶ τὸ φοβερὸν ἀποστῆναί με ἠνάγκαζε.
Τὸ ἄφραστον κάλλος τοῦ φαινομένου ἐτίτρωσκε μου τὴν καρδίαν
καὶ πρὸς ἀγάπην εἶλκε με ἄπειρον, ἡ δὲ ἀγάπη ἐποίει με πρὸς τὰ
κάτω μὴ στρέφεσθαι, ἀλλ' ὡς ἤδη τελείως καὶ ἔξω τῶν δεσμῶν
τῆς σαρκὸς γεγονώς, ἔχαιρον καὶ πάλιν ἤμην τὸ ὅλον ἄνθρωπος.
10 Πληροφορία τῆς συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτιῶν μοι ἐδίδοτο καὶ
ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον ἔβλεπον ἑμαυτὸν ἀμαρτωλότερον. Ἀπισ-
τῆσαι τῷ λαλοῦντι οὐκ εἶχον καὶ πιστεῦσαι ἐφοβούμην διὰ τὴν
τῆς ἐπάρσεως ἔκπτωσιν. Ἀκουσίως ἔσθ' ὅτε εἰς ὕψος ἀνέρχομαι
θεωρίας καὶ ἐκουσίως ταύτης καθέλκομαι διὰ τὸ μέτρον τῆς ἀν-
15 θρωπότητος καὶ τὸ τῆς ταπεινώσεως ἀσφαλέστερον. Πολλὰ γι-
νώσκω τῶν τοῖς πλείοσιν ἀγνοουμένων καὶ ὑπὲρ ἅπαντας ἀν-
θρώπους εἰμὶ ἀγροικότερος. Χαίρω ὅτι μοι Χριστός, ᾧ πεπί-
στευκα, ἐδωρήσατο βασιλείαν αἰώνιον καὶ ἀσάλευτον καὶ ὡς
ἀνάξιος τῶν ἐκεῖσε κλαίω διαπαντός καὶ κλαίων οὐ παύσομαι.
20 Ἀνοῖξαι τὸ στόμα καὶ συγχώρησιν αἰτήσασθαι τῶν ἔμοι πεπρα-
γμένων οὐ τολμῶ καὶ ὑπὲρ ἄλλων ἐξ ἀγάπης παρρησιάζομαι καὶ
(ἴν' ἀφρόνως εἶπω) καὶ εἰσακούομαι. Ὡς υἱὸς παρίσταμαι καὶ
οὕτω διάκειμαι ὡς ξένος ἀπαρρησίαστος. «Εὖ δοῦλε πιστὲ»
ἀκούω καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ ὅλως ἐν ἀληθείᾳ εὐρίσκομαι μηδὲ τὸ ἐν
25 φυλάξας τάλαντον ἐκ πάντων ὁμοῦ τῶν δοθέντων μοι. Τῶν κα-
λῶν καταλαβεῖν δοκῶ τὸ ἀκρότατον καὶ εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν
ἀμαρτιῶν μου κάτω κείμενος κατέχομαι καὶ τῇ ἀπογνώσει βυθί-

3. Ψαλμ. 83,12

4. Β' Τιμ. 1,12.

5. Β' Κορ. 11,23. 12,11...

6. Ματθ. 25,21·23.

μαζί σου; Ἐσὺ ὁ ἄχραντος, ὁ ἀόρατος καὶ σὲ ὄλους ἀπρόσιτος πῶς φανερώνεσαι σὲ μένα προσιτὸς καὶ γλυκὺς καὶ ὠραιότατος μὲ τὴν ἀπαστράπτουσα δόξα καὶ χάρη σου;»³.

5 Αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ ἄκουα μυστικῶς καὶ ἀπαντοῦσα παραδόξως· ἀλλὰ τὸ ὑπερφυσικὸ μὲ ἐξέπλησσε καὶ τὸ φοβερὸ μὲ ἀνάγκαζε νὰ κρατηθῶ σὲ ἀπόσταση. Ἡ ἄφραστη ὁμορφία τοῦ φαινομένου πλήγωνε τὴν καρδιά μου καὶ μὲ προσείλκυε πρὸς ἀπειρη ἀγάπη, καὶ αὐτὴ ἡ ἀγάπη μὲ ἔκαμνε νὰ μὴ στρέφομαι πρὸς τὰ κάτω, ἀλλά, ἐπειδὴ εἶχα μεταφερθεῖ πλέον τελείως ἔξω ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς σάρκας, χαιρόμουν καὶ πάλι ἦμουν σωστὸς ἄνθρωπος. Μοῦ δινόταν ἡ βεβαιότητα τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ ἔβλεπα τὸν ἑαυτό μου ἁμαρτωλότερο ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο. Δὲν εἶχα τὴ δυνατότητα ν' ἀπιστήσω σ' αὐτὸν ποὺ μιλοῦσε καὶ φοβόμουν νὰ πιστέψω μὴ τυχὸν ἐκπέσω ἀπὸ ἔπαρση. Πολλὲς φορὲς χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἀνέρχομαι σὲ ὕψος θεωρίας καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἔλκομαι πρὸς τὰ κάτω μὲ τὴ θέλησή μου ἐξ αἰτίας τῶν ὀρίων τῆς ἀνθρωπότητας καὶ τῆς ἀσφάλειας τῆς ταπεινώσεως. Γνωρίζω πολλὰ ποὺ τὰ ἀγνοοῦν οἱ περισσότεροι καὶ εἶμαι περισσότερο ἀπὸ ὄλους τοὺς ἄνθρώπους ἀγροῖκος. Χαίρω διότι ὁ Χριστὸς, στὸν ὁποῖο πίστευα⁴, μοῦ δώρησε αἰῶνια καὶ ἀσάλευτη βασιλεία καὶ ὡς ἀνάξιος τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν κλαίω διαπαντὸς καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ κλαίω. Δὲν τολμῶ ν' ἀνοίξω τὸ στόμα καὶ νὰ ζητήσω συγχώρηση γιὰ ὅσα ἔπραξα καὶ ἀπὸ ἀγάπη προσεύχομαι γιὰ ἄλλους μὲ θάρρος καὶ (γιὰ νὰ μιλήσω μὲ ἀφροσύνη⁵) εἰσακούομαι. Παρίσταμαι ὡς υἱὸς καὶ ὡστόσο εἶμαι σὰν ξένος χωρὶς παρρησία. Ἀκούω «εὗγε, δοῦλε πιστὲ»⁶ καὶ τὰ λοιπά, καὶ ἀλήθεια λέγω, ὅτι δὲν φύλαξα οὔτε ἓνα τάλαντο ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ μοῦ δόθηκαν⁷. Νομίζω ὅτι θὰ καταλάβω τὸ ὑψηλότατο ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ καὶ βρίσκομαι πεσμένος κάτω στὴν ἄβυσσο τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ βυθίζομαι στὴν ἀπόγνωση καὶ ὅταν φθάσω πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ

7. Ματθ. 25,24-25. Λουκᾶ 19,20-21

ζομαι καὶ ὅταν πάντων κατώτερος γένωμαι, τότε ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ἀναφέρομαι καὶ τῇ ἀγάπῃ πάλιν ἐνοῦμαι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ καὶ ἐλπίζω, τῆς γεώδους ταύτης καὶ βαρείας σαρκὸς στερηθεὶς, παραστῆναι ἐγγύτερον, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ μνη-
5 θῆναι σαφέστερον τῆς ἐκεῖ ἀγάπης τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν.

6 Ταῦτα τοιγαροῦν, ἀδελφοί μου, γράψαι ἠθέλησα οὐχ ὡς δόξαν θηρᾶσαι βουλόμενος (ἄφρων γὰρ ὁ τοιοῦτος καὶ τῆς ἄνω δόξης ἀλλότριος), ἀλλ' ὅπως εἰδότες ἔσεσθε τὴν ἄμετρον φιλαν-
10 θρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ οἷον ὑπάρχει τῶν ἐντολῶν τὸ φορτίον τὸ ἐλαφρότατον αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ καὶ Θεοῦ καὶ ὁση τῆς αὐτοῦ δωρεᾶς ἢ ἀντίδοσις (ἃ καὶ μανθάνοντες ἢ ἐπιποθήσατε τῆς αὐτοῦ ἀγάπης ἐπιτυχεῖν ἢ τὸ ταύτης ἀποτυχεῖν ὡς αἰώνιον θάνατον φοβήθητε καὶ φρίζατε), διδαχθήσεσθε δὲ πρὸς
15 τούτοις καὶ ταπεινώσεως ὕψος καὶ τελείας ἀγάπης τεκμήριον· ἔτι δὲ καὶ τὸ ἐμπόρευμα τῆς τοῦ Θεοῦ συγκαταβάσεως γνώσεσθε καὶ τὸ δῶρον τῆς μεγάλης αὐτοῦ καὶ ἀκενώτου πρὸς ἡμῶς κενώσεως εἴσεσθε καὶ τὸν φρικτὸν τρόπον τῆς χοϊκῆς ἀναπλάσεως καταμάθετε, ὅπως τε ζῶσιν οἱ πιστεῦσαι θελήσαντες τῷ σταυ-
20 ρωθέντι Χριστῷ, οἱ μιμησάμενοι δηλονότι τὴν αὐτοῦ ὑπακοὴν καὶ ταπείνωσιν καὶ νεῦσαι βουλευθέντες ἐκ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ κρείττονα, καὶ ὅπως ἀλλοιοῦνται οἱ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ ἡμᾶς ἀγαπήσαντος πάντα καταλιμπάνοντες, μηδενὸς δὲ τῶν ἐνεστῶτων ἢ μελλόντων στερούμενοι, ὅπως γίνονται παραδόξως οἱ
25 σκοτεινοὶ φῶς, τῷ μεγάλῳ φωτὶ πλησιάσαντες, οἱ καὶ τῶν κάτω, καθᾶ καὶ Μωσῆς ποτε, θεοὶ ἀποκαθίστανται, τοῖς ἄνω ἐνούμενοι, καὶ μετὰ πάντων ὄντες οὐδαμῶς ἐκ τῆς συνουσίας τῶν

8. Ψαλμ. 8,1. Ἐφ. 1,20-21. 9. Ματθ. 11,30.

10. Φιλ. 2,7. Κένωσις. Μὲ τὸν ὄρο αὐτὸ δηλώνεται ἡ ἄκρα συγκατάβαση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος βρισκόμενος στὸν κόλπο τοῦ Πατέ-

ὄλα, τότε μεταφέρομαι πιὸ πάνω ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς⁸ καὶ πάλι μὲ τὴν ἀγάπη ἐνώνομαι μὲ τὸν Χριστὸ τὸν Θεό μου, στὸν ὁποῖο ἐλπίζω νὰ παραστῶ ἐγγύτερα, ὅταν θ' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὴ γήινη αὐτὴ καὶ βαρεῖα σάρκα, καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ θὰ μνηθῶ σαφέστερα στὴν αἰώνια εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαση τῆς ἐκεῖ ἀγάπης.

- 6 Αὐτὰ λοιπόν, ἀδελφοί μου, θέλησα νὰ γράψω ὄχι ἐπειδὴ θέλω ν' ἀποκομίσω δόξα (διότι ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος εἶναι ἄφρων καὶ ξένος πρὸς τὴν οὐράνια δόξα), ἀλλὰ γιὰ νὰ γνωρίσετε τὴν ἀμέτρητη φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ καὶ πόσο ἐλαφρότατο⁹ εἶναι τὸ φορτίο τῶν ἐντολῶν τοῦ Σωτήρα μας Χριστοῦ καὶ Θεοῦ καὶ πόση ἡ ἀντίδοση τῆς δωρεᾶς του (τὰ ὁποῖα μαθαίνοντας ἢ ἐπιποθήσατε νὰ ἐπιτύχετε τὴν ἀγάπη του ἢ φοβηθεῖτε καὶ τρομάξετε θεωρώντας τὴ στέρση αὐτῆς ὡς αἰώνιο θάνατο), καὶ ἐπὶ πλέον θὰ διδαχθεῖτε καὶ τὸ ὕψος τῆς ταπεινώσεως καὶ τὴν ἀπόδειξη τῆς τέλει ἀγάπης. Σᾶς τὰ ἔγραψα ἐπίσης γιὰ νὰ γνωρίσετε καὶ τὸ ἀγαθὸ τῆς συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ διακρίνετε τὸ δῶρο τῆς μεγάλης καὶ ἀκένωτης πρὸς ἐμᾶς κενώσεώς του¹⁰, νὰ μάθετε τὸν φοβερὸ τρόπο τῆς χοϊκῆς ἀναπλάσεως καὶ πῶς ζοῦν ὅσοι θέλησαν νὰ πιστέψουν στὸν σταυρωθέντα Χριστό, δηλαδὴ ὅσοι μιμήθηκαν τὴν ὑπακοὴ καὶ ταπείνωσή του καὶ θέλησαν νὰ στραφοῦν ἀπὸ τὰ χειρότερα πρὸς τὰ ἀνώτερα, πῶς ἀλλοιώνονται ὅσοι ἐγκαταλείπουν τὰ πάντα γιὰ τὴν ἀγάπη Ἐκείνου ποὺ μᾶς ἀγάπησε, χωρὶς νὰ στεροῦνται κανένα ἀπὸ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, πῶς γίνονται κατὰ τρόπο παράδοξο οἱ σκοτεινοὶ φῶς, ἀφοῦ πλησιάσουν στὸ μεγάλο φῶς, οἱ ὁποῖοι, ὅπως κάποτε ὁ Μωϋσῆς, ξαναγίνονται θεοί¹¹, μὲ τὸ νὰ ἐνώνονται οἱ κάτω μὲ τοὺς ἄνω¹², καὶ ἐνῶ βρίσκονται μαζὶ μὲ ὄλους δὲν μολύνονται καθόλου ἀπὸ τὴ συναστροφὴ

ρα, ὅταν ἦρθε τὸ «πλήρωμα τοῦ χρόνου» ἐγίνε ἄνθρωπος, γεννηθεὶς ἀπὸ τὴν Παρθένο Μαρία διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος.

11. Ἐξ. 7,1. 12. Ἰω. 8,23.

ἄλλων μολύνονται· καὶ εὐεργετοῦντες τοὺς πλησιάζοντας ζημίαν τοῦ καλοῦ οὐδεμίαν ὑφίστανται, ἀλλὰ μεταδιδόντες καὶ ἑτέροις τὸν ἔλεον λαμβάνουσι πλεόν ἢ διδοῦσι, μᾶλλον τῷ ὁμοιοῦσθαι φιλανθρώπως τῷ φιλανθρώπῳ, ὅσον ἀνέλθωσι ταπεινούμενοι 5 καὶ ὅσον ταπεινωθῶσιν ὑψούμενοι, πάντων ἀποροῦντες τῇ ταπεινώσει τῶν ἀναγκαίων καὶ μηδενὸς λειπόμενοι, τρεφόμενοι τῇ αἰωνίῳ ζωῇ τῆς ἀγίας ἀγάπης.

7 Ἴδοὺ οὖν ἀνεκάλυψα ὑμῖν τοῖς φίλοις καὶ ἀδελφοῖς μου τὰ ἐν ἔμοι κεκρυμμένα μυστήρια (τὸ τέλος τῆς ἐμῆς ζωῆς ἐγγίζον ὁρῶ 10 ὅσον οὖπω), ἵνα εἰδῆτε καὶ μετανοίας τρόπους, ἀρχῆς τε καὶ μεσότητος ἀναβάσεις καὶ προκοπὰς καὶ τελειότητος μέτρα, καὶ σπουδάσητε μιμήσασθαι, εἰ μὴ τινα ἄλλον, τὸν γοῦν γεγεννηκότα πάντως ὑμᾶς καὶ ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσαντα, γαλακτοτροφήσαντά τε τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ καὶ τῷ ζωογονοῦντι θρέψαντα ἄρτῳ καὶ βα- 15 δίξειν ὑποδείξαντα ἐν τῇ ὁδῷ τῶν σωτηρίων ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

μέ τους ἄλλους, καί, ἐνῶ εὐεργετοῦν ὄσους τους πλησιάζουν, δέν παθαίνουν καμμιά ζημία στά καλά, ἀλλά, μεταδίδοντας καί σέ ἄλλους τὸ ἔλεος, λαμβάνουν περισσότερα ἀπὸ ὄσα δίνουν, ἢ καλύτερα ἐξομοιώνονται φιλανθρώπως μέ τὸν φιλάνθρωπο, ἐφ' ὄσον ἀνέλθουν ταπεινούμενοι καί ἐφ' ὄσον ταπεινωθοῦν ἀνυψούμενοι¹³, στερούμενοι ἀπὸ ὄλα τὰ ἀναγκαῖα μέ τὴν ταπείνωση, χωρὶς ὄμως νὰ τους λείπει τίποτε¹⁴, τρεφόμενοι μέ τὴν αἰώνια ζωὴ¹⁵ τῆς ἀγίας ἀγάπης.

Νὰ λοιπόν, ἀποκάλυψα στοὺς φίλους καί ἀδελφούς μου τὰ κρυμμένα μέσα μου μυστήρια¹⁶ (βλέπω νὰ ἔρχεται ὄπου νάναί τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου¹⁷), γιὰ νὰ γνωρίσετε καί τρόπους μετάνοιας, καί ἀναβάσεις καί προκοπές τῆς ἀρχῆς καί μεσότητος, καί μέτρα τελειότητος¹⁸ καί νὰ φροντίσετε νὰ μιμηθεῖτε, ἂν ὄχι κανένα ἄλλον, αὐτὸν τοῦλάχιστο πὸ σᾶς γέννησε καί σᾶς ἀγάπησε μέ ὄλη τὴν καρδιά του καί σᾶς γαλακτοτρόφησε μέ τὸ λόγο¹⁹ τοῦ Θεοῦ καί σᾶς ἔθρεψε μέ τὸν ἄρτο πὸ χαρίζει ζωὴ²⁰ καί σᾶς ὑπέδειξε νὰ βαδίζετε στὴν ὄδὸ τῶν σωτηρίων ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, στὸν ὄποῖο πρέπει κάθε δόξα τώρα καί πάντοτε καί στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

13. Ματθ. 23,12. Λουκᾶ 14,11. 18,14.

14. Β' Κορ. 4,8.

15. Α' Ἰω. 5,20.

16. Ἐφ. 3,9. Κολ. 1,26.

17. Στὸ Λόγο 16 & 4 μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἅγιος ὄτι ἔλαβε κάποια πληροφορία ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τὴν ἐκδημία του. Πέραν ὄμως τούτου ἡ φράση αὐτὴ περὶ τοῦ «ὄπου νὰ εἶναι» τέλους εἶναι συνήθης στοὺς ἀσκητικούς.

18. Ἀρχὴ-Μεσότης-Τελειότης. Ἀποτελοῦν τὶς ἀδρές βαθμίδες τῆς πνευματικῆς προόδου τοῦ πιστοῦ.

19. Α' Πέτρ. 2,2.

20. Ἰω. 6,33.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'

ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΗΡΟΥ, ΩΝ ΥΠΟΒΑΛΛΕΙ ΤΟΙΣ ΚΟΥΦΟΤΕΡΟΙΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΡΩΤΕΥΟΥΣΙΝ, ΟΠΟΤΑΝ Ο ΠΟΙΜΗΝ ΕΞ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΓΕΝΗΤΑΙ

5 Καὶ ὅτι χρὴ τοὺς μὲν ἀναξίως ἐπιπηδῶντας τῇ ἀρχῇ
πάσῃ κωλύειν σπουδῇ, τοὺς δὲ πνευματικοὺς καὶ ἀγίους
συνωθεῖν ἐπὶ τοῦτο καὶ συνεργεῖν. Καὶ πρὸς τῷ τέλει,
πρὸς τὸν ποιμένα.

1 Ἀδελφέ, εἰ λαοῦ καὶ ποιμνῆς ἡγούμενος κατεστάθης, σκόπη-
10 σον καλῶς καὶ ἀνάκρινον σεαυτὸν ποίω λογισμῶ καὶ ἐκ ποίου
τρόπου εἰς τὴν τοιαύτην κατέστης ἀρχήν. Εἰ μὲν οὖν εὐρήσεις σε-
αυτὸν κἂν ψιλῶ λογισμῶ ἐνθυμηθέντα, ὅτι διὰ τὴν τῶν ἀνθρώ-
πων τιμὴν ταύτη ἐπέδραμες ἢ διὰ προεδρίαν ἢ διὰ δόξαν, εἴτε ὡς
μὴ κατεδεξαμένου σου παρ' ἑτέρου ἄρχεσθαι ἀδελφοῦ διὰ τὸ οἶε-
15 σθαι μὴ εἶναί σου εὐλαβέστερον ἢ λογιώτερον ἕτερον, ἢ διὰ τὸ
ἔχειν τὰς σωματικὰς χρείας περισσότερον τῶν ἄλλων ἀπάντων
καὶ τὴν δουλείαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, ἢ διὰ τὸ τινὰς τῶν ἰδίων καὶ
συγγενῶν εὐεργετῆσαι καὶ φίλους κτήσασθαι τοὺς κατὰ σάρκα
περιπατοῦντας, ἢ διὰ τὸ ὀνομαστὸν σε ἐκ τῆς ἡγουμενείας γενέ-
20 σθαι καὶ τοῖς τοῦ κόσμου βασιλεῦσι καὶ ἄρχουσι γνώριμον, εἴτε
καὶ κατὰ φθόνον (ὡς ὅτι οὐκ ἠθέλες, ἀλλ' ἵνα μὴ γένηται ὁ δεῖνα
ὁ ἀδελφός) ἐσπούδασας τοῦ γενέσθαι σύ, ἢ καὶ διὰ τὴν τῶν ἀν-
θρώπων αἰσχύνην, ἵνα μὴ ἀκούσωσι πάντες ἢ καὶ παραγενόμε-
νοί τινες ἴδωσιν ὅτι ἄλλος ὑπὲρ σὲ προεκρίθη καὶ καταγνώσωσί

1. Γ' Ἰω. 1,9.

2. Α' Κορ. 4,3.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'

ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΗΡΟΥ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΥΠΟΒΑΛΛΕΙ ΣΤΟΥΣ ΜΑΤΑΙΟΔΟΞΟΥΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΡΩΤΟΥΣ¹, ΟΤΑΝ Ο ΠΟΙΜΗΝ ΦΕΥΓΕΙ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ.

Καὶ ὅτι πρέπει ὅσοι καταλαμβάνουν τὴν ἀρχὴ ἀναξίως νὰ ἐμποδίζονται μὲ κάθε τρόπο, νὰ βοηθοῦνται ὁμως καὶ νὰ προτρέπονται πρὸς αὐτὴν οἱ ἅγιοι καὶ οἱ πνευματικοί. Πρὸς τὸ τέλος συμβουλή πρὸς τὸν ποιμένα.

- 1 Ἀδελφέ, ἐὰν καταστάθῃκες ἡγούμενος λαοῦ καὶ ποιμνης, ἐξέτασε καλῶς καὶ ἀνάκρινε τὸν ἑαυτό σου² μὲ ποιόν λογισμό καὶ μὲ ποιόν τρόπο ἀνέβηκες σ' αὐτὴν τὴν ἀρχή. Ἐὰν λοιπὸν βρεῖς ὅτι ἔστω καὶ μὲ ἀπλὸ λογισμό ἐπέδραμες πρὸς τὴν ἀρχὴ γιὰ τὴν τιμὴ τῶν ἀνθρώπων ἢ γιὰ δόξα, εἴτε διότι δὲν καταδέχεσαι νὰ ἄρχεσαι ἀπὸ ἄλλον ἀδελφὸ, ἐπειδὴ θεωρεῖς ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος εὐλαβέστερος ἢ λογιώτερος ἀπὸ ἐσένα, ἢ γιὰ νὰ ἔχεις περισσότερο ἀπὸ ὄλους τὰ μέσα γιὰ τὶς σωματικὲς ἀνάγκες καὶ τὴ δουλειά καὶ τὴν ἀνάπαυση, ἢ γιὰ νὰ εὐεργετήσεις μερικοὺς ἀπὸ τοὺς δικούς σου καὶ τοὺς συγγενεῖς σου καὶ νὰ ἀποκτήσεις φίλους ποὺ περπατοῦν κατὰ σάρκα³, ἢ γιὰ νὰ γίνεις, ἀσκώντας τὴν ἡγουμενεῖα, ὀνομαστὸς στοὺς βασιλεῖς τοῦ κόσμου καὶ γνώριμος στοὺς ἄρχοντες, εἴτε ἀπὸ φθόνου φρόντισες νὰ γίνεις ἐσὺ (ὄχι βέβαια ὅτι ἤθελες, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ γίνῃ ὁ τάδε ἀδελφός), ἢ καὶ ἀπὸ ντροπῆ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ μὴ ἀκούσουν ὄλοι ἢ καὶ ἐρχόμενοι ἐδῶ δοῦν ὅτι ἄλλος ἀντὶ σοῦ προκρίθηκε καὶ σέ κατηγορήσουν ὡς μὴ ἐνά-

3. Β' Κορ. 10,2.

σου ὡς μὴ ἐναρέτου, γινώσκων γίνωσκε ὅτι οὐ κατὰ Θεὸν ἐγένε-
τό σου ἡ πρόβλησις. Καὶ ἵνα σοι, ἐξ ὧν ὑποτίθεται ὁ πονηρὸς
ἐκάστω τῶν ἐν κοινοβίῳ καθεζομένων, σαφέστερον τοῦτο ποιή-
σωμαι, ἐντεῦθεν ἄκουε τὰς ἐπιβουλάς καὶ ὑπονοίας τοῦ Σατανᾶ.

2 Ὑποβάλλειν ἀρχεται ὁ ἐχθρὸς, ὅταν ὁ ποιμὴν πρὸς Κύριον
ἐκδημήσῃ, ἕτερον δὲ ὀφείλει ἐκλέξασθαι ἢ ἀδελφότης, καὶ λέγειν
ἐκάστω κατὰ τὸ ἴδιον πάθος, κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα, κατὰ τὴν
ἰδίαν καταστάσιν. Ἐὰν οὖν ὦσιν ἐν τῇ ποιμνῇ ἐκείνῃ τῶν εὐλα-
βεστέρων τινές, ταῦτα ἐκάστω αὐτῶν ὑποτίθεται καὶ φησιν· Ἐί
10 ἐγένου σὺ ἐνταῦθα ποιμὴν καὶ ἡγούμενος, εἶχες ἂν πάντως ὠφε-
λῆσαι καὶ σῶσαι καὶ τῶν σῶν αὐτοῖς ἀρετῶν μεταδοῦναι, ἐπεὶ ὁ
δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ἀδελφὸς ἐν τῷ πράγματι τοῦτο οὐ ποιεῖ. Ἐἰ δὲ καὶ
γνώριμος τοῖς κατὰ κόσμον ἐστίν, ὑποβάλλει αὐτῷ ὅτι· Καὶ πολ-
λοὺς ἂν ἐλκύσαι εἶχες πρὸς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν καὶ ἐξαγα-
15 γεῖν αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ στόμα ἂν ἐγένου Χριστοῦ· «ὁ γὰρ
ἐξάγων» φησὶ «τίμιον ἐξ ἀναξίου ὡς στόμα μου ἔσται». Εἶχον δὲ
προσαγαγεῖν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἀποταγᾶς μεγάλας καὶ τὰς ὑποστά-
σεις αὐτῶν ἐν τῇ μονῇ ἐπιδοῦναι, καὶ προστεθῆναι εἶχε τὸ μονα-
στήριον καὶ οἶον τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ Σάββα καὶ Παχω-
20 μίου τῶν ἀγίων γενέσθαι. Ἀλλὰ γὰρ πρὸς τούτοις καὶ αὐτὸς πε-
ρισσοτέραν ταπεινῶσιν εἶχες κτήσασθαι, ἵνα ἔβλεπον καὶ ἐμι-
μοῦντό σε οἱ ἀδελφοί, ὡς γὰρ ἔσχατος πάντων ἂν διῆγες ἐν τῇ
μονῇ καὶ βαστάζειν εἶχες πάντων τὰ βάρη, πάντων τὰ ἐλαττώμα-
τα. Καὶ οὕτως οὐ μόνον ὠφελήσας τοὺς πολλοὺς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
25 σὺ ὠφελήθης μᾶλλον ψυχικῶς καὶ σωματικῶς εὖρες μεγάλην
ἀνάπαυσιν'.

3 Ταῦτα τοίνυν ὑποβάλλει τοῖς δῆθεν ἀγωνιζομένοις ἐν τῷ σε-
μνεῖῳ. Ἄρχεται οὖν ἕκαστος αὐτῶν ἀποκαλύπτειν τὸν ἴδιον λο-

4. Γεν. 15,13.

5. Β' Κορ. 5,8.

7. Μάρκ. 9,35.

6. Ἱερ. 15,19.

8. Γαλ. 15,1.

ρετο, γνώριζε καλά⁴, ὅτι ἡ ἀνάδειξή σου δὲν ἔγινε κατὰ Θεόν. Καὶ γιὰ νὰ σοῦ τὸ παρουσιάσω αὐτὸ σαφέστερα μὲ τὰ μέσα πού ὑποβάλλει ὁ πονηρὸς στὸν καθένα ἀπὸ ὄσους μένουν σὲ κοινόβιο, ἄκουε στὴ συνέχεια τὶς ἐπιβουλές καὶ τὶς συνωμοσίες τοῦ Σατανᾶ.

- 2 Ὁ ἐχθρὸς ἀρχίζει νὰ ὑποψιθυρίζει, ὅταν ἐκδημήσει ὁ ποιμὴν πρὸς τὸν Κύριο⁵, καὶ ὀφείλει ἡ ἀδελφότης νὰ ἐκλέξει ἄλλον. Τότε λέγει στὸν καθένα, σύμφωνα μὲ τὸ πάθος του, τὸ θέλημά του καὶ τὶς διαθέσεις του. Ἐὰν λοιπὸν βρίσκονται στὴν ποιμνὴ ἐκείνη μερικοὶ ἀπὸ τοὺς εὐλαβέστερους, ὑποψιθυρίζει καὶ λέγει στὸν καθένα ἀπὸ αὐτοὺς αὐτά. «Ἐὰν γινόσουν ἐσὺ ἐδῶ ποιμὴν καὶ ἡγούμενος, θὰ μπορούσες ὅπωςδήποτε νὰ ὠφελήσεις καὶ νὰ σώσεις καὶ νὰ μεταδώσεις σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὶς ἀρετές σου, ἐπειδὴ ὁ τάδε ἢ ὁ τάδε ἀδελφὸς δὲν κάνει γι' αὐτὴ τὴ δουλειά'. Ἐὰν πάλι εἶναι γνώριμος σὲ κοσμικοὺς, τοῦ ὑποψιθυρίζει: «Καὶ θὰ μπορούσες πολλοὺς νὰ ἐλκύσεις πρὸς τὴ μοναχικὴ πολιτεία καὶ νὰ τοὺς βγάλεις ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ θὰ γινόσουν ἔτσι στόμα τοῦ Χριστοῦ· διότι λέγει, «ὅποιος ἐξάγει τὸ τίμιον ἀπὸ τὸ ἀνάξιον θὰ εἶναι σὰν στόμα μου»⁶. Θὰ μπορούσαν τέτοιοι ἄνθρωποι νὰ προσφέρουν καὶ μεγάλες ἀποταγές καὶ νὰ ἀφιερῶσουν τὶς περιουσίες τους στὴ μονή, καὶ θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ μεγαλώσει τὸ μοναστήρι καὶ νὰ γίνῃ ὅπως τῶν ἁγίων μεγάλου Εὐθυμίου καὶ Σάββα καὶ Παχωμίου. Καὶ ἐπὶ πλεόν καὶ ὁ ἴδιος θὰ μπορούσες ν' ἀποκτήσεις περισσότερη ταπείνωση, γιὰ νὰ σὲ βλέπουν καὶ νὰ σὲ μιμοῦνται οἱ ἀδελφοί, διότι θὰ ζοῦσες στὴ μονή ὡς ὁ τελευταῖος ἀπὸ ὄλους⁷ καὶ θὰ βάσταζες τὰ βάρη ὄλων⁸, καὶ τὰ ἐλαττώματα ὄλων⁹. Καὶ ἔτσι ὄχι μόνο θὰ ὠφελοῦσες τοὺς πολλοὺς, ἀλλὰ καὶ ἐσὺ ὁ ἴδιος θὰ ὠφελοῦσες περισσότερο ψυχικῶς καὶ θὰ ἔβρισκες μεγάλη ἀνάπαυση σωματικῶς¹⁰.

- 3 Αὐτὰ λοιπὸν ὑποβάλλει σὲ ὄσους δῆθεν ἀγωνίζονται στὸ μοναστήρι. Ἀρχίζει τότε ὁ καθένας τους ν' ἀποκαλύπτει τὸν

9. Ρωμ. 15.1. 10. Ματθ. 11,29.

γισμόν πρὸς ὃν ἂν θαρρεῖ ἀδελφὸν καὶ δῆθεν ὡς ἀστειαζόμενος
 καὶ μετριάζων, ἵνα μὴ καταγνωσθῆ ὡς φιλόδοξος, φησί· Ἔ
 κῤυρι ὁ δεῖνα, ἐὰν ἐφρονοῦσαν οἱ ἀδελφοί, οὐ μὴ εἶχον ποιῆσαί με
 ἠγούμενον; Ὁ δὲ ἴσως ἀποκρίνεται καὶ λέγει· Πίστευσόν μοι,
 5 πάτερ, σὺ μὲν, οἶδα ὅτι μετριάζεις, ἐπεὶ πρὸ πολλοῦ τοῦτο χρόνου
 ἐνεθυμούμην ἐγὼ, ἀλλ' εὐλαβούμην εἰπεῖν σοι περὶ τούτου, ἵνα
 μήπως ὡς τὰ παρὰ γνώμην σου λαλοῦντά μοι μέμψη'. Εἶτα πάλιν
 ἐκεῖνός φησι· Καλῶς εἶπας, ἀδελφέ. Πίστευσον, οὐ χρήζω
 γενέσθαι, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀδιάφορός τις γένηται καὶ τὸ μοναστήριον
 10 καταστρέψῃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς λυπήσῃ, ἐὰν ἤθελον οἱ ἀδελφοὶ
 ἵνα ἐγενόμην, καὶ πάντως ποιῆσαι εἶχον σε οἰκονόμον, τὸν δεῖνα
 καὶ δεῖνα κελλαρίτην καὶ ἀποθηκάριον, ἐγὼ δὲ ἐσχόλαζον πάν-
 τως εἰς μόνα τὰ ψυχικὰ καὶ ἵνα ἤμην ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἐλεύ-
 θερος'. Ἀκούει ταῦτα ὁ ἀδελφὸς καὶ ὅτι οἰκονόμον μέλλει τοῦτον
 15 ποιεῖν, καὶ ἀπελθὼν θαρρεῖ ταῦτα τοῖς ἀδελφοῖς οὕτως εἶπε ποιή-
 σειν διακονητάς.

4 Ταῦτα τοίνυν δύο καὶ τρεῖς ἐκ τῶν εὐλαβεστέρων ἴσως
 ποιοῦσιν, ἀγνοοῦντες τὰς μεθόδους τοῦ πονηροῦ· τοῖς δὲ γε σαρκι-
 κικωτέροις καὶ ἀμελῶς ἔχουσι περὶ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ταῦτα
 20 ὑποβάλλει καὶ ὑποτίθησιν ὁ ἐχθρὸς, τὴν τρυφήν, τὴν δόξαν καὶ
 τὴν παρὰ πάντων τιμὴν. 'Καὶ ἵνα μὴ ἐκ τῶν ὑποκριτῶν', φησί,
 'γένηταί τις καὶ ψευδοευλαβῶν τούτων, σπούδασον γενέσθαι σὺ.
 Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ποιήσεις, μέλλεις πάντως δεδεμέναις χερσὶ τῷ
 γενομένῳ παρίστασθαι καὶ ἀτιμάζεσθαι παρ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ γὰρ
 25 καὶ ἐποχούμενος ἔσται ἐκεῖνος ἐν ἡμιόνοις πολυτίμοις, σὺ δὲ πε-
 ζοπορῶν ἔση καὶ κοπιῶν· ἐκείνῳ διάφορος ἐτοιμασθήσεται τρά-
 πεζα καὶ ἄρτος ὡσαύτως καὶ οἶνος, σοὶ δὲ ἡ λαχανώδης καὶ
 σπερματώδης καὶ τοῖς πᾶσι κοινή. Ἐκεῖνος καθεσθήσεται ἐπὶ
 θρόνου καὶ πρῶτος, σὺ δὲ μέσον τῶν ἄλλων ἢ καὶ τῶν λοιπῶν

λογισμό του πρὸς ὅποιον ἀδελφὸ ἐμπιστεύεται καὶ λέγει δῆθεν ἀστειευόμενος καὶ μὲ μετριοφροσύνη, γιὰ νὰ μὴ κατηγορηθεῖ ὡς φιλόδοξος· 'Τώρα, κύριε τάδε, ἐὰν σκέπτονταν σωστὰ οἱ ἀδελφοί, δὲν θὰ εἶχαν κάνει ἐμένα ἡγούμενο;' Αὐτὸς τότε ἴσως ἀπαντᾷ καὶ λέγει· 'Πίστεψέ με, πατερ, γνωρίζω ὅτι εἶσαι μετριόφρων· αὐτὸ τὸ συλλογίζομαι ἐγὼ πρὶν ἀπὸ πολὺ χρόνον, ἀλλὰ δίσταζα νὰ σοῦ μιλήσω γι' αὐτό, γιὰ νὰ μὴ μὲ μεμφθεῖς ὅτι σου λέγω ἀντίθετα ἀπὸ τὴν γνώμη σου'. Ἔπειτα πάλι ἐκεῖνος λέγει· 'Σωστὰ μίλησες, ἀδελφέ. Πίστεψε, ὅτι δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ γίνω, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ γίνει κανεὶς ἀδιάφορος καὶ καταστρέψει τὸ μοναστήρι καὶ λυπήσει τοὺς ἀδελφούς, ἐὰν ἤθελαν οἱ ἀδελφοὶ καὶ γινόμενοι, θὰ μπορούσα ὅπωςδήποτε νὰ κάνω ἐσένα οἰκονόμο, τὸν τάδε καὶ τὸν τάδε κελλαρίτη καὶ ἀποθηκάριο, καὶ ἐγὼ θὰ ἀσχολοῦμαι ὅπωςδήποτε μόνο μὲ τὰ ψυχικά, γιὰ νὰ εἶμαι ἐλεύθερος ἀπὸ τὶς ἐνοχλήσεις'. Τὰ ἀκούει αὐτὰ ὁ ἀδελφὸς καὶ ὅτι πρόκειται νὰ τὸν κάνει οἰκονόμο, καὶ φεύγοντας ἀπὸ ἐκεῖ τὰ ἐκμυστηρεῦται στοὺς ἀδελφούς τοὺς ὁποίους εἶπε ὅτι θὰ κάνει διακονητέες.

- 4 Αὐτὰ λοιπὸν κάνουν ἴσως δύο καὶ τρεῖς ἀπὸ τοὺς εὐλαβέστερους, ἐπειδὴ ἀγνοοῦν τὶς μεθόδους τοῦ πονηροῦ¹¹. Σὲ ὅσους εἶναι σαρκικώτεροι καὶ ἀμελεῖς γιὰ τὴ σωτηρία τους ὑποβάλλει καὶ ὑποδεικνύει ὁ ἐχθρὸς αὐτά, δηλαδὴ τὴν τρυφῆ, τὴ δόξα καὶ τὴν τιμὴ ἀπὸ ὄλους. 'Καὶ γιὰ νὰ μὴ γίνει', λέγει, 'κανεὶς ἀπὸ τοὺς ὑποκριτὲς καὶ ψευδοευλαβεῖς τούτους, φρόντισε νὰ γίνεις ἐσύ. Διότι, ἐὰν δὲν τὸ κάνεις αὐτό, πρόκειται ὅπωςδήποτε νὰ παρουσιάξῃς, σὲ ὅποιον γίνεις, μὲ δεμένα χέρια καὶ ν' ἀτιμάξῃς ἀπ' αὐτόν. Ἐπὶ πλέον ἐκεῖνος θὰ εἶναι ἀνεβασμένος σὲ πολυτελεῖς ἡμιόνους, ἐνῶ ἐσὺ θὰ πεζοπορεῖς καὶ θὰ κοπιᾷς. Γιὰ ἐκεῖνον θὰ ἐτοιμάζεται διαφορετικὴ τράπεζα καὶ ἄρτος καὶ οἶνος ἐπίσης, ἐνῶ γιὰ σένα θὰ ἐτοιμάζεται τράπεζα μὲ λάχανα καὶ ὄσπρια καὶ σὲ ὄλους κοινή. Ἐκεῖνος θὰ κάθεται σὲ θρόνον καὶ πρῶτος, ἐνῶ ἐσὺ ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ἢ καὶ ἔσχατος ἀπὸ τοὺς λοιπούς. Καὶ ἐπειδὴ

ἔσχατος· ἀγαπᾷ γὰρ διαφερόντως τὸν δεῖνα, καὶ εἰ γένηται ἡγούμενος, ὑπὲρ σὲ τιμήσας ἐπάνω σου προκαθίσει αὐτόν, καὶ πῶς βαστάσεις τὴν αἰσχύνην τῶν ἀδελφῶν; Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ δεῖνας εὐλαβέστερός πού ἐστι, καὶ ἴσως παρ' ἐκείνου προτιμηθῆ;
5 Ἔτι δὲ ἴσως καὶ ἀπὸ τῶν ἐμφανῶν καὶ ἐνδόξων ἀποκεῖραι ἔχει, καὶ μέλλουσιν ἐκεῖνον μὲν τιμᾶν ὡς ἡγούμενον, ἐκεῖνος δὲ πάλιν ἐκείνους ὡς ἀξιωματικούς καὶ ὡς ἀποκαρέντας παρ' αὐτοῦ τιμήσει καὶ σοῦ ὑπερκαθίσει αὐτούς, σὲ δὲ εἰς τὸ διαζύγιον ἀπολύσει ἢ καὶ παντελῶς ἴστασθαί σε καὶ διακονεῖν προτρέψεται. Καὶ
10 πρὸς ταῦτα τί ἄρα μέλλεις ποιεῖν; Λαλήσαι οὐ τολμᾷς· εἰσὶ γὰρ οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν καὶ εὐθὺς ἐπιστομίσουσί σε. Τάχα δὲ ἴσως καὶ τύψουσί σε ἀντιλέγοντα, καὶ χείρων ἔσται ἢ ἀτιμία. Ὑποχωρῆσαι τῆς μονῆς κατάγνωσίς σου ἐστι, καὶ πᾶς ἄνθρωπος καταγελάσεται καὶ καταμέμψεταιί σε, καὶ οὐδὲ εὐρήσεις ἀλλαχοῦ ἀνάπαυσιν·
15 ἔνθα γὰρ ἀπέλθης ὡς ξενοκουρίτης πάντων ἔσχατος εἶναι ὀφείλεις. Ὑπομένειν ταῦτα καὶ εἶναι ἐν τῇ μονῇ σου οὐ δύνασαι. Λοιπὸν οὖν πάσῃ δυνάμει ἀγῶνισαι μὴ σε νικήσῃ τις τῶν εὐλαβεστέρων'. Εἶτα σκέπτεται καὶ λέγει ἐν ἑαυτῷ· 'Πάντες γινώσκουσι τὸν δεῖνα ἀδελφὸν καὶ τὸν δεῖνα εὐλαβεστέρους καὶ μέλλουσιν
20 ἐκείνους ζητεῖν κάμει παραβλέψασθαι. Ἄλλ' ἀπελθὼν ἐγὼ τὸν δεῖνα κρατήσω ἀδελφὸν καὶ τὸν δεῖνα· αὐτοὶ γὰρ τρυφᾶν ἀγαπῶσι, παίζειν τε καὶ χαίρεσθαι καὶ τῆς μονῆς ἐξέρχεσθαι συνεχῶς καὶ διάγειν ἐν οἷς θέλουσιν. Αὐτοῖς οὖν καὶ συντάξομαι. Ἄλλως τε καὶ ὅσα ἂν μοι εἴπωσι, καὶ αὐτοὶ ἀγωνίσονται σπουδαίως ἵνα
25 ἡγούμενος γένωμαι'. Τοιγαροῦν καὶ ἀπελθὼν, οὕτω κατὰ τὴν ματαίαν αὐτοῦ μελέτην καὶ ποιεῖ. Φησὶ δὲ καὶ τοῦτο πρὸς ἑαυτόν· 'Ὁ δεῖνα ἀδελφὸς εὐλαβῆς ἐστι καὶ τοῦ πράγματος τούτου οὐ χρήζει, ἔχει δὲ συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ βούλεται θεραπεύειν αὐτούς ἀπὸ τῆς μονῆς. Ἀπελθὼν λαλήσω κάκεινῳ, καὶ ὁμοίως

ἀγαπᾷ ἰδιαιτέρως τὸν τάδε καὶ, ἐὰν γίνῃ ἡγούμενος, θὰ τὸν τιμήσει περισσότερο ἀπὸ ἐσένα καὶ θὰ τὸν βάλῃ πιὸ ἐπάνω ἀπὸ ἐσένα, πῶς θὰ ὑποφέρῃς τῇ τροπῇ τῶν ἀδελφῶν; Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὁ τάδε εἶναι εὐλαβέστερος ἀπὸ ἐσένα, καὶ ἴσως προτιμηθεῖ ἀπ' αὐτόν. Καὶ ἀκόμη ἴσως σκέπτεται νὰ κάνει μοναχοὺς ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς καὶ ἐνδοξοὺς ἄνδρες, καὶ θὰ συμβεῖ ἐκεῖνον νὰ τὸν τιμοῦν ὡς ἡγούμενον, ἐκεῖνος πάλι θὰ τιμήσει ἐκεῖνους παραπάνω ἀπὸ σένα ὡς ἀξιωματικοὺς καὶ ὡς χειροθετημένους ἀπ' αὐτόν, καὶ θὰ τοὺς τοποθετήσῃ ψηλότερα ἀπὸ ἐσένα, ἐνῶ ἐσένα θὰ σὲ βάλῃ στὸ σκαμνὶ ἢ καὶ θὰ σὲ διατάξῃ νὰ στέκεσαι συνεχῶς ὄρθιος καὶ νὰ διακονεῖς. Καὶ σὲ ὅλα αὐτὰ ἐσὺ τί πρόκειται νὰ κάνεις; Νὰ μιλήσῃς δὲν τολμᾷς. Διότι ὑπάρχουν ἐκεῖνοι ποὺ τὸν ἀγαποῦν καὶ θὰ σὲ ἀποστομῶσουν ἀμέσως. Ἴσως ὅμως καὶ νὰ σὲ προσβάλλουν, ἐπειδὴ ἀντιλέγεις, καὶ θὰ εἶναι ἡ ἀτιμία χειρότερη. Νὰ ἀποχωρήσῃς ἀπὸ τὴ μονὴ εἶναι ἡ καταδίκη σου καὶ οὔτε θὰ βρεῖς ἄλλοῦ ἀνάπαυση. Διότι ὅπου θὰ ἀπέλθῃς, σὰν χειροθετημένος ἀπὸ ἄλλον ὀφείλεις νὰ εἶσαι ὁ τελευταῖος ὅλων. Νὰ τὰ ὑπομένῃς ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ εἶσαι στὴ μονὴ σου δὲν μπορεῖς. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἀγωνίσου μὲ ὅλη σου τὴ δύναμη, γιὰ νὰ μὴ σὲ νικήσῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς εὐλαβέστερους'. Ἐπειτα σκέπτεται καὶ λέγει μέσα του· “Ὅλοι ἀναγνωρίζουν τὸν τάδε καὶ τὸν τάδε ἀδελφὸ εὐλαβέστερους καὶ πρόκειται ἐκεῖνους νὰ ζητήσουν καὶ ἐμένα νὰ μὲ παραβλέψουν. Ἄλλ' ἀφοῦ μεταβῶ ἐγὼ θὰ κρατήσω τὸν τάδε ἀδελφὸ καὶ τὸν τάδε. Διότι αὐτοὶ ἀγαποῦν νὰ ζοῦν στὴν τρυφή, νὰ ἀστειεύονται, νὰ χαίρονται καὶ νὰ ἐξέρχονται συνεχῶς ἀπὸ τὴ μονὴ καὶ νὰ ζοῦν ὅπως θέλουν. Μὲ αὐτοὺς λοιπὸν καὶ θὰ συμφωνήσω. Ἐξ ἄλλου ὅσα καὶ νὰ μοῦ ποῦν, καὶ αὐτοὶ θὰ ἀγωνισθοῦν πάρα πολὺ γιὰ νὰ γίνω ἡγούμενος'. Φεύγει λοιπὸν τότε καὶ ἐνεργεῖ σύμφωνα μὲ τὴ μάταια σκέψη του. Λέγει καὶ αὐτὸ πρὸς τὸν ἑαυτό του. “Ὁ τάδε ἀδελφὸς εἶναι εὐλαβὴς καὶ δὲν τὴ χρειάζεται αὐτὴν τὴ θέση, ἔχει ὅμως συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ θέλει νὰ τοὺς βοηθεῖ ἀπὸ τὴ μονή. Ἀφοῦ ἀπέλθω θὰ μιλήσω καὶ σὲ ἐκεῖνον, καὶ

συντάξομαι'. Περιέρχεται οὖν τὸ μοναστήριον συνεχῶς καὶ ἀπλῶς ἕκαστον παρακαλῶν κατ' ἰδίαν καὶ συντασσόμενος πληρῶσαι πάντων τὰ καταθύμια, ἐν ἀγωνίᾳ καὶ τρόμῳ ὑπάρχει πολλῶ, φόβῳ τοῦ μὴ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ.

5 Ἐκ τούτων οὖν καὶ ἐτέρων πολλῶν σχίσματα, διχόνοιαὶ καὶ στάσεις γίνονται ἐν τῷ μοναστηρίῳ πολλαί, τῶν μὲν εὐλαβεστέρων πρὸς τὸ καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἄλλους ὠφελῆσαι σπευδόντων, τῶν δὲ σαρκικωτέρων τὴν ἑαυτῶν μόνον δόξαν ζητούντων, τὸ πρόσκαιρον κέρδος καὶ τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς, τοῦ δὲ λοιποῦ
10 πλήθους ζητούντος κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας τὸν ἄγοντα καὶ τῷ ὁμοίῳ προστρέχοντος. Σὺ οὖν, πνευματικὲ ἀδελφέ, ἄκουσον μετὰ προσοχῆς, παρακαλῶ, τῶν ἐμῶν ρημάτων· οὐ γὰρ ἀπ' ἑμαυτοῦ λαλήσω, ἀλλ' ἄπερ ὁ μόνος σοφὸς καὶ εὐσπλαγχνος λαλήσαι θελήσει σοι.

6 Ἐὰν ᾗς ἐν κοινοβίῳ ἀδελφῶν καθεζόμενος, κατὰ τοῦ ἀποκείραντός σε πατρὸς μὴ θελήσης γενέσθαι ποτε, εἰ καὶ πορνεύοντα, εἰ καὶ μεθύοντα βλέπεις αὐτὸν καὶ τῷ δοκεῖν σοι κακῶς τὰ τῆς μονῆς διεξάγοντα πράγματα, εἰ τύπτουσαι καὶ ἀτιμάζεσαι παρ' αὐτοῦ καὶ πολλαῖς ἄλλαις καθυποβάλλουσαι θλίψεσι. Μὴ συγκα-
20 θεσθῆς τοῖς λοιδοροῦσιν αὐτόν, μηδὲ πορευθῆς μετὰ τῶν μελετησάντων κατ' αὐτοῦ. Ὑπόμεινον δὲ αὐτόν μέχρι τέλους μηδὲν περιεργαζόμενος τῶν ἐκείνου κακῶν. Ὅσα οὖν ἀγαθὰ βλέπεις ποιοῦντα αὐτόν, βάλε ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐκείνων μόνων βιάζου μιμνήσκεσθαι· ὅσα δὲ ἀπρεπῆ καὶ κακὰ ἢ ἐργαζόμενον ἢ λέ-
25 γοντα ἴδης, ταῦτα σεαυτῷ ἐπίγραφε καὶ ὡς ἰδιά σου ἁμαρτήματα λογίζου καὶ μετενόει ἐν δάκρυσιν, ἔχων ὡς ἅγιον ἐκεῖνον καὶ ἐπικαλούμενος τὴν εὐχὴν αὐτοῦ.

7 Εἰ δὲ συμβῆ αὐτῷ θάνατος, καὶ ἕτερον προβαλέσθαι ἠγούμενον ὁ ἀδελφοὶ βούλονται, πρόσεχε ἐὰν γινώσκῃ σου ἢ συνείδησις ἴσον σου εἶναι ἀδελφόν τινα τῆς μονῆς ἢ καὶ μείζονα λόγῳ καὶ

ὅμοια θὰ συμφωνήσω μαζί του'. Περιέρχεται λοιπὸν συνεχῶς τὸ μοναστήρι καὶ γενικὰ παρακαλεῖ τὸν καθένα χωριστὰ καί, συμφωνώντας νὰ ἐκπληρώσει τὶς ἐπιθυμίες ὄλων, βρίσκεται σὲ ἀγωνία καὶ σὲ πολὺν τρόμο καὶ φόβο, μήπως ἀποτύχει στὸ σκοπὸ του.

5 Ἀπὸ αὐτὰ λοιπὸν καὶ πολλὰ ἄλλα γίνονται στὸ μοναστήρι σχίσματα, διχόνοιες καὶ κινήματα πολλὰ· οἱ εὐλαβέστεροι σπεύδουν νὰ ὠφελήσουν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς τους καὶ τοὺς ἄλλους, οἱ σαρκικώτεροι ἐπιζητοῦν μόνο τὴ δική τους δόξα, τὸ πρόσκαιρο κέρδος καὶ τὶς ἡδονές τοῦ σώματος, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπο πλῆθος θέλει τὸν ἡγούμενο σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες του καὶ προστρέχει πρὸς τὸν ὅμοιό του. Ἐσὺ λοιπὸν, πνευματικὲ ἀδελφέ, ἄκουσε μὲ προσοχή, παρακαλῶ, τὰ λόγια μου. Διότι δὲν θὰ πῶ δικά μου λόγια, ἀλλ' ὅσα θελήσει νὰ σοῦ λαλήσει ὁ μόνος σοφὸς καὶ εὐσπλαγχνος.

6 Ἐὰν ζεῖς σὲ κοινόβιο ἀδελφῶν, μὴ θελήσεις ποτὲ νὰ στραφεῖς ἐναντίον τοῦ πατρός σου ποὺ σὲ χειροθέτησε, ἔστω καὶ ἂν τὸν βλέπεις νὰ πορνεύει ἢ καὶ νὰ μεθᾶ καί, κατὰ τὴ γνώμη σου, νὰ διαχειρίζεται κακῶς τὰ πράγματα τῆς μονῆς, ἔστω καὶ ἂν τύπτεσαι καὶ ἀτιμάζεσαι ἀπ' αὐτὸν καὶ ὑποβάλλεσαι σὲ πολλὰς ἄλλες θλίψεις. Μὴ συγκαθίσεις μὲ ὅσους τὸν χλευάζουν¹², οὔτε νὰ συμπορευθεῖς μὲ ὅσους μελετοῦν κακὰ ἐναντίον του. Νὰ τὸν ὑπομένεις μέχρι τέλους χωρὶς νὰ περιεργάζεσαι τὰ κακὰ ἐκείνου. Ὅσα λοιπὸν καλὰ τὸν βλέπεις νὰ κάμνει, βάλε τα στὴν καρδιά σου καὶ βίαζε τὸν ἑαυτό σου αὐτὰ μόνο νὰ θυμᾶται. Ὅσα ὅμως ἀπρεπῆ καὶ κακὰ τὸν δεῖς νὰ κάμνει ἢ νὰ λέγει, αὐτὰ χρέωνέ τα στὸν ἑαυτό σου καὶ λογάριαζέ τα σὰν δικά σου ἁμαρτήματα καὶ νὰ μετανοεῖς μὲ δάκρυα, θεωρώντας ἐκεῖνον ὡς ἅγιον καὶ ἐπικαλούμενος τὴν εὐχὴ του.

7 Ἐὰν πάλι τοῦ συμβεῖ θάνατος καὶ θέλουν οἱ ἀδελφοὶ νὰ ἀναδείξουν ἄλλον ἡγούμενο, πρόσεχε ἂν ἡ συνείδησή σου ἀναγνωρίζει ὅτι εἶναι κάποιος ἀδελφὸς τῆς μονῆς ἴσος σου ἢ καὶ ἀνώτερος στὸν λόγο καὶ στὸ ἔργο καὶ στὶς ἀγαθὲς πρά-

ἔργω καὶ πράξεσιν ἀγαθαῖς, καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τῶν ἀδελφῶν εἰς ἠγούμενον προτιμώμενον. Μὴ θελήσης γενέσθαι ἀντίχριστος, τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ καὶ τῷ ἀδελφῷ ἀντικείμενος, τῷ ἀγαθῷ καὶ χρηστῷ, λόγους λαλῶν ἢ ἔργα ἐπιτηδεύων ὅπως οὖν σκαν-
 5 δάλου καὶ ὑπονοίας, ὡς ἂν ἀποσπάσης τινὰς τῶν ἀδελφῶν ἐκ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ἀγάπης καὶ πίστεως, ἀλλὰ πάσῃ χαρᾷ καὶ ταπεινώσει κατάδεξαι καὶ συνέργησον καθαρῶς τῇ θελήσει τῶν ἀδελφῶν. Εἰ δὲ καὶ εὐλαβέστερον ἄλλον παρὰ τὸν ψηφιζόμενον ἐπίστασαι εἶναι, εἰπέ τῷ μέλλοντι γίνεσθαι ἀδελφῷ κατ' ἰδίαν·
 10 'Κῦρι ἀδελφέ, σὺ Θεοῦ χάριτι εὐλαβῆς ὑπάρχεις καὶ πνευματικός, καὶ καθὼς ἐπίστασαι, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖν ὀφείλομεν καὶ εἰς σωτηρίαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Καὶ οἶδας ὅτι ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα εὐλαβῆς ἐστὶ καὶ ἐνάρετος. Καὶ ἂν κελεύης, ἅς ποιήσωμεν ἐκεῖνον ἠγούμενον, καὶ ἔχει καλῶς ποιμᾶ-
 15 ναι πᾶσαν τὴν ἀδελφότητα. Συναγωνισώμεθα δὲ αὐτῷ πάσῃ δυνάμει καὶ ἡμεῖς, καὶ τὸν μισθόν, πιστευσον, ἵνα ἔξωμεν μετ' αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ καὶ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀκατάκριτον. Ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτὸν ἐν τούτῳ τὸν Θεὸν θεραπεύσομεν καὶ πάντες ἡμᾶς ἐπαινέσουσιν, ὅτι οὐχ ἑαυτοὺς συνεστήσαμεν, ἀλλ' ὃν ὁ Θεὸς
 20 ἠθέλεν'. Εἰ μὲν οὖν ἔχει ταπεινώσει ὁ ἀδελφὸς καὶ τὴν ψυχὴν ἀπηλλαγμένην φιλοδοξίας, χωρὶς δὲ πάσης προσπαθείας τῆς εἰς τὸν ἕτερον, λέγει καὶ αὐτὸς αὐτῷ ταῦτα, καὶ πάσης ἄλλης πονηρᾶς ὑπονοίας πληροφορεῖ αὐτὸν ὁ Θεός· καὶ δέξεται πάντως τοὺς λόγους σου καὶ εὐθὺς ὑπακούσει σου. Καὶ τηνικαῦτα οἱ ἀμ-
 25 φότεροι λαλεῖτε πάσῃ τῇ ἀδελφότητι, καὶ γίνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

8 Εἰ δὲ σὺ μὲν λέγεις ἀπροσπαθῶς ὑπὲρ τοῦ πνευματικωτέρου ἀδελφοῦ, ὁ δὲ ἀδελφὸς οὐχ ὑπακούει σου, ἀλλὰ πρὸς δικαιολογίας κινηθῆ συνιστῶν ἑαυτόν, γίνωσκε ὅτι ὑπὸ φιλοδοξίας κατέ-
 30 χεται, καὶ σπούδασον παντὶ τρόπῳ, ὡς Χριστοῦ διάκονος, ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς σῆς συνειδήσεως τὸν πνευματικώτε-

ξεις, καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν εἶναι προτιμότερος στοὺς ἀδελφούς γιὰ ἡγούμενος. Μὴ θελήσεις νὰ γίνεις ἀντίχριστος, δηλαδή ἀντιμέτωπος στὴ θέληση τοῦ Θεοῦ καὶ στὸν ἀγαθὸ καὶ χρηστὸ ἀδελφὸ, ἐκστομίζοντας λόγια καὶ ἐπινοώντας ὅποιουδήποτε εἶδους ἔργα σκανδάλου καὶ ὑπόνοιας, μὲ σκοπὸ ν' ἀποσπάσεις μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς ἀπὸ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀγάπη καὶ πίστη, ἀλλὰ ν' ἀποδεχθεῖς μὲ κάθε χαρὰ καὶ ταπείνωση καὶ νὰ βοηθήσεις ξεκάθαρα στὴ θέληση τῶν ἀδελφῶν. Ἐπίσης, ἐὰν γνωρίζεις ὅτι κάποιος ἄλλος εἶναι εὐλαβέστερος ἀπὸ τὸν ψηφιζόμενο, πὲς κατ' ἰδίαν στὸν ἀδελφὸ ποὺ πρόκειται νὰ γίνῃ. Ἐνὶ κυρίῳ ἀδελφέ, ἐσὺ μὲ τὴ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶσαι εὐλαβὴς καὶ πνευματικὸς, καί, καθὼς γνωρίζεις, ὀφείλομε νὰ τὰ κάμνομε ὅλα γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας. Γνωρίζεις ἐπίσης ὅτι ὁ τάδε ἀδελφός μας εἶναι εὐλαβὴς καὶ ἐνάρετος. Ἐὰν συμφωνεῖς λοιπὸν, ὡς κάνομε ἐκεῖνον ἡγούμενο, καὶ εἶναι σὲ θέση νὰ ποιᾶναι σωστὰ ὅλη τὴν ἀδελφότητα. Θὰ συναγωνισθοῦμε καὶ ἐμεῖς μὲ ὅλη μας τὴ δύναμη μαζί του, γιὰ νὰ ἔχομε, πίστεψε, μαζί του τὴν ἀμοιβὴ καὶ μαζί μ' αὐτὸ καὶ τὴ συνείδησή μας ἀκατάκριτη. Καὶ ἐπὶ πλέον μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ ὑπηρετήσομε τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ καὶ ὅλοι θὰ μᾶς ἐπαινέσουν, διότι δὲν ὑπεδειξάμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλ' ὅποιον ἤθελε ὁ Θεός¹³. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἀδελφός ἔχει ταπείνωση καὶ ἀπαλλαγμένη τὴν ψυχὴ του ἀπὸ τὴ φιλοδοξία, χωρὶς μεγάλο πάθος πρὸς τὸν ἄλλον, λέγει καὶ αὐτὸς σ' αὐτὸν τὰ ἴδια, καὶ ὁ Θεὸς τὸν πληροφορεῖ γιὰ κάθε ἄλλη πονηρὴ ὑπόνοια, καὶ θὰ δεχθεῖ ὅπωςδήποτε τοὺς λόγους σου καὶ ἀμέσως θὰ σὲ ὑπακούσει. Καὶ ἔτσι θὰ μιλήσετε καὶ οἱ δύο σὲ ὅλη τὴν ἀδελφότητα, καὶ θὰ γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

- 8 Ἐὰν ὁμως ἐσὺ ὁμιλεῖς μὲ εἰλικρίνεια ὑπὲρ τοῦ πνευματικώτερου ἀδελφοῦ καὶ ὁ ἀδελφός δὲν σὲ ὑπακούει, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ δικαιολογηθεῖ, αὐτοπροβαλλόμενος, γνώριζε ὅτι κατέχεται ἀπὸ φιλοδοξία καὶ φρόντισε μὲ κάθε τρόπο, ὡς διάκονος τοῦ Χριστοῦ, μὲ καθαρὴ τὴ μαρτυρία τῆς συνειδή-

ρον ἀδελφὸν γενέσθαι ἡγούμενον. Εἰ δὲ καὶ ὑποβληθεὶς παρὰ τοῦ ἐχθροῦ γενέσθαι ἡγούμενον. Εἰ δὲ καὶ ὑποβληθεὶς παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ἢ καὶ δοκιμάζων σε, λέγει σοι· Ἐνοῦ λοιπόν σύ, ἐπεὶ ἐκεῖνον ὃν λέγεις οὐκ ἐγὼ γενέσθαι, χαίρω δὲ εἰς σέ', μὴ συγκατα-
 5 σπασθῆς τῷ πάθει αὐτοῦ μηδὲ τῷ ἐκείνου πτώματι περιπέσης, ἀλλὰ φύλαξόν σου τὴν τῆς ψυχῆς παρθενίαν ἀφθορον τῷ Χριστῷ, ὑπ' οὐδεμιᾶς ἐπιθυμίας κλαπεῖσαν πρὸς ἡδονῆς ἐπιθυ-
 μίαν. Ἀλλὰ γὰρ μήτε ὑπὸ φόβου ἐκκλίνης τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὸν
 10 πονηρὸν καταδέξῃ γενέσθαι, λέγων ἐν σεαυτῷ· Ἐμὴ φανῶ
 κωλύων καὶ ἀντιλέγων περὶ τοῦ δεῖνος, ὡς οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς
 προστασίας· εἶτα καὶ μὴ βουλομένου μου γένηται καὶ θλίψεις
 πολλὰς ἐπαγάγει μοι'. Ἀλλ' εἰ μὲν τῶν προκριτοτέρων ἦς, ἐρω-
 τώμενος μετὰ παρρησίας εἶπον τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς ἀστηρί-
 15 λῶς εἰδόντων διακρίνειν τοῦ δικαίου τὸν ἀδίκον, τοῖς εὐλαβεστέ-
 ροις καὶ πνευματικωτέροις ἐξακολούθησον.

9 Ἐὰν δὲ καὶ πρὸς κακὸν ἴσως οἱ πλείονες ἢ καὶ πάντες ὁμο-
 φωνήσωσιν, ἔχειν δὲ καὶ τῶν ἕξωθεν βοηθοῦς ἐπὶ τοῦτο ἐπρα-
 γματεύσαντο, παραχώρησον καὶ μήτε συνεργήσης μήτε κωλύ-
 20 σης, ἀλλὰ ἄφες τοὺς κακοὺς συντριβῆναι παρ' οὗ ἔκριναν ἄρχε-
 σθαι, ὡς ἂν καὶ τὸν οἰκεῖον κερδήσωσι πόνον καὶ ὠφέλειαν οὐχ
 εὐρήσωσιν, ἐπειδὴ πολλάκις δίδωσιν ἄρχοντα τῷ λαῷ ἀπειθεῖ ὁ
 Θεὸς κατὰ τὴν καρδίαν αὐτῶν. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔστωσάν
 σοι βέβαια καὶ ἀμετακίνητα.

10 Εἰ δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προεστῶτος ἴδης τὴν περὶ σὲ
 ἀδελφότητα πᾶσαν ἀστήρικτον, σαλευομένην πᾶσαν ὑπὸ τῶν
 πνευμάτων τῆς πονηρίας, καὶ ταῖς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαις καὶ
 ἡδοναῖς διασυρομένην καὶ καταπίπτουσαν, καὶ μηδεμίαν ἔχουσαν
 βάσιν μήτε θεμέλιον ἐπὶ τῆς πέτρας, ἀλλ' ὄλην κλονουμένην καὶ

14. Β' Κορ. 1,12. Α' Τιμ. 3,9.

15. Β' Κορ. 11,2.

16. Ψαλμ. 33,15. 36,27.

σεῶς σου¹⁴ νὰ γίνει ἡγούμενος ὁ πνευματικώτερος ἀδελφός. Ἐὰν ὅμως δοκιμασθεῖς ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ ἢ καὶ δοκιμάζοντάς σε σοῦ λέγει, 'Γίνε λοιπὸν ἐσύ, ἐπειδὴ ἐκεῖνον ποῦ ὑποδεικνύεις δὲν τὸν ἀφήνω νὰ γίνει, χαίρομαι ὅμως γιὰ σένα', μὴ συμφωνήσεις μὲ τὸ πάθος του οὔτε νὰ πέσεις μαζί μὲ τὴ δική του πτῶση, ἀλλὰ φύλαξε ἄφθορη στὸν Χριστὸ¹⁵ τὴν παρθενία τῆς ψυχῆς σου, χωρὶς ν' ἀρπαχθεῖ ἀπὸ καμμία ἐπιθυμία γιὰ ἡδονή. Ἀλλ' ὅμως οὔτε ἀπὸ φόβο ν' ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ τὸν ἀγαθὸ καὶ νὰ ἀποδεχθεῖς νὰ γίνει ὁ πονηρός¹⁶, λέγοντας στὸν ἑαυτὸ σου· 'Νὰ μὴ φανῶ ὅτι ἐμποδίζω καὶ ἀντιλέγω γιὰ τὸν τάδε, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος γιὰ ἡγουμενεῖα, κι ἔπειτα γίνεται καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἐγώ, καὶ μοῦ δημιουργήσει τότε πολλὰς θλίψεις'. Ἀλλ' ἐὰν εἶσαι ἀπὸ τοὺς προκριτότερους, ὅταν ἐρωτᾶσαι μὲ παρρησία νὰ λὲς τὴν ἀλήθεια καὶ στήριξε τοὺς ἀσταθεῖς στὸ καλὸ. Ἐὰν πάλι εἶσαι ἀπὸ τοὺς τελευταίους, ποῦ δὲν γνωρίζουν νὰ διακρίνουν καλῶς τὸν ἄδικο ἀπὸ τὸν δίκαιο, συμφώνησε μὲ τοὺς εὐλαβέστερους καὶ πνευματικώτερους.

9 Ἐὰν συμφώνησαν ἐνδεχομένως οἱ περισσότεροι ἢ καὶ ὅλοι γιὰ κάποιον κακὸ καὶ φρόντισαν νὰ ἔχουν πρὸς τοῦτο καὶ ἀπὸ ἔξω βοηθοὺς, παραμέρισε καὶ οὔτε νὰ βοηθήσεις οὔτε νὰ ἐμποδίσεις, ἀλλ' ἄφησε τοὺς κακοὺς νὰ συντριβοῦν ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ ἀποφάσισαν νὰ εἶναι ἡγέτης τους, ὥστε καὶ τὸν κόπο τους νὰ κερδίσουν καὶ ὠφέλεια νὰ μὴ βροῦν, ἐπειδὴ πολλὰς φορὲς ὁ Θεὸς δίδει στὸν ἀπειθῆ λαὸ ἄρχοντα σύμφωνα μὲ τὴν καρδιά τους¹⁷. Ἄς εἶναι λοιπὸν αὐτὰ γιὰ σένα ἔτσι σταθερὰ καὶ ἀμετακίνητα.

10 Ἐὰν μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἡγουμένου δεῖς ὅλη τὴ γύρω ἀπὸ ἐσένα ἀδελφότητα ἀστήρικτη, νὰ σαλεύεται ὅλη ἀπὸ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας¹⁸, νὰ διασύρεται καὶ νὰ καταπίπτει ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες καὶ ἡδονὲς τῆς σάρκας, καὶ νὰ μὴ ἔχει καμμία βάση οὔτε θεμέλιο πάνω στὴν πέτρα¹⁹, ἀλλὰ νὰ κλονίζεται ὅλη, καὶ δεῖς ἄλλον ἀδελφὸ ν' ἀπλώνει ἄλλοῦ τὰ χέρια του καὶ ν' ἀγω-

17. Ψαλμ. 19,5. Ἱερ. 3,15.

18. Ἐφ. 6,2. 19. Λουκᾶ 6,48.

ἄλλον ἀλλαγῆ ἀδελφὸν τὰς χεῖρας ἀπλοῦντα καὶ περιδράξασθαι
 τι σπουδάζοντα, οὐχ ὅπερ σῶζει αὐτὸν ἀλλ' ὅπερ συγκατασπᾶ εἰς
 ᾤδην καὶ εἰς σκότος καὶ εἰς πῦρ ἡδονῶν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν
 αὐτοῦ, ἄλλους δὲ πάλιν σφριγῶντας καὶ περὶ τὴν ἀρχὴν μαινομέ-
 5 νους καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτης ἀκράτητον ἔχοντας, ἐλέησον, συμ-
 πάθησον, σπλαγχνίσθητι καὶ οἰκτείρησον, πένθησον ὑπὲρ τῶν
 τοιούτων καὶ δάκρυσον, ἀνιστόρησον κατὰ νοῦν, εἰ καλῶς βλέ-
 πειν ἠξιώσαι, τῶν σῶν ἀδελφῶν τὰ τραύματα, τῶν σῶν μελῶν
 τὰ συντρίμματα, τοῦ ὄλου σώματος τὴν κατάπτωσιν, καὶ τὸν
 10 Θεὸν ἀπὸ καρδίας μετὰ πόνου καὶ δακρύων ἰκέτευσον στήσαι
 τῆς τοσαύτης κακίας τὴν ρύμην καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον μεταστρέ-
 ψαι τὰς καρδίας τῶν ἀδελφῶν. "Ὁρα δὲ τὴν ροπὴν τῆς καρδίας
 σου, μήποτε προσφέρῃ τὴν δέησιν περὶ σευατοῦ, ὡς ἂν προτιμή-
 σωνταί σε, καὶ ἀντὶ εὐλογίας κατάραν σοι καὶ ὄργην τοῦ Θεοῦ
 15 προξενήσῃ.

11 Ἐὰν οὖν οὕτω ποιῶν καὶ οὕτως ἔχων ἴδῃς τῶν ἀδελφῶν σου
 τινὰς ἐπὶ κακῷ ὁμονοήσαντας καὶ ἀπατᾶν περιτρέχοντας τοὺς
 ἀπλουστέρους αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ δώροις εἰς
 βοήθειαν αὐτῶν τοὺς ἐξωθεν ἐπισπωμένους, λυπήθητι καὶ ἐν
 20 ὀδύνη καρδίας σου θρῆνησον, ὅτι εἰς τοιαύτην τόλμαν καὶ σκό-
 τωσιν οἱ μοναχοὶ κατηντήσαμεν, ὥστε ποιμαίνειν ἐπιχειρεῖν
 ἡμᾶς δίχα Χριστοῦ τὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα, καὶ διὰ ἡδονὴν καὶ
 ἀπόλαυσιν σώματος καὶ χρημάτων πορισμὸν καὶ τὴν ἐξ ἀνθρώ-
 πων τιμὴν. Φεῶ μοι τῷ ταπεινῷ καὶ ἀθλίῳ, τὴν ἀξίαν τῶν ἀπο-
 25 στόλων παντὶ τρόπῳ λαμβάνειν ἀγωνιζόμεθα καὶ τὴν ἐκείνων
 ἐξουσίαν χρυσίῳ ἐξαγοράζομεν, μήτε τὸν Θεὸν φοβούμενοι μήτε
 τοὺς ὄρωντας ἡμᾶς αἰσχυνόμενοι. Καὶ θρόνῳ μὲν βασιλέως οὐ-
 δεῖς ἐπιβῆναι τολμᾶ μὴ θελησαντος ἐκείνου, ἀλλ' οὐδὲ γραμματι-
 κοῦ ἢ ρήτορος τινος ἀναλαβέσθαι τάξιν ἰδιώτης τυγχάνων, οὐδὲ
 30 ἐπὶ λαοῦ ἀναγνῶναι ἀγράμματος ὄν, τὴν δὲ τῶν ἀποστόλων
 ἀξίαν ἐπιζητεῖς ἢ καὶ καταδέχη, μήπω τὴν χάριν τῶν ἀποστόλων

20. Γεν. 27,12.

21. Πράξ. 8,18-20.

νίξεται ν' ἄρπάξει κάτι, ὄχι αὐτὸ ποὺ τὸν σώζει, ἀλλ' αὐτὸ ποὺ συμπαράσῃρει στὸν ἄδη καὶ στὸ σκότος καὶ στὸ πῦρ τῶν ἡδονῶν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ του, ἄλλους πάλι νὰ εἶναι γεμᾶτοι σφρίγος καὶ νὰ μαίνονται γιὰ τὴν ἀρχὴ καὶ νὰ ἔχουν ἀκράτητη τὴν ἐπιθυμία της, δεῖξε ἔλεος, συμπάθεια, εὐσπλαγχνία καὶ λύπη γι' αὐτοῦς, πένθησε καὶ δάκρυσε γι' αὐτούς, ἐρώτησε τὸν ἑαυτὸ σου κατὰ νοῦν, ἐὰν ἀξιώθηκες καλῶς νὰ βλέπεις τὰ τραῦματα τῶν ἀδελφῶν σου, τὰ συντρίμματα τῶν δικῶν σου μελῶν, τὴν κατάπτωση ὅλου τοῦ σώματος, καὶ ἰκέτευσε τὸν Θεὸν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς σου μὲ πόνο καὶ δάκρυα νὰ σταματήσῃ τὴν ὀρμὴ τῆς τόσης κακίας καὶ νὰ μεταστρέψῃ τις καρδιὲς τῶν ἀδελφῶν πρὸς τὸ καλύτερο. Πρόσεχε ὁμως τὴ δύναμη τῆς καρδιᾶς σου, μήπως προσφέρει τὴ δέηση γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου, ὥστε νὰ σὲ προτιμήσουν, καὶ ἀντὶ γιὰ εὐλογία προκαλέσεις κατὰρα²⁰ καὶ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ σὲ σένα.

- 11 Ἐὰν λοιπόν, πράττοντας ἔτσι καὶ σκεπτόμενος ἔτσι, δεῖς μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου νὰ ἔχουν συμφωνήσῃ γιὰ κακὸν καὶ τρέχουν παντοῦ νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς ἀπλουστεροὺς ἀπὸ αὐτοῦς, ἀλλὰ καὶ μὲ κάθε προσπάθεια καὶ μὲ δῶρα ἀκόμη νὰ προσεταιρίζονται τοὺς ἐξωθεν σὲ βοήθειά τους, λυπήσου καὶ μὲ πόνο τῆς καρδιᾶς σου θρήνησε, διότι καταντήσαμε οἱ μοναχοὶ σὲ τέτοια τόλμη καὶ σκότωση, ὥστε νὰ ἐπιχειροῦμε νὰ ποιμαίνομε τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ χωρὶς τὸν Χριστό, μὲ σκοπὸ τὴν ἡδονὴ καὶ ἀπόλαυση τοῦ σώματος, τὴν ἀπόκτηση χρημάτων, καὶ γιὰ τὴν τιμὴ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλοίμονο σ' ἐμένα τὸν ταπεινὸ καὶ ἄθλιο, ἀγωνιζόμαστε μὲ κάθε τρόπο νὰ λάβομε τὸ ἀξίωμα τῶν ἀποστόλων καὶ ἐξαγοράζομε²¹ μὲ χρυσὸ τὴν ἐξουσία τους, χωρὶς νὰ φοβόμαστε τὸν Θεὸ καὶ χωρὶς νὰ ντρεπόμαστε ὅσους μᾶς βλέπουν. Καὶ ἐνῶ κανένας δὲν τολμᾷ νὰ ἀνεβεῖ στὸ θρόνο τοῦ βασιλιᾶ χωρὶς νὰ τὸ θέλει ἐκεῖνος, οὔτε νὰ καταλάβῃ θέση γραμματικοῦ ἢ ρήτορος ἐὰν συμβαίνει νὰ εἶναι ἀπαίδευτος, οὔτε νὰ μιλήσῃ ἐνώπιον λαοῦ ὅταν εἶναι ἀγράμματος, ἐσὺ ἐπιζητεῖς καὶ ἀποδέχεσαι τὸ ἀξίωμα τῶν ἀποστόλων. πρὸ τοῦ νὰ λάβεις τὴ

λαβὼν μηδὲ τοὺς καρποὺς αὐτῆς θεασάμενος γεωργηθέντας ἐν
 σοί! Καὶ πῶς ὑποφέρεις, ἀδελφέ, τὸ μέγεθος ἐννοῆσαι τῆς τόλ-
 μης; Εἶπέ μοι, ἀγαπητέ, ἐάν σε πᾶσα ἡ μεγάλη αὕτη καὶ πολυάν-
 θρωπος πόλις παρεκάλει λέγουσα, 'Ποιήσομέν σε πραιπόσιτον
 5 καὶ τοῦ βασιλέως πρωτοβεστιάριον, καὶ ἀνάβηθι μόνος εἰς τὸ
 παλάτιον καὶ εἰσελθὼν λάλησον τῷ βασιλεῖ περὶ ἡμῶν καὶ πα-
 ρακέλεσον αὐτὸν ποιῆσαι ἡμῖν τὰ καὶ τὰ', σοῦ δηλονότι εἰς παλά-
 τιον μὴ εἰσελθόντος ποτέ, ἀλλὰ ἀγνωρίστου τυγχάνοντος καὶ
 αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, ὡς ξένου πᾶσι τοῖς ἐν τῷ παλατίῳ, ἄρα ἐτόλ-
 10 μησας ἂν ποτε τοῦτο ποιῆσαι ἢ ἀποδέξασθαι τὸ ἀξίωμα; Πάντως
 ὁμολογήσεις ὡς οὐκ ἂν ποτε διαπράξασθαι τετόλμηκας, ἀλλὰ
 καὶ τοὺς ταῦτά σοι λέγοντας ὡς μαινομένους καὶ ἔκφρονας
 μᾶλλον ἐμέμψω καὶ κατεγέλασας, καὶ τὸ ἀξίωμα οὐχ ὡς τιμῆς
 ἀλλ' ὡς ἀτιμίας καὶ κολάσεως πρόξενον ἀπερρίψω. Εἰ τοίνυν
 15 ἀδυνάτως ἔχομεν ἐπὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων τοιαῦτα ποιεῖν,
 οὐ φρικτὸν σοί ἐστι καὶ δοκεῖ τὸ ἀναλαβέσθαι ἀποστολικὸν
 ἀξίωμα προπετῶς, ἀδελφέ; Καὶ πλησιάσαι τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ
 καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων γενέσθαι μικρὸν σοι λελόγι-
 σται; Καὶ ὡς εὐκαταφρόνητος ἢ ἐπιχείρησις τούτου τοῦ πράγμα-
 20 τος; Οὐαὶ μοι, ἀδελφέ, φοβοῦμαι ὅτι εἰς παντελεῆ κατηνέχθημεν
 σκότῳσιν καὶ διὰ τοῦτο ἀγνοοῦμεν ὁποῖων κατατολμῶμεν
 πραγμάτων. Εἰ γὰρ ἐγινώσκομεν, οὐκ ἂν εἰς τοσοῦτόν ποτε ἀύ-
 θαδείας καὶ τόλμης ἠλάσαμεν, ὥστε τῶν θείων κατορχειῖσθαι
 πραγμάτων καὶ πλείονα τὴν τιμὴν καὶ τὸν φόβον φυλάττειν τῷ
 25 ἐπὶ γῆς βασιλεῖ ὑπὲρ τὸν ἀθάνατον βασιλέα Χριστόν. Τοιγαροῦν
 μὴ παυσώμεθα ἑαυτοὺς ἀνακρίνοντες, καὶ τοὺς εἰς τοιαύτην ἀνα-
 ξίως ἐπιβαίνειν ἐπιχειροῦντας ἀρχὴν παντὶ τρόπῳ ἀνατρέπειν
 καὶ ἐκκόπτειν τῆς ἐγχειρήσεως· ἀλλὰ σπουδάσωμεν ὅσον τὸ

22. Πραιπόξιτος. Ἦταν ὁ ἀρχιευνοῦχος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀνακτόρου τοῦ Βυζαντίου. Ἀξίωμα ὑπέριμο. Ἐνῶ Πρωτοβεστιάριος ἦταν ὁ ἱματιοφύλακας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀνακτόρου τοῦ Βυζαντίου.

23. Ἐσθ. 4,8. 24. Α' Τιμ. 6,16.

χάρη τῶν ἀποστόλων καὶ χωρὶς νὰ ἔχεις δεῖ νὰ καλλιεργοῦνται μέσα σου οἱ καρποὶ τῆς! Καὶ πῶς ὑποφέρεις, ἀδελφέ, νὰ σκεφθεῖς τὸ μέγεθος τῆς τόλμης; Πές μου, ἀγαπητέ, ἐὰν σὲ παρακαλοῦσε ὅλη αὐτὴ ἡ μεγάλη καὶ πολυάνθρωπη πόλη καὶ σοῦ ἔλεγε, 'Θὰ σὲ κάνομε πραιπόσιτο καὶ πρωτοβεστιάριο²² τοῦ βασιλιᾶ· ἀνέβα μόνος στὸ παλάτι καὶ ἀφοῦ εἰσέλθεις μίλησε στὸν βασιλιᾶ γιὰ ἐμᾶς²³ καὶ παρακάλεσέ τον νὰ μᾶς κάνει αὐτὰ καὶ αὐτὰ', χωρὶς βέβαια ἐσὺ νὰ εἰσῆλθες ποτὲ στὸ παλάτι, ἀλλ' εἶσαι ἄγνωστος καὶ στὸν ἴδιο τὸν βασιλιᾶ, ὡς ξένος σὲ ὄλους ὅσοι εἶναι στὸ παλάτι, ἄραγε θὰ τολμοῦσες ποτὲ νὰ τὸ κάνεις αὐτὸ ἢ ν' ἀποδεχθεῖς τὸ ἀξίωμα; Ὅπως δὴποτε θὰ ὁμολογήσεις ὅτι ποτὲ δὲν θὰ τολμοῦσες νὰ τὸ κάνεις, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους πού σοῦ τὰ ἔλεγαν αὐτὰ θὰ τοὺς κατηγοροῦσες μᾶλλον καὶ θὰ τοὺς καταγελοῦσες σὰν μανιακοὺς καὶ ἐκτὸς ἑαυτῶν, καὶ θὰ ἀπέρριπτες τὸ ἀξίωμα ὄχι ὡς πρόξενο τιμῆς, ἀλλὰ τιμωρίας καὶ ἀτιμίας. Ἐὰν λοιπὸν μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ κάνομε τέτοια σὲ ἀνθρώπινα πράγματα, δὲν σοῦ εἶναι καὶ δὲν φαίνεται, ἀδελφέ, φρικτὸ ν' ἀναλαμβάνεις μὲ ἀλαζονεῖα τὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα; Καὶ σοῦ φαίνεται ἀσήμαντο νὰ πλησιάσεις τὸ ἀπρόσιτο φῶς²⁴ καὶ νὰ γίνεις μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων²⁵; Καὶ εἶναι εὐκαταφρόνητη ἡ ἀνάληψη αὐτοῦ τοῦ πράγματος; Ἀλλοίμονό μου, ἀδελφέ, φοβοῦμαι ὅτι καταντήσαμε σὲ πλήρη σκότωση καὶ γι' αὐτὸ ἀγνοοῦμε τί πράγματα ἐπιχειροῦμε ν' ἀναλάβομε. Διότι, ἐὰν γνωρίζαμε, δὲν θὰ φθάναμε σὲ τέτοιο σημεῖο αὐθάδειας καὶ τόλμης, ὥστε νὰ χλευάζομε τὰ θεῖα πράγματα καὶ ν' ἀποδίδομε περισσότερη τιμὴ καὶ φόβο στὸν ἐπίγειο βασιλιᾶ ἀπὸ τὸν ἀθάνατο βασιλεῖα²⁶ Χριστό. Λοιπὸν ἄς μὴ παύσομε ν' ἀνακρίνομε²⁷ τοὺς ἑαυτοὺς μας, καὶ ὅσους ἐπιχειροῦν νὰ ἐπιβαίνουν ἀναξίως σὲ τέτοια ἀρχὴ νὰ τοὺς ἀποτρέπομε μὲ κάθε τρόπο καὶ νὰ σταματοῦμε τὸ ἐγχείρημά τους. Ἄς φροντίσομε ὅσο μᾶς εἶναι δυνατὸ νὰ

25. Α' Τιμ. 2,5.

27. Α' Τιμ. 4,3.

26. Α' Τιμ. 1,17.

ἐφικτὸν κωλύειν αὐτοὺς τῆς παραλόγου ὀρμῆς, ἵνα καὶ αὐτοὺς τοῦ κρίματος ἀπαλλάξωμεν καὶ ἡμεῖς βιώσωμεν ἀσφαλέστερον.

12 Ἐὰν δέ, καθὼς εἴρηται, οὐδένα ὀρᾶς ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀδελφὸν ἐμμάρτυρον βίον ἔχοντα καὶ πνευματικὸν ἔργω καὶ
5 λόγῳ τυγχάνοντα, πάντα δὲ τὸν τυχόντα ἀπλῶς ἐπιπηδῶντα καὶ ἀναξίως τῇ ποιμενικῇ ἀρχῇ, καὶ πρὸς βλάβην μὲν σπουδά-
ζοντα τῶν ἀδελφῶν πρὸς ἀπώλειαν δὲ τῆς ἰδίας ψυχῆς, ἐρευνῶν
δὲ ἀκριβῶς εὐρίσκεις σεαυτὸν πάσης μὲν ἀπηλλαγμένον φιλοδο-
ξίας, πάσης δὲ ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας σωματικῆς ἵχνος οὐκ ἔχον-
10 τα, φιλαργυρίας δὲ καὶ μνησικακίας τὸ παντελὲς καθαρεύοντα, πρῶτητα τελείαν καὶ ἀοργησίαν ἔχοντα, ἀγάπην δὲ τοιαύτην εἰς τὸν Θεὸν ἔχοντα ὡς ἐκ μόνης τῆς ἀκοῆς τοῦ ὀνόματος Χριστοῦ ἀνάπτεσθαι τῷ πόθῳ εὐθὺς καὶ καταφέρειν τὰ δάκρυα, καὶ πρὸς τούτοις ὑπὲρ τὸν πλησίον πενθοῦντα καὶ ἠγούμενον ἴδια τὰ ἀλ-
15 λότρια σφάλματα καὶ ἑαυτὸν πάντων ἀπὸ ψυχῆς ἀμαρτολώτε-
ρον ἔχοντα· καὶ τέλος, ἐὰν πλουσίαν ἐν σοὶ ὀρᾶς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, φωτίζουσαν καὶ ὡς ἥλιον ἀποτελοῦσαν τὰ ἐν-
τὸς τῆς καρδίας σου, καὶ τὸ τῆς βάρου θαῦμα ἐναργῶς κατανοεῖς ἐν σοὶ ἐκτελούμενον, ὡς καίεσθαι μὲν ἐν τῷ ἐνοῦσθαι τῷ ἀπρο-
20 σίτῳ πυρί, μὴ κατακαίεσθαι δὲ διὰ τὸ ἀπηλλαγμένην εἶναι παν-
τὸς πάθους τὴν σὴν ψυχὴν· ἔτι δὲ εἰ οὕτω ταπεινοῦσαι, ὡς νομίζεις ἑαυτὸν ἀνίκανον καὶ ἀνάξιον, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπι-
στάμενος τὴν ἀσθένειαν, θαρρεῖς δὲ τῇ ἄνωθεν χάριτι καὶ τῇ ἐξ αὐτῆς ἰκανότητι καὶ προθύμως ἐπιχειρεῖς τῷ πράγματι, τῇ ζέσει
25 ταύτης ἀναγκαζόμενος πάντα τε λογισμὸν ἀνθρώπινον ἀπωθού-
μενος, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν διὰ μόνην τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίου ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν προτιθέμενος· καὶ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ἐὰν γυμνὸν ἔχῃς τὸν νοῦν πάσης κοσμικῆς ἐνθυμήσεως, ἐνδεδυμένος δὲ ἦς τὸν φωτοειδῆ χιτῶνα τῆς ταπει-
30 νώσεως, ὥστε μήτε τοῖς συνεργοῦσι κἂν ψιλῶς τὴν καρδίαν προστίθεσθαι μήτε τοῖς ἀντιπράττουσιν ἀηδίζεσθαι, ἀλλ' ὄλως

τούς ἐμποδίζομε ἀπὸ τὴν παράλογη ὀρμή, γιὰ ν' ἀπαλλάξομε καὶ αὐτούς ἀπὸ τὸ κρίμα καὶ ἐμεῖς νὰ ζήσομε ἀσφαλέστερα.

- 12 Ἐὰν ὁμως, ὅπως λέχθηκε, δὲν βλέπεις κανένα ἀδελφὸ στὸ μοναστήρι νὰ ἔχει μαρτυρημένο βίον καὶ πνευματικὸν μὲ ἔργο καὶ λόγο, ἀλλὰ παρατηρεῖς τὸν κάθε τυχόντα ἀπλῶς καὶ ἀναξίως νὰ ἐπιπηδᾷ στὴν ποιμενικὴ ἀρχὴ καὶ νὰ φροντίζει πρὸς βλάβη τῶν ἀδελφῶν καὶ πρὸς ἀπώλεια τῆς δικῆς του ψυχῆς, καὶ ἐρευνώντας μὲ προσοχὴ βρίσκεις τὸν ἑαυτὸν σου ἀπαλλαγμένο ἀπὸ κάθε φιλοδοξία, χωρὶς νὰ ἔχει ἵχνος ἀπὸ καμμιὰ ἡδονὴ καὶ σωματικὴ ἐπιθυμία, νὰ εἶναι καθαρὸς ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ φιλαργυρία καὶ μνησικακία, νὰ ἔχει τέλεια πραότητα καὶ ἀοργησία, καὶ τέτοια ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, ὥστε καὶ μὲ μόνη τὴν ἀκοὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀνάβει ἀμέσως ὁ πόθος καὶ νὰ τρέχουν τὰ δάκρυα, καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ νὰ πενθεῖ περισσότερο ἀπὸ τὸν πλησίον, νὰ θεωρεῖ δικὰ του τὰ ξένα σφάλματα καὶ νὰ λογαριάζει τὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ του ἀμαρτολῶτερο ἀπὸ ὅλους· καὶ τέλος, ἐὰν βλέπεις πλούσια μέσα σου τὴ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ φωτίζει καὶ νὰ καθιστᾷ σὰν ἥλιο τὰ ἐντὸς τῆς καρδιᾶς σου, καὶ κατανοεῖς νὰ συντελεῖται μέσα σου μὲ σαφήνεια τὸ θαῦμα τῆς βάπτου, σὰν νὰ καίεσαι ἐνούμενος μὲ τὸ ἀπρόσιτο πῦρ, ἀλλὰ νὰ μὴ κατακαίεσαι²⁸, ἐπειδὴ εἶναι ἀπαλλαγμένη ἡ ψυχὴ σου ἀπὸ κάθε πάθος. Καὶ ἀκόμη, ἐὰν ταπεινώνεσαι ἔτσι, ὥστε νὰ νομίζεις τὸν ἑαυτὸ σου ἀνίκανο καὶ ἀνάξιο, γνωρίζοντας τὴν ἀσθένεια τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, στηρίζεις ὁμως τὸ θάρρος σου στὴν οὐράνια χάρη καὶ στὴν παρεχόμενη ἀπὸ αὐτὴν ἰκανότητα καὶ ἐπιχειρεῖς μὲ προθυμία τὸ πρᾶγμα, ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὴ θέρμη της, ἀπωθώντας κάθε ἀνθρώπινο λογισμό, καὶ θυσιάζοντας²⁹ καὶ τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ σου γιὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ μόνο καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ πλησίον γιὰ τοὺς ἀδελφούς· καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ, ἐὰν ἔχεις τὸν νοῦν ἐλεύθερο ἀπὸ κάθε κοσμικὴ ἐνθύμηση καὶ ἔχεις ντυθεῖ τὸν φωτεινὸ χιτῶνα τῆς ταπεινώσεως, ὥστε οὔτε κατὰ διάνοια νὰ προστίθεται στοὺς συνεργοὺς οὔτε νὰ ἐνοχλεῖσαι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐνεργοῦν ἀντίθετα,

ἴσως εἶναι πρὸς πάντας τῇ ἀπλότητι καὶ ἀγαθότητι καὶ τῇ ἀκακίᾳ τῆς καρδίας σου· μηδὲ τότε ἄνευ βουλῆς τοῦ σοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τῆς ἀρχῆς ἐπιβῆναι τολμῆσης, ἀλλὰ ταπεινώθητι καὶ μετὰ εὐχῆς αὐτοῦ καὶ προστάξεως τοῦτο ποιήσον, καὶ ἐπίβηθι 5 τῆς ἀρχῆς διὰ μόνην τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν.

13 Ἄλλ' ἐὰν οἶδας τὸν σὸν πνευματικὸν πατέρα μέτοχον εἶναι τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, τῆς αὐτῆς ἡξιωμένον γνῶσεως τε καὶ δωρεᾶς, ἵνα μὴ τὰ ἐνάντια τοῦ θείου θελήματος ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ χάρισμα καὶ μέτρον λαλήσῃ σοι τὰ δοκοῦντα Θεῷ καὶ τὰ 10 συμφέροντα τῇ ψυχῇ σου, ὡς ἂν μὴ εὐρεθῆς πειθαρχῶν ἀνθρώπῳ καὶ οὐ Θεῷ, καὶ ἀπογυμνωθῆσῃ τῆς δόξης καὶ τοῦ δοθέντος σοι θείου χαρίσματος (ἐὰν γὰρ συνεργὸν εὐρήσης ἀγαθὸν καὶ πνευματικὸν σύμβουλον, ἴσθι ὅτι ἀσφαλεστέρα σου ἔσται ἡ ἐπιχείρησις καὶ ταπεινότερόν σου τὸ φρόνημα γίνεται), ταῦτα τοί- 15 νυν πάντα καὶ τούτων πλείονα ἕτερα ἐὰν βλέπων βλέπῃς, εὐρήσεις ἀληθῶς καὶ ἀπὸ σεαυτοῦ γνώσεις, μᾶλλον δὲ παρὰ τοῦ ἡλίου τῆς δόξης μαθήσει, εἰ ἄρα καὶ τῷ ἡλίῳ ποτὲ ἐνητένισας.

14 Εἰ δε ἡ πρόβλησις τοιαύτη καὶ οὕτω δύσκολος καὶ εἰς τὸ γενέσθαι ταύτην κατὰ Θεὸν δυσνόητος, πολλῶ μᾶλλον ἢ τῶν 20 πραγμάτων αὐτῶν ἐγχείρησις καὶ διοίκησις, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πειρασμοὺς ὑπομονή, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πολέμους λεπτοτάτη διάκρισις. Διὰ δὲ τοῦτο ὀλίγα ταῦτα, ἐξ ὧν μαθεῖν καὶ γνῶναι κατηξιώθημεν, δῆλα τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν διὰ τῆς κατηχήσεως ταύτης ποιῆσαι φήθημεν δεῖν· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, ἵνα μὴ ἐκπομπεύοντες φανῶ- 25 μεν τὰ ἐν τοῖς μοναστηρίοις γινόμενα, τὸν νοῦν καὶ τὴν χεῖρα ἐπέσχομεν. Ἀλλὰ γὰρ τὰ τῶν ἄλλων ἅπαντα καταλείψαντες ἐπὶ τὸν ποιμένα τὸν λόγον ἰθύνωμεν.

15 Βλέπων τοίνυν βλέπε τὴν σὴν καρδίαν, πάτερ πνευματικέ, μᾶλλον δὲ τὸν ὀφθαλμὸν ἀεὶ τῆς σῆς διανοίας ἐκπλυνε καὶ καθα- 30 ρὸν εἶναι περιποιῶ καὶ ἀθόλωτον, δι' οὗ καὶ τὴν καρδίαν ἔση

ἀλλὰ νὰ εἶσαι τελείως ἴσος πρὸς ὅλους μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ ἀγαθότητα καὶ τὴν ἀκακία τῆς καρδιάς σου, οὔτε καὶ τότε νὰ μὴ τολμήσεις νὰ ἐπιβεῖς στὴν ἀρχὴ χωρὶς τὴ θέληση τοῦ πνευματικοῦ σου πατρός, ἀλλὰ ταπεινώσου καὶ κάμε αὐτὸ μὲ τὴν εὐχὴ καὶ προτροπὴ αὐτοῦ, καὶ ἀνέβα στὴ ἀρχὴ ἀπλῶς καὶ μόνο γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀδελφῶν.

13 Ἄλλ' ἐὰν γνωρίζεις ὅτι ὁ πνευματικός σου πατέρας εἶναι μέτοχος τοῦ ἰδίου Πνεύματος, ἀξιωμένος μὲ αὐτὴ τὴ γνώση καὶ δωρεά, γιὰ νὰ μὴ σοῦ μιλήσει τὰ ἐνάντια τοῦ θείου θελήματος, ἀλλὰ νὰ σοῦ μιλήσει σύμφωνα μὲ αὐτὸ τὸ χάρισμα καὶ μέτρο ὅσα ἀρέσουν στὸν Θεὸ καὶ συμφέρουν στὴν ψυχὴ σου, ὥστε νὰ μὴ βρεθεῖς νὰ πειθαρχεῖς σὲ ἄνθρωπο καὶ ὄχι στὸν Θεό, καὶ ἀπογυμνωθεῖς ἔτσι ἀπὸ τὴ δόξα καὶ τὸ θεῖο χάρισμα ποὺ σοῦ δόθηκε (διότι, ἐὰν βρεῖς συνεργὸ ἀγαθὸ καὶ πνευματικὸ σύμβουλο, γνώριζε ὅτι θὰ εἶναι τὸ ἐγχείρημά σου ἀσφαλέστερο καὶ ὅτι τὸ φρόνημά σου γίνεται ταπεινότερο). Ἐὰν λοιπὸν βλέπεις ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐτά³⁰, θὰ βρεῖς ἀληθῶς καὶ ἀπὸ μόνος σου γνώσεις, ἢ καλύτερα θὰ διδαχθεῖς ἀπὸ τὸν ἥλιο τῆς δόξας, ἐὰν βέβαια προσέβλεψες ποτὲ στὸν ἥλιο.

14 Ἐὰν ὅμως ἡ ἀνάδειξη εἶναι τέτοια, τόσο δύσκολη καὶ δυσκολονόητη στὸ νὰ γίνεи κατὰ Θεόν, πολὺ περισσότερο εἶναι ἡ διαχείριση καὶ ἡ διοίκηση τῶν ὑποθέσεων, ἡ ὑπομονὴ πρὸς τοὺς πειρασμούς, καὶ ἡ λεπτότατη διάκριση πρὸς τοὺς πολέμους. Γι' αὐτὸ λοιπὸν αὐτὰ τὰ λίγα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καταξιώθηκα νὰ μάθω καὶ νὰ γνωρίσω, θεώρησα ὅτι πρέπει νὰ τὰ κάνω φανερά στὴν ἀγάπη σας μὲ τὴν κατήχηση αὐτή· ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ὅμως περιορίζω τὸν νοῦ καὶ τὸ χέρι, γιὰ νὰ μὴ φανῶ ὅτι διαπομπεύω τὰ ὅσα συμβαίνουν στὰ μοναστήρια. Γι' αὐτό, ἀφήνοντας κατὰ μέρος ὅλα τὰ τῶν ἄλλων, ἃς ἀπευθύνω τὸν λόγο πρὸς τὸν ποιμένα.

15 Ἐξέταξε λοιπὸν προσεκτικὰ τὴν καρδιά σου³¹, πάτερ πνευματικέ, ἢ καλύτερα πλύνε πάντοτε τὸν ὀφθαλμὸ τῆς διανοίας σου καὶ κάνε τον νὰ εἶναι πάντοτε καθαρὸς καὶ ἀθόλω-

βλέπων τὴν σὴν, καὶ τὰ τῶν ἐγχειρισθέντων σοι προβάτων, μᾶλλον δὲ πατέρων καὶ ἀδελφῶν, διαγινώσκειν καλῶς καὶ πρεπόντως οἰκονομεῖν. Σῶμα γάρ, ὡς ἀκούεις, ἡ Ἐκκλησία ἐστὶ καὶ κεφαλὴ ταύτης ὑπάρχει ὁ προεστῶς· καὶ καθάπερ τὰ μὲν ἄλλα 5 μέλη τοῦ σώματος ἐν καθ' ἑνὴ μίαν ἔχει ἐνέργειαν, οἷον ὁ ποῦς εἰς τὸ περιπατεῖν, ἡ χεὶρ εἰς τὸ κρατεῖν καὶ ἐργάζεσθαι, ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ ὄλου σώματός ἐστὶν ἡ σύστασις, ὡς καὶ πάσας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον αὐτόν· οὕτω καὶ οἱ ἐν τῇ μονῇ ἀδελφοὶ οὐ πάντες πάσας, ἄλλος δὲ ἄλλο τι ἐνεργεῖν 10 καὶ διακονεῖν πέφυκεν. Ὅθεν καὶ μῶλις μίαν ἢ δύο τῶν ἀρετῶν ἐν ταύτῳ εὐρήσεις ἐν ὑπηκόῳ ἐνὶ (καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν· μέλη γὰρ ἐκ μέρους εἰσὶ), ὁ δὲ γε προεστῶς πάσας ἀπαιτεῖται τὰς ἀρετὰς ἔχειν ἐν ἑαυτῳ, καὶ οὐ μόνον τὰς ψυχικὰς ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτὰς τὰς σωματικὰς, μᾶλλον δὲ σὺν ταῖς ἀρεταῖς καὶ αὐτὰ τὰ μυστικὰ 15 καὶ μεγάλα χαρίσματα. Ὡσπερ γὰρ ἡ τοῦ ἀνδρὸς κεφαλὴ ἔχει μὲν ἀπὸ τῆς ἔξωθεν διαπλάσεως καὶ εὐπρεπείας τὸ περικαλλές καὶ τὸ τίμιον, ἀχρεῖος δὲ ὑπάρχει καὶ ἄτιμος πᾶσιν, ἐὰν μὴ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις σώας καὶ ἀκεραίας ἔχη, οὕτω δὴ καὶ ὁ προεστῶς· οὐ μόνον γὰρ ἀπὸ τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν 20 ἀρετῶν ὀφείλει κατακοσμεῖσθαι τε καὶ φαιδρύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων πλειόνως ἐγκαλλωπίζεσθαι, ἐπειδὴ ἄλλο ἀρετὴ καὶ ἕτερον χάρισμα. Αἱ μὲν γὰρ ἀρεταὶ ἐξ ἡμετέρας κατορθοῦνται σπουδῆς καὶ ἐξ οἰκείων πόνων συνάγονται, τὰ δὲ πνευματικὰ χαρίσματα δῶρά εἰσιν ἐκ Θεοῦ τοῖς ἀγωνιζο- 25 μένοις διδόμενα.

16 Οἷόν τι λέγω; Ἡ νηστεία καὶ ἡ ἐγκράτεια ἀρετὴ ἐστὶ· μαραίνει γὰρ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς πυρώσεις συστέλλει τοῦ σώματος.

32. Ἐφ. 1,23. Κολ. 1,24.

33. Ρωμ. 12,4. Α' Κορ. 12,12-27.

34. Κολ. 1,17-18. 2,19.

τος, ὥστε καὶ τὴν καρδιά σου νὰ μπορεῖς νὰ βλέπεις μὲ αὐτόν, καὶ νὰ γνωρίζεις πολὺ καλὰ τὰ προβλήματα τῶν ἐμπιστευθέντων σ' ἐσένα προβάτων, ἢ καλύτερα πατέρων καὶ ἀδελφῶν, καὶ νὰ τὰ οἰκονομεῖς ὅπως πρέπει. Διότι, ὅπως ἀκοῦς, σῶμα εἶναι ἡ Ἐκκλησία³² καὶ κεφαλὴ αὐτῆς εἶναι ὁ προϊστάμενος. Καὶ ὅπως τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος ἔχουν τὸ καθένα μία ἐνέργεια³³, γιὰ παράδειγμα τὸ πόδι νὰ περπατᾷ, τὸ χέρι νὰ κρατᾷ καὶ νὰ ἐργάζεται, ἡ κεφαλὴ ἀποτελεῖ τὴ συγκρότηση³⁴ ὅλου τοῦ σώματος, ἀφοῦ ἔχει μέσα της ὅλες τὶς αἰσθήσεις καὶ τὸν νοῦ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν λόγο· ἔτσι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τῆς μονῆς δὲν εἶναι καμωμένοι νὰ ἐκτελοῦν ὅλοι ὅλες τὶς ἀρετές, ἀλλ' ὁ καθένας ἔχει νὰ ἐκτελεῖ καὶ διακονεῖ κάτι ἄλλο. Γι' αὐτὸ μόνις καὶ μετὰ δυσκολίας θὰ βρεῖς μία ἢ δύο ἀπὸ τὶς ἀρετές μαζὶ στὸν ἴδιο ὑπήκοο (καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου θαυμαστό, διότι εἶναι μέλη ἐκ μέρους³⁵), ἀπὸ τὸν προϊστάμενο ὅμως ἀπαιτεῖται νὰ ἔχει ὅλες τὶς ἀρετές ὁ ἴδιος, καὶ ὄχι μόνο τὶς ψυχικές, ἀλλὰ καὶ τὶς σωματικές, ἢ καλύτερα μαζὶ μὲ τὶς ἀρετές καὶ τὰ μυστικὰ καὶ μεγάλα χαρίσματα. Ὅπως δηλαδὴ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀνδρὸς ἔχει βέβαια ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ διάπλαση καὶ εὐπρέπεια τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὸ πολὺ τίμιο, ὅμως, ἐὰν δὲν ἔχει καὶ τὸν νοῦ καὶ τὶς αἰσθήσεις σῶες καὶ ἀκέραιες, εἶναι γιὰ ὅλους ἄχρηστος καὶ ἄτιμος, ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ προϊστάμενος· ὀφείλει ὄχι μόνο νὰ κοσμεῖται καὶ ν' ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ τὶς ψυχικὲς καὶ σωματικὲς ἀρετές, ἀλλὰ καὶ νὰ εἶναι στολισμένος πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, ἐπειδὴ ἄλλο εἶναι ἡ ἀρετὴ καὶ ἄλλο τὸ χάρισμα. Οἱ ἀρετές δηλαδὴ ἐπιτυγχάνονται ἀπὸ προσωπικὴ μας προθυμία καὶ συγκεντρώνονται ἀπὸ δικούς μας κόπους, ἐνῶ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ ποὺ δίδονται σ' ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται.

- 16 Τί ἐννοῶ μ' αὐτὸ ποὺ λέγω; Ἡ νηστεία καὶ ἡ ἐγκράτεια εἶναι ἀρετὴ, διότι μαραίνει τὶς ἡδονές καὶ περιορίζει τὶς πυρῶ-

35. Α' Κορ. 12,27.

Ταῦτα δὲ τῆς ἡμετέρας εἰσὶ προαιρέσεως ἔργον· τὸ δὲ ἀθλίπτως καὶ ἀπόνως ταύτας μετέρχεσθαι καὶ εἰς ἀγνεΐαν φθάσαι καὶ τελείαν ἀπάθειαν, τοῦτο δῶρον Θεοῦ καὶ χάρισμα ὑψηλότατον. Πάλιν, τὸ κρατεῖν ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἀγῶνός ἐστι θαυμαστοῦ καὶ 5 πόνου σφοδροῦ, τὸ δὲ εἰς ἀκίνησίαν τούτων ἐλθεῖν καὶ γαλήνην κτήσασθαι καρδίας καὶ τελείαν πραότητα, Θεοῦ μόνου ἐστὶν ἐνέργεια καὶ τῆς ἐκείνου χειρὸς μεταποιήσις. Καὶ πάλιν, τὸ διασκορπίσαι καὶ διαδοῦναι τὰ ὑπάρχοντα πάντα τοῖς πένησι καὶ γενέσθαι πτωχὸν ζητοῦντα ἐλεημοσύνην τῆς ἡμετέρας ὑπάρχει θε- 10 λήσεως, τὸ δὲ μὴ ἐπιθυμεῖν τινος ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ὑποφέρειν τῆς πτωχείας τὴν κάμινον, μυστικὴ τις ὑπάρχει καὶ θεία ἐνέργεια. Οὕτω πᾶσα πρᾶξις καλὴ τε καὶ ἀγαθὴ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολὴν γινομένη ἀρετῇ γίνεται. Ἀλλὰ καθάπερ ὁ γεωργὸς κοπιᾷ μόνον ἀροτριῶν καὶ σκάπτων καὶ καταβάλλων 15 εἰς γῆν τὰ σπέρματα, Θεοῦ δὲ δῶρον τὸ καὶ φυῆναι ταῦτα καὶ δοῦναι καρπὸν ὄψιμόν τε καὶ πρῶϊμον, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν εὐρήσεις ἐν ἀληθείᾳ γινόμενον. Ἡμέτερον μὲν γάρ ἐστι τὸ πᾶσαν πρᾶξιν μετελθεῖν καὶ μετὰ πόνου καὶ κόπου σφοδροῦ τὰ σπέρματα τῶν ἀρετῶν καταβαλεῖν, Θεοῦ δὲ μόνου δῶρον καὶ 20 ἔλεος τὸ καὶ βρέξαι ὑετὸν τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ χάριτος καὶ καρποφόρον ἀποτελέσαι τὴν ἄκαρπον τῶν καρδιῶν ἡμῶν γῆν, ὡς ἂν ὁ καταπεσὼν τοῦ λόγου κόκκος ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς νοτίδα θείας μεταλάβοι χρηστότητος καὶ φρεῖς ἀύξηθῆ καὶ εἰς δένδρον μέγα φθάσῃ, γενέσθαι εἰς ἀνδρικὴν δηλαδὴ τελειότη- 25 τα τοῦ μέτρου τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

17 Χρῆ οὖν σέ, τὸν ποιμένα τῶν προβάτων Χριστοῦ, πᾶσαν, ὡς εἴρηται, κεκτηῖσθαι σωματικὴν τε καὶ πνευματικὴν ἀρετὴν, ὡς κεφαλὴν τοῦ λοιποῦ σώματος τῆς ὑπὸ σέ Ἰσραηλιτικῆς Ἐκκλη-

36. Ψαλμ. 76,11. 37. Ψαλμ. 111,9.

38. Ἦσ. 48,10. 39. Ἰακ. 5,7.

40. Ψαλμ. 9,28. 41. Μάρκ. 4,14. Λουκᾶ 8,11.

σεις τοῦ σώματος. Αὐτὰ εἶναι ἔργο τῆς δικῆς μας προαιρέσεως. Τὸ νὰ ἀσκεῖ ὁμως αὐτὲς κανεὶς χωρὶς θλίψη καὶ κόπο καὶ νὰ φθάσει σὲ ἀγνεΐα καὶ τέλεια ἀπάθεια, αὐτὸ εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ καὶ ὑψηλότατο χάρισμα. Ἐπίσης τὸ νὰ ἐλέγχει κανεὶς τὴν ὀργὴ καὶ τὸν θυμὸ εἶναι ἀποτέλεσμα θαυμαστοῦ ἀγῶνος καὶ ὑπερβολικοῦ κόπου, τὸ νὰ ἔλθει ὁμως σὲ ἀκίνησια αὐτῶν καὶ νὰ ἀποκτήσει τὴ γαλήνη τῆς καρδιᾶς καὶ τὴν τέλεια πραότητα, εἶναι ἐνέργεια μόνο τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπέμβαση³⁶ τῆς χειρὸς ἐκεῖνου. Καὶ πάλι, τὸ νὰ σκορπίσει κανεὶς καὶ νὰ διαμοιράσει ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του στοὺς φτωχοὺς³⁷ καὶ νὰ γίνῃ φτωχὸς ὥστε νὰ ζητεῖ ἐλεημοσύνη, ἀνήκει στὴ δική μας θέληση, τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμεῖ ὁμως τίποτε, ἀλλὰ μὲ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη νὰ ὑποφέρει τὸ καμῖνι³⁸ τῆς φτώχειας, ἀνήκει σὲ κάποια μυστικὴ καὶ θεΐα ἐνέργεια. Ἔτσι κάθε καλὴ καὶ ἀγαθὴ πράξις ποὺ πραγματοποιεῖται κατὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου γίνεται ἀρετὴ. Ἄλλ' ὅπως ὁ γεωργὸς κοπιάζει ὀργώνοντας καὶ σκάβοντας καὶ καταβάλλοντας στὴ γῆ τὰ σπέρματα μόνο, τὸ νὰ φυτρώσουν ὁμως αὐτὰ καὶ νὰ δῶσουν καρπὸ ὄψιμο καὶ πρῶιμο³⁹ εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ βρεῖς νὰ συμβαίνει καὶ στὰ πνευματικά. Διότι δικό μας ἔργο εἶναι νὰ μετέλθομε κάθε πράξις καὶ νὰ καταβάλουμε τὰ σπέρματα τῶν ἀρετῶν μὲ πόνο καὶ σφοδρὸ κόπο⁴⁰, μόνο τοῦ Θεοῦ ὁμως δῶρο καὶ ἔλεος εἶναι τὸ νὰ ρίξει τὴ βροχὴ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς χάριτός του καὶ νὰ καταστήσει καρποφόρα τὴν ἄκαρπη γῆ τῶν καρδιῶν μας, ὥστε ὁ κόκκος τοῦ λόγου ποὺ ἔπεσε στὶς ψυχές μας⁴¹ νὰ λάβῃ τὴ δροσιὰ τῆς θεΐας χρηστότητας καί, ἀφοῦ φυτρώσει, ν' αὐξηθεῖ καὶ νὰ γίνῃ⁴² μεγάλο δένδρο, νὰ φθάσει δηλαδὴ σὲ ἀνδρική τελειότητα τοῦ μέτρου τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ⁴³.

17 Πρέπει λοιπὸν ἐσύ, ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, νὰ ἔχεις ἀποκτήσει καὶ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ ἀρετὴ, ὡς κεφαλὴ τοῦ λοιποῦ σώματος τῆς ὑπὸ σὲ Ἰσ-

42. Ματθ. 13,31-32. Λουκᾶ 13,29. 43. Ἐφ. 4,13.

σίας, ἵνα ὡς εἰς ἀρχέτυπον καλὸν πρὸς σὲ οἱ ἀδελφοὶ ἀποβλέπον-
 τες, καλοὺς καὶ αὐτοὶ τοὺς χαρακτῆρας καὶ βασιλικοὺς ὅτι μάλι-
 στα ἐν ἑαυτοῖς ἐγχαράξωσι. Μῆ δὴ οὖν ἢ ἐν σοὶ σάλπιγξ ἤχεϊν
 ἡσυχίαση ποτέ, ἀλλὰ τοῖς μὲν τὴν ἐρχομένην ρομφαίαν ἐπὶ τοὺς
 5 ἀπειθεῖς καὶ ἀτεράμονας πρόλεγε, ἵνα κἄν τὴν σὴν παρακουόμε-
 νος ρύση ψυχὴν τῆς φοβεραῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, τοὺς δὲ νουθέτει,
 δίδασκε, παρακέλει, ἐσθ' ὅτε καὶ δεομένους ἐλέγχων καὶ ἐπιπλή-
 ξεων εὐκαίρως ἀκαίρως ἐπίστηθι, ἐπιπλήσσω, ἐπιτιμῶν καὶ
 ἀνακόπτων τὰς ἐπὶ κακῶ ἐγχειρήσεις αὐτῶν, καθὼς σοι ἐντέλ-
 10 λεται ὁ θεῖος ἀπόστολος. Ἔνοιξόν σου τὰ σπλάγχνα ἐπὶ πάντας
 ἐπίσης τοὺς σοὺς ἀδελφούς, καὶ τὴν μὲν ἀγάπην ἴσην ἔξεις ἐπὶ
 πάσῃ τῇ ἐν σοὶ ἀδελφότητι, τὴν δὲ τιμὴν ἐνὶ ἐκάστῳ κατὰ τὴν
 ἀξίαν καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς ἀπονέμεις ἀξίως, μὴ προτιμῶν
 τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἐναρέτου μηδὲ αὐτὸν ὃν ἔχεις πρῶτον ἐν
 15 ταῖς διακονίαις τῆς ποιμένης σου. Οἱ μὲν γὰρ διακονοῦντες τὴν
 ἀξίαν ἐπιφέρονται τῶν ἐν ταῖς Ἀποστολικαῖς Πράξεσιν ἀναγρα-
 φομένων ἑπτὰ διακόνων, οἳ καὶ ὡς πνεύματά εἰσι λειτουργικὰ
 εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, καὶ τὸν μισθὸν εἰκότως, ἀδόλως
 ὡς ἐκεῖνοι καὶ πιστῶς διακονοῦντες, δίχα πάσης αἰσχροκερδίας,
 20 μέγαν ἔνθεν τε κάκειῖσε κομίσονται. Οἱ δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ
 ἡσυχίᾳ καὶ τῇ διακονίᾳ προσκαρτεροῦντες τοῦ λόγου ἐν ὑπομονῇ
 ἔργων ἀρίστων ἀσκήσεως, αὐτῶν τῶν ἀποστόλων καὶ κορυ-
 φαίων τὴν ἀξίαν σὺν σοὶ ἐπιφέρονται, οὗς καὶ ὡς συνεργοὺς ἔξεις
 ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς πνευματικῆς σου διδασκαλίας, ἀναδεχομέ-

44. Α' Βασ. 8,14. 45. Ἰεζ. 33,3-5.

46. Κολ. 1,28. 47. Β' Τιμ. 4,2.

48. Β' Κορ. 6,11-13. 49. Πράξ. 6,5.

50. Ἐβρ. 1,14. 51. Α' Τιμ. 3,8.

ραηλιτικῆς Ἐκκλησίας⁴⁴, ὥστε οἱ ἀδελφοί, ἀποβλέποντας σέ ἐσένα σάν σέ καλὸ πρότυπο, ν' ἀποτυπώσουν ἐπάνω τους καὶ αὐτοὶ τοὺς χαρακτῆρες ὅσο τὸ δυνατὸ καλοὺς καὶ βασιλικούς. Νὰ μὴν ἡσυχάσει λοιπὸν ποτὲ νὰ ἤχεϊ ἡ σάλπιγγα ποὺ ὑπάρχει μέσα σου, ἀλλὰ σέ ἄλλους πρόλεγε τὴν ἐρχόμενη στοὺς ἀπειθεῖς καὶ σκληροὺς ρομφαία, γιὰ νὰ σώσει τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴ φοβερὴ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ⁴⁵, καὶ ἂν ἀκόμη παρακούσει τὴ δική σου φωνή, ἄλλους νὰ τοὺς νουθετεῖς, νὰ τοὺς διδάσκεις⁴⁶, νὰ τοὺς παρηγορεῖς, καὶ καμμιά φορά, σέ ὅσους ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἐλέγχους καὶ ἐπιπλήξεις, σέ κατάλληλη ἢ μὴ κατάλληλη εὐκαιρία στάσου ἐπιτηρητής, ἐπιπλήττοντας, ἐπιτιμώντας⁴⁷ καὶ ἀνακόπτοντας τὰ ἐγχειρήματά τους στὸ κακό, ὅπως σοῦ παραγγέλλει ὁ θεῖος ἀπόστολος. Ἔνοιξε τὰ σπλάγχνα σου⁴⁸ πρὸς ὅλους ἐξίσου τοὺς ἀδελφούς σου, καὶ τὴν ἀγάπη βέβαια νὰ τὴν ἔχεις ἴση πρὸς ὅλους τῆς ἀδελφότητός σου, τὴν τιμὴ ὅμως νὰ τὴν ἀπονέμεις ἀξίως στὸν καθένα κατὰ τὴν ἀξία του καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς, χωρὶς νὰ προτιμᾷς οὔτε αὐτὸν ποὺ ἔχεις πρῶτον στίς διακονίες τῆς ποιμνῆς σου ἀπὸ τὸν πνευματικὸ καὶ ἐνάρετο. Διότι ὅσοι διακονοῦν ἔχουν τὸ ἀξίωμα τῶν ἀναγραφομένων στίς Ἀποστολικὲς Πράξεις ἐπὶ τὰ διακόνων⁴⁹, οἱ ὅποιοι εἶναι ὡς λειτουργικὰ πνεύματα ἀποστελλόμενα σὲ διακονία⁵⁰, καὶ φυσικὰ θ' ἀποκομίσουν μεγάλο μισθὸ καὶ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἐάν, ὅπως ἐκεῖνοι, διακονοῦν χωρὶς δόλο καὶ μὲ πίστη, χωρὶς ὀποιαδήποτε αἰσχροκέρδεια⁵¹. Ὅσοι ὅμως προσκαρτεροῦν στὴν προσευχὴ καὶ στὴν ἡσυχία καὶ στὴ διακονία τοῦ λόγου⁵² μὲ ὑπομονὴ ἀρίστων ἔργων ἀσκήσεως, μαζὶ μὲ ἐσένα φέρουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἀξίωμα τῶν ἰδίων τῶν κορυφαίων ἀποστόλων, τοὺς ὁποίους καὶ θὰ ἔχεις στὸ Εὐαγγέλιο⁵³ τῆς πνευματικῆς σου διδασκαλίας ὡς συνεργούς, ὡς ἀποδεχόμενοι τὰ βάρη τῶν ἀδελφῶν⁵⁴

52. Πράξ. 6,4.

53. Α' Θεσ. 3,2.

54. Γαλ. 6,2.

νους τὰ βάρη τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀνακουφίζοντάς σε τῶν πόνων, μέσον δηλαδὴ τῶν λοιπῶν κυλιομένους ὡς λίθους τιμίους.

18 Οὐκ ἔστι σοι ἀνάπαυσις σώματος ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ, ἀπό-
 λουσις οὐδεμία. Αἱ νύκτες ἴσα καὶ ἡμέραις δαπανηθήσονται σοι
 5 εἰς τὴν φροντίδα τῶν καταπιστευθεισῶν σοι ψυχῶν, ἵνα μὴ θη-
 ριάλωτος μία ἐξ αὐτῶν γένηται, ἢ τῇ ἄρκτῳ τῆς ἐπιθυμίας κατα-
 βρωθεῖσα ἢ τῷ δράκοντι τοῦ θυμοῦ καταποθεῖσα ἢ τοῖς γυψί
 τῶν λογισμῶν τῆς ἐπάρσεως διαμερισθεῖσα, καὶ πολλαὶ ἢ μία
 καὶ τοῦ ἐνὸς γένηται εἰς ἑτερότητα διαμερισθεῖσα, ἀλλ' ἵνα σῶον
 10 τὸ ποιμνιόν σου καὶ πολύτοκον ἀνασώσης τῷ ἀρχιποιμένι
 Χριστῷ τῷ Θεῷ, ὄλον καρποφόρον, ἀρετῶν πλήρες, γνώσει πε-
 φωτισμένον τῇ θείᾳ, μὴ ψωραλέον ἢ ὠτότμητον ἢ χωλὸν ὄλως
 ἐπιφερόμενον. Οὕτω γὰρ καὶ πολλοὺς σώσεις, τελείους ἐν τε-
 λείοις τοῖς ἔργοις ἀπεργαζόμενος, ἐν μηδενὶ μηδαμῶς λειπομέ-
 15 νους, ὄλους ἀγνοῦς, καθαρὸς ἀπὸ ρυπαρῶν ἔργων τῷ Χριστῷ
 σου προσάγων, καὶ ἑαυτῶν μεγάλων ἀξιώσεις τῶν ἄνωθεν
 ἀμοιβῶν, ὁμόσκηνος τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ποιμένων Χρι-
 στοῦ γενόμενος καὶ συμβασιλεύων αὐτῷ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ εἰς
 ἀπεράντους αἰῶνας.

19 Κανὼν εὐθὺς ὁ σὸς ἔστω βίος προκείμενος μέσον τῶν ἀδελ-
 φῶν καὶ πατέρων σου, ἵνα τὰ τῶν ἄλλων σκαμβὰ ἐν αὐτῷ ἀπεν-
 θύνωνται, μὴ φιλόϋλος, μὴ φιλόδοξος, μὴ φιλήδονος, μὴ φιλο-
 τράπεζος, μὴ φίλοινος, μὴ πέρπερος ἢ εὐτράπελος ἢ φιλάργυρος,
 μὴ θυμώδης, μὴ κενόδοξος, μὴ ὑβριστής, μὴ μνησίκακος καὶ κα-
 25 κὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδούς. Ἄλλ' ἔστω μᾶλλον ἀκτῆμων, μισόδο-
 ξος, μισῶν ἡδονὴν πᾶσαν τοῦ βίου καὶ εὐπάθειαν τῆς σαρκός, τα-
 πεινός, εὐτελής, εὐκατάνυκτος, προσηνής, πρᾶος, ἀόργητος, ἀφι-
 λάργυρος, ἀπράγμων, ἡσυχος, εὐσταλής, ὑπομονητικός, πιστός,

55. Ζαχ. 9,16.

56. Ψαλμ. 21,21. 34,17.

57. Α' Πέτρ. 5,4.

καὶ ἀνακουφίζοντάς σε ἀπὸ τοὺς κόπους, ὡς περιφερόμενοι δηλαδὴ ἀνάμεσα στοὺς λοιποὺς ὡς λίθοι τίμιοι⁵⁵.

18 Σ' αὐτὸ τὸ ἔργο δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνάπαυση τοῦ σώματος γιὰ σένα, καμμία ἀπόλαυση. Οἱ νύχτες καὶ οἱ ἡμέρες θὰ δαπανηθοῦν ἐξ ἴσου ἀπὸ ἐσένα στὴ μέριμνα τῶν ἐμπιστευμένων σ' ἐσένα ψυχῶν, γιὰ νὰ μὴ κατασπαραχθεῖ οὔτε μία ἀπὸ αὐτὲς ἀπὸ τὰ θηρία, ἢ καταφαγωθεῖ ἀπὸ τὴν ἄρκτο τῆς ἐπιθυμίας, ἢ καταποθεῖ ἀπὸ τὸν δράκοντα τοῦ θυμοῦ, ἢ διαμελισθεῖ ἀπὸ τοὺς γύπες τῶν λογισμῶν τῆς ἐπάρσεως, καὶ ἔτσι ἢ μία ψυχὴ τοῦ ἐνὸς γίνεи πολλὰς⁵⁶ μὲ τὸ νὰ διαμερισθεῖ καὶ στοὺς ἄλλους, ἀλλὰ γιὰ νὰ διαφυλάξεις στὸν ἀρχιποιμένα⁵⁷ Χριστὸ τὸν Θεὸ τὸ ποιμνιὸ σου σῶο καὶ πολύτοκο, ὄλο καρποφόρο, πλήρες ἀρετῶν, φωτισμένο μὲ τὴ θεία γνώση, ὄχι ψωραλέο ἢ μὲ κομμένα αὐτιά ἢ περιφερόμενο τελείως χωλό. Διδότι ἔτσι καὶ πολλοὺς θὰ σώσεις, καθιστώντας τοὺς τέλειους μὲ τὰ τέλεια ἔργα, χωρὶς νὰ τοὺς λείπει τίποτε σὲ τίποτε⁵⁸, ὀδηγώντας στὸν Χριστὸ σου ὄλους ἀγνοῦς, καθαρὸς ἀπὸ ρυπαρὰ ἔργα, καὶ ἔτσι θὰ τιμήσεις τὸν ἑαυτὸ σου μὲ μεγάλες οὐράνιες τιμές, καὶ θὰ γίνεις ὁμόσκηνος τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ποιμένων τοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ συμβασιλεύσεις⁵⁹ μὲ τὸν ἴδιο τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ στοὺς ἀπέραντους αἰῶνες.

19 Ὁ δικός σου βίος νὰ εἶναι σὰν εὐθὺς κανόνας ἀνάμεσα στοὺς ἀδελφοὺς καὶ πατέρες σου, γιὰ νὰ ἰσώνονται μ' αὐτὸν καὶ τὰ στραβὰ τῶν ἄλλων, καὶ νὰ μὴ εἶσαι φιλόϋλος, οὔτε φιλόδοξος, οὔτε φιλήδονος, οὔτε φιλοτράπεζος, οὔτε φιλόοι-νος, οὔτε ἀλαζόνας ἢ ἀστειολόγος ἢ φιλάργυρος, οὔτε θυμώδης, οὔτε κενόδοξος, οὔτε ὑβριστής, οὔτε μνησικάκος καὶ ν' ἀνταποδίδεις κακὸ στὸ κακὸ. Ἀλλὰ νὰ εἶσαι μᾶλλον ἀκτήμονας, μισόδοξος, μισώντας κάθε ἡδονὴ τοῦ βίου καὶ εὐπάθεια τῆς σαρκὸς, ταπεινός, εὐτελής, εὐκατάνυκτος, εὐγενής, πρᾶος, ἀόργητος, ἀφιλάργυρος, ἀπαλλαγμένος ἀπὸ φροντίδες, ἥσυχος, εὐκίνητος, ὑπομονητικὸς, πιστός, ἐγκρατής, ἐπι-

58. Ἰακ. 1,4.

59. Β' Τιμ. 2,12.

ἐγκρατής, ἐμμέριμος, ἀγρυπνος, σπουδαῖος, ζηλωτής, φροντίδα ποιούμενος τῶν καταπιστευθεισῶν σοι ψυχῶν ὡς οἰκείων μελῶν, εἰ δέοι δὲ τιθεὶς καὶ τὴν ψυχὴν σου καθ' ἐκάστην ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ προτιμώμενος ἕτερόν τι τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων τῆς 5 ἀγάπης αὐτῶν. Καὶ γὰρ ἐπεὶ τῶν λοιπῶν αὐτὸς προεκρίθης εἰς τὸ ποιμαίνειν τὴν λογικὴν ποίμνην τοῦ Δεσπότη σου καὶ Θεοῦ, δεῖ σε κατὰ τὸν αὐτοῦ λόγον ἔσχατον πάντων εἶναι τῷ φρονήματι καὶ τῇ κατὰ Θεὸν ταπεινώσει σου, ἵνα ὡς δυνατὸς μὲν τὰ ἀσθενήματα βαστάζης τῶν ἀδυνάτων, ὡς δὲ ἰατρὸς τὰ πάθη θερα- 10 πεύης καὶ τὰ νοσήματα τῶν νοσοῦντων κατὰ ψυχὴν, ὡς δὲ ποιμὴν τὸ πλανώμενον ἐπιστρέφης καὶ τὸ καλῶς ἔχον πολύτοκον ἐργάζη ταῖς ἀρεταῖς, τὸ δὲ ψώρας γέμον καὶ ἀνιάτως ἔχον τῆς ἀγέλης σου τέμνης τῆς λογικῆς, ἵνα μὴ καὶ τοῖς ὑγίεσι τῶν λογικῶν σου προβάτων μεταδῶ τοῦ νοσήματος.

20 Σπεῦδε οὖν ἐπαυξάνειν τὸ ποίμνιον τοῦ Δεσπότη σου. Μὴ πρὸς ἀνέσεις ἢ τρυφὰς ἐκκλίνης τοῦ σώματος, μηδὲ τὸ ἔριον καὶ τὸ στέαρ καταδαπανήσης κακῶς τῶν προβάτων Χριστοῦ, ἑαυτῷ μάλλον ἢ τοῖς ἀδελφοῖς σου τὰ τῆς μονῆς θησαυρίζων ἀπολαύσεως ἕνεκεν. Μὴ διὰ δόξαν ἀνθρωπίνην πράξης ἢ λέξης τι τῶν μὴ 20 ἀνηκόντων τῇ μονῇ σου πραγμάτων, μὴ συνεχεῖς ἀγαπήσης τὰς προόδους ποιεῖσθαι ἐν ἡμιόνοις πολυτιμήτοις καὶ τοῖς ἐπομένοις ὁμοῦ καὶ προάγουσιν. Ἄρκετόν γάρ σοι καὶ ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἐξερχομένῳ τὰς ἀναγκαιοτέρας ἐκτελεῖν διακονίας καὶ ὑποθέσεις τῆς ποιμνῆς σου, τὰς δ' ἄλλας οἱ διακονοῦντες ποιήσουσι, τὸ ἀπερί- 25 σπαστόν σοι διατηροῦντες ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ δηλονότι μετ' εὐχῆς προσκαρτεροῦντι τῶν ἀδελφῶν. Μὴ ἑαυτῷ μὲν τραπέζας ἐτοιμάζης πολυτελεῖς, τοῖς δέ γε τέκνοις ταπεινὰς καὶ ἀναρτύτους καὶ καταπεφρονημένας, ἀλλὰ κοινὴ μὲν ἢ

60. Α' Ἰω. 3,16. 61. Μάρκ. 9,35.

62. Ρωμ. 15,1. 63. Ἰακ. 5,20. Α' Πέτρ. 2,25.

64. Ἰεζ. 34,3. 39,19.

μελής, ἀγρυπνος, σπουδαῖος ζηλωτής, φροντίζοντας γιά τίς ἐμπιστευόμενες σ' ἐσένα ψυχές σάν δικά σου μέλη, καί ἐάν χρειασθεῖ νά θυσιάσεις καί τή ζωή σου καθημερινά ὑπέρ αὐτῶν⁶⁰, χωρίς νά προτιμᾶς τίποτε ἄλλο ἀπό τὰ πράγματα τοῦ κόσμου περισσότερο ἀπό τήν ἀγάπη αὐτῶν. Διότι, ἐπειδὴ ἐσύ προτιμήθηκες ἀπό τοῦ λοιποῦς νά ποιμαίνεις τή λογική ποιμνη τοῦ Δεσπότη σου καί Θεοῦ, πρέπει σύμφωνα μέ τὸ λόγο του νά εἶσαι ἔσχατος ὄλων⁶¹ στό φρόνημα καί στήν κατά Θεὸν ταπεινώσή σου, γιά νά βαστάσεις ὡς δυνατὸς τίς ἀδυναμίες τῶν ἀδυνάτων⁶², καί νά θεραπεύεις ὡς ἰατρὸς τὰ πάθη καί τὰ νοσήματα ἐκείνων ποῦ νοσοῦν ψυχικά, νά ἐπιστρέψεις ὡς ποιμῆν τὸ πλανώμενο⁶³, τὸ εὐρωστο νά τὸ κάνεις νά ἐργάζεται καρποφόρα τίς ἀρετές, καί ὅποιο εἶναι γεμᾶτο ψώρα καί εἶναι ἀθεράπευτο νά τὸ ἀποχωρίζεις ἀπό τή λογική σου ἀγέλη, γιά νά μὴ μεταδῶσει τὸ νόσημα στὰ ὑγιῆ ἀπό τὰ λογικά σου πρόβατα.

- 20 Φρόντιζε λοιπὸν νά ἐπαυξάνεις τὸ ποίμνιο τοῦ Δεσπότη σου. Μὴ παρεκκλίνεις πρὸς ἀνέσεις ἢ ἀπολαύσεις τοῦ σώματος, οὔτε νά καταδαπανήσεις κακῶς τὸ μαλλί καί τὸ πάχος⁶⁴ τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ, ἀποθησαυρίζοντας τὰ τῆς μονῆς γιά ἀπολαύσεις δικές σου μᾶλλον παρά γιά τοὺς ἀδελφούς σου. Μὴ κάνεις καί μὴ λές τίποτε γιά δόξα ἀνθρώπινη γιά πράγματα ποῦ δέν ἀνήκουν στήν μονή σου, μὴ ἀγαπήσεις νά κάνεις συνεχῆ ταξίδια μέ καλοστολισμένους ἡμιόνους ποῦ προπορεύονται καί ποῦ ἀκολουθοῦν. Διότι σοῦ εἶναι ἀρκετὸ μία φορὰ τὸν μῆνα νά ἐξέρχεσαι γιά νά ἐκτελεῖς τίς ἀναγκαιότερες διακονίες καί ὑποθέσεις τῆς ποιμνῆς σου, ἐνῶ τίς ἄλλες ἄς τίς κάνουν οἱ διακονητές, διατηρώντας ἐσένα ἀπερίσπαστον, ὥστε νά ἀφοσιώνεσαι μέ προσευχή στή διακονία τοῦ λόγου καί στή φροντίδα τῶν ἀδελφῶν⁶⁵. Νά μὴ ἐτοιμάσεις γιά τὸν ἑαυτό σου πολυτελεῖς τράπεζες, ἐνῶ γιά τὰ τέκνα σου φτωχικές καί νησιτίσιμες καί περιφρονημένες, ἀλλὰ ἄς εἶναι

65. Πράξ. 6,4.

τράπεζα ἄνευ τινὸς ἀρρωστίας καὶ ὑπαντιῆς φίλων, τῶν τοῦ αὐτοῦ σοι καὶ φρονήματος καὶ βίου, σοί τε καὶ τοῖς τέκνοις ἔστω· εἴτε διὰ λαχάνων ἐφθῶν καὶ σπερμάτων, εἴτε καὶ διὰ ἰχθύων ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος κατὰ Κυριακὴν ἡμέραν καὶ Δεσποτικὴν ἑορ-
5 τὴν παρὰ τοῦ κελλαρίτου κοινῶς ἐτοιμάζεται.

21 Οὐ ἔση θυμῷ καὶ ὀργῇ καὶ κραυγῇ κατὰ τῶν σῶν φερόμενος τέκνων καὶ ἀδελφῶν ἄνευ τινὸς πράγματος κίνδυνον προξενού-
τος ψυχῆς, ἀλλὰ ἠπίω λόγῳ καὶ φθέγματι διδάξεις αὐτοὺς πῶς
δεῖ περιπατεῖν ἕκαστον καὶ μέσον τῆς ἀδελφότητος ἀναστρέφε-
10 σθαι. Τοὺς νέους καὶ ἀστηρίκτους διδάξεις φείδεσθαι ἑαυτῶν τε
καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, ἵνα μὴ πρόξενοι τοῖς ὀρῶσι γίνωνται
βλάβης διὰ τε τοῦ βαδίσματος καὶ τῆς ἀκαταστασίας τῶν ἡθῶν
καὶ τῆς παρρησίας καὶ τῶν ἀτάκτων τῆς νεότητος ἐπιτηδευμά-
των. Τοὺς ἐν τῇ ἀσκήσει χρονίσαντας ἐν λόγῳ διδάξεις συνέσε-
15 ως τὴν ὑπομονὴν τῶν ἐπερχομένων πειρασμῶν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ,
τὴν ταπείνωσιν, τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας, τὴν κατάνυξιν, τὰ
δάκρυα, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ παράστασιν τῆς εὐχῆς, τὸ μακάριον
πένθος καὶ τοῦ εἶναι καὶ γίνεσθαι διὰ λόγου καὶ πράξεως τῶν
λοιπῶν εἰς ὠφέλειαν· τοὺς ἱερεῖς τὴν εὐλάβειαν, τὴν ἡσυχίαν, τὴν
20 μελέτην τῶν θείων Γραφῶν, τὴν εἶδησιν ἀκριβῶς τῶν ἀποστο-
λικῶν κανόνων καὶ παραδόσεων, τὴν τῶν δογμάτων ὀρθότητα,
τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, τὴν ἐπίμονον προσευχὴν καὶ κατάνυξιν,
τὴν τοῦ θεοῦ βήματος ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ τρόμῳ παράστα-
σιν, τὸ τῆς ἱερουργίας μυστήριον, ἐπειδὴ αὐτοῖς δέδοται γινῶναι
25 τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου
φωνήν, ἵνα ὧσι πάσῃ τῇ ἀδελφότητι καὶ τοῖς ἔξω ἅλας θεῖον καὶ
φῶς, λόγον ζωῆς ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες.

22 Εἰ δὲ κατὰ τῶν ἀτάκτων δεῖ σέ ποτε ἐν ράβδῳ καὶ βακτηρίᾳ

66. Ἐφ. 4,31. 67. Α' Θεσ. 4,1.

68. Α' Τιμ. 3,15.

69. Ψαλμ. 50,19.

70. Βλ. Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων, Ἀθήναι 1852, τ. II, σσ. 1-112. Εἶναι οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες.

κοινή ἢ τράπεζα γιὰ σένα καὶ τὰ τέκνα σου, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχει κάποια ἀρρώστια καὶ φιλοξενία φίλων, ποὺ ἔχουν τὸ ἴδιο μὲ ἐσένα φρόνημα καὶ βίο, νὰ ἐτοιμάζεται κοινή ἀπὸ τὸν κελλαρίτη εἴτε μὲ βρασμένα λάχανα καὶ ὄσπρια, εἴτε μὲ ψάρια μία φορὰ τὴν ἑβδομάδα τὴν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς καὶ κάθε Δεσποτικῆ ἑορτῆ.

- 21 **Νὰ μὴ φέρεσαι μὲ θυμὸ καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ⁶⁶ ἐναντίον τῶν τέκνων καὶ ἀδελφῶν σου χωρὶς αἰτία ποὺ προκαλεῖ κίνδυνο στὴν ψυχὴ, ἀλλὰ νὰ τοὺς διδάξεις μὲ ἡπιο λόγο καὶ ὁμιλία, πῶς πρέπει νὰ περπατεῖ ὁ καθένας τους⁶⁷ καὶ νὰ συναναστρέφεται μέσα στὴν ἀδελφότητα⁶⁸. Τοὺς νέους καὶ ἀστήρικτους νὰ τοὺς διδάξεις νὰ σέβονται καὶ τοὺς ἑαυτοὺς τους καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς, γιὰ νὰ μὴ γίνονται πρόξενοι βλάβης σ' ὅσους τοὺς βλέπουν, καὶ μὲ τὸ βάδισμα καὶ μὲ τὴν ἀκαταστασία τῶν ἡθῶν καὶ μὲ τὴν παρρησία καὶ τὶς ἄτακτες ἀσχολίες τῆς νεότητος. Ὅσους ἐχρόνισαν στὴν ἀσκησιμὴ νὰ τοὺς διδάξεις μὲ λόγο συνέσεως τὴν ὑπομονὴ στοὺς ἐπερχόμενους πειρασμοὺς ἀπὸ τὸν ἐχθρό, τὴν ταπείνωσι, τὴ συντριβὴ τῆς καρδιᾶς⁶⁹, τὴν κατάνυξι, τὰ δάκρυα, τὴν ἐπιμέλεια καὶ παράστασι τῆς προσευχῆς, τὸ μακάριο πένθος καὶ νὰ εἶναι καὶ νὰ γίνουν μὲ λόγο καὶ πράξι χρήσιμοι στοὺς λοιποὺς. Στοὺς ἱερεῖς νὰ διδάξεις τὴν εὐλάβεια, τὴν ἡσυχία, τὴν μελέτη τῶν θείων Γραφῶν, τὴν ἀκριβῆ γνώσι τῶν ἀποστολικῶν κανόνων⁷⁰ καὶ παραδόσεων, τὴν ὀρθότητα τῶν δογμάτων, τὴν καθαρότητα τῆς καρδιᾶς, τὴν ἐπίμονη προσευχὴ καὶ κατάνυξι, τὴ στάσι μὲ φόβο Θεοῦ καὶ τρόμο στὸ Θεῖο βῆμα, τὸ μυστήριον τῆς ἱερουργίας, τὴν ἀποκάλυψι τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ σ' αὐτοὺς δόθηκε ἡ γνώσι τῶν μυστηρίων τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν⁷¹ σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, γιὰ νὰ εἶναι ἅλας θεῖο καὶ φῶς⁷² γιὰ ὅλη τὴν ἀδελφότητα καὶ γιὰ τοὺς ἕξω, ἔχοντας μέσα τους λόγο ζωῆς⁷³.**

- 22 **Ἐὰν χρειασθεῖ ποτὲ ν' ἀντιμετωπίσις ἀπὸ εὐλογο θυμὸ**

71. Ματθ. 13,11.

72. Ματθ. 5,13–14.

73. Φιλ. 2,16.

εὐλόγῳ κινηθῆναι θυμῷ πρὸς τὸ ἀνακοπὴν τινα ποιήσασθαι τοῦ
 κακοῦ καὶ ἀναστεῖλαι λοιμώδη φθορὰν ἐν αὐτοῖς, ἵνα μὴ ἐπὶ τὸ
 χεῖρον ἐπεκτανθῇ τὰ τῆς φαύλης ἐργασίας καὶ διαθέσεως, οὐδὲ
 τοῦτο ἀπᾶδον ἐκρίθη τοῖς ἀποστόλοις ἐν ταῖς αὐτῶν διατάξεσι
 5 καὶ τοῖς θεοφόροις πατράσιν ἡμῶν. Πᾶσα γὰρ κίνησις καὶ πᾶσα
 πρᾶξις ἡμῶν, ἢ κακίαν μὲν ἀναστέλλουσα καὶ διώκουσα, δικαιο-
 σύνη δὲ βοηθοῦσα καὶ ἀρετῇ, ἐπαινετὴ τέ ἐστι καὶ θεάρεστος καὶ
 πᾶσιν εὐαπόδεκτος τοῖς δικαίοις. Καὶ μάρτυς Ἰησοῦς, φραγγελίῳ
 τύπτων τοὺς ἀτεράμονας Ἰουδαίους, ἐμπορίου οἶκον τὸν οἶκον
 10 πεποικηκότας τῆς προσευχῆς, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν
 ἀνατρέπων. Μῆ οὖν ἐν προσποιήσει πραότητος διὰ μόνον ἔπαι-
 νον τῶν ἀνθρώπων, μικροῦ τινος πράγματος παρ' ἐντολὴν Θεοῦ
 γενομένου ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων καὶ δια-
 τάξεων καὶ ἐφ' ὕβρει τοῦ εὐαγγελικοῦ βίου καὶ τῆς τῶν μοναχῶν
 15 καταστάσεως καταφρονήσης, ἀλλὰ τὸν σὸν μιμούμενος Ἰησοῦν
 καὶ Θεόν, ἐμβριμώμενος καὶ ἑαυτὸν ἀπαθῶς ἐκταράσσω, ἐκδί-
 κησιν ποιοῦ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν τεθέντων κανόνων
 ὑπὸ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ. Ἔστω σοι μετὰ πάντων καὶ ἐπὶ τῇ
 ἐξετάσει τῶν λογισμῶν ἐκάστου ἀκρίβεια, ὡς ἂν εἰδείης τίνες
 20 μὲν αὐτῶν συστάσεως δέονται τῆς τῶν εὐχομένων καὶ κοινω-
 νούντων, τίνες δὲ ἀφορισμοῦ καὶ τῆς μετὰ δακρῦων μετανοίας
 καὶ στάσεως τῶν μετανοούντων, ἵνα μὴ τὴν Ἐκκλησίαν Θεοῦ
 ἀντὶ ναοῦ ἁγίου σπήλαιον ληστῶν ἢ πορνεῖον ἐν ἀγνοίᾳ ἢ γνώσει
 ποιήσης κατὰ προσπάθειαν, καὶ οὐκ ἐκφεύξῃ τὸ φοβερόν ἐπὶ
 25 τούτῳ κρίμα τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ.

74. Ψαλμ. 22,4. Α' Κορ. 4,21. 75. Ἰω. 2,15.

76. Ματθ. 21,13. 77. Ἰω. 2,15.

78. Ματθ. 5,19. 79. Ματθ. 9,30.

80. Ἰω. 11,33.

μέ ράβδο καὶ βακτηρία⁷⁴ τοὺς ἀτακτοὺς, γιὰ νὰ κάνεις κάποια ἀνακοπὴ τοῦ κακοῦ καὶ ν' ἀναστρίλεις λοιμώδη φθορὰ σ' αὐτοὺς, ὥστε νὰ μὴ ἐπεκταθοῦν πρὸς τὸ χειρότερο τὰ τῆς φαύλης ἐργασίας καὶ διαθέσεως, οὔτε αὐτὸ κρίθηκε ἀσύμφωνο ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους στὶς διατάξεις τους καὶ ἀπὸ τοὺς θεοφόρους πατέρες μας. Διότι κάθε κίνηση καὶ κάθε πράξη μας, ποὺ περιορίζει καὶ ἀπομακρύνει τὴν κακία καὶ βοηθεῖ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀρετὴ, εἶναι ἐπαινετὴ καὶ θεάρεστη καὶ εὐπρόσδεκτη ἀπὸ ὅλους τοὺς δικαίους. Καὶ μάρτυρας εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ποὺ χτύπησε μὲ φραγγέλιο⁷⁵ τοὺς σκληροὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μεταβάλει σὲ οἶκο ἐμπορίου τὸν οἶκο προσευχῆς⁷⁶, καὶ ἀνέτρεψε τὶς τράπεζες τῶν χρηματιστῶν⁷⁷. Μὴ ἀδιαφορήσεις λοιπὸν καὶ γιὰ ἀσήμαντο πρᾶγμα, ποὺ ἔγινε παρὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ⁷⁸ πρὸς καταστροφὴ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων καὶ διατάξεων καὶ ὕβρη τοῦ εὐαγγελικοῦ βίου καὶ τῆς τάξεως τῶν μοναχῶν, μὲ πρόφαση πραότητος καὶ μὲ σκοπὸ τὸν ἔπαινο μόνον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μιμούμενος τὸν δικὸ σου Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ, ἐπιτιμώντας μὲ αὐστηρότητα⁷⁹ καὶ ἐκταράσσοντας τὸν ἑαυτὸ σου χωρὶ πάθος⁸⁰, κάνε ἐκδίκηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θεσμοθετημένων κανόνων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων του. Νὰ εἶσαι προσεκτικὸς πρὸς ὅλους καὶ στὴν ἐξέταση τῶν λογισμῶν τοῦ καθενός, ὥστε νὰ μπορεῖς νὰ γνωρίζεις ποιοὶ ἀπ' αὐτοὺς πρέπει ν' ἀνήκουν στὴ θέση τῶν εὐχομένων καὶ κοινωνούντων, καὶ ποιοὶ χρειάζονται ἀποχωρισμὸ καὶ μετάνοια μὲ δάκρυα καὶ στάση στὴ θέση τῶν μετανοούντων⁸¹, ὥστε ἀπὸ κάποια συμπάθεια πρὸς κάποιους νὰ μὴ καταστήσεις τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ἀντιναὸ ἅγιο, σπήλαιο ληστῶν⁸² ἢ πορνεῖο⁸³ ἐν ἀγνοίᾳ ἢ ἐν γνώσει σου, πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν θ' ἀποφύγεις τὸ φοβερὸ κρίμα τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ⁸⁴.

81. Τάξεις μοναχῶν –καὶ Χριστιανῶν γενικότερα– ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς τους καταστάσεως καὶ προόδου.

82. Ματθ. 21,13. 83. Ἰεζ. 16,25.

84. Ρωμ. 2,3.

23 Ἴσθι γάρ ὅτι ἐκάστῳ τῶν τοιούτων κατάλληλον οἱ αὐτόπται τοῦ Λόγου καὶ μαθηταὶ τὸν τόπον εἰκότως ἀπένειμον. Καὶ δεῖ σε τῆς ἀναγνώσεως μᾶλλον τῶν διατάξεων καὶ τῶν κανόνων αὐτῶν ἐπιμελῶς ἔχεσθαι, ἵνα εἰδῶς ἔση τίνα τὰ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων εἰσὶ κεκρυμμένα μυστήρια, καὶ μὴ σφάλῃ ποιῶν τὰ μὴ τῇ θεοσεβείᾳ προσήκοντα. «Εὐλαβεῖς ποιήσεις» κατὰ τὸ γεγραμμένον «τοὺς πνευματικούς σου υἱούς» καὶ διδάξεις αὐτοὺς εὐλαβεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἱερῶν τε καὶ θείων τόπων ὁμοῦ καὶ σκευῶν τοῦ ἡγιασμένου ναοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἐπειδὴ γέγραπται· «μακάριος ἄνθρωπος ὁ πάντα δι' εὐλάβειαν καταπτήσων». Μόνοις γάρ, ἴσθι, τοῖς ἱερωμένοις καὶ τοῖς ἐξ ἀγώνων καὶ μετανοίας διὰ δακρῶν καθαρθεῖσι πολλῶν καὶ τῶν ἀχράντων μετέχουσι μυστηρίων Χριστοῦ ἡγιασμένοις καὶ εὐλαβεστάτοις τῶν μοναχῶν ἡ λειτουργία τῶν τοιούτων καὶ τὸ 15 ἄπτεσθαι αὐτῶν παρὰ τῶν πατέρων καὶ ἀποστόλων ἀφιερῶθη. Οὐ συγχωρήσεις πᾶσι καὶ τοῖς βουλομένοις τὴν τοῦ Θεοῦ βήματος εἴσοδον, ἀλλ' ἢ μόνοις, ὡς εἴρηται, τοῖς ἱερωμένοις καὶ ἡγιασμένοις τῶν εὐλαβεστέρων ἀδελφῶν καὶ πατέρων σου, τοῖς δὲ λοιποῖς καὶ ἀτάκτως περιπατοῦσι τῶν ἀδελφῶν —δρα τί σοι λέ- 20 γεται— ἀποκλείσεις αὐτήν. Πολλοὶ γάρ, εὖ ἴσθι, ἐκ τῆς τῶν τοιούτων καταφρονήσεως τέμνονται τῆς παρουσίας ζωῆς, καὶ πάντως παρορῶντός σου τοῦτο γίνεσθαι, τὸ αἷμα τῶν τεμνομένων διὰ τοῦτο τῆς ζωῆς ἐκ τῶν χειρῶν σου ἀπαιτηθήσεται.

24 Ταῦτα, ὧ ποιμὴν τῶν προβάτων Χριστοῦ, καὶ τούτων ἔτι 25 πλείονα, ἃ εἰδέναί ἀκριβῶς καὶ ποιεῖν σπουδαίως ὀφείλεις εἰς φυλακὴν τοῦ ποιμνίου σου. Τοιγαροῦν καὶ εἰ σαυτὸν ἔγνωσ εἰς

85. Λουκᾶ 1,2.

86. Πρόκειται ἴσως γιὰ τὸ γνωστὸ ἔργο τὸ ἀποδιδόμενον στοὺς Ἀποστόλους Διαταγαὶ Ἀποστόλων. Τὸ πιθανότερον ὁμοίως εἶναι ν' ἀναφέρεται πάλι στοὺς Ἀποστολικούς κανόνες, γιατί εἶναι δύσκολο νὰ δεχθοῦμε ὅτι ὁ Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος δὲ γνώριζε τὴν ἀπόφαση τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου γιὰ τίς Διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων.

23 Γνώριζε βέβαια ὅτι οἱ αὐτόπτες τοῦ Λόγου καὶ μαθητὲς⁸⁵ γιὰ τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ καθόρισαν πολὺ σωστὰ τὸν κατάλληλο καιρὸ. Καὶ πρέπει ἐσὺ νὰ μελετᾷς μᾶλλον ἐπιμελῶς τὶς διατάξεις καὶ τοὺς κανόνες τοὺς⁸⁶, γιὰ νὰ γνωρίζεις ποιά εἶναι τὰ κρυμμένα μυστήρια ἐκείνων ποὺ πιστεύουν στὸν Χριστό, καὶ νὰ μὴ σφάλεις κάμνοντας ὅσα δὲν ἀρμόζουν στὴ θεοσέβεια. Σύμφωνα μὲ τὸ γραμμένο, «νά κάνεις εὐλαβεῖς τοὺς πνευματικούς σου υἱούς»⁸⁷ καὶ νὰ τοὺς διδάξεις νὰ εἶναι εὐλαβεῖς καὶ πρὸς τοὺς ἱερούς καὶ θείους τόπους καὶ τὰ σκεύη τοῦ ἡγιασμένου ναοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, διότι ἔχει γραφεῖ, «μακάριος εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ εὐλάβεια σέβεται τὰ πάντα»⁸⁸. Γνώριζε ὅτι μόνο στοὺς ἱερωμένους καὶ στοὺς καθαρμένους μὲ ἀγῶνες καὶ μετάνοια διὰ πολλῶν δακρύων καὶ σ' ἐκείνους ποὺ μετέχουν τῶν ἀχράντων μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ καὶ στοὺς εὐλαβέστατους ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς ἐπιτράπηκε ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους καὶ πατέρες ἡ λειτουργία ὄλων αὐτῶν καὶ ἡ προσέγγιση σ' αὐτά. Μὴ ἐπιτρέψεις τὴν εἴσοδο τοῦ θείου βήματος σὲ ὄλους ὅσοι τὸ ἐπιζητήσουν, ἀλλὰ μόνο, ὅπως λέχθηκε, στοὺς ἱερωμένους καὶ ἡγιασμένους ἀπὸ τοὺς εὐλαβέστερους ἀδελφούς καὶ πατέρες σου, ἐνῶ στοὺς λοιποὺς καὶ σ' ὄσους ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς περπατοῦν ἀτάκτως⁸⁹ (πρόσεχε τί σοῦ λέγεται) νὰ ἀποκλείσεις αὐτήν. Διότι πολλοί, γνώριζε καλά, ἐξ αἰτίας τῆς περιφρονήσεως ὄλων αὐτῶν ἀποκόπτονται ἀπὸ τὴν παρούσα ζωὴ, καὶ ὅπωςδήποτε ὅταν παραβλέπεις ἐσὺ αὐτὸ ποὺ γίνεται, τὸ αἷμα τῶν ἀποκοπτομένων ἀπὸ τὴν ζωὴ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ θὰ ἀπαιτηθεῖ ἀπὸ τὰ χέρια σου⁹⁰.

24 Ποιμὴν τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ, αὐτὰ καὶ περισσότερα ἀκόμη ἀπὸ αὐτὰ εἶναι τὰ ὅσα ὀφείλεις νὰ γνωρίζεις μὲ ἀκρίβεια καὶ νὰ ἐκτελεῖς μὲ ζῆλο πρὸς διασφάλιση τοῦ ποι-

87. Λευϊτ. 15,31. 88. Παροιμ. 28,14.

89. Β' Θεσ. 3,6-11. 90. Ἰεζ. 33,6.

τοσαύτην ἐλάσαντα ἰκανότητα καὶ τοιούτων εὐμοιρήσαντα χαρι-
 σμάτων, ὡς ἐκ μόνου τοῦ ἐκλάμποντος ἀπὸ σοῦ φωτὸς τῶν κα-
 λῶν ἔργων καὶ τῆς ἐνθέου σοφίας καὶ γνώσεως φωτίζεσθαι πάν-
 τας τοὺς πλησιάζοντάς σοι τῶν ἰδίων καὶ ἀλλοτρίων, ποιμαίνε
 5 θαρρῶν τὰ πρόβατα Χριστοῦ τῷ ἐπιστήμονι λόγῳ τῆς δοθείσης
 σοι χάριτος ἐμπράκτως, κατὰ τὸν ὄρον καὶ νόμον τὸν προαποδο-
 θέντα σοι ἄνωθεν, καὶ βόσκει τὰ ἀρνία αὐτοῦ εἰς νομᾶς
 σωτηρίους τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, ἕως οὗ ἀύξηθῶσι καὶ εἰς μέτρον
 ἡλικίας ἀναδράμωσι τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔξεις πο-
 10 λὺν ἐξ αὐτοῦ τὸν μισθὸν τοῦ γενέσθαι τῶν αὐτοῦ ἀποστόλων
 σύνθρονος καὶ ὁμόσκηνος· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ συστάληθι πρὸς ἑαυ-
 τόν, εἴ τί μοι πείθῃ κηδομένῳ τῆς σωτηρίας σου, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς
 ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστί, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας . Ἀμήν.

μνίου σου. Λοιπόν, ἐὰν διαπίστῳσες ὅτι ἔφθασες σὲ τόση ἱκανότητα καὶ εὐνοήθηκες μὲ τέτοια χαρίσματα, ὥστε ὅλοι, ὅσοι ἀπὸ τοὺς δικούς σου καὶ ξένους σὲ πλησιάζουν, νὰ φωτίζονται ἀπὸ τὸ ἐκπεμπόμενον ἀπὸ ἐσένα φῶς τῶν καλῶν ἔργων καὶ τῆς ἐνθεης σοφίας καὶ γνώσεως⁹¹, ποιῶμαινε μὲ θάρρος τὰ πρόβατα⁹² τοῦ Χριστοῦ ἔμπρακτα μὲ τὸν ἔμπειρο λόγο τῆς χάριτος ποῦ σοῦ δόθηκε, σύμφωνα μὲ τὸν ὄρο καὶ νόμο ποῦ σοῦ προαποδόθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ βόσκει τὰ ἀρνιᾶ του⁹³ σὲ νομῆς⁹⁴ σωτήριες τῶν ἐντολῶν του, ὡς ποῦ ν' αὐξηθοῦν καὶ νὰ φθάσουν στὸ μέτρο τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ⁹⁵, καὶ θὰ ἔχεις ἀπὸ αὐτὸ πολὺ μισθό, γινόμενος σύνθρονος καὶ ὁμόσκηνος τῶν ἀποστόλων του. Ἐὰν ὁμως ὄχι, συμμαζεύσου στὸν ἑαυτὸ σου, ἐὰν θέλεις νὰ μὲ ἀκούσεις σ' αὐτὸ ποῦ σοῦ τὸ λέγω ἀπὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν σωτηρία σου, ἐπειδὴ ὁ Θεός μας εἶναι πῦρ ποῦ κατακαίει⁹⁶, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο

---

91. Κολ. 2,3.

92. Ἰω. 21,16.

93. Ἰω. 21,15.

94. Ἰω. 10,9.

95. Ἐφ. 4,13.

96. Ἐβρ. 12,29.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ'

ΟΤΙ ΟΥ ΧΡΗ ΕΠΙ ΜΟΝΟΙΣ ΤΟΙΣ ΛΟΓΟΙΣ ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΥΠΟΣΧΕΣΕΣΙ ΘΑΡΡΕΙΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΑΛΛ' ΕΚ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟ ΠΙΣΤΟΝ ΒΕΒΑΙΟΥΣΘΑΙ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΥΤΩΝ

5 Καὶ οἷα τίς ἐστὶν ἡ τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων διάθεσις καὶ ἀγάπη πρὸς τοὺς μαθητευομένους αὐτοῖς. Καὶ ὅποια τὰ σπλάγχνα καὶ ἡ φροντίς αὐτῶν. Καὶ ὅπως ὑπὲρ αὐτῶν ἐν-τυγχάνουσι τῷ Θεῷ.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ τέκνα, τὴν ἀρχὴν τῆς ὑμετέρας πρὸς ὁ με φιλίας γινώσκει ἕκαστος, ὅπως τε γέγονε καὶ δι' οἷας προφά-σεως· ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ μέτρου τῆς πρὸς Θεὸν ὑμῶν ἀγά-πης καὶ πίστεως ὑμεῖς οἴδατε. Ἐγὼ γὰρ ἀκριβῶς λέγειν περὶ ἀο-ράτου πράγματος οὐκ ἐπίσταμαι, ἀπὸ λόγων δὲ μόνων περὶ τῶν τοιούτων πληροφορηθῆναι ἀμήχανον. Πολλάκις γὰρ ὁ μὴ ἐπηγ-15 γείλατό τις ἐν λόγῳ, ἔργῳ τοῦτο πεποίηκεν αἴφνης, καὶ ὁ μεθ' ὄρκων συνέθετο, ἐν καιρῷ δέοντι μεταμεληθεὶς εἰσάπαν ἀπείπα-το· καὶ τοῦτο εὖρης γινόμενον ἐν τοῖς πλείοσι. Σπάνιοι γὰρ ὡς ἀληθῶς οἱ ταῖς τρικυμίαις τοῦ βίου μὴ σαλευόμενοι, μηδὲ ταῖς ἀκάνθαις αὐτοῦ συμπνιγόμενοι, μηδὲ ταῖς ἡδοναῖς δελεαζόμενοι 20 καὶ δουλούμενοι χρήμασι, δι' ἃ ψεῦδος ἅπαν ἐπιτηδεύεται. Διὰ τοῦτο λόγοις μόνοις ἐλπίζειν καὶ ὡς ἐπ' ἔργοις βεβαίοις ἐπιστηρί-ζεσθαι ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ εἶναι μόνοις ἀρμόδιον, οἷς αὐτὸς ἡμῖν ἐπηγγείλατο. Ἐχει γὰρ καὶ μόνος ἐκεῖνος τὸ ἄτρεπτον καὶ οὐδα-

ΛΟΓΟΣ ΙΘ'

ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΜΠΙΣΤΕΥΕΤΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΜΟΝΟ ΣΤΑ ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΑΛΛ' ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΓΑ ΝΑ ΒΕΒΑΙΩΝΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΥΤΩΝ

Καὶ ποιά εἶναι ἡ διάθεση καὶ ἀγάπη τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων πρὸς τοὺς μαθητευομένους τους. Ποιά εἶναι ἐπίσης τὰ σπλάγχνα καὶ ἡ μέριμνα αὐτῶν, καὶ πῶς προσεύχονται στὸν Θεὸ ὑπὲρ αὐτῶν.

- 1 Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ τέκνα, γνωρίζει ὁ καθένας τὴν ἀρχὴν τῆς φιλίας σας πρὸς ἐμένα, καὶ πῶς ἔγινε καὶ ἀπὸ ποιά αἰτία. Ἐπίσης γνωρίζετε καὶ γιὰ τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης καὶ πίστεως πρὸς τὸν Θεό. Διότι ἐγὼ δὲν γνωρίζω νὰ ὁμιλῶ ἀκριβῶς γιὰ ἀόρατο πρᾶγμα, καὶ τὸ νὰ πληροφορηθεῖ κανεὶς γιὰ τὰ πράγματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους μόνο ἀπὸ λόγους εἶναι ἀκατόρθωτο. Διότι πολλὰ φορὲς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο κάποιος δὲν ὑπεσχέθηκε μὲ λόγο, ξαφνικὰ τὸ ἔπραξε μὲ ἔργο καὶ ὅ,τι συμφώνησε νὰ πράξει μὲ ὄρκους, στὴν κατάλληλη ὥρα ἄλλαξε γνώμη καὶ τὸ ἀρνήθηκε τελείως. Καὶ θὰ διαπιστώσεις νὰ γίνεται αὐτὸ στοὺς περισσότερους. Διότι πράγματι εἶναι σπάνιοι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν σαλεύονται στὶς τρικυμίες τοῦ βίου, οὔτε συμπνίγονται¹ στὰ ἀγκάθια του, οὔτε δελεάζονται ἀπὸ τίς ἡδονὲς οὔτε ὑποδουλώνονται στὰ χρήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα χρησιμοποιεῖται κάθε ψεῦδος. Γι' αὐτὸ πρέπει μόνο στὰ λόγια τοῦ Θεοῦ νὰ ἐλπίζομε καὶ νὰ στηριζόμαστε μόνο σὲ ὅσα αὐτὸς μᾶς ὑπεσχέθηκε σὰν σὲ σταθερὰ ἔργα. Διότι μόνο αὐτὸς διατηρεῖ τὸ ἄτρεπτο καὶ πουθενὰ δὲ φάνηκε νὰ διαψεύ-

μοῦ ἐφάνη διαψευδόμενος. Ἀνθρώπων δὲ τῶν οὐχ ἰσταμένων, ἀλλὰ περὶ πολλὰ στρεφομένων καὶ πλανωμένων ὁ λόγος μόνοις ἐπερειδόμενος, ἀνέμους ἔξει καὶ ματαίους ὄνειροις χαρήσεται. Οὐδὲν γὰρ οὕτω τῶν ἄλλων ἀπάντων ὡς λογισμὸς ἀνθρώπου τὸ 5 ἄστατον καὶ εὐμετάβολον ἔχει, τότε μόνον ἰστάμενος, ὅτε τὰ ρέοντα πάντα καὶ κτιστὰ καὶ ὀρώμενα παρωσάμενος τὸ σκότος περάσει ὃ περιβέβληται, καὶ τοῖς ἀοράτοις καὶ ἐστῶσι καταμιγήσεται. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα οὕτω λογίζομαι καὶ ὑμεῖς οἶδ' ὅτι συμμαρτυρήσετέ μοι τῷ λόγῳ, ἀκούσατε καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα πρὸς 10 ὑμᾶς λέγω, καὶ τὸ πάθος ὃ πέπονθα.

2 Ἦλθετε πρὸς ἡμᾶς μετ' ἐμπύρου ἀγάπης καὶ πίστεως, ὡς ἐκ τῶν λόγων ὑμῶν ἐστοχασάμην καὶ τοῦ προσώπου, καὶ ὅτι οὐ βιασθέντες παρά τινος, ἀλλ' οἴκοθεν ἐπὶ τοῦτο ὀρμήσαντες. Οὕτως οὖν ὑμᾶς θεασάμενος καὶ τοιαῦτα φιλόχριστα παρ' ὑμῶν 15 ἀκηκοὼς ῥήματα, ἀπεδεξάμην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν προαίρεσιν καὶ ὑπὲρ ἅπαντας προσεπάθησα ἀπαθῶς εἰς ὑμᾶς καί, ὁμολογῶ, ἀγάπην προσελαβόμην πλείονα, κἂν πάντας ἀγαπᾶν ἐξ Ἰσοῦ προστέταγμαι. Ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς αἴτιος, ὁ κῦρις λέγω Θεοφύλακτος (πρὸς αὐτὸν γὰρ μοι ὁ λόγος) προσέθετο πάλιν ἐλθεῖν 20 καὶ πολλακίς πρὸς τὴν ἡμετέραν ταπεινώσιν μετὰ πλείονος τῆς προθυμίας καὶ θερμῆς ὅτι μάλιστα τῆς ἀγάπης (λάμπει γὰρ αὕτη τοῖς ὀρθῶς βλέπουσι καὶ κρυβῆναι οὐ δύναται), ὃν καὶ ὡς ἀδελφὸν ἐδεχόμην καὶ οὕτω τοῦτον ἠγάπησα ὡς ἑμαυτόν, εἰ πιστεῦει μοι λέγοντι, τῆς ἐμῆς ψυχῆς φυσικῶς κινουμένης καί, ἴν' οὕτως 25 εἶπω, ἐκκαιομένης τῷ ἔρωτι, λόγους εἶπε καὶ συνταγὴν τῷ Χριστῷ ἐποιήσατο, ἣν ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ οὐδέποτε προσεδόκησα, ῥήματα δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀπεγράψατο καὶ τὴν ἐμὴν καρδίαν ὡς βέλος ἔτρωσαν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ πῦρ γενόμενα ἐν αὐτῇ διαπαντός με καὶ δαπανῶσι καὶ καταφλέγουσιν (οὐ μὴ γὰρ

2. Γιὰ τὸν ἀναφερόμενο Θεοφύλακτο δὲν γνωρίζομε τίποτε ἄλλο ἐκτὸς τοῦ ὀνόματός του. Ὁ Συμεὼν δὲν μᾶς διαφωτίζει. Θὰ πρόκειται μᾶλλον γιὰ πρόβλημα ἐπανεγκαταστάσεως μοναχῶν στὸ μοναστήρι, ἐκπροσωπούμενων ἀπὸ τὸν Θεοφύλακτο. Ὡστόσο φαίνεται πολὺ γνωστὸς στοὺς ἀκροατὲς τῆς Κατηχήσεως.

δεται. Ὅποιος ὅμως στηρίζεται μόνο σὲ λόγους ἀνθρώπων πού δὲν στέκονται, ἀλλὰ στρέφονται γύρω ἀπὸ πολλὰ καὶ περιπλανῶνται, θὰ ἔχει ἀνέμους καὶ θὰ χαρεῖ μὲ μάταια ὄνειρα. Διότι τίποτε ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα δὲν εἶναι τόσο ἄστατο καὶ εὐμετάβλητο, ὅσο ὁ λογισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος τότε μόνο σταθεροποιεῖται, ὅταν, παραμερίζοντας ὅλα τὰ ρέοντα καὶ κτιστὰ καὶ ὄρατά, περάσει τὸ σκοτάδι πού τὸν περιβάλλει καὶ ἀναμειχθεῖ μὲ τὰ ἀόρατα καὶ σταθερά. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι αὐτὲς οἱ σκέψεις μου γι' αὐτὰ καὶ γνωρίζω ὅτι καὶ σεῖς συμφωνεῖτε μὲ τὸν λόγο μου, ἀκοῦστε καὶ τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία σᾶς τὰ λέγω αὐτά, καὶ τὸ πάθος πού ἔπαθα.

- 2 Ἦλθατε πρὸς ἐμένα μὲ πυρωμένη ἀγάπη καὶ πίστη, ὅπως ἀντελήφθηκα ἀπὸ τοὺς λόγους σας καὶ τὸ πρόσωπο, καὶ ὅτι δὲν ἐπισθήκατε ἀπὸ κανέναν, ἀλλ' ὀρμήσατε πρὸς τοῦτο ἀπὸ μόνοι σας. Ἔτσι λοιπὸν ὅταν σᾶς εἶδα καὶ ἄκουσα τέτοια φιλόχριστα λόγια ἀπὸ ἐσᾶς, ἀπεδέχθηκα καὶ τὴν πίστη καὶ τὴν προαίρεση, καὶ κατέβαλα ἀπαθῶς προσπάθεια γιὰ σᾶς παραπάνω ἀπὸ ὅλους καί, ὁμολογῶ, ἐπέδειξα περισσότερη ἀγάπη, ἢν καὶ διατάχθηκα νὰ ἀγαπῶ ἐξ ἴσου ὅλους. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ αἴτιος αὐτῆς τῆς ἀρχῆς, ὁ κύρις δηλαδὴ Θεοφύλακτος² (διότι πρὸς αὐτὸν ἀπευθύνεται ὁ λόγος μου) δέχθηκε νὰ ἔλθει πάλι καὶ πολλές φορές πρὸς τὴν ταπεινότητά μου μὲ περισσότερη προθυμία καὶ μὲ ἰδιαίτερη θέρμη ἀγάπης (διότι αὐτὴ σὲ ὅσους βλέπουν ὀρθῶς λάμπει καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κρυφθεῖ), τὸν ὁποῖο δεχόμενον καὶ ὡς ἀδελφὸ καὶ τὸν ἀγάπησα σὰν τὸν ἑαυτό μου, ἐὰν πιστεῦει τὰ λόγια μου, καθὼς ἡ ψυχὴ μου κινοῦνταν φυσικῶς καὶ καιγόταν, γιὰ νὰ μιλήσω ἔτσι, ἀπὸ ἔρωτα, εἶπε λόγια καὶ ἔδωσε ὑπόσχεση στὸ Χριστό, τὴν ὁποία δὲν περίμενα ποτὲ ν' ἀκούσω ἀπ' αὐτόν, λόγια τὰ ὁποία καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὰ κατέγραψε καὶ τὴν καρδιά μου πλήγωσαν σὰν βέλος, καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἔγιναν φωτιά μέσα της³, συνεχῶς μὲ κατατρώγουν καὶ μὲ κα-

3. Ἱερ. 20,9.

κρύψω ἃ μηδὲν ἠδίκηκῶς ὑμᾶς παρ' ὑμῶν πέπονθα), ταῦτά με ἡμέραν καὶ νύκτα ἴσον ἀλγεῖν πεποιήκασι, ταῦτα καὶ γλυκύτητα ὕπνου ἀποδιώκουσι καὶ τροφήν ἀποσεῖσθαι ἀναγκάζουσι. Δίψα δέ μοι πέπαιται ὕδατος ἐν τῷ ἀεὶ διψᾶν τῶν ρημάτων τὴν 5 ἔκβασιν, τὸ δὲ φῶς τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου οὐδόλως καθορᾶν βούλομαι, ἐπιθυμῶ γὰρ ἰδεῖν ποτε τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν τῷ νοητῷ ἡλίῳ θερμῶς προσερχόμενον. Δάκρυά μου καὶ αὐτὰ θερμότατα ρέουσι καὶ Χριστῷ ὑπὲρ τοῦ πεποθημένου προσφέρονται, ὅπως ἐκ- 10 πλυθῆ διὰ τούτων καὶ νοερῶς ἀναβλέψας τὸν ἑαυτοῦ Ποιητὴν ἐπιγνώσεται. Στεναγμοὶ ἐκ βάθους μου τῆς καρδίας ἐκπέμπονται, ἵν' ἐκ βυθοῦ τῶν κακῶν ἀνενέγκω ψυχὴν ἣν ἠγάπησα. Ἐπὶ πρόσωπον κεῖμαι διαπαντὸς ὀλολύζων, ὅπως κάτω κείμενον ἀναστήσω τὸν ἐμοὶ προσφιλέστατον. Τὸν παντοκράτορα Κύριον ἐπικαλούμενος ἀνακράζω, ἵνα τοῦ κοσμοκράτορος τῶν δεσμῶν 15 ἔξαρπάσῃ τὸν ἐκουσίως κρατούμενον. Ποιῶ δὲ καὶ λέγω ἴσως καὶ ἕτερα, ἃ γράφειν οὐ δίκαιον, Θεῷ δὲ μόνῳ γνωστά, πρὸς ὃν καὶ γίνονται. Καὶ εἰ ψεύδομαι ἢ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε μέχρι καὶ μόνου ἐνὸς ρήματος εἶρηκα καὶ οὐχὶ ἔργῳ ταῦτα ἐπλήρωσα, μὴ λογισθεῖην μετὰ τῶν πιστευόντων ἐπὶ τὸν Κύριον, μηδὲ τὴν δό- 20 ξαν τῶν ἀγίων θεάσαιμι, ἀλλὰ ἀποτύχω τῆς ἐλπίδος, δι' ἣν τὸν κόσμον κατέλιπον.

3 Ταῦτά εἰσιν ἃ παρ' ὑμῶν πέπονθα καὶ ταῦτα ἄπερ ἠδίκημαι. Εἶπατε οὖν καὶ ὑμεῖς τίνι ἐξ ὑμῶν τοιαύτην λύπην προεξενήσαμεν; Ἀπόδοτε, ἀδελφοί, ἴσην καὶ ὑμεῖς τὴν ἀγάπην ἐμοί, τῷ ἐξ 25 ἀγάπης τυραννουμένῳ. Βεβαιώσατε τοὺς λόγους ὑμῶν ἔργοις, ἵνα μικρὸν ἀνάψυξιν εὐροίμι. Φανερώσατέ μοι, εἰ ἀληθῶς ἀγαπᾶτέ με, τὰς βουλάς τῶν καρδιῶν ὑμῶν. Γινῶ κάγῳ μὴ μόνον τοῖς λόγοις, ἀλλὰ ταῖς πράξεσιν, ὅτι ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν γέγονε καὶ οὐκ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. Εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, τί μοι βάρος ἐλθόν-

4. Ἐφ. 6,12.

5. Α' Κορ. 4,5.

τακαίουν (δέν θὰ κρῦψω ὅσα ἔπαθα ἀπὸ ἐσᾶς χωρὶς νὰ σᾶς ἀδικήσω σὲ τίποτε)· αὐτὰ μὲ ἔκαναν νὰ πονῶ ἐξ ἴσου τὴν ἡμέρα καὶ τὴ νύχτα, αὐτὰ καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ ὕπνου ἀποδιώκουν καὶ μὲ ἀναγκάζουν ν' ἀποφεύγω τὴν τροφή. Ἡ δίψα ὕδατος μου ἔχει σταματήσει μὲ τὸ νὰ διψῶ πάντα τὸ ἀποτελεσμα τῶν λόγων, ἐνῶ τὸ φῶς τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου δέν θέλω νὰ τὸ βλέπω καθόλου, διότι ἐπιθυμῶ νὰ δῶ κάποτε τὸν ἀδελφό μου νὰ προσέρχεται μὲ θερμὴ στὸν νοητὸ ἥλιο. Τὰ δάκρυά μου τρέχουν καὶ αὐτὰ θερμότερα καὶ προσφέρονται στὸ Χριστὸ γιὰ ἐκεῖνον ποὺ ποθῶ, γιὰ νὰ ἐκπλυθεῖ μὲ αὐτὰ καὶ ἀφοῦ ἀναβλέψει νοερῶς νὰ ἀναγνωρίσει τὸν Ποιητὴ του. Ἐκπέμπονται στεναγμοὶ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδιᾶς μου γιὰ νὰ ἐπαναφέρω ἀπὸ τὸν βυθὸ τῶν κακῶν μιὰ ψυχὴ ποὺ τὴν ἀγάπησα. Εἶμαι συνεχῶς πεσμένος μὲ τὸ πρόσωπο κάτω καὶ κλαίω, γιὰ νὰ ἀναστήσω τὸν προσφιλέστατό μου ποὺ κεῖται κάτω. Ἀνακράζω ἐπικαλούμενος τὸν Παντοκράτορα Κύριο, γιὰ νὰ ἐξαρπάσει ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ κοσμοκράτορα⁴ ἐκεῖνον ποὺ κρατεῖται μὲ τὴ θέλησή του. Κάμνω καὶ λέγω ἴσως καὶ ἄλλα, ποὺ δέν εἶναι σωστὸ νὰ γράφω, ἀλλὰ εἶναι γνωστὰ μόνο στὸ Θεό, πρὸς τὸν ὁποῖο καὶ γίνονται. Καὶ ἐὰν ψεῦδομαι ἢ εἶπα ἔτσι ἀπλῶς καὶ στὴν τύχη ἔστω καὶ ἓναν μόνο λόγο, καὶ δέν τὰ ἔκανα πράξι, νὰ μὴ συγκαταριθμηθῶ μὲ ἐκείνους ποὺ πιστεύουν στὸν Κύριο, οὔτε νὰ δῶ τὴ δόξα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ νὰ ἀποτύχω τῆς ἐλπίδος, γιὰ τὴν ὁποία ἐγκατέλειψα τὸν κόσμον.

- 3 Αὐτὰ εἶναι ὅσα ἔπαθα ἀπὸ ἐσᾶς καὶ σ' αὐτὰ ἀδικήθηκα. Πέστε λοιπὸν καὶ σεῖς σὲ ποιὸν ἀπὸ ἐσᾶς προξένησα τέτοια λῦπη; Ἀποδῶστε, ἀδελφοί, καὶ ἐσεῖς ἴση ἀγάπη σὲ ἐμένα, ποὺ ὑποφέρω ἀπὸ ἀγάπη. Ἐπιβεβαιῶστε τοὺς λόγους σας μὲ ἔργα, γιὰ νὰ βρῶ μικρὴ ἀνακούφιση. Ἐὰν μὲ ἀγαπᾶτε πραγματικὰ φανερῶστε μου τὶς θελήσεις τῶν καρδιῶν⁵ σας. Νὰ γνωρίσω καὶ ἐγὼ ὄχι μόνο μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ τὶς πράξεις ὅτι εἶναι ὁ Θεὸς μαζί σας καὶ δέν ἐκοπίασα ἄδικα⁶. Ἐὰν ὁμως

6. Φιλ. 2,16.

τες προεξενήσατε καὶ ὑποχωροῦντες πλέον καταβαρύνετε; Βάρος δὲ καὶ χαρὰν ἄφραστον καὶ λύπην ἄπειρον ἐν ἐμοὶ ἀπεργάζεται, τὸ παραδοξότατον· χαρὰν μὲν ὅτι ὑπὲρ ὑμῶν εὐχομαι καὶ εὐφραίνομαι ἐλπίζων ἀπολαβεῖν ὑμᾶς, λύπην δὲ ὅτι φοβοῦμαι μὴ 5 συμπνιγῆτε τῷ κόσμῳ καὶ ἀπατηθέντες Χριστῷ ψεύσησθε, ὅπερ φρίττω ἐννοῶν καὶ ἐξίσταμαι. Καὶ τοῦτό ἐστι τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἡ δαπάνη καὶ οὐ ἐᾷ με ἀναπαυθῆναι ἢ χαρῆναι. Καὶ πενθῶν διὰ τοῦτο καὶ σκυθρωπάζων ἐγὼ ἐν ἀληθείᾳ πορεύομαι καὶ τὴν ζωὴν μου θρηνηῶν ἀπολέγομαι, ὅτι οὐ κέρδος ἠγοῦμαι τὸ μόνος 10 σῶζεσθαι οὐδὲ χωρὶς ὑμῶν δοξάζειν θέλω τὸν Θεόν. Εἰ μὲν οὖν ἱκανὰ ταῦτα τὸ κατ' ἐμέ, ἀπολογήσασθε καὶ ὑμεῖς εἴ τι βούλεσθε, καὶ οἶψ' ἂν μέρει προστίθεσθε εἶπατε, καὶ ἔργῳ τὸν λόγον κυρώσατε, ἵνα ἢ εὐφραϊνόμενος ἔσομαι ἢ πάλιν ὡσαύτως λυπούμενος. Ἐλπίζω δὲ καὶ ἀοράτως βλέπων πρὸς Κύριον εὐχομαι ὅτι οὐ 15 ψεύσεσθε οὐδὲ ἄλλα ἀντ' ἄλλων φθέγγεσθε, ἔργῳ δὲ μᾶλλον ἐνδείξεσθε ἢ λόγοις προσεπηγγείλασθε. Μηδὲν οὖν εἰς ταῦτα δισταύετε, μηδὲ ἀπιστίας διαλογισμοὶ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ἀνέλθωσιν, ἀλλὰ ἀκούσατέ μου τῶν μετ' ὀδύνης ρημάτων καὶ ἴδετε ὡς οὐδὲν κενὸν ἢ ἀπατηλὸν λέξω.

4 Ἄναβλέψατε εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω καὶ εἰς τὴν γῆν κάτω καὶ κατανοήσατε, ὅποια ἔργα καὶ ὅσα ὁ Θεὸς δι' ἡμᾶς πάντα πεποίηκεν. Ἴδετε καὶ ἀκριβῶς ἐξετάσατε ὡς οὐδὲ ἐν τούτων ἀπάντων ὑπάρχει μόνιμον, ἀνθρώπου ψυχὴ ἐν πᾶσι τοῖς ὀρωμένοις μόνη ἀοράτως ὀραῖται καὶ πιστεύεται εἶναι ἀθάνατος, ἣτις συνοῦσα μὲν 25 καὶ ἐνοικοῦσα τῷ σώματι πάντα βλέπει καὶ κατανοεῖ τὰ ὑλικά καὶ κτιστὰ καὶ ἐκ σωματικῶν συνιστάμενα, ἀποσπασθεῖσα δὲ

7. Ματθ. 13,22. Μάρκ. 4,19.

8. Ψαλμ. 34,14. 41,9. 42,2.

9. Ἰωνᾶς 4,8.

δὲν θέλετε, γιατί μου προξενήσατε βάρος ὅταν ἦλθατε καὶ ἀποχωρῶντας μου προξενεῖτε περισσότερο βάρος; Τὸ παραδοξότατο αὐτὸ βάρος τὸ ὁποῖο καὶ ἄφραστη χαρὰ καὶ ἄπειρη λύπη μου προξενεῖ· χαρὰ διότι προσεύχομαι γιὰ ἐσᾶς καὶ εὐφραίνομαι μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ σᾶς κερδίσω, ἐνῶ λύπη, διότι φοβᾶμαι μήπως πνιγεῖτε μαζί μὲ τὸν κόσμον καὶ ἀφοῦ ἐξαπατηθεῖτε⁷, ψευσθεῖτε στὸ Χριστό, πρᾶγμα ποῦ ὅταν τὸ σκέφτομαι μου προκαλεῖ φρίκη καὶ ἔκπληξη. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ διάθεση τῆς ψυχῆς μου καὶ δὲν μὲ ἀφήνει νὰ ἀναπαυθῶ ἢ νὰ χαρῶ. Καὶ γι' αὐτὸ ἐγὼ εἰλικρινὰ πορεύομαι⁸ γεμᾶτος ἀπὸ πένθος καὶ σκυθρωπὸς καὶ θρηνῶντας ἔχασα τὴν ἐλπίδα μου⁹ γιὰ τὴ ζωὴ, διότι δὲν θεωρῶ κέρδος τὸ νὰ σώζομαι μόνος, οὔτε καὶ θέλω νὰ δοξάζω τὸν Θεὸ χωρὶς ἐσᾶς. Ἐὰν λοιπὸν εἶναι αὐτὰ ἀρκετὰ ἀπὸ μέρος μου, ἀπολογηθεῖτε καὶ σεῖς, ἐὰν θέλετε, καὶ μιλήστε γιὰ ὅποιο θέμα θέλετε, καὶ ἐπικυρῶστε ἔμπρακτα τὸν λόγο, ὥστε ἢ νὰ εὐφρανθῶ ἢ πάλι νὰ συνεχίσω καθ' ὅμοιο τρόπο νὰ λυποῦμαι. Ἐλπίζω ὅμως καὶ εὐχομαι ἀοράτως βλέποντας πρὸς τὸν Κύριο ὅτι δὲν θὰ ψευσθεῖτε οὔτε θὰ πεῖτε ἄλλα ἀντὶ ἄλλων, ἀλλὰ μᾶλλον ἔμπρακτα θ' ἀποδείξετε ὅσα μὲ λόγους ὑπεσχεθήκατε. Μὴ διστάσετε καθόλου γι' αὐτὰ, οὔτε ν' ἀνεβοῦν¹⁰ στὶς καρδιές σας, ἀδελφοί μου, διαλογισμοὶ ἀπιστίας, ἀλλ' ἀκοῦστε τὰ γεμᾶτα ἀπὸ πόνο λόγια μου καὶ προσέξτε ὅτι δὲν θὰ πῶ τίποτε κενὸ ἢ ἀπατηλό.

- 4 Ρίξτε τὸ βλέμμα σας στὸν οὐρανὸ ἐπάνω καὶ στὴ γῆ κάτω¹¹ καὶ κατανοῆστε, ποιά καὶ πόσα ἔργα ἔκανε ὁ Θεὸς ὅλα γιὰ ἐμᾶς. Προσέξτε καὶ ἐξετάστε μὲ ἀκρίβεια ὅτι δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ μόνιμο, καὶ μόνον ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀνάμεσα σὲ ὅλα τὰ ὁρώμενα φαίνεται ἀοράτως καὶ πιστεύεται ὅτι εἶναι ἀθάνατη· κατοικῶντας αὐτὴ μέσα στὸ σῶμα καὶ ὄντας ἐνωμένη μὲ αὐτό, βλέπει τὰ πάντα καὶ κατανοεῖ τὰ ὑλικά καὶ κτιστὰ καὶ τὰ ἀποτελούμενα ἀπὸ

10. Λουκᾶ 24,38. 11. Ἦσ. 8,21-22.

τούτου αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐκτὸς πάσης καθίσταται γνώσεως, μόνοις δὲ τοῖς ἀδλοῖς καὶ νοουμένοις ἐγκαταλέγεται. Εἰ μὲν οὖν τῷ φωτὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καταλάμπεται, καὶ ἐν φωτὶ γίνεται ἀπείρω τῆς αὐτοῦ εὐσπλάγχνου θεότητος, ἄρρητον εὐροῦσα τὴν 5 εὐφροσύνην καὶ ἀτελευτήτην· εἰ δὲ σκότει τῶν ἀμαρτιῶν περιέχεται, ἐν ἀτελευτήτῳ σκότει, φεῦ, ὁμοίως γίνεται, πυρὶ καυστικῷ ὄντι συμμίκτω. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ὀρθῶς καὶ ὑμῶν ταῦτα ὁμολογούντων, τί βραδύνομεν καὶ τί τὸ πικρὸν οὐ φεύγομεν σκότος; Τί δὲ οὐαὶ λέγομεν τοῖς φιλοκόσμοις καὶ φιληδόνοις 10 καὶ ἐν τούτοις ὄντες οὐκ αἰσθανόμεθα; Τί φθεγγόμεθα, «μακάριοι ὄντως οἱ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον καὶ ἐπ' αὐτὸν τὰς ἐλπίδας τιθέμενοι», τὴν δὲ ὑμετέραν οὐ κατανοεῖτε, ἀποφεύγοντες, ἀθλιότητα; Τί Θεὸν ὁμολογεῖν καὶ πιστεύειν νομίζετε, ὃν γνωρίζειν καὶ ᾧ δουλεύειν οὐ θέλετε; Ποῦ ἐλπίζετε τὰ ἐν χερσὶν ὑμῶν ὄντα κα- 15 ταλιμπάνοντες ἀγαθὰ, τοῖς δὲ ματαίοις καὶ ρέουσι προστιθέμενοι;

5 Πῶς λέγεις, εἶπέ μοι, ἵνα καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν ἀντεχομένων τῆς ματαιότητος τῶν παρόντων τρέψω τὸν λόγον, 'Πάντα ἐπίσταμαι, καὶ ὅτι θνητὸς ἐγὼ καὶ σκιὰ τὰ ὀρώμενα καὶ ὁ θάνατος ἄωρος καὶ ἡ δόξα τῶν δικαίων αἰώνιος καὶ ἡ αἰσχὺνη τῶν ἀμαρ- 20 τωλῶν τέλος οὐκ ἔχουσα', αὐτὸς δὲ σὺ τῶν κακῶν οὐκ ἀφίστασαι; Εἰ γὰρ βλέπεις, πῶς οἶα δὴ τυφλὸς προσκόπτων ὄλον τὸ σῶμα καὶ ὄλην τὴν ψυχὴν μεμελάνωσαι; Εἰ οἶδας τὰ κρείττονα, πῶς ὡς μηδὲ αἰσθησὶν ἔχων πράττεις τὰ χεῖρονα; Εἰ οἶδας ὅτι πάντα σκιὰ καὶ πάντα παρέρχονται τὰ ὀρωμένα, οὐκ αἰσχὺνη 25 σκιᾷ προσπαίζων καὶ θησαυρίζων τὰ ρέοντα; Καθᾶπερ γὰρ παῖς εἰς τετρημένον ἄγγος ἀντλῶν, οὐκ αἰσθάνη καὶ φρονεῖν δοκεῖς,

12. Σοφ. Σολ. 17,29. 13. Σοφ. Σολ. 17,5-6.

14. Ψαλμ. 77,7. 15. Ἄσμα Ἄσμ. 1,6. Ἰωβ 30,30.

σώματα, όταν όμως αποχωρισθεῖ ἀπ' αὐτὸ τὴν ἴδια στιγμή ἀποστερεῖται ἀπὸ κάθε γνώση καὶ συγκαταλέγεται μόνο μετὰ τὰ αὔλα καὶ νοούμενα. Ἐὰν λοιπὸν καταλαμπρύνεται μετὰ τὸ φῶς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ¹², φθάνει στὸ ἄπειρο φῶς τῆς γεμάτης ἀπὸ εὐσπλαχνία θεότητάς του, βρίσκοντας ἀπερίγραπτη καὶ ἀτελεύτητη εὐφροσύνη. Ἐὰν ὅμως περιβάλλεται ἀπὸ τὸ σκότος τῶν ἁμαρτιῶν, περιπίπτει, ἀλλοίμονο, ὁμοίως σὲ ἀτελεύτητο σκοτάδι, ποῦ εἶναι σύμμικτο μετὰ καυστικὸ πῦρ¹³. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα καὶ συμφωνεῖτε ὀρθῶς καὶ σεῖς μ' αὐτά, γιατί βραδύνομε καὶ γιατί δὲν ἀποφεύγομε τὸ πικρὸ σκοτάδι; Γιατί λέμε ἀλλοίμονο στοὺς φιλόκοσμοις καὶ φιλήδονοις καὶ ἐνῶ ἀνήκομε σὲ αὐτοὺς δὲν τὸ ἀντιλαμβανόμαστε; Γιατί λέμε, «εἶναι μακάριοι πράγματι ὅσοι ἐπιζητοῦν τὸν Κύριο καὶ ἀποθέτουν σ' αὐτὸν τὶς ἐλπίδες τους»¹⁴, καὶ δὲν κατανοεῖτε τὴ δική σας ἀθλιότητα, ἀποφεύγοντες αὐτήν; Γιατί νομίζετε ὅτι ὁμολογεῖτε τὸν Θεὸ καὶ πιστεύετε σ' αὐτόν, ἀλλὰ δὲν θέλετε νὰ γνωρίζετε αὐτόν καὶ νὰ δουλεύετε σ' αὐτόν; Ποῦ ἐλπίζετε καί, ἐγκαταλείποντες τὰ ἀγαθὰ ποῦ βρίσκονται στὰ χέρια σας, ἀκολουθεῖτε τὰ μάταια καὶ ρέοντα;

- 5 Πές μου, γιὰ νὰ στρέψω τὸν λόγο μου πρὸς τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς παρόντες ποῦ ἀνέχονται τὴ ματαιότητα, πῶς λές, "Ὅλα τὰ γνωρίζω, καὶ ὅτι ἐγὼ εἶμαι θνητός, καὶ τὰ ὀρώμενα εἶναι σκιά, καὶ ὁ θάνατος ὕπνος, καὶ ἡ δόξα τῶν δικαίων αἰώνια καὶ ἡ ντροπὴ τῶν ἁμαρτωλῶν δὲν ἔχει τέλος", σὺ ὁ ἴδιος ὅμως δὲν ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὰ κακά; Διότι, ἐὰν βλέπεις, πῶς, σὰν τυφλὸς ποῦ σκοντάφτει, ἔχεις μελανωμένο ὄλο σου τὸ σῶμα καὶ ὄλη σου τὴν ψυχὴ¹⁵; Ἐὰν γνωρίζεις τὰ καλύτερα, πῶς πράττεις τὰ χειρότερα σὰν νὰ μὴν ἔχεις αἴσθησι; Ἐὰν πιστεύεις ὅτι ὄλα εἶναι σκιά καὶ ὅτι ὄλα τὰ ὀρώμενα παρέρχονται, δὲν ντρέπεσαι ν' ἀσχολεῖσαι μετὰ τὴ σκιά καὶ νὰ θησαυρίζεις τὰ ρέοντα; Διότι, ἐνῶ σὰν παιδί ἀντλεῖς σὲ διάτρητο ἀγγεῖο, δὲν τὸ ἀντιλαμβάνεσαι καὶ φαίνεται νὰ πιστεύεις, προσφιλέστατε, ὅτι εἶναι πολὺ σπουδαῖο τὸ νὰ νο-

προσφιλέστατε, ὡς λίαν δεινὸν τὸ δοκεῖν καὶ τὸ οἶεσθαι· τὸ γὰρ εἶναι τούτοις ἀφήρηται.

6 Ἄνθρωπε, πιστεύεις ὅτι ἐστὶ Θεὸς ὁ Χριστός; Εἰ οὖν πιστεύεις, φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλαττε. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, 5 κἂν τοὺς δαίμονας αὐτούς, οὓς τάχα καὶ ἀξιοπιστοτέρους ἡγή, ἐρώτησον. Μάθε παρ' ὧν δεδούλωσαι καὶ οἷς ἐξακολουθεῖς, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς ἕτερος πλὴν αὐτοῦ, ᾧ οὐδεὶς ἐξωμοίωται, οὐδὲ ὁμοιωθῆναι δύναται. Πάντων γὰρ ἐξουσιαστής αὐτός ἐστιν, πάντων κριτής, πάντων βασιλεύς, ποιητής φωτὸς καὶ ζωῆς Κύριος. 10 Αὐτὸς φῶς τὸ ἄρρητον, τὸ ἀπρόσιτον, ὁ ὧν μόνος, αὐτὸς ἀφανιεῖ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς μὴ ποιήσαντας τὰ προστάγματα αὐτοῦ, ὃν τρόπον ἀποδιώκει τὸν ζόφον τῆς νυκτὸς ἀνατέλλων ὁ ἥλιος, καὶ ἔσται Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀχώρητος ἐν ἀχωρήτοις καὶ ἀκατάληπτος ἐν ἀκατά- 15 λήπτοις, μόνοις φαινόμενος τοῖς ἀξίοις κατὰ τὸ μέτρον τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, οἱ δέ γε ἁμαρτωλοὶ ἔσονται ὡς ἐν φωτὶ καλυπτόμενοι σκότει, ἐν χαρᾷ αἰσχνόμενοι καὶ ἐν εὐφροσύνῃ αὐτοῖς τηκόμενοι καὶ δεινῶς καιόμενοι καὶ διαφόροις εἶδεσι τῶν ἰδίων παθῶν κολαζόμενοι, καθὰ δὴ καὶ οἱ δίκαιοι ταῖς διαφόροις ἀρεταῖς στε- 20 φανούμενοι.

7 Οὕτω τοίνυν καὶ σωματικῶς ταῦτα ἐν ταῖς θεοπνεύστοις εὐ- ρον ἐγκείμενα Γραφαῖς καὶ πνευματικῶς ἐδιδάχθην παρὰ τοῦ Πνεύματος καὶ πρὸς πληροφῶριαν ὑμῶν, ἐξ ἀγάπης πολλῆς μὴ ὑποστειλάμενος, ἔγραψα. Ἴδου οὖν πάντα ὑμῖν ἀνήγγειλα καὶ τὸ 25 τάλαντον οὐκ ἔκρυσσα καὶ τῇ σωτηρίᾳ ὑμῶν οὐκ ἐφθόνησα. Ἐκαστος ὑμῶν τοῦ λοιποῦ ὃ θέλει ἐκλέξεται. Ἐγὼ γὰρ ἤδη τοῦ περὶ ὑμῶν ἐγκλήματος ἀπολέλυμαι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

16. Ματθ. 8,29. Μάρκ. 3,11. Ἰακ. 2,19. 17. Δευτερ. 4,35-39.

18. Ἦσ. 40,18. 19. Α' Τιμ. 6,16.

20. Β' Θεσ. 2,8. 21. Ψαλμ. 67,2-3. 79,16. 96,5.

22. Σοφ. Σολ. 17,19-20. 23. Ματθ. 25,25.

μίξει κανείς και να φαντάζεται· διότι έχει αφαιρεθεῖ ἀπ' αὐτὰ τὰ ὄρατὰ πράγματα.

6 Ἄνθρωπε, πιστεύεις ὅτι εἶναι Θεὸς ὁ Χριστός; Ἐὰν λοιπὸν πιστεύεις, νὰ φοβᾶσαι καὶ νὰ φυλάττεις τὶς ἐντολές του. Ἐὰν ὅμως ἀπιστεῖς, ρώτησε τοῦλάχιστο τοὺς ἴδιους τοὺς δαίμονες¹⁶, τοὺς ὁποίους ἴσως θεωρεῖς ἀξιοπιστότερους. Μάθε ἀπὸ αὐτοὺς στοὺς ὁποίους ὑποδουλώθηκες καὶ τοὺς ὁποίους ἀκολουθεῖς, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεὸς ἐκτὸς ἀπὸ αὐτόν¹⁷, μὲ τὸν ὁποῖο δὲν ἔχει ἐξομοιωθεῖ κανένας, οὔτε μπορεῖ νὰ ὁμοιωθεῖ¹⁸. Διότι αὐτὸς εἶναι ἐξουσιαστὴς πάντων, κριτὴς πάντων, βασιλεὺς πάντων, ποιητὴς φωτὸς καὶ Κύριος τῆς ζωῆς. Αὐτὸς εἶναι τὸ φῶς τὸ ἄρρητο, τὸ ἀπρόσιτο¹⁹, ὁ μόνος πὺ ὑπάρχει, αὐτὸς μὲ τὴν παρουσία του²⁰ ἀφανίζει ἀπὸ μπροστά του τοὺς ἐχθροὺς του²¹ καὶ ὅσους δὲν τήρησαν τὰ προστάγματά του, ἔτσι ὅπως ἀπομακρύνει ὁ ἀνατέλλων ἥλιος τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας, καὶ θὰ εἶναι Κύριος ὁ Θεὸς μας ἀχώρητος στὰ ἀχώρητα καὶ ἀκατάληπτος στὰ ἀκατάληπτα, ὄντας ὄρατος μόνον στοὺς ἄξιους ἀνάλογα τὸ μέτρο τῆς πίστεώς τους πρὸς αὐτόν, ἐνῶ οἱ ἁμαρτωλοὶ θὰ εἶναι στὸ φῶς σὰν νὰ εἶναι καλυμμένοι μὲ σκοτάδι²², μέσα στὴ χαρὰ θὰ νοιώθουν ντροπὴ, μέσα στὴν εὐφροσύνη αὐτοὶ θὰ λειώνουν, θὰ καίονται φοβερὰ καὶ θὰ κολάζονται μὲ τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἰδίων τῶν παθῶν τους, ὅπως ἐπίσης οἱ δίκαιοι θὰ στεφανώνονται μὲ τὶς διάφορες ἀρετές τους.

7 Ἔτσι λοιπὸν πρὸς πληροφῶρίαν σας σᾶς ἔγραψα ὅλα αὐτὰ πὺ τὰ βρῆκα καὶ σωματικῶς περιεχόμενα στὶς θεόπνευστες Γραφές καὶ πνευματικῶς τὰ διδάχθηκα ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, χωρὶς ἀπὸ ἀγάπη πολλὴ νὰ τὰ ἀποκρύψω. Νὰ λοιπὸν ὅλα σᾶς τὰ εἶπα καὶ τὸ τάλαντο δὲν ἀπέκρυψα²³ καὶ τὴ σωτηρία σας δὲν ἐφθόνησα. Ὁ καθένας σας στὸ ἐξῆς ἄς διαλέξει ὁποῖο θέλει. Διότι ἐγὼ ἤδη ἔχω ἀπαλλαχθεῖ ἀπὸ τὴν κατηγορία σχετικὰ μὲ σᾶς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας. Γένοιτο.

ΛΟΓΟΣ Κ'

ΠΕΡΙ ΑΠΟΤΑΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΚΟΠΗΣ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ

Πρὸς τοὺς αἰτήσαντας γράψαι αὐτοῖς, πῶς ὀφείλει τις τὸν ἀσκητικὸν διανύσαι βίον. Καὶ ὅτι καλὸν ἐπὶ τούτῳ
5 καὶ ἐπωφελεὲς ἐμπείρῳ χρήσασθαι ὁδηγῶ, ἡγουν πνευματικῶ πατρί, εἰς τὸ μαθεῖν τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀσκητικῆς τέχνης τὴν δυσκατόρθωτον ἐργασίαν. Καὶ περὶ πίστεως τῆς εἰς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας καὶ θεωρίας φωτός, ὑφ' οὗ πᾶσα φωτιζομένη ψυχὴ προκό-
10 πτει εἰς ἀγάπην Θεοῦ.

1 Ἀγαπητοί μου καὶ περιπόθητοι ἀδελφοί, πολλάκις ἠθελήσατε λόγον ὠφελείας ἀκοῦσαι παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ διὰ τὸ συντόμως ὑποχωρεῖν ὑμᾶς, λαλῆσαι ὑμῖν ἀπὸ στόματος τὰ δέοντα, ὡς πάρεργα, συμφερόντως οὐκ ἠβουλήθημεν. Διὰ τοῦτο
15 καθάπερ ἠτήσασθε γράψαι νῦν τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν, εἰκότως προεθυμήθημεν· οὐ τὰ πρὸς νοθεσίαν (καὶ γὰρ ἀνάξιοι), ἀλλὰ τὰ πρὸς συμβουλήν καὶ ὑπόμνησιν, ὡς ἀγαπῶντες λίαν ὑμᾶς, καὶ ὅσα γινώσκομεν ὠφελοῦντα καὶ συνεργοῦντα ψυχὴν πρὸς τε τὴν ἐκ τοῦ κόσμου φυγὴν καὶ τὴν τῶν παθῶν ἀλλοτριώσιν καὶ Θεοῦ ἀγάπην
20 καὶ τελείαν ἀπάθειαν.

2 Τοιγαροῦν καὶ οὐδαμόθεν ποθὲν ἄλλοθεν δίκαιον ἠγησάμην τὴν ἀρχὴν πρὸς ἄνθρωπον διψῶντα τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν ποιήσασθαι, εἰ μὴ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀεννάου πηγῆς, τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, δι' ὃν ἡμῖν ὁ λόγος καὶ ἅπαν ἐγχείρημα, καὶ πρὸς

ΛΟΓΟΣ Κ'

ΠΕΡΙ ΑΠΟΤΑΓΗΣ ΚΑΙ ΚΟΠΗΣ ΤΟΥ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ

Πρὸς ὄσους ζήτησαν νὰ τοὺς γράψει, πῶς ὀφείλει κανεὶς νὰ διανύσει τὸν ἀσκητικὸ βίον. Καὶ ὅτι εἶναι καλὸ καὶ ἐπωφελὲς νὰ χρησιμοποιοῦν πρὸς τοῦτο ἔμπειρο ὁδηγὸν, δηλαδὴ πνευματικὸν πατέρα, γιὰ νὰ μάθουν τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀσκητικῆς τέχνης τὴν δυσκατόρθωτην ἐργασία. Καὶ περὶ τῆς πίστεως στοὺς πνευματικοὺς πατέρας καὶ θεωρίας φωτός, ἀπὸ τὸ ὁποῖο φωτιζόμενὴ καθὲ ψυχὴ προκόβει εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

- 1 Ἀγαπητοὶ μου καὶ περιπόθητοι ἀδελφοί, πολλὰς φορὰς θελήσατε ν' ἀκούσετε ἀπὸ τῆς μετριότητά μου λόγον ὀφελείας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀναχωροῦσατε σύντομα, δὲν θέλησα, ἀποβλέποντας εἰς τὸ συμφέρον σας, νὰ σᾶς πῶ προφορικὰ καὶ πρόχειρα τὰ δεόντα. Γι' αὐτὸ εὐλόγα προθυμοποιήθηκα τώρα πού ζητήσατε νὰ γράψω εἰς τὴν ἀγάπην σας. Ὅχι αὐτὰ πού ἀποβλέπουν εἰς τὴν νοουθεσίαν (διότι εἶμαι ἀνάξιος), ἀλλὰ αὐτὰ πού εἶναι γιὰ συμβουλήν καὶ ἐνθύμησιν, ἐπειδὴ σᾶς ἀγαπῶ πολὺ, καὶ αὐτὰ πού γνωρίζω ὅτι ὀφελοῦν τὴν ψυχὴν καὶ συνεργοῦν εἰς τὴν φυγὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν παθῶν καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν τέλειαν ἀπάθειαν.
- 2 Ἀπὸ πούθενά ἄλλοῦ λοιπὸν δὲν θεώρησα σωστὸ νὰ κάνω τὴν ἀρχὴν πρὸς ἄνθρωπον πού διψᾷ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, παρά ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν ἀέννητον πηγὴν, τὸν Σωτῆρα δηλαδὴ Χριστὸν καὶ Θεὸν μας, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει ὁ λόγος μου

ὄν πᾶσα σπουδὴ μετ' ἐλπίδος χρηστῆς καὶ ἅπαν ἐνθύμιον. Οὗτος γὰρ καὶ ἀρχομένοις θεμέλιος ἀρραγέστατος καὶ μεσάζουσιν ἐλπίς ἀκαταίσχυντος καὶ τελειοῦσιν ἀγάπη ἀκόρεστος καὶ ζωὴ ἀτελεύτητος. Τούτου ἐγὼ τῆς ἀγίας φωνῆς ἤκουσα πρὸς ἅπαντας λε-
 5 γούσης κοινῶς· «ὅστις οὐ καταλείψει πατέρα καὶ μητέρα καὶ ἀδελφοὺς καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ καὶ ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήσει μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος». Δι' οὐδὲν οὖν ἕτερον τὸν σταυρὸν ἐσχάτως τεθεῖναι καὶ παρὰ τῆς Γραφῆς ἐδιδάχθην καὶ δι' αὐτῆς τῆς πείρας μεμάθηκα, εἰ μὴ διὰ τὴν τῶν θλί-
 10 ψεων καὶ πειρασμῶν ὑπομονὴν καὶ τελευταῖον διὰ τὸν θάνατον αὐτὸν τὸν ἐκούσιον, ὃνπερ καὶ τοῖς τότε καιροῖς, ἐπικρατουσῶν τῶν αἰρέσεων, πολλοὶ διὰ τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν ποικίλων βασάνων προεῖλοντο, νυνὶ δὲ Χριστοῦ χάριτι ἐν καιρῷ βαθείας καὶ τελείας εἰρήνης οὐδὲν ἕτερον ἐπληροφορήθημεν εἶναι σταυρὸν
 15 καὶ θάνατον, εἰ μὴ τὴν παντελῆ τοῦ ἰδίου θελήματος νέκρωσιν. Ὁ γὰρ τὸ ἴδιον κἂν ὀπωσοῦν ἐκπληρῶν θέλημα, τὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ πρόσταγμα φυλάξαι οὐ δυνῆσεται πώποτε.

3 Ἴνα οὖν ὡς πρὸς ἓνα τὸν λόγον ποιήσωμαι, ταῦτά φημι πρὸς ὑμᾶς· Ἀδελφέ, ἐκτενῶς τὸν Θεὸν παρακάλεσον, ὅπως δείξῃ σοι
 20 ἄνθρωπον, τὸν καλῶς ποιμᾶναί σε δυνάμενον, ᾧ καὶ ὀφείλεις ὡς αὐτῷ τῷ Θεῷ ὑπακοῦσαι καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ σοι λεγόμενα ἀδιστακτικῶς ἐπιτελέσαι, εἰ καὶ ἐναντία σοι καὶ ἐπιβλαβῆ κατὰ τὸ δοκοῦν σοι τὰ προσταττόμενα φαίνονται. Καὶ εἰ μὲν εἰς ὃν ἤδη ἔσχες πατέρα πνευματικὸν περισσοτέρως πληροφορεῖται παρὰ
 25 τῆς χάριτος ἢ καρδία σου, ποίει ἃ σοι λέγει καὶ σῶζῃ· κρεῖσσον γὰρ μαθητὴν μαθητοῦ ὀνομάζεσθαι καὶ μὴ ἰδιορρύθμως βιοῦν καὶ τρυγᾶν ἀνωφελεῖς καρποὺς τοῦ ἰδίου θελήματος. Εἰ δὲ πρὸς ἄλλον τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκπέμψει σε, μὴ διστάσης τὸ σύνολον·

1. Βλ. σημ. 81 Λόγου 18.

2. Ματθ. 10,38.

3. Ματθ. 10,37.

4. Ματθ. 16,24.

καὶ κάθε ἐπιχείρημά μου, καὶ πρὸς τὸν ὅποιο στοχεύει κάθε ἐλπιδοφόρα φροντίδα καὶ κάθε ἐπιθυμία. Διότι αὐτὸς καὶ στοὺς ἀρχομένους εἶναι σταθερότατο θεμέλιο καὶ στοὺς μέσους ἐλπίδα πὺ δὲν ντροπιάζει, καὶ στοὺς τέλειους¹ ἀκόρεστη ἀγάπη καὶ ἀτελεῦτητη ζωή. Ἐγὼ ἄκουσα τὴν ἅγια φωνὴ αὐτοῦ πὺ λέγει πρὸς ὅλους· «ὅποιος δὲν ἐγκαταλείψει² πατέρα καὶ μητέρα καὶ ἀδελφούς καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του³, ὥστε νὰ σηκώσει τὸ σταυρὸ του καὶ νὰ μὲ ἀκολουθήσει⁴, δὲν εἶναι ἄξιός μου»⁵. Διδαχθήκαμε ἀπὸ τὴ Γραφή καὶ μάθαμε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν πείρα ὅτι γιὰ κανένα λόγῸ δὲν ἔθεσε τελευταῖο τὸ σταυρὸ, παρὰ γιὰ τὴν ὑπομονὴ τῶν θλίψεων καὶ τῶν πειρασμῶν, καὶ τέλος γι' αὐτὸν τὸν ἐκούσιο θάνατο, τὸν ὅποιο καὶ ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, ὅταν ἐπικρατοῦσαν οἱ αἰρέσεις, προτιμοῦσαν πολλοὶ μὲ τὸ μαρτύριο καὶ τὰ ποικίλα βάσανα, τῶρα ὅμως πὺ μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ εἶναι καιρὸς βαθείας καὶ τέλειας εἰρήνης, πληροφορηθήκαμε ὅτι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ὁ σταυρὸς καὶ ὁ θάνατος, παρὰ ἡ πλήρης νέκρωση τοῦ θελήματός μας. Διότι ὅποιος πραγματοποιεῖ ἔστω καὶ λίγο τὸ δικὸ του θέλημα, δὲν θὰ μπορέσει ποτὲ νὰ φυλάξει τὸ πρόσταγμα τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ.

- 3 Για νὰ μεταφέρῶ τὸ λόγῸ σὰν πρὸς ἓνα πρόσωπο, σᾶς λέγω αὐτά· Ἀδελφέ, παρακάλεσε ἐκτενῶς τὸν Θεὸ, νὰ σοῦ ὑποδείξει ἄνθρωπο, πὺ νὰ μπορεῖ νὰ σὲ ποιμάνει καλῶς, στὸν ὅποιο ὠφείλεις νὰ ὑπακοῦς σὰν στὸν ἴδιο τὸν Θεὸ καὶ νὰ ἐπιτελεῖς ἀδίστακτα ὅσα σοῦ λέγει, ἔστω καὶ ἂν τὰ προστασσόμενα σοῦ φαίνονται κατὰ τὴν κρίση σου ἀντίθετα καὶ ἐπιβλαβή. Καὶ ἐὰν κοντὰ σ' αὐτὸν πὺ ἤδη εἶχες πνευματικὸ πατέρα ἢ καρδιά σου πληροφορεῖται περισσότερο ἀπὸ τὴ χάρη, κάμνε ὅσα σοῦ λέγει καὶ σώζεσαι. Διότι εἶναι προτιμότερο νὰ ὀνομάζεις μαθητὴς μαθητοῦ καὶ νὰ μὴ ζεῖς ιδιόρρυθμα δρέποντας τοὺς ἀνωφελεῖς καρποὺς τοῦ θελήματός σου. Ἐὰν ὅμως τὸ ἅγιο Πνεῦμα σὲ στείλει πρὸς ἄλλον,

ἀκούομεν γὰρ καὶ Παῦλον φυτεύσαντα καὶ Ἀπολλῶ ἀρδεύσαντα καὶ Χριστὸν ἀύξανοντα. Ποίησον οὖν, ἀδελφέ, καὶ σὺ καθὼς εἶπομεν, καὶ ἀπελθε πρὸς ἄνθρωπον, ὃν ὁ Θεὸς ἢ μυστικῶς δι' ἑαυτοῦ ἢ φανερῶς διὰ δούλου αὐτοῦ ὑποδείξει σοι. Καὶ ὡς αὐτὸν 5 τὸν Χριστὸν καὶ ὁρῶν καὶ λαλῶν, οὕτω σεβάσθητι αὐτὸν καὶ οὕτω διδάχθητι παρ' αὐτοῦ τὰ συμφέροντα. Ἐὰν γὰρ ἀκούσης παρ' αὐτοῦ, «ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς τοῦ θελήματός σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας τοῦ φρονήματός σου», μὴ διακριθῆς μηδὲ ἐρυθριάσης ὑπὸ κενοδοξίας ἠττώμενος. Ἐὰν εἶπη σοι, «δεῦρο εἰς γῆν ὑπα- 10 κοῆς, ἣν ἄν σοι δείξω», δράμε, ἀδελφέ, ὅση σοι δύναμις, μὴ δώσης ὕπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς μηδὲ κάμψης γόνυ, ὀκνηρία ἢ ραθυμία ἐκλυόμενος. Ἴσως γὰρ ἐκεῖ ὀφθήσεται σοι ὁ Θεός, ὁ πατέρα πολλῶν πνευματικῶν τέκνων ἀναδειξαί σε μέλλον καὶ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας δωρήσασθαι, ἣν κληρονομοῦσι μόνοι οἱ δέ- 15 καιοι. Ἐὰν εἰς τὸ ὄρος ἀνάγη σε, προθύμως ἀνελθε· καὶ γὰρ θεάση, εὖ οἶδα, Χριστὸν μεταμορφούμενον καὶ πλειόνως ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμποντα τῷ φωτὶ τῆς θεότητος, καὶ καταπέσης, ἴσως μὴ φέρων ὁρᾶν ἃ οὐδέποτε τεθέασαι, καὶ φωνῆς ἀκούσης πατρῴας ἀνωθεν, καὶ νεφέλην ἰδῆς σκιάζουσαν, καὶ προφήτας πα- 20 ρισταμένους καὶ βεβαιουῦντας ζώντων καὶ νεκρῶν αὐτὸν Θεὸν ὑπάρχειν καὶ Κύριον.

4 Ἐὰν ἀκολουθεῖν προτρέψῃται, περιέρχου τὰς πόλεις μετ' αὐτοῦ θαρσαλέως· καὶ γὰρ ὠφελήθησεν τὰ μέγιστα, ἐὰν εἰς αὐτὸν ἀποβλέπῃ καὶ μόνον. Ἐὰν ἴδῃς μετὰ πορνῶν καὶ τελωνῶν καὶ 25 ἁμαρτωλῶν συνεσθίοντα, μηδὲν λογίσῃ ἐμπαθὲς καὶ ἀνθρώπι-

6. Α' Κορ. 3,6. 7. Γεν. 12,1.

8. Γεν. 12,1. 9. Παροιμ. 6,4. Ψαλμ. 131,4.

10. Κριτ. 7,5. 11. Γεν. 17,4-5.

12. Γεν. 12,7. 17,8. 13. Ἑβρ. 11,9.

μη διστάσεις καθόλου. Διότι ἀκοῦμε ὅτι καὶ ὁ Παῦλος φύτεψε καὶ ὁ Ἀπολλῶς ἄρδευσε καὶ ὁ Χριστὸς αὗξησε⁶. Κάνε λοιπὸν καὶ ἐσύ, ἀδελφέ, ὅπως προείπαμε, καὶ πήγαινε πρὸς τὸν ἄνθρωπο πού ὁ Θεὸς θὰ σοῦ ὑποδείξει ἢ μυστικὰ μὲ σένα τὸν ἴδιο ἢ φανερὰ μὲ δοῦλο του. Καὶ σὰν νὰ βλέπεις τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ καὶ νὰ ὁμιλεῖ πρὸς ἐσένα, ἔτσι νὰ σεβασθεῖς αὐτὸν καὶ ἔτσι νὰ διδαχθεῖς ἀπ' αὐτὸν ὅσα συμφέρουν. Διότι ἐὰν ἀκούσεις ἀπ' αὐτόν, «ἀπομακρύνσου ἀπὸ τῆ γῆ τοῦ θελήματός σου καὶ ἀπὸ τῆ συγγένεια τοῦ φρονήματός σου»⁷», μὴ διστάσεις οὔτε νὰ κοκκινίσεις νικώμενος ἀπὸ τὴν κενοδοξία. Ἐὰν σοῦ πεῖ, «ἐλά στή γῆ τῆς ὑπακοῆς πού θὰ σοῦ δείξω»⁸, τρέξε, ἀδελφέ μου, μὲ ὄση δύναμη ἔχεις, μὴ δώσεις ὕπνο στοὺς ὀφθαλμούς σου⁹, οὔτε νὰ κάμψεις τὸ γόνατο¹⁰ παραλυμένος ἀπὸ τὴν ὀκνηρία ἢ τὴν ἀδιαφορία. Διότι ἴσως ἐκεῖ νὰ σοῦ φανερωθεῖ ὁ Θεὸς προκειμένου νὰ σὲ ἀναδείξει πατέρα πολλῶν πνευματικῶν τέκνων¹¹ καὶ νὰ σοῦ δωρήσει¹² τῆ γῆ τῆς ἐπαγγελίας¹³, τὴν ὁποία θὰ κληρονομήσουν μόνο οἱ δίκαιοι¹⁴. Ἐὰν σὲ ὀδηγήσει¹⁵ στὸ ὄρος, ἀνέβα μὲ προθυμία. Διότι θὰ δεῖς, γνωρίζω πολὺ καλά, τὸν Χριστὸ νὰ μεταμορφώνεται καὶ νὰ λάμπει περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο μὲ τὸ φῶς τῆς θεότητας καὶ ἴσως θὰ πέσεις κάτω ἐπειδὴ δὲν θὰ ἀντέχεις νὰ βλέπεις ὅσα δὲν εἶδες ποτέ, καὶ τὴν πατρικὴ φωνὴ θ' ἀκούσεις ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, καὶ τῆ νεφέλη θὰ δεῖς νὰ σκιάζει, καὶ τοὺς προφῆτες νὰ παρίστανται καὶ νὰ βεβαιώνουν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Θεὸς καὶ Κύριος τῶν ζώντων καὶ τῶν νεκρῶν¹⁶.

Ἐὰν σὲ προτρέψει νὰ τὸν ἀκολουθεῖς, νὰ περιέρχεσαι τίς πόλεις¹⁷ μαζί του μὲ θάρρος. Διότι θὰ ὠφεληθεῖς τὰ μέγιστα ἐὰν προσβλέπεις μόνο πρὸς αὐτόν. Ἐὰν τὸν δεῖς νὰ τρώγει¹⁸ μαζὶ μὲ πόρνες καὶ τελῶνες¹⁹ καὶ ἁμαρτωλοὺς, μὴ σκεφθεῖς

14. Ψαλμ. 36,29. Ματθ. 5,5. 15. Ματθ. 17,1-6.

16. Ματθ. 22,32. Πράξ. 10,41-42. Ρωμ. 14,9. 17. Ματθ. 9,35.

18. Ματθ. 9,11. 19. Ματθ. 21,31.

νον, ἀλλ' ἀπαθῆ πάντα καὶ ἅγια καὶ τὸ «ἐγενόμην τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα τοὺς πάντας κερδήσω» κατὰ νοῦν λογίζου, βλέπων αὐτὸν τοῖς ἀνθρωπίνοις συγκαταβαίνοντα πάθεσιν. Ἀλλὰ μηδὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπων, τούτοις πιστεύσης τὸ σύνολον· πλανῶνται γὰρ καὶ οὗτοι, ὡς ἔργω μεμάθηκα. Ἀκολουθῶν αὐτῷ καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ λεγομένοις πειθαρχῶν, μὴ ἀποβλέπης πρὸς τοὺς συνόντας σοι μηδὲ εἴπης περί τινος, 'Κύριε, οὗτος δὲ τί;' ἀλλὰ πάντοτε σεαυτῷ πρόσεχε καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχε τὸν θάνατον καὶ σκόπει λελογισμένως ἐν ποίᾳ ἀρετῇ δοξάσεις τὸν Θεόν. Μὴ 10 ἐπαρθῆς διὰ τὸν σὸν διδάσκαλον παρὰ μειζόνων τιμώμενος, μηδὲ διὰ τὸ ἐκείνου ὄνομα πολλοὺς ἔχων ὑπακούοντάς σου, χαῖρε δὲ μᾶλλον ἐὰν τὸ ὄνομά σου γραφῆ ἐν τῷ οὐρανῷ τῆς ταπεινώσεως. Ἐὰν βλέπης καὶ τὴν σκιάν σου τοὺς δαίμονας τρέμοντας, μὴ σεαυτῷ, ἀλλὰ τῇ του πατρός σου πρεσβείᾳ τὸ ὄλον ἐπί- 15 γραψον, καὶ πλειόνως σε φοβηθήσονται.

5 Ἐὰν ἐπὶ τραπέζης καθεσθῆναι προτρέψῃ σοι, εἰ μὲν πλησίον, εὐγνωμόνως ἀπόδεξαι καὶ σέβας καὶ τιμὴν μετὰ σιωπῆς πρὸς αὐτὸν φύλαξον, καὶ μὴ ἄψῃ τῶν προκειμένων τινὸς ἄνευ τῆς ἐκείνου εὐχῆς· ἀλλὰ μηδὲ ἐτέρω δῶσης ἢ προτιμήσασθαί τινα 20 τολμῆσης ἄνευ γνώμης ἐκείνου καὶ προστάξεως. Εἰ δὲ ἐσχάτως πάντων καλέσει σε, μὴ εἴπης, 'ἐκ δεξιῶν ἢ ἀριστερῶν καθεσθήσομαι', εἰδῶς ὅτι τοῦτο ἄλλοις ἠτοίμασται καὶ ἀκηκοὺς ὅτι «ὁ θέλων εἶναι πρῶτος πάντων, ἔστω ἔσχατος», τὸ κάτω μέρος ὡς τοῦ ἄνω ἀπόδεξαι πρόξενον, καὶ ἀγάπησον τὸν διδάσκαλον ὡς 25 καλῶς σοι διὰ τῶν εὐτελῶν πραγματευόμενον τὰ μείζονα. Ἀλλὰ μὴ ἐξ αὐθαδείας μετ' αὐτοῦ πρῶτος ἐμβάψῃς τὴν χεῖρα ἐν τῷ

20. Α' Κορ. 9,22.

21. Α' Κορ. 9,19.

22. Ἰω. 21,19-20.

23. Ἰω. 21,21.

24. Ἰω. 21,19.

25. Λουκᾶ 10,20.

τίποτε τὸ ἐμπαθὲς καὶ ἀνθρώπινο, ἀλλὰ ὅλα νὰ τὰ θεωρήσεις ἀπαθῆ καὶ ἅγια, καὶ βλέποντάς τον νὰ δείχνει συγκατάβαση πρὸς τὰ ἀνθρώπινα πάθη νὰ ἔχεις στὸ νοῦ σου τὸ «ἔγινα σὲ ὅλους τὰ πάντα²⁰, γιὰ νὰ τοὺς κερδήσω ὅλους»²¹. Ἄλλ' οὔτε, ὅταν βλέπεις μὲ τὰ μάτια σου, νὰ πιστέψεις σ' αὐτὰ ἀνεπιφύλακτα, διότι καὶ αὐτὰ πλανῶνται, ὅπως ἔχω μάθει στὴν πράξη. Ἀκολουθῶντας αὐτὸν καὶ πειθαρχώντας στὰ λεγόμενά του, μὴν ἀποβλέπεις πρὸς ὅσους εἶναι μαζί σου²², οὔτε νὰ πεῖς γιὰ κάποιον· 'Κύριε, αὐτὸς ἐδῶ τί κάνει;'²³, ἀλλὰ πάντοτε νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτό σου καὶ νὰ ἔχεις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν θάνατο καὶ φρόντιζε συνειδητὰ μὲ ποία ἀρετὴ θὰ δοξάσεις τὸν Θεό²⁴. Μὴν ἀλαζονευθεῖς ἐπειδὴ τιμᾶσαι ἀπὸ τοὺς περισσότερους ἐξ αἰτίας τοῦ διδασκάλου σου, οὔτε ἐπειδὴ ἔχεις πολλοὺς ποὺ σὲ ὑπακούουν ἐξ αἰτίας τοῦ ὀνόματος ἐκείνου, ἀλλὰ νὰ χαίρεσαι μᾶλλον ἐὰν γραφεῖ τὸ ὄνομά σου στὸν οὐρανὸ²⁵ τῆς ταπεινώσεως. Ἐὰν βλέπεις νὰ τρέμουν²⁶ οἱ δαίμονες καὶ τὴ σκιά σου, ἀπόδωσέ το ὅλο ὄχι στὸν ἑαυτό σου, ἀλλὰ στὴν πρεσβεία τοῦ πατρός σου καὶ θὰ σὲ φοβηθοῦν περισσότερο.

5 Ὅταν σὲ προτρέψει νὰ παρακαθήσεις σὲ τράπεζα, ἐὰν εἶναι πλησίον του, νὰ τὸ ἀποδεχθεῖς μὲ εὐγνωμοσύνη καὶ νὰ δείξεις πρὸς αὐτὸν σεβασμὸ καὶ τιμὴ καὶ σιωπὴ, καὶ μὴν ἀγγίσεις τίποτε ἀπὸ τὰ προκείμενα χωρὶς τὴν εὐχή του, ἀλλ' οὔτε καὶ σὲ ἄλλον νὰ δώσεις ἢ νὰ τολμήσεις νὰ προτιμήσεις κάποιον χωρὶς τὴ γνώμη καὶ τὴν προσταγὴ ἐκείνου. Ἐὰν ὁμως σὲ καλέσει τελευταῖο ἀπὸ ὅλους, μὴ πεῖς, 'θὰ καθήσω στὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερά', γνωρίζοντας ὅτι «ὅποιος θέλει νὰ εἶναι πρῶτος, ἄς γίνῃ τελευταῖος»²⁸, δέξου ὅτι τὸ κάτω μέρος γίνεται πρόξενον γιὰ τὸ ἐπάνω²⁹, καὶ ἀγάπησε τὸν διδάσκαλό σου, ἐπειδὴ σοῦ τὰ πραγματεῦεται καλῶς μὲ τὰ εὐτελεῖ τὰ ἀνώτερα. Ἄλλὰ μὴ βουτήξεις τὸ χέρι σου ἀπὸ αὐθάδεια στὸ

26. Πράξ. 5,15. 27. Μάρκ. 10,37-40.

28. Μάρκ. 9,35. 10,44. 29. Λουκᾶ 14,10.

τρυβλίω· τίνος γὰρ οὐκ ἀγνοεῖς τοῦτο τὸ τόλμημα. Ἐὰν θελήσῃ
 νίψαι τοὺς πόδας σου, αἰδέσθητι αὐτὸν ὡς Κύριον καὶ διδάσκα-
 λον καὶ ἀναβαλοῦ τὸ ἐγγεῖρημα. Ἐὰν δὲ ἀκούσης, «οὐκ ἔχεις μέ-
 ρος μετ' ἐμοῦ, ἂν μὴ τοὺς πόδας σου νίψω», προθύμως καὶ ὄλον
 5 τὸ σῶμά σου παράσχου εἰς κάθαρσιν, ἵνα μάθῃς ἐκ τῶν εἰς σὲ γε-
 νομένων τὸ πολὺ ὕψος τῆς θεοποιουῦ ταπεινώσεως, καὶ πλεῖον
 μᾶλλον τηνικαῦτα ὠφελῆθῃς, ἂν ἔχῃς συνειδήσιν, ἢ ὅτε σὺ τοὺς
 πόδας τοῦ πατρός σου νίψεις. Ἐὰν εἶπῃ ἀναπεσών, «εἷς ἐξ
 ὑμῶν παραδώσει με ἢ σκανδαλίζει με», μὴ κρύψῃς τὸν δόλον,
 10 ἀλλ' εἰ συγγινώσκεις ἐξομολόγησαι, εἰ δὲ μὴ, ἐπὶ τοὺς αὐτοῦ πό-
 δας ἐπὶ πρόσωπον πεσών, μετὰ δακρῦων ἐρώτησον· «μή τι ἐγὼ
 εἶμι, Δέσποτα;». Καὶ γὰρ πταίομεν πλεῖστα καὶ κατὰ ἄγνοιαν.
 Ἐπὶ τὸ στῆθος δὲ πεσεῖν τοῦ πατρός σου οὐ συμφέρει σοι· εἰ γὰρ
 καὶ Ἰωάννης ἐξ ἀγάπης πολλῆς πρὸς τὸν Χριστὸν ὡς πρὸς ἄν-
 15 θρωπον ἐπαρρησιάσατο, ἀλλὰ μετὰ πάντων καὶ αὐτός, ὅτε πάντα
 ποιήσειεν, ἀχρεῖον δοῦλον ἑαυτὸν ἀποκαλεῖν προσετέτακτο.

6 Ἐὰν ἴδῃς τὸν ὀδηγοῦντά σε θαυματουργοῦντα καὶ δοξαζόμε-
 νον, πιστεύσον καὶ εὐφράνθητι καὶ τῷ Θεῷ εὐχαρίστησον ὅτι
 τοιούτου διδασκάλου τετύχηκας, μὴ σκανδαλισθῆς δὲ παρὰ τῶν
 20 φθονούντων ὀρῶν ἀτιμαζόμενον αὐτόν, ἴσως καὶ ραπιζόμενον
 καὶ συρόμενον, ἀλλ' ὡς θερμὸς Πέτρος λάβε τὴν μάχαιραν καὶ
 τὴν χεῖρα ἐκτείνας, μὴ τὸ ὠτίον μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν χεῖρα καὶ τὴν
 γλῶσσαν ἀπόκοψον τοῦ ἐπιχειροῦντος λέγειν κατὰ τοῦ σοῦ πα-
 τρός ἢ αὐτοῦ ἄπτεσθαι. Εἰ δὲ καὶ ἐπιτιμηθῆς ὡς ἐκεῖνος, πάντως
 25 καὶ μειζόνως ἐπαινεθήσει τῆς πολλῆς ἀγάπης καὶ πίστεως ἐνε-

30. Ματθ. 26,23. 31. Ματθ. 26,25. Ἰω. 13,26.

32. Ἰω. 13,5-6. 33. Ἰω. 13,13. 34. Ἰω. 13,8.

35. Ἰω. 13,9. 36. Ματθ. 26,21. Μάρκ. 14,18.

37. Ματθ. 16,23. 18,7. 38. Ματθ. 26,22-25.

πιάτο³⁰ πρώτος μαζί μ' αυτόν, διότι δὲν ἀγνοεῖς τίνας εἶναι αὐτὸ τὸ τόλμημα³¹. Ἐὰν θελήσει νὰ νίψει τὰ πόδια σου, νὰ τὸν σεβασθεῖς³² ὡς Κύριο καὶ διδάσκαλο³³ καὶ ἀπότρεψε τὸ ἐγχείρημα. Ἐὰν ὅμως ἀκούσεις, «δὲν ἔχεις θέση μαζί μου ἐὰν δὲν σοῦ πλύνω τὰ πόδια»³⁴, πρόσφερε μὲ προθυμία ὄλο σου τὸ σῶμα γιὰ πλύσιμο³⁵, γιὰ νὰ μάθεις ἀπ' αὐτὰ ποὺ γίνονται σὲ ἐσένα τὸ πολὺ ὕψος τῆς θεοποιοῦ ταπεινώσεως, καὶ πολὺ περισσότερο θὰ ὠφεληθεῖς τότε, ἐὰν ἔχεις συνείδηση, παρὰ ὅταν ἐσὺ θὰ πλύνεις τὰ πόδια τοῦ πατρός σου. Ἐὰν πεῖ στήν τράπεζα, «ἐνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ παραδώσει»³⁶ ἢ «μὲ σκανδαλίζει»³⁷, νὰ μὴ κρύψεις τὸν δόλο, ἀλλὰ, ἐὰν ἔχεις κάτι στήν συνείδησή σου, νὰ ἐξομολογηθεῖς, ἐὰν ὄχι, ἀφοῦ πέσεις μὲ τὸ πρόσωπο στὰ πόδια του, μὲ δάκρυα ἐρώτησέ τον· «μήπως, Δέσποτα, εἶμαι ἐγώ;»³⁸. Διότι σφάλλομε πολλές φορές³⁹ καὶ ἀπὸ ἄγνοια⁴⁰. Δὲν σὲ συμφέρει ὅμως νὰ πέσεις πάνω στὸ στῆθος τοῦ πατρός σου· ἂν βέβαια ὁ Ἰωάννης πῆρε τὸ θάρρος αὐτὸ⁴¹ σὰν πρὸς ἄνθρωπο ἀπὸ πολλὴ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστό, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὸς μαζί μὲ ὄλους εἶχε πάρει τὴν ἐντολῆ, ὅταν θὰ ἔχουν κάνει τὰ πάντα, ν' ἀποκαλεῖ τὸν ἑαυτὸ του ἄχρηστο δοῦλο⁴².

- 6 Ἐὰν δεῖς τὸν ὁδηγὸ σου νὰ θαυματουργεῖ καὶ νὰ δοξάζεται, πίστεψε καὶ νοιῶσε εὐφροσύνη καὶ εὐχαρίστησε τὸν Θεό, διότι εὐτύχησες νὰ ἔχεις τέτοιο διδάσκαλο, ὅμως μὴ σκανδαλισθεῖς, ἐὰν βλέπεις νὰ ἀτιμάζεται αὐτὸς ἀπὸ τοὺς φθονερούς, ἴσως καὶ νὰ ραπίζεται⁴³ καὶ νὰ σύρεται, ἀλλὰ σὰν θερμὸς Πέτρος λάβε τὴ μάχαιρα καί, ἐκτείνοντας τὸ χέρι σου, κόψε ὄχι μόνο τὸ αὐτί⁴⁴, ἀλλὰ καὶ τὸ χέρι καὶ τὴ γλῶσσα ἐκείνου ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ ὁμιλεῖ ἐναντίον τοῦ πατρός σου ἢ νὰ τὸν πειράζει. Ἐὰν πάλι ἐπιτιμηθεῖς ὅπως ἐκεῖνος, ὅπωςδὴποτε θὰ ἐπαινεθεῖς περισσότερο ἐξ αἰτίας τῆς πολ-

39. Ἰακ. 3,2. 40. Πράξ. 3,17.

41. Ἰω. 13,23. 42. Λουκᾶ 17,10.

43. Ματθ. 26,67. 44. Ματθ. 26,51.

κα. Εἰ δὲ καὶ ὡς ἄνθρωπος πτοηθεὶς εἶπης, «οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον», ἀλλὰ κλαῦσον πάλιν μετὰ ταῦτα πικρῶς ὑπὲρ τούτου καὶ μὴ τῇ ἀπογνώσει καταποθῆς· καὶ πέπεισμαι ὅτι ἐκεῖνος πρῶτός σε πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκύσεται. Κἂν σταυρούμενον ἴδῃς αὐ-
 5 τὸν ὡς κακοῦργον καὶ παρὰ κακούργων ἀνθρώπων πάσχοντα, εἰ δυνατόν συναπόθανον· εἰ δὲ μή, μὴ προστεθῆς τοῖς κακοῖς ὡς κακὸς καὶ προδότης, μηδὲ κοινωνήσης μετ' αὐτῶν ἀθώου αἵματος, ἀλλ' ὡς δειλὸς καὶ μικρόψυχος βραχὺ τι τὸν ποιμένα καταλι-
 10 λιν πρόσσελθε καὶ ὡς μάρτυρα πλεῖον σεβάσθητι· εἰ δὲ συναποθάνῃ τοῖς πειρασμοῖς, τὸ σῶμα αὐτοῦ παρρησιαζόμενος ζήτησον καὶ τίμησον περισσότερο μᾶλλον ἢ ὅτε ἐμψυχωμένῳ παρίστασο, καὶ μύροις ἀλείψας πολυτελῶς ἐνταφίασον. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τριήμερος, ἀλλ' ἔσχατος μετὰ πάντων ἐξαναστήσεται. Πίστευε
 15 δὲ ὅτι μετὰ παρρησίας παρίσταται τῷ Θεῷ κἂν τῷ τάφῳ τὸ σῶμα τούτου κατέθηκας καὶ ἀδιστάκτως ἐπικαλοῦ τὴν πρεσβείαν αὐτοῦ· καὶ βοηθήσει σοι ἐνταῦθα καὶ ἐκ πάντων φυλάξει σε τῶν ἐναντίων, καὶ ὑποδέξεται σε ἐν τῷ ἐκδημεῖν σε ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ μονὴν αἰωνίαν ἐτοιμάσει σοι.

7 Ἐὰν μετὰ τὰ προειρημένα ἅπαντα κατ' ἰδίαν καλέσας σε, ἡσυχάσαι προτρέψῃται καὶ εἶπη, «καθέζου ὧδε ἀπρόιτος ἕως οὗ ἐνδύσῃ δύναμιν ἐξ ὕψους», μετ' ἐλπίδος βεβαίας καὶ χαρᾶς ἀπληρώτου ἐπάκουσον. Ἀψευδής, ἀδελφέ μου, καὶ ἀληθινὸς ὑπάρχει ὁ τοιοῦτος διδάσκαλος. Ἐπελεύσεται γὰρ ἡ ἴση τοῦ παναγίου
 25 Πνεύματος ἐπὶ σὲ καὶ νῦν δύναμις, οὐκ ἐν εἶδει πυρὸς αἰσθητῶς φαινομένη οὐδὲ μετὰ ἤχου πολλοῦ καὶ πνοῆς βιαίας (ταῦτα γὰρ

45. Ματθ. 26,73.

46. Ματθ. 26,75. Λουκᾶ 22,62.

47. Λουκᾶ 23,32.

48. Παροιμ. 1,11. Ματθ. 23,30.

49. Μάρκ. 15,43.

50. Ματθ. 26,12. Ἰω. 19,40.

51. Β' Κορ. 5,8.

52. Ἰω. 14,1-2.

λῆς ἀγάπης καὶ πίστεως. Ἐὰν ὁμως φοβηθεῖς ὡς ἄνθρωπος καὶ πεῖς, «δὲν γνωρίζω τὸν ἄνθρωπο»⁴⁵, πάλι μετὰ ἀπὸ αὐτὰ κλάψε πικρὰ⁴⁶ γι' αὐτὸ καὶ νὰ μὴ κατακυριευθεῖς ἀπὸ τὴν ἀπόγνωση. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι πρῶτος ἐκεῖνος θὰ σὲ ἐλκύσει πρὸς τὸν ἑαυτό του. Καὶ ἂν πάλι τὸν δεῖς νὰ σταυρῶνεται ὡς κακοῦργος⁴⁷ καὶ νὰ πάσχει ἀπὸ κακούργους ἀνθρώπους, ἐὰν εἶναι δυνατὸ πέθανε μαζί του. Ἐὰν ὄχι, μὴ προστεθεῖς ὡς κακὸς καὶ προδότης στοὺς κακοὺς, οὔτε νὰ πάρεις μέρος μαζί μ' αὐτοὺς σὲ αἷμα ἀθώου⁴⁸, ἀλλ' ὡς δειλὸς καὶ μικρόψυχος ἐγκαταλείποντας γιὰ λίγο τὸν ποιμένα, φύλαξε τὴν πίστη σου σ' αὐτόν. Ἐὰν ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ δεσμά, πῆγαινε πάλι κοντά του καὶ ὡς μάρτυρα νὰ τὸν σέβεσαι περισσότερο. Ἐὰν ὁμως πεθάνει ἀπὸ τὰ βασανιστήρια, μὲ θάρρος πῆγαινε καὶ ζήτησε τὸ σῶμα του⁴⁹ καὶ τίμησέ τον πολὺ περισσότερο τότε, παρὰ ὅταν ἦταν ζωντανὸς καὶ βρισκόσουν κοντά του, καὶ ἀφοῦ τὸν ἀλείψεις μὲ πολυτελῆ μύρα, ἐνταφίασέ τον⁵⁰. Διότι καὶ ἂν ὄχι τριήμερος, ἀλλὰ τελευταῖος μαζί μὲ ὄλους θὰ ἀναστηθεῖ. Πίστευε ὅτι παρίσταται μὲ παρρησία στὸν Θεὸ ἔστω καὶ ἂν κατέθεσες τὸ σῶμα του στὸν τάφο, καὶ νὰ ἐπικαλεῖσαι χωρὶς δισταγμὸ τὴν πρεσβεία του, καὶ αὐτὸς θὰ σὲ βοηθήσει ἐδῶ καὶ θὰ σὲ φυλάξει ἀπὸ ὄλους τοὺς ἐχθροὺς καὶ θὰ σὲ ὑποδεχθεῖ ὅταν θὰ ἐκδημήσεις ἀπὸ τὸ σῶμα σου⁵¹ καὶ θὰ σοῦ ἐτοιμάσει αἰώνια μονή⁵².

7 Ἐὰν μετὰ ἀπὸ ὅλα ὅσα προλέχθηκαν σὲ καλέσει καὶ σὲ προτρέψει⁵³ νὰ ἡσυχάσεις καὶ σοῦ πεῖ, «κάθισε ἐδῶ κλεισμένος μέχρι πού νὰ λάβεις δύναμη ἀπὸ τὸν οὐρανό»⁵⁴, ὑπάκουσε μὲ βέβαια ἐλπίδα καὶ ἀπλήρωτη χαρά. Ἀδελφέ μου, εἶναι ἀψευδῆς καὶ ἀληθινὸς ὁ διδάσκαλος αὐτός. Θὰ κατέλθει ἐπάνω σου καὶ τώρα ἡ ἴση δύναμη⁵⁵ τοῦ παναγίου Πνεύματος, ὄχι μὲ μορφὴ πυρὸς πού φαίνεται αἰσθητῶς, οὔτε μὲ πολὺ ἦχο καὶ βίαη πνοή⁵⁶ (διότι αὐτὰ ἐγιναν τότε γιὰ τοὺς

53. Μάρκ. 6,31. 54. Λουκᾶ 24,49.

55. Πράξ. 1,8. 56. Πράξ. 2,3.

διὰ τοὺς ἀπίστους τότε γεγόνασιν), ἀλλ' ἐν εἶδει φωτὸς νοητοῦ μετὰ πάσης γαλήνης καὶ θυμηδίας νοερῶς σοι ὀφθήσεται, ὅπερ προοίμιόν ἐστι τοῦ αἰωνίου καὶ πρώτου φωτὸς καὶ ἀπαύγασμα καὶ λαμπηδὼν ὑπάρχει τῆς αἰδίου μακαριότητος. Τούτου τοίνυν 5 φανέντος πᾶς ἐμπαθῆς λογισμὸς ἀφανίζεται καὶ πᾶν πάθος ψυχικὸν ἀπελαύνεται, πᾶσα νόσος σωματικὴ τὴν ἴασιν δέχεται. Τότε οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς καρδίας καθαίρονται, καὶ ὁρῶσιν ὅπερ ἐν τοῖς μακαρισμοῖς γέγραπται. Τότε ὡς ἐν ἐσόπτρῳ βλέπουσα ἡ ψυχὴ καὶ τὰ μικρὰ ἐαυτῆς σφάλματα εἰς ἄβυσσον καταφέρεται ταπει-
10 νώσεως, καὶ τῆς δόξης κατανοοῦσα τὸ μέγεθος πάσης χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἐμπίπλῃται, καὶ τὸ παρ' ἐλπίδα τοῦ θαύματος ἐκ-
πληττομένη πηγὰς δακρῶν ἀφήσῃ. Καὶ οὕτως ὅλως ἀλλοιοῦται ὁ ἄνθρωπος καὶ γινώσκει Θεὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ γινώσκειται πρῶτον. Αὕτη γὰρ μόνη πάντων ἐπιγείων καὶ οὐρανίων, ἐνε-
15 στώτων τε ὁμοῦ καὶ μελλόντων, θλιβερῶν τε καὶ χαροποιῶν, ποιεῖ καταφρονεῖν τὸν ἄνθρωπον, ὃν καὶ φίλον ἅμα Θεῷ καὶ υἱὸν Ὑψίστου καὶ Θεόν, ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρώποις, αὐτὸν ἀπεργάζεται.

8 Ταῦτα τοιγαροῦν ἔγραψα τῇ ἀγάπῃ σου, ἵνα ἅπερ ἠξίους ἀκοῦσαι πρὸς ἅπαξ παρὰ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος, ταῦτα ἔχων ἐγ-
20 γράφως ἀναγινώσκεις ὅτε θελήσειας. Ἐὰν δὲ καὶ πιστεύσης οἰ-
κονομικῶς σοι καὶ συμφερόντως ταῦτα δι' ἡμῶν τὸ πανάγιον Πνεῦμα ἐντέλλεσθαι, πάντα κατὰ ἀκολουθίαν γενήσονται καθὼς περ ἔφημεν, καὶ ὅσα ἡμεῖς παρελίπομεν, καὶ γὰρ πολλὰ εἰσιν, αὐ-
τός σε δι' ἐαυτοῦ διδάξειεν ὁ Χριστός.

9 Εἰ δὲ ἀπιστα καὶ οὐκ ἀρεστά σοι φανήσονται, σύγγνωθί μοι ἅπερ μεμᾶθηκα συμβουλευόντι, καὶ σὺ ἀκολούθει πᾶσιν οἷς ἐπί-
στασαι κρεῖττοσι· βλέπε δέ, ἀδελφέ μου, μήπως ἀβουλήτως ἀκο-
λουθήσης καὶ χεῖροσι. Σπάνιοι γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ μάλιστα ἄρτι καὶ οἱ καλῶς ποιμαίνειν καὶ ἰατρεύειν ψυχὰς λογικὰς ἐπιστάμε-

57. Σοφ. Σολ. 7,26. Ἐβρ. 1,3.

58. Ματθ. 5,8.

ἀπίστους), ἀλλὰ θὰ σοῦ φανερωθεῖ νοητῶς μὲ τὴ μορφή νοητοῦ φωτὸς μὲ κάθε γαλήνη καὶ εὐφροσύνη, τὸ ὁποῖο εἶναι προοίμιο τοῦ αἰωνίου καὶ πρώτου φωτὸς καὶ ἀπαύγασμα καὶ ἀκτίνα τῆς αἰώνιας μακαριότητος⁵⁷. Ὄταν λοιπὸν φανεῖ αὐτὸ κάθε ἐμπαθῆς λογισμὸς ἀφανίζεται, κάθε ψυχικὸ πάθος ἐκδιώκεται, καὶ κάθε σωματικὴ νόσος θεραπεύεται. Τότε καθαρίζονται οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς καρδιάς, καὶ βλέπουν ἐκεῖνο ποὺ ἔχει γραφεῖ στοὺς μακαρισμοὺς⁵⁸. Τότε ἡ ψυχὴ, βλέποντας σὰν σὲ καθρέφτη καὶ τὰ μικρὰ τῆς σφάλματα, ὀδηγεῖται σὲ ἄβυσσο ταπεινώσεως, καὶ κατανοώντας τὸ μέγεθος τῆς δόξας γεμίζει ἀπὸ κάθε χαρὰ καὶ εὐφροσύνη, καὶ κατάπληκτη ἀπὸ τὸ ἀνέλπιστο θαῦμα ἀφήνει νὰ τρέξουν πηγὲς δακρῶν. Καὶ ἔτσι μεταβάλλεται τελείως ὁ ἄνθρωπος καὶ γνωρίζει τὸν Θεὸν καὶ γνωρίζεται πρῶτα ἀπ' αὐτόν. Αὐτὴ μόνη ἡ γνώση κάμνει τὸν ἄνθρωπο νὰ περιφρονεῖ ὅλα τὰ ἐπίγεια καὶ οὐράνια, τὰ παρόντα μαζὶ μὲ τὰ μέλλοντα, τὰ θλιβερά καὶ τὰ χαροποιά, καθιστώντας αὐτόν καὶ φίλο τοῦ Θεοῦ καὶ συγχρόνως καὶ υἱὸ τοῦ Ὑψίστου καὶ θεοῦ⁵⁹, ὅσο εἶναι δυνατὸ στοὺς ἄνθρώπους.

- 8 Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ἔγραψα στὴν ἀγάπη σου, γιὰ νὰ τὰ διαβάσεις ὅταν θὰ θελήσεις, ἔχοντας γραπτὰ ὅσα ζητοῦσες ν' ἀκούσεις μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν ἀναξιότητά μου. Καὶ ἂν πιστέψεις ὅτι αὐτὰ σοῦ παραγγέλλει μὲ μένα τὸ πανάγιο Πνεῦμα κατ' οἰκονομία καὶ πρὸς τὸ συμφέρον σου, ὅλα θὰ γίνουν μὲ τὴ σειρά ὅπως ἀναφέραμε, καὶ ὅσα ἐμεῖς παρελείψαμε (καὶ ἀσφαλῶς εἶναι πολλὰ), ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς θὰ σοῦ τὰ διδάξει.
- 9 Ἐὰν ὅμως σοῦ φανοῦν ἀπίστευτα καὶ ὄχι ἀρεστά, συγχώρησέ με ποὺ σὲ συμβούλευσα ὅσα ἔμαθα, καὶ σὺ ἀκολούθηθα ὄλους ὅσους ἀναγνωρίζεις ἀνώτερους. Πρόσεχε ὅμως, ἀδελφέ μου, μήπως παρὰ τὴ θέλησή σου ἀκολουθήσεις καὶ χειρότερους. Διότι πραγματικὰ εἶναι σπάνιοι, καὶ μάλιστα σήμερα, ὅσοι γνωρίζουν νὰ ποιμαίνουν καλῶς καὶ νὰ ἰατρεύ-

59. Ψαλμ. 81,6.

νοι. Νηστείαν γὰρ καὶ ἀγρυπνίαν καὶ σχῆμα εὐλαβείας πολλοὶ
 ἴσως προσεποιήσαντο ἢ καὶ ἔργῳ ἐκτήσαντο, καὶ τὸ πολλὰ ἀπο-
 στηθίζειν καὶ διὰ λόγων διδάσκειν οἱ πλείονες εὐχερῶς ἔχουσιν,
 εἰς δὲ τὸ κλαυθμῷ ἐκκόψαι τὰ πάθη καὶ τὰς περιεκτικὰς ἀρετὰς
 5 ἀναφαιρέτους κτήσασθαι πάνυ ὀλίγοι εὐρίσκονται. Περιεκτικὰς
 δὲ ἀρετὰς λέγομεν ταπεινῶσιν, τὴν τῶν παθῶν ἀναιρέτην καὶ
 πρόξενον τῆς οὐρανίου καὶ ἀγγελικῆς ἀπαθείας, καὶ ἀγάπην τὴν
 μηδέποτε ἰσταμένην μήτε πίπτουσαν, ἀλλὰ διαπαντὸς προστιθε-
 μένην τοῖς ἔμπροσθεν, πόθῳ πόθον προσλαμβανομένην καὶ
 10 ἔρωτι ἔρωτα, ἐξ ἧς ἡ τελεία χορηγεῖται διάκρισις, ἢ καὶ ἑαυτὴν
 καὶ τοὺς αὐτῇ ἐπομένους καλῶς ὀδηγοῦσα καὶ ἀπροσκόπτως τὴν
 νοητὴν διαβιβάζουσα θάλασσαν, ἣν καὶ σοὶ εὐχομαι παρὰ Θεοῦ
 δωρηθῆναι καὶ νῦν μάλιστα, ὅπως θεαρέστως τὰ κατὰ σὲ δια-
 κρίνης καὶ οὕτω ποιήσης καὶ σπουδάσης, ὥστε Χριστὸν εὐρεῖν
 15 καὶ ἐν τῷ νῦν συνεργοῦντά σοι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλουσίως τῆς
 παρ' αὐτοῦ ἐλλάμψεως τὴν ἀπόλαυσίν σοι δωρούμενον, καὶ μήτε
 ὡς ποιμένι ἀκολουθήσης τῷ λύκῳ, μήτε νοσοῦση ὑπεισέλθης
 ποιμνῆ, μήτε μόνος εὐρεθῆς κατ' ἰδίαν, ἵνα μὴ ἦ θηριάλωτος ὑπὸ
 τοῦ ψυχοφθόρου λύκου ὀφθῆς γενόμενος, ἢ νόσον ἐπὶ νόσῳ νο-
 20 σήσας ψυχικῶς τελευτήσης, ἢ μόνος τὸ οὐαὶ καταπεσῶν κερ-
 δανῆς. Ὁ γὰρ ἀγαθῷ ἑαυτὸν ἐκδοὺς διδασκάλῳ οὐδενὸς τούτων
 φροντιεῖ, ἀλλ' ἀμερίμνως βιώσας σωθήσεται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
 τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ουν λογικὲς ψυχές. Νηστεία βέβαια καὶ ἀγρυπνία⁶⁰ καὶ ἐμφάνιση εὐλάβειας ἴσως πολλοὶ προσποιήθηκαν ἢ καὶ ἔμπρακτα ἀπέκτησαν, καὶ ἔχουν οἱ περισσότεροὶ τὴν εὐχέρεια ν' ἀποστηθίζουν πολλὰ καὶ νὰ διδάσκουν μὲ λόγους, ὅμως πολὺ λίγοὶ εἶναι σὲ θέση νὰ ἐκριζώσουν μὲ τὸ κλάμα τὰ πάθη καὶ ν' ἀποκτήσουν τὶς περιεκτικὲς ἀρετὲς ἀναφαίρετες. Καὶ περιεκτικὲς ἀρετὲς ὀνομάζομε τὴν ταπείνωση, ποὺ εἶναι ἀναιρέτης τῶν παθῶν καὶ πρόξενος τῆς οὐράνιας καὶ ἀγγελικῆς ἀπάθειας, καὶ τὴν ἀγάπη ποὺ ποτὲ δὲν σταματᾷ οὔτε πέφτει⁶¹, ἀλλὰ διαρκῶς προχωρεῖ πρὸς τὰ ἐμπρὸς⁶², προσθέτοντας πόθο στὸν πόθο καὶ ἔρωτα στὸν ἔρωτα, ἀπὸ τὴν ὁποία χορηγεῖται τέλεια διάκριση, ἢ ὁποία καὶ τὸν ἑαυτὸ της καὶ ὄσους τὴν ἀκολουθοῦν ὀδηγεῖ καλῶς καὶ διαπλέει ἀπρόσκοπτα τὴ νοητὴ θάλασσα⁶³. Αὐτὴν σοῦ εὐχομαὶ νὰ σοῦ δωρηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ μάλιστα τώρα, γιὰ νὰ διακρίνεις κατὰ τρόπο θεάρεστο ὅσα σὲ ἀφοροῦν, καὶ τότε θὰ ἐνεργήσεις καὶ θὰ φροντίσεις νὰ βρεῖς τὸν Χριστό, ὥστε καὶ στὸν παρόντα καιρὸ νὰ σὲ βοηθεῖ καὶ στὸν μέλλοντα νὰ σοῦ δωρίσει πλούσια τὴν ἀπόλαυση τῆς ἐλλάμψεως ποὺ πηγάζει ἀπ' αὐτόν, καὶ οὔτε ν' ἀκολουθήσεις τὸν λύκο σὰν ποιμένα⁶⁴, οὔτε νὰ εἰσέλθεις σὲ ποιμνὴ ποὺ νοσεῖ⁶⁵, οὔτε μόνος σου νὰ βρεθεῖς ζώντας ἰδιόρρυθμα, γιὰ νὰ μὴ γίνεις θηριοἄλωμα ἀπὸ τὸν ψυχοφθόρο λύκο, οὔτε νὰ πεθάνεις ψυχικὰ ἀφοῦ ἢ μία νόσος διαδεχθεῖ ἄλλη νόσο, ἢ νὰ κερδίσεις τὸ 'ἀλλοίμονο' πέφτοντας μόνος σου⁶⁶. Διότι ὅποιος παρέδωσε τὸν ἑαυτὸν του σὲ ἀγαθὸ διδάσκαλο δὲ νοιάζεται γιὰ τίποτε ἀπ' αὐτά, ἀλλὰ, ἀφοῦ ζήσει ἀμέριμνα, θὰ σωθεῖ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

60. Β' Κορ. 6,5. 11,27. 61. Α' Κορ. 13,8.

62. Φιλ. 3,13. 63. Σοφ. Σολ. 10,18.

64. Ματθ. 7,15. 65. Ἰεζ. 34,4.

66. Ἐκκλ. 4,10.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ'

ΠΕΡΙ ΜΝΗΜΗΣ ΘΑΝΑΤΟΥ

Και οἶον ἀγαθὸν τέλος δέδωκεν ὁ τρισόλβιος αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἀντώνιος. Καὶ πρὸς τῷ τέλει, ἐπιτάφιος πρὸς αὐτόν.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εὐχομαι τῷ ἐλέησαντί με Θεῷ τὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας πάντων οἰκονομηθῆναι καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν διευθετηθῆναι πρὸς τὸν ἐκεῖθε βίον καλῶς, ὅπου προλαβόντες ἡμᾶς ἀδελφοὶ καὶ γονεῖς ἀναμένουσιν, ὅπου ὁ τρισόλβιος καὶ μακάριος ἡμῶν ἀδελφὸς ὁ κῆρις μετήλθεν Ἀντώνιος, καλῶς
10 καὶ ὀσίως ἐνταῦθα πολιτευσάμενος, μετανοήσας γνησίως, ἐξαγορεύσας ἐμπόνως ἅπερ ὀλίγοι τῶν μοναχῶν λογίζονται ἀμαρτήματα. Καθαρὸς γὰρ τυγχάνων καὶ τὴν καρδίαν καθαρὰν κεκτημένος ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, τὰ μικρὰ (ὡς δοκῶ καὶ παντελῶς) ἀμαρτήματα ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ὡς ἀμαρτίας μεγάλας
15 καὶ εἶχε καὶ ἐξηγόρευεν, ἐπεὶ Θεοῦ χάριτι σκεπόμενος, παρθένος διῆλθε τὸν βίον, τῷ σώματι καὶ τὴν καρδίαν ἀγνός. Ἀφ' οὗ γὰρ τὸν τῆς μονῆς εἰσῆλθε πυλῶνα καὶ τῷ Χριστῷ συνετάξατο, τὸν χιτῶνα τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἢ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐκ ἐμόλυνεν οὐ συνδυασμῷ ἐννοιῶν, οὐ συγκαταθέσει λογισμῶν, οὐ πράξει
20 τινί, ὥσπερ μοι, πλησίον τῆς κλίνης αὐτοῦ καθεζομένῳ καὶ κλαίοντι, οὕτως ἐξεῖπε· 'Τί κλαίεις', φησίν, 'ἀδελφέ; Τῆς πρὸς Θεὸν πίστεως οὐ γέγονα ἕξαρνος, ἀλλὰ ταύτην ὡς ἐκεῖνον, ἐλπίζω, ἐφύλαξα. Καὶ ἀφ' οὗ ἐν τῇ ἀγία παρεγενόμην ταύτῃ μονῇ

ΛΟΓΟΣ ΚΑ'

ΠΕΡΙ ΜΝΗΜΗΣ ΘΑΝΑΤΟΥ

Και ποῖο ἀγαθὸ τέλος εἶχε ὁ τρισόλβιος ἀδελφός του Ἀντώνιος. Καὶ πρὸς τὸ τέλος ἐπιτάφιος πρὸς αὐτόν.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εὐχομαι στὸν Θεὸ πού με ἐλέησε ὥστε νὰ οἰκονομηθοῦν τὰ σχετικά με τὴν σωτηρία ὄλων καὶ νὰ τακτοποιηθοῦν καλῶς γιὰ τὸν ἐκεῖ βίο οἱ ψυχές σας, ὅπου πρόλαβαν νὰ μεταβοῦν πρὶν ἀπὸ μᾶς καὶ μᾶς ἀναμένουν ἀδελφοὶ καὶ γονεῖς, ὅπου μετέβηκε ὁ τρισόλβιος καὶ μακάριος ἀδελφός μας ὁ κύρις Ἀντώνιος, ἀφοῦ πολιτεύθηκε ἐδῶ καλῶς καὶ ὀσίως, μετενόησε γνησίως καὶ ἐξαγόρευσε μὲ πόνο ὅσα λίγοι ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς θεωροῦν ἀμαρτήματα. Διότι ὄντας καθαρὸς καὶ ἔχοντας ἀποκτήσει καθαρὴ καρδιά¹ ἀπὸ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς, τὰ μικρὰ (ὅπως νομίζω μάλιστα τὰ ἐντελῶς μικρὰ) ἀμαρτήματα ὁ ἅγιος ἐκεῖνος καὶ τὰ θεωροῦσε καὶ τὰ ἐξαγόρευε ὡς μεγάλες ἀμαρτίες, καὶ σκεπτόμενος με τὴ χάρη του Θεοῦ, διῆλθε τὴ ζωὴ του παρθένος στὸ σῶμα καὶ ἀγνὸς στὴν καρδιά. Ἀφοῦ δηλαδὴ πέρασε τὴν πύλη τῆς μονῆς καὶ συντάχθηκε με τὸν Χριστό, δὲν μόλυνε τὸν χιτῶνα τῆς σάρκας του ἢ τῆς ψυχῆς του, οὔτε με συνδυασμὸ ἐννοιῶν, οὔτε με συγκατάθεση λογισμῶν, οὔτε με κάποια πράξι, ὅπως μοῦ εἶπε τὴ στιγμή πού καθόμουν κοντὰ στὴν κλίνη του καὶ ἔκλαιγα· 'Τί κλαῖς', λέγει, 'ἀδελφέ; Δὲν ἀρνήθηκα τὴν πίστη πρὸς τὸν Θεό, ἀλλ' ἐλπίζω, τὴν φύλαξα² ὅπως φύλαξα ἐκεῖνον. Καὶ ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἦλθα στὴν

(οὐ καυχώμενος λέγω, ἀλλ' εἰς τὸν Θεὸν θαρρῶν καὶ εἰς τὴν τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν εὐχὴν) σαρκικὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔπραξα. Ἐσθίων δὲ καὶ πίνων, ἐν ἀμελείᾳ διετέλεσα τὰς ἡμέρας μου. Πλὴν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ τὰ πάντα εἰδότος Θεοῦ ἑμαυτὸν 5 ἀνατίθημι, καὶ ὡς ποιήσει μετὰ τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως'.

2 Τί τοίνυν τῶν μεγάλων πατέρων τὰ τελευταῖα ῥήματα καὶ ἀποφθέγματα τοῦ ἡμετέρου πλείω τυγχάνουσι ἀδελφοῦ; Τὴν γὰρ ἀγνείαν αὐτοῦ καὶ παρθενίαν μετὰ παρρησίας ἡμῖν ἐγνώρισε καὶ τὸ τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ πάλιν ἄπτωτον τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ 10 περιεποιήσατο, φυλάττων κἂν τούτῳ τὴν δεσποτικὴν φωνὴν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐντολήν, τὴν λέγουσαν· «ὅταν πάντα ποιήσητε, τότε λέγετε ὅτι, ἀχρεῖοι δοῦλοὶ ἐσμεν· ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιθήκαμεν».

3 Μετὰ δὲ ταῦτα τῷ ἁγίῳ ἡμῶν πατρὶ κατ' ἰδίαν συντετυχη- 15 κῶς, τὰ ὁμοία πενθῶν ὑφηγήσατο αὐτῷ, ἅπερ καὶ αὐτὸν τὸν ἅγιον πατέρα καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐξέστησαν, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἅπαντας τοὺς ἀκηκοότας μετὰ τὴν τελευταίαν ἐκείνου ταῦτα ἐξέπληξαν. Οὐδεὶς γὰρ ἐξ ἡμῶν παρ' ἐκείνῳ τοιοῦτον θησαυρὸν ἀγνείας καὶ παρθενίας ἠλπίζεν ἀποκρύπτεσθαι.

4 Ἀλλὰ γὰρ εἶθ' οὕτω καὶ τὸ ἅγιον καὶ ἀγγελικὸν μέγα σχῆμα ἐπενδυσάμενος, ἐν προθυμίᾳ μεγάλῃ, ἐν πολλαῖς δακρῦν ἐκχύσεσιν, ἐν ἀρραγεῖ πίστει καὶ ἐπιγνώσει τελείᾳ, οὕτω τῇ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ ὁ νεοφώτιστος οὗτος καὶ στρατιώτης νεόλεκτος, ὁ ἔσχατος ἐν τῷ παρόντι βίῳ ὑπὲρ ἡμᾶς εἰσελθὼν καὶ πρῶτος τὴν μα- 25 ταιότητα τοῦ κόσμου καταλιπὼν, πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Δεσπότην ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ ἐξεδήμησε, πένθος ἄπαιστον καταλιπὼν τοῖς τάλαιπώροις ἡμῖν. Ὅταν γὰρ ἐνθυμηθῶ, ἅπερ καὶ ὑμεῖς οἴδατε ὅτι ἐποίουν καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτόν, τὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ ψυχικὴν σπουδάζων ἐγὼ ὁ μάταιος, ὄλωσ ἐξίσταμαι καὶ νοῦν καὶ

3. Λουκᾶ 17,10.

4. Ἔγινε δηλαδὴ μεγαλόσχημος μοναχός.

ἀγία μονή (δὲν τὸ λέγω καυχώμενος, ἀλλὰ ἔχοντας θάρρος στὸν Θεὸ καὶ στήν εὐχή τοῦ ἁγίου μας πατρὸς) σαρκικὴ ἁμαρτία δὲν ἔπραξα. Πέρασα βέβαια τὶς ἡμέρες μου τρώγοντας καὶ πίνοντας μὲ ἀμέλεια. Ὅμως ἐμπιστεύομαι τὸν ἑαυτὸ μου στὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ ποὺ γνωρίζει τὰ πάντα καὶ ὅτι θὰ ἐνεργῆσει σύμφωνα μὲ τὴ δική μου ταπεινότητα'.

2 Τί περισσότερο λοιπὸν ἔχουν τὰ τελευταῖα λόγια καὶ ἀποφθέγματα τῶν μεγάλων πατέρων ἀπὸ τὰ τοῦ δικοῦ μας ἀδελφοῦ; Διότι μᾶς ἔκανε γνωστὴ μὲ παρρησία τὴν ἀγνεία καὶ παρθενία του καὶ διετήρησε μέσα στήν ψυχῇ του πάλι τὸ ἄπτωτο τῆς ταπεινώσεώς του, ἐφαρμόζοντας καὶ σ' αὐτὸ τὴ Δεσποτικὴ φωνὴ ἢ καλύτερα τὴν ἐντολή, ποὺ λέγει: «ὅταν τὰ κάμετε ὅλα, τότε νὰ λέτε, εἴμαστε ἄχρηστοι δούλοι, διότι κάμαμε αὐτὸ ποὺ ὀφείλαμε νὰ κάνομε»³.

3 Μετὰ ἀπὸ αὐτά, ὅταν συναντήθηκε κατ' ἰδίαν μὲ τὸν ἅγιό μας πατέρα, τὰ ἴδια διηγήθηκε μὲ πένθος καὶ σ' αὐτόν, ποὺ προκάλεσαν ἔκπληξη καὶ στὸν ἴδιο τὸν ἅγιο πατέρα καὶ σ' ἐμᾶς τοὺς ἴδιους, καὶ ὄχι μόνο σ' ἐμᾶς, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλους ὅσοι ἄκουσαν αὐτὰ μετὰ τὸ θάνατό του. Διότι κανένας ἀπὸ ἐμᾶς δὲν ἔλπιζε νὰ κρύβεται ἀπὸ ἐκεῖνον τέτοιος θησαυρὸς ἀγνείας καὶ παρθενίας.

4 Ἄλλὰ ἀφοῦ στή συνέχεια ντύθηκε ἔτσι τὸ ἅγιο καὶ ἀγγελικὸ μέγα σχῆμα⁴, μὲ μεγάλη προθυμία, μὲ χύσιμο πολλῶν δακρῶν, μὲ σταθερὴ πίστη καὶ τέλεια ἐπίγνωση, ἔτσι τὴν ἐβδόμη ἡμέρα ἐξεδήμησε πρὸς τὸν Δεσπότη του μὲ ἀνεκκλήλητη χαρὰ⁵ αὐτὸς ὁ νεοφῶτιστος καὶ νεοσύλλεκτος στρατιώτης, ποὺ εἰσῆλθε τελευταῖος ἀπὸ ἐμᾶς στήν παρούσα ζωὴ καὶ ἐγκατέλειψε πρῶτος τὴ ματαιότητα τοῦ κόσμου, ἀφήνοντας σ' ἐμᾶς τοὺς ταλαίπωρους ἄπαστο πένθος. Διότι ὅταν θυμηθῶ ἐκεῖνα ποὺ καὶ σεῖς γνωρίζετε ὅτι ἔκαμνα καὶ ἔλεγα πρὸς αὐτόν, φροντίζοντας γιὰ τὴν ψυχικὴ του σωτηρία ἐγὼ ὁ μάταιος, μένω κατάπληκτος ὀλόκληρος καὶ φλογίζεται ὁ

5. Α' Πέτρ. 1,8.

διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν μου φλογίζομαι, πῶς ἔλαθον ἑμαυτόν, πῶς ἑματαιώθην παιδεύων ἄνδρα, παρ' οὗ μᾶλλον ἐγὼ παιδεύεσθαι ὠφείλον· τὰς γὰρ ἀρετὰς ἐκείνου ἐλαττώματα κρίνων ἐγὼ σφόδρα ἤλγουν καὶ περὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ πεπο-
 5 θημένου μου ἀδελφοῦ ἐσφάδαζον (οὕτω γὰρ πρόπον ἐστὶ μὴ ψεύδεσθαι). Ἐν Χριστῷ καυχῶμαι, χαρᾶ δὲ πάλιν ἀνεκλαλήτω συνέχομαι, ὅτι οὕτω τοῦ τῆδε βίου τὸν ἐμὸν προέπεμψα ἀδελφὸν καὶ ἐν τοιούτοις ἔργοις καὶ πράξεσι κατηξιώθην ἰδεῖν αὐτὸν πρὸς Χριστὸν ἐκδημήσαντα. Οἶδε γὰρ ὁ τῶν ἐννοιῶν ἡμῶν καὶ
 10 τῶν λογισμῶν ἐξεταστὴς Θεός, ὅτι περὶ τούτου πολλὴ σπουδὴ ἐξ ἀρχῆς καὶ μέριμνά μοι ἐγένετο, καὶ πολλὰς δακρῦων ἀφῆκα πηγὰς τούτου γε ἔνεκα. Καὶ ὁ Θεὸς ὁ φιλόανθρωπος οὐ παρεῖδέ μου τοῦ ταλαιπώρου τὴν δέησιν, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ, τῆς εἰς ἀλλήλους, καὶ ταπεινώσει καὶ πίστει, τῇ πρὸς ἡμᾶς, οὕτως ἀπέπτυ
 15 πρὸς οὐρανόν, τὸ σῶμα μόνον καταλιπὼν ἐν ταῖς ἡμαῖς ἀθλίαις χερσί.

5 Ὁρηνοῦντός μου γὰρ καὶ 'Μὴ ἐπιλάθῃ' λέγοντος ἡμῶν, ἀδελφέ· ἤδη γὰρ ἐκλείπεις καὶ καταλιμπάνεις ἡμᾶς', οὕτωςι γαληνῶς προσεφθέγγετο· 'Οὐχί, εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίζω'. Καὶ τοῦτο
 20 τὸ ρῆμα ὕστατον τοῖς καθαρωτάτοις αὐτοῦ χεῖλεσιν ἐξειπὼν, πρὸς Θεὸν ἐξεδήμησεν, οὐχ ἅπαξ τοῦτο εἰπὼν, ἀλλὰ καὶ δῖς. Πρῶτερον ἐμοῦ δηλονότι τὸ 'μὴ ἐπιλάθῃ ἡμῶν' αἰτησαμένου 'ἀδελφέ περιπόθητε', αὐτὸς ἐκ δευτέρου μὴ ἐπιλαθέσθαι ἡμῶν προσεπηγγείλατο. Καὶ τοὺς πόδας ἐξάρας καὶ τὰς χεῖρας τυπώ-
 25 σας σταυροειδῶς ἐν ἀταράχῳ τῆς ψυχῆς καταστήματι καὶ κινήματι, οὕτω τὸν γλυκύτετον ὕπνον ἐν εἰρήνῃ βαθεῖα ἐκοιμήθη καὶ ὕπνωσεν ὕπνον τὸν δικαίοις πρόποντα, πρὸς οὐδὲν τῶν παρόντων προσπάθειαν ἐνδειξάμενος. Οὐτε γὰρ συγγενῶν ἐμνήσθη, οὐτε φίλων ὠνόμασεν ἐν τούτῳ τῷ βίῳ τινά, οὐ περὶ
 30 φθαρτοῦ πράγματος διετάξατο, ἀλλ' ὡς κόπρον ἢ βόρβορον τὰ τῆδε πάντα μισήσας καὶ βδελυξάμενος, οὕτω γυμνὸς πάσης ἐπι-

6. Β' Κορ. 11,31.

7. Α' Πέτρ. 1,8.

8. Β' Κορ. 5,8.

νοῦς καὶ ἡ διάνοια καὶ ἡ καρδιά μου, πῶς μοῦ διέφυγε, πῶς παίδευα ἄσκοπα ἄνδρα, ἀπὸ τὸν ὁποῖο μᾶλλον ἐγὼ ὄφειλα νὰ παιδεύομαι. Διότι κρίνοντας ἐγὼ τὶς ἀρετὲς ἐκείνου ἐλαττώματα, πονοῦσα ὑπερβολικὰ καὶ σφάδαζα γιὰ τὴν ψυχικὴ σωτηρία τοῦ πολυαγαπημένου μου ἀδελφοῦ (διότι ἔτσι εἶναι πρέπον νὰ μὴ ψεύδομαι). Καυχῶμαι⁶ στὸν Χριστό, καὶ κατέχομαι πάλι ἀπὸ ἀνεκλάλητη χαρά⁷, διότι προέπεμψα ἔτσι ἀπὸ τὴν παρούσα ζωὴ τὸν ἀδελφὸ μου καὶ μὲ τέτοια ἔργα καὶ πράξεις καταξιώθηκα νὰ τὸν δῶ νὰ ἔχει ἐκδημήσει πρὸς τὸν Χριστό⁸. Διότι γνωρίζει ὁ Θεός, ὁ ἐξεταστής τῶν ἐννοιῶν μας καὶ τῶν λογισμῶν, ὅτι κατέβαλα γι' αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πολλὴ φροντίδα καὶ μέριμνα, καὶ ἄφησα βέβαια ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νὰ τρέξουν πολλὲς πηγὲς δακρῦων. Καὶ ὁ Θεὸς ὁ φιλόανθρωπος δὲν παρέβλεψε τὴ δέηση ἐμοῦ τοῦ ταλαιπῶρου⁹, ἀλλὰ μὲ τὴν μεταξύ μας ἀγάπη, καὶ τὴν πρὸς ἐμένα ταπεινώση καὶ πίστη, ἔτσι πέταξε πρὸς τὸν οὐρανὸ, ἀφήνοντας στὰ ἄθλια χέρια μου μόνο τὸ σῶμα.

5 Ἐνῶ δηλαδὴ θρηνοῦσα καὶ ἔλεγα 'μὴ μᾶς ξεχάσεις, ἀδελφέ, διότι ἤδη φεύγεις καὶ μᾶς ἀφήνεις', αὐτὰ τὰ λόγια εἶπε μὲ γαλήνη· "Ὁχι, ἐλπίζω στὸν Θεό". Καὶ ἀφοῦ εἶπε τελευταῖον αὐτὸν τὸν λόγο μὲ τὰ καθαρῶτατα χεῖλη του, ἐξεδήμησε πρὸς τὸν Κύριο, λέγοντας αὐτὸ ὄχι μιὰ φορὰ, ἀλλὰ δύο. Δηλαδή, ἀφοῦ πρῶτα τοῦ ζήτησα ἐγὼ καὶ τοῦ εἶπα, 'μὴ μᾶς ξεχάσεις, περιπόθητε ἀδελφέ', αὐτὸς γιὰ δεύτερη φορὰ μοῦ ὑπεσχέθηκε νὰ μὴ μᾶς λησμονήσει. Καὶ ἀφοῦ ἄπλωσε τὰ πόδια του¹⁰ καὶ σταύρωσε τὰ χέρια του μὲ ἀτάραχη κατάσταση καὶ κίνηση τῆς ψυχῆς, ἔτσι κοιμήθηκε μὲ βαθειὰ εἰρήνη τὸν γλυκύτατο ὕπνο καὶ ὕπνωσε ὕπνο ποῦ ἀρμόζει στοὺς δικαίους, χωρὶς νὰ δείξει κανένα ἐνδιαφέρον πρὸς τὰ παρόντα. Διότι οὔτε συγγενεῖς θυμήθηκε, οὔτε ὀνόμασε κανένα φίλο σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, οὔτε ἔδωσε ἐντολὴ γιὰ φθαρτὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ μισώντας καὶ ἀποστρεφόμενος σὰν κοπριά ἦ

9. Ψαλμ. 54,1. 10. Γεν. 49,33.

θυμίας τῶν ὀρωμένων καὶ σχέσεως, πρὸς τὰ νοητὰ μετέβη βασιλεία, ἄξιος ὡς ἀληθῶς οἰκήτωρ καὶ κληρονόμος ἐκείνων γενόμενος. Καὶ εἰκότως· εἰ γὰρ ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐνετείλατο, γεγυμνωμένοι οὖσιν, ἐνδύειν τοὺς ἀδελφούς, πῶσω μᾶλλον ἐκεῖνος ἰμάτιον καὶ σκέπη τῷ γλυκυτάτῳ μοι γενήσεται ἀδελφῷ, τῷ δι' ἐκεῖνον μὲν τὸν κόσμον πάντα καὶ τὰ τοῦ κόσμου ἀποδυσασμένῳ καὶ γυμνῷ πρὸς αὐτὸν ἐκδημήσαντι;

6 Ἄλλὰ τὸν βίον τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν πάντες ἡμεῖς ἀναθεωρήσαντες, μιμησώμεθα, παρακαλῶ, τὴν αὐτοῦ πίστιν, τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ, τὴν ἐξομολόγησιν, τὴν μετάνοιαν, ἵνα καὶ ἡμεῖς πρὸς τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἐξοδὸν ἐρχόμενοι, ἀφόβως καὶ ἀταράχως ὡς ἐκεῖνος, τοῦ μὲν σώματος ἐκδημήσωμεν, πρὸς δὲ τὸν Θεὸν ἀπελθόντες, ἐν αὐτῷ μετ' ἐλπίδων χρηστῶν ἐνδημήσωμεν καὶ καταπαύσωμεν εἰς αἰωνίους σκηνάς, ἔνθα πάντων εὐφραιομένων ἡ κατοικία καὶ ὁ χορὸς τῶν μακαρίων καὶ ἀγίων πατέρων ἡμῶν ἐναυλίζεται.

7 Ἄλλ', ὡ φίλτατε καὶ Θεῷ φιλούμενε, τριπόθητε ἀδελφέ, μέμνησο τῆς ὑποσχέσεως καὶ μὴ ἐπιλάβῃ τῶν τελευταίων καὶ ἡδίστων ἐμοὶ ρημάτων σου, πρεσβεύων ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀδελφῶν σου καὶ παντὸς τοῦ γένους σου. Οἶδας γὰρ ἐν οἴοις ἐσμὲν κακοῖς, αὐτὸς ἐν καλοῖς γενόμενος καὶ πολλοῖς ἀγαθοῖς· ὁ γὰρ τοῦ σκότους ἀπαλλαγείς ἀκριβῶς γινώσκει τῶν ἐν αὐτῷ κρατουμένων τὴν ἀθλιότητα. Ἰκέτευσον οὖν, ἀξιούμεν, καὶ νῦν τὸν Θεὸν ὑπὲρ πάσης σου τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος, ὁ μηδέποτε τινος ἐξαιτουμένου σε παρακούσας, μηδὲ τῆς σῆς ἀναγκαίας τροφῆς τοὺς δεομένους ἀποστερήσας. Δεήθητι ὑπὲρ ἀδελφῶν τῶν τῷ σῷ πόθῳ ἐκκρεμαμένων καὶ τὸν χωρισμὸν στέγειν ἀδυνατούντων καὶ τὸ πένθος ἐπισχεῖν μὴ καρτερούντων, ὅπως

11. Ματθ. 24,36·40.

12. Β' Κορ. 5,8.

βόρβορο ὄλα τὰ πράγματα τοῦ ἐδῶ κόσμου, ἔτσι ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἐπιθυμία καὶ σχέση τῶν ὀρωμένων μετέβηκε πρὸς τὰ νοητὰ βασιλεία, γενόμενος ἄξιος σὰν ἀληθινὸς οἰκήτορας καὶ κληρονόμος ἐκείνων. Καὶ πολὺ σωστά. Διότι ἐάν μᾶς διέταξε ὁ Θεός, ἂν καὶ εἴμαστε γυμνοί, νὰ ντύνομε τοὺς ἀδελφοὺς¹¹, πόσο μᾶλλον ἐκεῖνος θὰ γίνει ἱμάτιο καὶ σκέπη στὸν γλυκύτατό μου ἀδελφό, ὁ ὁποῖος γιὰ χάρη του ἀπαρνήθηκε ὄλον τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου καὶ ἀπεδήμησε γυμνὸς πρὸς αὐτόν;

6 Ἄλλὰ ὄλοι ἐμεῖς, ἀφοῦ ἐξετάσομε τὸν βίον τοῦ ἀδελφοῦ μας, παρακαλῶ νὰ μιμηθοῦμε τὴν πίστη αὐτοῦ, τοὺς ἀγῶνες του, τὴν ἐξομολόγησιν, τὴ μετάνοια, ὥστε καὶ ἐμεῖς νὰ ἐκδημήσομε¹² ἀπὸ τὸ σῶμα χωρὶς φόβο καὶ ταραχὴ ὅπως ἐκεῖνος, ὅταν θὰ φθάσομε στὴν ἐξοδο ἀπὸ τὸ σῶμα μας, καί, ἀφοῦ μεταβοῦμε πρὸς τὸν Θεό, νὰ κατοικήσομε κοντὰ σ' αὐτόν μὲ χρηστὲς ἐλπίδες καὶ ν' ἀναπαυθοῦμε στὶς αἰώνιες σκηνές, ὅπου εἶναι ἡ κατοικία ὄλων τῶν εὐφραينوμένων¹³ καὶ διαμένει ὁ χορὸς τῶν μακαρίων καὶ ἀγίων πατέρων μας.

7 Ἄλλ', ὧ φίλτατε καὶ στὸν Θεὸ ἀγαπημένε, πολυπόθητε ἀδελφέ, θυμήσου τὴν ὑπόσχεσιν καὶ μὴ λησμονήσεις τὰ τελευταῖα καὶ εὐχάριστα σέ ἐμένα λόγια σου, νὰ πρεσβεύεις δηλαδὴ γιὰ μᾶς τοὺς ἀδελφοὺς σου καὶ γιὰ ὄλο τὸ γένος σου. Διότι γνωρίζεις σέ ποιά κακὰ βρισκόμαστε, ἐνῶ ἐσὺ βρίσκεσαι σέ καλὰ καὶ πολλὰ ἀγαθὰ. Αὐτὸς ποὺ ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τὸ σκοτάδι γνωρίζει ἀκριβῶς τὴν ἀθλιότητα ἐκείνων ποὺ κρατοῦνται σ' αὐτό. Ἰκέτευσε λοιπόν, σέ παρακαλοῦμε, καὶ τώρα τὸν Θεὸ γιὰ ὄλη τὴν ἀδελφότητά σου στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἐσὺ ποὺ δὲν παρήκουσες ποτὲ κανέναν ποὺ σοῦ ζήτησε κάτι, οὔτε ἀποστέρησες ἀπὸ τὴν ἀναγκαῖα σου τροφή ὄσους τὴν εἶχαν ἀνάγκη. Παρακάλεσε γιὰ τοὺς ἀδελφοὺς σου, ποὺ εἶναι κρεμασμένοι ἀπὸ τὸν πόθο σου καὶ ἀδυνατοῦν νὰ βαστάξουν τὸν χωρισμὸ καὶ δὲν ἀντέχουν νὰ ὑπο-

13. Ψαλμ. 86,7.

καὶ ἡμᾶς μετὰ σοῦ ἔξεις ὑποδεξάμενος, καὶ σὺν σοὶ σκηνοῶσαι τὸν ὑπεράγαθον Θεὸν ἐξιλέωσαι καὶ τόπον ἡμῖν προετοίμασον ἀναπαύσεως διὰ τῆς ἐντεῦθεν εὐπραξίας ἐξειργασμένον, ἵνα σὺν σοὶ καὶ μετὰ σοῦ, ὡς καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ αὐτόθι συνδια-
 5 γωμεν καὶ συνευφραινώμεθα, καταξιούμενοι οἰκεῖν καὶ βλέπειν τὴν ἄλυπον καὶ μακαρίαν ζωὴν. Καὶ καθάπερ ἡμεῖς, ἀπὸ τοῦ κόσμου σοῦ προσδραμόντος εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν, μονὴν καὶ οἰκίαν προηυτρεπίσαμεν, οὕτω νῦν καὶ σὺ εἰς τὴν ἄρρητον καὶ θείαν καὶ ἄϋλον διαγωγὴν προοδεύσας, ἀσμένως ἡμᾶς ὑπό-
 10 δειξαι, μᾶλλον δὲ προσλαβοῦ καὶ συνόδευσον καὶ συγκοπίασον, ὡς φιλάδελφος ἀδελφός, καὶ τῶν ἐπιχειρούντων παρεμποδίζειν καὶ κωλύειν ἡμῶν τὴν πρὸς σὲ ἄφιξιν ἐλευθέρωσον, μεμνημένος ὅτι καὶ ἡμεῖς τῇ σῇ ἐβοηθήσαμεν καὶ συνεκοπίσαμεν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀδελφότητι. Χρήζομεν γάρ σου μᾶλλον ἄρτι τῆς
 15 συνεργείας ἡμεῖς ἢ τότε σὺ, ὅτε τῶν τοῦ κόσμου δικτύων ὑπεξε-
 ελθεῖν ἐπεχείρησας.

8 Πολλὰ γὰρ τὰ ἡμέτερα ἄχθη, γλυκύτατε ἀδελφέ, ἃ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα βαρύνουσιν, ὧν τὸ πάντων δεινότατον ἢ μόνωσις καὶ ἢ πολλὴ τῶν μεθ' ἡμῶν ἀδελφῶν μέ-
 20 ριμνα, περὶ ἣν με καὶ γινώσκεις ζηλωτὴν μανικώτατον. Ἐγνως γὰρ πάντως ἄρτι τὰ τῆς ἐμῆς πρὸς σὲ διαθέσεως, καὶ ὡς οὐ μισῶν σέ ποτε ἢ βδελυσσόμενος ἐπέπληττον καὶ παντὶ τρόπῳ ταῖς νουθεσίαις ἠσφαλιζόμεν, ἀλλὰ σφόδρα φιλῶν σε καὶ τῷ περὶ σὲ πόθῳ ἀνεנדότως φλεγόμενος. Βλέπεις γὰρ ἄρτι, οἶδα
 25 καλῶς, ὑπεξελθῶν τὸν γνόφον καὶ τὴν ὁμίχλην τούτου τοῦ σώματος, καὶ γυμνὴν ὄρας τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ τὴν γνώμην αὐ-
 τῆς, καθὼς σὺ ὑπάρχεις ἄρτι γυμνὸς τοῦ σώματος. Θεοειδὴς γὰρ γενόμενος, θεοειδέστερον βλέπεις καὶ πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς. Μὴ οὖν ψεύστης τῶν συνθηκῶν φανήσῃ τῶν πρὸς ἡμᾶς, μηδὲ
 30 ἐπιλάθῃ ἀδελφοῦ τοῦ ὑπερβαλλόντως σε ἀγαπήσαντος καί, εἰ

φέρουν τὸ πένθος, ὥστε, ἀφοῦ μᾶς ὑποδεχθεῖς νὰ μᾶς ἔχεις μαζί σου, καὶ ἐξευμένισε τὸν ὑπεράγαθο Θεὸ νὰ σκηνώσομε μαζί σου καὶ προετοίμασε τόπο ἀναπαύσεως¹⁴, κατασκευασμένο ἀπὸ τὴν ἐδῶ εὐπραξία, γιὰ νὰ συζοῦμε καὶ νὰ συνευφραινόμαστε ἐκεῖ μαζί μὲ ἐσένα, ὅπως καὶ στὴν παρούσα ζωὴ, καταξιούμενοι νὰ κατοικοῦμε καὶ νὰ βλέπομε τὴν χωρὶς λύπη μακάρια ζωὴ. Καὶ ὅπως ἐμεῖς, ὅταν ἐσὺ προσῆλθες ἀπὸ τὸν κόσμον εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν, σοῦ προετοιμάσαμε μονὴ καὶ κατοικίαν, ἔτσι τώρα καὶ σύ, ἀφοῦ προόδευσες εἰς τὴν ἄρρητην καὶ θεῖαν καὶ ἄυλην διαγωγὴν, ὑποδέξου μας μὲ χαρὰ, ἢ καλύτερα παράλαβέ μας καὶ συνόδευσέ μας καὶ κοπίασε μαζί μας, ὡς φιλάδελφος ἀδελφός, καὶ ἀπάλλαξε τὴν πρὸς ἐσένα ἄφιξιν ἀπὸ ὅσους ἐπιχειροῦν νὰ μᾶς παρεμποδίζουσιν καὶ νὰ μᾶς κωλύουσιν, ἐνθυμούμενος ὅτι καὶ ἐμεῖς βοηθήσαμε καὶ συγκοπιάσαμε εἰς τὴν ἐδῶ ζωὴν μὲ τὴν ἀδελφότητά σου. Διότι ἔχομε ἀνάγκη περισσότερον ἐμεῖς τώρα ἀπὸ τὴν βοήθειάν σου, παρὰ τότε ἐσὺ, ὅταν ἐπιχείρησες νὰ διαπεράσῃς τὰς παγίδας τοῦ κόσμου.

- 8 Εἶναι πολλὰ τὰ βάρη μας, γλυκύτατε ἀδελφέ, ποὺ βαραινουν τὴν ταπεινὴν μας ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ φοβερώτατον ἀπὸ ὅλα εἶναι ἢ μόνωσις καὶ ἢ πολλὴ μέριμνα τῶν μαζί μὲ ἐμᾶς ἀδελφῶν, γιὰ τὴν ὁποῖαν γνωρίζεις ὅτι εἶμαι μανικώτατος ζηλωτής. Διότι οἰσθησάμην ὅτι τώρα γνώρισες τὰ τῆς διαθέσεώς μου γιὰ ἐσένα καὶ ὅτι ποτὲ δὲν σε ἐπέπληττα ἐπειδὴ σε μισοῦσα ἢ σε βδελυσσόμουν καὶ μὲ κάθε τρόπο σε ἀσφαλίζα μὲ τὰς νοθεσίαις, ἀλλ' ἐπειδὴ πολὺ σε ἀγαποῦσα καὶ φλεγόμουν ἐπίμονα ἀπὸ τὸν πόθον πρὸς ἐσένα. Διότι βλέπεις τώρα, τὸ γνωρίζω καλά, ἀφοῦ ξεπέρασες τὸν γνόφον καὶ τὴν ὁμίχλην αὐτοῦ τοῦ σώματος, καὶ βλέπεις γυμνὴν τὴν ψυχὴν μου καὶ τὴν διάθεσίν της, καθὼς καὶ ἐσὺ εἶσαι τώρα γυμνός ἀπὸ τὸ σῶμα. Διότι, ἀφοῦ ἐγένες θεοειδής, βλέπεις θεοειδέστερα καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ ἐμᾶς. Μὴ λοιπὸν φανεῖς ψεύστης εἰς τὰς συμφωνίας πρὸς ἐμᾶς, οὔτε νὰ λησμονήσῃς τὸν ἀδελφὸν ποὺ σε ἀγάπησε ὑπερβολικὰ καί, ἐὰν δὲν εἶναι τολμηρὸν νὰ τὸ

μη̄ τολμηρὸν εἰπεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὑπὲρ σοῦ τεθεικότος.
Ἄλλὰ δὸς χεῖρα βοηθείας διὰ τῶν εὐπροσδέκτων σου προσευ-
χῶν, ἵνα καταντῆσαι ἀξιοθῶμεν πρὸς σὲ καὶ συνοικῆσαι σοι ἐν
αὐτῷ τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τὴν
5 κατοικίαν ποιούμενοι ἐν αὐτῷ, συναναστρεφόμενοι τῷ ἀφρά-
στῳ φωτὶ ἐν τῇ ἀκηράτῳ ζωῇ, ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ, ἐν τῇ
ἀνεκδιηγῆτῳ δόξῃ τε καὶ λαμπρότητι, τῇ ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ
ἀγίῳ Πνεύματι ὀρωμένη καὶ προσκυνουμένη εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἄμην.

πῶ, πρόσφερε¹⁵ καὶ τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ του γιὰ σένα. Ἄλλὰ δῶσε χέρι βοήθειας μὲ τὶς εὐπρόσδεκτες προσευχές σου, γιὰ ν' ἀξιωθοῦμε νὰ φθάσομε πρὸς ἐσένα καὶ νὰ συγκατοικήσομε μὲ σένα μέσα στὸν ἴδιο τὸν Κύριο καὶ Θεὸ καὶ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστό, κάμνοντας τὴν κατοικία μας μέσα σ' αὐτόν, συναναστρεφόμενοι μὲ τὸ ἄφραστο φῶς στὴν αἰώνια ζωὴ, στὴν ἐνεκλάλητη χαρά¹⁶, στὴν ἀνεκδιήγητη δόξα καὶ λαμπρότητα, ποὺ ἐκπέμπεται ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ προσκυνεῖται στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

---

15. Α' Ἰω. 3,16.

16. Α' Πέτρ. 1,8.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ'

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ

Καὶ διδασκαλία περὶ τῶν λεγόντων, μὴ εἶναι δυνατὸν ἐν
μέσῳ τῶν βιωτικῶν τὸ τέλειον φθάσαι τῶν ἀρετῶν. Καὶ
5 διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καλὸν ἡμᾶς ἀνακηρύττειν εἰς πάντας
τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ γνωρίζειν τοῖς πλησίον ἡμῶν τὴν πρὸς
ἡμᾶς αὐτοῦ εὐσπλαγγνίαν καὶ ἀφατον ἀγαθότητα. Ἐγὼ οὖν, ὡς
ὄρατε, οὐκ ἐνήστευσα, οὐκ ἠγρύπνησα, οὐκ ἐχαμεύνησα, «ἐτα-
10 πεινώθην δὲ καὶ ἔσωσέ με συντόμως ὁ Κύριος», φησὶν ὁ θεῖος
Δαυίδ. Πολλῶ δὲ συντομώτερον εἶπεῖν· «μόνον ἐπίστευσα καὶ
προσελάβετό με ὁ Κύριος». Πολλὰ γὰρ τὰ ἐμποδίζοντα ἡμᾶς
πρὸς τὸ ταπείνωσιν κτήσασθαι, πίστιν δὲ εὐρεῖν οὐδὲν τὸ κωλύ-
όν ἐστίν. Εἰ γὰρ ἀπὸ ψυχῆς θελήσομεν, καὶ ἡ πίστις εὐθέως
15 ἐνήργησε, δῶρον γὰρ ἐστὶ τοῦ Δεσπότης αὐτῆ καὶ φυσικὸν πλεο-
νέκτημα, εἰ καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς ἡμῶν προαιρέσεως καὶ αὐτῆ
ὑπόκειται, καὶ γὰρ καὶ Σκύθαι καὶ βάρβαροι ἀλλήλων τοῖς λόγοις
πιστεύουσιν. Ἄλλ' ἵνα πραγματικῶς δείξω ὑμῖν τὴν τῆς ἐνδιαθέ-
του πίστεως ἐνέργειαν, ἀκούσατε καὶ διήγησιν ὑμῖν διηγήσομαι
20 πρὸς βεβαίωσιν τῶν εἰρημένων, ἣν ἐξ ἀληθινοῦ ἀκήκοα στόμα-
τος.

1. Ψαλμ. 111,6. 115,1.

2. Ψαλμ. 115,1.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ'

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ

Και διδασκαλία για ὅσους λέγουν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ φθάσει κανεὶς στὴν τελειότητα τῶν ἀρετῶν μέσα στὰ βιωτικά.

Και στὴν ἀρχὴ ἐπωφελῆς διήγηση.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καλὸ εἶναι νὰ ἀνακηρύττομε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ σὲ ὅλους καὶ νὰ γνωρίζομε στοὺς πλησίον μας τὴν εὐσπλαγχνία καὶ τὴν ἀπερίγραπτη ἀγαθότητά του πρὸς ἐμᾶς. «Ἐγὼ λοιπόν, ὅπως βλέπετε, δὲν νήστευσα, δὲν ἀγρύπνησα, δὲν κοιμήθηκα κάτω, ὅμως ταπεινώθηκα καὶ μὲ ἔσωσε¹ σύντομα ὁ Κύριος», λέγει ὁ θεῖος Δαβίδ. Καὶ γιὰ νὰ πῶ πολὺ συντομώτερα· «μόνο πίστεψα² καὶ μὲ προσέλαβε ὁ Κύριος»³. Διότι εἶναι πολλὰ ὅσα μᾶς ἐμποδίζουν ν' ἀποκτήσομε τὴν ταπείνωση, ὅμως τίποτε δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ βροῦμε τὴν πίστη. Πράγματι ἐὰν θελήσομε ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ πίστη ἐνεργεῖ ἀμέσως, διότι εἶναι δῶρο τοῦ Δεσπότη καὶ φυσικὸ πλεονέκτημα, ἂν καὶ ὑπόκειται καὶ αὐτὴ στὸ αὐτεξούσιο τῆς προαιρέσεώς μας, ἀφοῦ καὶ οἱ Σκύθες καὶ οἱ βάρβαροι⁴ πιστεύουν στοὺς μεταξὺ τους λόγους. Ἀλλὰ γιὰ νὰ σᾶς δείξω πραγματικὰ τὴν ἐνέργεια τῆς ἐνδιάθετης πίστεως ἀκοῦστε τὴ διήγηση πού θὰ σᾶς διηγηθῶ πρὸς ἐπιβεβαίωση τῶν λεχθέντων, πού τὴν ἔχω ἀκούσει ἀπὸ ἀληθινὸ στόμα.

---

3. Ψαλμ. 26,10.

4. Κολ. 3,11.

- 2 Γεώργιός τις τοῦνομα, νέος τὴν ἡλικίαν ὑπάρχων καὶ αὐτὸς ὡσεὶ ἐτῶν εἴκοσιν, οἰκῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις (ὠραῖος τῷ εἶδει καὶ φαντασιῶδες τό τε σχῆμα καὶ τὸ ἦθος καὶ τὸ βάδισμα κεκτημένος, ὡς ἐκ τούτων καὶ ὑπολή-
5 ψεις πονηρὰς ἔχειν τινὰς εἰς αὐτόν, τοὺς τὸ ἔξωθεν μόνον βλέποντας περικάλυμμα καὶ κακῶς κρίνοντας τὰ ἀλλότρια), ἀγίῳ τινὶ μοναχῷ, ἐν ἐνὶ τῶν τῆς πόλεως μοναστηρίων διάγοντι, γνώριμος κατεστάθη. Καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἀναθέμενος, ἐντολὴν μικρὰν εἰς μόνην ὑπόμνησιν ἔλαβε παρ' αὐτοῦ.
- 3 Ἐζήτησε καὶ βίβλον ὁ νέος λαβεῖν ἐξ αὐτοῦ, τὰ τῆς πολιτείας τῶν μοναχῶν καὶ τὰ τῆς πρακτικῆς αὐτῶν ἀσκήσεως διηγήματα περιέχουσαν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ ὁ γέρων τὴν συγγραφὴν τοῦ μοναχοῦ Μάρκου, τὴν περι πνευματικοῦ νόμου διδάσκουσαν. Ταύτην δὲ ὡς ἐξ αὐτοῦ Θεοῦ σταλεῖσαν ὁ νέος δεξάμενος καὶ ὡς
15 μέγα τι ἐξ αὐτῆς ἐλπίζων καρπώσασθαι, οὕτω μετὰ πόθου καὶ προσοχῆς διήλθε πᾶσαν αὐτήν. Καὶ ἐκ πάντων ὠφεληθεὶς, τρία μόνα κεφάλαια, ἴν' εἴπω, ἐν τῇ αὐτοῦ καρδίᾳ ἐνέπηξε. Καὶ τὸ μὲν ἐν ὑπάρχον τὸ οὕτως αὐταῖς ἐγκείμενον λέξεσι· 'Ζητῶν θεραπείαν, ἐπιμέλησαι τῆς συνειδήσεως καὶ ὅσα λέγει ποιήσον καὶ
20 εὐρήσεις ὠφέλειαν'. Τὸ δὲ ἕτερον· 'Ὁ πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐπιζητῶν, ὁμοίος ἐστὶ δούλῳ ἀργυρωνήτῳ, ὃς ἅμα τῷ ἀγορασθῆναι σὺν ταῖς ὠναῖς καὶ ἐλευθερίαν αὐτῷ γραφῆναι ἐπιζητεῖ'. Τὸ δὲ τρίτον· 'Τυφλός ἐστι κράζων καὶ λέγων «υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με», ὁ προσευχόμενος
25 σωματικῶς καὶ μήπω ἔχων γνῶσιν πνευματικὴν· ὁ ποτὲ δὲ τυφλὸς ἀναβλέψας καὶ ἰδὼν τὸν Κύριον, οὐκέτι υἱὸν Δαυὶδ, ἀλλ' Υἱὸν Θεοῦ ὁμολογήσας, προσεκύνησεν αὐτῷ'.

4α. Αὐτὴ ἡ διήγησις εἶναι παρόμοια μὲ τὴ διήγησις τῆς Κατηχήσεως 16. Ὁ Νικήτας Στηθαῖος τὴν ἔχει συμπεριλάβει παραφραστικῶς στὸν Βίο Συμεῶν, κεφ. 3-6. Γεώργιος βέβαια εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Συμεὼν στὴ νεότητά του.

5. Τὸ βιβλίον ποῦ τοῦ δόθηκε ἦταν τοῦ Μάρκου τοῦ Ἐρημίτη καὶ τοῦ Διαδόχου Φωτικῆς. (Βλ. Θ.Η.Ε. τ. 10).

2 Κάποιος μὲ τὸ ὄνομα Γεώργιος^{4α}, ὄντας νέος στὴν ἡλικία (περίπου εἴκοσι ἐτῶν) καὶ κατοικώντας στὴν Κωνσταντινούπολη στὰ χρόνια τὰ δικά μας, ποὺ ἦταν ὠραῖος στὴ μορφὴ καὶ εἶχε καὶ τὸ ντύσιμο καὶ τὸ ἦθος καὶ τὸ βάδισμα φανταγμένο, ὥστε μερικοὶ νὰ ἔχουν πονηρὲς ὑπόνοιες γι' αὐτόν, αὐτοὶ δηλαδή ποὺ βλέπουν μόνο τὸ ἐξωτερικὸ περικάλυμμα καὶ κατακρίνουν τὰ ξένα), γνωρίσθηκε μὲ κάποιον ἅγιο μοναχό, ποὺ ζοῦσε σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ μοναστήρια τῆς πόλεως. Ἀφοῦ ἀπέθεσε σ' αὐτόν τὰ τῆς ψυχῆς του ἔλαβε ἀπ' αὐτόν μικρὴ ἐντολὴ μόνο γιὰ ὑπόμνηση.

3 Ὁ νέος αὐτὸς ζήτησε νὰ λάβει βιβλίο ἀπ' αὐτόν, ποὺ νὰ περιέχει διηγήματα γιὰ τὴν πολιτεία τῶν μοναχῶν καὶ γιὰ τὴν πρακτικὴ τους ἄσκηση, καὶ ὁ γέροντας τοῦ δίνει τὸ βιβλίο τοῦ Μάρκου τοῦ μοναχοῦ⁵, ποὺ διδάσκει γιὰ τὸν πνευματικὸ νόμο. Ἀφοῦ τὸ ἔλαβε ὁ νέος αὐτὸ σὰν σταλμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ καὶ ἐλπίζοντας ὅτι θὰ κερδίσει ἀπ' αὐτὸ κάτι τὸ μεγάλο, τὸ διάβασε ὀλόκληρο μὲ πόθο καὶ προσοχή. Καὶ ἐνῶ ὠφελήθηκε ἀπὸ ὅλα, τρία μόνο κεφάλαια, θὰ ἔλεγα, φύτευσε στὴν καρδιά του. Τὸ ἓνα⁶ περιεῖχε αὐτὲς τὶς λέξεις: 'Ζητώντας θεραπεία, φρόντισε τὴ συνείδησή σου καὶ κάνε ὅσα λέγει, καὶ θὰ βρεῖς ὠφέλεια'. Τὸ ἄλλο ἔλεγε⁷: "Ὁποῖος ἐπιζητεῖ τὶς ἐνέργειες τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρὶν ἀπὸ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν, εἶναι ὁμοῖος μὲ ἐξαγορασμένον δοῦλο, ποὺ μόλις ἀγορασθεῖ, μαζὶ μὲ τὴν ἀγορὰ ζητεῖ νὰ τοῦ γραφεῖ καὶ ἡ ἐλευθερία'. Καὶ τὸ τρίτο ἔλεγε⁸: 'Τυφλὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κράζει καὶ λέγει «υἱὲ τοῦ Δαβὶδ, ἐλέησέ με»⁹, ποὺ προσεύχεται σωματικὰ καὶ δὲν ἔχει ἀκόμη πνευματικὴ γνώση· ἐνῶ ὁ κάποτε τυφλός, ἀφοῦ ἀνέβλεψε καὶ εἶδε τὸν Κύριο, τὸν προσκύνησε, ἀφοῦ τὸν ὁμολόγησε ὄχι πλέον 'υἱὸ τοῦ Δαβὶδ', ἀλλὰ «Υἱὸ τοῦ Θεοῦ»¹⁰.

6. Βλ. *Περὶ νόμου Πνευματικοῦ* PG. 65,913C.

7. Ὡ. π. π PG. 65,940A.

8. Ὡ. π. π PG. 65,908A.

9. Μάρκ. 10,47-48.

10. Ἰω. 9,35-38.

4 Ταῦτα τοίνυν ἀναγνοὺς ὁ νέος ἐκεῖνος ἐθαύμασε καὶ θαυμά-
 σας ἐπίστευσεν ὅτι τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς συνειδήσεως εὐρήσει ὠφέ-
 λειαν καὶ τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασία τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου
 γινώσεται Πνεύματος καὶ τῇ χάριτι τούτου καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ
 5 τρωθείς, τὸ πρῶτον κάλλος δι' ἐλπίδος ἐζήτει καὶ μὴ φαινόμε-
 νον. Οὐδὲν δὲ ἕτερον ἔπραξεν, ὡς μεθ' ὄρκων μὲ ἐβεβαίωσεν, εἰ
 μὴ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ μικρὰν ἐντολὴν παρὰ τοῦ ἁγίου ἐκείνου
 γέροντος ἐκάστη ἑσπέρα ἐποίει καὶ οὕτως ἐπὶ τῆς κλίνης ἐκάθευ-
 δε. Τῆς συνειδήσεως οὖν λεγούσης αὐτῷ· 'Ποίησον πάντως καὶ
 10 ἑτέρας μετανοίας καὶ ἄλλους ψαλμοὺς πρόσθε, καὶ πλεῖον λέγειν
 τὸ «Κύριε, ἐλέησον», δύνασαι γάρ', ταύτη προθύμως ὑπήκουε
 καὶ ἀδιστακτως, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λεγόμενα, οὕτως ἅπαντα
 ἔπραττε. Καὶ οὐδέποτε ἔκτοτε ἐκοιμήθη ἐλεγχούσης αὐτὸν τῆς
 συνειδήσεως καὶ λεγούσης· 'Τί τοῦτο οὐκ ἐποίησας;'

5 Ταύτη τοιγαροῦν ἐξακολουθῶν ἀπαραλείπτως κάκεινης τὸ
 λέγειν προστιθείσης ὀσημέραι, εἰς ὀλίγας ἡμέρας πολλὴ προσε-
 τέθη ἢ τῆς ἑσπέρας ἀκολουθία. Τὴν γὰρ ἡμέραν οἴκου προΐστατο
 τῶν πατρικίων τινὸς καὶ ἐν τῷ παλατίῳ καθ' ἐκάστην προήρχε-
 το, φροντίζων τῶν τῷ βίῳ ἀρμοζόντων, ὡς ἐκ τούτου μηδενὶ ἀν-
 20 θρώπῳ γινώσκεσθαι τὰ πραττόμενα. Διὸ καὶ δάκρυα καθ' ἑσπέ-
 ραν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κατήρχοντο καὶ συχνότερον ἐπὶ
 τὴν γῆν καὶ ἐπὶ πρόσωπον γονυκλισίας ἐποίει, κεκολλημένους
 ἔχων ἀλλήλοις καὶ ἀμετακινήτους τοὺς πόδας ἐν παραστάσει, εὐ-
 χαί τε παρ' αὐτοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀνεγινώσκοντο ἐμπόνως
 25 καὶ μετὰ στεναγμῶν καὶ δακρύων καί, ὡς παρόντος τοῦ Κυρίου
 σωματικῶς, οὕτω τοῖς ἀχράντοις ποσὶν αὐτοῦ προσέπιπτεν καὶ
 ὡς τυφλὸς ἐλεηθῆναι καὶ ψυχικῶς ἀναβλέψαι ἤτεῖτο. Ὡς δὲ καθ'
 ἑσπέραν ἢ εὐχὴ προσετίθετο, διήρκει μέχρι μεσονυκτίου, μηδό-
 λως ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς χαινομένου ἢ ραθυμοῦντος

4 "Όταν λοιπόν ο νέος εκείνος διάβασε αυτά τα λόγια, θαύμασε και αφού θαύμασε πίστεψε ότι με την επιμέλεια της συνειδήσεως θα βρεῖ ωφέλεια και με την εργασία τῶν ἐντολῶν θα γνωρίσει τὴν ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος και με τὴ χάρη αὐτοῦ θ' ἀναβλέψει νοερῶς και θα δεῖ τὸν Κύριο. Ἄφου λοιπόν πληγώθηκε με τὴν ἀγάπη αὐτοῦ και τὴν ἐπιθυμία¹¹, ζητοῦσε με ἐλπίδα τὸ πρῶτο και μὴ φαινόμενο κάλλος. Ὅπως με βεβαίωσε με ὄρκους, δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνο ἐκτελοῦσε κάθε βράδυ τὴ μικρὴ ἐντολὴ ποῦ τοῦ δόθηκε ἀπὸ τὸν ἅγιο ἐκεῖνο γέροντα και ἔπειτα κοιμόταν ἐπάνω στὴν κλίνη. Ὅταν λοιπόν ἡ συνείδηση τοῦ ἔλεγε, 'Κάνε ὅπωςδῆποτε και ἄλλες μετάνοιες και πρόσθεσε και ἄλλους ψαλμούς, και λέγε περισσότερο τὸ «Κύριε, ἐλέησον», διότι μπορεῖς', υπάκουε σ' αὐτὴν με προθυμία και χωρὶς δισταγμό, σὰν νὰ λεγόταν αὐτὸ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεό· ἔτσι τὰ ἔκαμνε ὅλα. Και ἀπὸ τότε δὲν κοιμήθηκε ποτὲ με τὴ συνείδηση νὰ τὸν ἐλέγχει και νὰ τοῦ λέγει· 'Γιατί δὲν τὸ ἔκανες αὐτό;'

5 Ἀκολουθώντας λοιπόν αὐτὴν χωρὶς παράλειψη και ἐνῶ ἐκείνη ἡμέρα με τὴν ἡμέρα πρόσθετε και ἄλλα λόγια, σὲ λίγες ἡμέρες αὐξήθηκε πολὺ ἡ ἐσπερινὴ ἀκολουθία. Τὴν ἡμέρα βέβαια φρόντιζε τὴν οἰκία κάποιου πατρικίου και μετέβαινε καθημερινὰ στὸ παλάτι, μεριμνώντας για ὅσα ἀρμόζουν στὸν βίο, και για τὸ λόγο αὐτὸ δὲν γίνονταν φανερά τὰ πραττόμενα σὲ κανένα ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ κάθε ἐσπέρα χύνονταν δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια του και ἔκαμνε συχνότερα γονυκλισίες πέφτοντας με τὸ πρόσωπο στὴ γῆ, ἔχοντας κολλημένα και ἀμετακίνητα τὰ πόδια του μεταξύ τους σὲ στάση, και διάβαζε εὐχὲς πρὸς τὴν Θεοτόκο με πόνο, με δάκρυα και στεναγμούς και, σὰν νὰ ἦταν παρῶν ὁ Κύριος σωματικῶς, ἔτσι ἔπεφτε στὰ ἄχραντα πόδια του και ζητοῦσε ὡς τυφλὸς νὰ ἐλεηθεῖ και ν' ἀναβλέψει ψυχικά. Και ἐνῶ ἡ προσευχὴ αὐξανόταν κάθε ἐσπέρα, διαρκοῦσε μέχρι τὸ μεσονύκτιο, χωρὶς καθόλου νὰ κυριεύεται ἀπὸ χάνωση ἢ ἀδιαφορία κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς ἢ γενικά κάποιο μέλος τοῦ

αὐτοῦ ἢ τινος μέλους τῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ κινουμένου τὸ σύνολον μέχρι καὶ περιστροφῆς ὀφθαλμοῦ ἢ ἀναβλέψεως, ἀλλ' οὕτως ἴστατο ἀκίνητος, ὡς στήλη τις ἢ ὡσπερ τις ἀσώματος.

6 Ἰσταμένου οὖν αὐτοῦ ἐν μιᾷ καὶ τὸ «ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ
5 ἁμαρτωλῷ» λαλοῦντος τῷ νοῖ μᾶλλον ἢ τῷ στόματι, ἔλλαμψις
θεία πλουσίως αἴφνης ἐπέφανεν ἄνωθεν καὶ πάντα τὸν τόπον
ἐπλήρωσε. Τούτου δὲ γεγονότος ἠγγόησεν ὁ νεανίας καὶ ἐπελά-
θετο εἰ ἐν οἴκῳ ἦν ἢ ὅτι ὑπὸ στέγην ὑπῆρχε. Φῶς γὰρ μόνον
ἔβλεπε πάντοθεν καὶ οὐδὲ εἰ ἐπὶ γῆς ἐπάτει ἐγίνωσκεν. Οὐδὲ φό-
10 βος ἦν ἐν αὐτῷ τοῦ μὴ πεσεῖν, οὐδὲ κόσμου φροντίς, οὐδέ τι τῶν,
οἷα τοῖς ἀνθρώποις καὶ σῶμα φοροῦσι προσβάλλουσι, τῷ λο-
γισμῷ τότε προσέβαλλεν, ἀλλ' ὄλως φωτὶ ἀῦλῳ συνῶν καὶ τῷ
δοκεῖν αὐτὸς φῶς γενόμενος καὶ παντὸς τοῦ κόσμου ἐπιλαθόμε-
νος, δακρῦων καὶ χαρᾶς ἀνεκφράστου καὶ ἀγαλλιάσεως ἔμπλε-
15 ως ἐγένετο. Εἶτα εἰς οὐρανὸν ἀνῆλθεν ὁ νοῦς αὐτοῦ καὶ ἄλλο φῶς
ἐθεάσατο ὑπὲρ τὸ πλησιάζον τρανότερον. Ἐφάνη αὐτῷ παραδό-
ξως, πλησίον τοῦ φωτὸς ἐκείνου ἰστάμενος, ὁ ρηθεὶς ἅγιος ἐκεῖ-
νος καὶ ἰσάγγελος γέρων, ὁ τὴν ἐντολὴν αὐτῷ καὶ τὴν βίβλον
προχειρισάμενος.

20 Ὡς οὖν ἐγὼ ταῦτα ἤκουσα, ἐλογισάμην καὶ τοῦ ἁγίου τούτου
τὴν πρεσβείαν πολλὰ συνεργήσασαν αὐτῷ καὶ τοῦ Θεοῦ πάλιν
δειῖξαι τῷ νέῳ οἰκονομήσαντος τὸ οἶον ὕψος ἀρετῆς ὁ ἅγιος οὗτος
ἐκέκτητο.

7 Παρελθούσης δὲ τῆς θεωρίας ταύτης καὶ εἰς ἑαυτὸν πάλιν,
25 ὡς ἔλεγεν, ὁ νεανίας γενόμενος, χαρᾷ καὶ ἐκπλήξει συνείχετο καὶ
ἀπὸ καρδίας ἐδάκρυε καὶ τοῖς δάκρυσιν ἢ γλυκύτης συνείπετο.
Τέλος, ἐπὶ τῆς κλίνης ἀνέπεσε καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ ἀλέκτωρ ἐφώ-
νησε καὶ τῆς νυκτὸς τὸ μέσον εἶναι ἐδήλωσε. Καὶ μετ' ὀλίγον αἱ

12. Α' Κορ. 14,14-15.

13. Λουκᾶ 18,13.

σώματός του να κινεῖται, ἀποφευγόμενη ἀκόμα καὶ ἡ περιστροφή ἢ ἡ ἀνάβλεψη τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ἔτσι στεκόταν ἀκίνητος, σὰ κάποια στήλη ἢ σὰν κάποιος ἀσώματος.

6 Κάποτε λοιπόν, ἐνῶ στεκόταν καὶ ἔλεγε μᾶλλον μὲ τὸ νοῦ παρὰ μὲ τὸ στόμα¹² τὸ «Θεέ μου, ἐλέησε ἐμένα τὸν ἁμαρτωλό»¹³, ξαφνικὰ φανερώθηκε ἄνωθεν πλουσίως θεία ἔλλαμψη καὶ πλήρωσε ὅλον τὸν τόπο. Ὅταν ἔγινε αὐτὸ ξέχασε καὶ δὲν θυμόταν ὁ νεανίας ἐὰν βρισκόταν σὲ οἶκο ἢ ἂν βρισκόταν κάτω ἀπὸ στέγη. Διότι ἔβλεπε μόνο φῶς ἀπὸ παντοῦ καὶ δὲν γνώριζε ἐὰν πατοῦσε πάνω στὴ γῆ. Οὔτε φοβόταν μήπως πέσει, οὔτε σκεπτόταν τὰ τοῦ κόσμου, οὔτε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐνοχλοῦν τοὺς ἀνθρώπους πού περιβάλλονται μὲ τὸ σῶμα ἐνοχλοῦσε τότε τὸν λογισμό του, ἀλλὰ καταπλημμυρίσθηκε τελείως ἀπὸ δάκρυα καὶ ἀνέκφραστη χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση¹⁴, ἐπειδὴ συνευρισκόταν μὲ τὸ ἄυλο φῶς καὶ ἐπειδὴ νόμιζε ὅτι ἔγινε ὁ ἴδιος φῶς καὶ λησμόνησε ὅλον τὸν κόσμο. Ἐπειτα ὁ νοῦς του ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ καὶ εἶδε ἄλλο φῶς λαμπρότερο ἀπὸ ἐκεῖνο πού ἦταν πλησίον του. Κατὰ τρόπο παράδοξο τοῦ φάνηκε ὅτι στέκεται πλησίον ἐκείνου τοῦ φωτὸς ὁ ἅγιος ἐκεῖνος καὶ ἰσάγγελος γέροντας πού προαναφέρθηκε, ἐκεῖνος πού τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολὴ καὶ τοῦ παρέδωσε τὸ βιβλίον.

Ὅταν λοιπόν τὰ ἄκουσα αὐτὰ ἐγώ, σκέφθηκα ὅτι συντέλεσε σ' αὐτὸ πολὺ καὶ ἡ πρεσβεία αὐτοῦ τοῦ ἀγίου, καὶ οἰκονόμησε ὁ Θεὸς πάλι νὰ δείξει στὸν νέο ποιό εἶναι τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς πού ἀπέκτησε ὁ ἅγιος αὐτός.

7 Ἀφοῦ πέρασε ἡ θεὰ αὐτὴ καὶ ἦλθε πάλι ὁ νεανίας, ὅπως ἔλεγε, στὸν ἑαυτὸ του, ἦταν κυριευμένος ἀπὸ χαρὰ καὶ ἐκπληξή καὶ δάκρυζε ἀπὸ τὴν καρδιά του καὶ τὰ δάκρυα τὰ ἀκολουθοῦσε ἡ γλυκύτητα. Τέλος ἔπεσε πάνω στὴν κλίνη καὶ τὴν ἴδια ὥρα λάλησε ὁ ἀλέκτορας καὶ φανέρωσε ὅτι εἶναι μεσάνυχτα. Μετὰ ἀπὸ λίγο σήμαναν οἱ ἐκκλησίαι τὸν

14. Λουκᾶ 1,14. Α' Πέτρ. 1,8.

ἐκκλησίαι τὸν ὄρθρον ἐσήμανον, καὶ αὐτὸς ἐξανέστη ψάλλαι κατὰ τὸ σὺνηθες, μηδὲ ἔννοιαν ὕπνου κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα λαβόμενος.

8 Ταῦτα ἐγένοντο ὡς ὁ Θεὸς οἶδεν, ὁ καὶ ποιήσας αὐτὰ ἐν οἷς
5 ἐπίσταται κρίμασι, μηδὲν πλέον τοῦ νέου ἐκείνου ἐργασαμένου, εἰ
μὴ ἄπερ ἠκούσατε, μετ' ὀρθῆς πίστεως καὶ ἀδιστακτοῦ ἐλπίδος.
Μὴ οὖν εἶπη τις πρὸς δοκιμὴν ταῦτα ἐκεῖνον ἐργάσασθαι· οὐδὲ
γὰρ μέχρι λογισμοῦ τοῦτο ἦ εἶπεν ἢ ἐνενόησεν (ὁ γὰρ δοκιμάζων
καὶ ἐκπειράζων πίστιν οὐ κέκτηται), ἀλλὰ πᾶσαν ἄλλην ὁ νεα-
10 νίας ἐκεῖνος ἐμπαθῆ καὶ φιλήδονον ἀπορριψάμενος ἔννοιαν, οὐ-
τως, ὡς ὤμνυε, τὰ παρὰ τῆς ἰδίας λεγόμενα ἐφρόντιζε· συνειδή-
σεως, ὡς ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῦ βίου αἰσθητοῖς πράγμασιν ἀναι-
σθήτως διακειῖσθαι καὶ μηδὲ αὐτὴν τὴν βρῶσιν καὶ πόσιν ἐνηδό-
ως ἢ συχνοτέρως προσίεσθαι.

9 Ἦκούσατε, ἀδελφοί μου, ὅσα ἢ πίστις ἢ εἰς Θεὸν δύναται,
τοῖς ἔργοις βεβαιουμένη; Ἔγνωτε, ὡς οὔτε νεότης ἀπόβλητος
οὔτε γήρας ὠφέλιμον μὴ οὔσης συνέσεως καὶ φόβου Θεοῦ; Ἐμά-
θετε ὅτι οὔτε μέση πόλις ἐμποδίζει ἡμᾶς εἰς τὸ κατέργάζεσθαι
τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἐὰν σπουδαῖοι ὦμεν καὶ διεγυηγευμένοι,
20 οὔτε ἡσυχία ὠφελεῖ ἢ ἀναχώρησις κόσμου, ἐὰν ραθυμῶμεν καὶ
ἀμελῶμεν; Πάντως ἀκούομεν τὸν Δαυὶδ ἅπαντες καὶ θαυμάζο-
μεν καὶ λέγομεν ὅτι εἷς Δαυὶδ καὶ ἄλλος οὐ γέγονε, καὶ ἰδοὺ ἐν-
ταῦθα καὶ τοῦ Δαυὶδ περισσότερον. Ἐκεῖνος γὰρ καὶ παρὰ Θεοῦ
τὴν μαρτυρίαν εἶληφε καὶ προφήτης ἐχρίσθη καὶ βασιλεὺς καὶ
25 Πνεύματος ἁγίου γέγονε μέτοχος καὶ πολλὰς εἶχε τὰς περὶ Θεοῦ
ἀποδείξεις· ἀμαρτήσας οὖν καὶ στερηθεὶς τὴν χάριν τοῦ Πνεύμα-
τος καὶ τὴν προφητείαν ἀφαιρεθεὶς καὶ τῆς συνήθους ὁμιλίας τοῦ
Θεοῦ ἀλλοτριωθεὶς, εἰ ταῦτα πάλιν ἐζήτησε, μνησθεὶς τῆς χάρι-
τος ἧς ἐξέπεσε, τί θαυμαστόν; Οὗτος δὲ μηδὲν τοιοῦτον ἐν νῶ λα-
βόμενός ποτε, ἀλλὰ μόνοις προσκείμενος τοῖς τοῦ κόσμου καὶ

15. Ἰακ. 2,18-22.

16. Ματθ. 12,42. Λουκᾶ 11,31.

ὄρθρο, καὶ αὐτὸς σηκώθηκε νὰ ψάλει, ὅπως συνήθιζε, χωρὶς νὰ εἶχε κοιμηθεῖ ἔστω καὶ λίγο ἐκείνη τῆ νύχτα.

8 Αὐτὰ ἔγιναν ὅπως γνωρίζει ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος καὶ ἔκανε αὐτὰ μὲ τὰ μέτρα ποὺ γνωρίζει, χωρὶς νὰ ἔκανε ὁ νέος ἐκεῖνος περισσότερα, παρὰ μόνο ἐκεῖνα ποὺ ἄκουσε, μὲ ὀρθὴ πίστη καὶ ἀδίστακτη ἐλπίδα. Νὰ μὴ πεῑ λοιπὸν κανεὶς ὅτι ἐκεῖνος τὰ ἔκανε αὐτὰ γιὰ δοκιμὴ· οὔτε μέχρι λογισμοῦ τὸ εἶπε ἢ τὸ σκέφθηκε αὐτὸ (διότι ἐκεῖνος ποὺ δοκιμάζει καὶ ἐκπειράζει δὲν ἔχει ἀποκτήσει πίστη), ἀλλά, ἀφοῦ ὁ νεανίας ἐκεῖνος ἀπέρριψε κάθε ἄλλη ἐμπαθῆ καὶ φιλήδονη σκέψη, τόσο πολὺ φρόντιζε, ὅπως ὀρκιζόταν, γιὰ τὰ λεγόμενα ἀπὸ τὴν συνείδησή του, ὥστε νὰ συμπεριφέρεται μὲ ἀναισθησία πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα αἰσθητὰ πράγματα τοῦ βίου χωρὶς νὰ παίρνει οὔτε καὶ τὴ βρώση καὶ τὴν πόση μὲ ἡδονὴ ἢ συχνότερα.

9 Ἄκουσατε, ἀδελφοί μου, πόσα κατορθώνει ἡ πίστη στὸ Θεὸ ποὺ βεβαιώνεται μὲ ἔργα¹⁵; Ἀντιληφθήκατε ὅτι οὔτε ἡ νεότητα εἶναι ἀπόβλητη οὔτε τὰ γηρατειὰ ὠφέλιμα, ἐὰν δὲν ὑπάρχει σύνεση καὶ φόβος Θεοῦ; Μάθατε ὅτι δὲν μᾶς ἐμποδίζει τὸ κέντρο τῆς πόλεως νὰ ἐκτελοῦμε τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἐὰν εἴμαστε δραστήριοι καὶ ἐπάγρυπνοι, οὔτε ὠφελεῖ ἡ ἡσυχία ἢ ἡ ἀναχώρηση ἀπὸ τὸν κόσμον, ἐὰν δείχνουμε ραθυμία καὶ ἀδιαφορία; Ὅπωςδήποτε ἀκοῦμε ὅλοι καὶ θαυμάζουμε τὸν Δαβὶδ καὶ λέμε ὅτι ἕνας εἶναι ὁ Δαβὶδ καὶ ἄλλος δὲν ὑπῆρξε, καὶ νὰ ἐδῶ βλέπομε κάτι περισσότερο¹⁶ καὶ ἀπὸ τὸν Δαβὶδ. Διότι ἐκεῖνος καὶ τὴ μαρτυρία πῆρε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ κρίσθηκε προφήτης καὶ βασιλιάς καὶ ἔγινε μέτοχος Πνεύματος ἁγίου καὶ εἶχε πολλὰς τὶς ἀποδείξεις γιὰ τὸν Θεό. Τί τὸ θαυμαστὸ δηλαδὴ ἐάν, ἀφοῦ ἀμάρτησε καὶ στερήθηκε τὴ χάρη τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ ἀφηρέθηκε ἡ προφητεία καὶ ἔχασε τὴ συνήθη ὁμιλία μὲ τὸν Θεό, ζήτησε πάλι αὐτά¹⁷, ἀφοῦ θυμῆθηκε τὴ χάρη ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξέπεσε; Αὐτὸς ὅμως ποτὲ δὲν σκέφθηκε μὲ τὸν νοῦ του τίποτε παρόμοιο, ἀλλά,

17. Ψαλμ. 50,12-13.

μόνα βλέπων τὰ πρόσκαιρα καὶ διάνοιαν ἔχων μηδὲν φαντασθεῖσαν τῶν γηϊνῶν ποτὲ ὑψηλότερον (ὡ τῶν κριμάτων σου, Κύριε) μόνον ἤκουσε περὶ τούτων καὶ εὐθέως ἐπίστευσε· καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἔργα τῆ πίστει ἀρμόζοντα ἐπιδείξασθαι, δι' ὧν ἡ ἐκείνου περωθεῖσα διάνοια εἰς οὐρανοὺς ἔφθασε καὶ τὴν Μητέρα Χριστοῦ εἰς συμπάθειαν εἴλκυσε καὶ τῆ ταύτης πρεσβείᾳ τὸ Θεῖον ἐξιλεώσατο καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος ἕως αὐτοῦ κατήγαγε, καὶ αὐτὴ τοῦτον ἕως οὐρανοῦ φθάσαι ἐνίσχυσε καὶ φῶς θεάσασθαι κατηξίωσεν, οὗ πάντες ἐφίενται καὶ ὀλίγοι λίαν ἐπιτυγχάνουσιν.

10 Οὗτος ὁ νέος, ὁ μήτε χρόνοις νηστεύσας πολλοῖς, μήτε ποτὲ χαμευνήσας, μὴ ἐνδυσάμενος τρίχινα, μὴ κόμην ἀποκειράμενος, μὴ κόσμου ἐκστὰς τῷ σώματι, πνεύματι δέ, ἀγρυπνήσας μόνον ὀλίγα, ὑπὲρ τὸν Ἀὐτὸν ἐφάνη, τὸν ἐν Σοδόμοις θρυλούμενον· μᾶλλον δὲ εἰπεῖν ἐν σώματι ἄγγελος, κρατητὸς καὶ ἀκράτητος, βλέπόμενος ἀλλ' οὐ κατεχόμενος, ἄνθρωπος τὸ φαινόμενον καὶ ἄσαρκος τὸ νοούμενον, τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ὀρώμενος καὶ μόνος μόνῳ Θεῷ τῷ πάντα γινώσκοντι ὧν. Διὸ καὶ τῆ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου δύσει τοῦ νοητοῦ φωστῆρος τὸ γλυκὺ τοῦτον διαδέχεται 20 φῶς, προβεβαιοῦν καὶ πιστούμενον τὸ μέλλον αὐτὸν ἀδιάλειπτον διαδέξασθαι φῶς. Καὶ εἰκότως· ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ ζητουμένου ἐξέστησεν αὐτὸν καὶ κόσμου καὶ φύσεως καὶ πραγμάτων ἀπάντων, καὶ ὅλον αὐτὸν τοῦ Πνεύματος καὶ φῶς ἀπειργάσατο· καὶ ταῦτα μέσον πόλεως οἰκοῦντα καὶ οἴκου προνοούμενον δούλων 25 τε καὶ ἐλευθέρων φροντίζοντα καὶ πάντα ποιοῦντα καὶ πράσσοντα ὅσα τῷ βίῳ ἀρμόζουσιν.

11 Ἀλλὰ ἀρκοῦσι ταῦτα καὶ τῷ νέῳ εἰς ἔπαινον καὶ ὑμᾶς κινή-

18. Ἰακ. 2,18.

19. Γεν. 19.

ἐνῶ ἦταν προσκολλημένος μόνο στὰ τοῦ κόσμου καὶ ἔβλεπε μόνο τὰ πρόσκαιρα καὶ ὁ νοῦς του ποτὲ δὲν φαντάστηκε κάτι ὑψηλότερο ἀπὸ τὰ γήινα (πόσο θαυμαστὰ εἶναι τὰ κρίματά σου, Κύριε!), μόνο ἄκουσε γι' αὐτὰ καὶ ἀμέσως πίστεψε, καὶ τόσο πολύ, ὥστε νὰ ἐπιδείξει¹⁸ καὶ ἔργα ποῦ ἀρμόζουν στὴν πίστη, μὲ τὰ ὁποῖα, ἀφοῦ ἔλαβε φτερὰ ἢ διάνοιά του, ἔφθασε στοὺς οὐρανοὺς καὶ τὴ Μητέρα τοῦ Χριστοῦ προσεῖλκυσε σὲ συμπάθεια καὶ ἐξιλέωσε τὸ Θεῖο μὲ τὴν πρεσβεία ἐκείνης καὶ κατέβασε μέχρι τὸν ἑαυτό του τὴ χάρη τοῦ Πνεύματος, καὶ αὐτὴ τὸν ἐνίσχυσε νὰ φθάσει μέχρι τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν ἀξίωσε νὰ δεῖ φῶς, τὸ ὁποῖο ὅλοι ἐπιθυμοῦν καὶ πολὺ λίγοι τὸ κατορθώνουν.

10 Αὐτὸς ὁ νέος, ποῦ οὔτε νήστευσε πολλὰ χρόνια, οὔτε ποτὲ κοιμήθηκε κάτω, οὔτε φόρεσε τρίχινα, οὔτε κούρεψε τὴν κόμη, οὔτε ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν κόσμον μὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ μὲ τὸ πνεῦμα, ἀγρυπνώντας μόνο λίγο, φάνηκε ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Λῶτ, τὸν φημισμένο στὰ Σόδομα¹⁹. ἢ, γιὰ νὰ ποῦμε καλύτερα, ἀποδείχθηκε ἄγγελος μὲ σῶμα, κρατητὸς καὶ ἀκράτητος, βλεπόμενος ἀλλ' ὄχι κατεχόμενος, ἄνθρωπος κατὰ τὸ φαινόμενο καὶ ἄσαρκος κατὰ τὸ νοούμενο, ὀρώμενος ὡς πρὸς ὅλα σὲ ὅλους²⁰ καὶ ὄντας μόνος μόνο μὲ τὸν Θεὸ ποῦ γνωρίζει τὰ πάντα. Γι' αὐτὸ καὶ τὴ δύση τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου διαδέχεται αὐτὸ τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ νοητοῦ φωστήρα, προβεβαιώνοντας καὶ ἐγγυώμενο τὸ ἀδιάλειπτο φῶς ποῦ πρόκειται νὰ τὸ διαδεχθεῖ. Καὶ πολὺ εὐλογα. Διότι ἡ ἀγάπη τοῦ ζητουμένου τὸν ὀδήγησε ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὴ φύση καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα, καὶ τὸν κατεργάστηκε ὅλον τοῦ Πνεύματος καὶ φῶς. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἂν καὶ κατοικοῦσε μέσα στὴν πόλη καὶ διαχειριζόταν οἶκο καὶ φρόντιζε γιὰ ἐλεύθερους καὶ δούλους καὶ ἔκαμνε καὶ ἐνεργοῦσε ὅλα ὅσα ἀρμόζουν στὸν βίον.

11 Ἄλλὰ ἀρκοῦν αὐτὰ καὶ γιὰ ἔπαινον πρὸς τὸν νέο καὶ γιὰ

20. Α' Κορ. 9,22.

σαι εἰς πόθον καὶ μίμησιν αὐτοῦ, ἢ ἔτι βούλεσθε καὶ ἄλλα εἰπεῖν με μείζονα, ἃ οὐδὲ ἡ ἀκοὴ ὑμῶν ἴσως δυνηθῆ παραδέξασθαι; Ὅμως τί τούτου μείζον εὐρήσεται ἢ τί τελειότερον; Πάντως οὐδέν ἐστι μεγαλώτερον ἄλλο, καθὼς ὁ Θεολόγος ἔφη Γρηγόριος· 5 «ἀρχή», φησί, «σοφίας φόβος Κυρίου. Οὐ γὰρ φόβος, ἐντολῶν τήρησις. Οὐ δὲ ἐντολῶν τήρησις, σαρκὸς κάθαρσις, τοῦ ἐπιπροσθοῦντος τῇ ψυχῇ νέφους καὶ μὴ ἐῶντος καθαρῶς ἰδεῖν τὴν θεῖαν ἀκτῖνα. Οὐ δὲ κάθαρσις, ἔλλαμψις. Ἐλλαμψις δὲ πόθου πλήρωσις τοῖς τῶν μεγίστων ἢ τοῦ μεγίστου ἢ ὑπὲρ τὸ μέγα ἐφιεμέ- 10 νοις». Ὡστε ταῦτα εἰπὼν, τέλος ἀτελὲς εἶναι πάσης ἀρετῆς τὸν φωτισμὸν ἐδήλωσε τοῦ Πνεύματος, εἰς ὃν ὁ γενόμενος τέλος μὲν καὶ πέρας τῶν αἰσθητῶν ἀπάντων κατεῖληφε, ἀρχὴν δὲ τῆς τῶν πνευματικῶν εὔρε γνώσεως.

12 Ταῦτα, ἀδελφοί μου, Θεοῦ τὰ θαυμάσια. Διὰ τοῦτο κρυπτο- 15 μένους φανεροῖ τοὺς ἀγίους αὐτοῦ ὁ Θεός, ἵνα οἱ μὲν ζηλῶσι τούτους, οἱ δὲ ἀναπολόγητοι γένωνται, καὶ οἱ θέλοντες ἐν μέσῳ θορύβων εἶναι, ἐν κοινοβίοις τε καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαιίοις ἀξίως πολιτευόμενοι, σῶζονται καὶ μεγάλων παρὰ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ μόνης τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ἀξιοῦνται καλῶν, ὡς ἂν οἱ διὰ ραθυμίαν 20 ἀποτυγχάνοντες μηδὲν ἔχωσι λέγειν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Ἄψευδής γάρ ἐστιν, ἀδελφοί μου, ὁ ἐπαγγειλάμενος σῶζειν ἐκ μόνης τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Ἐλεήσατε οὖν ἑαυτοὺς καὶ ἡμᾶς τοὺς ὑμᾶς ἀγαπῶντας καὶ πολλάκις ὑπὲρ ὑμῶν θρηνοῦντας καὶ δάκρυα χέοντας (τοιούτους γὰρ ἡμᾶς ὁ συμπαθὴς καὶ ἐλεήμων 25 Θεὸς εἶναι παρακελεύεται), καὶ πιστεύσαντες ὀλοψύχως ἐπὶ τὸν Κύριον, ἄφετε γῆν καὶ πάντα ὅσα παρέρχονται, καὶ προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ κολλήθητε αὐτῷ, ὅτι μικρὸν ἔτι καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ

21. Παροιμ. 1,7.

22. Ἐβρ. 11,38.

23. Ψαλμ. 33,5.

νά παρακινήσουν ἐσᾶς σὲ πόθο καὶ μίμησή του, ἢ θέλετε ἀκόμη νὰ πῶ καὶ ἄλλα θαυμαστότερα, πού ἴσως οὔτε ἡ ἀκοή σας θὰ μπορέσει νὰ τὰ παραδεχθεῖ; Ὅμως τί θὰ βρεθεῖ μεγαλύτερο ἀπὸ αὐτὸ ἢ τί τελειότερο; Ὅπως δὲν ὑπάρχει ἄλλο μεγαλύτερο, ὅπως εἶπε ὁ Θεολόγος Γρηγόριος «ἀρχή», λέγει, «τῆς σοφίας εἶναι ὁ φόβος Κυρίου»²¹. Διότι ὅπου ὑπάρχει φόβος, ἐκεῖ ὑπάρχει τήρηση τῶν ἐντολῶν. Καὶ ὅπου ὑπάρχει τήρηση τῶν ἐντολῶν, ἐκεῖ ὑπάρχει κάθαρση τῆς σάρκας ἀπὸ τὸ νέφος πού ἐμποδίζει τὴν ψυχὴ καὶ δὲν ἐπιτρέπει νὰ δεῖ καθαρὰ τὴ θεία ἀκτίνα. Ὅπου πάλι ὑπάρχει κάθαρση, ἐκεῖ ὑπάρχει ἔλλαμψη, καὶ ἡ ἔλλαμψη εἶναι ἐκπλήρωση τοῦ πόθου ἐκείνων πού ἐπιθυμοῦν τὰ μέγιστα ἢ τὸ μέγιστο ἢ τὸ πάνω ἀπὸ τὸ μέγα». Ὡστε λέγοντας αὐτά, δήλωσε ὅτι ὁ φωτισμὸς τοῦ Πνεύματος εἶναι τέλος χωρὶς τέλος γιὰ κάθε ἀρετὴ, στὸν ὁποῖο φθάνοντας κανεὶς ἔφθασε στὸ τέλος καὶ στὴν ἄκρη ὄλων τῶν αἰσθητῶν καὶ βρῆκε τὴν ἀρχὴ τῆς γνώσεως τῶν πνευματικῶν.

- 12 Αὐτὰ, ἀδελφοί μου, εἶναι τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάσια. Γι' αὐτό, ἂν καὶ κρύβονται οἱ ἅγιοι, τοὺς φανερώνει ὁ Θεός, ὥστε ἄλλοι νὰ γίνουν ζηλωτὲς τους, καὶ ἄλλοι νὰ μὴ ἔχουν δικαιολογία. Καὶ ὅσοι θέλουν νὰ ζοῦν μέσα στοὺς θορύβους, σὲ κοινόβια, στὰ ὄρη καὶ σὲ σπήλαια²², ἂν πολιτεύονται ἀξίως σώζονται καὶ ἀξιῶνονται μεγάλων ἀγαθῶν ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀπὸ τὴν πίστη μόνο σ' αὐτόν, ὥστε, ὅσοι ἀποτυγχάνουν ἐξ αἰτίας τῆς ἀδιαφορίας τους, νὰ μὴ ἔχουν τίποτε νὰ ποῦν κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως. Διότι εἶναι ἀψευδής, ἀδελφοί μου, ἐκεῖνος πού ὑποσχέθηκε τὴ σωτηρία μὲ βάση τὴν πίστη μόνο σ' αὐτόν. Ἐλεῆστε λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ ἐμᾶς πού σᾶς ἀγαπᾶμε καὶ πολλές φορές θρηνοῦμε γιὰ ἐσᾶς καὶ χύνομε δάκρυα (διότι ὁ συμπαθὴς καὶ ἐλεήμων Θεὸς μᾶς προτρέπει νὰ εἴμαστε τέτοιοι), καὶ ἀφοῦ πιστέψετε ὀλόψυχα στὸν Κύριο, ἀφῆστε τὴ γῆ καὶ ὅλα ὅσα παρέρχονται, καὶ προσέλθετε πρὸς αὐτόν²³ καὶ προσκολληθεῖτε σ' αὐτόν, διότι λίγο ἀκόμη καὶ θὰ παρέλθει ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ²⁴, καὶ ἔξω

ἡ γῆ παρελεύσεται, καὶ ἐκτὸς ἐκείνου οὐκ ἔστι στάσις, οὔτε πέρας, οὔτε κατάληψις τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν πτώσεως. Ἀχώρητος γὰρ ὁ Θεὸς ὑπάρχει καὶ ἀκατάληπτος· ποῖος οὖν ἔσται τόπος, εἶπέ, εἰ δύνασαι, τῶν ἐκπιπτόντων τῆς βασιλείας αὐτοῦ;

13 Ἐμοὶ θρηνεῖν ἐπέρχεται καὶ τὴν καρδίαν μου δαπανῶμαι καὶ δι' ὑμᾶς τήκομαι, ὅταν ἐννοήσω ὅτι τοιοῦτον Δεσπότην ἔχοντες μεγαλόδωρον καὶ φιλόανθρωπον ὡς διὰ μόνην τὴν πρὸς αὐτὸν πιστὴν τοιαῦτα ἡμῖν χαριζόμενον ἃ καὶ νοῦν ὑπερβαίνει καὶ ἀκοὴν καὶ διάνοιαν καὶ οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ποτὲ ἀνέβη ἀνθρώπου, ἡμεῖς
10 ὥσπερ ἄλογα ζῶα προτιμῶμεν γῆν μόνην καὶ τὰ ἀπὸ γῆς ἡμῖν διὰ πολλὴν εὐσπλαγχνίαν ἀναδιδόμενα εἰς αὐτάρκη χρεῖαν τοῦ σώματος, ἵνα ἐκ τούτων συμμέτρως τρεφόμενοι, καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀνεμποδίστως τὴν πρὸς τὰ ἄνω ποιῆται πορείαν, τρεφομένη καὶ αὐτὴ δηλονότι τὴν νοερὰν τροφήν, τὴν ἐκ Πνεύματος,
15 κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθάρσεως καὶ τῆς ἀναβάσεως.

14 Τοῦτο γὰρ ἄνθρωπος καὶ εἰς τοῦτο ἐκτίσθημεν καὶ διὰ τοῦτο παρήχθημεν, ἵνα ἐνταῦθα μικρὰ εὐεργετηθέντες, διὰ τῆς εὐχαριστίας καὶ τῆς πρὸς Θεὸν εὐνοίας ἐκεῖσε τὰ μείζονα καὶ αἰωνίζοντα ἀπολαύσωμεν. Ἄλλ' οἴμοι, ὅτι περὶ τῶν μελλόντων μηδὲ ὀλίγον φροντίζοντες ἀχαριστοῦμεν καὶ περὶ τῶν ἐν χερσὶν αὐτῶν καὶ ἴσοι δαιμόνων γινόμεθα ἢ καὶ χεῖρονες, εἰ δεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο πλείονος καὶ τῆς τιμωρίας δεόμεθα, ὅσῳ καὶ πλεῖον εὐεργετήθημεν καὶ γνωρίζομεν Θεὸν δι' ἡμᾶς γενόμενον ὡς ἡμεῖς, ἀμαρτίας μόνης ἐκτός, ἵνα τῆς πλάνης ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ
20 καὶ τῆς ἀμαρτίας ἐλευθερώσῃ. Ἀλλὰ τί δεῖ με εἰπεῖν; Πᾶσι τούτοις λόγῳ μόνῳ πιστεύομεν ἀληθῶς, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνούμεθα. Οὐχὶ πανταχοῦ Χριστὸς ὀνομάζεται, ἐν πόλεσιν, ἐν κώμαις, ἐν

24. Ματθ. 24,35.

25. Α' Κορ. 2,9.

26. Ἐβρ. 4,15.

ἀπ' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει στάση, οὔτε τέλος, οὔτε κατάληψη τῆς πτώσεως τῶν ἀμαρτωλῶν. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀχώρητος καὶ ἀκατάληπτος. Πῆς δηλαδὴ ἂν μπορεῖς, ποιός θὰ εἶναι ὁ τόπος ἐκείνων ποὺ ἐκπίπτουν ἀπὸ τῆ βασιλεία του;

13 Μοῦ ἔρχεται νὰ κλαίω καὶ ξεσχίζεται ἡ καρδιά μου καὶ λειώνω γιὰ ἐσᾶς, ὅταν σκεφθῶ ὅτι, ἐνῶ ἔχομε τέτοιοι Δεσπότη μεγαλόδωρο καὶ φιλόανθρωπο, ὁ ὁποῖος μᾶς χαρίζει ἀπὸ μόνη τὴν πίστη πρὸς αὐτὸν τέτοια ἀγαθὰ, ποὺ ὑπερβαίνουν καὶ νοῦ καὶ ἀκοῆ καὶ διάνοια καὶ οὔτε τὰ φαντάσθηκε ποτὲ καρδιὰ ἀνθρώπου²⁵, ἐμεῖς σὰν ἄλογα ζῶα προτιμᾶμε μόνον τὴ γῆ καὶ τὰ ἐξ αἰτίας τῆς πολλῆς εὐσπλαγχνίας πρὸς ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματός μας παραγόμενα ἀπὸ τὴ γῆ, γιὰ νὰ τρεφόμεστε μὲ μέτρο ἀπὸ αὐτά, καὶ νὰ κάμνει ἡ ψυχὴ μας χωρὶς ἐμπόδια τὴν πρὸς τὰ ἄνω πορεία, τρεφομένη καὶ αὐτὴ δηλαδὴ μὲ τὴ νοερὴ τροφή, τὴν προερχόμενη ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, ἀνάλογα μὲ τὸν βαθμὸ τῆς καθάρσεως καὶ τῆς ἀναβάσεως.

14 Διότι αὐτὸ εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ γι' αὐτὸ πλασθήκαμε καὶ γι' αὐτὸ γεννηθήκαμε, ὥστε, ἀφοῦ εὐεργετηθοῦμε ἐδῶ λίγο, ν' ἀπολαύσομε ἐκεῖ μὲ τὴν εὐχαριστία καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ αἰώνια. Ἄλλ' ἀλλοίμονο, διότι, ἐνῶ δὲν φροντίζομε καθόλου γιὰ τὰ μέλλοντα, δείχνομε ἀχαριστία καὶ γιὰ ὅσα ἀπὸ αὐτά ἔχομε στὰ χέρια μας καὶ γινόμαστε ἴσοι μὲ τοὺς δαίμονες ἢ καὶ χειρότεροι, ἐὰν πρέπει νὰ πεῖ κανεὶς τὴν ἀλήθεια. Καὶ γι' αὐτὸ καὶ περισσότερη τιμωρία μᾶς χρειάζεται, τόση, ὅσο περισσότερο εὐεργετηθήκαμε καὶ γνωρίζομε ὅτι ὁ Θεὸς ἔγινε γιὰ ἐμᾶς, σὰν ἐμᾶς, ἐκτὸς μόνον ἀπὸ τὴν ἀμαρτία²⁶, γιὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ νὰ μᾶς ἐλευθερώσει ἀπὸ τὴν ἀμαρτία. Ἄλλὰ γιατί πρέπει νὰ τὰ λέγω αὐτά; Ὅλα αὐτὰ τὰ πιστεύομε πραγματικὰ μόνον μὲ τὸν λόγο, ἐνῶ μὲ τὰ ἔργα τὰ ἀρνούμαστε²⁷. Δὲν διακηρύσσεται παντοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, στὶς πόλεις,

κοινοβίοις καὶ ὄρεσι; Ζήτησον, εἰ δοκεῖ καὶ ἐρεῦνησον ἀκριβῶς, εἰ τηροῦσι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· καὶ μόλις εὐρήσης ἐν χιλιάσιν, ὡς ἀληθῶς, καὶ μυριάσιν ἓνα, τὸν ἔργῳ καὶ λόγῳ Χριστιανὸν ὄντα. Οὐχὶ διὰ τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου εἶρηκεν ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός, 5 «ὁ πιστεύσας εἰς ἐμέ, τὰ ἔγα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κάκεῖνος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει»; Ποῖος οὖν ἐξ ἡμῶν τολμᾷ εἰπεῖν, “Ἔργα Χριστοῦ ἐγὼ ποιῶ καὶ πιστεύω ὀρθῶς εἰς Χριστόν”; Οὐχ ὀρᾶτε, ἀδελφοί, πῶς ἄπιστοι ἔχομεν εὐρεθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καὶ χείρονα τῶν μηδὲ εἰδότεων τὸν Κύριον ὑποστησόμε- 10 θα κόλασιν; Ἀνάγκη γὰρ ἢ ὡς ἀπίστους κατακριθῆναι ἡμᾶς ἢ Χριστόν ψεύστην ἀποδειχθῆναι, ὅπερ ἀδύνατον, ἀδελφοί μου, ἀδύνατον.

15 Ταῦτα δὲ ἔγραψα οὐχὶ κωλύων τὴν ἀναχώρησιν, τὴν δὲ ἐν μέσῳ μᾶλλον τοῦ βίου διαγωγὴν προτρεπόμενος, ἀλλὰ πάντας 15 πληροφορῶν τοὺς ἐντυχάνοντάς τῷδε τῷ διηγήματι, ὅτι ὁ θέλων ποιεῖν τὸν ἀγαθὸν ἐν παντὶ τόπῳ ἐκ Θεοῦ τὸ δύνασθαι ἔλαβεν. Ἄλλως δὲ καὶ μᾶλλον ἢ ὑπόθεσις αὕτη προτρεπτικὴ ὑπάρχει πρὸς ἀναχώρησιν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος, ὁ ἐν μέσῳ τῷ βίῳ στρεφόμε- νος καὶ μηδὲν περὶ ἀποταγῆς ἢ ἀκτημοσύνης ἢ ὑπακοῆς ποτε λο- 20 γισάμενος, οὕτως ἠλεήθη, πιστεύσας ἀπὸ ψυχῆς καὶ τὸν Θεὸν ἐπικαλεσάμενος, πόσων ἀγαθῶν ἐλπίζει μᾶλλον τεύξεσθαι χρῆ τὸς ἅπαντα τὰ τοῦ βίου καὶ πάντας ἅμα καταλιμπάνοντας καὶ αὐτὰς αὐτῶν τὰς ἰδίας ψυχὰς ἐκδιδόντας διὰ τὸν Θεὸν εἰς θάνα- τον, καθὼς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐνετείλατο; Καὶ γὰρ ὁ ἀρξάμενος τὰ 25 καλὰ πράσσειν ἀδιστάκτῳ πίστει καὶ ὀλοψύχῳ προθέσει καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐγγινομένην ὠφέλειαν ἐπαισθάνεσθαι, αὐτὸς ἀφ’ ἑαυτοῦ γινώσεται ὅτι μέγα ἐμπόδιον τοῖς κατὰ Θεὸν ζῆν ἐλομένοις ἢ φροντίς τοῦ κόσμου καὶ ἢ ἐν αὐτῷ διαγωγῇ. Ἡ γὰρ ρηθεῖσα περὶ

στις κωμοπόλεις, στὰ κοινόβια καὶ στὰ ὄρη; Ἀναζήτησε, ἂν θέλεις, καὶ ἐρεύνησε μὲ προσοχή, ἂν τηροῦν τὶς ἐντολές του. Καὶ μόλις θὰ μπορέσεις, πράγματι, νὰ βρεῖς μέσα στὶς χιλιάδες καὶ μυριάδες ἕναν νὰ εἶναι Χριστιανὸς μὲ ἔργα καὶ λόγια. Δὲν εἶπε ὁ Κύριός μας καὶ Θεὸς μὲ τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο, «ὅποιος πίστεψε σὲ ἐμένα, τὰ ἔργα ποὺ κάμνω ἐγὼ θὰ τὰ κάνει καὶ ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ θὰ κάνει»²⁸; Ποιὸς λοιπὸν ἀπὸ ἐμᾶς τολμᾷ νὰ πεῖ, "Ἐγὼ κάμνω ἔργα τοῦ Χριστοῦ καὶ πιστεύω ὀρθῶς στὸν Χριστό"; Δὲν βλέπετε, ἀδελφοί, ὅτι πρόκειται νὰ βρεθοῦμε ἄπιστοι κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως καὶ θὰ ὑποστοῦμε χειρότερη τιμωρία ἀπὸ ἐκείνη ποὺ θὰ ὑποστοῦν ἐκεῖνοι ποὺ δὲν γνώρισαν καθόλου τὸν Κύριο; Διότι εἶναι ἀνάγκη ἢ νὰ καταδικασθοῦμε ἐμεῖς ὡς ἄπιστοι ἢ ν' ἀποδειχθεῖ ψεύστης ὁ Χριστός, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἀδύνατο, ἀδελφοί μου, ἀδύνατο.

- 15 Τὰ ἔγραψα αὐτὰ ὄχι ἐμποδίζοντας τὴν ἀναχώρηση καὶ προτρέποντας ὡς καλύτερη τὴ διαβίωση μέσα στὸν κόσμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ πληροφορήσω ὄλους ὅσους ἀκοῦν αὐτὴν τὴ διήγηση, ὅτι ὅποιος θέλει νὰ κάνει τὸ ἀγαθὸ ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴ δυνατότητα αὐτὴ νὰ τὸ κάνει σὲ κάθε τόπο. Ἄλλωστε ἡ ὑπόθεση αὐτὴ εἶναι μᾶλλον προτρεπτικὴ πρὸς ἀναχώρηση. Διότι, ἂν ἐκεῖνος, ποὺ περιστρέφεται μέσα στὸν κόσμο καὶ δὲν σκέφθηκε ποτὲ τίποτε γιὰ ἀποταγὴ ἢ ἀκτημοσύνη ἢ ὑπακοή, ἐλεήθηκε τόσο, ἐπειδὴ πίστεψε μὲ τὴν ψυχὴ του καὶ ἐπικαλέσθηκε τὸν Θεό, πόσα περισσότερα ἀγαθὰ πρέπει νὰ ἐλπίζουν ὅτι θὰ ἐπιτύχουν, ὅσοι, ἐγκαταλείποντας ὅλα τὰ τοῦ βίου καὶ ὄλους μαζί, παραδίδουν καὶ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ τους γιὰ τὸν Θεὸ στὸ θάνατο, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς παρήγγειλε; Διότι πράγματι ὅποιος ἄρχισε νὰ πράττει τὰ καλὰ μὲ ἀδίστακτη πίστη καὶ ὀλόψυχη πρόθεση καὶ νὰ αἰσθάνεται τὴν ὠφέλεια ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ αὐτὰ, αὐτὸς θὰ γνωρίσει ἀπὸ μόνος του, ὅτι μέγα ἐμπόδιο, σὲ ὅσους προτιμοῦν νὰ ζοῦν κατὰ Θεό, εἶναι ἡ μέριμνα τοῦ κόσμου καὶ ἡ διαβίωση μέσα σ' αὐτόν. Διότι ἡ ὑπόθεση ποὺ ἀναφέρθηκε γιὰ τὸν νέο αὐτόν καὶ

τοῦ νέου τούτου ὑπόθεσις θαυμαστή τέ ἐστι καὶ παράδοξος καὶ οὐδὲ εἰ ἐν ἄλλῳ τινὶ τοιοῦτόν τι γεγένηται ἠκούσαμεν. Εἰ δὲ καὶ γέγονεν ἐν τισιν ἢ γενήσεται, εἰ μὴ ἐκ τοῦ κόσμου συντόμως ὑποχωρήσουσιν, ἐκπεσεῖν τοῦ τοιοῦτου καλοῦ γινωσκέτωσαν, ἐπει-
5 δὴ καὶ τοῦτο ἐξ ἐκείνου τοῦ νέου μεμάθηκα ἀκριβῶς.

16 Μοναχῶ γὰρ γεγονότι ὕστερον ἐνέτυχον, τρίτον ἔτος ἢ καὶ τέταρτον ἐν τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ διατελοῦντι καὶ τὸν τριακοστὸν δεῦτερον τῆς ἡλικίας τοῦ σώματος αὐτοῦ χρόνον ἄγοντι. Ἀκριβῶς γὰρ αὐτὸν ἐγίνωσκον, ὡς φίλον μου ὄντα καὶ συνανάτροφον,
10 διὸ καὶ προσθεὶς ὑφηγήσατό μοι ταῦτα· “Ὅτι μετὰ τὴν θαυμα-
στὴν ἐκείνην ἀλλοίωσιν καὶ τὴν εἰς ἐμὲ ὑπὲρ ἄνθρωπον γενομέ-
νην ἀντίληψιν οὐ πολλαί’, φησὶν, ἡμέραι διεληλύθησαν καὶ συνε-
χεῖς μοι τοῦ βίου ἐπέπεσον πειρασμοί, ὑφ’ ὧν καὶ ἐμαυτὸν ἐώ-
ρων πρὸς κρυπτὰς ἐργασίας ἐμποδιζόμενον καὶ τοῦ καλοῦ κατὰ
15 μικρὸν ὕστερούμενον, καὶ ἐγλιχόμεν ἔξω τοῦ κόσμου γενέσθαι
παντὸς καὶ κατὰ μόνας ἐκζητεῖν τὸν ὀφθέντα μοι· τούτου γὰρ χά-
ριν καὶ πέπεισμαι, ἀδελφέ, ὅτι ὄλωσ φανῆναί μοι εὐδόκησεν, ἵνα
πρὸς ἑαυτὸν με τὸν ἀνάξιον ἐφελκύσῃται καὶ παντὸς τοῦ κόσμου
ἀποχωρήσῃ με. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ποιῆσαι συντόμως οὐκ ἴσχυσα,
20 κατὰ μικρὸν μικρὸν πάντων τῶν προλεχθέντων ἐπιλαθόμενος,
εἰς παντελῆ κατήντησα σκότωσιν, ὥστε μὴ μεμνήσθαι μέ τινος
μικροῦ ἢ μεγάλου μέχρι ψιλῆς ἐννοίας ποτέ, ἐξ ὧνπερ προείρη-
κα. Εἰς πλείονα δὲ μᾶλλον κακὰ ὑπὲρ τὰ συμβάντα μοι πρώτην
περιέπεσον καὶ οὕτω διεκείμην, ὡς μηδὲ ἐννοήσας ποτέ ἢ ἀκού-
25 σας τὰ ἅγια ρήματα τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἅγιον ἐκεῖνον, τὸν
τότε με ἐλεήσαντα καὶ τὴν μικρὰν μοι ἐντολὴν δεδωκότα καὶ τὴν
ρηθεῖσαν βίβλον ἐξαποστείλαντα, ὡς ἓνα τῶν τυχόντων ἀνθρώ-
πων ἔβλεπον καὶ οὐδὲ ψιλὴν ἐννοίαν περὶ τῶν ὀραθέντων μοι δι’
αὐτὸν ἐλάμβανον. Ταῦτα δέ, φησί, λέγω σοι, ἵνα μάθῃς ἀκριβῶς
30 εἰς οἶον ἀπωλείας βόθρον ἐκ ραθυμίας κατηνέχθην ἐγὼ ὁ ἄθλιος

θαυμαστή εἶναι καὶ παράδοξη καὶ οὔτε ἀκούσαμε νὰ ἔγινε σὲ ἄλλον κάτι τέτοιο. Ἐὰν ὁμως καὶ ἔγινε σὲ μερικοὺς ἢ θὰ γίνε, ἐὰν δὲν ἀποχωρήσουν σύντομα ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ ξέρουν καλὰ ὅτι θὰ ἐκπέσουν ἀπὸ τὸ καλὸ αὐτό, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ τὸ ἔμαθα ἀκριβῶς ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν νέο.

- 16 Πραγματικὰ τὸν συνάντησα ἀργότερα, ὅταν ἔγινε μοναχός, ἐνῶ βρισκόταν τρία ἢ τέσσερα ἔτη στὴ μοναστικὴ πολιτεία καὶ διῆγε τὸν τριακοστὸ δεῦτερο χρόνο τῆς ἡλικίας τοῦ σώματός του. Τὸν γνώριζα καλὰ αὐτόν, ἐπειδὴ ἦταν φίλος μου καὶ σύντροφός μου, γι' αὐτὸ καὶ συγκατατέθηκε νὰ μοῦ διηγηθεῖ αὐτά: 'Μετὰ τὴ θαυμαστὴ ἐκείνη ἀλλοίωση καὶ τὴν ἀποκάλυψη ποὺ ἔγινε ὑπὲρ ἄνθρωπο σ' ἐμένα, δὲν πέρασαν', λέγει, 'πολλὲς ἡμέρες καὶ ἔπεσαν ἐπάνω μου συνεχεῖς πειρασμοὶ τοῦ βίου, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἔβλεπα τὸν ἑαυτό μου νὰ ἐμποδίζεται πρὸς τὶς κρυπτὲς ἐργασίες καὶ νὰ στερεῖται σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸ καλὸ, καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ βρεθῶ ἔξω ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον καὶ μέσα στὴ μοναξιά νὰ ψάξω νὰ βρῶ ἐκεῖνον ποὺ μοῦ ἐφανίσθηκε· διότι εἶμαι πεπεισμένος, ἀδελφέ, ὅτι γι' αὐτὸ θέλησε νὰ μοῦ φανερωθεῖ τελείως, γιὰ νὰ ἐλκύσει ἐμένα τὸν ἀνάξιο πρὸς τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ μὲ ἀποχωρίσει ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν μπόρεσα νὰ τὸ κάνω αὐτὸ σύντομα καὶ λησμονοῦσα σιγὰ σιγὰ ὅλα τὰ προλεχθέντα, κατάντησα σὲ πλήρη σκότωση, ὥστε νὰ μὴ θυμᾶμαι τίποτε μικρὸ ἢ μεγάλον μέχρι τῆς παραμικρῆς ἐννοίας κάποτε, ἀπὸ ὅσα προανέφερα. Περιέπεσα μᾶλλον σὲ περισσότερα κακὰ ἀπὸ ὅσα συνέβηκαν πρὶν καὶ βρισκόμουν σὲ τέτοια κατάσταση, σὰν νὰ μὴν ἐνόησα ποτὲ ἢ νὰ ἄκουσα τὰ ἅγια λόγια τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἅγιον ἐκεῖνο, ποὺ μὲ ἐλέησε τότε καὶ μοῦ ἔδωσε τὴ μικρὴ ἐντολὴ καὶ μοῦ ἀπέστειλε τὸ βιβλίον ποὺ προαναφέρθηκε, τὸν ἔβλεπα σὰν ἕνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν ἔκαμνα γι' αὐτόν οὔτε ἀπλῆ σκέψη σχετικὰ μὲ τὰ ὅσα μοῦ φανερώθηκαν. Αὐτὰ', λέγει, 'σοῦ τὰ λέγω, γιὰ νὰ μάθεις ἀκριβῶς σὲ ποιὸ βόθρον ἀπώλειας κατέπεσα ἀπὸ ραθυμία ἐγὼ ὁ ἄθλιος καὶ νὰ θαυμάσεις

καὶ τοῦ Θεοῦ θαυμάσης καὶ ἐκπλαγῆς τὴν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἐμὲ
γενομένην ἀγαθότητα ἄφατον.

17 Καὶ γάρ, οὐκ οἶδ' ὅπως εἶπω, ἀγνώστως οὕτως ἐν τῇ ταλαι-
πώρῳ καρδίᾳ μου ἢ πρὸς τὸν ἅγιον γέροντα ἀγάπη καὶ πίστις
5 διέμενε, δι' ἣν, ὡς οἶμαι, μετὰ τὴν τοσοῦτων χρόνων παρέλευσιν
ὁ Θεὸς ὁ φιλόανθρωπος ταῖς ἐκείνου εὐχαῖς ἐλέησας με, δι' αὐτοῦ
με πάλιν ἐκ τῆς πολλῆς πλάνης καὶ τοῦ βυθοῦ τῶν κακῶν ἐξαρ-
πάσας ἐρρύσατο. Οὐ γὰρ ἀπέστην τελείως ἐξ αὐτοῦ ὁ ἀνάξιος,
ἀλλὰ καὶ γινόμενα ἐξηγόρευον καὶ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, ὅτε ἐν τῇ
10 πόλει ἐτύγχανον, ἀπηρχόμην συχνότερον, εἰ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐ-
τοῦ ὁ ἀσυνείδητος οὐκ ἐφύλαττον. Νυνὶ δέ, καθάπερ ὄρας, τὰ
πολλὰ τῶν ἀμαρτημάτων μου πλήθη παριδὼν ὁ εὖσπλαγχνος
Κύριος καὶ μοναχόν με γενέσθαι παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀγίου γέροντος
ὠκονόμησε καὶ μετ' αὐτοῦ συνεῖναί με διηνεκῶς, τὸν ἐπ' ἀλη-
15 θείας ἀνάξιον, κατηξίωσε. Κόπῳ τοίνυν πολλῶ καὶ πλείοσι δά-
κρυσιν καὶ ἀκριβεῖ ξενιτείᾳ καὶ τελείᾳ ὑπακοῇ καὶ ἐκκοπῇ παντε-
λεῖ τοῦ οἰκείου θελήματος καὶ πολλοῖς ἄλλοις σκληροτάτοις ἐπι-
τηδεύμασί τε καὶ πράξεσιν, ἀκατασχέτῳ καὶ ἀνευδότηῳ δρόμῳ
πορευομένου μου, μικρὰν μὲν καὶ ὀλίγην ἀμυδρῶς πως ἀκτῖνα
20 τοῦ γλυκυτάτου καὶ θείου ἐκείνου φωτὸς ἰδεῖν καὶ αὐθις ἠξίωμαι,
τοιαύτην δὲ θεωρίαν, οἶαν τότε ἐώρακα, οὐδέπω μέχρι τοῦ νῦν
ἠξιώθην θεάσασθαι'.

18 Ταῦτα οὖν δακρῦων ἐλάλει μοι καὶ τούτων ἕτερα πλείονα.
'Εγὼ δὲ ὁ ταλαίπωρος τῶν ἀγίων ἐκείνου ρημάτων ἐπακροασά-
25 μενος καὶ ὄλον ὄντα τῆς θείας ἐμπλεων χάριτος στοχασάμενος
καὶ ἀληθῆ σοφόν, εἰ καὶ μὴ λόγον εἶχε σοφίας τῆς ἐξωθεν, οὐ μόνον
δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀκριβῆ κεκτημένον τὴν
εἶδῃσιν ἐκ πρακτικῆς γνώσεως, εἰπεῖν μοι αὐτὸν παρεκάλεσα
πῶς τοιαῦτα ἢ πίστις ἐνεργεῖν θαυμάσια πέφυκε, καὶ διδασκα-
30 λίας τρόπῳ ἐγγράφως ταῦτα ἐκθέσασθαι μοι. Ὁ δὲ καὶ λέγειν

καὶ νὰ ἐκπλαγεῖς γιὰ τὴν ἀπερίγραπτη ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ποὺ δείχθηκε σ' ἐμένα μετὰ ἀπὸ αὐτά.

17 Πράγματι λοιπόν, δὲν γνωρίζω πῶς νὰ τὸ πῶ, μὲ κάποιον ἄγνωστο τρόπο διέμενε ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πίστη πρὸς τὸν ἅγιο γέροντα μέσα στὴν ταλαίπωρη καρδιά μου, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας, ὅπως νομίζω, ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς μὲ ἔσωσε μετὰ τὴν παρέλευση τόσων χρόνων, ἀφοῦ μὲ ἐλέησε μὲ τὶς εὐχὲς ἐκεῖνου καὶ μὲ ἄρπαξε ἀπὸ τὴ μεγάλη πλάνη καὶ τὸν βυθὸ τῶν κακῶν πάλι μέσω αὐτοῦ. Διότι δὲν ἀπομακρύνθηκα τελείως ἀπ' αὐτὸν ὁ ἀνάξιος, ἀλλὰ καὶ τὰ γινόμενα ἐξομολογούμεν καὶ στὸ κελλί του, ὅταν βρισκόμουν στὴν πόλη, πῆγαινα συχνότερα, ἂν καὶ δὲν φύλαγα ὁ ἀσυνείδητος τὶς ἐντολές του. Τώρα ὅμως, ὅπως βλέπεις, ἀφοῦ παρέβλεψε ὁ εὐσπλαγχνος Κύριος τὰ πολλὰ πλήθη τῶν ἁμαρτημάτων μου καὶ οἰκονόμησε νὰ γίνω μοναχὸς ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἅγιο γέροντα καί, ἐμένα τὸν πραγματικῶς ἀνάξιο, μὲ καταξίωσε νὰ βρισκομαι συνεχῶς μαζί του. Πορευόμενος λοιπόν τὸν ἀσταμάτητο καὶ ἀμετάτρεπτο δρόμο μὲ πολὺν κόπο καὶ περισσότερα δάκρυα καὶ πραγματικὴ ξενιτεὶά καὶ μὲ τέλεια ὑπακοή καὶ παντελεῖ ἐκκοπή τοῦ δικοῦ μου θελήματος καὶ μὲ πολλὰ ἄλλα σκληρότατα ἐπιτηδεύματα καὶ πράξεις, ἀξιῶθηκα καὶ πάλι νὰ δῶ ἀμυδρῶς μιὰ κάποια μικρὴ καὶ λίγη ἀκτίνα ἀπὸ τὸ γλυκύτερο καὶ θεῖο ἐκεῖνο φῶς, τέτοια ὅμως θεωρία, ποὺ εἶδα τότε, ποτὲ μέχρι τώρα δὲν ἀξιῶθηκα νὰ δῶ'.

18 Αὐτὰ λοιπόν μοῦ ἔλεγε δακρῦζοντας καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐτά. Ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος τότε, ἀφοῦ ἄκουσα τὰ ἅγια ἐκεῖνα λόγια καὶ στοχάστηκα ὅτι εἶναι ὄλος πλήρης ἀπὸ θεία χάρη καὶ ἀληθῆς σοφός, ἂν καὶ δὲν εἶχε λόγο κοσμικῆς σοφίας, καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶχε ἀκριβῆ πληροφόρηση καὶ γιὰ τὰ πράγματα αὐτὰ ἀπὸ πρακτικὴ γνώση, τὸν παρακάλεσα νὰ μοῦ πεῖ, πῶς συμβαίνει νὰ ἐνεργεῖ ἡ πίστη τέτοια θαυμάσια, καὶ νὰ μοῦ ἐκθέσει γραπτῶς αὐτὰ μὲ τρόπο διδασκαλίας. Αὐτὸς ἄρχισε καὶ νὰ λέγει καὶ δὲν ἀπέφυγε νὰ γράφει τὰ λεγόμενα, τὰ ὁποῖα, γιὰ νὰ μὴ μα-

ἀπήρξατο καὶ τὰ λεγόμενα γράφειν οὐκ ὤκνησεν, ἃ καί, ἵνα μὴ τὸν λόγον μηκύνωμεν, ἐν ἄλλοις ἀνεταξάμεθα εἰς τράπεζαν εὐφροσύνης, τοῖς μετὰ πίστεως τῶν γεγραμμένων ἐπιβατεύουσι.

19 Διὰ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, δράμωμεν
 5 ἐμπόνως καὶ ἡμεῖς τὸν δρόμον τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ
 πρόσωπα ἡμῶν οὐ μὴ καταισχυρθῆ. Ἄλλ' ὥσπερ παντὶ τῷ
 κρούοντι ἐπιμόνως ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ δί-
 δωσι τῷ αἰτοῦντι Πνεῦμα εὐθές καὶ πανάγιον, καὶ οὐκ ἔστιν τὸν
 ὀλοψύχως ζητοῦντα μὴ εὐρεῖν καὶ πλουτῆσαι τὸν πλοῦτον τῶν
 10 χαρισμάτων αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐντροφήσετε τῶν ἀπορρήτων
 αὐτοῦ ἀγαθῶν, ὧν ἠτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, νῦν μὲν ἐκ μέ-
 ρους καὶ μετὰ σοφίας τῆς κρείττονος, ἐν δὲ τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι
 ὀλοκλήρως μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων ἐν Χριστῷ Ἰη-
 σοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 15 Ἀμήν.

κρύνω τὸν λόγο, καὶ σὲ ἄλλους πρόσφερα ὡς τράπεζα εὐφροσύνης, σ' ἐκείνους πὺ ἐπιδίδονται μὲ πίστη στὰ γραμμένα.

- 19 Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ, ἀδελφοὶ ἐν Χριστῶ, νὰ τρέξομε μὲ κόπο καὶ ἐμεῖς στὸν δρόμο τῶν ἐντολῶν²⁹ τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν θὰ ντροπιασθοῦν τὰ πρόσωπά μας³⁰. Ἄλλ' ὅπως στὸν καθένα πὺ κρούει μὲ ἐπιμονὴ ἀνοίγει τὶς πύλες τῆς βασιλείας του καὶ δίνει σὲ ὅποιον ζητεῖ Πνεῦμα εὐθὲς καὶ πανάγιο³¹, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ ὅποιος ζητᾷ ὀλόψυχα νὰ μὴ βρεῖ³² καὶ νὰ πλουτίσει τὸν πλοῦτο τῶν χαρισμάτων του, ἔτσι καὶ σεῖς θ' ἀπολαύσετε τὰ ἀπόρρητα αὐτοῦ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἐτοίμασε γιὰ ὄσους τὸν ἀγαποῦν³³, τώρα βέβαια ἐν μέρει³⁴ καὶ μὲ σοφία ἀνώτερη, ἐνῶ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα ἐξ ὀλοκλήρου μαζὶ μὲ ὄλους τοὺς ἀπὸ τοὺς αἰῶνες ἀγίους, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

---

29. Ψαλμ. 118,32.

30. Ψαλμ. 33,5.

31. Ψαλμ. 50,12. Λουκᾶ 11,13.

32. Ματθ. 7,7-8. Λουκᾶ 11,9-10.

33. Α' Κορ. 2,9.

34. Α' Κορ. 13,12.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ'

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΒΟΥ ΘΕΟΥ

Και ὁποῖον ἀγῶνα ἔχει ψυχῆς καὶ πόνον καρδίας ὁ μετὰ
συντετριμμένου τοῦ πνεύματος μετανοῶν. Καὶ τίνα εἰσὶν ἃ
5 λέγει καὶ πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Κύριον εὐχετε.

1 Ἄκούσατέ μου τῶν λόγων, υἱοὶ μου ἔσχατοι, ἀγαπητοὶ μου,
περιποίητοί μου, ἀκούσατέ μου, εἰ ἀληθῶς ὡς πατέρα ποθεῖτέ
με καὶ ζητεῖτέ με. Ποῖος τῶν ἀνθρώπων, φαρμάκῳ πληγεὶς τὴν
καρδίαν αὐτοῦ καὶ ἀλγῶν καὶ κοπτόμενος πόνῳ σφοδρῶ τὰ ἐν-
10 τὸς αὐτοῦ, τραυμάτων μικρῶν δέρματος σώματος αὐτοῦ φρον-
τίσει ἢ μελήσει αὐτῷ περὶ τούτων; Ὁ γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
κρυπτὸς πόνος καλύψει πάντα πόνον ἢ κνησμονήν, γινομένην
ἐπὶ δερματίδα σώματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ συνοχῆς τῆς καρδίας αὐ-
τοῦ οὐκ ἀφίεται διαβλέψαι καὶ ἰδεῖν τὰ ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ,
15 ἀλλὰ πόνῳ καὶ ὀδύνη ἀφορήτῳ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπιλανθάνε-
ται τῶν πληγῶν, τῶν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ
ταῖς χερσὶν αὐτοῦ διαρρήξει καὶ τοῖς ὄνυξιν αὐτοῦ τῶν χειρῶν
τὰ τραύματα τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐπιζάνη. Ἐπιλάθεται δὲ καὶ
γονέων καὶ φίλων αὐτοῦ καὶ ἐπὶ πάντα ἄνθρωπον οὐκ ἀτενίσει
20 τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐδὲ ἐπιστραφήσεται ἀσπηρῶ τῷ προσώπῳ
ἐπὶ ἄνθρωπον καταρώμενον αὐτόν. Οὐ φροντίσει κτημάτων ἢ
πραγμάτων αὐτοῦ, καταλείψει τὸν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς διαρπαγὴν
τοῖς βουλομένοις. Ἄρτον ἡδέως οὐ φάγεται, ἐμπέπλησται γὰρ
πικρίας. Οἶνον ἡδέως οὐ πίνεται, πόνος γάρ ἐστιν εἰς κόρον

ΛΟΓΟΣ ΚΓ'

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΒΟΥ ΘΕΟΥ

Ἐπίσης τί λογιῆς ἀγώνα ψυχῆς καὶ πόνο καρδιᾶς ἔχει ἐκεῖνος ποὺ μετανοεῖ μὲ συντριμμένο πνεῦμα¹, καὶ ποιά εἶναι ἐκεῖνα ποὺ λέγει καὶ προσεύχεται πρὸς τὸν φιλόανθρωπο Κύριο.

1 Ἔσχατοι υἱοὶ μου, ἀγαπητοὶ μου καὶ ὀλοπρόθυμοι στὶς ὑπηρεσίες πρὸς ἐμένα, ἀκοῦστε τοὺς λόγους μου, ἐὰν πραγματι μὲ ποθεῖτε καὶ μὲ ἀναζητεῖτε ὡς πατέρα. Ποιὸς ἄνθρωπος, ποὺ δέχθηκε πλήγμα στὴν καρδιά του ἀπὸ φαρμάκι καὶ θλίβεται καὶ κόπτεται μέσα του ἀπὸ σφοδρὸ πόνο, θὰ φροντίσει γιὰ ἀσήμαντα δερματικὰ τραύματα τοῦ σώματός του ἢ θὰ μεριμνήσει γι' αὐτὰ; Διότι ὁ κρυφὸς πόνος στὴν καρδιά του θὰ καλύψει κάθε πόνο ἢ φαγούρα ποὺ προκαλεῖται στὸ δέρμα τοῦ σώματός του καὶ ἀπὸ τὴ σύσφιξη τῆς καρδιᾶς του δὲν ἀφήνεται νὰ διαπιστώσει καὶ νὰ δεῖ τὰ τραύματα ἐπάνω στὸ σῶμα του, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν πόνο καὶ τὴν ἀφόρητη ὀδύνη τῆς καρδιᾶς του λησμονεῖ τίς πληγές τοῦ σώματός του, σχίζει μὲ τὰ χέρια του τὰ ἱμάτιά του καὶ ξύνει μὲ τὰ νύχια τῶν χεριῶν του τὰ τραύματα τοῦ σώματός του. Θὰ λησμονήσει ἐπίσης καὶ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς φίλους του, δὲν θὰ κοιτάξει μὲ τὸ βλέμμα κανέναν ἄνθρωπο, οὔτε θὰ στραφεῖ μὲ αὐστηρὸ πρόσωπο σὲ ἄνθρωπο ποὺ τὸν καταριέται. Δὲν θὰ φροντίσει τὰ κτήματα καὶ τὰ πράγματά του, θὰ ἐγκαταλείψει τὸν πλοῦτο του καὶ θὰ τὸν ἀφήσει νὰ τὸν ἀρπάξουν ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν. Δὲν θὰ φάγει μὲ εὐχαρίστηση ἄρτο, διότι χόρτασε ἀπὸ πίκρα². Δὲν θὰ πιεῖ μὲ εὐχαρίστηση οἶνο, διότι τὸν κό-

2. Βλ. Ἱερ. 15,17.

αὐτῷ. Τοῖς καλοῦσιν εἰς δεῖπνον πότου μετ' ὀργῆς μεγάλης ἀποκριθήσεται· "Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, θάνατος γὰρ συντρίβει μου τὴν καρδίαν, καὶ τί οἶδα εἰ ἄρτι λάβη αὐτήν; Ζῆν γὰρ ἐν βίῳ μισητὸν μοι γέγονεν, ὅτι ἡ ζωὴ αὕτη θάνατος, ἐγὼ δὲ οὐκ ἤδειν".

5 Ἐπὶ κλίνην στρωμνῆς αὐτοῦ οὐκ ἀναβήσεται, ἀλλ' ἔσται κυλινδούμενος καὶ ἀσπαίρων ἐπὶ τῆς γῆς, κράζων μέγала καὶ ὀδυρόμενος, φροντίδα μηδεμίαν ποιούμενος τῶν ὀρώντων αὐτὸν ἀσχημονοῦντα ἢ τῶν ἀκουόντων τῆς κραυγῆς αὐτοῦ καὶ καταλοιδορούντων αὐτὸν. Ἔσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλέβες,

10 πηγῆς ὕδωρ μᾶλλον προχέοντες ἢ προφέροντες τὸ ὄρᾱν. Πάντα ἄνθρωπον ὡς ἄγγελον μακαρίσει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ τοὺς ὄντας καὶ τοὺς παρελθόντας καὶ τοὺς μήπω τὸν κόσμον γνωρίσαντας, καὶ πᾶν κτῆνος καὶ πᾶν ἔρπετον ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πᾶν ὃ ἔχει πνεῦμα ζωῆς μακαρίσει λέγων· "Ὡς εὐλογημένα πάν-

15 τα τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ποιηθέντα, ἐν χαρᾷ ψυχῆς καὶ ζωῆς αὐτῶν ἀπόνως διάγοντα, ἐγὼ δὲ μόνος φορτίῳ βαροῦμαι ἁμαρτημάτων καὶ πυρὶ κρίσεως κρίνομαι καὶ ὀδυνῶμαι μόνος ἐπὶ τῆς γῆς!". Πᾶσαν ψυχὴν μίαν λογίσεται καὶ ὡς ἀγίαν τῷ Κυρίῳ σεβασθήσεται καὶ ὡς ἀκάθαρτος εὐλαβηθήσεται ἀπὸ πάντων. Δί-

20 καιον ἀπὸ ἀδίκου οὐ διακρινεῖ, ἀλλ' ἔξει τοὺς πάντας ἴσον, καθάρους τε καὶ ἀκαθάρτους. Οὗτος μόνος χωρίζεται ἀπὸ πάσης τῆς κτίσεως τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐπὶ κοπρίας ἀμυθῆτων κάθηται ἁμαρτιῶν καὶ σκότει ἀγνοίας καὶ λύπης περιέχεται, τέλος οὐκ ἔχοντι. Τὸν δὲ ἰχῶρα τῶν τραυμάτων αὐτοῦ ἀποξέσει

25 οὐ μετὰ ὀστράκου, ὡς ὁ Ἰώβ, ἀλλὰ τοῖς ὄνυξι τῶν χειρῶν αὐτοῦ διὰ τὴν βίαν τοῦ πόνου τῆς καρδίας αὐτοῦ· Ἰώβ γὰρ τὴν σάρκα πληγεὶς εἶχε τὴν ψυχὴν ὑπὸ Θεοῦ σκεπομένην, οὗτος δὲ τὴν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι ὑπὸ ἁμαρτιῶν ἔσχε πεφαρμαγμένην,

3. Γεν. 28,16. Παρ. 23,25. Βλ. Ἰώβ 42,3.

4. Βλ. Ψαλμ. 131,3.

5. Βλ. Γεν. 7,14-15. 6. Βλ. Ἰώβ 2,8.

ρεσε ὁ πόνος. Σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν προσκαλοῦν σὲ δεῖπνο φαγοποσίας θ' ἀποκριθεῖ μὲ μεγάλη ὀργή· «ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ μένα, διότι θάνατος συντρίβει τὴν καρδιά μου, καὶ πῶς νὰ γνωρίζω ἐὰν τὴν κυριεύσει ἀμέσως; Μοῦ ἔγινε μισητό νὰ ζῶ στὴ ζωὴ, διότι ἡ ζωὴ αὐτὴ εἶναι θάνατος, ἐγὼ ὅμως δὲν τὸ ἤξερα»³. Δὲν θὰ ἀνεβεῖ στὸ στρωμένο κρεβάτι του⁴, ἀλλὰ θὰ κυλιέται καὶ θὰ σπαρταρᾷ ἐπάνω στὴ γῆ, κραυγάζοντας καὶ ὀδυρόμενος, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται καθόλου γιὰ ἐκείνους ποὺ τὸν βλέπουν νὰ φέρεται μὲ ἀπρέπεια ἢ γιὰ ἐκείνους ποὺ ἀκούουν τὴν κραυγὴ του καὶ τὸν περιπαίζουν. Οἱ ὀφθαλμοὶ του θὰ γίνουν φλέβες, ποὺ θὰ χύνουν μᾶλλον νερὸ πηγῆς παρὰ θὰ προσφέρουν τὴν ὄραση. Κάθε ἄνθρωπο ἐκεῖνος θὰ τὸν μακαρίσει ὡς ἄγγελο, καὶ αὐτοὺς ποὺ ὑπάρχουν καὶ ἐκείνους ποὺ ὑπῆρξαν καὶ αὐτοὺς ποὺ δὲν γνώρισαν ἀκόμη τὸν κόσμο, καὶ κάθε κτῆνος καὶ κάθε ἐρπετὸ ποὺ ἔρπει ἐπάνω στὴ γῆ καὶ ὅ,τι ἔχει πνεῦμα ζωῆς⁵ θὰ τὸ μακαρίσει λέγοντας· 'Εὐλογημένα ὅλα τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, ποὺ ζοῦν χωρὶς πόνο μὲ χαρὰ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ζωῆς τους, ἐνῶ ἐγὼ μόνος βαρύνομαι ἀπὸ φορτίο ἁμαρτημάτων καὶ κρίνομαι ἀπὸ πῦρ κρίσεως, καὶ πονῶ μόνος ἐπάνω στὴ γῆ!' Κάθε ψυχὴ θὰ τὴν ἐκλάβει ὡς μία καὶ θὰ τὴν σεβασθεῖ ὡς ἁγία ἀπέναντι στὸν Κύριο καὶ θὰ φυλαχθεῖ ἀπὸ ὄλους ὡς ἀκάθαρτος. Δὲν θὰ διακρίνει δίκαιο ἀπὸ ἄδικο, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἔχει ὄλους τὸ ἴδιο, καθαρὸς καὶ ἀκάθαρτος. Μόνον αὐτὸς χωρίζεται ἀπὸ ὅλη τὴν κτίση ποὺ βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό, κάθετα ἐπάνω σὲ κοπριὰ ἀμυθῆτων ἁμαρτιῶν καὶ βρίσκεται σὲ σκότος ἀγνοίας καὶ λύπης ποὺ δὲν ἔχει τέλος. Θὰ ξύσει τὸ πύο τῶν τραυμάτων του ὄχι μὲ ὄστρακο, ὅπως ὁ Ἰώβ⁶, ἀλλὰ μὲ τὰ νύχια τῶν χεριῶν του ἀπὸ τὸν βίαιο πόνο τῆς καρδιάς του. Διότι ὁ Ἰώβ ὅταν πλήγηκε στὴ σάρκα εἶχε τὴν ψυχὴ καλυμμένη ἀπὸ τὸν Θεό⁷, αὐτὸς ὅμως εἶχε δηλητηριασμένη καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ ἁμαρτίες,

7. Βλ. Ἰώβ 2,6.

καὶ διὰ τοῦτο χείρων ἢ ὀδύνη τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου δεκαπλασίως ὑπὲρ τὴν πληγὴν τοῦ Ἰώβ. Μετὰ ταῦτα δὲ καταλείψουσιν αὐτὸν συγγενεῖς κατὰ σάρκα καὶ πάντες γνωστοὶ καὶ φίλοι αὐτοῦ οἱ ἐν κόσμῳ· μικρὸν γὰρ συνακολουθήσαντες αὐτῷ καὶ τὸ
5 ἀπαράκλητον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ θεωρήσαντες, ὡς βδέλυγμα ἠγησάμενοι, εἰς τὰ ἴδια ὑποχωρήσουσιν ἕκαστος, καὶ μόνος καταλειφθεὶς καὶ τὴν περιέχουσαν αὐτὸν ἐρημίαν καὶ ἀπορίαν καὶ θλίψιν καὶ ὀδύνην θεασάμενος, κλαύσει ἐν ὀδύνη ψυχῆς αὐτοῦ καὶ βοήσει ἐν ἀπογνώσει πρὸς τὸν Παντοκράτορα Κύριον.

2 Ἴδου ὀρᾶς, Κύριε, καὶ ἔστιν οὐδὲν ὃ οὐ βλέπεις, ἐγὼ δὲ σῶν χειρῶν ἔργον, ἔργα δὲ σῶν προσταγμάτων οὐκ ἔπραξα, πᾶσαν δὲ κακίαν μετήλθον ἐν ἀφροσύνη. Σὺ ἀγαθός, ἐγὼ δὲ οὐκ ἐγίνωσκόν σε, νυνὶ δὲ ἀκήκοα περὶ σοῦ καὶ ἔφριξα καὶ τί ποιήσω οὐκ οἶδα. Ἠσθήθην τῆς κρίσεώς σου καὶ λόγος ἀπολογίας οὐχ
15 εὐρέθη ἐν τῷ στόματί μου. Ἐνὸς γὰρ λόγου ἀργοῦ στόματός μου ἀντάξιον οὐδὲν διεπραξάμην ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι, ἐὰν πᾶσαν δικαιοσύνην ποιήσῃ ἄνθρωπος, ὡς δοῦλος καὶ ὡς ὀφειλέτης ποιήσῃ, ἀντάλλαγμα δὲ ἁμαρτίας αὐτοῦ οὐδὲν εὐρήσει, τὸ γὰρ ἔλεος παρὰ σοὶ ἔστιν (ἁμαρτία γὰρ θάνατος, καὶ τίς ἔσται ὃ δι' αὐτῆς
20 ἀποθνήσκων καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνιστάμενος; πάντως οὐδεὶς. Σὺ γὰρ μόνος ἀποθανῶν ἀνέστης, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησας οὐδὲ ἐν τῷ στόματί σου εὐρέθη δόλος. Τίς δὲ ἀποθανεῖται ἐν ἁμαρτίαις καὶ οὐ μεταμεληθήσεται; ἔσται δὲ αὐτῷ οὐδὲν ὄφελος)· οὐτως, Δέσποτα Παντοκράτορ, καὶ ἐγὼ μετανοῶ μὲν κακᾶ δια-
25 πραξάμενος ἔργα, οὐκ ἔστι μοι δὲ εἰς δικαίωμα ἢ μετάνοια· με-

8. Βλ. Ψαλμ. 114,3.

9. Βλ. Ματθ. 12,36.

10. Βλ. Ψαλμ. 129,7.

11. Βλ. Ρωμ. 5,12. 6,23.

καὶ γι' αὐτὸ ἡ ὀδύνη τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ εἶναι δεκαπλασίως χειρότερη ἀπὸ τὴν πληγὴ τοῦ Ἰώβ. Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ θὰ τὸν ἐγκαταλείψουν οἱ κατὰ σάρκα συγγενεῖς καὶ ὄλοι οἱ γνωστοὶ καὶ οἱ φίλοι του στὸν κόσμον. Αὐτοὶ δηλαδή, ἀφοῦ τὸν ἀκολουθήσουν γιὰ λίγο καὶ δακρῦσουν μαζί του γιὰ τὴν ἀπαρηγόρητη θλίψη του καὶ ἀφοῦ δοῦν ἀπαρηγόρητη τὴν ψυχὴ του, θὰ τὸν θεωρήσουν βδέλυγμα, θὰ ἐπιστρέψει ὁ καθένας στὰ δικά του, καὶ ἀφοῦ ἐγκαταλειφθεῖ μόνος καὶ διαπιστώσει τὴν ἐρημίαν, τὴν ἀπορίαν, τὴ θλίψη καὶ τὴν ὀδύνη⁸ πού τὸν περιβάλλει, θὰ κλάψει μὲ ὀδύνη τῆς ψυχῆς του καὶ θὰ βοήθει μὲ ἀπόγνωσιν πρὸς τὸν Παντοκράτορα Κύριον.

- 2 'Νά, βλέπεις, Κύριε, καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε πού δὲν τὸ βλέπεις· ἐγὼ ἔργο τῶν δικῶν σου χειρῶν, δὲν ἔπραξα ἔργα δικῶν σου προσταγμάτων, ἀλλὰ περιέπεσα μὲ ἀφροσύνη σὲ κάθε κακία. Ἐσὺ εἶσαι ἀγαθός, ἀλλ' ἐγὼ δὲν σὲ γνῶριζα, τώρα ὁμως ἄκουσα γιὰ σένα καὶ ἔφριξα καὶ δὲν γνωρίζω τί νὰ κάνω. Αἰσθάνθηκα τὴν κρίση σου καὶ δὲν βρέθηκε λόγος ἀπολογίας στὸ στόμα μου. Ἐπάνω στὴ γῆ δὲν διέπραξα τίποτε ἀντάξιο ἐνὸς ἀργοῦ λόγου⁹ τοῦ στόματός μου, διότι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος πραγματοποιήσει κάθε δικαιοσύνη, θὰ τὸ κάμει ὡς δοῦλος καὶ ὡς ὀφειλέτης, ἐνῶ ἀντάλλαγμα τῆς ἀμαρτίας του δὲν θὰ βρεῖ κανένα· τὸ ἔλεος βρίσκεται στὸ χέρι σου¹⁰, ἡ ἀμαρτία εἶναι θάνατος¹¹, καὶ ποιός εἶναι ἐκεῖνος πού πεθαίνει ἐξ αἰτίας τῆς καὶ ἀνασταίνεται ἀπὸ μόνος του; Ὅπως δὲποτε κανεῖς. Ἐσὺ μόνον πέθανες καὶ ἀναστήθηκες, διότι δὲν ἀμαρτησες οὔτε βρέθηκε δόλος στὸ στόμα σου¹². Ποιός δὲ θὰ πεθαίνει ἀμαρτωλὸς¹³ καὶ δὲν θὰ μεταμεληθεῖ; σ' αὐτὸν δὲν θὰ ὑπάρξει κανένα ὄφελος. Ἔτσι, Δέσποτα Παντοκράτορ, κι ἐγὼ μετανοῶ πού διέπραξα κακὰ ἔργα, ὁμως ἡ μετάνοιά μου δὲν θὰ συντελέσει στὴ δικαίωσή μου· διότι μετάνοια εἶναι

12. Βλ. Α' Πέτρ. 2,22.

13. Βλ. Ἰω. 8,24.

τάνοια γὰρ ἐπίγνωσις ἐστὶν ἀμαρτίας. Καὶ νῦν βλέπεις, παντε-
 πόπτα Κύριε, ὅτι οὐδὲν ἔχω πλὴν τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐδὲν μοι
 ὄφελος ἐκ τῆς τοῦ πλοῦτου στερήσεως. Ὅλος γὰρ εἰμι τραῦμα
 ἐν καὶ οὐδαμοῦ μοι περιλέλειπται ἀφορμὴ σωτηρίας, ὅτι κατε-
 5 λείφθην μόνος καὶ ζῶντά με ἄδης κατέπιε. Καὶ σύ, Κύριε, βλέ-
 πεις, μόνος δύνασαι με ἀναγαγεῖν καὶ τὸν πόνον τῆς ἐμῆς καρ-
 δίας ἰάσασθαι, ὅτι δυνατὴ ἡ χεὶρ σου εἰς ἅπαντα καὶ τὰ τέλη
 φθάνουσα τῶν ἀβύσσων, ἐνεργοῦσα πάντα τῷ νεύματί σου. Εἴ-
 πεῖν «Ἐλέησόν με» οὐ τολμῶ, ἀνάξιος γὰρ εἰμι· σὺ δέ, Κύριε,
 10 βλέπεις'.

3 Ὁ οὖν εἰσπλαγχνος Θεὸς ταχέως εἰσακούσεται αὐτοῦ καὶ
 ἀνάπαυσιν ὀδύνης καὶ ἀπαλλαγὴν πόνου καρδίας αὐτοῦ συντό-
 μως παράσχη αὐτῷ. Φιλάνθρωπος γὰρ ὢν, οὐ φέρει ἐν ἀνάγκῃ
 τοιαύτῃ καὶ ἀφορήτῳ ὀδύνη τὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ποίημα καθο-
 15 ρᾶν, καὶ ποιήσει μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, τοῦ τὰ προειρημέ-
 να ἅπαντα ἀπαραλείπτως ποιήσαντος, καὶ μετὰ τῶν ἐν πίστει
 ἀκουόντων καὶ μιμεῖσθαι μελλόντων τὴν ἀληθῆ ταύτην τῆς με-
 τανοίας εἰκόνα καὶ ἱστορίαν ἣν πρῶτον ἐξεπλήρωσε πρᾶξις καὶ
 τότε γραφῇ παραδέδωκε λόγος, τὸ πολὺ καὶ ἄφατον ἔλεος αὐ-
 20 τοῦ, καὶ ἐκχέει τὴν αὐτοῦ καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀγαθότητα καὶ μεταβα-
 λεῖ εἰς χαρὰν τὸν πόνον αὐτοῦ καὶ τὴν πικρίαν τῆς καρδίας αὐ-
 τοῦ εἰς γλυκὴν γλεῦκος μεταποιήσει καὶ τὸν κατεσθίοντα ἴον τοῦ
 δράκοντος τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ ἐξεμέσαι ποιήσει· καὶ οὐ μνησθῆ-
 σεται ἕκτοτε τῶν πρώην πόνων αὐτοῦ, οὔτε πάντων ἐκείνων
 25 ὧν ὑπέστη κακῶν, ἀλλ' οὐδὲ χρήματα ἢ κτήματα ἢ πλοῦτον, ὃν
 κατέλιπεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς πληγῆς τῆς μετανοίας αὐτοῦ, ἐπι-
 στραφεὶς ζητήσῃ ἢ τινος ἐτέρου ἐπιθυμήσῃ. Ὁ γὰρ ὕψιστος
 Θεὸς δώσει αὐτῷ ὑγείαν, ἣτις ἐστὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς θησαυ-
 ροὺς τῆς γῆς, ἣ δὲ ὑγεία χαρὰν ἐμποιήσει ἄφραστον ἐν τῇ καρ-
 30 δίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐστὶ ἡ χαρὰ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ δεκαπλασίως ὑπὲρ

14. Βλ. Ρωμ. 3,20. 15. Βλ. Ἠσ. 49,21. Ἰωβ 6,18.

16. Βλ. Ψαλμ. 54,16. 68,16. Παρ. 1,12.

17. Βλ. Ψαλμ. 29,12.

18. Βλ. Ψαλμ. 13,3. 139,3. Δευτ. 32,33. Σοφ. Σειρ. 16,10.

ἐπίγνωση τῆς ἁμαρτίας¹⁴. Καὶ τώρα βλέπεις, παντεπόπτα Κύριε, ὅτι δὲν ἔχω τίποτε ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τίποτε δὲ θὰ μὲ ὀφελήσει ἢ στέρηση τοῦ πλούτου. Ὁλόκληρος εἶμαι ἓνα τραῦμα καὶ πουθενὰ δὲν μοῦ ἀφέθηκε ἀφορμὴ σωτηρίας, διότι ἐγκαταλείφθηκα μόνος¹⁵ καὶ ὁ ἄδης μὲ κατάπιε ζωντανὸ¹⁶. Καὶ ἐσύ, Κύριε, βλέπεις καὶ εἶσαι ὁ μόνος ποὺ μπορεῖς νὰ μὲ ἀνεβάσεις καὶ νὰ θεραπεύσεις τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς μου, διότι τὸ χέρι σου εἶναι δυνατὸ σ' ὅλα καὶ φθάνει στὸ τέρμα τῶν ἀβύσσων, ἐνεργώντας τὰ πάντα μὲ τὸ νεῦμα σου. Δὲν τολμῶ νὰ πῶ, Ἐλέησέ με, διότι εἶμαι ἀνάξιος· ἐσὺ ὁμως, Κύριε, βλέπεις'.

- 3 Ὁ εὐσπλαγχνος λοιπὸν Θεὸς ἀμέσως θὰ τὸν εἰσακοῦσει καὶ θὰ τοῦ προσφέρει σύντομα ἀνάπαυση ἀπὸ τὴν ὀδύνη καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς του. Διότι, ὄντας φιλόανθρωπος, δὲν ὑποφέρει νὰ βλέπει τὸ δημιούργημα τῶν χειρῶν του σὲ τέτοια ἀνάγκη καὶ ἀφόρητη ὀδύνη· γι' αὐτὸ σ' ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἔπραξε χωρὶς καμμία παράλειψη ὅλα τὰ προαναφερόμενα, καὶ μαζὶ μ' ἐκείνους ποὺ ἀκούουν μὲ πίστη καὶ πρόκειται νὰ μιμηθοῦν τὴν ἀληθινὴ αὐτὴ εἰκόνα καὶ ἱστορία τῆς μετάνοιας τὴν ὁποία ἐκπλήρωσε πρῶτα ἡ πράξις καὶ ἔπειτα παρέδωσε μὲ τὴ γραφὴ ὁ λόγος, θὰ ἐνεργήσει τὸ πολὺ καὶ ἄφατο ἔλεός του, θὰ ἐκχύσει ἐπάνω του τὴν ἀγαθότητά του, θὰ μεταβάλλει σὲ χαρὰ¹⁷ τὸν πόνο του, τὴν πίκρα τῆς καρδιᾶς του θὰ τὴν μεταποιήσει σὲ γλυκὸ κρασί καὶ τὸν ἰὸ τοῦ δράκοντα¹⁸, ποὺ κατατρῶγει τὰ ἐντόσθιά του, θὰ κᾶνει νὰ τὸν ἐμέσει. Ἀπὸ τότε δὲν θὰ θυμᾶται τοὺς προηγούμενους πόνους του, οὔτε ὅλα ἐκεῖνα τὰ κακὰ ποὺ ὑπέστη, ἀλλ' οὔτε χρήματα ἢ κτήματα ἢ πλοῦτο, ποὺ τὸν ἐγκατέλειψε στὸν καιρὸ τῆς πληγῆς τῆς μετάνοιάς του, θὰ ἐπιστρέψει καὶ θὰ ζητήσει¹⁹ ἢ θὰ ἐπιθυμήσει κάτι ἄλλο. Διότι ὁ ὕψιστος Θεὸς θὰ τοῦ δώσει υἰεία, ποὺ θὰ εἶναι πάνω ἀπὸ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς γῆς, καὶ ἡ υἰεία αὐτὴ θὰ τοῦ δημιουργήσει

19. Βλ. Ματθ. 24,17 ἔ. Μαρκ. 13,15 ἔ.

τὴν προτέραν θλίψιν αὐτοῦ, καὶ αὕτη πάλιν ἡ χαρὰ πάντα πόνον τὸν ἔξωθεν γινόμενον ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἀποδιώξει, καὶ ἔσται γινώσκων ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι τραύματα σώματος αὐτοῦ οὐδὲ ἔρχεται ἔκτοτε ἐπὶ καρδίαν αὐτοῦ, καὶ θλίψις ἡ ἔξωθεν οὐ καθάψεται τῆς χαρᾶς τῆς οὔσης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ αὕτη ἡ γνῶσις ἔσται πλεονασμὸς τῆς χαρᾶς τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

4 Καὶ ἔσονται οἱ πλησίον αὐτοῦ, οἱ πρόην θεωροῦντες τὰς ἔξωθεν θλίψεις αὐτοῦ, ἀγνοοῦντες δὲ τὴν μετὰ ταῦτα γεγонуῖαν κρυφίαν χαρὰν αὐτοῦ, στενάζοντες ἐπ' αὐτῷ καὶ λέγοντες: "Ἴδε 10 ἄνθρωπος ὃς οὐκ οἶδεν εὐφροσύνην ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, καὶ ὁ βίος αὐτοῦ θλίψεως καὶ ὀδύνης πλήρης, καὶ αἱ ἡμέραι αὐτοῦ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν μαστιζομένων καὶ τιμωρουμένων ἐπὶ ἀμαρτίαις· εἰδὼς δὲ ὁ μόνος ἐκεῖνος ὅτι πλήρης θυμηδίας καὶ ἀγαλλιάσεως ὁ χρόνος αὐτοῦ τῆς ζωῆς καὶ ἡ χαρὰ αὐτῆς, ὅτι τέλος 15 οὐκ οἶδε, χαίρει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐπὶ τούτοις μυριοπλασίως ὑπὲρ πάντα τοὺς βασιλεῖς τοὺς κρατοῦντας τῆς γῆς, καὶ ὑπὲρ πάντα ἐφ' οὗς ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πορφυρᾶ στολὴ καὶ ἡ βυσσίνη, καὶ ὑπὲρ πάντα τοὺς μακαριζομένους ἐπὶ τῆς γῆς παρὰ στομάτων οὐκ ὀρθὰ λαλούντων. Οἶδε γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι 20 κρείσσων πενία μετὰ χαρᾶς τοιαύτης ὑπὲρ πάντα τὸν κόσμον καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων ἐστίν, ἐπειδὴ πάντα τὰ ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπὶ παντὶ τῷ βίῳ ὁ οὐρανὸς καλύψει καὶ ἄδης φάγεται καὶ θάνατος κυριεύσει αὐτῶν, ἡ δὲ χαρὰ, ἡ ἐκ τῆς ὑγείας περιποιηθεῖσα τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὑπ' οὐδενὸς τούτων δύναται 25 κρατηθῆναι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Οὔτε γὰρ ἀπό

20. Βλ. Ψαλμ. 51,9.

21. Βλ. Ρωμ. 6,9.

22. Βλ. Λουκᾶ 16,19. Πορφυρᾶ καὶ βυσσίνη στολὴ εἶναι ἡ βασιλική.

ἀνέκφραση χαρὰ μέσα στήν καρδιά του. Ἡ χαρὰ αὐτή μέσα στήν καρδιά του θὰ εἶναι δεκαπλάσια ἀπὸ τὴν προηγούμενη θλίψη του, καὶ αὐτή πάλι ἡ χαρὰ θὰ διώξει κάθε ἐξωτερικὸ πόνο τοῦ σώματός του, καὶ θὰ γνωρίζει ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὅτι στὸ ἐξῆς τὰ τραύματα τοῦ σώματός του δὲν θὰ ἔρχονται στήν καρδιά του, καὶ ἡ ἐξωτερικὴ θλίψη δὲν θὰ ἐγγίσει τὴν χαρὰ πὺ βρίσκεται στήν καρδιά του, κι αὐτή ἡ γνώση θὰ εἶναι πλεονασμὸς τῆς χαρᾶς μέσα στήν καρδιά του.

- 4 Οἱ πλησίον του τότε, πὺ ἔβλεπαν πρῶτα τὶς ἐξωτερικὲς θλίψεις του, ἀγνοώντας τὴν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ κρυφὴ χαρὰ του, θὰ στεναίνουν γι' αὐτὸν καὶ θὰ λένε: 'Δὲς ἄνθρωπο πὺ δὲν γνωρίζει²⁰ εὐφροσύνη στὴ ζωὴ του, καὶ ἡ ζωὴ του εἶναι γεμάτη θλίψη καὶ ὀδύνη, καὶ οἱ ἡμέρες του σὲ τίποτε δὲν διαφέρουν ἀπὸ ἐκείνων πὺ μαστίζονται καὶ τιμωροῦνται γιὰ τὶς ἁμαρτίες τους'. Ἐκεῖνος ὁμως γνωρίζοντας μόνος ὅτι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς του εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἡδονὴ καὶ ἀγαλλίαση, καὶ ὅτι ἡ χαρὰ τῆς καρδιάς του ἐμπαίζει τὸν θάνατο καὶ ὁ ἄδης δὲν τὴν κυριεύει²¹, διότι τέλος δὲν γνωρίζει, χαίρεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος γι' αὐτὰ μύριες φορές περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς βασιλεῖς πὺ κυβερνοῦν τὴ γῆ, κι ἀπὸ ὅλους ἐκείνους στοὺς ὁποίους ὑπάρχει ἡ ὑγεία καὶ ἡ ὀμορφιά τοῦ σώματος, κι ἀπὸ ὅλους ἐκείνους στοὺς ὁποίους βρίσκονται ὁ πλοῦτος, ἡ πορφυρὰ καὶ ἡ βυσσίνη στολή²², κι ἀπὸ ὅλους ὅσοι μακαρίζονται ἐπάνω στὴ γῆ ἀπὸ στόματα πὺ δὲν ὀμιλοῦν ὀρθά. Διότι γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι ἡ φτώχεια μαζί μ' αὐτὴ τὴν χαρὰ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ ὅλα ὅσα βρίσκονται ἐπάνω στὸ σῶμα του καὶ σ' ὀλόκληρο τὸν βίον του θὰ τὰ καλύψει ὁ οὐρανός, θὰ τὰ φάγει ὁ ἄδης καὶ θὰ τὰ κυριεύσει ὁ θάνατος²³, ἐνῶ ἡ χαρὰ, πὺ δημιουργήθηκε στήν ψυχὴ του ἀπὸ τὴν ὑγεία, μὲ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθεῖ, διότι δὲν εἶναι ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον²⁴. Πράγματι, οὔτε ἀπὸ δόξα

23. Βλ. Ρωμ. 6,9.

24. Βλ. Ἰω. 15,19. 17,14.

δόξης αὐτῷ γέγονεν αὕτη, οὐδὲ ἀπὸ πολλοῦ πλούτου, οὔτε ἀπὸ
 υἰείας σώματος αὐτοῦ, οὔτε ἀπὸ ἐπαίνου ἀνθρώπων, οὔτε ἀπὸ
 ἄλλου τινὸς πράγματος τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ ἀπὸ πόνου
 καὶ πικρίας ψυχῆς αὐτοῦ ἐσκεύασται καὶ ἀπὸ συναντήσεως
 5 Πνεύματος Θεοῦ, τοῦ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Διωλισθεῖσα γὰρ
 δι' αὐτοῦ καὶ ἐκπιεσθεῖσα ἡ καρδιά αὐτοῦ ἄδολον καὶ ἀμιγῆ
 θλίψεως χαρὰν ἀπέτεκε. Καὶ διὰ τοῦτο θάνατος οὐ κυριεύσει
 αὐτῆς, ὅτι μῶμος οὐχ εὐρεθήσεται ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἔσται ὡς διωλι-
 σμένος οἶνος ἀπέναντι ἡλίου, ἐκλάμπων μᾶλλον καὶ λαμπρυνό-
 10 μενος καὶ καθαρωτέραν δεικνύων τὴν αὐτοῦ χροάν, εὐφραίνων
 καὶ ὑπεραστράπτων τῷ προσώπῳ τοῦ πίνοντος αὐτὸν κατέναν-
 τι τοῦ ἡλίου.

5 Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐν μοι δυσνόητον· οὐ γὰρ οἶδα ποῖον πλέον
 εὐφραίνει με. ἡ θεά καὶ ἡ τέρψις τῆς καθαρότητος τῶν τοῦ
 15 ἡλίου ἀκτίνων ἢ μᾶλλον ἢ πόσις καὶ ἡ γεῦσις τοῦ οἴνου τοῦ ἐν
 τῷ στόματί μου. Θέλω γὰρ εἰπεῖν τοῦτο καὶ ἔλκει με ἐκεῖνο καὶ
 γλυκύτερον φαίνεται· καὶ ὅταν πρὸς ἐκεῖνο ἀπίδω, ὑπὸ τῆς γλυ-
 κύτητος τῆς γεύσεως περισσοτέρως μᾶλλον ἠδύνομαι, καὶ οὔτε
 τοῦ βλέπειν κορέννυμι οὔτε τοῦ πίνειν ἐμπίπλαμαι. Ὅταν γὰρ
 20 τοῦ πίνειν χορτασθῆναι δοκῆσω, τότε τὸ κάλλος τῶν ἐκπεμπο-
 μένων ἀκτίνων διψᾷ με σφόδρα ποιεῖ καὶ λιμώττων πάλιν εὐ-
 ρίσκομα· καὶ ὅσω πάλιν φιλονεικῆσω τὴν ἐμὴν ἐμπλήσαι γα-
 στέρα, καίεται τὸ στόμα μου δεκαπλασίως καὶ τῇ δίψῃ καὶ ἐπι-
 θυμίᾳ τοῦ διειδεδστάτου πόματος ἐκπυρίζομαι.

6 Ταύτη οὖν τῇ καλῇ κρίσει πᾶς ὁ κρινόμενος ἑτέραν οὐ φο-
 βηθήσεται τιμωρίαν ἢ βάσανον, οὐδὲ πειρασμοὺς δειλιάσει τοὺς
 ἐπερχομένους αὐτῷ. Ἡ γὰρ δίψα αὐτοῦ οὐ παυθήσεται εἰς τὸν
 αἰῶνα καὶ τὸ ἡδὺ καὶ λευκολαμπές αὐτοῦ πόμα οὐκ ἐκλείψει,
 καὶ ἡ ἐκ τοῦ ποτοῦ ἠδύτης καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἡλίου ἐξερχομένη χαρο-
 30 ποιὸς αἴγλη πᾶσαν λύπην ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐκδιώκει καὶ

25. Βλ. Ρωμ. 6,9.

26. Βλ. Ἀμώς 6,6.

ἔγινε αὐτὴ μέσα του, οὔτε ἀπὸ πολὺ πλοῦτο, οὔτε ἀπὸ τὴ σωματικὴ του ὑγεία, οὔτε ἀπὸ ἀνθρώπινους ἐπαίνους, οὔτε ἀπὸ κάποιο ἄλλο πρᾶγμα ποὺ βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, ἀλλὰ κατασκευάσθηκε ἀπὸ πόνο καὶ πίκρα τῆς ψυχῆς του καὶ ἀπὸ τὴ συνάντησιν μετὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ποὺ βρίσκεται ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Διότι ἡ καρδιά του, μετὰ τὸ στράγγισμα καὶ τὴν πίεσιν ποὺ δέχθηκε, γέννησε χαρὰ ἄδολη καὶ καθαρὴ ἀπὸ θλίψεις. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ τὴν κυριεύσει θάνατος²⁵, διότι δὲν θὰ βρεθεῖ σ' αὐτὴν μομφή, ἀλλὰ θὰ εἶναι σὰν καλοστραγγισμένον κρασί²⁶ ἀπέναντι στὸν ἥλιο, ποὺ λάμπει μᾶλλον καὶ λαμπρύνεται, ποὺ δείχνει καθαρῶτερον τὸ χρῶμα του, εὐφραίνει καὶ ἀστράφτει στὸ πρόσωπο²⁷ ἐκείνου ποὺ τὸν πίνει ἀπέναντι στὸν ἥλιο.

5 Σχετικὰ ὅμως μ' αὐτὰ ἓνα πρᾶγμα μοῦ εἶναι δυσνόητο· δὲν γνωρίζω δηλαδὴ ποιοὺ μὲ εὐφραίνει περισσότερον, ἢ θεὰ καὶ ἡ τέρψιν τῆς καθαρότητος τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἢ μᾶλλον ἡ πόσις καὶ ἡ γεύσις τοῦ οἴνου μέσα στὸ στόμα μου. Διότι θέλω νὰ πιῶ αὐτό, καὶ μὲ ἔλκει ἐκεῖνο καὶ φαίνεται γλυκύτερον· κι ὅταν κυττάξω πρὸς ἐκεῖνο, εὐχαριστιέμαι περισσότερον ἀπὸ τὴ γλυκύτητα τῆς γεύσεως, κι οὔτε χορταίνω νὰ τὸ βλέπω οὔτε γεμίζομαι ποὺ τὸ πίνω. Ὅταν νομίσω ὅτι χόρτασα νὰ πίνω, τότε τὸ κάλλος τῶν ἐκπεμπομένων ἀκτίνων μὲ κάνει νὰ διψῶ πολὺ καὶ βρίσκομαι πάλι πεινασμένος. Καὶ ὅταν πάλι προσπαθῆσω νὰ γεμίσω τὴν κοιλία μου, καίγεται δεκαπλασίως τὸ στόμα μου καὶ φλέγομαι ἀπὸ τὴ δίψα καὶ τὴν ἐπιθυμία τοῦ ὀλόλαμπρου ποτοῦ.

6 Ὅποιος λοιπὸν κρίνεται μὲ αὐτὴν τὴν καλὴ κρίσιν δὲν θὰ φοβηθεῖ ἄλλη τιμωρία ἢ βάσανο, οὔτε θὰ δειλιάσει στοὺς ἐπερχόμενους ἐναντίον τοῦ πειρασμοῦ. Διότι ἡ δίψα του δὲν θὰ παύσει στὸν αἰῶνα καὶ τὸ γλυκὸ καὶ λευκόλαμπρο ποτό του δὲν θὰ λείπει· ἡ γλυκύτητα τοῦ ποτοῦ καὶ ἡ ἐξερχόμενη ἀπὸ τὸν ἥλιο χαροποιὸς αἴγλη διώχνει κάθε λύπη

27. Βλ. Ψαλμ. 103,15.

πάντοτε χαίρειν ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ οὐδεὶς βλάπτων κατισχύσει αὐτοῦ, οὐδὲ ὁ κωλύσων αὐτὸν ἔσται ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ποτηρίου μὴ ἐμφορηθῆναι. Ὁ γὰρ κρατῶν τῆ κακίᾳ τῆς γῆς, ὁ ἄρχων τοῦ σκότους, ὁ βασιλεύων ἐπὶ πᾶν ὕδωρ θάλασσης καὶ κόσμον ἐμπαίζων ὡς εἴ τις μικρὸν στρουθίον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, μετὰ πάσης αὐτοῦ τῆς στρατιᾶς καὶ τῆς δυνάμεως οὐ προσεγγίσει πτέρναν ποδὸς αὐτοῦ, οὐδὲ προσβλέψαι αὐτῷ μετὰ θάρσους τολμήσει. Ἡ γὰρ στίλβα τοῦ οἴνου καὶ ἡ ἀκτίς τοῦ ἡλίου πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ πίνοντος φαιδρῶς 10 ἀπαστράπτουσαι διέρχονται μέχρι τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ καὶ μέχρι τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ ποδῶν καὶ μέχρι τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ καί, πῦρ ὄλον ποιοῦσαι τὸν πίνοντα, φλέγειν καὶ τήκειν τοὺς προσερχομένους αὐτῷ ἐχθροὺς ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἐνισχύσουσι, καὶ γίνεται ἀγαπητὸς τῷ φωτὶ τοῦ ἡλίου καὶ τῷ ἡλίῳ φίλος 15 καὶ τῷ λευκολαμπεῖ οἴνῳ τῶν ἐξ αὐτῶν προχεομένων ἀκτίνων δίκην υἱὸς ἠγαπημένος· ἡ γὰρ πόσις αὐτοῦ τροφή καὶ κάθαρσις ρύπου σεσηπῶτων σαρκῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ κάθαρσις ὑγεία ὀλόκληρος αὐτῷ, καὶ ἡ ὑγεία οὐκ ἔῃ αὐτὸν ἕτερόν τι νοσοποιὸν βρῶμα τραφῆναι, ἀλλὰ ἄπειρον καὶ διακαῆ ἐπιθυμίαν πα- 20 ρέχει αὐτῷ πίνειν ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ἑαυτὸν καθαίρειν μᾶλλον καὶ ὑγείαν ποιεῖσθαι τὴν πόσιν. Τὸ γὰρ κάλλος τῆς ὑγείας καὶ ἡ τερπνότης τῆς ὠραιότητος, τῆς ἐκ τῆς ὑγείας προσγινομένης, κόρον οὐκ ἔχει.

7 Οὕτως οὖν ἔσται, τέκνα ἠγαπημένα, υἱοί μου, περιποίητοί 25 μου, οἱ ἀκούοντές μου τοὺς λόγους, πᾶς ὁ ἔναντι Κυρίου Θεοῦ Παντοκράτορος ἀμαρτήσας καὶ φόβου κρίσεως καὶ ἀποστροφῆς αὐτοῦ αἰσθησιν ἐν καρδίᾳ λαμβάνων. Φόβος γὰρ Κυρίου καὶ αἰσθησις ἀνταποδόσεως αὐτοῦ δικαίας οὕτω σάρκα ἐκτῆκει καὶ ὄστᾱ συντρίβει, ὡς ἀπηωρημένος λίθος ὑπὸ μηχανῆς τοὺς ἐν τῇ 30 ληνῷ πατουμένους βότρυας ἐκθλίβει καὶ σφοδρῶς ἐκπιέζει. Τὰς

28. Βλ. Ἱερ. 15,18.

29. Βλ. Ψαλμ. 22,5.

30. Βλ. Γεν. 3,15.

ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ καὶ πάντοτε χαροποιεῖ τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνον· κανεῖς δὲν θὰ καταφέρει νὰ τὸν βλάψει²⁸, καὶ κανεῖς δὲν θὰ τὸν ἐμποδίσαι νὰ χορτάσαι ἀπὸ τὴν πηγὴ τοῦ ποτηρίου²⁹. Διότι ἐκεῖνος ποὺ κυριαρχεῖ στὴ γῆ μὲ τὴν κακία, ὁ ἄρχοντας τοῦ σκότους, ἐκεῖνος ποὺ βασιλεύει ἐπάνω σὲ ὅλα τὰ ὕδατα τῆς θάλασσας καὶ παίζει μὲ τὸν κόσμον σὰν μὲ κάποιον ποὺ κρατᾷ μέσα στὸ χέρι τοῦ μικρὸ σπουργίτι, μαζὶ μὲ ὅλην τὴν στρατιὰ καὶ τὴν δύναμιν δὲν θὰ προσεγγίσει τὴν φτέρνα τοῦ ποδιοῦ τοῦ³⁰, οὔτε θὰ τολμήσει νὰ τὸν κυττάξει μὲ θάρρος. Διότι ἡ λάμψη τοῦ οἴνου καὶ ἡ ἀκτίνα τοῦ ἡλίου ἀστράπτοντας φωτεινὰ στὸ πρόσωπον αὐτοῦ ποὺ πίνει διέρχονται μέχρι τὰ ἔγκατά του καὶ μέχρι τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια καὶ μέχρι τὰ ὀπίσθιά του καί, καθιστώντας πῦρ ὀλόκληρον ἐκεῖνον ποὺ πίνει, τὸν δυναμώνουν, ὥστε νὰ φλέγει καὶ νὰ λειώνει ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοὺς προσερχόμενους ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ γίνεται ἀγαπητὸς στὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ φίλος τοῦ ἡλίου καὶ ἀπὸ τὸν λευκολαμπὴ οἶνον τῶν ἀκτίνων ποὺ χύνονται ἀπὸ αὐτὸν σὰν υἱὸς ἀγαπημένος. Διότι ἡ πόσις αὐτοῦ γίνεται τροφή καὶ κάθαρσις ἀπὸ τὸν ρύπον τῶν σαπισμένων σαρκῶν του, καὶ ἡ κάθαρσις γίνεται ὀλόκληρη ὑγεία γι' αὐτόν, καὶ ἡ ὑγεία δὲν τὸν ἀφήνει νὰ τραφεῖ μὲ κάποια ἄλλη νοσοποιὸ τροφή, ἀλλὰ τοῦ παρέχει ἄπειρη καὶ διακαῆ ἐπιθυμία νὰ πίνει ἀπὸ τὸν οἶνον, νὰ καθαρίζει μᾶλλον τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ κάνει τὴν πόσις ὑγεία. Διότι τὸ κάλλος τῆς ὑγείας καὶ ἡ τερπνότης τῆς ὠραιότητος, ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ὑγεία, δὲν ἔχει κορεσμό.

- 7 Ἔτσι λοιπόν, εὐλογημένα τέκνα, υἱοί μου, καὶ ἐκλεκτοὶ ἔσεῖς ποὺ ἀκούετε τοὺς λόγους μου, θὰ γίνῃ κάθε ἄνθρωπος ποὺ ἀμάρτησε ἀπέναντι στὸν Κύριον τὸν Θεὸ Παντοκράτορα καὶ αἰσθάνεται στὴν καρδιά του τὸν φόβον τῆς κρίσεως καὶ τῆς ἀποστροφῆς του. Διότι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου καὶ ἡ αἴσθησις τῆς δίκαιας ἀνταποδόσεώς του λειώνει τὴν σάρκα καὶ συντρίβει τὰ ὀστέα ὅπως ξεζουμίζει καὶ πιέζει σφοδρῶς τὰ σταφύλια στὸ πατητήρι ὁ λίθος ποὺ ἀνεβοκατεβαίνει μὲ μηχανή.

μὲν γὰρ σταφυλὰς πρῶτον πατοῦντες οἱ ἄνθρωποι, ὕστερον αὐ-
 τὰς ἐκπιέζουσιν ὑπὸ τοῦ λίθου καὶ πάσης ὑγρότητος αὐτὰς
 χωρὶς ἀποφαίνουσι, τὸν δὲ εἰσελθόντα ἄνθρωπον εἰς τὸν φόβον
 τοῦ Θεοῦ αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ποιεῖ αὐτὸν γενέσθαι πᾶσιν
 5 ἀνθρώποις ἄλλοις εἰς καταπάτημα. Καὶ ὅτε καταλεάνη καὶ συν-
 τρίψει τελείως τὸ ὑπερήφανον καὶ κενόδοξον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ
 φρόνημα, τότε ἡ ἀγία ταπείνωσις, ὁ νοητὸς λίθος ὁ ἐλαφρότατος
 καὶ χρηστός, ἐπιπεσῶν ἄνωθεν, πᾶσαν ὑγρότητα τῶν σαρκικῶν
 ἡδονῶν καὶ παθῶν ἐκπιέσασα, οὐκ ἄχρηστον τὴν ἐκπιεσθεῖσαν
 10 ψυχὴν ἀποδείκνυσιν, ἀλλὰ δάκρυσιν ποταμηδὸν αὐτὴν καταντλή-
 σασα τὸ ζῶν ὕδωρ ἐκβλύζειν ποιεῖ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων
 τραύματα ἰᾶται καὶ τὸν ἰχώρα καὶ τὰ ἔλκη αὐτῶν ἀποπλύνει καὶ
 χιόνος λαπρότερον ὄλον ἐκεῖνον ἀποδεικνύει τὸν ἄνθρωπον.

8 Μακάριος οὖν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ τοὺς λόγους τούτους
 15 ἀκούων καὶ δεχόμενος αὐτοὺς μετὰ πίστεως καὶ ποιῶν αὐτούς,
 ὅτι μεγάλα εὐρηκῶς ἀγαθὰ, τὰ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον καὶ διάνοιαν
 ὄντα, μακαρίσει τὴν ἀθλίαν μου χεῖρα, τὴν ταῦτα γράψασαν, καὶ
 δοξάσει τὸν ἐλεήμονα καὶ πολυέλεον Κύριον, τὸν διὰ ρυπαρᾶς
 γλώσσης καὶ ἀκαθάρτου καὶ ρυπαροῦ στόματος ταῦτα γραφῆ
 20 παραδόντα εἰς ἐπιστροφῆς καὶ μετανοίας ὑπόδειγμα καὶ εἰς ὁδὸν
 ἀπλανῆ καὶ ἀληθεστάτην τῶν ἐξ ὅλης ψυχῆς θελόντων σωθῆ-
 ναι καὶ μελλόντων κληρονομεῖν βασιλείαν, τὴν ἐν αὐτῷ τῷ
 Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Πράγματι οί άνθρωποι πρώτα πατοῦν τὰ σταφύλια, ὕστερα τὰ πιέζουν μὲ τὸν λίθο καὶ τὰ βγάζουν χωρὶς καθόλου ὑγρασία· ἔτσι καὶ τὸν ἄνθρωπο ποὺ εἰσέρχεται στὸν φόβο τοῦ Θεοῦ ὁ ἴδιος ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ τὸν κάνει ὥστε νὰ γίνεται καταπάτημα³¹ γιὰ ὄλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Καὶ ὅταν λειάνει καὶ συντρίψει τελείως τὸ ὑπερήφανο καὶ κενόδοξο φρόνημα τῆς σάκρας του³², τότε ἡ ἀγία ταπείνωση, ὁ νοητὸς λίθος ὁ ἐλαφρότατος καὶ χρηστός³³, πέφτοντας ἀπὸ ἐπάνω, θὰ πιέσει ὅλη τὴν ὑγρασία τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καὶ τότε ἀποδεικνύει ὄχι ἄχρηστη τὴν πιεσμένη ψυχὴ· ἀφοῦ τὴν ἀντλήσει μὲ δάκρυα σὰν ποταμό, τὴν κάνει νὰ ἀναβλύζει τὸ ζῶν ὕδωρ³⁴, θεραπεύει τὰ τραύματα ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, πλένει τὸ πύο καὶ τὰ ἔλκη τους καὶ ἀποδεικνύει τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνον λαμπρότερο ἀπὸ τὸ χιόνι³⁵.

- 8 Μακάριος λοιπὸν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ τοὺς δέχεται μὲ πίστη καὶ τοὺς πραγματοποιεῖ³⁶, διότι βρῆκε μεγάλα ἀγαθὰ, ποὺ εἶναι ἐπάνω ἀπὸ νοῦ καὶ λόγο καὶ διάνοια· θὰ μακαρίσει τὸ ἄθλιο χέρι μου ποὺ τὰ ἔγραψε αὐτά, θὰ δοξάσει τὸν ἐλεήμονα καὶ πολυέλεο Κύριο, ποὺ τὰ παρέδωσε μὲ μiasμένη γλώσσα καὶ μὲ ἀκάθαρο καὶ ρυπαρὸ στόμα στὴ γραφὴ, ὥστε νὰ γίνουν ὑπόδειγμα ἐπιστροφῆς καὶ μετάνοιας καὶ ὁδοῦ ἀπλανῆς καὶ ἀληθινῆ γιὰ ἐκείνους ποὺ θέλουν μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ τους νὰ σωθοῦν καὶ ποὺ πρόκειται νὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία³⁷, ποὺ βρίσκεται σ' αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ καὶ Σωτῆρα μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

31. Βλ. Ἦσ. 5,5 ἐ.

32. Βλ. Ρωμ. 8,6 ἐ.

33. Βλ. Ματθ. 11,30.

34. Βλ. Ἰω. 4,10 ἐ.

35. Βλ. Ψαλμ. 50,9.

36. Ματθ. 7,24.

37. Βλ. Ἐβρ. 1,14.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ'

ΠΕΡΙ ΓΝΩΣΕΩΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ

Καὶ ὅτι ὁ ἐγκεκρυμμένος τοῦ Πνεύματος θησαυρὸς ἐν τῷ
γράμματι τῆς θείας Γραφῆς οὐ πᾶσιν εὐδηλὸς ἐστὶ καὶ τοῖς
5 βουλομένοις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς τὸν διανοίγοντα τὸν νοῦν
κτησαμένοις εἰς τὸ συνιέναι τὰς Γραφάς.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἔοικεν ἡ πνευματικὴ γνῶσις οἰκία τινὶ
μέσον τῆς κοσμικῆς καὶ ἐλληνικῆς γνώσεως κατεσκευασμένη, ἐν
5 ἧ ὡσερ κιβώτιον στερρὸν καὶ κατησφαλισμένον ἡ γνῶσις τῶν
θεοπνεύστων Γραφῶν καὶ ὁ ἐν αὐτῇ ἄφραστος πλοῦτος ἀποτε-
θησαυρισμένος ἀπόκειται, ὃν οὐκ ἂν ποτε οἱ ἐν τῷ οἴκῳ εἰσερχό-
μενοι κατιδεῖν δυνηθῶσιν, εἰ μὴ τὸ κιβώτιον αὐτοῖς πάντως δια-
νοιχθῆ. Οὐκ ἔστιν δὲ ὑπὸ ἀνθρωπίνης σοφίας ἀνοιχθῆναι τοῦτό
15 ποτε, διὸ καὶ μένει ἄγνωστος πᾶσιν ἀνθρώποις τοῖς ἐν τῷ
κόσμῳ ὁ ἐναποκείμενος ἐν αὐτῷ πλοῦτος τοῦ Πνεύματος. Καὶ
καθάπερ κἂν αὐτὸ τὸ κιβώτιον ὄλον ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ ὤμων ἀνα-
λαβὼν ἐπιφέρηται ἄνθρωπος, τὸν ἐναποκείμενον ἐν αὐτῷ ἀγνοεῖ
θησαυρόν, οὕτω κἂν πάσας ἀναγνῶ καὶ ἐκστηθίσηται ὁ ἀνθρω-
20 πος τὰς Γραφάς καὶ ὡς ἓνα ψαλμὸν περιφέρῃ αὐτάς, τὴν ἐγκε-
κρυμμένην ἐν αὐταῖς τοῦ ἁγίου Πνεύματος δωρεὰν ἀγνοεῖ. Οὕτε
γὰρ διὰ τοῦ κιβωτίου τὰ ἐν τῷ κιβωτίῳ, οὕτε διὰ τῆς Γραφῆς τὰ
ἐν τῇ Γραφῇ δῆλα καθίστανται. Καὶ πῶς, ἄκουσον.

2 Βλέπεις κιβώτιον μικρόν, κεκλεισμένον πάντοθεν ἀσφαλῶς
25 καί, ὅσον ἀπὸ τοῦ βάρους καὶ τῆς ἐξωθεν εὐπρεπείας αὐτοῦ, ὑπο-
λαμβάνεις ἢ καὶ ἴσως παρά τινων ἀκούων πιστεύεις ἔνδοθεν

1. Βλ. Λουκᾶ 24,45.

2. Βλ. Α' Κορ. 2,13.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ'

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

Ἐπίσης γὰρ τὸ ὅτι ὁ κρυμμένος θησαυρὸς τοῦ Πνεύματος στὸ γράμμα τῆς θείας Γραφῆς δὲν εἶναι φανερὸς σὲ ὅλους ποῦ ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ μόνο σ' ἐκείνους ποῦ ἀπέκτησαν Ἐκεῖνον ποῦ διανοίγει τὸ νοῦ γὰρ τὴν κατανόησιν τῶν Γραφῶν¹.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἡ πνευματικὴ γνώση μοιάζει μὲ κάποια κατοικία κατασκευασμένη ἀνάμεσα στὴν κοσμικὴ καὶ τὴν ἑλληνικὴ γνώση, ὅπου σὰν κιβώτιο στερεὸ καὶ ἀσφαλισμένο βρίσκεται ἡ γνώση τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καὶ ὁ μέσα σ' αὐτὴν ἀποθησαυρισμένος ἀνέκφραστος πλοῦτος, τὸν ὁποῖο δὲν θὰ μπορέσουν ποτὲ νὰ δοῦν ὅσοι εἰσέρχονται μέσα στὴν οἰκία, ἐὰν δὲν τοὺς ἀνοιχθεῖ πρῶτα τὸ κιβώτιο. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ ν' ἀνοιχθεῖ αὐτὸ ποτὲ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη σοφία², γι' αὐτὸ καὶ μένει ἄγνωστος σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου ὁ εὐρισκόμενος σ' αὐτὸ πλοῦτος τοῦ Πνεύματος. Καὶ ὅπως, κι ἂν ἀκόμη ὁ ἀνθρώπος σηκώσει καὶ φέρει ἐπάνω στοὺς ὤμους του ὅλο τὸ κιβώτιο, ἀγνοεῖ τὸν εὐρισκόμενον μέσα σ' αὐτὸ θησαυρὸ, ἔτσι κι ἂν ἀκόμη διαβάσει καὶ ἀποστηθίσει τὶς Γραφὰς καὶ τὶς περιφέρει σὰν ἓνα ψαλμὸ, ἀγνοεῖ τὴν κρυμμένην σ' αὐτὰς δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διότι οὔτε μὲ τὸ κιβώτιο γίνονται φανερά ὅσα βρίσκονται μέσα στὸ κιβώτιο, οὔτε μὲ τὴ Γραφὴ ὅσα βρίσκονται μέσα στὴ Γραφὴ γίνονται φανερά καὶ πῶς, ἄκουσε.

2 Βλέπεις μικρὸ κιβώτιο, κλεισμένο μὲ ἀσφάλεια ἀπὸ παντοῦ καί, ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν ἐξωτερικὴν του εὐπρέπεια, ὑποθέτεις ἢ καὶ ἴσως ἀκούγοντας ἀπὸ μερικοὺς πιστεύεις ὅτι

ἔχειν αὐτὸ θησαυρόν, ὃ καὶ ἄρας μετὰ σπουδῆς πορεύῃ. Τί οὖν σοι ἔσται, εἶπέ μοι, τὸ ὄφελος, ἐὰν ἐσφραγισμένον αὐτὸ καὶ κλεισμένον ἀεὶ περιφέρῃς καὶ οὐκ ἀνοίξῃς; Οὐ θεάσῃ ποτέ, ἔτι ζῶν, τὸν ἐν αὐτῷ θησαυρόν, οὐκ ἴδῃς τῶν ἐν αὐτῷ λίθων τὴν διαύγειαν, τῶν μαργαριτῶν τὴν λαμπρότητα, τοῦ χρυσοῦ τὴν ἀστράπτουσαν αἴγλην. Τί σοι τὸ ὄφελος, ἐὰν ἐξ αὐτῶν οὐ καταξιοθήσῃ λαβεῖν κἄν ὀλίγον καὶ ὠνήσασθαί τι τῶν πρὸς διατροφήν ἢ ἔνδυσιν, ἀλλὰ περιφέρεις μὲν, ὡς εἶπομεν, ἐσφραγισμένον τὸ κιβώτιον δι' ὄλου, πολλοῦ καὶ πολυτίμου πελησμένον τοῦ θησαυροῦ, αὐτὸς δὲ σὺ λιμῶ καὶ δίψῃ καὶ γυμνότητι κατατρύχῃ; Πάντως οὐδέν.

3 Ταῦτά μοι καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ὑπολάμβανε, ἀδελφέ. Νόει μοι οὖν κιβώτιον τὸ Χριστοῦ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς λοιπὰς θείας Γραφάς, ἐχούσας ἐν αὐταῖς ἐγκεκλεισμένην καὶ ἐσφραγισμένην τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ σὺν αὐτῇ τὰ ἐν αὐτῇ ἄρρητα καὶ αἰσθητοῖς ὄμμασι μὴ καθορώμενα αἰώνια ἀγαθὰ, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν· «ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐστὶν ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος». Ἄνθρωπον δὲ τὸν ἄραντα τὸ κιβώτιον ὑπόθου μοι εἶναι τὸν τὰς Γραφὰς πάσας ἀποστηθήσαντα καὶ ἐπὶ στόματος ἀεὶ 20 ταύτας ἐπιφερόμενον. Ἐπιφέρεται οὖν αὐτὰς ὡς ἐν κιβωτίῳ τῷ μνημονευτικῷ τῆς ψυχῆς, ἔχοντι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ὡς λίθους τιμίους, ἐν αἷς ὑπάρχει ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος (οἱ γὰρ τοῦ Χριστοῦ λόγοι φῶς εἰσι καὶ ζωὴ εἰσιν, ὡς αὐτὸς οὕτως φησιν· «ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄσεται τὴν ζωὴν»), σὺν ταῖς ἐντολαῖς δὲ ὡς μαργα- 25 ρίτας τὰς ἀρετάς. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἐντολῶν αἱ ἀρεταί, ἐκ δὲ τούτων ἡ ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων, τῶν ἐν τῷ γράμματι ἀποκεκρυμμένων καὶ κεκαλυμμένων. Διὰ γὰρ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐντο-

3. Ἰω. 5,39.

4. Βλ. Ψαλμ. 18,11.

μέσα ἔχει θησαυρό, ὅποτε τὸ παίρνεις καὶ φεύγεις μὲ βιασύνη. Πές μου λοιπόν, ποιό θὰ εἶναι τὸ ὄφελός σου ἐὰν τὸ περιφέρεις διαπαντός σφραγισμένο καὶ κλειστό καὶ δὲν τὸ ἀνοίξεις; Δὲν θὰ δεῖς ποτὲ στὴ ζωὴ σου τὸν μέσα σ' αὐτὸ θησαυρό, δὲν θὰ δεῖς τὴ διαύγεια τῶν μέσα σ' αὐτὸ λίθων, τὴ λαμπρότητα τῶν μαργαριταριῶν, τὴν ἀστραφτερὴ αἴγλη τοῦ χρυσοῦ. Ποιό θὰ εἶναι τὸ ὄφελός σου, ἐὰν δὲν ἀξιωθεῖς νὰ πάρεις ἔστω καὶ λίγα ἀπὸ αὐτὰ καὶ ν' ἀγοράσεις κάτι γιὰ τὴ διατροφή καὶ τὴν ἐνδυσή σου, ἀλλὰ περιφέρεις τὸ κιβώτιο, ὅπως εἶπαμε, συνεχῶς σφραγισμένο, ἐνῶ εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ πολὺν καὶ πολύτιμο θησαυρό, καὶ σὺ ὁ ἴδιος ταλαιπωρεῖσαι ἀπὸ λιμό, δίψα καὶ γυμνότητα; Ὅπως δὲν θὰ ἔχεις κανένα ὄφελος.

- 3 Αὐτό, σὲ παρακαλῶ, ἀδελφέ, σκέψου ὅτι γίνεται καὶ μὲ τὰ πνευματικὰ ζητήματα. Θεώρησε λοιπόν, παρακαλῶ, ὡς κιβώτιο τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ καὶ τὶς ὑπόλοιπες θεῖες Γραφές, ποὺ ἔχουν μέσα τους κλεισμένα καὶ σφραγισμένα τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ μαζί της τὰ μέσα σ' αὐτὴν ἄρρητα καὶ ἀόρατα στοὺς αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς αἰώνια ἀγαθὰ σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ Κυρίου· «ἐρευνᾶτε τὶς Γραφές, διότι σ' αὐτὲς βρίσκεται ἡ αἰώνια ζωή»³. Ὑπόθεσε ἐπίσης, σὲ παρακαλῶ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ποὺ σηκώνει τὸ κιβώτιο εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀποστηθίζει ὅλες τὶς Γραφές καὶ τὶς ἔχει πάντοτε στὸ στόμα του. Τὶς ἔχει λοιπόν αὐτὲς σὰν σὲ κιβώτιο στὸ μνημονευτικὸ τῆς ψυχῆς, ποὺ περιέχει τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ ὡς πολύτιμους λίθους⁴, ὅπου βρίσκεται ἡ αἰώνια ζωὴ, καὶ μαζί μὲ τὶς ἐντολὲς περιέχει καὶ τὶς ἀρετὲς ὡς μαρταριτάρια· διότι οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ εἶναι φῶς καὶ ζωή⁵, ὅπως κι ὁ ἴδιος λέγει· «ἐκεῖνος ποὺ ἀπειθεῖ στὸν Υἱό, δὲν θὰ δεῖ τὴ ζωή»⁶. Καθόσον ἀπὸ τὶς ἐντολὲς προκύπτουν οἱ ἀρετὲς, κι ἀπὸ αὐτὲς ἡ ἀποκάλυψη τῶν μυστηρίων, ποὺ εἶναι κρυμμένα καὶ καλυμμένα μέσα στὸ γράμμα. Ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωση τῶν ἐντολῶν προκύπτει ἡ ἐργα-

5. Ἰω. 6,63.

6. Ἰω. 3,36.

λῶν ἢ ἐργασία τῶν ἀρετῶν, διὰ δὲ τῆς πράξεως τῶν ἀρετῶν ἢ πλήρωσις τῶν ἐντολῶν γίνεται, καὶ οὕτω διὰ τούτων ἀνοίγεται ἡμῖν ἡ θύρα τῆς γνῶσεως, μᾶλλον δὲ οὐ διὰ τούτων, ἀλλὰ διὰ τοῦ εἰπόντος· «ὁ ἀγαπῶν με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ ἐγὼ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν». Ὅταν οὖν ἐνοικήσῃ καὶ ἐμπεριπατήσῃ ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν καὶ ἐμφανίσῃ αὐτὸς ἑαυτὸν αἰσθητῶς ἡμῖν, τότε καὶ γνωστῶς καθορῶμεν τὰ ἐν τῷ κιβωτίῳ, ἡγουν τὰ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ, ἐγκεκρυμμένα θεῖα μυστήρια. Ἄλλως δὲ οὐκ ἔνι, μηδεὶς πλανάσθω, διανοιγῆναι τὴν 10 κιβωτὸν τῆς γνῶσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀγαθῶν ἀπολαῦσαι ἢ ἐν μετοχῇ καὶ θεωρίᾳ γενέσθαι αὐτῶν. Ποίων δὲ καὶ τίνων φημὶ ἀγαθῶν; Ἀγάπης τελείας, τῆς πρὸς τὸν Θεὸν δηλονότι καὶ τὸν πλησίον, καταφρονήσεως τῶν ὀρωμένων ἀπάντων, τὸ νεκρωθῆναι τὴν σάρκα καὶ τὰ μέλη ταύτης τὰ ἐπὶ γῆς μέχρι καὶ ἐπιθυ- 15 μίας κακῆς, ἵνα, ὡσπερ ὁ νεκρὸς ὄλωσ οὐ λογίζεται οὐδὲ αἰσθάνεται τινοσ, οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ μηδεμίαν ἔννοιαν ἐπιθυμίας κακῆς ἢ ἐμπαθοῦς αἰσθήσεως ὄλωσ ἐννοῶμεν ποτε ἢ ἐπαισθανόμεθα τοῦ κακοῦ τῆς τυραννώδους ὀχλήσεως, μόνον δὲ τῶν ἐντολῶν μνημονεύομεν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· ἔτι δὲ ἀθανασίας, 20 ἀφθαρσίας, δόξης αἰδίου, ζωῆς αἰωνίου, βασιλείας οὐρανῶν, υἰοθεσίας διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀγίου Πνεύματος καὶ τὸ γενέσθαι ἡμᾶς θεοὺς θέσει τε καὶ χάριτι, χρηματίσαι τε κληρονόμους Θεοῦ, συγκληρονόμους δὲ Χριστοῦ, καὶ συνάμα τούτοις τὸν νοῦν Χριστοῦ κτήσασθαι καὶ δι' αὐτοῦ ἰδεῖν τὸν Θεὸν καὶ Χρι- 25 στὸν αὐτὸν ἐνοικοῦντα κατὰ τὴν Θεότητα καὶ ἐμπεριπατοῦντα γνωστῶς ἐν ἡμῖν.

4 Τούτων οὖν ἀπάντων καὶ τῶν ὑπὲρ τούτων ἀρρήτων καὶ ἀνεκφράστων οἱ τὰς ἐντολάς ἀκούοντες τοῦ Θεοῦ καὶ ποιοῦντες αὐτάς, διὰ τῆς ἀνοίξεως ἧς ἔφαμεν κιβωτοῦ, ἡγουν διὰ τῆς ἀπο- 30 καλύψεως τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς θεᾶς τῶν ἐν τῇ θείᾳ ἐγκεκρυμμένων Γραφῇ, ἀξιοῦνται καὶ πλουσίως ἐπαπολαύουσιν.

7. Βλ. Λουκᾶ 11,52.

8. Βλ. Ἰω. 14,21·23.

9. Ἰω. 14,23·21.

10. Ἰω. 14,21.

11. Β' Κορ. 6,16.

12. Κολ. 3,5.

σία τῶν ἀρετῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὴν πραγμάτωση τῶν ἀρετῶν ἡ ἐκπλήρωση τῶν ἐντολῶν, καὶ ἔτσι μὲ αὐτές μᾶς ἀνοίγεται ἡ θύρα τῆς γνώσεως⁷, ἡ καλύτερα ὄχι μὲ αὐτές, ἀλλὰ μὲ Ἐκεῖνον ποὺ εἶπε, «ὅποιος μὲ ἀγαπᾷ θὰ τηρήσει τὶς ἐντολές μου⁸ καὶ ὁ Πατέρας μου θὰ τὸν ἀγαπήσει⁹ κι ἐγὼ θὰ τοῦ φανερωθῶ»¹⁰. Ὅταν λοιπὸν κατοικήσει καὶ περπατήσει μέσα μας ὁ Θεὸς⁴ καὶ μᾶς φανερωθεῖ αἰσθητῶς, τότε βλέπομε μὲ ἐπίγνωση τὸ περιεχόμενο τοῦ κιβωτίου, δηλαδὴ τὰ κρυμμένα στὴ θεία Γραφή θεῖα μυστήρια. Ἀλλιῶς δὲν εἶναι δυνατό, κανεὶς νὰ μὴ πλανᾶται, νὰ ἀνοιγεῖ ἡ κιβωτὸς τῆς γνώσεως καὶ ν' ἀπολαύσομε τὰ μέσα σ' αὐτὴν ἀγαθὰ ἢ νὰ συμμετάσχομε σ' αὐτὰ καὶ νὰ τὰ δοῦμε. Ποιὰ ὅμως ἀγαθὰ ἐννοῶ; Τὴν τέλεια ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν πλησίον, τὴν περιφρόνηση ὄλων τῶν ὀρατῶν, τὴ νέκρωση τῆς σάρκας καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐπάνω στὴ γῆ¹² μέχρι καὶ τῆς κακῆς ἐπιθυμίας, ὥστε ὅπως ὁ νεκρὸς δὲν σκέπτεται καθόλου οὔτε αἰσθάνεται κάτι, ἔτσι κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν θὰ σκεπτόμαστε καθόλου ποτὲ καμμιά κακὴ ἐπιθυμία ἢ ἐμπαθὲς συναίσθημα, οὔτε θὰ συναισθανόμαστε τὸ κακὸ τῆς τυραννικῆς ἐνοχλήσεως, ἀλλὰ θὰ μνημονεύομε μόνο τὶς ἐντολές τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Ἀκόμη ἐννοῶ τὴν ἀθανασία, τὴν ἀφθαρσία, τὴν αἶδια δόξα, τὴν αἰώνια ζωὴ, τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τὴν υἰοθεσία διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸ νὰ γίνομε θέσει καὶ χάριτι θεοὶ καὶ νὰ καταστοῦμε καὶ συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ¹³ καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ ν' ἀποκτήσομε τὸ νοῦ τοῦ Χριστοῦ¹⁴ καὶ μ' αὐτὸν νὰ δοῦμε τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ νὰ κατοικεῖ κατὰ τὴ θεότητα καὶ νὰ περπατεῖ συνειδητὰ μέσα μας¹⁵.

4 Ὅσοι λοιπὸν ἀκούουν τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς πραγματοποιοῦν¹⁶, μὲ τὸ ἄνοιγμα τῆς κιβωτοῦ ποὺ εἶπαμε, δηλαδὴ μὲ τὴν ἀποκάλυψη τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς θέας τῶν κρυμμένων στὴν θεία Γραφή, ἀξιῶνονται καὶ ἀπολαμβάνουν πλουσίως ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ ὑπὲρ ἄνω αὐτῶν ἄρρητα καὶ ἀνέκ-

13. Ρωμ. 8,17. 14. Βλ. Α' Κορ. 2,16.

15. Βλ. Β' Κορ. 6,16. 16. Βλ. Ματθ. 7,24 ἐ.

Οἱ δ' ἄλλοι, ἄγνοιαν ἔχοντες τῶν εἰρημένων ἀπάντων καὶ ἀπει-
 ρίαν, ἄγευστοὶ εἰσι τῆς τούτων γλυκύτητος, τῆς τούτων ἀθανάτου
 ζωῆς, ἐπερειδόμενοι τῇ μαθήσει μόνῃ τῶν Γραφῶν, οὐς καὶ κα-
 ταδικάζουσα καὶ κατακρίνουσα μᾶλλον αὐτὴ ἐν τῇ ἐξόδῳ ἔσται ἢ
 5 τοὺς μηδόλως τῶν Γραφῶν ἀκηκοότας. Ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων
 τινὲς ἀπὸ ἀγνοίας πλανῶμενοι πάσας στρεβλοῦσι τὰς θείας Γρα-
 φάς, μεθερμηνεύοντες αὐτὰς κατὰ τὰς ἐμπαθεῖς ἐπιθυμίας αὐ-
 τῶν, συνιστάνειν θέλοντες ἑαυτοῦς, ὅτι δὴ καὶ δίχα τῆς ἀκριβοῦς
 τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ φυλακῆς σωθῆναι μέλλουσιν, ἀπαρ-
 10 νούμενοι τὴν δύναμιν ὅλως τῶν ἀγίων Γραφῶν.

5 Καὶ εἰκότως· τὰ γὰρ ἐσφραγισμένα καὶ κεκλεισμένα, τὰ πᾶ-
 σιν ἀνθρώποις ἀθέατά τε καὶ ἄγνωστα, διανοιγόμενα δὲ ὑπὸ μό-
 νου τοῦ ἀγίου Πνεύματος καὶ οὕτως ἀποκαλυπτόμενα θεατὰ γι-
 νόμενα ἡμῖν καὶ γνωστά, πῶς ἄρα εἰδέναί ἢ γινῶναι ἢ κἄν ποσῶς
 15 ἐννοῆσαί ποτε ἐξισχύσουσιν, οἱ τὴν παρουσίαν τοῦ ἀγίου Πνεύ-
 ματος, τὴν ἔλλαμψιν, τὸν φωτισμόν, τὴν ἐνοίκησιν τὴν εἰς αὐ-
 τοῦς, μηδέποτε γινῶναι λέγοντες; Πῶς ἐν καταλήψει γέγονται
 τῶν τοιούτων μυστηρίων, οἱ μηδόλως ποτὲ ἐν ἑαυτοῖς ἐπεγνω-
 κότες γενομένην τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀναχώνευσιν, τὴν ἀνακαίνισιν,
 20 τὴν ἀλλοίωσιν, τὴν ἀνάπλασιν, τὴν ἀναγέννησιν; Οἱ δὲ μήπω βα-
 πτισθέντες ἐν Πνεύματι ἀγίῳ, τὴν ἀλλοίωσιν τῶν βαπτισθέντων
 ἐν τούτῳ πῶς εἰδέναί δύνανται; Οἱ μὴ γεννηθέντες ἄνωθεν, τῶν
 γεννηθέντων ἐκεῖθεν, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος, τὴν δόξαν πῶς
 ἴδωσι, τῶν ἐκ Θεοῦ γεννηθέντων καὶ τέκνων γενομένων Θεοῦ;
 25 Οἱ μὴ τοῦτο παθεῖν ἐθελήσαντες, ἀλλὰ δι' ἀμελείας ταύτην προσ-
 ἀπολέσαντες (καὶ γὰρ ἔλαβον ἐξουσίαν τοῦ γενέσθαι τοιοῦτοι),
 ποία γνώσει δυνηθῶσιν, εἰπέ μοι, κατανοῆσαι ἢ κἄν ὅπως οὖν
 ἐννοῆσαι ἰσχύσωσιν, οἷοι ἐκεῖνοι ἐχρημάτισαν;

17. Βλ. Β' Πέτρ. 3,16.

18. Βλ. Β' Κορ. 10,12 ἐ.

19. Βλ. Ματθ. 3,11 ἐ.

20. Βλ. Ἰω. 3,3.

21. Βλ. Ἰω. 1,13.

φραστα ἀγαθά. Οἱ ἄλλοι ὅμως, πού ἔχουν ἄγνοια καὶ ἀπειρία ὄλων τῶν προηγουμένων, δὲν γεύονται τῆ γλυκύτητά τους, τὴν ἀθάνατη ζωὴ τους, στηριζόμενοι μόνο στὴ μάθηση τῶν Γραφῶν. Αὐτοὺς μᾶλλον καὶ θὰ καταδικάσει καὶ θὰ τοὺς κατακρίνει αὐτὴ κατὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴ ζωὴ, παρὰ ἐκείνους πού δὲν ἄκουσαν καθόλου τὶς Γραφές. Ἐξ αἰτίας μάλιστα αὐτῶν πλανώμενοι μερικοὶ ἀπὸ ἄγνοια διαστρεβλώνουν ὅλες τὶς θεῖες Γραφές¹⁷, ἐρμηνεύοντας αὐτὲς σύμφωνα μὲ τὶς ἐμπαθεῖς ἐπιθυμίες τους, θέλοντας νὰ καυχηθοῦν¹⁸, ὅτι τάχα πρόκειται νὰ σωθοῦν καὶ δίχως τὴν ἀκριβῆ φύλαξη τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀπαρνούμενοι τελείως τὴ δύναμη τῶν ἁγίων Γραφῶν.

- 5 Καὶ πολὺ σωστά· διότι τὰ σφραγισμένα καὶ κλεισμένα, τὰ ἀθέατα καὶ ἄγνωστα σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, πού ἀνοίγονται μόνο ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἀποκαλύπτονται ἔτσι καὶ γίνονται θεατὰ καὶ γνωστὰ σ' ἐμᾶς, πῶς ἄραγε θὰ μπορέσουν νὰ τὰ δοῦν ἢ νὰ τὰ γνωρίσουν ἢ νὰ τὰ ἐννοήσουν ἔστω καὶ λίγο, ἐκεῖνοι πού λένε ὅτι δὲν γνώρισαν ποτὲ τὴν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ἔλλαμψη, τὸν φωτισμό, καὶ τὴν ἐνοίκησή του μέσα τους; Πῶς θὰ καταλάβουν αὐτὰ τὰ μυστήρια, ὅσοι δὲν γνώρισαν ποτὲ μέσα τους νὰ γίνεται ἢ ἀπὸ αὐτὸ ἀναχώνευση, ἢ ἀνακαίνιση, ἢ ἀλλοίωση, ἢ ἀνάπλαση καὶ ἢ ἀναγέννηση; Πῶς ἐκεῖνοι πού δὲν βαπτίσθηκαν ἀκόμα σὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα¹⁹, μποροῦν νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλλοίωση τῶν βαπτισμένων σ' αὐτό; Ἐκεῖνοι πού δὲν γεννήθηκαν ἀπὸ τὸν οὐρανό²⁰, πῶς θὰ γνωρίσουν, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, τὴ δόξα ἐκείνων πού γεννήθηκαν ἀπὸ ἐκεῖ, ἐκείνων πού γεννήθηκαν ἀπὸ τὸν Θεό²¹ καὶ ἔγιναν τέκνα τοῦ Θεοῦ²²; Αὐτοὶ πού δὲν θέλησαν νὰ τὸ πάθουν αὐτό, ἀλλὰ ἀπὸ ἀμέλεια ἔχασαν αὐτὴ τὴ δόξα (ἐνῶ ἔλαβαν ἐξουσία νὰ γίνουν τέτοιοι)²³, μὲ ποιά γνώση θὰ μπορέσουν, πές μου, νὰ κατανοήσουν ἢ νὰ ἐννοήσουν κάπως ποιοὶ ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι;

22. Βλ. Ἰω. 1,12. 23. Βλ. Ἰω. 1,12.

6 Πνεῦμά ἐστιν ὁ Θεὸς ἀόρατον, ἀθάνατον, ἀπρόσιτον, ἀκατάληπτον, καὶ τοιούτους ποιεῖ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεννωμένους, ὁμοίους τῷ γεγεννηκότι Πατρί, σώματι μόνῳ ληπτοὺς ὄντας καὶ ὄρατούς, τὰ δ' ἄλλα μόνῳ Θεῷ γινωσκομένους καὶ Θεὸν μόνον γινώσκον-
 5 τας, μᾶλλον δὲ μόνῳ Θεῷ βουλομένους γινώσκεισθαι, πρὸς ὃν καὶ βλέπειν ἀεὶ ἐφίενται καὶ ὑπ' αὐτοῦ γλίχονται ὀραῖσθαι. Ἄλλως δέ, καθάπερ οἱ ἄπειροι τῶν γραμμάτων ἴσον τοῖς ἐμπείροις τὰς βίβλους ἀναγινώσκειν οὐ δύνανται, οὕτως οὐδὲ οἱ μὴ διὰ πράξεως τὰς τοῦ Χριστοῦ ἐντολὰς διελθεῖν ἐθέλησαντες ἴσον
 10 τῶν εἰς αὐτὰς ἐπαγρυπνησάντων καὶ πεπληρωκότων αὐτὰς καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὸ αἷμα κεκενωκότων τὸ ἴδιον, ἰσχύσουσιν, ὡς ἐκεῖνοι, τῆς τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἀποκαλύψεως ἀξιοθῆναι ποτε. Ὡσπερ γὰρ ὁ βιβλίον ἐσφραγισμένον καὶ κεκλεισμένον λαβὼν ἄνθρωπος οὐ δύναται τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα ἰδεῖν ἢ ὁποῖά εἰσιν
 15 ἐννοῆσαι ἕως ἐσφραγισμένον ἐστὶ τὸ βιβλίον, κἂν πᾶσαν τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου μεμάθηκεν, οὕτως οὐδὲ ὁ πάσας τὰς θείας Γραφάς, ὡς εἶπομεν, ἐπὶ στόματος ἔχων δυνήσεται ποτε τὴν ἐν αὐταῖς ἐγκεκρυμμένην μυστικὴν καὶ θείαν δόξαν ὁμοῦ καὶ δυνάμιν γνῶναι καὶ κατιδεῖν, εἰ μὴ πάσας διέλθῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ
 20 καὶ τὸν Παράκλητον λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ, διανοίγοντα τοὺς λόγους αὐτῷ ὡς βιβλίον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντα δόξαν αὐτῷ μυστικῶς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τούτοις ἀποκεκρυμμένα τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ σὺν αὐτῇ τῇ ταῦτα βλυζούσῃ αἰωνία ζωῇ ἀποκαλύπτοντα, ἃ πᾶσι τοῖς καταφρονηταῖς καὶ ἀμελεστέροις κεκαλυμμέ-
 25 να ὑπάρχει καὶ ἀφανῆ τὸ καθόλου. Καὶ εἰκότως· ἐπειδὴ γὰρ τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν πάσας εἰς τὴν τοῦ κόσμου ματαιότητα προσήλωσαν καὶ τοῖς τερπνοῖς τοῦ βίου καὶ ταῖς ὠραιότησι τῶν σωμάτων προσπάσχουσι, σκοτεινὸν τὸ τῆς ψυχῆς ὀπτικὸν περιφέροντες, πρὸς τὰ νοητὰ κάλλη τῶν ἀπορρήτων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν
 30 ἰδεῖν καὶ ἀναβλέψαι οὐ δύνανται.

24. Ἰω. 4,24.

25. Βλ. Γαλ. 4,9.

26. Βλ. Ἦσ. 29,11.

6 Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα²⁴ ἀόρατο, ἀθάνατο, ἀπρόσιτο, ἀκατάληπτο, καὶ τέτοιους κάνει καὶ ὄσους γεννῶνται ἀπὸ αὐτόν, ὁμοίους μὲ τὸν Πατέρα, πού τοὺς ἔχει γεννήσει καταληπτοὺς καὶ ὄρατοὺς μόνο στὸ σῶμα, ἐνῶ κατὰ τὰ ἄλλα τοὺς κάνει γνωστοὺς μόνο στὸν Θεὸ καὶ γνῶστες μόνο τοῦ Θεοῦ, ἢ καλύτερα τοὺς κάνει νὰ θέλουν νὰ γνωρίζονται μόνο ἀπὸ τὸν Θεό²⁵, πρὸς τὸν ὁποῖο ποθοῦν πάντοτε νὰ βλέπουν καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖο ὀρέγονται νὰ βλέπονται. Ἐξ ἄλλου, ὅπως οἱ ἄπειροι γραμμάτων δὲν μποροῦν ν' ἀναγνώσουν τὰ βιβλία ἐξ ἴσου μὲ τοὺς ἔμπειρους, ἔτσι οὔτε ἐκεῖνοι πού δὲν θέλησαν νὰ ἐκπληρώσουν ἔμπρακτα τὶς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ δὲν θὰ μπορέσουν νὰ ἀξιωθοῦν ποτὲ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅπως ἐκεῖνοι πού ἐπαγρύπνησαν σ' αὐτὲς καὶ τὶς ἐκπλήρωσαν καὶ ἔχυσαν γι' αὐτὲς τὸ ἴδιο τους τὸ αἷμα. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδή ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος πού ἔλαβε σφραγισμένο καὶ κλεισμένο βιβλίο καὶ δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ τὰ γραμμένα σ' αὐτὸ ἢ νὰ ἐννοήσῃ ποιὰ εἶναι, ὅσο εἶναι σφραγισμένο τὸ βιβλίο²⁶, κι ἂν ἀκόμη ἔμαθε ὅλη τὴ σοφία τοῦ κόσμου, ἔτσι οὔτε ἐκεῖνος πού, ὅπως εἶπαμε, ἔχει στὸ στόμα του ὅλες τὶς θεῖες Γραφές δὲν θὰ μπορέσῃ ποτὲ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ δεῖ τὴν κρυμμένη μέσα σ' αὐτὲς μυστικὴ καὶ θεῖα δόξα καὶ δύναμη, ἐὰν δὲν διέλθῃ ὅλες τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν λάβῃ μαζί του τὸν Παράκλητο, πού τοῦ διανοίγει τοὺς λόγους ὡς βιβλίο καὶ τοῦ φανερώνει μὲ τρόπο μυστικὸ τὴν μέσα σ' αὐτοὺς δόξα· καὶ ὄχι μόνον αὐτά, ἀλλὰ τοῦ ἀποκαλύπτει καὶ τὰ μέσα σ' αὐτοὺς κρυμμένα ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ μαζί μὲ τὴν ἴδια τὴν αἰώνια ζωὴ πού τὰ ἀναβλύζει, καὶ τὰ ὁποῖα βρίσκονται καλυμμένα καὶ τελείως ἀφανῆ σ' ὅλους τοὺς καταφρονητὲς καὶ ἀμελεῖς. Καὶ πολὺ σωστά. Ἐπειδὴ προσήλωσαν ὅλες τὶς αἰσθήσεις τους στὴ ματαιότητα τοῦ κόσμου, καὶ ἔχουν μανία μὲ τὰ τερπνὰ τοῦ βίου καὶ τὶς ὠραιότητες τῶν σωμάτων, περιφέροντας σκοτεινὸ τὸ ὀπτικὸ μέρος τῆς ψυχῆς, δὲν μποροῦν νὰ κυττάξουν ἐπάνω καὶ νὰ δοῦν τὰ νοητὰ κάλλη τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ.

7 Καὶ καθάπερ ὁ ἀσθενῶν τὰς ὄψεις τοῦ σώματος οὐ δύναται
 κἄν ποσῶς εἰς ἡλιακὴν ἀκτῖνα τρανότερον λάμπουσαν ἀποβλέ-
 ψαι, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς αὐτὴν ἀτενίσει, τέλεον εὐθὺς καὶ ὄπερ κέ-
 κτηται φῶς προσαπόλλυσιν, οὕτω δὴ καὶ ὁ τὰ τῆς ψυχῆς ὄμματα
 5 ἀσθενῆ καὶ τὰς αἰσθήσεις αὐτὰς ἐμπαθεῖς ἔχων, ἀπαθῶς καὶ
 βλάβης ἐκτὸς κάλλος ἢ ὠραιότητα σώματος κατανοῆσαι οὐ δύ-
 νεται, ἀλλὰ καὶ ἦνπερ πρὸ τούτου εἰρήνην εἶχε τῶν λογισμῶν καὶ
 γαλήνην τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας, καὶ αὐτὴν χρονίζων ἐν τῇ με-
 λέτη τοῦ πάθους ἀπόλλυσι. Τοιγαροῦν οὐδὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθέ-
 10 νειαν ὁ τοιοῦτος καταμαθεῖν ὄλως δύναται. Εἰ γὰρ ἀσθενεῖν ἑαυ-
 τὸν πεποίηκεν, ἐπίστευσεν ἂν ὅτι εἰσὶ τινες ὑγιαίνοντες ἕτεροι,
 καὶ ἴσως ἐμέμψατο ἑαυτὸν ποτε ὡς αἴτιον αὐτὸν ἑαυτῷ χρηματί-
 σαντα καὶ τὰ πρὸς ἀπαλλαγὴν ταύτης ἐφρόντισε. Νυνὶ δὲ τοὺς
 πάντας ἔχων ἐμπαθεῖς ὁ τοιοῦτος, αὐτοῖς ἑαυτὸν ἐξισοῖ καὶ ἀδύ-
 15 νατον λέγει εἶναι τὸ ὑπὲρ τοὺς πάντας γενέσθαι αὐτόν. Τί τοῦτο;
 Ἵνα συναποθάνῃ τῷ πάθει, μὴ θέλων τοῦ τοιούτου κακοῦ ἀπαλ-
 λαγῆναι ὁ ἄθλιος. Εἰ γὰρ ἠβουλήθη, ἴσχυσεν ἂν, ὡς ἐκ Θεοῦ τὸ
 δύνασθαι εἰληφῶς. Ὅσοι γὰρ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν,
 ἐξουσίαν ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ τὴν πρῶην δυσγένειαν τῆς φθορᾶς
 20 ὡς ἱμάτιον παλαιὸν ἀποδύσασθαι καὶ υἱοὶ Θεοῦ χρηματίσαι καὶ
 τὸν Χριστὸν ἐπενδύσασθαι.

8 Ἄλλᾳ μὴ γένοιτο ἡμᾶς, ἀδελφοί, ἐξομοιωθῆναι τοῖς οὕτως
 ἔχουσι καὶ τοιαῦτα φρονοῦσι, κεχερσωμένοις οὖσι καὶ χοϊκοῖς.
 Γένοιτο δὲ ἐξακολουθῆσαι Χριστῷ, τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι
 25 καὶ ἐγερθέντι καὶ εἰς οὐρανοὺς ἡμᾶς ἀνυψώσαντι, καὶ αὐτοῦ τοῖς
 ἰχνεσιν ἀεὶ ἔπεσθαι, καθαιρομένους διὰ τῆς μετανοίας τοῦ σπίλου
 τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐπενδυομένους τὸν φωτεινὸν χιτῶνα τῆς
 ἀφθαρσίας τοῦ Πνεύματος ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ
 πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 30 αἰώνων. Ἀμήν.

27. Βλ. Πράξ. 8,16. 19,5. 28. Βλ. Κολ. 3,9 ἔ. Γαλ. 3,27.

29. Β' Κορ. 5,15. 30. Βλ. Α' Κορ. 15,53 ἔ.

7 Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ποὺ ἀσθενεῖ στοὺς σωματικοὺς ὀφθαλμοὺς δὲν μπορεῖ οὔτε γιὰ λίγο νὰ κυττάξει πρὸς τὴν ἡλιακὴ ἀκτίνα ποὺ λάμπει δυνατά, ἀλλὰ κι ἂν ἀτενίσαι πρὸς αὐτὴν, ἀμέσως χάνει κι ὅποιο τέλειο φῶς ἔχει ἀποκτήσει, ἔτσι λοιπὸν κι αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀσθενεῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς καὶ ἐμπαθεῖς τὶς ἴδιες του τὶς αἰσθήσεις, δὲν μπορεῖ νὰ κατανοήσῃ μὲ ἀπάθεια καὶ χωρὶς βλάβη τὸ κάλλος ἢ τὴν ὠραιότητα σώματος, ἀλλὰ καὶ ὅποια εἰρήνη τῶν λογισμῶν εἶχε πρὶν ἀπὸ αὐτὸ καὶ γαλήνη τῆς πονηρῆς ἐπιθυμίας, τὴν χάνει κι αὐτὴν ἐμμένοντας στὴ μελέτη τοῦ πάθους, κι ἔτσι οὔτε τὴ δική του ἀσθένεια μπορεῖ νὰ γνωρίσει τελείως. Διότι, ἐὰν ἔκανε τὸν ἑαυτὸ του νὰ ἀσθενεῖ, θὰ πίστευε ὅτι ὑπάρχουν κάποιοι ἄλλοι ὑγιεῖς, καὶ ἴσως θὰ κατηγοροῦσε κάποτε τὸν ἑαυτὸ του ὅτι ἔγινε ὁ ἴδιος αἷτιος γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ θὰ φρόντιζε ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπ' αὐτὴν. Τώρα ὅμως, θεωρώντας αὐτὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐμπαθεῖς, ἐξισώνει τὸν ἑαυτὸ του μαζί τους καὶ λέγει ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνῃ αὐτὸς ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους. Καὶ γιὰ τὸ κάνει αὐτό; Γιὰ νὰ πεθαίνει μαζί μὲ τὸ πάθος, μὴ θέλοντας ν' ἀπαλλαγεῖ ὁ ἄθλιος ἀπὸ ἓνα τέτοιο κακό. Διότι, ἐὰν ἤθελε, θὰ μποροῦσε, λαμβάνοντας τὴ δύναμη ἀπὸ τὸν Θεό. Διότι, ὅσοι βαπτισθήκαμε στὸ ὄνομά του²⁷, λάβαμε ἀπὸ αὐτὸν ἐξουσία ν' ἀποβάλομε ὡς παλαιὸ ἱμάτιο τὴ πρῶην ἀσημότητα τῆς φθορᾶς, νὰ διατελέσομε υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ντυθοῦμε τὸν Χριστό²⁸.

8 Ἄλλ' εἶθε νὰ μὴ συμβεῖ, ἀδελφοί, νὰ ἐξομοιωθοῦμε μ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι τέτοιοι καὶ σκέπτονται τέτοια πράγματα, ὄντας χέρσοι καὶ χοϊκοί. Καὶ εἶθε νὰ συμβεῖ ν' ἀκολουθήσομε τὸν Χριστό, ποὺ πέθανε καὶ ἀναστήθηκε γιὰ μᾶς²⁹ καὶ μᾶς ἀνύψωσε στοὺς οὐρανοὺς, καὶ νὰ βαδίζομε πάντοτε στὰ ἴχνη του, καθαριζόμενοι διὰ τῆς μετανοίας ἀπὸ τὸν σπῖλο τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐνδυόμενοι τὸν φωτεινὸ χιτῶνα τῆς ἀφθαρσίας³⁰ τοῦ Πνεύματος μέσα στὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ τὸν Θεό μας, στὸν ὁποῖο πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΠΕΡΙ ΑΛΛΟΙΩΣΕΩΝ ΨΥΧΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΟΣ,

Τῶν ἐξ ἀέρος, τῶν ἐκ στοιχείων, τῶν ἐκ βρωμάτων καὶ
τῶν δαιμόνων ἐπιγινομένων ἡμῖν.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὀφείλει ὁ μοναχὸς μὴ μόνον τὰς ἐν τῇ
ψυχῇ γινομένας ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς ἐπίστασθαι καὶ
νοεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν, ὅποιαί ποτ' ἂν ᾧσι καὶ πόθεν
ἐν αὐτῷ συμβαίνουσι γίνεσθαι. Ποτὲ μὲν γὰρ αἰφνίδιος γίνεται
χαρὰ τῇ ψυχῇ, ποτὲ δὲ λύπη ταύτη ὡσαύτως ἐπέρχεται καὶ βά-
10 ρος σφοδρὸν. Καὶ ποτὲ μὲν εὐκατάνυκτος γίνεται, ποτὲ δὲ
σκληραίνεται ἢ αὐτὴ καὶ ὡς λίθος πεπώρωται. Ἄλλοτε πάλιν
πραεῖα καὶ ταπεινὴ γίνεται καὶ μετὰ μικρὸν μετέωρος καὶ θυ-
μώδης καὶ λυσσωσα πρὸς πάντας τοὺς ἀδελφούς. Καὶ ποτὲ μὲν
χαύνη καὶ ράθυμος καὶ ἀπρόθυμος εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν γίνεται,
15 ποτὲ δὲ διεγρηγερμένη καὶ γρηγοροῦσα καὶ πρόθυμος εἰς πᾶσαν
ὑπακοήν, ὡς καὶ τοὺς συνόντας σκώπτειν καὶ διεγείρειν πρὸς
τὸ καλόν. Καὶ ποτὲ μὲν συνεσταλμένη ὑπάρχει καὶ εὐλαβής,
ποτὲ δὲ διακεχυμένη καὶ ἀναιδής. Καὶ ποτὲ μὲν τῶν ἀπόντων
ἀγαπητικῶς μεμνημένη καὶ προσκαλουμένη πρὸς ἑαυτήν, ποτὲ
20 δὲ οὐδὲ ἐκείνους οὐδὲ τοὺς συνόντας βούλεται καθορᾶν. Καὶ
ποτὲ μὲν συμπνιγομένη ἐφ' ἑαυτήν γίνεται, ὡς καὶ τὴν ζωὴν αὐ-
τῆς ἀπολέγεσθαι, ποτὲ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον πλατυνομένη καὶ ἢ
ἀγαλλίασις ἐν ταύτῃ πληθύνεται, ὡς μηδὲ ἐπισχεῖν δυναμένη
ἑαυτήν, εἰ καὶ τοῦτο βιάζεται.

1. Βλ. Ματθ. 11,29.

2. Βλ. Τίτ. 1,16.

ΠΕΡΙ ΑΛΛΟΙΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

Ποὺ προκαλοῦνται σ' ἡμᾶς ἀπὸ τὸν ἀέρα, τὰ στοιχεῖα, τὶς τροφές καὶ τοὺς δαίμονες.

1 Ἄδελφοί καὶ πατέρες, ὁ μοναχὸς ὀφείλει νὰ γνωρίζει καλὰ καὶ νὰ κατανοεῖ ὄχι μόνο τὶς ἀλλοιώσεις καὶ τὶς μεταβολές ποὺ προκαλοῦνται στὴν ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ τὶς αἰτίες αὐτῶν, ποιές δηλαδὴ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ συμβαίνει νὰ γίνονται μέσα του. Διότι στὴν ψυχὴ ἄλλοτε προκαλεῖται ξαφνικὴ χαρά, καὶ ἄλλοτε ἐπέρχεται παρομοίως σ' αὐτὴν λύπη καὶ σφοδρὸ βᾶρος. Καὶ ἐπίσης ἄλλοτε αὐτὴ γίνεται εὐκατάνυκτη, καὶ ἄλλοτε σκληραίνεται καὶ πωρῶνεται σὰν λίθος. Ἄλλοτε πάλι γίνεται πραεὶα καὶ ταπεινὴ¹ καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο μετέωρη καὶ θυμώδης καὶ μανιώδης πρὸς ὄλους τοὺς ἀδελφούς. Καὶ πότε-πότε γίνεται ἀποχαυνωμένη καὶ ράθυμη καὶ ἀπρόθυμη σὲ κάθε ἀγαθὸ ἔργο², πότε-πότε πάλι βρίσκεται σὲ διέγερση καὶ ἐγρήγορση καὶ εἶναι πρόθυμη σὲ κάθε ὑπακοή, ὥστε νὰ παρακινεῖ τοὺς συντρόφους καὶ νὰ τοὺς διεγείρει πρὸς τὸ καλό. Ἐπίσης ἄλλοτε βρίσκεται νὰ εἶναι συνεσταλμένη καὶ εὐλαβῆς καὶ ἄλλοτε διακεχυμένη καὶ ἀναιδής. Πότε-πότε πάλι κινούμενη ἀπὸ ἀγάπη θυμᾶται τοὺς ἀπόντες καὶ τοὺς προσκαλεῖ κοντά της, καὶ πότε-πότε δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ βλέπει οὔτε τοὺς παρόντες. Ἐπίσης ἄλλοτε συσφίγγεται καὶ κλείνεται στὸν ἑαυτὸ της, ὥστε νὰ ἀποποιεῖται καὶ τὴ ζωὴ της³, καὶ ἄλλοτε πλατύνεται τόσο πολὺ καὶ πληθύνεται σ' αὐτὴν ἢ

3. Βλ. Ἰωνᾶς 4,8.

2 Ταῦτα μὲν οὖν πέφυκε γίνεσθαι περὶ τὰς φυσικὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ὁπότεν ἐναγωνίως ἔχωμεν περὶ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἐντολῶν τὴν ἐκπλήρωσιν. Ἄλλὰ καθᾶπερ οὕτως ἀλλοιοῦται τὰ τῆς ψυχῆς, τὸν αὐτὸν τρό-
 5 πον καὶ τὰ τοῦ νοῦς ἀλλοιοῦται ἡμῶν καὶ οὕτω πως μεταβάλλεται. Ποτὲ μὲν γὰρ ὀξύς εἰς τὸ νοῆσαι ἐστὶ καὶ ὀξύτερος εἰς τὸ τὰ νοούμενα, ἦτοι βλεπόμενα, παρ' αὐτοῦ διελθεῖν καὶ διακρίναι συντόμως, ποτὲ δὲ ἀργὸς πρὸς τὰ ἀμφοτέρα γίνεται καὶ βραδύς. Καὶ ποτὲ μὲν ὁ αὐτὸς ἄνους οἶνει καὶ ἄλαλος γίνεται καὶ
 10 κωφός, ποτὲ δὲ εὖνους τις καὶ εὐλαλος, ἀκουστικός τε ἅμα καὶ συνετός. Καὶ ποτὲ μὲν τυφλός, ποτὲ δὲ ὄρατικός, εἰς βάθος καὶ ὕψος θεωρίας ὑπὲρ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰσελθεῖν βιαζόμενος. Καὶ ποτὲ μὲν ἀπλοῦς πρὸς πᾶσαν θεωρίαν ἐστὶ καὶ ἐλεύθερος, μὴ μεμνημένος ὅλως τῶν ἐμπροσθεν αὐτοῦ γε-
 15 γονότων κακῶν μηδέ τι τούτων ἐννοῶν τὸ καθόλου, ποτὲ δὲ ποικίλος, οἶνει τὰ μὴ γινόμενα ἐννοῶν καὶ ἐπινοῶν καὶ πονηρευόμενος· καὶ ὡσπερ φλόξ ἐν ὑγροῖς ξύλοις ὑπὸ καπνοῦ συμπνιγομένη γίνεται, πονηρευόμενος οὐκ εἰς τοὺς παρόντας μόνους, ἀλλὰ δὴ καὶ περὶ τινων ἀπόντων πολλάκις μάταια καὶ
 20 ψευδῆ ἀναπλάττει ἐν ἑαυτῷ ἐνθυμήματα· ἐνθεν τοι καὶ τῆς καρδίας πολλὰ λυπούμενης καὶ μὴ συντιθεμένης εἰς τὰ τοιαῦτα τῷ νῷ οὐδὲν οὐδαμῶς ὠφελῆσαι δύναται, οὐδὲ ἀποστῆσαι αὐτὸν τῶν ματαίων συλλογισμῶν.

3 Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τε τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ νοῦς καὶ τῆς
 25 νοερᾶς ἡμῶν καὶ θείας ψυχῆς. Αἱ δὲ γινόμεναι ἡμῖν περὶ τὸ σῶμα ἀνωμαλῖαι, εἰ καὶ δοκοῦσιν εἶναι εὐδιάγνωστοι καὶ ραδίως ἡμῖν ἐπιγινωσκόμεναι, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. Πολλὴ γὰρ ἐν τούτῳ μάλιστα ἐστὶν ἡ ἐκ φύσεως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεταβολή. Ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ ἄτρεπτος τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ ἐστίν,
 30 ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ νοῦς ταύτη συνάμα παρὰ τοῦ Κτίστου γεγέ-

ἀγαλλίαση, ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ νὰ συγκρατεῖ τὸν ἑαυτὸ της, ὅσο καὶ ἂν τὸν πιέσει.

2 Αὐτὰ λοιπὸν συμβαίνει νὰ γίνονται μὲ τὶς φυσικὲς κινήσεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, κάθε φορά πού ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴν ἐργασία τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐκπλήρωση τῶν ἐντολῶν. Ἄλλ' ὅπως ἀκριβῶς ἀλλοιώνονται ἔτσι τὰ τῆς ψυχῆς, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἀλλοιώνονται καὶ τὰ τοῦ νοῦ μας καὶ μεταβάλλονται κάπως ἔτσι. Πράγματι ἄλλοτε εἶναι ὀξύς στὴν κατανόηση καὶ ὀξύτερος στὸ νὰ διεξέλθει καὶ νὰ διακρίνει συνοπτικὰ τὰ νοούμενα, δηλαδὴ τὰ βλεπόμενα ἀπὸ αὐτόν, καὶ ἄλλοτε γίνεται ἀργὸς καὶ βραδύς καὶ στὰ δύο. Πότε αὐτὸς γίνεται σὰν ἄνους καὶ ἄλαλος καὶ κωφός, καὶ πότε σὰν εὐφυῆς καὶ εὐλαλος, ἀκουστικὸς καὶ συγχρόνως συνετός. Ἄλλοτε πάλι γίνεται διορατικὸς, βιαζόμενος νὰ εἰσέλθει σὲ βάθος καὶ ὕψος θεωρίας πάνω ἀπὸ τὸ μέτρο τῆς ἀνθρώπινης φύσεως. Ἄλλοτε εἶναι ἀπλὸς καὶ ἐλεύθερος σὲ κάθε θεωρία, χωρὶς καθόλου νὰ φέρει στὴ μνήμη του τὰ κακὰ πού συμβαίνουν μπροστὰ σ' αὐτόν οὔτε νὰ σκέπτεται γενικὰ κάτι ἀπὸ αὐτά, καὶ ἄλλοτε εἶναι ποικίλος, σὰ νὰ ἐννοεῖ καὶ νὰ σκέπτεται καὶ νὰ πονηρεύεται ὅσα κακὰ δὲν ἔγιναν. Καὶ σὰν τῆ φλόγα πού σὲ ὑγρὰ ξύλα καταπνίγεται ἀπὸ καπνὸ, ὄχι μόνο πονηρεύεται γιὰ τοὺς παρόντες, ἀλλὰ πολλὰς φορές καὶ γιὰ τοὺς ἀπόντες ἀναπλάθει μέσα του μάταιες καὶ ψευδεῖς ἐνθυμήσεις. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καὶ παρ' ὅλο πού ἡ καρδιὰ λυπᾶται πολὺ καὶ δὲν συμφωνεῖ σ' αὐτὰ μὲ τὸ νοῦ, σὲ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ ὠφελήσει καθόλου, οὔτε νὰ τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τοὺς μάταιους συλλογισμούς.

3 Καὶ αὐτὰ βέβαια συμβαίνουν σχετικὰ μὲ τὶς ἀλλοιώσεις τοῦ νοῦ καὶ τῆς νεορῆς καὶ θείας μας ψυχῆς. Οἱ ἀνωμαλίες ὁμως πού προκαλοῦνται στὸ σῶμα μας, παρ' ὅλο πού φαίνονται νὰ εἶναι εὐδιάγνωστες καὶ εὐδιάκριτες ἀπὸ μᾶς, δὲν εἶναι παρόμοιες. Διότι εἶναι μεγάλη μάλιστα ἡ μεταβολὴ πού ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προκαλεῖται σ' αὐτὸ ἐκ φύσεως. Διότι ἡ ψυχὴ εἶναι ἄτρεπτη ὡς πρὸς τὴ φύση καὶ τὴν οὐσία, καὶ τὸ ἴδιο μ'

νηται, μόνη δηλαδή τῇ προαιρέσει ἀγόμενα καὶ τῷ ἰδίῳ θελήματι ἀρετῆς ἢ κακίας ἐπιλαμβανόμενα, τουτέστι φωτὸς ἢ σκότους συγκοινωνοὶ αἰωνίως καὶ κληρονόμοι καθίστανται, ἢ ψυχῇ, φημί, καὶ ὁ νοῦς, ἐνὶ τούτων προαιρέσει, ὡς εἴρηται, καὶ 5 θελήματι ἐκουσίως κολλῶμενα, εἴτε τῷ ἀγαθῷ καὶ ἀγαθὰ γίνονται, εἴτε τῷ πονηρῷ καὶ πονηρὰ χρηματίζουσι. Τὸ δέ γε σῶμα καὶ τῇ φύσει τρεπτόν, ὅτι καὶ σύνθετον, καὶ τῇ οὐσίᾳ ρευστόν, ὅτι ἐξ ὕλης φθαρτῆς ἐκτισται καὶ ρευστῆς, τὴν σύγκρασιν ἔχον, ἥτοι τὴν σύστασιν, ἐκ τῶν ἐναντίων πρὸς ἑαυτά. Ἐκ θερ-

10μοῦ γὰρ καὶ ψυχροῦ, ὡς φασιν οἱ περὶ ταῦτα σοφοὶ καὶ ἡ ἀλήθεια ἔχει, ἐκ ξηροῦ τε καὶ ὑγροῦ ἡ οὐσία τούτου ἐστὶ. Πλὴν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐστέρηται καὶ προαιρέσεως καὶ θελήσεως, εἰ χρῆ δὲ εἰπεῖν καὶ κινήσεως, εἰ μὴ τι πάντως τὴν τούτου ρεῦσιν καὶ τὸ χωροῦν εἰς φθορὰν κίνησιν τις εἴπη τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως φυ-

15σικὴν, ἥτις ἐστὶν ἄλογος· εἰ δὲ ἄλογος αὕτη, δῆλον ὅτι καὶ ἀναμάρτητος καὶ παρὰ Θεοῦ ἀκατάκριτος. Καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ τῇ φύσει παρέπεται, τοῦτο καὶ καταδίκης ἐκτός. Πύρωσιν δὲ καὶ ἐπιθυμίαν γάμου, συνουσίας μίξιν, ἡδονήν, γαστριμαργίαν, λαιμαργίαν, πολυπνίαν, ἀργίαν, στολισμὸν ἱματίων καὶ τἄλλα

20πάντα ἅπερ, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσι, τὸ σῶμα ἐπιζητεῖ, οὐ τὸ σῶμα, ὡς οὐδὲ ὅτε νεκρόν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ διὰ τούτου ταῦτα ἐπιζητεῖ ἡδυνομένη, ἅπαξ τῷ πηλῷ συγκραθεῖσα καὶ οἷα δὴ σῦς ἐν τῷ βορβόρῳ ταύτης ἐγκυλινδεῖσθαι θέλουσα τῶν ἡδονῶν πως, τῆς συγκραθείσης αὐτῇ γλιχομένη σαρκός. Μηδεὶς οὖν πρὸς

25ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἰδίου σώματος συνωθεῖσθαι καὶ καταναγκάζεσθαι ὑπολάβοι· οὐκ ἔστι τοῦτο. Ἀλλὰ πῶς; ἄκουε συνετῶς.

4 «Ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβῶν ἀπὸ τῆς γῆς». Ἴδου ἐγὼ ἐδειξά σοι τὸ σῶμα, δεῖξον οὖν μοι καὶ σὺ ποῖα τὰ πάθη τὰ ἐν αὐτῷ· ἀλλ' οὐδὲν οὐκ ἔχεις ὄλως εἰπεῖν. Εἶτα τί;

αὐτὴν ἔγινε συγχρόνως ἀπὸ τὸν Κτίστη καὶ ὁ νοῦς· καθοδηγοῦνται δηλαδὴ μόνο μὲ τὴν προαίρεση καὶ μὲ τὸ δικό τους θέλημα ἐπιδίδονται στὴν ἀρετὴ ἢ τὴν κακία, καὶ καθίστανται αἰωνίως συγκοινωνοὶ καὶ κληρονόμοι τοῦ φωτὸς ἢ τοῦ σκότους. Ἐννοῶ δηλαδὴ ὅτι ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, μὲ τὴν προαίρεση καὶ τὸ θέλημα προσκολλῶνται ἐκουσίως, ὅπως ἀναφέρθηκε, σ' ἓνα ἀπὸ αὐτά, εἴτε στὸ ἀγαθὸ καὶ γίνονται ἀγαθὰ, εἴτε στὸ πονηρὸ καὶ διατελοῦν πονηρά. Τὸ σῶμα ὁμως εἶναι τρεπτὸ στὴ φύση, διότι εἶναι σύνθετο, καὶ ρευστὸ στὴν οὐσία, διότι κατασκευάσθηκε ἀπὸ φθαρτὴ καὶ ρευστὴ ὕλη, ἔχοντας τὴ σύγκραση, δηλαδὴ τὴ σύσταση, ἀπὸ τὰ ἐνάντια πρὸς αὐτὰ τὰ ἴδια. Ἡ οὐσία του δηλαδὴ, ὅπως λένε γι' αὐτὰ οἱ σοφοὶ κι ὅπως εἶναι στ' ἀλήθεια, ἀποτελεῖται ἀπὸ θερμὸ καὶ ψυχρὸ καὶ ἀπὸ ξηρὸ καὶ ὑγρὸ. Ἄλλ' ὁμως αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ στερεῖται προαιρέσεως καὶ θελήσεως καὶ ἂν πρέπει νὰ πῶ καὶ κινήσεως, ἐκτὸς ἐὰν ὀνομάσει κανεὶς τὴ ρεῦση του καὶ τὴν προσχώρηση στὴ φθορὰ φυσικὴ κίνηση τῆς ὑποστάσεώς του, ἢ ὅποια εἶναι ἄλογη· ἐὰν ὁμως αὐτὴ εἶναι ἄλογη, εἶναι φανερὸ ὅτι εἶναι καὶ ἀναμάρτητη καὶ ἀκατάκριτη ἀπὸ τὸν Θεό. Καὶ πολὺ σωστά, διότι αὐτὸ πού ἀκολουθεῖ τὴ φύση εἶναι καὶ ἐκτὸς καταδίκης. Τὴν πύρωση καὶ τὴν ἐπιθυμία τοῦ γάμου, τὴ μίξη τῆς συνουσίας, τὴν ἡδονή, τὴν γαστριμαργία, τὴν λαιμαργία, τὴν πολυυπνία, τὴν ἀργία, τὸν στολισμὸ τῶν ἱματίων καὶ ὅλα τ' ἄλλα πού, ὅπως οἱ πολλοὶ νομίζουν, ἐπιζητεῖ τὸ σῶμα, δὲν τὰ ἐπιζητεῖ τὸ σῶμα, οὔτε ὅταν εἶναι νεκρὸ, ἀλλὰ τὰ ἐπιζητεῖ μέσω αὐτοῦ ἢ ψυχὴ εὐφραϊνόμενη, πού συγχωνεύθηκε μὲ τὸν πηλὸ καὶ θέλει νὰ κυλιόμαστε⁴ κάπως σὰν χοῖροι στὸν βόρβορο τῶν ἡδονῶν της, ἐπιθυμώντας σφοδρῶς τὴ συγχωνευμένη μ' αὐτὴν σάρκα. Κανεὶς λοιπὸν νὰ μὴ θεωρῆσει ὅτι ὠθεῖται καὶ ἀναγκάζεται πρὸς αὐτὰ ἀπὸ τὸ δικό του σῶμα· δὲν συμβαίνει αὐτό. Ἀλλὰ πῶς; ἄκουε προσεκτικά.

- 4 «Ἐπλασε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο, λαμβάνοντας χῶμα ἀπὸ τὴ γῆ». Νά, ἐγὼ σοῦ ἔδειξα τὸ σῶμα, δεῖξε μου λοιπὸν καὶ σὺ ποιά εἶναι τὰ πάθη σ' αὐτό· ἀλλὰ δὲν ἔχεις νὰ πεῖς ἀπολύτως

«Καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ Κύριος ὁ Θεός, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν» καὶ ἀνέστη ἀπὸ τῆς γῆς καὶ περιεπάτει, τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος κινουῦντος δηλονότι τὸ σῶμα δεσποτικῶς τε καὶ ἐξουσιαστικῶς. Πύρωσις δὲ ἢ κίνησις 5 ἢ γαστρὸς ἄλογος μανία καὶ ὄρεξις οὐδαμοῦ ἔτι ἦν, ἀλλὰ ἦν αὐτῷ ζωὴ ἀστασίαστος καὶ ἄλυπος διαγωγή. Ἴδωμεν οὖν μήποτε, διὰ τὸ μὴ εἶναι θῆλυ ἢ διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰ πρὸς ἐπιθυμίαν κινουῦντα βρώματα, τούτου γε ἕνεκα ὁ ἄνθρωπος οὔτε πρὸς συνουσίας ἐπιθυμίαν, οὔτε πρὸς γαστριμαργίαν κεκίνητο. Τί οὖν 10 φησίν; «Ἐξανέτειλεν ὁ Θεὸς πᾶν δένδρον ὠραῖον καὶ ἦν ὃ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα ἐν τῷ παραδείσῳ γυμνοὶ καὶ οὐκ ἠσχύνοντο». Ὅρας ὅτι οὔτε τὸ θήλειαν εἶναι τὴν Εὔαν οὔτε τὸ γυμνοὺς ἀμφοτέρους τυγχάνειν πρὸς σωφροσύνην παρέβλαψέ τινα ἐξ αὐτῶν; Ἀλλὰ καὶ γυμνοὶ ἦσαν καὶ οὔτε ἀλλήλους ἐγίνωσκον, οὔτε 15 ἠσχύνοντο, οὔτε μὴν ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος φύσεως πρὸς μίξιν ἐνήγοντο, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν παράβασιν καὶ μετὰ ἕξω γενέσθαι τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ Θεοῦ γυμνωθῆναι καὶ τῆς αὐτοῦ θείας δόξης ἀποπεσεῖν, τότε, ὡς γέγραπται, «ἔγνω Ἀδὰμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε».

5 Τοιγαροῦν, ἀγαπητέ, ἐὰν τὸν Θεὸν ἀγαπήσης γνησίως καὶ σὺ καὶ ἐμμείνης ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ, οὐχ ὑπό τινας πάθους κυριευθήσῃ ποτέ, οὐδὲ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καταδυναστευθήσῃ τοῦ σώματος. Καθάπερ γὰρ πρὸς οὐδὲν τὸ σῶμα κινεῖσθαι δύναται 25 δίχα ψυχῆς, οὕτως οὐδὲ ἢ τῷ Θεῷ δι' ἀγάπης ἐνωθεῖσα ψυχὴ συναπάγεσθαι ἰσχύει πρὸς τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς καὶ ὀρέξεις, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἄλλας ἐπιθυμίας τινὰς τῶν ὀρωμένων ἢ καὶ ἀοράτων πραγμάτων ὁμοῦ καὶ παθῶν. Δέδεται γὰρ ὑπὸ τῆς γλυκειάς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἢ ὁρμὴ τῆς καρδίας αὐτῆς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πᾶσα ἢ ροπὴ τοῦ θελήματος αὐτῆς. Αὕτη οὖν συνδεθεῖσα 30 τῷ ἑαυτῆς, ὡσπερ εἴρηται, ποιητῆ, πῶς, εἶπέ, δύναται τῷ σώματι πυροῦσθαι ἢ ὄλως ἰδίας ἐπιθυμίας ἀποπληροῦν; Οὐδαμῶς.

5. Γεν. 2,7.   6. Γεν. 2,9.   7. Βλ. Γεν. 3,1.
8. Γεν. 4,1.   9. Βλ. Ἰω. 15,9 ε.

τίποτε. Ἐπειτα τί λέγει; «Καὶ ἐμφύσησε στὸ πρόσωπό του ὁ Κύριος ὁ Θεός, κι ἔγινε ὁ ἄνθρωπος ζωντανή ψυχὴ»⁵ καὶ σηκώθηκε ἀπὸ τὴ γῆ καὶ περπάτησε, καθὼς δηλαδὴ τὸ μέσα σ' αὐτὸν πνεῦμα κίνησε δεσποτικῶς καὶ ἐξουσιαστικῶς τὸ σῶμα. Δὲν ὑπῆρχε πουθενὰ πύρωση ἢ κίνηση ἢ παράλογη μα-
νία καὶ ὄρεξη τῆς γαστέρας, ἀλλ' ὑπῆρχε σ' αὐτὸ ἀστασίαστη
ζωὴ καὶ ἄλυπη διαβίωση. Ἄς δοῦμε λοιπὸν μήπως, ἐπειδὴ
δὲν ὑπῆρχε θῆλυ ἢ τροφὲς ποὺ ὀδηγοῦσαν στὴν ἐπιθυμία, ἐξ
αἰτίας αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος δὲν κινήθηκε οὔτε πρὸς τὴν ἐπιθυ-
μία τῆς συνουσίας, οὔτε πρὸς τὴ γαστριμαργία. Τί λέγει λοι-
πὸν; «Ἐκανε ὁ Θεὸς νὰ φυτρώσει κάθε ὠραῖο δένδρο⁶ καὶ
ζοῦσαν ὁ Ἄδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ στὸν παράδεισο γυμνοὶ καὶ δὲν
ντρέπονταν»⁷. Βλέπεις ὅτι οὔτε τὸ ὅτι ἡ Εὐὰ ἦταν γυναίκα
οὔτε τὸ ὅτι καὶ οἱ δύο ἦταν γυμνοὶ δὲν ἔβλαψε κάποιον ἀπὸ
αὐτοὺς στὴ σωφροσύνη; Ἀλλὰ καὶ γυμνοὶ ἦταν καὶ οὔτε ἔρ-
χονταν σὲ συνουσία μεταξύ τους, οὔτε ντρέπονταν, οὔτε βέ-
βαια ἀπὸ τὴ σωματικὴ φύση παρακινήθηκαν πρὸς μίξη, ἀλλὰ
μετὰ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν παράβαση, τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸν παρά-
δεισο καὶ τὴ γύμνωση ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὴν πτώση ἀπὸ τὴ
θεία του δόξα, τότε, ὅπως ἔχει γραφεῖ, «ἦλθε σὲ συνουσία ὁ
Ἄδὰμ μὲ τὴ γυναίκα του καὶ ἀφοῦ συνέλαβε γέννησε»⁸.

- 5 Ἔτσι λοιπὸν, ἀγαπητέ, ἐὰν ἀγαπήσεις καὶ σὺ γνησίως τὸν
Θεὸ καὶ ἐμμένεις στὴν ἀγάπη του⁹, δὲν θὰ κυριευθεῖς ποτὲ
ἀπὸ κάποιο πάθος, οὔτε θὰ καταδυναστευθεῖς ἀπὸ τὴ σωματι-
κὴ ἀνάγκη. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα δὲν μπορεῖ νὰ κινή-
θεῖ σὲ κάτι χωρὶς τὴν ψυχὴ, ἔτσι οὔτε ἡ ψυχὴ ποὺ ἐνώθηκε
διὰ τῆς ἀγάπης μὲ τὸν Θεὸ μπορεῖ νὰ συμπαρασυρθεῖ πρὸς τίς
ἡδονὲς καὶ τίς ὀρέξεις τοῦ σώματος, ἀλλ' οὔτε πρὸς κάποιες
ἄλλες ἐπιθυμίες τῶν ὀρατῶν ἢ καὶ τῶν ἀοράτων πραγμάτων
καὶ παθῶν μαζί. Διότι ἡ ὁρμὴ τῆς καρδιάς της ἢ καλύτερα ἡ
ροπὴ τοῦ θελήματός της συγκρατεῖται ἀπὸ τὴ γλυκιὰ ἀγάπη
τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ λοιπὸν ἀφοῦ συνδέθηκε, ὅπως εἶπαμε, μὲ τὸν
Ποιητὴ της, πῶς πές μου μπορεῖ νὰ πυρώνεται στὸ στόμα ἢ νὰ
ἐκπληρώνει γενικὰ τὴ δική της ἐπιθυμία; Καθόλου.

6 Αἱ δὲ φυσικῶς ἐπόμεναι καὶ γινόμεναι ἐν τῷ αὐτῷ σώματι μεταβολαὶ πρόδηλοι· συμβαίνουσι γὰρ καὶ εἰς πάντας γίνονται τοὺς ἀγίους. Ποτὲ μὲν γὰρ ὑγείαν ἄγειν λέγεται, ὅταν πρὸς ἑαυτὰς αἱ ὕλαι μὴ στασιάζωσι, ποτὲ δὲ νόσῳ περιπίπτειν καταναγ-
 5 κάζεται, ὅπότεν ἐν ἀπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἢ πλεονάσῃ ἢ ἔλαττον ἑαυτοῦ γένηται, κατεξανιστάμενον δηλονότι τῶν ἄλλων ἢ ὑπ' ἐκείνων μᾶλλον ἐπικρατούμενον καὶ αὐτοτυραννούμενον, ἐξ ὧν γίνονται ρεύματα, ἀκρωτηριασμοὶ καὶ ὄλου ἴσως τοῦ ζώου διαφθορά, μηδὲν ἐκ τούτων παραβλαπτομένης ἡμῶν τῆς
 10 ψυχῆς, ἐπειδὴ τὰ μὲν πλεῖστα τούτων ἀπὸ ἀκρασίας βρωμάτων καὶ πομάτων ἐγγίνονται, τὰ δὲ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἀνέμων καὶ τοῦ ἀέρος ἐναλλαγῆς. Ψυχροῦ γὰρ ὄντος αὐτοῦ, τὰ ψυχρᾶ εἶναι φύσεως λαχόντα σώματα βλάπτονται καὶ ἀσθενέστερα γίνονται, ὡς ἐπὶ πολλὰ ψυχραίνόμενα, τὰ δὲ θερμῆς ὄντα κράσεως εὐκρα-
 15 τότερα μᾶλλον καὶ ἰσχυρότερα γίνονται. Ὅταν δὲ θερμὸς πάλιν γένηται ὁ ἀήρ, τὰ μὲν ψυχρὰ θάλπονται οἶφει καὶ ἀναζωοῦνται, ὡς ὑπὸ τοῦ ἡλίου αἱ μυῖαι καὶ τὰ λοιπὰ ζωύφια λαμπόμενα ὑπὸ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ καὶ δυνατώτερα καὶ εὐκίνητότερα γίνονται, τὰ δὲ θερμότερας ὕλης μετέχοντα ὄλως ὑπερεμπίπρυνται καὶ
 20 ἐκλύονται καὶ πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν καὶ κίνησιν ὡσαύτως ἀσθενῆ καὶ ἀδρανῆ γίνονται. Καὶ ἀπλῶς ἕκαστον κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἑαυτοῦ συγκράσεως ἐν τῇ τοῦ ἀέρος ἐναλλαγῇ καὶ τῶν ἀνέμων ἀναλόγως καὶ τὴν μεταβολὴν ἐπιδέχεται. Ἀλλὰ γὰρ καὶ δίχα τούτων ὡσαύτως ἰδιαιτέρως ἐστὶν ἢ ἐκ βρώσεως καὶ πόσεως
 25 περιττῆς καὶ ἢ ἐξ ἄκρας νηστείας μεταβολή, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολυπνίας ἢ ἀγρυπνίας καὶ ἐκ κόπου ἢ ἀργίας σωματικῆς μεταβολή τις γίνεται ἐν ἡμῖν. Ἄλλη δὲ πάλιν ἐστὶν ἢ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνυπαρχούσης ὕλης τῷ σώματι καὶ τοῦ ἐν ἡμῖν κινουμένου φυσικοῦ θερμοῦ ἀναδιδομένη καπνώδης πυρά, ὡς ὑπὸ ὕδα-
 30 τος σβεσθείσης ἀνθρακιᾶς, καὶ ποτὲ μὲν πρὸς μόνην τὴν κεφαλὴν, ποτὲ δὲ ἐν ὄλω διαχεομένη τῷ σώματι.

7 Ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις ἄλλος πάλιν ἐστὶ παραχωρήσει τοῦ

6 Οἱ μεταβολές πάλι πού ἀκολουθοῦν κατὰ τρόπο φυσικό καί γίνονται στό ἴδιο τὸ σῶμα εἶναι ὀλοφάνερες· συμβαίνουν μάλιστα νά γίνονται καί σ' ὄλους τοὺς ἀγίους. Διότι ἄλλοτε λέγεται ὅτι εἶναι ὑγιές, ὅταν οἱ ὕλες δέν στασιάζουν ἢ μιὰ ἐναντίον τῆς ἄλλης, καί ἄλλοτε ἀναγκάζεται νά περιπίπτει σέ νόσο, κάθε φορά πού ἓνα ἀπό τὰ τέσσερα στοχεῖα ἢ πλεονάσει ἢ ἐλαττώσει τὴν ποσότητά του, ὅταν δηλαδή κυριαρχήσει στὰ ἄλλα ἢ καλύτερα ὅταν κυριαρχεῖται καί τυραννεῖται ἀπὸ ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται φλεγμονές, ἀκρωτηριασμοὶ καί ἴσως ἢ διαφθορὰ ὄλου τοῦ ζώου, χωρὶς ἀπὸ αὐτὰ νά βλάπτεται ἢ ψυχὴ μας, ἐπειδὴ τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ προκαλοῦνται ἀπὸ δυσκρασία τροφῶν καί ποτῶν, ἐνῶ ἄλλα ἀπὸ τὴν ἐναλλαγὴ τῶν ἀνέμων καί τοῦ ἀέρα. Πράγματι, ὅταν αὐτὸς εἶναι ψυχρὸς, βλάπτονται καί γίνονται ἀσθενέστερα, ἐπειδὴ ψύχονται περισσότερο, ἐνῶ ἐκεῖνα πού εἶναι ἀπὸ θερμὴ κράση γίνονται μᾶλλον στερεότερα καί ἰσχυρότερα. Ὅταν πάλι ὁ ἀέρας γίνει θερμὸς, τὰ ψυχρὰ τότε εἶναι σὰν νά θάλπονται καί ἀναζωογονοῦνται, ὅπως οἱ μυῖνες καί τὰ ὑπόλοιπα ζώουφια, λάμποντας ἀπὸ τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου καί γινόμενα δυνατώτερα καί εὐκινητότερα, ἐνῶ ἐκεῖνα πού μετέχουν θερμότερης ὕλης κατακαίονται τελείως καί παραλύουν καί γίνονται ἔτσι ἀσθενῆ καί ἀδρανῆ σέ κάθε πράξη καί κίνηση. Καί γενικὰ τὸ καθένα κατὰ τὴν ἀναλογία τῆς συγκράσεώς του μὲ τὴν ἐναλλαγὴ τοῦ ἀέρα καί τῶν ἀνέμων ἐπιδέχεται ἀναλόγως καί τὴ μεταβολή. Ἄλλ' ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ παρόμοια μεταβολὴ προκαλεῖται ἀπὸ περιττὴ βρώση καί πόση καί ἀπὸ ἀκραία νηστεία καί ὄχι μόνον ἀπ' αὐτό, ἀλλὰ καί ἀπὸ πολυπνία ἢ ἀγρυπνία καί ἀπὸ κόπο ἢ σωματικὴ ἀργία προκαλεῖται κάποια μεταβολὴ μέσα μας. Ἄλλη πάλι εἶναι ἡ καπνώδης φωτιὰ πού ἀναδίδεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ὑπάρχουσα ὕλη μέσα στό σῶμα, καί ἀπὸ τὸ φυσικὸ θερμὸ πού κινεῖται μέσα μας, σὰν σβησμένη ἀπὸ νερὸ καρβουνιά, καί διαχέεται ἄλλοτε μόνο πρὸς τὸ κεφάλι καί ἄλλοτε σ' ὄλο τὸ σῶμα.

7 Ἐκτὸς ὁμως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἄλλος πάλι εἶναι ὁ πειρασμὸς

ἀγαθοῦ ἡμῶν Θεοῦ καὶ Δεσπότου ἐπιφερόμενος ἡμῖν ὑπὸ τῶν δαιμόνων κατ' οἰκονομικὴν παιδευσιν πρὸς ταπείνωσιν πειρασμός. Ποῖος δὴ οὗτός ἐστιν; Αὐτὸ τὸ βάρος τοῦ σώματος, ὃ καὶ δίχα τινὸς ἐτέρας αἰτίας διὰ κενοδοξίαν μόνην ἢ ἔπαρσιν ἢ διὰ 5 τὸ κατακρῖναι ἄλλον ὡς ἀμελῆ ἢ καὶ δι' ἐτέρας πλείστας αἰτίας τῷ δαίμονι τούτῳ παραδιδόμεθα εἰς ὄλεθρον μὲν τῆς σαρκὸς καὶ συντριμμὸν τῆς ψυχῆς, πείραν δὲ καὶ γυμνασίαν περισσοτέραν αὐτῆς καὶ ἵνα, τὸ περὶ ἡμᾶς συμπαθὲς τοῦ Θεοῦ καὶ εὐσπλαγχνον ἐπιγνόντες, ὄλην πρὸς αὐτὸν μεταθῶμεν ἐκ διαθέσε- 10 ως τὴν ἀγάπην καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὄλον τὸν πόθον κτησώμεθα.

8 Τοιγαροῦν καὶ ταῦτα οὐ πάντες ἐπίστανται, ἀλλὰ τὰς μὲν ψυχικὰς ἀλλοιώσεις καὶ τὰς μεταβολὰς τὰς τοῦ σώματος, οἱ μέσως πως πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔχοντες, ἕκαστος τούτων μερικῶς τινοεῖ, ὅτε δ' ἂν καὶ συμβῆ ἐν αὐτῷ γενέσθαι τι τοιοῦτον, περὶ γὰρ 15 τῶν τελείως ἐσκοτισμένων οὐδεὶς ἡμῖν λόγος· τὰς δὲ γε γινομένας ἐν τῷ νοῖ μεταβολὰς, ὡς εἶπομεν, καὶ στροφὰς μόνοι οἱ ἀπαθεῖς καὶ τέλειοι, οἱ καθαροί τε καὶ ἐλεύθεροι τῇ ψυχῇ, ὡσαύτως καὶ τῷ νοῖ, γινώσκουσι. Καὶ οὐδ' αὐτοί· οὐ γὰρ ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐτίνος εἰσιν, ἐξ ἐκείνου καὶ περὶ τούτων διδάσκον- 20 ται. Ποτὲ μὲν γάρ, ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν ἐν τῷ νοῖ συμβαινουσῶν, ἡ ψυχὴ στενοῦται καὶ στυγνὴ γίνεται, ὑφελομένη τι τῆς προσούσης χαρᾶς, πλὴν ὅμως ἀνδρισταμένη καὶ τὸν νοῦν διανίστησι· ποτὲ δὲ ὁ νοῦς, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ πάσχει, συμπάσχει καὶ οὗτος καὶ ὑπὸ τὴν νύκτα γενέσθαι καταναγκάζεται μὲν, οὐ καταδέ- 25 χεται δέ, βιάζεται δὲ μένειν ἐν τῷ φωτὶ καὶ ἴσως διαυγάζει καὶ τὴν ψυχὴν. Ἄλλοτε ὑπὸ τῆς ἀνωμαλίας πάλιν τοῦ σώματος τὰ ἀμφοτέρα τυραννοῦνται σφοδρῶς, ποτὲ μὲν ἔξωθεν βαρούμενα καὶ τὸ μὲν βάρος ἐπαισθανόμενα καὶ τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν σῶαν ἔχοντα, ποτὲ δὲ ἔσωθεν ταραττόμενα καὶ ὀχλούμενα καὶ 30 ἐμπαθῆ καθόλου ἀποδεικνύμενα, ὡς μηδὲ ἐλπίζειν τὸν πάσχοντα εἰς τὴν προτέραν ἐπανελθεῖν γαληνιαίαν κατάστασιν. Οὕτω

πὸ προκαλεῖται μέσα μας ἀπὸ τοὺς δαίμονες κατὰ παραχώρηση τοῦ ἀγαθοῦ μας Θεοῦ καὶ Δεσπότη κατὰ οἰκονομικὴ ἐκπαίδευση πρὸς ταπείνωση. Ποιὸς λοιπὸν εἶναι αὐτός; Τὸ ἴδιο τὸ βάρος τοῦ σώματος γιὰ τὸ ὁποῖο, καὶ χωρὶς κάποια ἄλλη αἰτία ἀλλὰ μόνο ἀπὸ κενοδοξία ἢ ἔπαρση ἢ ἀπὸ τὴν κατάκριση ἄλλου ὡς ἀμελοῦς ἢ καὶ ἀπὸ ἄλλες πολλές αἰτίες, παραδινόμαστε σ' αὐτὸν τὸν δαίμονα πρὸς ὄλεθρο βέβαια τῆς σάρκας¹⁰ καὶ συντριβὴ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ πρὸς ἐμπειρία καὶ ἄσκησις αὐτῆς μεγαλύτερη, ὥστε, ἀφοῦ γνωρίσομε τὴν πρὸς ἐμᾶς συμπάθεια καὶ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, νὰ μεταθέσομε μὲ τὴ διάθεσή μας ὅλη τὴν ἀγάπη μας πρὸς αὐτὸν καὶ ν' ἀποκτήσομε ὅλο τὸν πόθο πρὸς ἐκεῖνον.

- 8 Βέβαια αὐτὰ δὲν τὰ γνωρίζουν ὅλοι, ἀλλὰ ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς πὸ βρίσκονται κάπου στὸ μέσον πρὸς τὴν ἀρετῆ, κατανοεῖ μερικῶς τὶς ψυχικὲς ἀλλοιώσεις καὶ τὶς σωματικὲς μεταβολές, ὅταν φυσικὰ συμβεῖ νὰ προκληθεῖ σ' αὐτὸν κάτι τέτοιο, ἐνῶ γιὰ τοὺς ἐντελῶς σκοτισμένους δὲν γίνεται κανένας λόγος. Τὶς μεταβολές ὅμως καὶ τὶς στροφές πὸ τελοῦνται στὸ νοῦ τὶς γνωρίζουν, ὅπως εἶπαμε, μόνο οἱ ἀπαθεῖς καὶ οἱ τέλειοι, καθὼς καὶ οἱ καθαροὶ καὶ ἐλεύθεροὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ νοῦ ὁμοίως. Καὶ οὔτε αὐτοί· διότι διδάσκονται γι' αὐτὰ ὄχι ἀπὸ τὰ δικά τους, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνον στὸν ὁποῖο συμβαίνουν. Ἀπὸ τὶς ἀνωμαλίες δηλαδὴ πὸ συμβαίνουν στὸ νοῦ, ἄλλοτε στενεύει ἡ ψυχὴ καὶ γίνεται σκυθρωπὴ, ἐπειδὴ τῆς ἀφαιρεῖται κάτι ἀπὸ τὴν χαρὰ της, πλὴν ὅμως ὅταν ἐνδυναμωθεῖ διεγείρει καὶ τὸ νοῦ, καὶ ἄλλοτε πάλι ἀπὸ αὐτὰ πὸ πάσχει ἡ ψυχὴ, συμπάσχει καὶ ὁ νοῦς καὶ ἀναγκάζεται βέβαια νὰ βρίσκεται στὴ νύχτα, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ ἀνέχεται, ἀλλὰ βιάζεται νὰ μένει στὸ φῶς καὶ ἐξ ἴσου διαυγάζει καὶ τὴν ψυχὴ. Ἄλλοτε πάλι ἀπὸ τὴν ἀνωμαλία τοῦ στόματος τυραννοῦνται καὶ τὰ δύο σφοδρῶς πότε πιεζόμενα ἀπὸ ἔξω καὶ αἰσθανόμενα τὸ βάρος ἀλλὰ ἔχοντας σῶα τὴν εἰρηνικὴν κατάστασι, καὶ πότε ταραγμένα καὶ ἐνοχλούμενα ἀπὸ μέσα χωρὶς νὰ φαίνονται καθόλου ἐμπαθῆ, ὥστε νὰ μὴ ἐλπίζει ἐκεῖνος πὸ πάσχει ὅτι θὰ

τοίνυν ἢ μὲν ψυχῇ καὶ ὁ νοῦς ἀπὸ τοῦ σώματος, ὁ δὲ νοῦς ἀπὸ τῆς ψυχῆς πάλιν αὐτῆς καὶ ἡ ψυχὴ αὖθις ἀπὸ τοῦ νοῦς καὶ τοῦ σώματος πλημμελεῖ. Οὐ τὰ δύο δὲ πάντοτε, ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, ἐκταράσσονται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων πάλιν ποτὲ μὲν ἡ ψυχὴ 5 μόνη πάσχει, τοῦ νοῦς ἐρομένου αὐτήν, 'Τί', φησίν, 'ἔχεις;' καὶ παραμυθουμένου αὐτήν, ποτὲ δὲ ὁ νοῦς ἐκτυφλοῦται καὶ συγκαλύπτεται καὶ ἡ ψυχὴ, ἐλευθέρᾳ οὔσα, δυνάμει θείου πυρὸς ἐκδιώκει τὸν ζόφον καὶ αἶρει τὸ κάλυμμα καὶ τὸν νοῦν διαβλέπειν ποιεῖ.

9 Διὰ τοῦτο εἶπον, ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅτι οὐ χρὴ νοεῖν μόνον ἡμᾶς τὰς τροπὰς καὶ μεταβολὰς καὶ τὰς συμβαινούσας ἀλλοιώσεις ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ εἰδέναι πόθεν αὐταὶ καὶ πῶς καὶ ἀπὸ τίνων, ὅποιοί τε πνέουσιν ἀνεμοὶ λογισμῶν καὶ ἐκ τίνων οἱ ποταμοὶ κατέρχονται ἢ ἐπέρχονται τῶν παθῶν τε καὶ πειρα-
15 σμῶν, ἵνα καὶ τὴν οἰκίαν στηρίζωμεν ἀσφαλῶς τῆς ψυχῆς καὶ τὸ πηδάλιον εὐθύνωμεν τοῦ πλοίου καλῶς καὶ μὴ ἀτεχνῶς ἢ ἀφυῶς αὐτὸ μεταχειρισώμεθα. Τούτων δὲ τὴν γνῶσιν βίος παρέχει μετὰ ἀκριβείας καὶ κανόνος ἀπαραλείπτως ἐπιτελούμενος. Θεῖναι γὰρ ὄρον ἐν ἑαυτῷ χρεῶν καὶ τύπον τὸν μοναχὸν καὶ εἰ-
20 δέναι αὐτόν, πῶς ἐκάστην ἡμέραν διέρχεσθαι δεῖ, ὡς ἂν εὐδρομος πρὸς ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἢ καὶ μὴ ἐμποδίζηται τῇ ἀπειρίᾳ πρὸς τὸν δρόμον αὐτῆς. Οὕτω γὰρ καὶ ἑαυτῷ τὴν ὁδὸν ἐξομαλίσει τὴν τραχεῖαν ὁμοῦ καὶ ἐπίπονον, ταύτης ἐν ἔξει τοῦ καλοῦ καὶ συνηθείᾳ δηλονότι γενόμενος καὶ Θεῷ προκόπτων καὶ ἀνα-
25 βάσεις τεθέμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ εὐαρεστήσει, ἐκ τῶν μικροτέρων ἐπὶ τὰ μείζω καὶ τελεώτερα ἀνατρέχων, καὶ τῶν εἰρημένων ἀπάντων ἐν γνώσει γενήσεται καὶ πολλῶν ἄλλων διδάσκαλος ἀρετῆς χρηματίσει, φωτίζων διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ βίου τοὺς αὐτῷ ἐντυγχάνοντας, ἅτε δὴ ὡς φωτισθεὶς καὶ αὐτὸς
30 ἄνωθεν, καὶ ἀνακαλύπτων βαθέα τοῖς μετὰ πόθου ζητοῦσι τὰ βάθη μαθεῖν τὰ τοῦ Πνεύματος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

11. Βλ. Ματθ. 7,24 ἐ. 12. Βλ. Λουκᾶ 3,5.

13. Βλ. Ψαλμ. 83,6. 14. Βλ. Α' Κορ. 2,10.

ἐπανέλθει στήν προηγούμενη γαλήνια κατάσταση. Ἔτσι λοιπὸν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς προσβάλλονται ἀπὸ τὸ σῶμα, ἐνῶ ὁ νοῦς ἀπὸ τὴν ἴδια πάλι τὴν ψυχὴ, καὶ ἡ ψυχὴ μὲ τὴ σειρά της ἀπὸ τὸ νοῦ καὶ τὸ σῶμα. Δὲν ταρασσονται ὁμῶς πάντοτε καὶ τὰ δύο, δηλαδή ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὰ πάλι πότε πάσχει μόνο ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς τὴν ἐρωτᾶ, 'τί ἔχεις;', καὶ τὴν παρηγορεῖ, πότε πάλι τυφλώνεται καὶ καλύπτεται ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ, ὄντας ἐλεύθερη, μὲ τὴ δύναμη θεοῦ πυρὸς διώχνει τὸ ζόφο κι ἀφαιρεῖ τὸ κάλυμμα καὶ κάνει τὸ νοῦ νὰ βλέπει.

- 9 Γι' αὐτό, πατέρες καὶ ἀδελφοί, εἶπα ὅτι δὲν πρέπει νὰ φέρομε στὸ νοῦ μας μόνο τὶς μετατροπὲς καὶ τὶς μεταβολὲς καὶ τὶς ἀλλοιώσεις ποὺ μᾶς συμβαίνουν, ἀλλὰ καὶ νὰ διαπιστώσομε ἀπὸ ποῦ προέρχονται καὶ πῶς καὶ γιατί, ποιοὶ ἐπίσης ἄνεμοι λογισμῶν πνέουν καὶ ἀπὸ ποῦ κατέρχονται ἢ ἐπέρχονται οἱ ποταμοὶ τῶν παθῶν καὶ τῶν πειρασμῶν, ὥστε νὰ στηρίξομε μὲ ἀσφάλεια τὴν κατοικία τῆς ψυχῆς¹¹ καὶ νὰ κατευθύνομε καλῶς τὸ πηδάλιο τοῦ πλοίου καὶ νὰ μὴ τὸ μεταχειριζόμαστε ἄτεχνα ἢ ἀκατάλληλα. Τὴ γνώση πάλι αὐτῶν τὴν παρέχει μὲ ἀκρίβεια ὁ βίος, ἐκτελώντας χωρὶς παράλειψη τὸν κανόνα. Διότι πρέπει ὁ μοναχὸς νὰ θέσει στὸν ἑαυτὸ του ὄρο καὶ τύπο καὶ νὰ γνωρίσει πῶς πρέπει νὰ περνᾶ καθημερινά, ὥστε νὰ γίνῃ εὐδρομος πρὸς τὴν ἐργασία τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ μὴ ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν ἀπειρία πρὸς τὸ δρόμο αὐτῆς. Ἔτσι καὶ τὴν τραχεῖα¹² καὶ συγχρόνως ἐπίπονη ὁδὸ θὰ ἐξομαλύνει γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ἀποκτώντας δηλαδή τὴν ἐξη καὶ τὴ συνήθεια τοῦ καλοῦ, προκόβοντας κατὰ Θεόν, θέτοντας μὲ εὐχαρίστηση ἀναβάσεις στήν καρδιά του¹³ καὶ ἀνεβαίνοντας ἀπὸ τὰ μικρότερα στὰ μεγαλύτερα καὶ τελειότερα, καὶ θὰ γνωρίσει ὅλα τὰ παραπάνω καὶ θὰ γίνῃ διδάσκαλος ἀρετῆς πολλῶν ἄλλων, φωτίζοντας μὲ τὸ λόγο καὶ τὸν βίο τοὺς συναναστρεφόμενους αὐτὸν, ὡς φωτισμένος κι αὐτὸς ἀπὸ τὸν οὐρανό, καὶ θὰ φανερώνῃ σὲ βάθος σ' ἐκείνους ποὺ μὲ πόθο ζητοῦν νὰ μάθουν τὰ βάθη τοῦ Πνεύματος¹⁴, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

ΛΟΓΟΣ ΚΣΤ'

ΠΕΡΙ ΑΡΧΗΣ ΒΙΟΥ ΛΙΑΝ ΕΠΩΦΕΛΟΥΣ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

Ἄρμοζούσης τοῖς ἄρτι τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἀπο-
τασσομένοις καὶ πρὸς τὸν μοναδικὸν ἀποτρέχουσι βίον.

5 Καὶ διδασκαλία εἰς ἀρχαρίους λυσιτελεστάτη.

1 Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες, πᾶς ἄνθρωπος ὁ ἄρτι τῷ κόσμῳ καὶ
τοῖς ἐν κόσμῳ πᾶσιν ἀποταξάμενος, ἐπὶ δὲ τὸν βίον τοῦτον καὶ τὸ
στάδιον τῶν μοναχῶν ἀποδραμῶν, εἴ γε διὰ Θεὸν ἀπετάξατο καὶ
τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν ταύτην μαθεῖν αἰρεῖται καὶ μὴ εἰς κενὸν
10 βούλεται γενέσθαι τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἀναχώρησιν, ἐξ αὐ-
τῆς ἀρχῆς μετὰ προθυμίας πάσης καὶ θερμοτάτης προθέσεως τὰ
τῆς ἀρετῆς σπουδαίως ὀφείλει ποιεῖν. Καὶ ἵνα προπαίδειάν τινὰ
τῶν στοιχείων τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐπιστημῶν, λέγω δὴ τῆς ἡμε-
τέρας ἀσκήσεως, τοῖς ἄρτι πρὸς ταύτην οἶονεὶ τὴν σχολὴν ἀπὸ
15 τοῦ κόσμου παραγενομένοις ἔγγραφον παραδώσωμεν, τοιαῦτα
ἐκ προοιμίων ὑποτιθέμεθα, ὡς ἐν τύπῳ, αὐτοῖς τε καὶ τοῖς μετ'
αὐτούς, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν παρελάβομεν.

2 Ἰστέον οὖν ὅτι ὁ ἤδη τὸν χοϊκὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ φρονή-
ματος αὐτοῦ διὰ τῶν φαινομένων ἀπεκδυσάμενος καὶ τὸν ἐπου-
20 ράνιον διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐνδυσάμενος, μεσονύκτιον
ὀφείλει ἀνίστασθαι πρὸ τοῦ ὄρθρου καὶ τετυπωμένην εὐχὴν εὔχε-
σθαι, καὶ οὕτω μετὰ ταῦτα εἰς τὴν δοξολογίαν μετὰ πάντων ἐγεί-
ρεσθαι καὶ νουνεχῶς καὶ ἐγρηγόρως πᾶσαν αὐτὴν διεξέρχεσθαι,
προσέχων τῇ ἀρχῇ τῆς ὑμνωδίας μεγάλως, ἥτοι τῷ ἐξαψάλμῳ,

1. Α' Ἰω. 2,15. 2. Κολ. 3,9.
3. Βλ. Α' Κορ. 15,47-49.

ΛΟΓΟΣ ΚΣ'

ΠΕΡΙ ΑΡΧΗΣ ΒΙΟΥ ΠΟΛΥ ΕΠΩΦΕΛΟΥΣ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ποῦ ἀρμόζει σ' ἐκείνους ποῦ μόλις ἀποτάχθηκαν τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐγκόσμια καὶ ἀνατρέχουν πρὸς τὸν μοναχικὸ βίον. Ἐπίσης ἐπωφελῆς διδασκαλία γιὰ τοὺς ἀρχάριους.

- 1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁ κάθε ἄνθρωπος ποῦ μόλις ἀποτάχθηκε τὸν κόσμον καὶ ὅλα τὰ ἐγκόσμια¹ καὶ ἀνέτρεξε σ' αὐτὸν τὸν βίον καὶ τὸ στάδιο τῶν μοναχῶν, ἐὰν βέβαια τὰ ἀποτάχθηκε γιὰ τὸν Θεὸ καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ μάθει αὐτὴν τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν καὶ δὲν θέλει ἢ ἀναχώρηση ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον ν' ἀποβῆ ἀνώφελη, ὀφείλει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ πράττει μὲ ζῆλον καὶ μὲ κάθε προθυμία καὶ θερμότητα πρόθεση τὰ τῆς ἀρετῆς. Καὶ γιὰ νὰ παραδώσω κάποια γραπτὴ προπαίδεια τῶν στοιχείων τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐπιστημῶν, δηλαδὴ τῆς ἀσκήσεώς μας, σ' αὐτοὺς ποῦ μόλις προσῆλθαν ἀπὸ τὸν κόσμον σ' αὐτὴ τὴν πνευματικὴν ἐργασία, θὰ τὰ παρουσιάσω ἀπὸ τὴν ἀρχὴν σὰν κανονισμὸν σ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους καὶ στοὺς μετὰ ἀπὸ αὐτούς, ὅπως τὰ παραλάβουμε κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἀπὸ τοὺς πατέρες μας.
- 2 Πρέπει λοιπὸν νὰ γνωρίζει ἐκεῖνος ποῦ ἀπέβαλε² ἤδη διὰ τῶν φαινομένων τὸν γήϊνον ἄνθρωπον³ μαζί μὲ τὸ φρόνημά του καὶ ντύθηκε⁴ μὲ τὸ μοναχικὸ σχῆμα τὸν ἐπουράνιον⁵, ὅτι ὀφείλει νὰ σηκώνεται τὰ μεσάνυχτα πρὶν τὸν ὄρθρον καὶ νὰ προσεύχεται τὴν κανονισμένην προσευχήν, καὶ ἀργότερα νὰ σηκώνεται μαζί μ' ὄλους γιὰ τὸν ὄρθρον καὶ νὰ τὸν παρακολουθεῖ ὄλον προσεκτικὰ καὶ μὲ ἐγρήγορση, προσέχοντας

4. Βλ. Ἐφ. 4,24. Κολ. 3,10.

5. Βλ. Α' Κορ. 15,48 ἔ.

τῆ στιχολογία, ταῖς ἀναγνώσεσιν, ἀόκνως, μὴ χαυνούμενος τὸ σῶμα καὶ πόδα παρὰ πόδα ἰσταίμενος ἢ ἐπακουμβίζων τοίχους καὶ κίουσιν, ἀλλὰ τὰς μὲν χεῖρας ἀσφαλῶς δεδεμένας ἔχειν ὀφείλει, τοὺς πόδας ἐπιστηριζομένους ἴσους τῆ γῆ, τὴν δὲ κεφαλὴν 5 ἀσάλευτον πρὸς τὰ ὧδε καὶ ἐκεῖ νεύουσας· μὴ μετεωριζόμενον τὸν νοῦν, ἀλλὰ μηδὲ περιεργαζόμενον τὸ φρόνημα ἢ συναπαγόμενον τοῖς ἀμελεστέροις, ὀμιλοῦσιν ἀλλήλοις καὶ ψιθυρίζουσιν· ἀμετεώριστον δὲ μᾶλλον ἔχειν τὸ ὄμμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ μόνη προσέχειν τῆ ψαλμωδία καὶ τῆ ἀναγνώσει καὶ τῆ δυνάμει τῶν 10 ψαλλομένων καὶ ἀναγινωσκομένων λόγων τῆς θείας Γραφῆς, ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν, ἵνα μὴ λόγος ἐν αὐτῷ παρέλθῃ ἀργός, ἀλλ' ἐκ πάντων αὐτῶν παινομένη αὐτοῦ ἡ ψυχὴ, εἰς κατάνυξιν καὶ ταπείνωσιν καὶ φωτισμὸν ἔλθῃ θεῖον τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου.

3 Παρακαλῶ οὖν ὡς ἓνα πάντας ὑμᾶς, πατέρες μου καὶ ἀδελ-
15 φοί μου καὶ τέκνα, καὶ ταῦτα ὡς νόμον σωτήριον ὑποτίθημι, ἵνα σπουδάσητε ἕκαστος ὑμῶν βαλεῖν τοιαύτην ἀρχὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ καὶ τοὺς μισθοὺς ἀναλόγως τῶν πόνων ἡμῶν ἐξ αὐτοῦ φιλαγάθως λαμβάνομεν, ὥστε εἰ δυνατὸν μὴ παρελθεῖν τινα ἐξ ὑμῶν ἄνευ δακρῦων τὴν 20 ἀκολουθίαν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν. Εἰ γὰρ οὕτω σεαυτὸν ἐθήσεις, ὧ ἀδελφέ, εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ποιεῖν, ἐν ὀλίγῳ προκόψεις καὶ ἀναδράμεις εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Βιαζόμενος γὰρ ἑαυτόν, ἵνα μὴ ἄνευ δακρῦων παρατρέχῃς τῆς τετυπωμένην ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησίας, γίνῃ τοῦ 25 καλοῦ τούτου ἐν ἔξει καί, ἐν αὐτῇ τῇ στιχολογία καὶ ἐν τοῖς τροπαρίοις οἷς ψάλλεις, τρέφεται σου ἡ ψυχὴ, ἀναδεχομένη τὰ τούτων θεῖα νοήματα πρὸς ἑαυτήν, καὶ ἀναβιβάζεται σου ὁ νοῦς διὰ τῶν λεγομένων πρὸς τὰ νοητά, καὶ δακρῦων ἠδέως, οὕτως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διάγεις, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ οὐρανῷ μετὰ τῶν ἄνω δυνάμε-
30 ων.

4 Θεὸς οὖν καὶ τοῦτο σεαυτῷ νόμον, ἵνα πρὸ τῆς ἐσχάτης εὐχῆς μὴ ἐξέλθῃς ποτὲ τῆς συνάξεως ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης ἢ χρείας

πολύ τὴν ἀρχὴ τῆς ὕμνωδίας, δηλαδή τὸν ἐξάψαλμο, τὴ στιχολογία καὶ τὶς ἀναγνώσεις, ἀκούραστα, χωρὶς νὰ χαυνώνεται στὸ σῶμα καὶ νὰ στέκεται πότε μὲ τὸ ἓνα πόδι καὶ πότε μὲ τὸ ἄλλο ἢ νὰ ἀκουμπᾶ στοὺς τοίχους καὶ στοὺς κίονες, νὰ ἔχει τὰ χέρια δεμένα μὲ ἀσφάλεια, τὰ πόδια στηριγμένα ἴσα ἐπάνω στὴ γῆ, καὶ τὸ κεφάλι ἀσάλευτο χωρὶς νὰ γυρίζει πρὸς τὰ ἐδῶ καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ· νὰ μὴ ἀφήνει τὸ νοῦ νὰ ἀεροβατεῖ οὔτε τὴ σκέψη νὰ περιεργάζεται ἢ νὰ ἀκολουθεῖ τοὺς ἀμελέστερους, ποὺ μιλοῦν καὶ ψιθυρίζουν μεταξύ τους· νὰ ἔχει μᾶλλον σταθερὸ τὸ βλέμμα καὶ τὴν ψυχὴ καὶ νὰ προσέχει μόνο τὴν ψαλμωδία, τὴν ἀνάγνωσι καὶ τὸ νόημα τῶν ψαλμῶν καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων τῆς θείας Γραφῆς, ὅσο μπορεῖ, γιὰ νὰ μὴ περᾶσει σ' αὐτὸν ἀργὸς λόγος, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ του, τρεφόμενη ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, νὰ φθάσει στὴν κατάνυξι, τὴν ταπείνωσι καὶ τὸν θεῖο φωτισμὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος.

3 Παρακαλῶ λοιπὸν ὅλους ἐσᾶς, πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, σὰν ἓνα, καὶ θέτω αὐτὲς τὶς παραινέσεις ὡς σωτήριο νόμο, ἔργο τῆς ἀρετῆς ἢ καλύτερα νὰ ποῦμε τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο λαμβάνομε ἀπὸ φιλαγαθία καὶ τοὺς μισθοὺς ἀνάλογα μὲ τοὺς κόπους μας, ὥστε, ἐὰν εἶναι δυνατό, κάνεις σας νὰ μὴ παρέλθει χωρὶς δάκρυα τὴν ἀκολουθία καὶ τὴν ἀνάγνωσι. Ἐὰν λοιπὸν, ἀδελφέ, συνηθίσεις τὸν ἑαυτό σου νὰ ἐργάζεται ἔτσι, σύντομα θὰ προκόψεις καὶ θὰ φθάσεις σὲ τέλειο ἄνδρα, στὸ μέτρο τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ⁶. Διότι, βιάζοντας τὸν ἑαυτό σου νὰ μὴ περνᾶς χωρὶς δάκρυα τὴν κανονισμένη ἀκολουθία τῆς ἐκκλησίας, ἀποκτᾶς τὴ συνήθεια αὐτοῦ τοῦ καλοῦ καὶ ἡ ψυχὴ σου τρέφεται μὲ τὴν ἴδια τὴ στιχολογία καὶ τὰ τροπάρια ποὺ ψάλλεις, ἀποδεχόμενη μέσα της τὰ θεῖα νοήματά τους, καὶ ὁ νοῦς σου ἀναβιβάζεται μὲ τὰ λεγόμενα πρὸς τὰ νοητά, καὶ δακρῦζοντας γλυκά, διάγεις στὴν ἐκκλησία σὰν στὸν ἴδιο τὸν οὐρανὸ μαζὶ μὲ τὶς ἄνω δυνάμεις.

4 Βάλε λοιπὸν στὸν ἑαυτό σου καὶ αὐτὸ ὡς νόμο, νὰ μὴ βγαίνεις δηλαδή ποτὲ ἀπὸ τὴ σύναξι πρὶν τὴν τελευταία εὐχὴ

τοῦ σώματος, ἀλλὰ μένε, ὡς εἶπομεν, προσκαρτερῶν ἐν τῇ στάσει σου, ἐπειδὴ «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος», κατὰ τὸ γεγραμμένον, «σωθήσεται»· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ πρῶτον μὲν βοήθειαν λήψεται ἀνεπαισθήτως, εἶτα καὶ ἐν αἰσθήσει, καὶ μετ' ὀλίγον ἐν φωτισμῷ ἀπὸ Θεοῦ Παντοκράτορος. Τελεσθείσης δὲ τῆς ὀρθρινῆς δοξολογίας, εὐθὺς ἐξερχόμενος μὴ ἄρξῃ λαλεῖν τούτῳ κάκείνῳ καὶ μετεωρίζεσθαι καὶ ἀργολογεῖν, ἀλλ' ἔστω σοι, μετὰ τὸ εὔξασθαι καταμόνας ἐν τῷ κελλίῳ τὴν τετυπωμένην σου εὐχὴν ἐν δάκρυσιν καὶ πολλῇ προσοχῇ, ἐργασία σωματικὴ τις, καὶ εὐθὺς ἀπώτρεχε 10 πρὸς αὐτήν, εἴτε διακονία εἰς τὴν διακονίαν, εἴτε ἐργόχειρον εἰς τὸ ἐργόχειρον, εἴτε ἀνάγνωσις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἄργος δὲ μὴ θελήσης ὄλως καθεσθῆναι ἐν τῷ κελλίῳ σου, ἵνα μὴ ἡ ἀργία διδάξῃ σε πᾶν κακόν, ὃ μὴ θέμις εἶπεῖν. Ἀλλὰ γὰρ μηδὲ περιέρχη τὸ μοναστήριον καὶ τοὺς ἐργαζομένους ἢ διακονοῦντας περιε- 15 γάζῃ, φύλαξον δὲ τὴν σιωπὴν καὶ τὸ ἐκ πάντων ἀπέχεσθαι, ὅπερ ἀληθὴς ἐστὶ ξενιτεία. Πρόσεχε σεαυτῷ μόνῳ καὶ τῷ ἐργοχείρῳ σου, οἷον δ' ἂν ἐστι.

5 Καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κελλίον τινὸς ἄνευ τοῦ κατὰ Θεόν σου πατρός, εἰ μὴ ἀποσταλῆς ἢ παρὰ τοῦ προεσιτώτος ἢ διακονητοῦ 20 τῆς μονῆς. Καὶ ἀπελθόντος σου, σπούδασον μὴ εἶπεῖν ἢ ἀκοῦσαι λόγον ἔξω τῆς χρείας σου, δι' ἣν ἐπέμφθης· ἀλλὰ τὴν ἀπόκρισιν ποιήσας, συντόμως ὑπόστρεψον. Εἰ δὲ καὶ διερχόμενος ἴδῃς τινὰ ἀδελφὸν μόνον, ἢ καὶ μετὰ ἐτέρων καθήμενον καὶ ὁμιλοῦντα παρὰ καιρόν, βαλὼν μετάνοιαν σιωπῇ πάρελθε. Μὴ ἀπελθὼν 25 καθεσθῆς μετ' αὐτῶν, μνησθεὶς τοῦ ψαλμῶδοῦ λέγοντος· «μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισε». Λοιμοὶ γάρ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι, καθὼς ὁ Παῦλός φησι· «φθείρουσιν ἡθῆ χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί»· εἴ τι οὖν ὁ λοιμός, τοῦτο καὶ ἡ φθορά.

7. Ματθ. 10,22· 24· 18. Μάρκ. 13,13. 8. Βλ. Ρωμ. 12,7.

9. Βλ. Σοφ. Σειρ. 30,37. 10. Ψαλμ. 1,1.

11. Α' Κορ. 15,33.

χωρίς μεγάλη ανάγκη ἢ χρεία τοῦ σώματος, ἀλλὰ νὰ μένεις, ὅπως εἶπαμε, καρτερικὰ στή θέση σου, διότι «ἐκεῖνος πού θὰ δείξει ὑπομονή μέχρι τὸ τέλος, θὰ σωθεῖ»⁷, σύμφωνα μ' αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ θὰ λάβει βοήθεια ἀπὸ τὸν Θεὸ Παντοκράτορα πρῶτα ἀνεπαίσθητα, ἔπειτα καὶ συνειδητά, καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο μὲ φωτισμό. Μόλις τελειώσει ἡ ὀρθρινὴ δοξολογία καὶ βγεῖς ἀπὸ τὴν ἐκκλησία νὰ μὴ ἀρχίσεις ἀμέσως νὰ μιᾶς σ' αὐτὸν καὶ σ' ἐκεῖνον καὶ νὰ περιφέρεσαι καὶ νὰ φλυαρεῖς, ἀλλὰ, ἀφοῦ κάνεις στὸ κελλί σου μὲ δάκρυα καὶ μεγάλη προσοχὴ τὴν κανονισμένη προσευχή σου, νὰ ἐπιδίδεσαι σὲ κάποια σωματικὴ ἐργασία καὶ ἀμέσως νὰ τρέχεις σ' αὐτήν, ἂν εἶναι διακονία στὴ διακονία⁸, ἂν εἶναι ἐργόχειρο στὸ ἐργόχειρο, ἂν εἶναι ἀνάγνωση στὴν ἀνάγνωση. Νὰ μὴ θελήσεις καθόλου νὰ παραμείνεις ἀργὸς στὸ κελλί σου, γιὰ νὰ μὴ σὲ διδάξει ἡ ἀργία κάθε κακό⁹, πού δὲν εἶναι σωστὸ ν' ἀναφέρω. Οὔτε νὰ περιέρχεσαι τὸ μοναστήρι καὶ νὰ περιεργάζεσαι ἐκείνους πού ἐργάζονται ἢ πού διακονοῦν, ἀλλὰ φύλαξε τὴ σιωπὴ καὶ τὴν ἀποχὴ ἀπὸ ὅλα, πρᾶγμα πού εἶναι ἀληθῆς ξενιτειά. Πρόσεχε μόνον τὸν ἑαυτὸ σου καὶ τὸ ἐργόχειρό σου, ὅποιο κι ἂν εἶναι αὐτό.

- 5 Καὶ νὰ μὴ εἰσέλθεις στὸ κελλί κάποιου χωρὶς τὸν πνευματικὸ πατέρα, ἐὰν δὲν σταλεῖς ἢ ἀπὸ τὸν ἡγούμενο ἢ ἀπὸ τὸν διακονητὴ τῆς μονῆς. Καὶ ὅταν πᾶς ἐκεῖ, φρόντισε νὰ μὴ πεῖς ἢ νὰ μὴ ἀκούσεις λόγο πέρα ἀπὸ τὴν ἀνάγκη γιὰ τὴν ὁποία στάλθηκες, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐκτελέσεις τὴν ἀποστολή, ἐπίστρεψε σύντομα. Ἐὰν πάλι διερχόμενος δεῖς κάποιον ἀδελφὸ νὰ εἶναι μόνος ἢ νὰ κάθεται μὲ ἄλλους καὶ νὰ ὁμιλεῖ παράκαιρα, κάνε μετάνοια καὶ προσπέρασε σιωπηλός. Μή, φθάνοντας ἐκεῖ, καθίσεις μαζί τους, ἐνθυμούμενος τὸν ψαλμωδὸ πού λέγει «μακάριος ὁ ἄνδρας, πού δὲν πορεύθηκε σὲ θέλημα ἀσεβῶν, δὲν στάθηκε σὲ ὁδὸ ἀμαρτωλῶν καὶ δὲν κάθισε σὲ καθέδρα διαφθορέων»¹⁰. Διότι διαφθορεῖς εἶναι αὐτοί, ὅπως λέγει ὁ Παῦλος· «οἱ κακὲς συναναστροφές διαφθείρουν τὰ χρηστὰ ἡθῆ»¹¹. Ἐὰν δηλαδὴ εἶναι κάτι ὁ λοιμός, αὐτὸ εἶναι καὶ ἡ δια-

Μὴ τοίνυν συγκαθεσθῆς μετὰ ἀργολογούντων, ἀγαπητέ, μηδὲ εἴπης, "Ἀκούσομαι τί λαλεῖτε κἀγώ", ἀλλ' ὡς εἴρηται, βαλὼν μετάνοιαν, πάρελθε. Φύλαξον τὴν σιωπὴν, τὴν ξενιτείαν, καὶ τὴν μὲν σιωπὴν ἐν τῷ λέγειν πρὸς ἑαυτόν, "Τί γὰρ ἔχω καὶ εἰπεῖν ἐγὼ 5 ἀγαθόν, ὄλος βόρβορος ὢν καὶ μωρός, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ξένος καὶ ἀνάξιος τοῦ λαλεῖν καὶ ἀκούειν ἢ συναριθμεῖσθαι μετὰ ἀνθρώπων;", τὴν δὲ ξενιτείαν καὶ τὸ ἀπέχεσθαι ἀπὸ πάντων ἐν τῷ λογίζεσθαι ταῦτα καὶ λέγειν πρὸς ἑαυτόν· "Τίς εἰμι", φησίν, 'ἐγὼ ὁ ἀπερριμμένος καὶ εὐτελής, ὁ ἀγεννῆς καὶ πτωχός, ἵνα εἰς 10 κελλίον εἰσέλθω τινός; οὐχ, ὡς βδέλυγμα ὄντα με, ἰδὼν με ἀποστραφήσεται; ἄρα οὐ μὴ εἴπη, Τί δὲ ὁ μιαρὸς οὗτος ἦλθε πρὸς με μιᾶναι τὴν κέλλαν μου;', προτιθεὶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ μὴ ἄκροις χεῖλεσιν, ἀλλ' ἀπὸ ψυχῆς λέγων αὐτά. Εἰ γὰρ καὶ μὴ κατ' ἀρχὰς λέγειν ταῦτα ἰσχύσεις ἀπὸ ψυχῆς, 15 ἀλλ' ὁμῶς κατὰ μικρὸν ἐλεύσῃ καὶ εἰς τοῦτο, τῆς χάριτος συνεργούσης σοι. Μόνον ἄκουσόν μου τοῦ ταπεινοῦ, μόνον βάλε εἰς ταῦτα ἀρχὴν, ἀδελφέ, μόνον ἄρξαι ποιεῖν καὶ πράττειν καὶ λέγειν ταῦτα, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει σε ὁ Θεός. Ἀγαπᾷ γὰρ σε σφόδρα καὶ θέλει σε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν καὶ σωθῆναι.

6 Οὕτω τοιγαροῦν τὰς μέχρι τῆς λειτουργίας ὥρας διελθὼν, ἀδελφέ, εἰσελθε πάλιν εἰς τὴν σύναξιν ἐν σπουδῇ καὶ ἐν προθυμίᾳ πολλῇ. Στήθι καθὼς ἐν τῇ ὀρθρινῇ σοι δοξολογία ὑπετυπώσαμεν, τοῦ πένθους μηδόλως λήθην ποιούμενος· στήθι σύντρομος, ὡς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ βλέπων θυόμενον διὰ σέ. Καὶ εἰ εἰ ἄξιός 25 καὶ ἀπελύθης εἰς τοῦτο, πρόσσελθε ἐν φόβῳ καὶ χαρᾷ τῶν ἀπορρήτων κοινωνήσεων ἀγαθῶν. Καὶ μετὰ τὴν ἐσχάτην εὐχὴν ἐξεληθῶν, εἰσελθε μετὰ πάντων ἐν τῇ τραπέζῃ, μὴ χωριζόμενος τῶν σῶν ἀδελφῶν. Καὶ εἰ μὲν διακονεῖν ἐτάγης, παράστηθι ὡς τῷ Χριστῷ καὶ οὐκ ἀνθρώπους διακονῶν ἐξ εἰλικρινοῦς διαθέσεως 30 καὶ ἀγάπης πᾶσιν ὡς ἀγίοις, μᾶλλον δὲ ὡς αὐτῷ, καθὼς εἶπο-

12. Βλ. Α' Τιμ. 2,4.

13. Ἐφ. 6,7.

φθορά. Μὴ λοιπὸν καθίσεις, ἀγαπητέ, μαζί με ἀργόλογους οὔτε νὰ πεῖς, "Ἄς ἀκούσω κι ἐγὼ τί λέτε", ἀλλὰ, ὅπως λέχθηκε, κάνε μετάνοια καὶ φύγε. Φύλαξε τὴ σιωπὴ καὶ τὴν ξενιτεία· τὴν σιωπὴ λέγοντας στὸν ἑαυτό σου, 'Τί καλὸ ἔχω ἐγὼ γιὰ νὰ πῶ, ὄντας ὀλόκληρος βόρβορος καὶ μωρός, καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ ξένος καὶ ἀνάξιος νὰ μιλῶ καὶ νὰ ἀκούω ἢ νὰ συναριθμοῦμαι με τοὺς ἀνθρώπους;' τὴν ξενιτεία πάλι καὶ τὴν ἀποχὴ ἀπὸ ὄλους μὲ τὸ νὰ σκέπτεσαι αὐτὰ καὶ νὰ λὲς στὸν ἑαυτό σου, 'Ποιὸς εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀπορριμμένος καὶ εὐτελής, ὁ ἄσημος καὶ φτωχός, πὺ θὰ εἰσέλθω στὸ κελλί κάποιου; δὲν θὰ μὲ ἀποστραφεῖ μόλις μὲ δεῖ ὡς βδέλυγμα; ἄραγε δὲν θὰ πεῖ, Γιατί ἦλθε σὲ μένα αὐτὸς ὁ μιαρὸς γιὰ νὰ μολύνει τὸ κελλί μου;'. Τοποθέτησε μπροστὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τὶς ἀμαρτίες σου, καὶ πές τα αὐτὰ ὄχι μὲ τὰ ἄκρα τῶν χειλέων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴ. Κι ἂν ἀκόμη δὲν μπορέσεις νὰ τὰ λὲς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὴν ψυχὴ, ὅμως θὰ φθάσεις καὶ σ' αὐτὸ σὲ λίγο, μὲ τὴ βοήθεια τῆς χάριτος. Μόνον ἄκουσέ με, ἀδελφέ, ἐμένα τὸν ταπεινὸ, μόνο βάλε σ' αὐτὰ ἀρχή, μόνο ἄρχισε νὰ τὰ κάμνεις καὶ νὰ τὰ πράττεις, καὶ δὲν θὰ σ' ἐγκαταλείψει ὁ Θεός. Διότι σ' ἀγαπᾷ πολὺ καὶ θέλει νὰ γνωρίσεις τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ σωθεῖς¹².

- 6 Ἄφοῦ λοιπὸν, ἀδελφέ, περάσεις μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὶς ὥρες μέχρι τὴ λειτουργία, πῆγαινε πάλι στὴ σύναξη μὲ βιασύνη καὶ μεγάλη προθυμία. Στάσου ὅπως σοῦ ὑπέδειξα στὴν ὀρθρινὴ δοξολογία, χωρὶς καθόλου νὰ λησμονεῖς τὸ πένθος· στάσου γεμᾶτος τρόμο, σὰ νὰ βλέπεις τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ νὰ θυσιάζεται γιὰ σένα. Καὶ ἐὰν εἶσαι ἄξιος καὶ πάρεις ἄδεια γι' αὐτό, πῆγαινε μὲ φόβο καὶ χαρὰ νὰ κοινωνήσεις τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ. Καὶ ἀφοῦ ἐξέθεις μετὰ τὴν τελευταία εὐχή, πῆγαινε μαζί μ' ὄλους στὴν τράπεζα, χωρὶς νὰ χωρισθεῖς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου. Καὶ ἐὰν διατάχθηκες νὰ διακονεῖς, παραστάσου σὰν στὸν Χριστὸ καὶ ὄχι σὲ ἀνθρώπους¹³, διακονώντας τοὺς ὄλους μὲ εἰλικρινῆ διάθεση καὶ ἀγάπη, σὰν νὰ διακονεῖς ἀγίους, ἢ καλύτερα ὅπως εἶπαμε, τὸν ἴδιο τὸν Χριστό, ἀγκα-

μεν, διακονήσων τῷ Χριστῷ, ἕκαστον αὐτῶν περιπλεκόμενος οἶονει τῇ ψυχῇ καὶ ὄλον σεαυτὸν τῇ προθέσει διὰ τῆς ἀγάπης ἐμπαρέχων αὐτοῖς, ἐκ τοῦ διακονεῖν αὐτοῖς βεβαιούμενος καρποῦσθαι ἀγιασμόν.

7 Εἰ δὲ καθεσθῆς ἐν αὐτῇ μετὰ πάντων καὶ σύ, ὄρα τί σοι ἐν Κυρίῳ ἐντέλλομαι, ὡς ἀγαπητῷ πατρί μου καὶ ἀδελφῷ, μὴ προπετῶς ἐκτείνης τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τοῖς παρακειμένοις βρώμασι τῇ τραπέζῃ πρὸ τοῦ ἐνάρξασθαι τοὺς παλαιότερους ἐσθίειν τῶν ἀδελφῶν σου, πρὸ τοῦ δοθῆναι τὴν εὐλογίαν ἄνωθεν παρὰ τοῦ ἱε-
10 ρέως. Καὶ ἀρξάμενος συνεσθίειν τοῖς πατράσι καὶ ἀδελφοῖς σου, πρόσεχε σεαυτῷ καὶ μόνῳ ἐν συστολῇ πάσῃ καὶ σιωπῇ καθεζόμενος, μὴ ὁμιλῶν καθόλου τινά, ἀλλὰ προσέχων τῇ ἀναγνώσει καὶ τρεφόμενος, ὥσπερ τὸ σῶμα, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν θεοπνεύστων λογίων τοῦ Πνεύματος. Δεῖ γάρ σε διπλοῦν ὄντα, ἐκ
15 ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, δισσωῶς καὶ καταλλήλως ἔχειν τὴν τροφήν καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τὸ μὲν σῶμα αἰσθητὸν ἔχοντα καὶ γήϊνον αἰσθητοῖς καὶ τοῖς ἀπὸ γῆς τρέφειν βρώμασι, τὴν δὲ ψυχὴν νοερὰν καὶ θείαν ἐπιφερόμενον νοητοῖς τρέφειν καὶ θείοις τῶν λόγων ἐδέσμασι.

8 Μὴ οὖν περιεργάζου τὰ παρατιθέμενά σοι μέρη ἐν τῇ τραπέζῃ, ποῖον τυχὸν μεῖζον ἢ βραχύτατόν ἐστιν, ἀλλ' οἷον δοθῆ σοι μετ' εὐχαριστίας πάσης δεξάμενος φάγε, καὶ τοῦτο μετ' ἐγκρατείας, φεύγων ἐν πᾶσι τὸν κόρον, ἀνάξιον ἑαυτὸν δηλονότι λογιζόμενος τῆς κοινῆς τραπέζης τῶν ἀδελφῶν καὶ τοιαῦτα καθ'
25 ἑαυτὸν ἐνθυμούμενος καὶ λέγων πρὸς ἑαυτόν· 'Τίς εἰμι ἐγώ, ὁ εὐτελής καὶ ἀνάξιος, ὅτι μετὰ τῶν ἀγίων τούτων συγκάθεδρος καὶ συνέστιος γέγονα;' Καὶ οὕτω ταῦτα λέγων ἐν ἑαυτῷ, ἔχε μόνον ἀπὸ ψυχῆς σεαυτὸν ἀμαρτωλόν, καὶ καθάπερ πτωχός τις καὶ ρακενδυτῶν, ἐὰν μέσον ἀρχόντων καὶ πλουσίων λαμπρὰς καὶ πο-
30 λυτελεῖς περιβεβλημένων στολὰς εὔρεθῆ, αἰσχύνεται καὶ συστέλλεται καὶ οὐδὲ προσεγγίσει τινὶ αὐτῶν ἢ πλησιάσει τολμᾶ, οὕτω

λιάζοντας τὸν καθένα τους μὲ τὴν ψυχὴ καὶ παρέχοντάς τους μὲ τὴν ἀγάπη ὅλον σου τὸν ἑαυτὸ ἐκ προθέσεως, ἔχοντας τὴ βεβαιότητα ὅτι μὲ τὴ διακονία σου πρὸς αὐτοὺς θὰ καρπωθεῖς ἁγιασμό.

7 Ἐὰν ὁμως καθίσεις σ' αὐτὴν μαζί μ' ὄλους, κοίτα τί σοῦ παραγγέλλω στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὡς ἀγαπητό μου πατέρα καὶ ἀδελφό· νὰ μὴ ἀπλώνεις τὸ χέρι σου στὰ τρόφιμα ποὺ βρίσκονται ἐπάνω στὴν τράπεζα προτοῦ ἀρχίσουν νὰ τρώγουν οἱ παλαιότεροι ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου καὶ προτοῦ δοθεῖ ἡ οὐράνια εὐλογία ἀπὸ τὸν ἱερέα, καὶ ὅταν ἀρχίσεις νὰ τρώγεις μὲ τοὺς πατέρες καὶ ἀδελφούς σου, πρόσεχε μόνο τὸν ἑαυτὸ σου, νὰ κάθεται μὲ κάθε συστολὴ καὶ σιωπῆ, νὰ μὴ ὀμιλεῖς καθόλου σὲ κανένα, ἀλλὰ νὰ προσέχεις στὴν ἀνάγνωσι¹⁴, τρεφόμενος, ὅπως στὸ σῶμα, ἔτσι καὶ στὴν ψυχὴ ἀπὸ τὰ θεόπνευστα λόγια τοῦ Πνεύματος. Διότι πρέπει, ἀφοῦ εἶσαι διπλός, ἀπὸ ψυχῆ δηλαδὴ καὶ σῶμα, νὰ ἔχεις στὴν τράπεζα διπλῆ καὶ κατάλληλη τροφή· τὸ σῶμα, ποὺ τὸ ἔχεις αἰσθητὸ καὶ γήϊνο, νὰ τὸ τρέφεις μὲ αἰσθητὲς καὶ γήϊνες τροφές, ἐνῶ τὴν ψυχὴ, ποὺ τὴν φέρεις νοερὴ καὶ θεία, νὰ τὴν τρέφεις μὲ τὰ νοητὰ καὶ θεία ἐδέσματα τῶν λόγων.

8 Μὴ περιεργάζεσαι λοιπὸν τὰ κομμάτια ποὺ βρίσκονται μπροστά σου στὴν τρέπεζα, ποιό δηλαδὴ τυχὸν εἶναι μεγάλο ἢ μικρό, ἀλλὰ δέξου καὶ φάγε μὲ κάθε εὐχαρίστηση ὅποιο σοῦ δοθεῖ· κι αὐτὸ νὰ τὸ φᾶς μὲ ἐγκράτεια, ἀποφεύγοντας τελείως τὸν κορεσμό, σκεπτόμενος ὅτι εἶσαι ἀνάξιος τῆς κοινῆς τράπεζας τῶν ἀδελφῶν, καὶ φέροντας στὴ μνήμη σου γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου αὐτὰ καὶ λέγοντας μέσα σου· 'Ποιός εἶμαι ἐγώ, ὁ εὐτελής καὶ ἀνάξιος, ποῦ ἔγινα συγκάθεδρος καὶ συνέστιος μὲ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους;' Καὶ λέγοντας αὐτὰ μέσα σου, θεῶρησε ἀπὸ ψυχῆς ἁμαρτωλὸ μόνο τὸν ἑαυτὸ σου, καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἕνας φτωχὸς καὶ ρακένδυτος, ἐὰν βρεθεῖ ἀνάμεσα σὲ ἄρχοντες καὶ πλούσιους ποὺ φοροῦν λαμπρὲς καὶ πολυτελεῖς στολές, ντρέπεται καὶ συστέλλεται καὶ δὲν τολμᾷ νὰ προσεγγίσει ἢ νὰ πλησιάσει κάποιον ἀπὸ αὐτούς, ἔτσι νὰ φέρεσαι καὶ ἐσὺ

καὶ σὺ διάκεισο πρὸς πάντας αὐτούς, τὸν ἔσχατον τόπον ἀεὶ ἐκλεγόμενος καὶ αἰσχυρόμενος ἐπάνω τινὸς αὐτῶν ὄραθῆναι καθήμενος, ὡς ἐκείνων μὲν πάντων πλουσίων ὄντων ταῖς ἀρεταῖς, σοῦ δὲ πτωχοῦ καὶ γυμνοῦ ὑπάρχοντος καὶ ἀναξίου τοῦ καὶ ὄλως 5 συνεῖναι καὶ βλέπειν αὐτούς. Ἄλλα γὰρ μέλλων ἀψασθαι τῆς τροφῆς, αὐθις ταῦτα λογίζου μεμνημένος τὰς ἀμαρτίας σου καὶ λέγε πρὸς ἑαυτόν· Ἐγὼ γὰρ οὐκ εἰς κρῖμα μου καὶ κατάκριμα γένηται, εἰ ἀψομαι τῶν προκειμένων τινός; Τὸν γὰρ πεποιηκότα ταῦτα Θεὸν καὶ εἰς βρῶσιν παρασχόντα ἡμῖν, τοῦτον ἐγὼ νηπιό- 10 θεν παρήκουσα καὶ τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολὰς οὐκ ἐφύλαξα· καὶ πῶς τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ, ὡς οἱ πατέρες οὗτοι οἱ ἅγιοι, κάγω ἀνάξιος καὶ κατάδικος ὢν μεταλάβω; Ποίω προσώπῳ, ἀπὸ ὄψεως ὢν τοῦ Δεσπότη μου, ὁ πονηρὸς δοῦλος ἐγὼ καὶ ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος, πρὸ τοῦ μετανοῆσαί με καὶ τὴν συγχώρησιν παρὰ τοῦ 15 φιλανθρώπου Θεοῦ τελείως λαβεῖν, ὡς οἱ μὴ ἀμαρτήσαντες ἢ καὶ ἡμαρτηκότες μὲν, μετανοήσαντες δὲ καὶ τὴν συγχώρησιν ἐκεῖθεν λαβόντες, φάγωμαι καὶ αὐτὸς καὶ πίνωμαι καὶ συνευφρανθήσωμαι τοῖς ἁγίοις; Οὐδαμῶς! Ἄλλα πρὸς τὸ ζῆν με μόνον καὶ φάγομαι καὶ πίνωμαι καὶ ἑμαυτὸν ἐκτῆξω καὶ λυπήσω καὶ κατα- 20 κρίνω, ἵνα, ἐπιβλέψας ὁ Θεὸς ἄνωθεν καὶ ἰδὼν τὴν στενοχωρίαν καὶ τὴν ἐκούσιόν μου θλίψιν, ἐλεήσῃ καὶ συγχωρήσῃ μοι τὰ πολλὰ μου κακά'. Ταῦτα τοιγαροῦν ἐνθυμοῦ, τούτων διηνεκῶς μέμνησο!

9 Πρὸς τούτοις τύπωσον καὶ ψωμὸν τοσοῦτον ἐσθίειν, ὅσον 25 τοῦ μὴ χορτάζεσθαί σε, ἀλλὰ κατὰ πολὺ τῆς χρείας ἔλαττον καὶ ὅσον δύνασαι βαστάσαι· ὡσαύτως καὶ ἐν ἧ δύο πίνειν καυκάλια καὶ ταῦτα ἐν μιᾷ τεταγμένη τῆς ἡμέρας ὥρᾳ. Ἐσθιοντός σου δὲ μὴ ὑπακούσης τῷ ὑποβάλλοντί σοι λογισμῷ ἐκλέξασθαί τι τῶν προκειμένων κάκεινου μεταλαβεῖν· ἀλλὰ φύλαξον μὴ φαγεῖν τι 30 ὅπερ καλόν σοι ἐφάνη, μόνα δὲ τὰ ἔμπροσθέν σου κείμενα ἐσθιε· ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ἐὰν τύχη τυχόν ὁπώρα ἢ ἕτερα τίνα τῶν ἐδω-

15. Βλ. Λουκᾶ 14,9 ἔ.

16. Βλ. Ἀποκ. 3,17.

17. Βλ. Ματθ. 25,26 ἔ.

18. Βλ. Λουκᾶ 12,19. 15,23.

πρὸς ὄλους αὐτούς· νὰ διαλέγεις πάντα τὸν τελευταῖο τόπο καὶ νὰ ντρέπεσαι νὰ φανεῖς καθισμένος¹⁵ μπροστὰ ἀπὸ κάποιον ἀπὸ αὐτούς, ἐπειδὴ ὄλοι ἐκεῖνοι εἶναι πλούσιοι στὶς ἀρετές, ἐνῶ ἐσὺ εἶσαι φτωχὸς καὶ γυμνός¹⁶ καὶ τελείως ἀνάξιος νὰ παραβρίσκεσαι μαζί τους καὶ νὰ τοὺς βλέπεις. Ἄλλὰ κι ὅταν πρόκειται νὰ ἐγγίσεις τὴν τροφή, σκέψου τα πάλι αὐτά, ἐνθυμούμενος τὶς ἁμαρτίες σου καὶ λέγε στὸν ἑαυτό σου· “Ἀραγε δὲν θὰ γίνῃ σὲ κρίμα καὶ κατάκρισή μου, ἐὰν ἐγγίσω κάτι ἀπὸ αὐτά; Διότι τὸν Θεό, πού τὰ δημιούργησε αὐτά καὶ μᾶς τὰ ἔδωσε γιὰ τροφή, ἐγὼ ἀπὸ νήπιο τὸν παράκουσα καὶ δὲν φύλαξα τὶς ἅγιες ἐντολές του· πῶς ἐγὼ ὁ ἀνάξιος θὰ μεταλάβω τὰ ἀγαθὰ του, ὅπως αὐτοὶ οἱ ἅγιοι πατέρες, ὄντας κατάδικος; Μὲ ποῖο πρόσωπο ἐγὼ ὁ πονηρὸς καὶ ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος δοῦλος¹⁷ θὰ φάγω καὶ θὰ πιῶ καὶ θὰ εὐφρανθῶ¹⁸ μαζί μὲ τοὺς ἁγίους, ὄντας μακριὰ ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Δεσπότη μου προτοῦ μετανοήσω καὶ λάβω τέλεια συγχώρηση ἀπὸ τὸ φιλόανθρωπο Θεό, ὅπως οἱ ἀναμάρτητοι καὶ ὅσοι ἁμάρτησαν βέβαια, μετανόησαν ὅμως καὶ ἔλαβαν ἀπὸ ἐκεῖ συγχώρηση; Καθόλου! Ἄλλὰ θὰ φάγω καὶ θὰ πιῶ μόνο γιὰ νὰ ζῶ, καὶ θὰ λειψῶ τὸν ἑαυτό μου, θὰ τὸν λυπήσω καὶ θὰ τὸν κατακρίνω, ὥστε νὰ μὲ προσέξει ἀπὸ ἐπάνω ὁ Θεός, νὰ δεῖ τὴ στενοχώρια καὶ τὴν ἐκούσια θλίψη μου καὶ νὰ μὲ ἐλεήσῃ καὶ νὰ μοῦ συγχωρήσῃ τὰ πολλὰ μου κακά’. Αὐτὰ λοιπὸν νὰ τὰ θυμᾶσαι καὶ νὰ τὰ σκέπτεσαι διαρκῶς.

- 9 Μαζὶ μὲ αὐτὰ βάλε μέσα στὸ νοῦ σου νὰ τρῶς τόσο μόνο ψωμί, ὅσο νὰ μὴ χορτάσεις, ἀλλὰ κατὰ πολὺ λιγώτερο ἀπὸ ὅσο χρειάζεσαι καὶ ὅσο μπορεῖς νὰ βαστάσεις· παρόμοια νὰ πίνεις καὶ ἓνα ἢ δύο ἀγγεῖα κι αὐτὰ σὲ μιὰ κανονισμένη ὥρα τῆς ἡμέρας. Ὅταν πάλι φᾶς νὰ μὴ ὑπακούσεις στὸν λογισμὸ πού σου ὑποβάλλει νὰ διαλέξεις κάτι ἀπὸ τὰ παρατεθειμένα τρόφιμα καὶ νὰ τὸ πάρεις κι ἐκεῖνο, ἀλλὰ πρόσεχε νὰ μὴ φᾶς κάτι πού σου φάνηκε καλό, παρὰ μόνο φάγε ὅσα βρίσκονται μπροστὰ σου. Ἄλλὰ κι ἀπὸ αὐτὰ ἂν τύχουν ὀπωρικὰ ἢ ἄλλα φαγώσιμα καὶ σοῦ ἀρέσει ἓνα ἀπὸ αὐτὰ καὶ σοῦ πεῖ ὁ λογι-

δίμων εἶναι καὶ ἀρεστὸν φανῆ σοι ἐν ἐξ αὐτῶν καὶ εἶπη σοι ὁ λο-
 γισμὸς, 'Καλὸν ἐστὶν ἐκεῖνο, λαβὼν φάγε αὐτό', σπούδασον μὴ
 ἠττηθῆναι μηδὲ ἄψασθαι αὐτοῦ. Δι' οὐδὲν γὰρ ἕτερον τοῦ παρα-
 δείσου ὁ Ἀδὰμ ἐξεβλήθη, εἰ μὴ ὅτι ὠραῖος αὐτῷ ἐφάνη καὶ κα-
 5 λὸς εἰς βρῶσιν ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ καὶ ἔφαγεν ἐξ αὐτοῦ, καὶ διὰ
 τοῦτο ἀπερρίφη καὶ ἐξεβλήθη καὶ θανάτῳ καὶ φθορᾷ κατεδικά-
 σθη. Οἱ οὖν βουλόμενοι εἰς ἐκεῖνον τὸν παράδεισον (μᾶλλον δὲ
 εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν) ἐπανελθεῖν, τὴν ἐγκράτειαν δίχα
 παραβάσεως πάσης καὶ μέχρι τούτων φυλάττειν ὀφείλουσιν, ἵνα
 10 μὴ κατὰ μικρὸν καὶ εἰς μείζονας ἐπιθυμίας καὶ βλαβερὰς περιπέ-
 σωσιν. Ἐὰν προτρέπωνταί σε οἱ συγκαθήμενοι ἀδελφοὶ τοῦ φα-
 γεῖν ἢ πιεῖν περισσόν τι, μηδὲν ἕτερον ἀποκριθῆς τινι, εἰ μὴ τὰς
 χεῖράς σου δῆσας καὶ μικρὸν τι διεγερθεὶς καὶ κλίνας τὴν κεφα-
 λῆν, πρᾶξι λέγε φωνῇ, 'συγχώρησόν', καὶ ἐπὶ πᾶσιν οὕτω πάν-
 15 τοτε ἀποκρίνου καὶ μήτε προτιμῆση τινὰ ἐκ τῶν περισσευμάτων
 σου, μήτε λάβης ἀπὸ τινός τι. Μὴ πίνοντός σου οἶνον, μὴ ἐπιζη-
 τήσης ὄλως λαβεῖν αὐτόν, ἀλλὰ μηδὲ ἐτέρῳ τινὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν
 ἐπιδώσης, εἰ μὴ που ἀπὸ ξένης ἐστὶ καὶ ἦλθε πρὸς σὲ διὰ χρείαν
 τινά. Μὴ καταδέξῃ ποτὲ μετὰ τινος προγεύσασθαι, μηδὲ ἐν δείλῃ
 20 φαγεῖν ἢ πιεῖν ἢ ἐπιδειπνῆσαί ποτε· πάντα γὰρ τὰ κακὰ ἐκ τού-
 των τίκτονται, καὶ ταῦτά εἰσι τὰ ἔνεδρα τοῦ διαβόλου καὶ αἱ παγί-
 δες αὐτοῦ, αἵτινες καθορῶνται μὲν ὡς καλαί, κεκρυμμένον δὲ
 ἔχουσι τὸν ἴον τοῦ θανάτου ἐν αὐταῖς, ἃς ὁ πιστεύων ἡμῖν φεύζε-
 ται, καὶ ὁ φυλάσσων τοὺς λόγους ἡμῶν, τῇ συνεργείᾳ τῆς τοῦ
 25 Θεοῦ χάριτος, ἄτρωτος καὶ ἀβλαβῆς διαμένει ἐξ αὐτῶν, οἱ δὲ γε-
 λοιποὶ κοσμικὸν βίον, ὡς οὐκ ἴσασιν, ἐν μοναχικῷ τῷ σχήματι
 προαιροῦνται ζῆν, οἱ καὶ εἰς βάραθρα καὶ εἰς κρημνοὺς καταπί-
 πτοντες οὐκ αἰσθάνονται.

10 Σὺ οὖν, περιπόθητε ἀδελφέ, ταῦτα φυλάξαι θέλησον, εἰ κἂν
 30 δέει σε καὶ ἀποθανεῖν· ἄλλως γὰρ τὸν τῆς γαστριμαργίας δαίμονα

19. Βλ. Γεν. 3,6.

20. Βλ. Σοφ. Σειρ. 11,29.

σμός, 'καλὸ εἶναι κι ἐκεῖνο, πάρε καὶ φάγε το', φρόντισε νὰ μὴ ὑποχωρήσεις οὔτε νὰ τὸ ἐγγίσεις. Διότι γιὰ τίποτε ἄλλο δὲν διώχθηκε ὁ Ἄδαμ ἀπὸ τὸν παράδεισο, παρὰ ἐπειδὴ τοῦ φάνηκε ὠραῖος καὶ καλὸς ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ γιὰ τροφή, καὶ ἔφαγε ἀπὸ αὐτόν¹⁹. καὶ γι' αὐτὸ ἀπορρίφθηκε καὶ διώχθηκε καὶ καταδικάσθηκε μὲ θάνατο καὶ φθορά. "Ὅσοι λοιπὸν θέλουν νὰ ἐπανέλθουν σ' ἐκεῖνον τὸν παράδεισο, ἢ καλύτερα στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὀφείλουν νὰ φυλάττουν τὴν ἐγκράτεια δίχως καμμία παράβαση καὶ μέχρι αὐτὲς τὶς λεπτομέρειες, ὥστε νὰ μὴ περιπέσουν σιγὰ-σιγὰ καὶ σὲ μεγαλύτερες καὶ βλαβερὲς ἐπιθυμίες. Ἐὰν οἱ συγκαθήμενοι ἀδελφοὶ σὲ προτρέπουν νὰ φᾶς ἢ νὰ πιεῖς κάτι περιττό, τίποτε ἄλλο νὰ μὴ ἀποκριθεῖς σὲ κάποιον, παρὰ, ἀφοῦ δέσεις τὰ χέρια σου, σηκωθείς λίγο καὶ κλίνεις τὸ κεφάλι, πὲς μὲ ἤρεμη φωνὴ 'συγχώρησον'. Σὲ ὄλους νὰ ἀποκρίνεσαι πάντοτε ἔτσι καὶ οὔτε νὰ προτιμήσεις τίποτε ἀπὸ τὰ περισσεύματά σου, οὔτε νὰ λάβεις κάτι ἀπὸ κάποιον. Ἄν τυχὸν δὲν πίνεις οἶνο, μὴ ζητήσεις καθόλου νὰ πάρεις, ἀλλ' οὔτε νὰ δώσεις σὲ κάποιον ἄλλον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, ἐκτὸς ἂν εἶναι ἀπὸ κάπου μακριὰ καὶ ἦλθε σὲ σένα γιὰ κάποια ἀνάγκη. Μὴ καταδεχθεῖς ποτὲ νὰ προγευθεῖς μὲ κάποιον, οὔτε νὰ φᾶς ἢ νὰ πιεῖς ποτὲ τὸ δειλινό, οὔτε νὰ δειπνήσεις, διότι ὄλα τὰ κακὰ προέρχονται ἀπὸ αὐτά, κι αὐτὰ εἶναι οἱ ἐνέδρες²⁰ καὶ οἱ παγίδες²¹ τοῦ διαβόλου, ποὺ φαίνονται βέβαια καλές, μέσα τους ὅμως ἔχουν κρυμμένο τὸ δηλητήριο τοῦ θανάτου· αὐτὲς τὶς ἀποφεύγει ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει σὲ μένα καὶ ἐκεῖνος ποὺ προσέχει στοὺς λόγους μου, μὲ τὴ βοήθεια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, παραμένει ἀτρωτος καὶ ἀβλαβὴς ἀπὸ αὐτὲς, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι, χωρὶς νὰ τὸ συνειδητοποιοῦν, προτιμοῦν νὰ ζοῦν κοσμικὸ βίον σὲ μοναχικὸ σχῆμα, καὶ δὲν αἰσθάνονται ὅτι πέφτουν σὲ βάραιθρα καὶ γκρεμούς.

10 Ἐσὺ λοιπὸν, περιπόθητε ἀδελφέ, θέλησε νὰ τὰ φυλάξεις αὐτά, ἀκόμη κι ἂν χρειασθεῖ νὰ πεθάνεις· διότι ἀλλιῶς δὲν θὰ

21. Βλ. Α' Τμ. 3,7. Β' Τμ. 2,26.

ἐκφυγεῖν οὐκ ἰσχύσεις. Ἴσθι δὲ ὅτι ταῦτα φυλάσσοντός σου, μὴ φέρων ὁ διάβολος ὄρᾱν σε, πάντας τοὺς ραθύμους ἐξεγερεῖ κατὰ σοῦ, καὶ καταλοιδορήσουσί σε καὶ γελάσουσι καὶ φθονῆσουσι καὶ ἐμπαίξουσι καὶ μυρίας θλίψεις σοι ἐπενέγκωσιν, ὅπως σε τῆς 5 ἀγαθῆς προθέσεως καὶ τῶν σωτηρίων πράξεων ἀποστήσωσιν, ἅπερ ἂν ὑπομείνης, ἀγαπητέ, μεγάλην ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν εὐρήσεις βοήθειαν καὶ παράκλησιν. Τοιγαροῦν καὶ ἐτέρων ἐν τῷ δείπνῳ καθημένων καὶ ἐσθιόντων, σοῦ δὲ μὴ ἐσθιόντος, ἀλλ' εἴτε διακονοῦντος εἴτε καὶ μὴ, μὴ ἐπιλάβῃ καὶ 10 ταῦτα λέγων πρὸς ἑαυτὸν· 'Εἰ ἤμην πάντως μετανόησας καὶ αὐτὸς καὶ τὰς ἀμαρτίας μου συγχωρηθεῖς, ἔχαιρον ἂν κἀγὼ καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου συνήσθιον. Ἐπειδὴ δὲ ἀνάξιον ἑμαυτὸν διὰ τῶν αἰσχυρῶν μου πράξεων, ὁ ἄθλιος, πεποίηκα, ἀπολάβω ἐνταῦθα κατὰ τὰ ἔργα μου!', καὶ ταῦτα λέγων κράτει γαστρός, 15 ὄση σοι δύναμις. Πρωτοκαθεδρίαν μήποτε ζητήσεις μήτε ἐπιθυμήσεις, ἀλλὰ μίσησον ταύτην ἀπὸ ψυχῆς ὡς ὑπερηφανίας αἰτίαν καὶ πρόξενον οὖσαν. Ἡ γὰρ ταπεινώσις σου ὑψώσει σε, καὶ τὸ ἔσχατον εἶναί σε πάντων πρῶτόν σε ἀποκαταστήσει, ἐπειδὴ γέγραπται· «πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν 20 ἑαυτὸν ὑψωθήσεται».

11 Μετὰ γοῦν τὸ συναναστῆναί σε πάση τῇ ἀδελφότητι καὶ ἀποδοῦναι τὴν εὐχαριστίαν Θεῷ καὶ παρὰ τοῦ ἱερέως ἀπολυθῆναι, ἀπότρεχε σιωπῶν ἐν τῇ κέλλῃ σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν ἐπιλαβοῦ τοῦ βιβλίου. Καὶ ἀναγνοὺς ὀλίγον, εἰ μὲν ἡμέραι τοῦ θέρους 25 εἰσὶν, ἀνακλίθητι ἐπὶ τὸ ψιθάθιον σου καὶ βραχυτάτου μετάλαβε ὕπνου (ἀπεχόμενος γὰρ τοῦ κόρου καὶ λιτῆ χρώμενος τῇ τραπέζῃ μετὰ ἄρτου καὶ μεμετρημένου ὕδατος καὶ λαχάνων ἢ ὄσπριων, ἥττον ὑπνώσεις καὶ θᾶττον ἐξαναστήσῃ), εἰ δὲ τοῦ χειμῶνός εἰσι, μετὰ τὸ μικρὸν ἀναγνῶναι ἐπιλαβοῦ τοῦ ἐργοχείρου σου καὶ

22. Βλ. Ματθ. 23,6.

23. Βλ. Ματθ. 19,30 ἔ. Μάρκ. 9,35.

24. Λουκᾶ 18,14. 14,11.

μπορέσεις ν' αποφύγεις τὸν δαίμονα τῆς γαστριμαργίας. Γνώριζε ἀκόμη ὅτι, φυλάσσοντάς τα αὐτά, ὁ διάβολος, μὴ μπορώντας νὰ σὲ βλέπει, θὰ ξεσηκώσει ἐναντίον σου ὄλους τοὺς ράθυμους καὶ θὰ σὲ βρίσουν, θὰ σὲ γελάσουν, θὰ σὲ φθονήσουν, θὰ σὲ ἐμπαίξουν καὶ θὰ σοῦ προξενήσουν χιλιάδες θλίψεις, γιὰ νὰ σὲ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ἀγαθὴ πρόθεση καὶ τὶς σωτήριες πράξεις· ἐὰν τὰ ὑπομείνεις αὐτά, ἀγαπητέ, θὰ βρεῖς μεγάλη βοήθεια καὶ παρηγοριὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ Σωτήρα μας. Ἔτσι λοιπὸν, κι ὅταν οἱ ἄλλοι κάθονται στὸ δεῖπνο καὶ τρώγουν καὶ ἐσὺ δὲν τρώγεις, ἀλλὰ εἴτε διακονεῖς εἴτε ὄχι, μὴ τὰ λησμονεῖς αὐτὰ λέγοντας μέσα σου· Ἐὰν εἶχα μετανοήσει ὅπωςδῆποτε καὶ ἐγὼ καὶ εἶχαν συγχωρηθεῖ οἱ ἁμαρτίες μου, θὰ χαιρόμουν καὶ θὰ ἔτρωγα κι ἐγὼ μαζί με τοὺς ἀδελφούς μου. Ἐπειδὴ ὅμως μὲ τὶς αἰσχρὲς πράξεις μου ἔκανα ὁ ἄθλιος ἀνάξιο τὸν ἑαυτό μου, θὰ ἀπολάβω ἐδῶ σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα μου!', καὶ λέγοντας αὐτὰ συγκράτα, ὅσο μπορεῖς, τὴν πείνα τῆς κοιλιᾶς. Νὰ μὴ ζητήσεις οὔτε νὰ ἐπιθυμήσεις πρωτοκαθεδρία²², ἀλλὰ μίσησέ την μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ σου ὡς αἰτία καὶ πρόξενο ὑπερηφάνειας. Διότι ἡ ταπείνωσή σου θὰ σὲ ὑψώσει, καὶ τὸ νὰ εἶσαι ἔσχατος ὄλων θὰ σὲ καταστήσει πρῶτον²³, ἐπειδὴ ἔχει γραφεῖ, «καθένας ποὺ ὑψώνει τὸν ἑαυτό του θὰ ταπεινωθεῖ, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ τὸν ταπεινώνει θὰ ὑψωθεῖ»²⁴.

- 11 Ἄφοῦ λοιπὸν σηκωθεῖς μαζί με ὅλη τὴν ἀδελφότητα καὶ ἀποδώσεις τὴν εὐχαριστία στὸν Θεὸ καὶ ἀπολυθεῖς ἀπὸ τὸν ἱερέα, τρέξε σιωπηλὸς στὸ κελλί σου, κλεῖσε τὴ θύρα²⁵ καὶ πάρε τὸ βιβλίο. Ἄφοῦ μελετήσεις λίγο, ἐὰν εἶναι ἡμέρες θέρους ξάπλωσε στὴν ψάθα σου καὶ κοιμήσου λίγο (διότι ἀποφεύγοντας τὸν κόρο καὶ χρησιμοποιώντας λιτὴ τράπεζα μὲ ἄρτο, μετρημένο νερὸ καὶ λάχανα καὶ ὄσπρια, θὰ κοιμηθεῖς λίγο καὶ γρήγορα θὰ ξυπνήσεις), ἐὰν πάλι εἶναι χειμῶνας, ἀφοῦ μελετήσεις λίγο, πιάσε τὸ ἐργόχειρό σου καὶ ἀσχολή-

25. Βλ. Ματθ. 6,6.

προσκαρτέρησον ἐν αὐτῷ ἕως οὗ τὸ ξύλον τὴν ὑμνωδίαν σημάνη τοῦ λυχνικοῦ.

12 Εἶτα πάλιν εἰς τὴν σύναξιν εἰσελθὼν, στῆθι ἐν φόβῳ καὶ προσοχῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ψάλλων αὐτῷ καὶ ἔξομολογούμενος
5 καὶ μηδενὶ ὁμιλῶν τὸ παράπαν. Καὶ τελεσθέντος τοῦ λυχνικοῦ, εἰ μὲν ἐγκρατεύσασθαι ἰσχύσεις τοῦ μὴ φαγεῖν ἢ πιεῖν τὸ καθόλου, ἅπαξ κεκρικῶς τὴν ἡμέραν ἐσθίειν, εὐρήσεις οὐ τὴν τυχοῦσαν ὠφέλειαν ἐν τῇ παρατάσει τῆς ἐσπερινῆς σου ἀκολουθίας καὶ ἐν τῇ νυκτερινῇ σου δεήσει καὶ ἀγρυπνίᾳ· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐνὶ παζαμα-
10 τίῳ ἀρκέσθητι καὶ ἐνὶ ποτηρίῳ ὕδατος ἄνευ ἀσθενείας καὶ ἀτο- νίας στομάχου σου. Καὶ μετὰ τὸ συνάμα τοῖς ἀδελφοῖς σου ἀπο- δοῦναι τὰς ἐσπερινὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ, βαλὼν μετάνοιαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ προεστῶτος ὡς εἰς αὐτοὺς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ, καὶ εὐχὴν ἐκεῖθεν λαβὼν καὶ ἀσπασάμενος τὰς ἀγίας μορφὰς
15 τῶν ἀγίων, εἰσελθε σιωπῶν μηδενὶ μηδαμῶς ὁμιλῶν εἰς τὸ κελ- λίον σου, καὶ κλείσας τὰς θύρας ἐπιλαβοῦ πρῶτον τοῦ βιβλίου, καὶ ἀναγνοὺς ὡσεὶ τρία φύλλα προσεχῶς ἐν αὐτῷ στῆθι εἰς προσευχὴν, ἡσύχως ψάλλων καὶ προσευχόμενος τῷ Θεῷ ὡς παρὰ μηδενὸς ἀκούόμενος. Στῆθι δὲ γενναίως ἐπισυνάγων σου
20 τοὺς λογισμοὺς καὶ μὴ ἔῶν ρέμβεσθαι αὐτοὺς ἀλλαχοῦ, σφίγξον σου τὰς χεῖρας, ἔνωσόν σου τοὺς πόδας ἐπίσης ἀσαλεύτους ἐν βάσει μιᾶ, καὶ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς μῦσον τοῦ μὴ πρὸς ἄλλο τι βλέπειν καὶ τὸν νοῦν διασκίδνασθαι, τὸν δὲ νοῦν αὐτὸν καὶ ὄλην σου τὴν καρδίαν ἄρον εἰς οὐρανοὺς καὶ Θεόν, ἐκεῖθεν μετὰ δα-
25 κρύων καὶ στεναγμῶν τὸν ἔλεον ἐκκαλούμενος. Ἔστωσάν σοι δὲ ψαλμοὶ τεταγμένοι παρὰ τοῦ πνευματικοῦ σου πατρός, ὅσοι ρήματα μετανοίας καὶ κατανύξεως φέρουσι καὶ ὅσοι τῇ δυνάμει ἐξικανοῦσι καὶ τῇ προθέσει σου. Δεῖ γὰρ σε μετρεῖν τῇ τε ἰσχυί καὶ τῇ ἀνδρείᾳ σου τὴν τε τῶν ψαλμῶν ὑμνωδίαν καὶ τὸ πλῆθος
30 τῆς γονυκλισίας καὶ τὸν χρόνον τῆς στάσεως, ἵνα μὴ τὴν συνείδη- σιν ἐξῆς εἰς ἔλεγχόν σου λέγουσαν· "Ἐτι ἦν σοι δύνამις τοῦ στῆναι καὶ ὑμνῆσαι καὶ Θεῷ ἔξομολογήσασθαι". Πρὸς τούτοις

σου μὲ ἐπιμονὴ σ' αὐτὸ ὥσπου νὰ σημάνει τὸ σήμαντρο τὴν ὑμνωδία τοῦ λυχνικοῦ²⁶.

- 12 Ἐπειτα πῆγαινε πάλι στὴ σύναξη, στάσου μὲ φόβο καὶ προσοχὴ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ψάλλε πρὸς αὐτὸν καὶ ἐξομολογήσου καὶ μὴ μιᾶς σὲ κανέναν ἐντελῶς. Κι ἀφοῦ τελειῶσει ὁ ἐσπερινός, ἐὰν μπορέσεις νὰ δείξεις ἐγκράτεια, ὥστε νὰ μὴ φᾶς ἢ νὰ πιεῖς καθόλου, προτιμώντας νὰ φᾶς μία φορὰ τὴν ἡμέρα, δὲν θὰ βρεῖς τυχαία ὠφέλεια ἀπὸ τὴν παράστασή σου στὴν ἐσπερινὴ ἀκολουθία καὶ στὴ νυκτερινὴ δέηση καὶ ἀγρυπνία. Ἀλλιῶς, ἀρκέσου σ' ἓνα παξιμάδι κι ἓνα ποτήρι νερό, ἐκτὸς ἂν ἔχει ἀσθένεια καὶ ἀτονία τὸ στομάχι σου. Κι ἀφοῦ ἀποδώσεις μαζί μὲ τοὺς ἀδελφούς σου τὶς ἐσπερινὲς εὐχὲς στὸν Θεό, βάλε μετάνοια στὰ πόδια τοῦ προΐσταμένου σὰν στὰ ἴδια τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ, κι ἀφοῦ λάβεις ἀπὸ ἐκεῖ εὐχὴ καὶ ἀσπασθεῖς τὶς ἅγιες μορφὲς τῶν ἀγίων, πῆγαινε σιωπηλὸς στὸ κελλί σου χωρὶς νὰ ὀμιλεῖς σὲ κανέναν ἀπολύτως· κλειῖσε τὶς θύρες, πάρε πρῶτα τὸ βιβλίο κι ἀφοῦ διαβάσεις ἀπὸ αὐτὸ τρία συνεχῆ φύλλα, στάσου γιὰ προσευχή, ψάλλοντας ἤσυχα καὶ προσευχόμενος στὸν Θεό, ὥστε νὰ μὴ ἀκούεσαι ἀπὸ κανέναν. Στάσου γενναῖα συγκεντρώνοντας τοὺς λογισμούς σου, χωρὶς νὰ τοὺς ἀφήνεις νὰ περιπλανῶνται ἄλλοῦ, σφίξε τὰ χέρια σου, ἔνωσε ἐπίσης ἀσάλευτα τὰ πόδια σου σὲ μία βάση, κλειῖσε τοὺς ὀφθαλμούς, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν τίποτε ἄλλο καὶ νὰ μὴ διασκορποῦν τὸ νοῦ, ὕψωσε καὶ τὸν ἴδιο τὸ νοῦ καὶ ὄλη σου τὴν καρδιὰ στοὺς οὐρανοὺς καὶ στὸν Θεό, καὶ κάλεσε ἀπὸ ἐκεῖ μὲ δάκρυα καὶ στεναγμούς τὸ ἔλεος. Οἱ ψαλμοὶ ἄς εἶναι ἐκλεγμένοι ἀπὸ τὸν πνευματικὸ σου πατέρα, ὅσοι φέρουν λόγια μετάνοιας καὶ κατανύξεως καὶ ὅσοι ταιριάζουν στὴ δύναμη καὶ τὴν πρόθεσή σου. Πρέπει νὰ μετρᾶς μὲ τὴ δύναμη καὶ τὴν ἀνδρεία σου τὴν ὑμνωδία τῶν ψαλμῶν, τὸ πλήθος τῆς γονυκλισίας καὶ τὸν χρόνο τῆς στάσεως, ὥστε νὰ μὴ σὲ ἐλέγξει ἡ συνείδησή σου καὶ σοῦ πεῖ, 'Μποροῦσες ἀκόμα νὰ σταθεῖς, νὰ ὑμνήσεις καὶ νὰ ἐξομολογηθεῖς στὸν Θεό'. Μαζί μ' αὐτὰ ἄς εἶναι καθορισμένες καὶ οἱ εὐχὲς τῆς

ἔστωσάν σοι καὶ εὐχαὶ καὶ αὐταὶ τεταγμέναι πρωίας καὶ ἐσπέρας, ἐξομολόγησιν ἔχουσαι πρὸς Θεόν. Καὶ τὴν εὐχὴν συντελέσας, ἀνάγνωθι πάλιν μικρόν, εἶτα ἐπιλαβοῦ καὶ τοῦ ἔργοχειρίου σου, καὶ ἕως πρώτης φυλακῆς, ἤγουν ἕως τρίτης ὥρας, διανυκτέρευ-
5 σον τῆς νυκτός. Εἴθ' οὕτως ἀναστὰς καὶ ποιήσας τὸν ἄμωμον, ἀνακλίθητι σφραγισάμενος ὄλον σου τὸ σῶμα ἐπὶ τὸ ψιάθιον, μεταλαβὼν δὲ ὕπνου μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καθεξῆς ποιήσεις, ὡς ὑπετυπώθη σοι ἄνωθεν.

13 Ἄλλὰ γὰρ καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας σου τῷ πνευμα-
10 τικῷ σου πατρὶ καθ' ὥραν, εἰ δυνατόν, ἐξαγόρευε· εἰ δὲ μὴ, τέως ἐσπέραν μὴ παρέλθης, ἀγαπητέ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν ὄρθρον τὰ συμβαίνοντά σοι πάντα, σεαυτὸν ἀνακρίνων, ἐξαγόρευε. Καὶ πίστιν ἀδίστακτον ἔχε πρὸς αὐτόν, κἂν ὁ κόσμος ἅπας αὐτὸν λοιδορῇ καὶ διασύρῃ, κἂν αὐτὸς σὺ τοῦτον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου
15 θεάσῃ πορνεύοντα, μὴ σκανδαλισθῆς μηδὲ τὴν πίστιν σου ἐλαττώσης τὴν πρὸς αὐτόν, πειθαρχῶν τῷ εἰπόντι· «μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε».

14 Οὕτω δὲ ποιῶντός σου καθ' ἐκάστην καὶ οὕτως ἀγωνιζομένου σου, οὐ βραδύνει ὁ Θεὸς τοῦ ἐπισκέψασθαί σε ἄνωθεν, ἀλλ'
20 ἐξαποστελεῖ σοι βοήθειαν ἐξ ἀγίου αὐτοῦ κατοικητηρίου, καὶ ἡ χάρις τοῦ παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος ἐπισκιάσει σοι. Καὶ κατὰ βραχὺ προκοδπτῶν ἐπὶ τὸ ἔργον σου τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν αὐξήσεις καὶ εἰς ἄνδρα τέλειον ἀναδράμης, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, φωτιζόμενος καὶ φωτίζων φῶς
25 γνώσεως δίκην ἡλίου, πάντας τοὺς πλησιάζοντάς σοι καὶ ἐντυγχάνοντας, καὶ δοξάζων Θεὸν καὶ βίῳ καὶ λόγῳ, τὸν δόντα σοι τὴν δωρεὰν τοῦ ἀγίου αὐτοῦ καὶ ζωοποιῦ Πνεύματος, ᾧ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

πρωίας και τῆς ἑσπέρας, πού περιέχουν ἑξομολόγηση πρὸς τὸν Θεό. Κι ἀφοῦ τελειώσεις τὴν προσευχή, διάβασε πάλι λίγο, ἔπειτα πάρε τὸ ἐργόχειρό σου καὶ διανυκτέρευσε μέχρι τὴν πρώτη φυλακή, δηλαδή μέχρι τὴν τρίτη ὥρα. Ἐπειτα, ἀφοῦ σηκωθείς καὶ κάνεις τὸν ἄμωμο, ξάπλωσε στὴν ψάθα σφραγίζοντας ὄλο σου τὸ σῶμα, κι ἀφοῦ κοιμηθεῖς μέχρι τὰ μεσάνυχτα, θὰ ἐνεργήσεις στὴ συνέχεια ἔτσι, ὅπως σοῦ ὑποδείχθηκε παραπάνω.

13 Ἄλλὰ καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδιάς σου νὰ τοὺς ἐξαγορεύεις, ἐὰν εἶναι δυνατό, στὸν πνευματικὸ σου πατέρα, ἐὰν ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατό, νὰ μὴ περάσεις ποτὲ βραδυὰ ἔτσι, ἀγαπητέ, ἀλλά, ἀνακρίνοντας τὸν ἑαυτό σου²⁷, ἐξαγόρευε σ' αὐτὸν μετὰ τὸν ὄρθρο ὅλα ὅσα σοῦ συμβαίνουν. Καὶ νὰ ἔχεις ἀδίστακτη πίστη πρὸς αὐτόν, κι ἂν ἀκόμη τὸν βρίζει καὶ τὸν διασύρει ὄλος ὁ κόσμος, κι ἂν ἀκόμη κι ἐσὺ ὁ ἴδιος τὸν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου νὰ πορνεύει, νὰ μὴ σκανδαλισθεῖς οὔτε νὰ ἐλαττώσεις τὴν πίστη σου πρὸς αὐτόν, πειθαρχώντας σ' ἐκεῖνον πού εἶπε, «μὴ κρίνετε, καὶ δὲν θὰ κριθεῖτε»²⁸.

14 Ἐνεργώντας λοιπὸν καθημερινὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ ἀγωνιζόμενος ἔτσι, δὲν θὰ ἀργήσει ὁ Θεὸς νὰ σ' ἐπισκεφθεῖ²⁹ ἀπὸ ἐπάνω, ἀλλὰ θὰ σοῦ στείλει βοήθεια ἀπὸ τὸ ἅγιο³⁰ κατοικητήριό του³¹, καὶ ἡ χάρις τοῦ παναγίου τοῦ Πνεύματος θὰ σὲ ἐπισκιάσει³² καὶ προκόβοντας βαθμιαῖα στὸ ἔργο σου θ' αὐξήσεις τὴν πνευματικὴ ἡλικία καὶ θὰ φθάσεις σὲ τέλειο ἄνδρα, στὸ μέτρο τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ³³, φωτιζόμενος καὶ φωτίζοντας μὲ φῶς γνώσεως, σὰν τοῦ ἡλίου, ὅλους ὅσοι σὲ πλησιάζουν καὶ σὲ συναντοῦν, δοξάζοντας τὸν Θεὸ μὲ τὸν βίον καὶ τὸν λόγο, αὐτὸν πού σοῦ ἔδωσε τὴ δωρεὰ τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ τοῦ Πνεύματος, στὸν ὁποῖο ἀρμόζει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

27. Βλ. Α' Κορ. 4,3.

28. Λουκᾶ 6,37.

29. Βλ. Σοφ. Σειρ. 32,21 ἔ. Β' Πέτρ. 3,9.

30. Ψαλμ. 19,3.

31. Βλ. Ψαλμ. 32,14.

32. Βλ. Λουκᾶ 1,35.

33. Βλ. Ἐφ. 4,13.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ'

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΑΜΕΛΩΣ ΕΧΕΙΝ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΝΤΟΛΩΝ

Μηδὲ καταφρονεῖν μιᾶς καὶ μόνης αὐτῶν, ἀλλ' ἀγωνίζε-
5 σθαι τηρεῖν ὁμοῦ πάσας, ἵνα μὴ ὡς καταφρονηταὶ ἔξω τοῦ
νυμφῶνος ἀποκλεισθῶμεν. Καὶ περὶ τοῦ ὑπομένειν γεν-
ναίως τοὺς πειρασμούς.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, οὐκ ἀκούετε τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀπο-
στόλων αὐτοῦ βοῶντων, «ἐάν τις», φησί, «τὸν νόμον ὅλον φυ-
10 λάξῃ, πταίση δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος», καὶ πάλιν, «ὁ
ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται»; Καὶ ἵνα σαφέστερον ὁ λέγει
ποιῆσῃ, ἐπάγει λέγων· «ὧ γάρ τις ἠττηται, τούτῳ καὶ δεδούλω-
ται». Ὡστε, ἀδελφοί, ὁ ἐνὶ καὶ τῷ τυχόντι πάθει δουλούμενος,
ὑπ' αὐτοῦ καὶ δεσπόζεται καὶ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου ὑπακού-
15 ειν οὐ δύναται· πῶς γάρ, ὑπὸ ἀλλοτρίου δεσπότη κυριευόμενος;
Διὰ τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ συνορῶμεν ἡμεῖς τῶν δεσποτικῶν
καὶ ἀποστολικῶν ρημάτων τὴν ἀληθῆ δύναμιν, ἐκ τῶν ὀρωμέ-
νων ταύτην καλῶς στοχαζόμενοι;

2 Βλέπομεν γὰρ ὅτι οἱ ἐν πελάγει πλέοντες οὐχὶ ἐὰν τόσα ἢ
20 τόσα στάδια πλεύσωσιν, εἴτα ἐγγύς που πρὸς τὸν λιμένα γενόμε-
νοι κινδύνῳ περιπέσωσι, ἀλλ' οἱ τὸν λιμένα φθάσαντες καὶ τῇ
χέρσῳ ἀποδοθέντες σωθῆναι λέγονται· οὕτω καὶ οἱ ἐν ὁδῷ περι-
πατοῦντες καὶ πρὸς πόλιν τινα καταλαβεῖν σπεύδοντες, οὐχὶ ἐὰν

1. Βλ. Ματθ. 22,13. 25,10. 2. Ἰακ. 2,10.
3. Α' Κορ. 9,25. 4. Β' Πέτρ. 2,19.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ'

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΜΕΛΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΝΤΟΛΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ούτε νὰ καταφρονοῦμε ἔστω καὶ μία ἀπὸ αὐτές, ἀλλὰ νὰ ἀγωνιζόμαστε καὶ νὰ τὶς τηροῦμε ὅλες μαζί, ὥστε νὰ μὴ ἀποκλεισθοῦμε¹ ἔξω ἀπὸ τὸν νυμφῶνα ὡς καταφρονητές. Ἐπίσης καὶ γιὰ νὰ ὑπομένομε γενναῖα τοὺς πειρασμούς.

1 Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες, δὲν ἀκούετε τὸν Κύριο καὶ τοὺς ἀποστόλους τοῦ ποὺ βροντοφωνάζουν, «ἐὰν κάποιος», λέγει, «φυλάξει ὅλον τὸν νόμο, ἀμαρτήσῃ ὅμως σὲ κάτι, ἔγινε ἔνοχος γιὰ ὅλα»², καὶ πάλι, «ὁ ἀγωνιστὴς ἐγκρατεῦεται σ' ὅλα»³; Καὶ γιὰ νὰ διασαφηνίσει αὐτὸ ποὺ λέγει προσθέτει λέγοντας, «σὲ ὅ,τι κάποιος ἠττήθηκε, σ' αὐτὸ καὶ ὑποδουλώθηκε»⁴. Ὡστε, ἀδελφοί, αὐτὸς ποὺ ὑποδουλῶνεται σ' ἓνα τυχαῖο πάθος, τίθεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία αὐτοῦ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπακούσει στὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου· πῶς δηλαδὴ θὰ μπορέσει, ἀφοῦ κυριεύεται ἀπὸ ξένο δεσπότη⁵; Γιατί λοιπὸν δὲν βλέπομε καὶ ἀπὸ μόνοι μας τὴν ἀληθινὴ δύναμη τῶν δεσποτικῶν καὶ ἀποστολικῶν λογίων καὶ δὲν τὴν στοχαζόμαστε καλῶς ἀπὸ αὐτὰ ποὺ βλέπομε;

2 Πράγματι βλέπομε ὅτι ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ πλέουν στὸ πέλαγος λέγεται ὅτι σώζονται ὄχι ὅσοι πλεύσουν τόσα ἢ τόσα στάδια κι ἔπειτα κάπου κοντὰ στὸν λιμάνι περιπέσουν σὲ κίνδυνο, ἀλλ' ὅσοι ἔφθασαν στὸ λιμάνι καὶ παραδόθηκαν στὴν ξηρὰ. Ἐπίσης καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ βαδίζουν σὲ δρόμο καὶ

5. Βλ. Ματθ. 6,24. Λουκᾶ 16,13.

τόνδε τὸν ποταμὸν διαπεράσωσι καὶ τόδε τὸ ὄρος διέλθωσι κἀκείνους τοὺς ληστὰς διαβάντες ἐκφύγωσι, μετὰ δὲ ταῦτα ἐτέρω τινὶ ἀνδροφόνῳ ἢ θηρίῳ ἐντυχόντες παρ' ἐκείνου ἀναλωθῶσιν ἢ καὶ βοθύνῳ τινὶ περιπεπτωκότες ἀποπνιγῶσι, διασωθήσονται
 5 καὶ τὴν πόλιν ἐκείνην καταλαβεῖν, ἐν ἧ' ἐπορεύοντο, λέγονται, ἀλλ' οἱ πάντα πειρασμὸν καὶ πᾶσαν θανατηφόρον ἐπιβουλὴν Θεοῦ βοηθεία διαφυγόντες. Καὶ οὐδὲ οὗτοι! Εἰ γὰρ μετὰ τὸ διαφυγεῖν πάντα τὰ ἐναντία ἀμελήσουσιν ἢ ραθυμήσουσι καὶ νῦξ αὐτοὺς καταλάβῃ καὶ αἱ πύλαι κλεισθῶσι τῆς πόλεως καὶ ἔξωθεν
 10 αὐτῆς εὐρεθῶσιν, οὐκ οἶδασι τί τέξεται ἡ ἐπιούσα ἡμέρα.

3 Νόει οὖν μοι πόλιν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, νύκτα τὸν ἐκάστου ἡμῶν θάνατον, ἐπιούσαν δὲ ἡμέραν τὴν τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ παρουσίαν, ἣτις ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως. Ὁ τοίνυν μὴ φθάσαι σπουδάσας τοῦ ἐν αὐτῇ γενέσθαι τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρα-
 15 νῶν ἕως ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ τῆδε βίου ἐστίν, ἀλλ' ἔξω ταύτης ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐρεθῆ, νῦξ ἐπ' αὐτῷ τοῦ θανάτου γίνεται, καὶ οὐκ οἶδεν ἐν τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τί ἄρα αὐτῷ συμβήσεται, κἂν τε εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ συγχωρηθῆ κἂν τε μῆ. Ἄλλὰ καὶ ἡ δορκὰς ἢ ἡ ἔλαφος ἢ ἕτερόν τι τούτων τῶν ζώων,
 20 οὐχ ὅταν τούτου μὲν ἢ ἐκείνου τοῦ θηρευτοῦ καὶ τοῦ κυνὸς διαφυγῆ ἢ τῆς παγίδος τῆσδε ἢ τῆσδε ἀνώτερον γένηται, ὑπὸ δὲ ἑτέρου τινὸς κατασχεθὲν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐμπέση, διαδρᾶναι καὶ σωθῆναι λέγεται, ἀλλὰ τὸ μῆθ' ὄλως ἀγριευθὲν ἢ ὑπὸ τινος μηχανῆς κρατηθὲν. Νόει οὖν μοι πάλιν θηρευτὰς τοὺς πονηροὺς
 25 δαίμονας, κύνας δὲ τοὺς πλάνους καὶ ψευδοδιδασκάλους ἀνθρώπους, οἳ διεστραμμένοι ὄντες καὶ πονηροὶ οὐχ ἑαυτοὺς διορθώσασθαι, ἀλλὰ ἑτέρους διδάσκειν ἐπιχειροῦσιν, οὓς ὡς ὑλακτοῦντας κύνας λογίζεσθαι χρὴ καὶ φεύγειν τοὺς τοιούτους, ὡς διὰ τῶν

6. Βλ. Ἰω. 9,4. 11,10. 12,35. 7. Παρ. 27,1.

8. Βλ. Δευτ. 12,15. 22 ἔ.

τρέχουν νὰ φθάσουν σὲ κάποια πόλη λέγεται ὅτι θὰ σωθοῦν καὶ θὰ φθάσουν σ' ἐκείνη τὴν πόλη πρὸς τὴν ὁποία κατευθύνονται, ὄχι ἐὰν περάσουν αὐτὸν τὸν ποταμὸ καὶ διέλθουν αὐτὸ τὸ ὄρος καὶ περνῶντας ἀποφύγουν κι ἐκείνους τοὺς ληστές, στή συνέχεια ὁμως συναντήσουν κάποιον ἄλλον ἀνδροφόνο ἢ θηρίο καὶ καταφαγωθοῦν ἀπὸ ἐκεῖνο ἢ πέσουν σὲ κάποιον βόθρο καὶ πνιγοῦν, ἀλλὰ ὅσοι διέφυγαν κάθε πειρασμὸ καὶ θανατηφόρα ἐπιβουλή μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὔτε αὐτοί! Διότι ἐὰν, ἀφοῦ διαφύγουν ὅλα τὰ ἐχθρικά, ἀμελήσουν ἢ ραθυμήσουν καὶ τοὺς προλάβει ἡ νύχτα⁶, κλείσουν οἱ πύλες τῆς πόλεως καὶ βρεθεοῦν ἔξω ἀπὸ αὐτήν, δὲν γνωρίζουν τί θὰ φέρει ἡ ἐπομένη⁷ ἡμέρα.

- 3 Θεώρησε λοιπὸν, σὲ παρακαλῶ, ὡς πόλη τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὡς νύχτα τὸν θάνατο τοῦ καθενός μας, καὶ ὡς ἐπομένη ἡμέρα τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, πὺ εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως. Ἐκεῖνος λοιπὸν πὺ δὲν φρόντισε νὰ φθάσει στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὅσο ἀκόμη ζεῖ σ' αὐτὸν τὸν βίο, ἀλλὰ βρεθεῖ κατὰ τὴν ἐξοδο τῆς ψυχῆς του ἔξω ἀπὸ αὐτήν, ἔρχεται σ' αὐτὸν ἡ νύχτα τοῦ θανάτου, καὶ δὲν γνωρίζει τί ἄραγε θὰ τοῦ συμβεῖ τὴν ἐπομένη ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἐὰν δηλαδὴ θὰ τοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ εἰσέλθει σ' αὐτήν ἢ ὄχι. Ἄλλὰ καὶ ἡ δορκάδα ἢ τὸ ἐλάφι⁸ ἢ κάποιο ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ τὰ ζῶα ὅταν ξεφύγει αὐτὸν ἢ ἐκεῖνον τὸν κυνηγὸ καὶ τὸν σκύλο ἢ ὅταν ἀποφύγει ἐκείνη ἢ τὴν ἄλλη παγίδα⁹, συλληφθεῖ ὁμως ἀπὸ κάποιον ἄλλο καὶ πέσει στὰ χέρια τους, δὲν λέγεται ὅτι διέφυγε καὶ σώθηκε, ἀλλὰ ἐκεῖνο πὺ καθόλου δὲν συνελήφθηκε ἢ δὲν κρατήθηκε ἀπὸ κάποια μηχανή. Θεώρησε λοιπὸν, σὲ παρακαλῶ, πάλι ὡς κυνηγοὺς τοὺς πονηροὺς δαίμονες, ὡς σκύλους τοὺς πλάνους καὶ ψευδοδιδασκάλους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ὄντας πονηροὶ δὲν προσπαθοῦν νὰ διορθώσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους, ἀλλὰ νὰ διδάσκουν ἄλλους, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τοὺς θεωροῦμε ὡς σκύλους πὺ γαυγίζουν

9. Βλ. Σοφ. Σειρ. 27,20.

λόγων δάκνοντας καὶ διασπαράσσοντας τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ καὶ ταῖς τῶν θηρευτῶν χερσὶ προδιδόντας αὐτά· ληστὰς δὲ τοὺς πονηροὺς λογίζου καὶ αἰσχροὺς λογισμοὺς οἵτινες αἰφνιδίως ἐπίπτοντες τῷ ἀγωνιζομένῳ, ἢ φυγεῖν καὶ ἀπορραγῆναι τῆς συνο-
5 δίας αὐτὸν παρασκευάζουσιν, ἑαυτὸν οἰόμενον διασώσασθαι, ἢ κρατήσαντες τῷ συνδυασμῷ καὶ ταῖς συγκαταθέσεσι τοῦ λογι-
σμοῦ συνδῆσαντες ἀσφαλῶς καὶ περισφίγγαντες, τύπτουσιν αὐ-
τὸν οἶονεὶ τοῖς γαργαλισμοῖς καὶ ταῖς κινήσεσι τῆς σαρκός, καὶ
διὰ τῆς ἀτόπου ἐπιθυμίας τοῦτον ἔλκοντες τῇ δυνάμει, τῷ βόθρῳ
10 τῆς ἀμαρτίας καὶ τῷ κρημνῷ τῆς πράξεως ἀπορρίπτουσι.

4 Χρῆ οὖν πάσῃ δυνάμει τῶν μὲν πονηρῶν πασῶν ἀπέχεθαι
πράξεων, τῶν δὲ ἀγαθῶν ἔργων ἅμα πάντων ἀντέχεσθαι, καὶ
τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ζέοντι πόθῳ καὶ προθυμίᾳ πάσῃ ποιεῖν καὶ
μηδεμιᾶς καὶ τῆς τυχούσης ὡς ἐλαχίστης καταφρονεῖν. Ὁ γὰρ
15 λέγων, Ἐἴθε μὴ τόδε μοι πέπρακται τὸ κακόν, τόδε μὴ πέπραχα
τὸ ἀμάρτημα, ἐπεὶ τόδε ἢ τόδε οὐδὲν ἐστι», φανερώς ἀπάσας
ὁμοῦ ἀνατρέπει τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ταύταις ἀνθίσταται.
Ἵπνονοεῖ μοι, ἄνθρωπε, σκεῦος τίμιον ἐκ πασῶν γενόμενον τῶν
ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, οἷον ἐκ πίστεως, ἐκ φόβου Θεοῦ, ἐκ ταπεινώ-
20 σεως, ἐκ σιωπῆς τῆς ἀπὸ ἀργοῦ λόγου, ἐξ ὑπακοῆς μέχρι θανά-
του, ἐκ τῆς ἐκκοπῆς τοῦ ἔνδοθεν τῆς καρδίας θελήματος καὶ κι-
νήματος, ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου μετανοίας καὶ κατανύξεως, ἐκ τῆς
ἀεννάου εὐχῆς, ἐκ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἀκριβείας, ἐκ τῆς πρὸς τὸν
πλησίον ἀπροσπαθείας καὶ τῆς πρὸς πάντας ἐξ ἴσου ἀγάπης, ἐκ
25 τῆς ἀφιλαργυρίας καὶ σωφροσύνης, ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπί-
δος καὶ τελείας ἀγάπης, ἐκ πασῶν ἄλλων τῶν ταύταις συνεπομέ-
νων ταῖς ἀρεταῖς. Μία γὰρ ἐκάστη τούτων, οἶονεὶ πέταλον οὔσα

10. Βλ. Ματθ. 5,19.

11. Βλ. Ματθ. 12,36.

καὶ νὰ τοὺς ἀποφεύγομε, ἐπειδὴ μὲ τοὺς λόγους δαγκάνουν καὶ κατασπαράσσουν τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὰ χέρια τῶν κυνηγῶν τὰ προδίδουν. Ὡς ληστὲς θεώρα τοὺς πονηροὺς καὶ αἰσχροὺς λογισμοὺς ποὺ πέφτουν ξαφνικὰ ἐπάνω στὸν ἀγωνιζόμενο καὶ ἢ τὸν προετοιμάζουν νὰ φύγει καὶ ν' ἀποσπασθεῖ ἀπὸ τὴ συνοδία, μὲ τὴ σκέψη ὅτι θὰ σωθεῖ μόνος του, ἢ ἀφοῦ τὸν κρατήσουν μὲ τὸν συνδυασμὸ καὶ τὸν δέσουν μὲ ἀσφάλεια καὶ τὸν περισφίξουν μὲ τὶς συγκαταθέσεις τοῦ λογισμοῦ, τὸν χτυποῦν κατὰ κάποιον τρόπο μὲ τοὺς γαργαλισμοὺς καὶ τὶς κινήσεις τῆς σάρκας, καὶ προσελκύοντάς τον μὲ τὴ δύναμη τῆς παράλογης ἐπιθυμίας τὸν ρίχνουν στὸν βόθρο τῆς ἀμαρτίας καὶ στὸν γκρεμὸ τῆς πράξεως.

- 4 Πρέπει λοιπὸν μὲ ὅλη τὴ δύναμή μας ν' ἀπέχομε ἀπ' ὅλες τὶς πονηρὲς πράξεις, καὶ συγχρόνως νὰ προσηλωνῶμαστε σ' ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἔργα, καὶ νὰ ἐκτελοῦμε τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ μὲ θερμὸ πόθο καὶ κάθε προθυμία καὶ νὰ μὴ καταφρονοῦμε καμμία ἀκόμη καὶ τὴν τυχαία ὡς ἐλάχιστη¹⁰. Διότι αὐτὸς ποὺ λέγει, 'Εἶθε νὰ μὴ μοῦ συνέβαινε αὐτὸ τὸ κακό, νὰ μὴ ἔκανα αὐτὸ τὸ ἀμάρτημα, ἐπειδὴ αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο δὲν εἶναι τίποτε', ἀνατρέπει φανερά ὅλες μαζί τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντιστέκεται σ' αὐτές. Θεώρησε, σὲ παρακαλῶ, ἄνθρωπε, ὡς τίμιο σκεῦος ἐκεῖνον ποὺ ἔγινε ἀπὸ ὅλες τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀπὸ τὴν πίστη, ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν ταπείνωση, ἀπὸ τὴν σιωπὴ ἀπὸ τὸν ἀργὸ λόγο¹¹, ἀπὸ τὴν μέχρι θανάτου ὑπακοή¹², ἀπὸ τὴν ἀποκοπὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ θελήματος καὶ κινήματος τῆς καρδιᾶς, ἀπὸ τὴν ἀδιάλειπτη μετάνοια καὶ κατάνυξη, ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπη προσευχή, ἀπὸ τὴν προσοχὴ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἔλλειψη συμπάθειας καὶ τὴν ἐξ ἴσου πρὸς ὅλους ἀγάπη, ἀπὸ τὴν ἀφιλαργυρία καὶ σωφροσύνη, ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Θεὸ ἐλπίδα καὶ τέλεια ἀγάπη, καὶ ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες ἀρετὲς ποὺ ἀκολουθοῦν αὐτές. Διότι ἢ κάθε μία ἀπὸ αὐτές, ὄντας καθ' ἑαυτὴν ὡς ἓνα πέταλο.

12. Βλ. Φιλ. 2,8.

καθ' ἑαυτὴν ἔν, ἢ μὲν χρυσοῦν, ἢ δὲ ἀργυροῦν, ἄλλη χαλκοῦν, ἑτέρα ἐκ λίθου τιμίου, καὶ καθεξῆς αἱ λοιπαὶ ἐξ ἑτέρων ἄλλων ὑλῶν, ἐνούμεναι διὰ τοῦ Πνεύματος καὶ ἀλλήλαις εἰς ἓν ἅπασαι συγκολλώμεναί τε καὶ συναρμολογούμεναι, εὐχρηστόν τι, ὡς εἴ-
 5 ρηται, τὸν ἄνθρωπον κατασκευάζουσι σκεῦος, ἐν ᾧ ἢ τοῦ Θεοῦ χάρις ὡς οἶνος νέος ἐμβάλλεται. Εἶπε οὖν μοι, ἐὰν μία ἐκ πασῶν τῶν εἰρημένων ἀρετῶν ἐπιλείψῃ, ἐξ ᾧν καὶ δι' ᾧν συνετέθη καὶ συνηρμόσθη τὸ σκεῦος, ἄρα ἀνέξεται ὁ Θεὸς ἐμβαλεῖν ἐν αὐτῷ ὅλως τι τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, εἰ καὶ δοκεῖ
 10 πᾶν μικρὰ ἢ τρυμαλιὰ εἶναι τοῦ ἐπιλείποντος δῆθεν πετάλου ἦτοι τοῦ τόπου τῆς ἀρετῆς; Οὐδαμῶς! Πάντως γὰρ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον διὰ τῆς μικρᾶς ἐκείνης ὀπῆς τὸ ἐμβληθὲν ἀγνώστως ρεῦσαν χυθήσεται.

5 Πῶς οὖν ἡμεῖς καὶ δίχα πολλῶν ἀρετῶν, ᾧν τὸν ἄφθαρτον
 15 καὶ ἀκένωτον οὐ κεκτήμεθα πλοῦτον ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, διὰ τῶν ὀλίγων κατορθωμάτων καὶ τούτων διεσπασμένων ἀπ' ἀλλήλων ταῖς ἀμαρτίαις, ὡς σκευὴ ἑαυτοῦς εἶναι νομίζομεν τέλεια καὶ ὀλόκληρα, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὡς θησαυρὸν ἔνδον ἐν ἡμῖν φέρειν οἴομεθα; Ἄλλ' ὄντως κατὰ τὸν εἰρηκότα «ἐματαιώ-
 20 θημεν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἡμῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνητος ἡμῶν καρδία καί, φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθημεν». Εἰ γὰρ καὶ Παῦλος ὁ θεῖος βοᾷ, «ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ ἔχομεν τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὄστρακίνοις σκεύεσιν», ἀλλὰ «σκευὴ» μὲν τὰ ἡμέτερα
 25 σώματά φησι, καθὰ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· «οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς εἰσι τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνεύματος καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν», «ὄστράκινα» δὲ εἰπὼν τὸ τῆς φύσεως ἡμῶν ἠνίξατο ἀσθενές. Ἄθραυστα τοίνυν καὶ ἀδιάρρηκτά εἰσι τὰ τοιαῦτα σώματα διὰ τὴν τοῦ ἐν αὐτοῖς θησαυροῦ ἀκαταμάχητον

13. Βλ. Ματθ. 9,17. Μάρκ. 2,22. Λουκᾶ 5,37 ἔ.

14. Ρωμ. 1,21 ἔ. 15. Β' Κορ. 4,6.

16. Β' Κορ. 4,7.

ἄλλη χρυσό, ἄλλη ἄργυρό, ἄλλη χάλκινο, ἄλλη ἀπὸ τίμιο λίθο, καὶ στὴν συνέχεια οἱ ὑπόλοιπες ἀπὸ ἄλλα ὑλικά, ἐνώνο- νται διὰ τοῦ Πνεύματος καὶ συγκολλῶνται καὶ συναρμολο- γοῦνται ὅλες μεταξύ τους σὲ ἓνα, καὶ ἔτσι κατασκευάζουν, ὅπως εἰπώθηκε, τὸν ἄνθρωπο σὰν ἓνα εὐχρηστο σκεῦος, ὅπου εἰσέρχεται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σὰν νέος οἶνος¹³. Πές μου λοι- πόν, ἐὰν παραλείψεις μία ἀπ' ὅλες τὶς παραπάνω ἀρετές, ἀπὸ τὶς ὁποῖες καὶ μὲ τὶς ὁποῖες κατασκευάσθηκε καὶ συναρμολο- γήθηκε τὸ σκεῦος, ἄραγε θὰ ἀνεχθεῖ ὁ Θεὸς νὰ βάλει σ' αὐτὸ κάτι γενικά ἀπὸ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματός του, ἂν καὶ φαί- νεται πολὺ μικρὴ ἢ τρύπα τοῦ πετάλου ποὺ δῆθεν παραλεί- φθηκε, δηλαδὴ τοῦ τύπου τῆς ἀρετῆς; Καθόλου! Διότι ὅπως- δήποτε ἀπὸ τὴ μικρὴ ἐκείνη τρύπα θὰ τρέξει τὸ περιεχόμενο λίγο-λίγο καὶ ἀνεπαίσθητα θὰ χυθεῖ.

- 5 Πῶς λοιπὸν ἐμεῖς καὶ δίχως πολλὰς ἀρετές, τῶν ὁποίων δὲν ἀποκτήσαμε τὸν ἄφθαρτο καὶ ἀκένωτο πλοῦτο ἀπὸ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν, μὲ τὰ λίγα κατορθώματα, κι αὐτὰ δια- σπασμένα μεταξύ τους μὲ τὶς ἀμαρτίες, νομίζομε ὅτι εἴμαστε τέλεια καὶ ὀλόκληρα σκεῦη, καὶ πιστεύομε ὅτι φέρομε μέσα μας ὡς θησαυρὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα; Ἀλλὰ πράγματι σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολο «παραδοθήκαμε μὲ τοὺς διαλογισμούς μας σὲ μάταια πράγματα καὶ σκοτίσθηκε ἡ νοητὴ καρδιά μας καὶ λέ- γοντας ὅτι εἴμαστε σοφοί, μωραθήκαμε»¹⁴. Ἐὰν καὶ λοιπὸν ὁ θεῖος Παῦλος φωνάζει, «ὁ Θεὸς ποὺ εἶπε, ὅτι ἀπὸ τὸ σκοτάδι θὰ λάμψει φῶς, αὐτὸς ποὺ ἔλαμψε στὶς καρδιές μας»¹⁵, καὶ «ἔχομε τὸν θησαυρὸ αὐτὸ σὲ ὀστράκινα σκεῦη»¹⁶, ἀλλὰ ὡς σκεῦη ἐννοεῖ τὰ σώματά μας, ὅπως κι ἄλλοῦ λέγει· «δὲν γνωρίζετε ὅτι τὰ σώματά σας εἶναι ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποὺ κατοικεῖ μέσα σας καὶ δὲν ἀνήκετε στὸν ἑαυτὸ σας»¹⁷, λέ- γοντας ὁμως «ὀστράκινα» ὑπαινίχθηκε τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσε- ὡς μας. Ἐθραυστα λοιπὸν καὶ ἀδιάρρηκτα εἶναι αὐτὰ τὰ σώματα ἐπειδὴ ἔχουν μέσα τους τὴν ἀκαταμάχητη δύναμη

17. Α' Κορ. 6,19. Βλ. Ρωμ. 8,11.

δύναμιν. Διὸ καὶ ἐπιφέρων φησὶν· «ἵνα τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως μὴ ᾗ ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ». Καὶ ἵνα ὑμῖν αὐτὸ ἐκδηλότερον ἀπεργάσωμαι, τοιοῦτόν ἐστιν ὃ φησι· 'Μὴ νομίσης ὅτι ὑπὸ σοῦ', φησί, 'συνέχεται καὶ τηρεῖται ὁ ἐν σοὶ θησαυρός, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ ἐν 5 σοὶ θησαυροῦ αὐτὸς σὺ μᾶλλον τετήρησαι, ὑπὸ τῆς ἐν σοὶ χάριτος κατεσκευάσθης εἰς τὸ εἶναι σκεῦος εὐχρηστον τῷ Θεῷ. Τὸ δὴ θαυμαστόν, ὅτι καὶ ἐὰν μὴ ὑφ' ἡμῶν ἀλλ' ὑφ' ἐτέρων ἐχθρῶν τινων συντριβῆ τὸ σκεῦος, ὁ μὲν θησαυρὸς μένει ἀκένωτος, τὸ δὲ σκεῦος ἰσχυρότερόν τε καὶ ἀσφαλέστερον ὑπὸ τῆς τοῦ θησαυροῦ 10 ἐνεργείας κατασκευάζεται· ὁ Θεὸς γάρ ἐστιν'. "Ὅθεν περὶ τούτου ὁ αὐτὸς ἀπόστολος λέγει· «πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ».

6 'Ἄλλ' ὄρα μοι πῶς διὰ τῶν τοιούτων λόγων πανταχοῦ τὴν Τριάδα ἀχώριστον εἶναι φησι καὶ ἐν ἡμῖν μένουσαν· «ὁ Θεὸς» 15 γάρ, φησί, «ὁ εἰπὼν ἐκ σκοτόυς φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψε» (τὸ ἅγιον Πνεῦμα δηλονότι) «ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν» (οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἔφη· «κἀγὼ Παράκλητον ἄλλον πέμψω ὑμῖν, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας»)· καὶ πάλιν· «ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν σκεύεσιν ὀστρακίνοις», εἶπουν καρδίαις σαρκίνοις. Βουλόμενος 20 δὲ δεῖξαι σοὶ τὸν θησαυρόν, ὅτι οὐκ ἄλλος τίς ἐστι παρὰ τὸν λάμψαντα, ἀλλὰ ὁμότιμος καὶ ὁμοούσιος αὐτοῦ ὑπάρχει, προσέθηκε λέγων· «ἵνα τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως μὴ ᾗ ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ», τοῦ ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ἐλλάμψεως δηλονότι τοῦ Πνεύματος σκηνώσαντος. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός, ἡ ἅγια Τριάς, συνε- 25 χόμενος μὲν ὑφ' ἡμῶν διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν, ὡς εἴρηται, πασῶν ἀκριβοῦς φυλακῆς, συνέχων δὲ ὄλους ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτοῦ φιλαν-

18. Β' Κορ. 4,7. 19. Βλ. Β' Τιμ. 2,21.

20. Φιλ. 4,13. 21. Β' Κορ. 4,6.

22. Βλ. Ἰω. 14,16ε. 15,26. 16,7. 23. Β' Κορ. 4,7.

τοῦ θησαυροῦ. Γι' αὐτὸ συνεχίζοντας λέγει, «ὥστε ἡ περισσότερη δύναμη νὰ μὴ προέρχεται ἀπὸ μᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεό»¹⁸. Καὶ γιὰ νὰ σᾶς τὸ κάνω σαφέστερο, αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ λέγει 'Μὴ νομῖσεις', λέγει, 'ὅτι ἀπὸ σένα συνέχεται καὶ διατηρεῖται ὁ μέσα σου θησαυρός, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν μέσα σου θησαυρὸ ἐσὺ μᾶλλον ὁ ἴδιος διατηρεῖσαι, καὶ ἀπὸ τῆ μέσα σου χάρη κατασκευάσθηκες γιὰ νὰ εἶσαι εὐχρηστο σκεῦος γιὰ τὸν Θεό'¹⁹. Καὶ τὸ ἀξιοθαύμαστο βέβαια εἶναι ὅτι κι ἂν ἀκόμη τὸ σκεῦος δὲν συντριβεῖ ἀπὸ ἐμᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιους ἄλλους ἐχθρούς, ὁ θησαυρὸς παραμένει ἀκένωτος, ἐνῶ τὸ σκεῦος ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ θησαυροῦ γίνεται ἰσχυρότερο καὶ ἀσφαλέστερο· διότι εἶναι ὁ Θεός'. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος λέγει σχετικὰ μ' αὐτό· «τὰ πάντα τὰ κατορθώνω μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ ποῦ μὲ ἐνδυναμώνει»²⁰.

- 6 Ἄλλὰ πρόσεχε, σὲ παρακαλῶ, πῶς μὲ τὰ λόγια αὐτὰ λέγει πάντοτε ὅτι ἡ Τριάδα εἶναι ἀχώριστη καὶ ὅτι μένει μέσα μας. Διότι λέγει «ὁ Θεός, ποῦ εἶπε ὅτι θὰ λάμψει φῶς ἀπὸ τὸ σκοτάδι, αὐτὸς ποῦ ἔλαμψε», τὸ ἅγιο Πνεῦμα δηλαδή, «στὶς καρδιές μας»²¹. ἔτσι καὶ ὁ Κύριος εἶπε, «κι ἐγὼ θὰ σᾶς στείλω ἄλλον Παράκλητο, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας»²². Καὶ πάλι, «ἔχομε τὸν θησαυρὸ αὐτὸν σὲ ὀστράκινα σκεῦη»²³, δηλαδή σὲ σάρκινες καρδιές²⁴. Θέλοντας πάλι νὰ σοῦ δείξει τὸν θησαυρὸ, ὅτι δηλαδή δὲν εἶναι κάποιος ἄλλος ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ ἔλαμψε, ἀλλὰ ὅτι εἶναι ὁμότιμος καὶ ὁμοούσιος αὐτοῦ, πρόσθεσε λέγοντας· «ὥστε ἡ περισσότερη δύναμη νὰ μὴ προέρχεται ἀπὸ ἐμᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεό»²⁵, αὐτοῦ δηλαδή ποῦ κατασκήνωσε μέσα μας διὰ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ Πνεύματος²⁶. Διότι αὐτὸ εἶναι ὁ θησαυρός, ἡ ἅγια Τριάδα, ποῦ συνέχεται βέβαια ἀπὸ ἐμᾶς μὲ τὴν ἀκριβῆ φύλαξη, ὅπως εἰπώθηκε, ὄλων τῶν ἐντολῶν, ποῦ συνέχει ὅμως ὅλους ἐμᾶς μὲ τὴ φιλανθρωπία, τὴ δύναμη, καὶ τὴν χάρη του καὶ μᾶς συντηρεῖ καὶ

24. Βλ. Β' Κορ. 3,3.

25. Β' Κορ. 4,7.

26. Βλ. Ἰω. 1,14.

θρωπίας τε καὶ δυνάμεως καὶ χάριτος, πάντοθεν ἀπρώτους καὶ ἀκλινεῖς καὶ ἀσαλεύτους συντηρῶν καὶ διαφυλάττων ἡμᾶς· οὐδὲ καὶ ὡς ἀσθενοῦντας καὶ εὐολίσθους, μικρόν τι ἐλλείψαντας ἢ σφαλέντας, αὐτὸς εὐθὺς ὁ θησαυρὸς συσφίγγει καὶ πρὸς ἑαυτὸν 5 ἐνοῖ τε καὶ συγκολλᾷ ἑαυτῷ καὶ ἀναπληροῖ τὰ ἡμῶν ὑστερήματα καὶ στερεοῖ καὶ παγιωτέρους ἡμᾶς ἀπεργάζεται.

7 Διὰ δὴ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, παραστή-
σαι ἑαυτοὺς ἀμέμπτους τῷ Κυρίῳ ἐκ πάσης ἀμαρτίας, ἐπιφερο-
μένους μεθ' ἑαυτῶν τὴν φυλακὴν πασῶν τῶν σωτηρίων αὐτοῦ
10 ἐντολῶν. Οὕτω γὰρ ταύτας ὁ τεχνίτης Θεὸς Λόγος λαβόμενος,
ὡς ὕλην τινὰ διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων τιμίων συμπε-
φορημένην, αὐτὸς ὁμοῦ πάσας ἐνώσει καὶ εἰς εὐχρηστα διὰ τῶν
τοιούτων σκευὴ κατασκευάσει ἡμᾶς. Ἀλλὰ μὴ τὰς μὲν κομίσω-
μεν αὐτῷ, τὰς δὲ καταλείψωμεν, μηδὲ ὅταν πάσας αὐτῷ προσε-
15 νέγκωμεν, περὶ μίαν καὶ μόνην ἀμεληταὶ καὶ καταφρονηταὶ φα-
νῶμεν τῷ Δεσπότη Χριστῷ τῷ Θεῷ, ἵνα μὴ ὀργισθεῖς προσρίψῃ
κάκεινας ἡμῖν καὶ ἐκβληθῆναι ἡμᾶς ἔξω τοῦ νυμφῶνος κελεύσῃ.
Τοῦτο δὲ παθόντας οὐδὲν ἡμᾶς ὑστερον, εἰ καὶ πολλὰ κρούσαν-
τες εἶπομεν, «Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν», ὠφελήσει. Ἐρεῖ γάρ·
20 «ὑπάγετε ἀπ' ἐμοῦ! Οὐδὲ γὰρ οἶδα ὑμᾶς ὡς πιστοὺς, οὐδὲ μέχρι
θανάτου ὑπακούσαντας καὶ ἐκπληρώσαντάς μου τὸ πρόσταγμα.
Διὸ ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ».

8 Ταῦτα μὲν οὖν, οἶδα, πρῶτος ὁ ταπεινὸς ἐγὼ καὶ πανᾶθλιος,
ὡς μηδὲ μίαν πεπληρωκῶς ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ μου, ἀκούσομαι.
25 Εἶτα καὶ ὅσοι κατ' ἐμὲ ἀνυπότακτοι καὶ παρῆκοοι τῶν ἐντολῶν
τοῦ Θεοῦ, οἱ λέγοντες ἄφροني λογισμῶ· Ἐἴθε μὴ πεπόρνευκα! Τὸ
γὰρ ὁμόσαι οὐδὲν ἐστίν. Εἴθε μὴ μεμοίχευκα! Τὸ γὰρ ὀβολὸν ἢ
κλάσμα κεκλοφέναι ἄρτου, ποία ἀμαρτία ἐστίν;· Εἶτα πάλιν·

27. Βλ. Α' Κορ. 16,17. Κολ. 1,24 ἐ.

28. Βλ. Λουκᾶ 2,22. Β' Κορ. 11,2. Κολ. 1,22.

29. Βλ. Β' Τιμ. 2,21. 30. Βλ. Ματθ. 22,13. 25,10.

31. Ματθ. 25,11. 32. Βλ. Ματθ. 7,23. Λουκᾶ 13,27.

μᾶς διαφυλάττει ἀπὸ παντοῦ ἄτρωτους, ἀκλινεῖς καὶ ἀσάλε-
τους. Ἐμᾶς ποῦ ὅταν, ὡς ἀσθενεῖς καὶ εὐόλισθοι, παραλείψο-
με κάτι μικρὸ ἢ σφάλουμε, ἀμέσως αὐτὸς ὁ θησαυρὸς μᾶς συ-
σφίγγει, μᾶς ἐνώνει πρὸς τὸν ἑαυτό του, μᾶς συγκολλᾷ στὸν
ἑαυτό του, ἀναπληρώνει τὰ ὑστερήματά μας²⁷, μᾶς στερεώνει
καὶ μᾶς καθιστᾷ παγιώτερους.

7 Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ, ἐν Χριστῶ ἀδελφοί, νὰ παρουσιά-
σετε τοὺς ἑαυτοὺς σας στὸν Κύριο ἄμεμπτους ἀπὸ κάθε ἁμαρ-
τία²⁸, φέροντας μέσα σας τὴ διαφύλαξη ὅλων τῶ σωτηρίων
τοῦ ἐντολῶν. Διότι παίρνοντάς τες ἔτσι ὁ τεχνίτης Θεὸς Λό-
γος, σὰν κάποια ὕλη δηλαδὴ συναποτελούμενη ἀπὸ χρυσό,
ἄργυρο καὶ τιμίους λίθους, θὰ τις ἐνώσει ὅλες μαζί καὶ θὰ μᾶς
κατασκευάσει μ' αὐτὲς σὲ εὐχρηστα σκεύη²⁹. Ὅμως νὰ μὴ
συμβεῖ ἄλλες νὰ τις προσφέρομε σ' αὐτόν, καὶ ἄλλες νὰ τις
ἐγκαταλείψομε, οὔτε ὅταν τοῦ τις προσφέρομε ὅλες, νὰ φα-
νοῦμε στὸ Δεσπότη Χριστὸ τὸν Θεὸ γιὰ μία καὶ μόνη ἀμελη-
τὲς καὶ καταφρονητὲς, γιὰ νὰ μὴ ὀργισθεῖ καὶ πετάξει σ' ἐμᾶς
κι ἐκεῖνες καὶ διατάξει νὰ ὀδηγηθοῦμε ἔξω ἀπὸ τὸν νυμφώ-
να³⁰. Ἐὰν τὸ πάθομε αὐτὸ κι ἂν ἀκόμη ὕστερα κρούσομε πολὺ
καὶ ποῦμε, «Κύριε, Κύριε, ἀνοιξέ μας»³¹, σὲ τίποτε δὲν θὰ
ὠφελήσει. Διότι θὰ πεῖ, «φύγετε ἀπὸ μένα»³². «δὲν σᾶς ἀνα-
γνωρίζω ὡς πιστούς»³³, οὔτε «ὑπάκουος μέχρι θανάτου»³⁴ καὶ
ἐκπληρωτὲς τοῦ προστάγματός μου. Γι' αὐτὸ «φύγετε ἀπὸ
μένα»³⁵.

8 Αὐτὰ βέβαια γνωρίζω ὅτι θὰ τὰ ἀκούσω πρῶτος ἐγὼ ὁ τα-
πεινὸς καὶ πανάθλιος, ἐπειδὴ δὲν ἐκπλήρωσα οὔτε μία ἐντολὴ
τοῦ Θεοῦ μου. Ἐπειτα καὶ ὅσοι εἶναι ὅπως καὶ ἐγὼ ἀνυπότα-
κτοι καὶ παρήκοοι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ ποῦ λένε μὲ
ἄφρονα νοῦ· Ἐἶθε νὰ μὴ εἶχα πορνεύσει! Διότι ὁ ὄρκος δὲν εἶ-
ναι τίποτε. Εἶθε νὰ μὴ εἶχα μοιχεύσει! Διότι ποιά ἁμαρτία εἶ-
ναι ἢ κλοπὴ ὀβολοῦ ἢ ἐνὸς κομματιοῦ ἄρτου; Ἐπειτα πάλι:

33. Ματθ. 25,12. 7,23. Βλ. Λουκᾶ 13,27. 34. Βλ. Φιλ. 2,8.

35. Βλ. Ματθ. 7,23. Λουκᾶ 13,27.

‘Μακάριος ἂν ἤμην’, φησίν, ‘ἐὰν μὴ αἰσχροῖς καὶ βεβήλοις τῆς ἀρσενοφθορίας περιεπάρην κακοῖς. Τὸ γὰρ λοιδορῆσαι ἢ φθονῆσαι, παῖζαί τε καὶ γελάσαι, ὅποια ἄρα ἐστὶν ἁμαρτία;’ οἱ πάλιν ἑαυτοὺς ἠγούμενοι, διὰ τὸ ἐκ σαρκικῶν τῆς ἁμαρτίας πράξεων 5 καθαρεύειν, ὡς ἀγγέλους Θεοῦ καὶ μεγάλα περὶ ἑαυτῶν ἄφρόνως οἰόμενοι, μὴ ποιούμενοι δὲ λόγον τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν καὶ παθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπασῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καταφρονοῦντες καὶ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν μὴ βιαζόμενοι ἑαυτούς, παραιτούμενοι δὲ καὶ ὑπὲρ ἐντολῆς Θεοῦ πᾶσαν ἐπίπονον 10 πρᾶξιν καὶ κακοπάθειαν, καὶ ἀμερίμνως διάγοντες.

9 Τί γὰρ ὄφελος, ἀδελφοί, τὸ πορνείας μὲν ἀπέχεσθαι καὶ ἄλλης ἀκαθαρσίας σωματικῆς, δόξης δὲ ἀντιποιεῖσθαι καὶ χρημάτων ἐφίεσθαι; Ἡ μὲν γὰρ τὸ σῶμα, ἡ δὲ τὴν ψυχὴν διαφθείρει. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἀπίστους ἡμᾶς κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου 15 φωνὴν ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ ταύτης ἐρᾶν ἀπεργάζεται· «πῶς δύνασθε» φησί, «πιστεύειν, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες;». Τί δὲ τὸ ἀρρενοφθορίας μὲν καθαρεύειν, φθόνῳ δὲ καὶ μίσει καὶ ζήλῳ κατὰ τοῦ πλησίον ἐκτήκεσθαι; Τὸ γὰρ πρὸς τὸν ἀδελφὸν 20 μῖσος φονεῖα τὸν κεκτημένον ἀποτελεῖ· «Ὁ γὰρ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ», φησὶν ὁ ἀπόστολος, «ἀνθρωποκτόνος ἐστίν». Ἀρρενοκοίτης δὲ καὶ φονεὺς ἐνὶ πάντως, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, καὶ τῷ αὐτῷ ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλονται καὶ ὑπόδικοι κρίσεως αἰωνίου ἀμετανόητοι διαμέροντες γίνονται. Τί δὲ ἐὰν μὴ μεθύ- 25 σκεταί τις οἴνω, λοιδορεῖ δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ; Ἀμφότεροι γάρ, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, τῆς βασιλείας ἐξωθοῦνται τῶν οὐρανῶν· «μὴ πλανᾶσθε» γάρ, φησὶν, «οὔτε πόρνοι, οὔτε ἀρρενοκοῖ-

‘Θὰ ἤμουν εὐτυχισμένος’, λέγει, ‘ἐὰν δὲν παρασυρόμουν στὰ αἰσχροὶ καὶ βέβηλα κακὰ τῆς ἀρσενοφθορίας³⁶. Διότι ποιά ἄμαρτία εἶναι ἄραγε τὸ νὰ βρῦσει ἢ νὰ φθονήσει κανεῖς, τὸ νὰ περιπαίξει ἢ νὰ γελάσει;’ Αὐτὰ θὰ πάθουν ἐπίσης καὶ ὅσοι θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ, ἐξαιτίας τῆς καθαρότητάς τους ἀπὸ σαρκικὲς πράξεις τῆς ἄμαρτίας καὶ κομπάζουν μὲ ἀφροσύνη γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους. Χωρὶς ὅμως νὰ κάνουν λόγο γιὰ τὶς ψυχικὲς ἀρετὲς καὶ τὰ πάθη, ἀλλὰ καταφρονοῦν καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ἐντολὲς τοῦ Κυρίου καὶ δὲν βιάζονται γιὰ τὴν ἐκπλήρωσή τους, παραιτοῦμενοι καὶ ἀπὸ κάθε ἐπίπονη πράξη καὶ κακοπάθεια γιὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ ζώντας ἀμέριμνα.

- 9 Πράγματι, ἀδελφοί, ποιὸ τὸ ὄφελος τὸ νὰ ἀπέχομε βέβαια ἀπὸ τὴν πορνεία καὶ τὴν ἄλλη σωματικὴ ἀκαθαρσία, νὰ ἐπιδιώκομε ὅμως δόξα καὶ νὰ ἐπιθυμοῦμε τὰ χρήματα; Διότι ἡ πρώτη διαφθείρει τὸ σῶμα, ἐνῶ ἡ ἄλλη τὴν ψυχὴ. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς αὐτὴν μᾶς καθιστᾶ ἄπιστους. Διότι λέγει, «πῶς μπορέτε νὰ πιστεῦετε, ὅταν λαμβάνετε δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν ζητεῖτε τὴ δόξα ἀπὸ τὸν μόνον Θεό;»³⁷. Τί ὠφελεῖ νὰ εἴσαστε καθαροὶ βέβαια ἀπὸ τὴν ἀρσενοφθορία, ἀλλὰ νὰ λειώνετε ἀπὸ φθόνον καὶ μῖσος καὶ ζήλεια κατὰ τοῦ πλησίον; Διότι τὸ μῖσος πρὸς τὸν ἀδελφὸ κάνει αὐτὸν ποὺ τὸ ἔχει φονιά· διότι λέγει ὁ ἀπόστολος, «ἐκεῖνος ποὺ μισεῖ τὸν ἀδελφὸ του, εἶναι ἀνθρωποκτόνος»³⁸. Ἐνῶ ὁ ἀρσενοκοίτης καὶ ὁ δολοφόνος ὅπωςδήποτε κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνες ὑποβάλλονται σ’ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ἐπιτίμιο καὶ παραμένοντας ἀμετανόητοι γίνονται ὑπόδικοι αἰώνιας κρίσεως. Τί κι ἂν κάποιος δὲν μεθᾶ μὲ οἶνο, βρίζει ὅμως τὸν ἀδελφὸ του; Διότι καὶ οἱ δύο, σύμφωνα μὲ τὸν θεῖο ἀπόστολο, ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· διότι λέγει «μὴ πλανᾶσθε, οὔτε οἱ πόρνοι, οὔτε οἱ ἀρσενοκοῖτες», καὶ προσθέτει,

37. Ἰω. 5,44.

38. Ἰω. 5,44.

ται», καὶ ἐπιφέρει, «οὐ μέθυσοι, οὐ λοῖδοροι, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι». Τί δὲ τῆς νηστείας ὄφελος, εἶπέ μοι, μὴ προσούσης πραότητος; Τί δὲ τῆς πραότητος ὄφελος, ἐὰν ἐπὶ ὀλέθρῳ ψυχῆς ἐστὶ καὶ παραβάσει μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐντο-

5 λῆς τοῦ Θεοῦ; Ὡσπερ γὰρ ὁ τῷ τύπτοντι ἀντιπίπτων καὶ ἀντιτύπτων, αὐτὸν τὸν εἰπόντα Θεὸν ἀτιμάζει («τῷ τύπτοντί σου τὴν σιαγόνα», φησί, «στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην»), οὕτω καὶ ὁ τοῦ βλασφημοῦντος εἰς Θεὸν μακροθύμως ἀνεχόμενος, εἰς τὸν βλα-

10 σφημούμενον ἀμαρτάνει ὡς συνηδόμενος τῷ βλασφημοῦντι καὶ συνευδοκῶν αὐτῷ διὰ τῆς νομιζομένης μακροθυμίας. Τί τῇ ὑπακοῇ θαρρεῖς, ἀδελφέ, γαστριμαργία δουλούμενος; «Οὐδεὶς» γάρ, φησί, «δυσὶ κυρίοις δουλεύειν δύναται»: γαστρὸς δοῦλον Θεοῦ δοῦλον γενέσθαι ἀμήχανον. Τί ἐγκαυχᾶτῆ πολλῇ τῶν ψαλμῶν

15 μελέτη, μετεωριζομένου μὲν τοῦ νοός σου, μὴ ἐπισταμένου δὲ τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν; Εἰ δὲ καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἐπιτασσομένων σοι διακονιῶν ἀμελεῖς καὶ τῶν παρὰ τοῦ προεστῶτος ἐπιταχθεισῶν σοι δουλειῶν τῆς μονῆς, ἐγὼ μὲν σιωπῶ, σὺ δὲ οἶδ' ὅτι ἀκήκοας τῆς θείας Γραφῆς λεγούσης: «ἐπικατάρατος πᾶς ὁ

20 ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς». Τί ἐπερείδη τῷ ἐν τοῖς σωματικοῖς ἔργοις κόπῳ, τῆς ἐνδοθεν ἀμελῶν ἐργασίας; Οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος, «ἢ μὲν γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἢ δὲ εὐσέβεια πανταχοῦ ὠφέλιμός ἐστιν»; Τί δέ, ἐὰν καὶ τὰ ἀμφοτέρω κατορθώσῃ τις, τοὺς δὲ συνόντας αὐτῷ ἢ

25 καὶ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφοὺς κατακρίνη; «᾿Ω» γάρ, φησί, «κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν». Ὁ δὲ καὶ πάντα τὰ εἰρημένα κατορθωκῶς καὶ μήτε ποιῶν τι τῶν ἀπηγορευμένων μήτε τοὺς ἀμελεῖς ἀδελφοὺς

39. Α'. Κορ. 6,9 ἐ. 40. Λουκᾶ 6,29. Βλ. Ματθ. 5,39.

41. Ματθ. 5,39. Βλ. Λουκᾶ 6,29.

42. Ματθ. 6,24.

«οὔτε οἱ μέθυσοι, οὔτε οἱ ὑβριστές, οὔτε οἱ ἄρπαγες θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»³⁹. Ποιό ἐπίσης εἶναι τὸ ὄφελος τῆς νηστείας, πές μου, ἐὰν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ πραότητα; Ποιό τὸ ὄφελος τῆς πραότητας, ἐὰν ὑπάρχει γιὰ τὸν ὄλεθρο τῆς ψυχῆς καὶ γιὰ τὴν παράβαση μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ; Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ποὺ ἐπιτίθεται καὶ χτυπᾷ ἐκεῖνον ποὺ τὸν χτύπησε, ἀτιμάζει τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ ποὺ εἶπε, «σ' αὐτὸν ποὺ σὲ χτύπησε στὸ σαγόνι»⁴⁰, λέγει, «στρέψε του καὶ τὸ ἄλλο»⁴¹, ἔτσι κι ἐκεῖνος ποὺ ἀνέχεται μὲ μακροθυμία ἐκεῖνον ποὺ βλασφημεῖ πρὸς τὸ Θεό, ἀμαρτάνει μαζί μὲ τὸν βλάσφημο σὰν νὰ συνευχαριστεῖται καὶ νὰ συναποδέχεται αὐτὸν μὲ τὴ νομιζόμενη μακροθυμία. Γιατὶ παίρνεις θάρρος, ἀδελφέ, ἀπὸ τὴν ὑπακοή, ἐνῶ ὑποδουλώνεσαι στὴ γαστριμαργία; Διότι λέγει· «κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἐργάζεται σὲ δύο κυρίους»⁴². εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνεῖ ὁ δοῦλος τῆς κοιλιᾶς δοῦλος τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ καυχιέσαι γιὰ τὴν πολλὴ μελέτη τῶν ψαλμῶν, ἐνῶ ὁ νοῦς σου ἀεροβατεῖ, χωρὶς νὰ συνειδητοποιεῖ τὴ δύναμη τῶν λεγομένων; Καὶ ἐὰν γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἀμελεῖς γιὰ τὶς διακονίες καὶ τὶς δουλειές τῆς μονῆς ποὺ σοῦ ἀνατέθηκαν ἀπὸ τὸν ἡγούμενο, ἐγὼ βέβαια σιωπῶ, ἐσὺ ὅμως γνωρίζω ὅτι ἔχεις ἀκούσει νὰ λέγει ἡ θεία Γραφή· «εἶναι καταραμένος ὁ καθένας ποὺ ἐκτελεῖ μὲ ἀμέλεια τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου»⁴³. Γιατὶ στηρίζεις τὶς ἐλπίδες σου στὸν κόπο τῶν σωματικῶν ἔργων, ἐνῶ ἀμελεῖς γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ἐργασία; Δὲν ἀκοῦς τὸν Παῦλο ποὺ λέγει, «ἡ σωματικὴ ἄσκηση εἶναι γιὰ λίγο ὠφέλιμη, ἐνῶ ἡ εὐσέβεια εἶναι ὠφέλιμη παντοῦ»⁴⁴; Ποιό τὸ ὄφελος ἐὰν κατορθώσει κάποιος καὶ τὰ δύο, κατακρίνει ὅμως τοὺς συντρόφους του ἢ καὶ τοὺς κοσμικοὺς ἀδελφούς; Διότι λέγει, «μὲ ὅποιο κρῖμα κρίνετε θὰ κριθεῖτε, καὶ μὲ ὅποιο μέτρο μετρεῖτε θὰ σᾶς ἀντιμετρηθῆ»⁴⁵. Ἐκεῖνος ποὺ πραγματοποίησε ὅλα τὰ παραπάνω καὶ δὲν κάμνει κάτι

43. Ἱερ. 31,10. 44. Α' Τιμ. 4,8.

45. Ματθ. 7,2. Βλ. Λουκᾶ 6,38.

κατακρίνων, ἐν δὲ καιρῷ πειρασμοῦ, ἐπελθόντων αὐτῷ ἐμπυ-
σμάτων καὶ ραπισμάτων καὶ ὕβρεων, ἐὰν μὴ ὑπενέγκῃ ταῦτα
ἀταράχως, ἢ ταραχθεὶς μὲν τὴν καρδίαν οὐ προφέρει δὲ ρῆμα
ἀπρεπές, ἀλλὰ ὄλως ἐνδείξεται διὰ τοῦ ἐξωθεν σχήματος πρὸς
5 ὄργην κινηθεῖσαν αὐτοῦ τὴν ὀρμὴν τῆς ψυχῆς καὶ λόγον ὑβριστι-
κὸν ἀντιφθέγγεται ἢ ἕτερόν τι πρὸς ἄμυναν διαπράττεται, πῶς
δοῦλον ἑαυτὸν καὶ μιμητὴν τοῦ ἰδίου Δεσπότου ὄλως εἰπεῖν ὁ
τοιούτος τολμήσει καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἀπεναντίας ἐχθρόν;

10 Οἱ φίλοι τοίνυν τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν, ἐν ἑαυτοῖς
10 αὐτὸν ἔχοντες οἷα δὴ θησαυρὸν τῶν ἀγαθῶν ἄσυλον, μετὰ χαρᾶς
ἀφάτου καὶ θυμηδίας τὰς τοιαύτας ὕβρεις καὶ ἐξουδενώσεις
προσυποδέχονται, ὑπεραγαπῶντες ὡς εὐεργέτας ἐν εἰλικρινεῖ
διαθέσει τοὺς ταῦτα εἰς αὐτοὺς ἐνδεικνυμένους καὶ πράσσοντας.
Οἱ δὲ γε λέγοντες ὅτι, 'Κατὰ μὲν τὸν τῆς φιλονεικίας καὶ μάχης
15 καιρὸν κινούμεθα ὡς ἄνθρωποι πρὸς ὄργην καὶ θυμὸν καὶ ἔσθ'
ὄτε καὶ ἀμυνόμεθα ἐν λόγοις καὶ αὐτοῖς ἔργοις τοὺς ἀδελφούς,
ὑστερον δὲ οὐκ ἔχομεν κατ' αὐτῶν ἐχθραν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ πάν-
τα ἀφίεμεν καὶ μάλιστα ἐὰν καὶ συγχώρησιν πρὸς ἀλλήλους ποι-
ήσωμεν', εἰκάσι μοι ἀγράφῳ πυξίῳ ἐν ᾧ, ὅταν λάβῃ καιρὸν ὁ
20 ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἐγγράφει δι' αὐτῶν ἐκεί-
νων τὰ πονηρὰ καὶ μιαρὰ αὐτοῦ δόγματα καὶ ὑπάγει· αὐτοὶ δὲ πάλιν
τὰ ἄπερ ἔγραψαν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κινηθέντες ἐξαλείφοντες,
οὐ προαιροῦνται ἐγγράψαι τὰ τοῦ Χριστοῦ ἀντ' αὐτῶν, ἵνα ἐλθὼν
ὁ ὑπεναντίος εὐρήσῃ ἐγγεγραμμένας τὰς πλάκας τῶν καρδιῶν
25 αὐτῶν καὶ ἀποστραφῇ ἠττημένος καὶ κατησχυμένος, ἀλλ' ὀκνη-
ρία καὶ ραθυμῖα ἀγράφους ἕκαστος αὐτῶν ἐὼν ταύτας, ὅταν ἀπο-
στείλῃ ὁ Κύριος γράψαι τὰ ἑαυτοῦ δόγματα ἐν τινι τῶν τοιούτων,
εὐθὺς ἐκεῖνοι γράφουσι προθύμως τὰ τοῦ ἐχθροῦ· καὶ τὰ μὲν πι-

46. Λουκᾶ 8,13.

47. Ἦσ. 50,6.

ἀπὸ τὰ ἀπαγορευμένα οὔτε κατακρίνει τοὺς ἀμελεῖς ἀδελφούς του, ὅμως κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ ἵππεισμοῦ⁴⁶, ἐὰν τοῦ συμβοῦν ἐμπτύσματα καὶ ραπίσματα⁴⁷ καὶ ὕβρεις, καὶ δὲν τὰ ὑποφέρει μὲ ἀταραξία, ἢ ταραχθεῖ στὴν καρδιά καὶ δὲν προφέρει λόγο ἀπρεπῆ, ἀλλὰ μὲ τὴ συμπεριφορά του δείξει γενικὰ ὅτι ἡ ὀρμὴ τῆς ψυχῆς του κινήθηκε πρὸς τὴν ὀργή καὶ ἀνταποδῶσει ὕβριστικὸ λόγο ἢ κάνει κάτι ἄλλο γιὰ ν' ἀμυνθεῖ, πῶς θὰ τολμήσει αὐτὸς ν' ἀποκαλέσει γενικὰ τὸν ἑαυτό του δοῦλο καὶ μιμητὴ τοῦ ἰδίου Δεσπότη, καὶ ὄχι ἀπεναντίας μᾶλλον ἐχθρό;

- 10 Οἱ φίλοι λοιπὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅσοι τὸν ἀγαποῦν, ἔχοντας μέσα τους αὐτὸν σὰν θησαυρὸ ἄσυλο τῶν ἀγαθῶν, ἀποδέχονται τίς τέτοιες ὕβρεις καὶ ἐξουδενώσεις μὲ ἀνέκφραστη χαρὰ καὶ διάθεση, ὑπεραγαπώντας σὰν εὐεργέτες μὲ εἰλικρινῆ διάθεση αὐτοὺς ποὺ προκαλοῦν καὶ πράττουν αὐτὰ ἐναντίον τους. Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ λένε 'Κατὰ τὸν καιρὸ βέβαια τῆς φιλονεικίας καὶ τῆς μάχης ὡς ἄνθρωποι κινούμαστε πρὸς τὸν θυμὸ καὶ τὴν ὀργή, καὶ κάποτε συμβαίνει ν' ἀμυνόμαστε πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας μὲ λόγια καὶ μὲ τὰ ἴδια τὰ ἔργα μας, στὴν συνέχεια ὅμως δὲν ἔχομε ἐναντίον τους ἔχθρα στὴν ψυχὴ μας, ἀλλὰ τὰ ἀφήνομε ὅλα καὶ μάλιστα ἐὰν συγχωρεθοῦμε μεταξὺ μας', αὐτοὶ μοιάζουν, κατὰ τὴ γνώμη μου, σὰν ἄγραφη πινακίδα, στὴν ὁποία ὁ ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τῶν ψυχῶν μας ὅταν βρεῖ κατάλληλο καιρὸ γράφει μ' ἐκείνους τοὺς ἰδίους τὰ πονηρὰ καὶ μιὰ τὸ δόγματα καὶ φεύγει. Αὐτοὶ πάλι ἐξαλείφοντας ὅσα ἔγραψαν κινούμενοι ἀπὸ τὸ πονηρὸ, δὲν προτιμοῦν νὰ ἐγγράψουν ἀντ' αὐτῶν τὰ τοῦ Χριστοῦ, ὥστε ὅταν ἔλθει ὁ ἐχθρὸς νὰ βρεῖ τίς πλάκες τῶν καρδιῶν τους γραμμένες⁴⁸ καὶ νὰ φύγει νικημένος καὶ ντροπιασμένος, ἀλλὰ ἀφήνοντας αὐτὲς ὁ καθένας τους ἄγραφες ἀπὸ ὀκνηρία καὶ ραθυμία ὅταν ὁ Κύριος στείλει νὰ γράψει σὲ κάποια ἀπὸ αὐτὲς τὰ δόγματά του, ἀμέσως ἐκεῖνοι γράφουν πρόθυμα τὰ τοῦ ἐχθροῦ· καὶ τὰ πικρὰ βέβαια καὶ θανατηφόρα τὰ ἀποδέχονται, ἐνῶ τὰ ζωο-

48. Βλ. Β' Κορ. 3,3.

κρὰ καὶ θανατηφόρα προσίενται, τὰ δὲ ζωοποιὰ καὶ ὑπὲρ μέλι γλυκέα ἐξ ἑαυτῶν ἀπωθοῦνται.

11 Ὁ μὴδὲν οὖν ἐπταικῶς Κύριος ὁ Ἰησοῦς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐτύφθη, ἵνα οἱ μιμούμενοι αὐτὸν ἀμαρτωλοὶ μὴ μόνον ἄφεςιν τῶν 5 ἡμαρτημένων λάβωσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ συγκοινωνοὶ διὰ τὴν ὑπακοὴν αὐτῶν γένωνται· καὶ ὁ μὴ τοῦτο ἐν ταπεινώσει καρδίας καταδεχόμενος, ὡς ἐπαισχυνόμενος τὰ τοῦ Δεσπότητος πάθη μιμήσασθαι, ἐπαισχυνθήσεται καὶ αὐτὸν ὁ Χριστὸς ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων καὶ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τὸ 10 δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν· Θεὸς ὢν ἐκεῖνος, ἐγένετο δι' ἡμᾶς ἄνθρωπος. Ἐρραπίσθη, ἐνεπτύσθη καὶ ἐσταυρώθη, διδάσκων οἶονεὶ καὶ λέγων ἐκάστῳ ἡμῶν δι' ὧν πέπονθεν ὁ ἀπαθὴς τῇ θεότητι· Ἐὰν βούλη, φησὶν, ἄνθρωπε, γενέσθαι Θεὸς καὶ ζωῆς ἐπιτυχεῖν αἰωνίου καὶ σὺν ἐμοὶ εἶναι, οὐπὲρ ὁ σὸς προπάτωρ 15 ποτὲ κακῶς ἐπιθυμήσας οὐκ ἔτυχεν, οὕτω ταπεινώθητι, ὡς ἐταπεινώθην ἐγὼ διὰ σέ· καὶ ἀποθέμενος τὸ ἀλαζονικόν τε καὶ ὑπερῆφανον τοῦ δαιμονιώδους φρονήματος, δέξαι ραπίσματα, δέξαι ἐμπτύσματα, κολαφίσματα, καὶ ὑπόμεινον ταῦτα μέχρι θανάτου καὶ μὴ ἐπαισχυνθῆς. Εἰ δὲ σὺ παθεῖν αἰσχυνθῆς διὰ τὰς ἐμὰς ἐν- 20 τολάς, ὡς ἐγὼ ὁ Θεὸς ἔπαθον διὰ σέ, αἰσχύνῃ καὶ ἐγὼ ἡγήσομαι τοῦ σὺν ἐμοὶ εἶναι σε ἐν τῇ μετὰ δόξης ἐλεύσει μου καὶ ἐρῶ τοὺς ἀγγέλους μου· Οὗτος ἐν τῇ ταπεινώσει μου ἐπηρεχύνθη με καὶ καταλιπεῖν τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ ὁμοιωθῆναί μοι οὐ κατεδέξατο, νυνὶ δὲ ὅτε τῆς δόξης μὲν τῆς φθαρτῆς αὐτὸς ἐγυμνώθη, ἐγὼ 25 δὲ ἐν τῇ τοῦ Πατρὸς μου ἀθανάτῳ δόξῃ δεδόξασμαι, καὶ τὸ ὄλωσ ὁρᾶν αὐτὸν ἐπαισχύνομαι! Ἐκβληθήτω τοιγαροῦν ἔξω, ἀρθήτω ὡς οἱ ἀσεβεῖς, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Κυρίου!' Ταῦτα τοίνυν ἀκού-

49. Βλ. Ψαλμ. 18,11. 118,103.

50. Βλ. Ψαλμ. 50,19. Ματθ. 11,29.

51. Μάρκ. 8,38. Λουκᾶ 9,26. Βλ. 12,9. Βλ. Ματθ. 10,33.

52. Ματθ. 10,33. 53. Βλ. Ἦσ. 50,6.

54. Βλ. Ματθ. 24,30. Μάρκ. 8,38. 13,26. Λουκᾶ 9,26. 21,27.

ποιὰ καὶ περισσότερο ἀπὸ μέλι γλυκὰ⁴⁹ τὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους.

- 11 Ὁ Κύριος λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς καὶ Θεὸς μας, ποῦ δὲν διέπραξε κανένα πταῖσμα, χτυπήθηκε, ὥστε οἱ ἁμαρτωλοὶ ποῦ τὸν μιμοῦνται ὄχι μόνο νὰ λάβουν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ὑπακοή τους νὰ γίνουν συγκοινωνοὶ τῆς θεότητάς του, καὶ ἐκεῖνος ποῦ δὲν τὸ δέχεται αὐτὸ μὲ ταπείνωση τῆς καρδιάς του⁵⁰, ἐπειδὴ ντρέπεται νὰ μιμηθεῖ τὰ πάθη τοῦ Δεσπότη, θὰ τὸν ἀποστραφεῖ κι αὐτὸν ὁ Χριστὸς ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων⁵¹ καὶ τοῦ Πατέρα του ποῦ βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς⁵². Αὐτὸ ποῦ λέμε ἔχει ὡς ἐξῆς. Ὦντας ἐκεῖνος Θεὸς ἔγινε γιὰ μᾶς ἄνθρωπος. Ραπίσθηκε, πτύσθηκε καὶ σταυρώθηκε, διδάσκοντας κατὰ κάποιο τρόπο καὶ λέγοντας στὸν καθένα μας ὁ ἀπαθὴς στὴν θεότητα μὲ ὅσα ἔπαθε· “Ἐὰν θέλεις”, λέγει, “ἄνθρωπε, νὰ γίνεις Θεός, νὰ ἐπιτύχεις αἰώνια ζωὴ καὶ νὰ βρῖσκεσαι μαζί μου, πρᾶγμα ποῦ βέβαια ὁ προπάτοράς σου δὲν ἐπέτυχε ἐπειδὴ κυριεύθηκε κάποτε ἀπὸ κακὴ ἐπιθυμία, ταπεινώσου, ὅπως κι ἐγὼ ταπεινώθηκα γιὰ σένα, κι ἀφοῦ ἀφήσεις τὸ ἀλαζονικὸ καὶ ὑπερήφανο καὶ δαιμονικὸ φρόνημα, δέξου ραπίσματα, δέξου ἐμπτύσματα⁵³, κολαφίσματα, καὶ ὑπόμεινέ τα μέχρι θανάτου καὶ μὴ ντραπεῖς. Ἐὰν ὅμως ἐσὺ ντραπεῖς νὰ πᾶθεις γιὰ τὶς ἐντολές μου, ὅπως ἐγὼ ὁ Θεὸς ἔπαθα γιὰ σένα, κι ἐγὼ θὰ θεωρήσω ντροπὴ νὰ βρῖσκεσαι μαζί μου ὅταν ἔλθω μὲ δόξα⁵⁴ καὶ θὰ πῶ στοὺς ἀγγέλους μου· Αὐτὸς μὲ ἀποστράφηκε κατὰ τὴν ταπεινώσή μου καὶ δὲν καταδέχθηκε νὰ ἐγκαταλείψει τὴ δόξα τοῦ κόσμου καὶ νὰ ὁμοιωθεῖ μὲ μένα, ἐνῶ τώρα ποῦ αὐτὸς γυμνώθηκε ἀπὸ τὴ φθαρτὴ δόξα κι ἐγὼ δοξάσθηκα στὴν ἀθάνατη δόξα τοῦ Πατέρα μου, ντρέπομαι ἀκόμη καὶ νὰ τὸν βλέπω. Ἄς ὀδηγηθεῖ λοιπὸν ἐξω⁵⁵, ἅς φύγει ὅπως οἱ ἀσεβεῖς, γιὰ νὰ μὴ δεῖ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου⁵⁶”. Αὐτὰ λοιπὸν θὰ ἀκούσουν ὅσοι τηροῦν βέβαια φαινομενικὰ ὅλες τὶς ἐντο-

55. Βλ. Ματθ. 22,13. 25,30. Λουκᾶ 13,28.

56. Ἦσ. 26,10.

σονται οί πάσας μὲν τὰς ἐντολάς κατὰ τὸ δοκοῦν τηροῦντες, δι' αἰσχύνην δὲ καὶ ἐντροπὴν ἀνθρώπων μὴ καταδεχόμενοι τὰς ἐξ αὐτῶν ἐπιφερομένας αὐτοῖς ὕβρεις καὶ ἀτιμίας ἢ λοιδορίας, μηδὲ τοὺς ραπισμοὺς μηδὲ τὰς ἐξ αὐτῶν πληγὰς ὑποφέροντες.

12 Φρίξατε, ἄνθρωποι, καὶ τρομάξατε, καὶ τὰς ὕβρεις ἃς ὁ Θεὸς ὑπέστη διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, μετὰ χαρᾶς καὶ ὑμεῖς ὑπομείνατε! Ὁ Θεὸς ὑπὸ αἰσχίστου δούλου ραπίζεται ὑπόδειγμά σοι νίκης διδούς, καὶ σὺ παρὰ τοῦ ὁμοιοπαθοῦς σου ἀνθρώπου οὐ καταδέχη τοῦτο παθεῖν; Θεοῦ μιμητὴς αἰσχύνῃ γενέσθαι, καὶ πῶς
10 συμβασιλεύσεις αὐτῷ καὶ συνδοξασθήσῃ ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, μὴ ὑπομείνας αὐτόν; Εἰ γὰρ κάκεῖνος, ὅσον τὸ ἐπὶ σοί, ἄνθρωπος ἐπησχύνθη γενέσθαι διὰ σέ καὶ ἐν τῷ τῆς παραβάσεως πτώματι κείμενόν σε μέχρι τοῦ παρόντος κατέλιπεν, οὐχὶ μετὰ τῶν ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν ἐν τοῖς τοῦ ἄδου μυχοῖς ἐναπέμεινας,
15 ἄθλιε; Πιστεύεις ὅτι Θεὸς ὁ Χριστός; 'Ναί', φησίν. Εἰ οὖν πιστεύεις ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐστὶν ὃς ἀκενώτως ἐκενώθη ἐκ τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν, ὃς κατῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τοῦ ἀπείρου ὕψους τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀφράστου δόξης αὐτοῦ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος εὐτελής καὶ πτωχὸς διὰ σέ,
20 σὺ πηλὸς ὢν καὶ τέφρα καὶ κόνις, οὐ καταδέχη τοῦ νομιζομένου ὑψηλοῦ σου θρόνου κατελθεῖν καὶ ταπεινωθῆναι τῷ ἀδελφῷ σου, τῷ κάτω μὲν ἰσταμένῳ κατὰ γε τοῦτο δὴ τὸ ὀρώμενον, ἴσως δὲ ταῖς ἀρεταῖς ὑπερκειμένῳ σου; Οὐκ ἀπορρίπτεις τὴν στολὴν τὴν δοκοῦσαν εἶναι λαμπράν, ἐκείνου τὸ τρίχινον καὶ τὴν ταπει-
25 νωσιν δυσωπούμενος; Οὐ παρορᾷς πάντα ἃ παίγνιον ὄντως ἐστὶ καὶ προσωπεῖον μᾶλλον ἀσχημοσύνης καὶ οὐ δόξα λαμπρότητος; Οὐχ ὁμοῖος γίνῃ κατὰ πάντα τῷ σῷ πλαστοργῷ καὶ Θεῷ, τοῖς

57. Βλ. Ἰω. 18,22.

58. Βλ. Ἐφ. 5,1.

59. Βλ. Β' Τιμ. 2,12.

60. Βλ. Ρωμ. 8,17.

λές, δὲν καταδέχονται ὁμως ἀπὸ αἰσχύνῃ καὶ ντροπῇ ἀνθρώπων νὰ ὑποφέρουν τὶς προερχόμενες ἀπὸ αὐτὲς ὕβρεις καὶ ἀτιμίες ἢ κακολογίες, οὔτε ὑποφέρουν τὰ ραπίσματα, οὔτε καὶ τὶς πληγὲς ἀπὸ αὐτὲς.

12 Φρίξατε, ἄνθρωποι, καὶ τρομάξατε, καὶ ὑπομείνατε κι ἐσεῖς μὲ χαρὰ τὶς ὕβρεις ποὺ ὑπέστη ὁ Θεὸς γιὰ τὴ σωτηρία μας! Ὁ Θεὸς ραπίζεται⁵⁷ ἀπὸ ἀδιάντροπο δοῦλο καὶ σοῦ δίνει ὑπόδειγμα νίκης, καὶ σὺ δὲν καταδέχεσαι νὰ τὸ πάθεις αὐτὸ ἀπὸ τὸν ὁμοιοπαθῆ σου ἄνθρωπο; Ντρέπεσαι νὰ γίνεις μιμητῆς τοῦ Θεοῦ⁵⁸, καὶ πῶς θὰ συμβασιλεύσεις⁵⁹ μαζί του καὶ θὰ συνδοξασθεῖς⁶⁰ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἐὰν δὲν τὸν ὑπομείνεις; Διότι ἐὰν κι ἐκεῖνος, ὅπως κι ἐσύ, ντρεπόταν νὰ γίνῃ ἄνθρωπος γιὰ σένα καὶ σ' ἐγκατέλιπε μέχρι τῶρα στὸ πτώμα τῆς παραβάσεως, δὲν θὰ ἀπέμεινες, ἄθλιε, μαζί μὲ τοὺς ἄπιστους⁶¹ καὶ ἀσεβεῖς στὰ βάθη τοῦ ἄδη⁶²; Πιστεύεις ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεός; 'Ναί', λέγει. 'Ἐὰν λοιπὸν πιστεύεις ὅτι ὁ Θεός, ποὺ δημιούργησε τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ⁶³, εἶναι αὐτὸς ποὺ κενώθηκε ἀκενώτως⁶⁴ ἀπὸ τοὺς πατρικοὺς κόλπους, ποὺ κατέβηκε ἐπάνω στὴ γῆ ἀπὸ τὸ ἄπειρο ὕψος τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνέκφραστης δόξας του καὶ ἔγινε γιὰ σένα εὐτελῆς καὶ φτωχὸς ἄνθρωπος, ἐσύ, ὄντας πηλὸς καὶ τέφρα καὶ σκόνῃ, πῶς δὲν καταδέχεσαι νὰ κατέλθεις ἀπὸ τὸν φαινομενικὰ ὑψηλὸ σου θρόνο καὶ νὰ ταπεινωθεῖς στὸν ἀδελφὸ σου, ποὺ εἶναι βέβαια φαινομενικὰ κατώτερός σου, ἴσως ὁμως ἀνώτερός σου ὡς πρὸς τὶς ἀρετές; Πῶς δὲν ἀπορρίπτεις τὴ στολὴ ποὺ φαίνεται λαμπρή, καὶ νὰ νοιώσεις ντροπῇ ἀπὸ τὴν τρίχινη στολὴ ἐκείνου καὶ τὴν ταπείνωσιν; Πῶς δὲν περιφρονεῖς ὅλα ὅσα εἶναι πράγματι παιγνίδι καὶ μᾶλλον προσωπεῖο ἀσχημοσύνης καὶ ὄχι δόξα λαμπρότητας; Πῶς δὲν γίνεσαι ὁμοῖος κατὰ πάντα μὲ τὸν πλαστοουργὸ σου καὶ Θεό, συνταπεινούμενος μὲ τοὺς ἀδελφούς σου; Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἀνέχεσαι νὰ ὁμοιωθεῖς μ'

61. Λουκᾶ 12,46. 62. Βλ. Σοφ. Σολ. 17,14.
63. Πράξ. 4,24. 64. Βλ. Φιλ. 2,7.

ἀδελφοῖς σου συνταπεινούμενος; Εἰ οὖν ὁμοιωθῆναι αὐτῷ οὐκ ἀνέχη, μείζονα σεαυτόν, ὡς οὐκ οἶδας, καὶ ἐνδοξότερον ἐκείνου κατασκευάζεις, ἄλλος ἡμῖν Ἄννας ἢ καὶ Καϊάφας ἢ Πιλαῦτος καὶ τύραννος δεικνύμενος, οὐ συγκάθεδρον ἀλλ' ὡς ἓνα τῶν κατα-
5 κρίτων βουλόμενος παρεστάναι σοι τὸν Ποιητὴν τοῦ παντός.

13 Ταῦτα τοίνυν πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ ἄρχοντας καὶ τῶν ἄλλων ὑπερκαθεζομένους καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπῶντας μεθ' ὑπεροπτικοῦ τοῦ φρονήματος. Τί δὲ πρὸς τοὺς πάντα δῆθεν καταλιπόν-
τας καὶ διὰ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν πτωχεύσαντας; τί οὖν
10 ἐροῦμεν; Ἴδου ἐπτώχευσας, ἀδελφέ, καὶ ἐμιμήσω τὸν Δεσπότην σου Χριστὸν καὶ Θεόν. Βλέπε τοιγαροῦν ἄρτι συνόντα σοι τοῦτον καὶ συναναστρεφόμενον μετὰ σοῦ, τὸν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν. Ἴδου ὀδεύετε οἱ δύο ὁμοῦ· συνήντησέ τις ὑμῖν ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ, δέδωκε τῷ Δεσπότη σου ράπισμα, δέδωκεν ὁμοίως
15 καὶ σοί. Ὁ Δεσπότης οὐκ ἀντιλέγει καὶ σὺ ἀντιπίπτεις; 'Ναί', φησὶν· 'εἶπε γὰρ τῷ ράπισαντι· «ἐὰν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;»'. Τοῦτο οὐχ ὡς ἀντιλέγων εἶπεν, ὥσπερ ὑπέλαβες, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἄλλως τε
20 δὲ καὶ ἵνα μὴ νομισθῇ ὅτι ὡς ἀμαρτίαν πεποιηκότα δικαίως αὐτὸν ἔτυψεν ὁ εἰπὼν αὐτῷ· «οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ», τούτου χάριν ἀνεύθυνον ἑαυτὸν ἀποφαίνων τοῦτο ἐφθέγγατο. Ἄλλ' οὐχὶ πάντως καὶ ἡμεῖς τοιοῦτοι οἱ πολλαῖς ἀμαρτίαις ὑπεύθυνοι. Καὶ γὰρ ὕστερον πολλῶν χειρόνα τούτου ὑποστάς οὐδὲν οὐδαμῶς
25 λαλήσας εὐρίσκεται, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων αὐτὸν εὐχόμενος δείκνυται. Ἐκεῖνος παιζόμενος οὐκ ἀγανακτεῖ, καὶ σὺ δυσχεραίνεις; Ἐκεῖνος ἐμπτύσματα καὶ κολαφίσματα

65. Βλ. Β' Κορ. 8,9. 66. Βλ. Βαροὺχ 3,38.

67. Ἐφ. 4,10. 68. Ἰω. 18,23.

αὐτὸν καὶ προβάλλεις ἀσυνείδητα τὸν ἑαυτοῦ σου ἀνώτερο καὶ ἐνδοξότερο ἐκείνου, παρουσιαζόμενος σὲ μᾶς σὰν ἄλλος Ἄννας ἢ Καϊάφας ἢ Πιλάτος καὶ τύραννος, δὲν θέλεις νὰ ἔχεις δίπλα σου τὸν Ποιητὴ τοῦ παντὸς συγκάθεδρο, ἀλλὰ σὰν ἓνα ἀπὸ τοὺς κατάκριτους.

- 13 Αὐτὰ λοιπὸν πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς ἄρχοντες καὶ πρὸς ἐκείνους ποὺ κάθονται πάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ὑπερψώνουν τὰ φρύδια μὲ φρόνημα ὑπεροπτικό. Τί θὰ ποῦμε ὁμῶς πρὸς αὐτοὺς ποὺ ἐγκατέλειψαν δῆθεν τὰ πάντα καὶ πτώχευσαν γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν; Τί θὰ ποῦμε λοιπὸν; Νά, πτώχευσε, ἀδελφέ, καὶ μιμήθηκες τὸν Δεσπότη σου Χριστὸ καὶ Θεό⁶⁵. Βλέπε λοιπὸν αὐτὸν ποὺ σὲ πλησιάζει τώρα καὶ συναναστρέφεται⁶⁶ μαζί σου, αὐτὸν ποὺ βρίσκεται πάνω ἀπὸ ὅλους τοὺς οὐρανοὺς⁶⁷. Νά, βαδίζετε οἱ δύο μαζί· σᾶς συνάντησε κάποιος στὸν δρόμο τῆς ζωῆς, ἔδωσε ράπισμα στὸν Δεσπότη σου, ἔδωσε ὁμοίως καὶ σὲ σένα. Ὁ Δεσπότης σου δὲν ἀντιλέγει καὶ σὺ ἐπιτίθεσαι ἐναντίον του; 'Ναί', λέγει, 'διότι ὁ Δεσπότης εἶπε σ' ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἐρράπισε· «ἐὰν μίλησα κακῶς μαρτύρησε γιὰ τὸ κακό, ἐὰν ὁμῶς μίλησα καλῶς, γιατί μὲ δέρνεις;»⁶⁸. Αὐτὸ δὲν τὸ εἶπε ἀντιμιλώντας, ὅπως τὸ ἐξέλαβες, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν διέπραξε ἁμαρτία, οὔτε βρέθηκε δόλος στὸ στόμα του⁶⁹. Ἐξ ἄλλου καὶ γιὰ νὰ μὴ θεωρηθεῖ ὅτι, σὰν νὰ ἔκανε ἁμαρτία δικαίως τὸν χτύπησε ἐκεῖνος ποὺ τοῦ εἶπε, «ἔτσι ἀποκρίνεσαι στὸν ἀρχιερέα;»⁷⁰, γι' αὐτὸ τὸ εἶπε αὐτό, γιὰ νὰ παρουσιάσει τὸν ἑαυτοῦ του ἀνεύθυνο. Ἀλλὰ δὲν εἴμαστε καὶ ἐμεῖς ὅπωςδὴποτε τέτοιοι, ἐμεῖς ποὺ εἴμαστε ὑπεύθυνοι γιὰ πολλὰς ἁμαρτίες. Διότι ὕστερα ποὺ ὑπέστη πολὺ χειρότερα ἀπὸ αὐτό, δὲν φαίνεται καθόλου νὰ λέγει κάτι, μᾶλλον ὁμῶς παρουσιάζεται νὰ προσεύχεται γιὰ τοὺς σταυρωτὲς του⁷¹. Ἐκεῖνος ἐμπαίζεται καὶ δὲν ἀγανακτεῖ, καὶ σὺ δυσφορεῖς; Ἐκεῖνος ὑπομένει ἐμπτύσματα καὶ κολαφί-

69. Α' Πέτρ. 2,22. 70. Ἰω. 18,22.

71. Βλ. Λουκᾶ 23, 34

καὶ φραγγελώσεις ὑφίσταται, καὶ σὺ οὐδὲ λόγον ἀνέχη σκληρὸν καταδέξασθαι; Ἐκεῖνος σταυρὸν καὶ θάνατον ἄτιμον καὶ τὰς ἐκ τῶν ἡλῶν ὀδύνας δέχεται, καὶ σὺ τὰς ἀτιμοτάτας διακονίας οὐ καταδέχη ποιεῖν; Καὶ πῶς τῆς δόξης αὐτοῦ συγκοινωνὸς γενήσῃ, 5 τοῦ ἀτίμου θανάτου αὐτοῦ συγκοινωνὸς γενέσθαι μὴ καταδεχόμενος; Ὅντως εἰς μάτην τὸν πλοῦτον κατέλιπες, τὸν σταυρὸν μὴ βουληθεῖς· «πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς», τῷ νεανίσκῳ καὶ ἡμῖν ὁ Χριστὸς ἐνετείλατο σὺν αὐτῷ «καὶ ἄρον τὸν σταυρὸν σου καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι». Σὺ δὲ τὸν πλοῦτον 10 ἐσκόρπισας, ἄραι δὲ τὸν σταυρὸν μὴ καταδεξάμενος, ὡσπερ εἴρηται, ὅπερ ἐστὶ τὸ τὴν πάντων ὑπενεγκεῖν τῶν πειρασμῶν ἐκθύμως ἐπιφοράν, ἐναπελείφθης ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ καὶ ἐχωρίσθης δυστυχῶς τοῦ γλυκυτάτου Δεσπότη σου καὶ Θεοῦ!

14 Ἄλλὰ παρακαλῶ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, φυλάξωμεν πάσας 15 τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, ὑπομείνωμεν τοὺς ἐπερχομένους ἡμῖν πειρασμοὺς μέχρι θανάτου διὰ τὸν πόθον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἵνα καὶ τῆς δόξης τοῦ Ἰησοῦ κοινωνοὶ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς μέτοχοι καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν κληρονόμοι γενώμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ 20 δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

σματα⁷² καὶ φραγγελώσεις⁷³, καὶ σὺ δὲν δέχεσαι ν' ἀνεχθεῖς οὔτε σκληρὸ λόγο; Ἐκεῖνος δέχεται σταυρὸ καὶ ἄτιμο θάνατο καὶ τοὺς πόνους ἀπὸ τὰ καρφιά, καὶ σὺ δὲν δέχεσαι νὰ κάνεις τὶς ἀτιμότερες διακονίες; Καὶ πῶς θὰ γίνεις κοινωνὸς τῆς δόξας του⁷⁴, ἐὰν δὲν δέχεσαι νὰ γίνεις κοινωνὸς τοῦ ἄτιμου θανάτου του; Πράγματι μάταια ἐγκατέλειψες τὸν πλοῦτο, ἀφοῦ δὲν θέλησες νὰ σηκώσεις τὸν σταυρὸ μαζί με τὸ λόγο τῆς ἀλήθειας, ὅπως ἐκεῖνος προέτρεψε στὸν νεκρὸ καὶ παρήγγειλε μαζί μ' αὐτὸν καὶ σ' ἐμᾶς· «πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δῶσε τα στοὺς φτωχοὺς»⁷⁵ καὶ «σήκωσε τὸν σταυρὸ σου»⁷⁶ καὶ ἔλα ἀκολούθησέ με»⁷⁷. Ἐσὺ ὅμως σκόρπισες τὸν πλοῦτο, ἀλλὰ δὲν δέχθηκες νὰ σηκώσεις τὸν σταυρὸ, ὅπως ἀναφέρθηκε, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει νὰ ὑποφέρεις με ὅλη τὴν ψυχὴ σου τὴν ἐπιδρομὴ ὅλων τῶν πειρασμῶν, ἔμεινες μόνος στὴν ὁδὸ τοῦ βίου καὶ χωρίσθηκες δυστυχῶς ἀπὸ τὸν γλυκύτατο Δεσπότη σου καὶ Θεό.

- 14 Ἄλλὰ παρακαλῶ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, νὰ φυλάξομε ὅλες τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ, νὰ ὑπομείνομε μέχρι θανάτου τοὺς πειρασμοὺς ποὺ ἔρχονται ἐναντίον μας γιὰ τὸν πόθο τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὥστε νὰ γίνομε κοινωνοὶ τῆς δόξας τοῦ Ἰησοῦ⁷⁸, μέτοχοι τῆς αἰώνιας ζωῆς καὶ κληρονόμοι τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, με τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

72. Βλ. Ἦσ. 50,6. Ματθ. 26,67.

73. Βλ. Ματθ. 27,26. Μάρκ. 15,15.

74. Βλ. Α' Πέτρ. 5,1.

75. Ματθ. 19,21.

76. Ματθ. 16,24.

77. Ματθ. 19,21. 16,24.

78. Α' Πέτρ. 5,1.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ'

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΕΓΓΙΝΟΜΕΝΗΣ ΤΟΙΣ
ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ
ΝΕΚΡΩΣΕΩΣ

Καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ χάριτι ὑπὲρ τὸν νόμον γενόμενοι τὴν τοῦ
5 θείου φωτὸς χάριν γνωστῶς ἐν ἑαυτοῖς λαμβάνουσιν· οἱ γὰρ
μὴ λαβόντες ἤδη τοῦτο τὸ φῶς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν,
μηδὲ καθορῶντες αὐτό, ἐτι ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ νόμου εἰσι
καὶ κριθήσονται ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ ὅποιον δεῖ εἶναι τὸν τε
προηγούμενον καὶ τὸν ἱερέα, τὸν δεσμεῖν καὶ λύειν ἄνωθεν
10 λαβόντα τὴν ἐξουσίαν. Καὶ ὅτι τῷ ἀληθῶς ἱερουροῦντι
καὶ ὑπὸ τοῦ θείου καταλαμπομένῳ φωτὸς πάντες κατάδη-
λοι, αὐτοὶ τε οἱ Πνεύματι περιπατοῦντες Θεοῦ καὶ οἱ μήπω
τὸν χοῖκὸν ἐκδυσάμενοι ἄνθρωπον.

1 Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες, βλέπετε πῶς ἀκούετε. Φησὶ γὰρ ὁ Χρι-
15 στὸς καὶ Θεός· «ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς». Ἴνα τί; φησὶν. Ἴνα ἐν
πρώτοις μὲν τὴν ἐπὶ σωτηρίαν ἄγουσαν ὁδὸν διδαχθῶμεν, ἔπειτα
καὶ διὰ τῆς πράξεως τῶν ἐντολῶν ἀμεταστρέπτως βαδίσαντες,
ἐπ' αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν καταντήσωμεν. Τίς
οὖν ἐστὶν ἡ σωτηρία ἡμῶν; Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καθὼς ὁ ἄγγελος
20 ἐπιστὰς τοῖς ποιμέσιν ἔλεγεν· «Ἴδου εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν με-
γάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ,
ὃς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαβὶδ». Σπεύσωμεν οὖν ἕκα-
στος ἡμῶν, ἀγαπητοί, δράμωμεν εὐτόνως μηδὲν φορτικὸν ἢ

1. Βλ. Λουκᾶ 1,79. Γαλ. 3,10. 23. Ἑβρ. 10,1.

2. Βλ. Ρωμ. 2,12.

3. Ματθ. 16,19. 18,18. 4. Γαλ. 5,16.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ'

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΝΕΚΡΩΣΕΩΣ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑ- ΤΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΠΡΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Ἐπίσης αὐτοὶ ποὺ ζοῦν μέσα στὴ χάρη καὶ βρίσκονται πάνω ἀπὸ τὸν νόμο, λαμβάνουν μέσα τους μὲ ἐπίγνωση τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ φωτός· ὅσοι ὅμως δὲν ἔλαβαν ἤδη αὐτὸ τὸ φῶς στὴν παρούσα ζωὴ οὔτε τὸ βλέπουν, βρίσκονται ἀκόμη κάτω ἀπὸ τὴ σκιά τοῦ νόμου¹ καὶ θὰ κριθοῦν ἀπὸ αὐτόν². Καὶ ἀκόμη ποιός πρέπει νὰ εἶναι ὁ προηγούμενος καὶ ὁ ἱερεὺς, ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὴν ἐξουσία νὰ δένει καὶ νὰ λύνει³. Ἐπίσης σ' αὐτὸν ποὺ ἱερουργεῖ ἀληθῶς καὶ καταλάμπεται ἀπὸ τὸ θεῖο φῶς εἶναι ὅλοι ὀλοφάνεροι, κι αὐτοὶ ποὺ περπατοῦν μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ⁴ κι αὐτοὶ ποὺ δὲν ἀπέβαλαν τὸν γήινο ἄνθρωπο⁵.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, προσέχετε αὐτὸ ποὺ ἀκοῦτε. Διότι λέγει ὁ Χριστὸς καὶ Θεός· «ἐρευνᾶτε τὶς Γραφές»⁶. Γιατί τὸ λέγει; Γιὰ νὰ διδαχθοῦμε πρῶτα τὴν ὁδὸ ποὺ ὁδηγεῖ στὴ σωτηρία, καὶ ἔπειτα, βαδίζοντας σταθερὰ μὲ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἐντολῶν, νὰ φθάσομε στὴν ἴδια τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας⁷. Ποιὰ εἶναι λοιπὸν ἡ σωτηρία μας; Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅπως ἔλεγε ὁ ἄγγελος ποὺ παρουσιάσθηκε στοὺς ποιμένες· «νά, σᾶς ἀναγγέλλω μεγάλη χαρὰ, ποὺ εἶναι γιὰ ὅλοκληρο τὸ λαό, ὅτι δηλαδὴ γεννήθηκε σήμερα γιὰ χάρη σας στὴν πόλη τοῦ Δαβὶδ Σωτήρας, ποὺ εἶναι ὁ Χριστὸς ὁ Κύριος»⁸. Ἄς σπεύσομε λοιπὸν, ἀγαπητοί, ὁ καθένας μας, ἄς τρέξομε ἀνάλαφροι, μὴ φέροντας κανένα βιωτικὸ ἢ δυσβάστακτο φορτίο,

5. Α' Κορ. 15,47 ἐ. Ἐφ. 4,22. 6. Ἰω. 5,39.

7. Βλ. Α' Πέτρ. 1,9. 8. Λουκᾶ 2,10 ἐ.

βιωτικὸν ἢ δυσβάστακτον ἐπιφερόμενοι, ἵνα μὴ σχολαιότερον βαδίζειν ἐκ τούτου ἀναγκαζόμενοι, οὐ δυνηθῶμεν φθάσαι καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει Δαυίδ. Παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς ἐνεργούσης ἐν ὑμῖν χάριτος μὴ ἀμελῆσαι τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἀλλὰ ἀναστάν-
5 τες ὡς ἐξ ὕπνου τῆς πονηρᾶς οἰήσεως καὶ ἀμελείας, μὴ στῶμεν μηδὲ καθίσωμεν ἕως ἂν ἔξω τοῦ κόσμου γενώμεθα καὶ τὸν Σωτῆρα ἡμῶν καὶ Θεὸν εὐρόντες καὶ κατιδόντες ἐκεῖ, προσκυνήσωμεν αὐτῷ καὶ προσπέσωμεν, καὶ μηδὲ μέχρι τούτου στῶμεν, ἀλλ' ἕως οὗ κάκεῖνος πρὸς ἡμᾶς εἶπη· «ὕμεις οὐκ ἐστὲ
10 ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου».

2 Πῶς δέ τις ἔρχεται εἰς τὸ μὴ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου; Ἐὰν ἑαυτὸν σταυρώσῃ τῷ κόσμῳ καὶ τὸν κόσμον ἑαυτῷ, καθὼς καὶ ὁ Παῦ-
λὸς φησιν· «ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κάγῳ τῷ κόσμῳ». 'Καὶ τί ταῦτα', φησί, 'πρὸς ἐκεῖνα συνάδει τὰ ρήματα;' Τὰ μὲν ρήματα,
15 φησὶν, ἄλλα, ἡ δὲ δύναμις τῶν ἀμφοτέρων μία καὶ ἡ αὐτή.
Ὡσπερ γὰρ ὁ ἔξω τῆς οἰκίας ὢν, τοὺς ἐνδοθεν ἐγκεκλεισμένους οὐ καθορᾷ, οὕτως οὐδὲ ὁ ἐσταυρωμένος τῷ κόσμῳ, ἦτοι νενεκρωμένος, αἰσθησὶν τινα πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ πράγματα κέκτηται. Καὶ ὡσπερ πάλιν τὸ νεκρὸν σῶμα οὔτε πρὸς τὰ ζῶντα οὔτε πρὸς
20 τὰ σὺν αὐτῷ νεκρὰ κείμενα σώματα τὴν οἴανούν αἰσθησὶν ἔχει, οὕτως οὐδὲ ὁ ἔξω τοῦ κόσμου ἐν Πνεύματι θείῳ γεγονῶς καὶ σὺν Θεῷ ὢν δύναται πρὸς τὸν κόσμον αἰσθησὶν ἔχειν ἢ πρὸς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα.

3 Οὕτω τοιγαροῦν, ἀδελφοί, καὶ πρὸ θανάτου θάνατος καὶ πρὸ
25 τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων ψυχῶν ἀνάστασις γίνεται ἔργῳ καὶ δυνάμει καὶ πείρᾳ καὶ ἀληθείᾳ. Τοῦ θνητοῦ γὰρ φρονήματος ὑπὸ τοῦ ἀθανάτου νοδὸς ἐξαφανιζομένου καὶ τῆς νεκρότητος ὑπὸ τῆς ζωῆς διωκομένης ἡ ψυχὴ τότε, ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσα, ἑαυτὴν ὁμολογουμένως ὀρᾷ, καθάπερ οἱ ἐξ ὕπνου ἀναστάντες

9. Βλ. Ἐβρ. 2,3. 10. Ψαλμ. 94,6.

11. Ἰω. 15,19. 12. Γαλ. 6,14.

για να μη αναγκασθοῦμε ἀπὸ αὐτὸ νὰ βαδίζομε βραδέως καὶ δὲν μπορέσομε νὰ φθάσομε καὶ νὰ εἰσέλθομε στὴν πόλη τοῦ Δαυίδ. Σᾶς παρακαλῶ μὲ τὴ χάρη ποὺ ἐνεργεῖ σὲ σᾶς νὰ μὴ ἀμελήσετε γιὰ τὴ σωτηρία σας⁹, ἀλλὰ, ξυπνώντας σὰν ἀπὸ ὕπνο ἀπὸ τὴν πονηρὴ σκέψη καὶ ἀμέλεια, ἅς μὴ στεκόμαστε οὔτε νὰ καθόμαστε ὡς ποὺ νὰ πεθάνομε· κι ἀφοῦ βροῦμε ἐκεῖ καὶ δοῦμε τὸν Σωτῆρα μας καὶ Θεό, νὰ τὸν προσκυνήσομε καὶ νὰ προσπέσομε σ' Αὐτόν¹⁰, καὶ οὔτε μέχρι ἐδῶ νὰ σταθοῦμε, ἀλλὰ μέχρι ποὺ καὶ Ἐκεῖνος νὰ μᾶς πεῖ, «ἐσεῖς δὲν εἴστε ἀπὸ τὸν κόσμος, ἀλλὰ ἐγὼ σᾶς διάλεξα ἀπὸ τὸν κόσμος»¹¹.

2 Πῶς λοιπὸν φθάνει κανεὶς, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἀπὸ τὸν κόσμος; Ἐὰν σταυρώσει τὸν ἑαυτό του ὡς πρὸς τὸν κόσμος καὶ τὸν κόσμος στὸν ἑαυτό του, ὅπως λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «σ' ἐμένα σταυρώθηκε ὁ κόσμος κι ἐγὼ ὡς πρὸς τὸν κόσμος»¹². Καὶ ὡς πρὸς τί, λέγει, συμφωνοῦν αὐτὰ τὰ λόγια πρὸς ἐκεῖνα; Τὰ λόγια βέβαια, λέγει, εἶναι ἄλλα, ἡ δύναμη ὁμως καὶ τῶν δύο εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ. Πράγματι, ὅπως ἐκεῖνος ποῦ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκία, δὲν διακρίνει αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται κλεισμένοι μέσα, ἔτσι οὔτε ὁ σταυρωμένος ὡς πρὸς τὸν κόσμος, δηλαδὴ ὁ νεκρωμένος, δὲν ἔχει κάποια αἴσθησι πρὸς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Καὶ ὅπως πάλι τὸ νεκρὸ σῶμα δὲν ἔχει καμμιά αἴσθησι οὔτε πρὸς τὰ ζωντανὰ οὔτε καὶ τὰ νεκρὰ σώματα ποῦ βρίσκονται μαζί του, ἔτσι κι ἐκεῖνος, ποὺ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμος καὶ ζεῖ μέσα στὸ θεῖο Πνεῦμα καὶ μαζί μὲ τὸν Θεό, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει αἴσθησι πρὸς τὸν κόσμος ἢ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου.

3 Ἔτσι λοιπόν, ἀδελφοί, καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάστασι τῶν σωμάτων συμβαίνει θάνατος καὶ ἀνάστασι τῶν ψυχῶν ἔμπρακτος καὶ κατὰ τρόπο δυναμικὸ, ἐμπειρικὸ καὶ ἀληθινὸ. Ὅταν δηλαδὴ τὸ θνητὸ φρόνημα¹³ ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὸν ἀθάνατο νοῦ καὶ ἡ νεκρότητα διώκεται ἀπὸ τὴ ζωὴ, τότε ἡ ψυχὴ, σὰ νὰ ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκρούς, βλέπει

13. Βλ. Ρωμ. 8,6.

ἑαυτοὺς βλέπουσι, καὶ τὸν αὐτὴν ἀναστήσαντα ἐπιγινώσκει
 Θεόν, ὃν κατανοοῦσα καὶ ᾧ εὐχαριστοῦσα, προσκυνεῖ καὶ δοξο-
 λογεῖ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα. Τὸ δὲ σῶμα οὐκ ἔχει πρὸς
 τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας τὴν οἴανούν ἔμπνευσιν ἢ κίνησιν ἢ ἐνθύμησιν,
 5 ἀλλὰ νεκρὸν ὄλον καὶ ἄπνουν ἐν τούτοις γίνεται.

4 Ἔστιν ὅτε καὶ αὐτῶν εἰπεῖν πολλάκις τῶν κατὰ φύσιν ὁ ἄν-
 θρωπος ἐπιλανθάνεται τῆνικαῦτα διὰ τὸ ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἀεὶ
 ἐνδιατρίβειν νοερῶς τὴν ψυχὴν. Καὶ εἰκότως· «Πνεύματι» γάρ,
 φησί, «περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε». Νε-
 10 κρὰ γὰρ ἢ σὰρξ, ὡσπερ εἴρηται, διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως γινομένη
 τοῦ Πνεύματος, ἀνενοχλήτους ἡμᾶς τοῦ λοιποῦ ἐάσει καὶ ἀνεμ-
 ποδίστως βιώσετε, ἐπειδὴ «νόμος τῷ δικαίῳ οὐ κεῖται», κατὰ
 τὸν θεῖον ἀπόστολον, ὡς ὑπὲρ νόμον δηλονότι πολιτευομένῳ.
 «Ὅπου» γάρ, φησί, «Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία», ἐλευθε-
 15 ρία ἐκ τῆς τοῦ νόμου πάντως δουλείας. Ὁ γὰρ νόμος ὁδηγὸς καὶ
 παιδαγωγὸς καὶ χειραγωγὸς καὶ διδάσκαλος δικαιοσύνης ἐστὶν
 ἐν τῷ λέγειν· Ἐπιθήσεις τὸ καὶ τὸ καὶ αὐθις, Ἐπιθήσεις τὸ οὐ ποιή-
 σεις, ἢ δὲ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πῶς; «Καὶ ποιή-
 σεις πάντα καὶ εἴπης κατὰ τὴν δοθεῖσάν σοι χάριν καὶ λαλοῦσαν
 20 ἐν σοὶ» καθὰ γέγραπται· «καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ», οὐ
 διὰ γραμμάτων καὶ χαραγμάτων τὸ καλὸν ἐκμανθάνοντες, ἀλλ'
 ἐν ἀγίῳ Πνεύματι τοῦτο ἐκδιδασκόμενοι, οὐδὲ ἐν λόγῳ μόνῳ,
 ἀλλ' ἐν φωτὶ λόγου καὶ ἐν λόγῳ φωτὸς μυστικῶς τὰ θεῖα μυού-
 μενοι. «Τῆνικαῦτα γὰρ καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς πλησίον», φησί, «δι-
 25 δάσκαλοι ἔσεσθε, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φῶς τοῦ κόσμου καὶ ἄλας τῆ
 γῆς».

14. Γαλ. 5,16. 15. Α' Τιμ. 1,9. 16. Β' Κορ. 3,17.

17. Βλ. Ρωμ. 7,25. Γαλ. 3,23. 4,3. 18. Γαλ. 3,24.

19. Ἰω. 1,17. 20. Βλ. Ρωμ. 12,6. Α' Κορ. 3,10.

ὁμολογουμένως τὸν ἑαυτὸ της, ὅπως ἀκριβῶς βλέπουν τὸν ἑαυτὸ τους ἐκεῖνοι ποὺ σηκώθηκαν ἀπὸ τὸν ὕπνο, καὶ ἀναγνωρίζει τὸν Θεὸ ποὺ τὴν ἀνέστησε, τὸν ὁποῖο, ἀφοῦ τὸν κατανόησει καὶ τὸν εὐχαριστήσῃ, προσκυνᾷ καὶ δοξολογεῖ τὴν ἄπειρη ἀγαθότητά του. Ἐνῶ τὸ σῶμα δὲν ἔχει καμμιὰ ἔμπνευση ἢ κίνηση ἢ ἐνθύμηση πρὸς τὶς δικές του ἐπιθυμίες, ἀλλὰ μὲ ὅλα αὐτὰ γίνεται ὁλόκληρο νεκρὸ καὶ χωρὶς πνοῆς.

- 4 Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος πολλές φορές λησμονεῖ ἀμέσως τὰ κατὰ φύση, ἐπειδὴ πάντοτε ἡ ψυχὴ ἐντρυφᾷ νοερῶς μέσα στὰ ὑπερφυσικά. Καὶ πολὺ σωστά· διότι, λέγει «περπατᾶτε ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Πνεύματος καὶ δὲν θὰ διαπράξετε σαρκικὴ ἐπιθυμία»¹⁴. Πράγματι, ὅταν, ὅπως λέχθηκε, νεκρωθεῖ ἡ σάρκα μὲ τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Πνεύματος, θὰ σὰς ἀφήσῃ στὸ ἐξῆς ἀνενόχλητους καὶ θὰ ζήσετε χωρὶς ἐμπόδια, ἐπειδὴ, σύμφωνα μὲ τὸν θεῖο ἀπόστολο, «ὁ νόμος δὲν προορίζεται γιὰ τὸν δίκαιο»¹⁵, καθόσον ζεῖ πάνω ἀπὸ τὸν νόμο. Διότι λέγει, «ὅπου ὑπάρχει Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ὑπάρχει ἐλευθερία»¹⁶, ἐλευθερία ὅπωςδήποτε ἀπὸ τὴ δουλεία τοῦ νόμου¹⁷. Διότι ὁ νόμος εἶναι ὁδηγὸς καὶ παιδαγωγὸς¹⁸ καὶ χειραγωγὸς καὶ διδάσκαλος δικαιοσύνης, λέγοντας, 'Θὰ κάνεις αὐτὸ κι αὐτό', κι ἀμέσως, 'Αὐτὸ καὶ αὐτὸ δὲν θὰ τὸ κάνεις', ἢ χάρη ὅμως καὶ ἡ ἀλήθεια¹⁹ δὲν ἐνεργεῖ ἔτσι, ἀλλὰ πῶς; «Καὶ θὰ κάνεις τὰ πάντα καὶ θὰ μιλήσεις σύμφωνα μὲ τὴ χάρη ποὺ σοῦ δόθηκε»²⁰ καὶ ὁμιλεῖ μέσα σου»²¹, ὅπως ἔχει γραφεῖ, «θὰ γίνουν ὅλοι διδακτοὶ τοῦ Θεοῦ»²², μαθαίνοντας τὸ καλὸ ὄχι μὲ γράμματα καὶ χαράγματα²³, ἀλλὰ διδασκόμενοι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, μυστικῶς τὰ θεῖα ὄχι μόνο μὲ λόγῳ, ἀλλὰ μὲ τὸ φῶς τοῦ λόγου καὶ μὲ τὸ λόγο τοῦ φωτός. Διότι λέγει, «θὰ γίνετε ἀμέσως διδάσκαλοι γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ τοὺς πλησίον», καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ «φῶς τοῦ κόσμου» καὶ «ἅλας τῆς γῆς»²⁴.

21. Βλ. Ματθ. 10,20. Μάρκ. 13,11. 22. Ἰω. 6,45.

23. Βλ. Β' Κορ. 3,3· 6. 24. Ματθ. 5,14· 13.

5 Οἱ οὖν πρὸ τῆς χάριτος ὡς ὑπὸ νόμον ὄντες, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ σκιὰν ὑπῆρχον καθήμενοι· οἱ δὲ μετὰ τὴν χάριν καὶ ἡμέραν γενόμενοι, τῆς σκιᾶς, ἤτοι τῆς δουλείας, τοῦ νόμου ἠλευθερώθησαν, ὑπεράνω δηλονότι γεγονότες αὐτοῦ, ὡς διὰ κλίμακός τινος, 5 τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, εἰς ὕψος ἀρθέντες καὶ τῷ νομοθέτῃ συμβιοτεύοντες, νομοθέται καὶ αὐτοὶ μᾶλλον ὄντες ἢ νόμου φύλακες.

6 Ἐὰρ γέ ἐστιν ὃς ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἵνα δυνηθῇ τῶν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος λεγομένων ἐνωτισθῆναι τὴν δύναμιν; Ἐὰρ καὶ νῦν 10 ἐστιν ὁ νοῦν κεκτημένος Χριστοῦ, ἵνα νοήσῃ καλῶς καὶ θεοπρεπῶς τὰ ὑπὸ τούτου γραφόμενα; Ἐὰρ καὶ νῦν εὐρεθήσεται τις ἔχων λαλοῦντα ἐν αὐτῷ τὸν Χριστόν, ἵνα καλῶς ἰσχύσῃ διερμηνεῦσαι τὰ ἐγκεκρυμμένα τοῖς λόγοις μυστήρια; «Σοφίαν γὰρ λαλοῦμεν», φησὶν, «οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου τὴν καταργουμένην, ἀλλὰ 15 σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην» μὲν τοῖς πολλοῖς, ἡμῖν δὲ καὶ λίαν ἀποκαλυπτομένην καὶ γινωσκομένην, τοῖς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ στοιχειουμένοις καὶ δεῖ βλέπουσι πρὸς αὐτόν. Οὐ γὰρ ὃ οὐκ οἶδαμεν λαλοῦμεν, ἀλλ' ὃ οἶδαμεν μαρτυροῦμεν, ὅτι τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ ἤδη φαίνει καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐντὸς 20 καὶ ἐκτὸς, ἐντὸς μὲν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐκτὸς δὲ ἐν τῷ νοῖ περιλάμπον ἡμᾶς ἀνεσπέρως, ἀτρέπτως, ἀναλλοιώτως, ἀσχηματίστως, λαλοῦν, ἐνεργοῦν, ζῶν καὶ ζωοποιοῦν καὶ φῶς τοὺς λαμπομένους ἀπεργαζόμενον. Ἡμεῖς μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ Θεὸς φῶς ἐστι, καὶ οἱ αὐτὸν καταξιωθέντες ἰδεῖν πάντες ὡς φῶς ἐθεάσαντο, καὶ οἱ λαβόντες αὐτὸν ὡς φῶς αὐτὸν ἔλαβον, ὅτι προπο-

25. Γαλ. 3,23. 26. Βλ. Λουκᾶ 1,79. Ἐβρ. 10,1.

27. Βλ. Ρωμ. 7,2. 28. Γαλ. 3,23. 4,3. 5,1. 29. Ματθ. 11,15. 13,9 ἔ.

30. Βλ. Ἀποκ. 2,7.11 ἔ. 31. Βλ. Α' Κορ. 2,16.

32. Βλ. Β' Κορ. 13,3. 33. Α' Κορ. 2,6-7

5 Ἐκεῖνοι λοιπὸν ποὺ ἔζησαν πρὶν ἀπὸ τῆ χάρις, ἐπειδὴ βρίσκονταν κάτω ἀπὸ τὴν ἰσχὺ τοῦ νόμου²⁵ ζοῦσαν καὶ κάτω ἀπὸ τὴ σκιά τοῦ νόμου²⁶, ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ ζοῦν μετὰ τὴν ἔλευση τῆς χάριτος καὶ τὴν ἡμέρα, ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὴ σκιά, δηλαδὴ ἀπὸ τὴ δουλεία τοῦ νόμου²⁷, ἀνέβηκαν ἐπάνω ἀπὸ αὐτὸν, σὰν μὲ κάποια κλίμακα, καὶ ἀφοῦ ὑψώθηκαν καὶ ἔζησαν μαζὶ μὲ τὸν νομοθέτη, ἔγιναν αὐτοὶ μᾶλλον νομοθέτες τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, παρὰ νομοφύλακες.

6 Ἄραγε ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ ἔχει αὐτιά καὶ ν' ἀκούει²⁸, γιὰ νὰ μπορέσει ν' ἀντιληφθεῖ τὴ δύναμη τῶν λεγομένων ἀπὸ τὸ Πνεῦμα²⁹; Ἄραγε ὑπάρχει καὶ τώρα ἐκεῖνος ποὺ ἔχει νοῦν Χριστοῦ³⁰, γιὰ νὰ κατανοήσῃ καλῶς καὶ θεοπρεπῶς τὰ γραφόμενα ἀπὸ αὐτὸ; Ἄραγε θὰ βρεθεῖ καὶ τώρα κανεὶς ποὺ νὰ ἔχει μέσα του νὰ ὁμιλεῖ τὸν Χριστό³¹, γιὰ νὰ μπορέσει καλῶς νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ κρυμμένα στοὺς λόγους μυστήρια; Διότι, λέγει, «σοφία κηρύττομε, ὄχι τὴν καταργημένη αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα, ἀλλὰ τὴ σοφία ποὺ βρίσκεται κρυμμένη μέσα στὸ μυστήριον»³² βέβαια γιὰ τοὺς πολλούς, γιὰ μᾶς ὅμως πολὺ ἀποκαλυμμένη καὶ γνωστὴ, γιὰ μᾶς ποὺ βαδίζομε μὲ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχομε στραμμένο τὸ βλέμμα πάντοτε πρὸς αὐτὸν. Διότι δὲν κηρύττομε αὐτὸ ποὺ δὲν γνωρίζομε, ἀλλὰ δίνομε μαρτυρία γι' αὐτὸ ποὺ γνωρίζομε³³, ὅτι δηλαδὴ τὸ φῶς φωτίζει ἤδη μέσα στὸ σκοτάδι³⁴ καὶ κατὰ τὴ νύχτα καὶ κατὰ τὴν ἡμέρα καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς· ἐντὸς φωτίζει μέσα στὶς καρδιές μας³⁵, ἐνῶ ἐκτὸς μᾶς περιλάμπει μέσα στὸ νοῦ κατὰ τρόπο ἀνέσπερο, ἄτρεπτο, ἀναλλοίωτο, ἀσχημάτιστο, λαλώντας, ἐνεργώντας, ζώντας, ζωοποιώντας, καὶ κατεργαζόμενο φῶς τοὺς λαμπομένους. Ἐμεῖς μαρτυροῦμε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι φῶς³⁶, καὶ ὅσοι ἀξιώθηκαν νὰ τὸν δοῦν τὸν εἶδαν ὅλοι ὡς φῶς, καὶ ὅσοι τὸν ἔλαβαν τὸν ἔλαβαν ὡς φῶς· διότι προπορεύεται

33. Βλ. Ἰω. 3,11. 34. Βλ. Ἰω. 1,5. Α' Ἰω. 2,8.

35. Βλ. Β' Πέτρ. 1,19. 36. Α' Ἰω. 1,5.

ρεύεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸ φῶς τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ δίχα φωτὸς ἄμῆχανόν ἐστι φανῆναι αὐτόν, καὶ οἱ μὴ ἰδόντες τὸ φῶς αὐτοῦ οὐδὲ ἐκεῖνον εἶδον, ὅτι ἐκεῖνος τὸ φῶς ἐστι, καὶ οἱ μὴ λαβόντες τὸ φῶς οὐπω τὴν χάριν ἔλαβον· οἱ γὰρ τὴν χάριν λαβόντες
5 φῶς Θεοῦ καὶ Θεὸν ἔλαβον, καθὼς εἶπε τὸ φῶς, ὁ Χριστός· «ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω».

7 Οἱ δὲ μήπω τοῦτο παθόντες ἢ ἀξιοθέντες, πάντες οἱ τοιοῦτοι ὑπὸ τὸν πρὸ τῆς χάριτος νόμον εἰσὶ, δοῦλοι καὶ μαθηταὶ δούλων καὶ ἀκροαταὶ νόμου καὶ τέκνα παιδίσκης καὶ υἱοὶ σκότους τυγχά-
10 νουσι, κἄν βασιλεῖς κἄν πατριάρχαι, κἄν ἀρχιερεῖς κἄν ἱερεῖς, κἄν ἄρχοντες κἄν ἀρχόμενοι, κἄν λαϊκοὶ κἄν μονάζοντες, κἄν ἀσκηταὶ κἄν ἡγούμενοι, κἄν πτωχοὶ κἄν πλούσιοι, κἄν ἀσθενεῖς κἄν ὑγιεῖς τῷ σώματι πέλωσι. Πάντες γὰρ οἱ ἐν σκότει καθήμε-
15 νοια θύρα ἐστὶν ἐξάγουσα ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ εἰσάγουσα εἰς τὸ φῶς. Ὁ οὖν πρὸς τὸ φῶς μὴ εἰσελθὼν οὐ διῆλθε τὴν θύραν τῆς μετανοίας καλῶς· εἰ γὰρ διῆλθεν, ἐγένετο ἂν ἐν φωτί. Ὁ δὲ μὴ μετανοῶν ἀμαρτάνει, διότι οὐ μετανοεῖ· «τῷ γὰρ εἰδότε καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι», φησὶν, «ἀμαρτία αὐτῷ ἐστίν». Ὁ δὲ
20 ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἀμαρτίας καὶ μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. Νῦν μὲν γὰρ ἐκουσίως καὶ αὐτοπροαιρέτως διὰ μετανοίας εἰσερχόμενοι πρὸς τὸ φῶς, ἐλεγχόμεθα μὲν καὶ κρινόμεθα, ἀλλὰ μυστικῶς τοῦτο καὶ ἀποκεκρυμμένως ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ ταμείῳ τῶν
25 ψυχῶν ἡμῶν πρὸς καθαρισμόν μὲν καὶ ἄφεσιν τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν, ἐλέει καὶ φιλανθρωπία Θεοῦ, ὑφιστάμεθα, μόνου δηλαδὴ Θεοῦ (καὶ ἡμῶν) τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπισταμένου καὶ βλέποντος· τότε δέ, ἡγουν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου, πρὸς τοὺς μὴ θέ-

37. Βλ. Ψαλμ. 96,3. Ἦσ. 58,8. Βαρ. 5,9. 38. Β' Κορ. 6,16.

39. Βλ. Γαλ. 4,5· 21. 40. Βλ. Γαλ. 4,7.

41. Ρωμ. 2,13. 42. Γαλ. 4,31.

43. Βλ. Ἐφ. 5,8 Α' Θεσ. 5,4 ἐ. 44. Λουκᾶ 1,79.

μπροστά του τὸ φῶς τῆς δόξας του³⁷ καὶ δίχως φῶς εἶναι ἀδύνατο νὰ φανερωθεῖ αὐτός, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἶδαν τὸ φῶς του οὔτε ἐκεῖνον εἶδαν, διότι ἐκεῖνος εἶναι τὸ φῶς, καὶ ὅσοι δὲν ἔλαβαν τὸ φῶς οὔτε τὴ χάρη ἔλαβαν· διότι αὐτοὶ ποὺ ἔλαβαν τὴ χάρη, ἔλαβαν τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Θεό, καθὼς εἶπε τὸ φῶς, ὁ Χριστός· «θὰ κατοικήσω μέσα τους καὶ θὰ περπατήσω ἀνάμεσά τους»³⁸.

7 Ὅσοι ὁμως δὲν τὸ ἔπαθαν ἀκόμη αὐτὸ ἢ δὲν τὸ ἀξιώθηκαν, ὅλοι αὐτοὶ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸν πρὸ τῆς χάριτος νόμο³⁹, καὶ εἶναι δοῦλοι⁴⁰ καὶ μαθητὲς δούλων, ἀκροατὲς νόμου⁴¹ καὶ τέκνα παιδίσκης⁴² καὶ υἱοὶ σκότους⁴³, κι ἂν ἀκόμη εἶναι βασιλεῖς ἢ πατριάρχες, ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς, ἀσκητὲς ἢ ἡγούμενοι, φτωχοὶ ἢ πλούσιοι, ἀσθενεῖς ἢ ὑγιεῖς στὸ σῶμα. Διότι, ὅλοι ὅσοι παραμένουν στὸ σκότος⁴⁴, εἶναι υἱοὶ σκότους καὶ δὲν θέλουν νὰ μετανοήσουν. Διότι ἡ μετάνοια εἶναι ἡ θύρα ποὺ ἐξάγει ἀπὸ τὸ σκότος καὶ εἰσάγει στὸ φῶς. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ δὲν εἰσῆλθε στὸ φῶς⁴⁵, δὲν πέρασε καλῶς τὴ θύρα τῆς μετάνοιας· διότι, ἐὰν τὴν περνοῦσε, θὰ εἰσῆρχετο μέσα στὸ φῶς. Ὁ ἀμετανόητος λοιπὸν ἀμαρτάνει, ἐπειδὴ δὲν μετανοεῖ· διότι, λέγει, «ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει ὅτι πρέπει νὰ κάνει τὸ καλὸ καὶ δὲν τὸ κάνει, ἀμαρτάνει»⁴⁶ καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀμαρτάνει εἶναι δοῦλος τῆς ἀμαρτίας⁴⁷, μισεῖ τὸ φῶς καὶ δὲν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, γιὰ νὰ μὴ φανερωθοῦν τὰ ἔργα του⁴⁸. Τώρα ὁμως εἰσερχόμενοι μὲ τὴ θέλησή μας καὶ τὴν προαίρεσή μας πρὸς τὸ φῶς διὰ τῆς μετάνοιας, ἐλεγχόμαστε βέβαια καὶ κρινόμαστε⁴⁹, ἀλλὰ «αὐτὸ γίνεται κατὰ τρόπο μυστικὸ καὶ κρυφὸ στὸν ἐνδότερο χῶρο⁵⁰ τῶν ψυχῶν μας πρὸς καθαρισμὸ καὶ ἄφεση τῶν ἀμαρτημάτων μας, μὲ τὸ ἔλεος καὶ τὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, ὅπου βρισκόμαστε μόνο ἐμεῖς καὶ ὁ Θεὸς ποὺ γνωρίζει καὶ βλέπει τὰ δικά μας. Τότε ὁμως, δηλαδή κατὰ τὴν

45. Βλ. Ἰω. 3,20. 46. Ἰακ. 4,17.

47. Ἰω. 8,34. 3,20. 48. Ἰω. 3,20.

49. Βλ. Ἐφ. 5,13. Α' Κορ. 14,24. 50. Βλ. Ματθ. 6,6.

λοντας νῦν ἐλθεῖν πρὸς τὸ φῶς, ἀλλὰ μισοῦντας αὐτό, τὸ ἄρτι κρυπτόμενον φῶς ἀποκαλυφθήσεται καὶ τὰ κρυπτὰ τούτων πάντα φανερὰ γενήσονται. Καὶ οἱοί ἐσμεν ἕκαστος ἡμῶν νυνὶ τῶν ἀνθρώπων, ἑαυτοὺς περικρύπτοντες καὶ διὰ μετανοίας φανερω-
5 σαι τὰ ἑαυτῶν μὴ βουλόμενοι, τότε ὑπὸ τοῦ φωτὸς δῆλοι καὶ φανεροὶ Θεῷ καὶ τοῖς πᾶσι γενώμεθά τε καὶ γενησόμεθα.

8 Καὶ θεά μοι ἐνταῦθα τῆς αἰσχύνης τὸ μέγεθος. Ὡσπερ γὰρ ἐν οἰκίᾳ ἔνδον τὰς θύρας ἐχούση συγκεκλεισμένης, ἐὰν ἐξ ἡμῶν τις ὑπάρχων καὶ ὡς παρά τινος τῶν ἐξωθεν μὴ καθορώμενος, ἀφει-
10 δῶς ἀμαρτάνει, μοιχείας δῆθεν ποιῶν καὶ παιδοφθορίας ἢ ἕτερά τινα μυσαρὰ ἐργαζόμενος, εἶτα φανερωθεὶς αἴφνης τὸ πονηρὸν ἐργαζόμενος, μεγάλην τὴν αἰσχύνην ὑφίσταται· ἢ καὶ πάλιν ἄλλως, ἐὰν κατὰ τοῦ βασιλέως τις μελετᾷ καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ ἐγγράφως ἐκτίθησιν ἢ ἐὰν λέγη τι καὶ βουλευῆται τῶν μὴ δεόντων
15 ἀπλῶς, ἔνδον, ὡς εἴρηται, κεκρυμμένος οἰκίας, εἶτα τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς συγκλήτου ἀπάσης καὶ τῆς συνήθους ἄλλης δορυφορίας ἐπιστάντος καὶ τὴν οἰκίαν περικυκλώσαντος, αἴφνης τοῦ οἰκήματος ἀρθέντος ὄλου, αὐτὸς φανερωθῆ καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ βουλεύματα, μεγάλην τὴν τιμωρίαν καὶ τὴν καταδίκην καθυπο-
20 μένει, οὕτω καὶ τότε τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς πάντας τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ γενήσεται· καὶ νῦν μὲν ὡς ἡμέρα φωτισθῆσεται, οἰκία δὲ πᾶσα καὶ σπήλαιον καὶ οὐρανὸς αὐτὸς καὶ γῆ ἀρθήσονται, καὶ πάντες οἱ μὴ τὸν Χριστὸν ἐνδεδυμένοι, ἤγουν οἱ μὴ λαβόντες τὸ φῶς, ὡς προείπομεν, καὶ ἐν αὐτῷ προόντες καὶ φῶς ὄντες, γυ-
25 μνοὶ φανήσονται καὶ πολλῆς τῆς αἰσχύνης πάντοθεν πληρωθήσονται. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ πᾶσα πράξις ἐκάστου, καλὴ τε καὶ κακῆ, καὶ πᾶς λόγος καὶ πᾶσα ἔννοια καὶ ἐνθύμησις, ἢ ἀπ' αὐτῆς δηλαδὴ τῆς γεννήσεως ἐκάστου ἡμῶν καὶ μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἐν ἡμῖν γεννηθεῖσα, ἐκεῖ συνηγμένως τότε ἐν ἐκάστῳ τῶν

51. Βλ. Ἰω. 3,20.

52. Βλ. Α' Κορ. 14,25.

53. Ψαλμ. 138,12.

54. Βλ. Γαλ. 3,27.

παρουσία τοῦ Κυρίου, θ' ἀποκαλυφθεῖ τὸ φῶς πού τώρα εἶναι κρυμμένο σ' αὐτούς πού δὲν θέλουν τώρα νὰ ἔλθουν πρὸς αὐτό, ἀλλὰ τὸ μισοῦν⁵¹, καὶ ὅλα τὰ κρυφὰ τους θὰ γίνουν φανερά⁵². Καὶ ὅποιοι εἴμαστε τώρα ὁ καθένας μας, πού κρυβόμαστε καὶ δὲν θέλομε ν' ἀποκαλύψομε διὰ τῆς μετανοίας τὰ δικά μας, τότε ἀπὸ τὸ φῶς θὰ γίνομε καὶ θὰ καταστοῦμε ἐμφανεῖς καὶ φανεροὶ μπροστὰ στὸν Θεὸ καὶ σ' ὅλους.

- 8 Καὶ πρόσεχε, σὲ παρακαλῶ, ἐδώ τὸ μέγεθος τῆς ντροπῆς. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ἂν κάποιος ἀπὸ ἐμᾶς βρίσκεται μέσα σὲ οἰκία πού ἔχει κλεισμένες τὶς θύρες καὶ δὲν φαίνεται ἀπὸ τοὺς ἔξω, ἀμαρτάνει ἀφειδῶς, διαπράττοντας ἴσως μοιχεία καὶ παιδοφθορία ἢ κάποια ἄλλα μυσará, ἔπειτα ὁμως, ἀφοῦ διαπράξει τὸ πονηρὸ καὶ φανερωθεῖ ξαφνικά, νοιώθει μεγάλη ντροπή. Ἡ καὶ διαφορετικὰ πάλι, ἂν κάποιος μελετᾷ κακὰ ἐναντίον τοῦ βασιλιᾶ καὶ ἐκθέτει ἐγγράφως τὰ ἐναντίον του ἢ λέγει καὶ σκέπτεται ἀπλῶς κάτι ἀπὸ τὰ ἄπρεπα, κρυμμένος, ὅπως ἀναφέρθηκε, μέσα στὴν οἰκία, καὶ στὴ συνέχεια ἂν ὁ βασιλιάς μαζί μὲ ὅλη τὴ σύγκλητο καὶ τὴν ἄλλη συνηθισμένη συνοδεία του ἔλθει καὶ περικυκλώσει τὴν οἰκία καὶ ἀφοῦ ἀφαιρεθεῖ ξαφνικά ὅλο τὸ οἶκημα καὶ φανερωθεῖ αὐτὸς καὶ ὅλες του οἱ σκέψεις, ὑπομένει αὐτὸς μεγάλη τιμωρία καὶ καταδίκη, ἔτσι θὰ συμβεῖ καὶ τότε σ' ὅλους πού θὰ βρίσκονται στὸν κόσμο. Ἡ νύχτα θὰ φωτισθεῖ ὡς ἡμέρα⁵³, ὁλόκληρη ἡ οἰκία καὶ τὸ σπήλαιο καὶ ὁ ἴδιος ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ ἀφαιρεθοῦν, καὶ ὅλοι ὅσοι δὲν ντύθηκαν τὸν Χριστό⁵⁴, ὅσοι δηλαδὴ δὲν ἔλαβαν, ὅπως προαναφέραμε, τὸ φῶς, καὶ δὲν βρίσκονται μέσα σ' αὐτὸ οὔτε ἔγιναν φῶς⁵⁵, θὰ φανερωθοῦν γυμνοὶ καὶ θὰ πληρωθοῦν ἀπὸ παντοῦ ἀπὸ πολλῆ ντροπῆ⁵⁶. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ κάθε πράξη τοῦ καθενός, καλὴ καὶ κακὴ, καὶ κάθε λόγος καὶ κάθε σκέψη καὶ ἐνθύμηση, πού γεννήθηκε δηλαδὴ ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ καθενός μας καὶ μέχρι τὴν τελευταία ἀναπνοή μας, θὰ φανερωθοῦν τότε ἐκεῖ συγκε-

55. Βλ. Ἐφ. 5,8.

56. Βλ. Ἀποκ. 3,18.

ἀνθρώπων φανήσονται. Καὶ τίς ἄρα ἔσται ἡ σύγκρισις, ἀδελφοί, ταύτης καὶ μόνης τῆς αἰσχύνης τότε; Ἡ ποία τιμωρία μείζων τοῦ φόβου ἐκείνου καὶ τῆς ἐντροπῆς τοῖς τηνικαῦτα οὕτως εὕρισκο-
 μένοις, ὡς εἴρηται, σκοτεινοῖς καὶ δίχα τοῦ φωτίζοντος Πνεύμα-
 5 τος; Ὅποῖον δὲ τὸν βίον ὁποῖαν, τὴν διαγωγὴν ἔξει ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐν τῷ σκότει καθήμενος, ἵνα μὴ τῇ αἰφνιδίῳ τοῦ φωτὸς ἐπιλάμ-
 ψει ρύπος που διαλογισμοῦ ἢ πράξεώς τινος εὕρεθῇ ἐν αὐτῷ; Διὸ
 σπουδάσωμεν, ἀδελφοί μου, ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη διὰ μετανοίας τὴν
 στενὴν πύλην εἰσελθεῖν καὶ τὸ ἔνδον ταύτης θεάσασθαι φῶς.
 10 *Ναί, παρακαλῶ, μὴ ἐκκακήσωμεν τοῦ κρούειν καὶ τοῦ ζητεῖν καὶ*
τοῦ αἰτεῖσθαι πρὸ τοῦ ἀνοιγῆναι ἡμῖν καὶ δοθῆναι καὶ εἰσακου-
σθῆναι, ἔτι δὲ καὶ μέχρις ἂν εἰσέλθωμεν καὶ λάβωμεν φῶς καὶ
ἄσβεστον αὐτὸ σχῶμεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

9 Ἄλλὰ μὴδὲ ἐξαπατῶμεν ἑαυτοὺς ἡμᾶς καί, ὀπίσω τῶν τῆς
 15 *σαρκὸς ἡμῶν θελημάτων ἀκολουθοῦντες, ἐκπορνεύσωμεν ἐν*
τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἡμῶν, διδασκάλους ἡμᾶς ἑαυτοὺς καθιστῶν-
τες, ἡγούμενοί τε καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς ἐν καταφρονήσει Θεοῦ
καὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας δηλονότι γενόμενοι. Εἰ γὰρ εἰπόντος
Ἰησοῦ τῷ Νικοδήμῳ, «ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται
 20 *τὴν βασιλείαν ἰδεῖν τοῦ Θεοῦ», καὶ τοῦ Νικοδήμου ἀνταποκρι-*
θέντος αὐτῷ, «πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν; μὴ
δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ
γεννηθῆναι;», ἐμέμψατο αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε, «σὺ εἶ ὁ διδά-
σκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;», καί τοι μήπω
 25 *μηδαμῶς πιστεύσαντος μὴδὲ τὰ τῆς χάριτος ἐπισταμένου, πόσης*
ἄρα κατακρίσεώς ἐσμεν ἡμεῖς ἄξιοι, οἱ μετὰ τὴν χάριν ὄντες δι-
δάσκαλοι καὶ μὴ τὰ μυστήρια τῆς χάριτος ἐπιστάμενοι, οἱ τοσαύ-
της ἀπολαύσαντες διδασκαλίας καὶ καθ' ἐκάστην δι' ἀποστόλων

57. Βλ. Λουκᾶ 1,79. 58. Βλ. Ματθ. 7,13.

59. Βλ. Ματθ. 7,7 ἐ. Λουκᾶ 11,9ἐ. 60. Βλ. Α' Κορ. 3,18.

ντρωμένα στὸν καθένα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ποιά ἄραγε θὰ εἶναι τότε, ἀδελφοί, ἡ σύγκριση αὐτῆς καὶ μόνης τῆς ντροπῆς; Ἡ ποιά τιμωρία θὰ εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν φόβο καὶ τὴ ντροπὴ γι' αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται, ὅπως εἰπώθηκε, σὲ τέτοια σκοτεινὴ κατάσταση καὶ δίχως τὸ Πνεῦμα ποὺ φωτίζει; Ποιὸν βίον καὶ ποιά διαγωγή θὰ ἐπιδείξει ὁ ἄνθρωπος ποὺ παραμένει στὸ σκότος⁵⁷, γιὰ νὰ μὴ βρεθεῖ κάπου μέσα του μὲ τὴν αἰφνίδια λάμψη τοῦ φωτὸς ρυπαρὸς λογισμὸς ἢ κάποιον μιὰρὴ πράξη; Γι' αὐτὸ ἄς φροντίσομε, ἀδελφοί μου, ἤδη ἀπὸ ἐδῶ νὰ διέλθομε⁵⁸ διὰ τῆς μετανοίας τὴ στενὴ πύλη καὶ νὰ δοῦμε τὸ φῶς ποὺ βρίσκεται μέσα της. Ναί, παρακαλῶ, ἄς μὴ ἀποκάμομε νὰ κρούομε καὶ νὰ ζητοῦμε καὶ νὰ παρακαλοῦμε προτοῦ μᾶς ἀνοιχθεῖ καὶ μᾶς δοθεῖ⁵⁹ καὶ προτοῦ εἰσακουσθοῦμε, ἀκόμη καὶ μέχρι ποὺ νὰ εἰσέλθομε καὶ νὰ λάβομε τὸ φῶς καὶ νὰ τὸ κρατήσομε ἄσβεστο μέσα στὶς καρδιές μας.

- 9 Ἄλλ' οὔτε νὰ ἐξαπατοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας⁶⁰ καί, ἀκολουθώντας τὰ σαρκικά μας θελήματα⁶¹, νὰ ἐκπορνεύσομε στὰ ἐπιτηδεύματά μας⁶², κάνοντας τοὺς ἑαυτοὺς μας διδασκάλους, γενόμενοι δηλαδὴ ἡγούμενοι καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς πρὸς καταφρόνηση τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας μας. Διότι ἐὰν λέγοντας ὁ Ἰησοῦς στὸν Νικόδημο, «ἐὰν δὲν γεννηθεῖ κάποιος ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ», καὶ ἀποκρινόμενος ὁ Νικόδημος «πῶς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γεννηθεῖ ὄντας γέρων; μήπως μπορεῖ νὰ εἰσέλθει στὴν κοιλία τῆς μητέρας του καὶ νὰ γεννηθεῖ γιὰ δεύτερη φορά;»⁶³, τὸν ἐπέπληξε ὁ Ἰησοῦς καὶ τοῦ εἶπε, «ἐσὺ εἶσαι ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ δὲν τὰ γνωρίζεις αὐτά;»⁶⁴, ἂν καὶ βέβαια δὲν εἶχε πιστέψει ἀκόμη οὔτε γνώριζε τὰ τῆς χάριτος, πόσης ἄραγε κατακρίσεως εἴμαστε ἄξιοι ἐμεῖς, ποὺ γίναμε μετὰ τὴ χάρη διδασκαλοὶ καὶ δὲν γνωρίζομε τὰ μυστήρια τῆς χάριτος, ποὺ τόση διδασκαλία ἀπολαύσαμε καὶ καθημερινὰ διδασκόμαστε

61. Βλ. Β' Πέτρ. 2,10. Ἐφ. 2,3.

62. Ψαλμ. 105,39.

63. Ἰω. 3,3 ἐ. 64. Ἰω. 3,10.

καὶ προφητῶν καὶ διδασκάλων καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου διδασκόμενοί τε καὶ προμαρτυρούμενοι;

10 Εἰ γὰρ οὐκ οἶδαμεν πῶς δεῖ ἡμᾶς ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀναστρέφεται, οὐδὲ ὅπως ἐν ἔργοις πρότερον ἀγαθοῖς ἐντρέφεται δεῖ
5 καὶ παριστάνειν ἑαυτοὺς ἡμᾶς δούλους τῇ δικαιοσύνῃ, ὡς ἐνώπιον Κυρίου καὶ οὐκ ἀνθρώπων ἰσταμένους καὶ ἀμέμπτως Θεῷ δουλεύειν ζῶντι συνταξαμένους, οὐδὲ ὁποῖοί τε καὶ ποταποὶ ὀφείλομεν πρῶτον γίνεσθαι καὶ οὕτω τῶν ἄλλων προῖστασθαι, πῶς, εἶπέ μοι, τοῦ δεσποτικοῦ ποιμνίου τὴν φυλακὴν ἐγχειρι-
10 σθῶμεν καὶ ἐπιμέλειαν; Πῶς ποιμάνομεν αὐτὸ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ ἀρχιποιμένου Χριστοῦ καὶ ἐπὶ νομᾶς ἐξαγάγομεν αὐτὸ ἀειζῶους; Ἄλλ', ὦ τῆς πωρώσεως ἡμῶν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων καταφρονήσεως! ὡσπερ γὰρ ἄσπις τὰ ὄτα βύσαντες ὡσεὶ κωφοὶ τε καὶ ἄλαλοι γεγονότες δίκην νεκρῶν καὶ πεπηρωμένοι
15 ὄντες τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, οὐδὲ τῶν λαλουμένων λαμβάνομεν αἴσθησιν, οὐδ' ὅτι ποτέ ἐστι Χριστιανισμὸς ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον ἀγνοοῦντες καὶ ἀκριβῶς τὰ τῶν Χριστιανῶν μυστήρια μὴ εἰδότες, ἀλλ' ὡς περὶ τοῦ φωτὸς τῆς γνώσεως, μᾶλλον δὲ αὐτὸ τὸ τῆς γνώσεως φῶς δει-
20 κνύειν τοῖς πολλοῖς ἀναισχύντως ἐπιχειροῦμεν. Ἡ γνώσις οὐκ ἐστὶ τὸ φῶς, ἀλλὰ τὸ φῶς ἢ γνώσις ὑπάρχει, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ τὰ πάντα· οὐ ἡμεῖς τὴν δρασὶν ἀπαρνούμενοι, δῆλους ἑαυτοὺς ποιοῦμεν μῆτε γεννηθέντας μῆτε εἰς φῶς τὸ ἄνωθεν προελθόντας, ἀλλ' ἔτι ἔμβρυα ὄντες ἢ ἐκτρώματα, εἶπειν
25 ἀληθέστερον, τοῖς ἱεροῖς τόποις ἐπιπηδῶμεν καὶ τῶν ἀποστολικῶν ἐπιβατεύομεν θρόνων καί, τὸ δὴ χαλεπώτερον, χρήμασιν οἱ πλείους τὴν ἱερωσύνην ἀφοβία Θεοῦ ἐξωνοῦμεθα καὶ τῆς βασιλικῆς ποιμνῆς ὡς ποιμένες, οἱ μὴδὲ ἄρνες ποτὲ γεγονότες, ζητοῦ-

65. Βλ. Α' Τιμ. 3,15.

66. Βλ. Ρωμ. 6,16 ἐ.

67. Βλ. Β' Κορ. 8,21. Ἐφ. 6,7. 68. Α' Θεσσ. 1,9.

69. Βλ. Α' Πέτρ. 5,4. 70. Βλ. Ἰω. 10,9· 3.

καὶ πληροφοροῦμαστε ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους, τοὺς προφήτες, τοὺς διδασκάλους καὶ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο;

- 10 Ἐὰν δηλαδῆ δὲν γνωρίζαμε πῶς πρέπει νὰ συναστρεφώμασθε σ' αὐτὴ τῆ ζωῆ⁶⁵, οὔτε πῶς πρέπει προηγουμένως νὰ τρεφώμασθε μὲ ἀγαθὰ ἔργα καὶ νὰ καθιστοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας δούλους τῆς δικαιοσύνης⁶⁶, σὰ νὰ στεκόμαστε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ ὄχι τῶν ἀνθρώπων⁶⁷ καὶ νὰ ἐργαζώμασθε μὲ τρόπο ἄμεμπτο δίπλα στὸν ζῶντα Θεό⁶⁸, οὔτε ποιοὶ καὶ πῶς ὀφείλομε πρῶτα νὰ γίνομε καὶ μετὰ νὰ γινόμαστε προϊστάμενοι τῶν ἄλλων, πῶς, πές μου, θὰ ἀναλάβομε τὴ διαφύλαξη καὶ ἐπιμέλεια τοῦ δεσποτικοῦ ποιμνίου; Πῶς θὰ τὸ ποιάνομε σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ ἀρχιποιμένα Χριστοῦ⁶⁹ καὶ θὰ τὸ ὀδηγήσομε σὲ βοσκὲς παντοτινῆς ζωῆς⁷⁰; Ἀλλά, τί πώρωση καὶ τί καταφρόνηση ἀπὸ μέρους μας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων! Διότι, σὰ νὰ κλείσαμε τὰ αὐτιά μὲ ἀσπίδα⁷¹ καὶ νὰ γίναμε κωφοὶ καὶ ἄλαλοι⁷² ὅπως οἱ νεκροὶ καὶ ἀναισθητοποιήσαμε τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς, δὲν αἰσθανόμαστε οὔτε αὐτὰ ποὺ λέγονται, οὔτε γνωρίζομε ὅτι ὑπάρχει ὁ Χριστιανισμός, ἀλλά, ἀγνοώντας καὶ τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας καὶ μὴ γνωρίζοντας ἀκριβῶς τὰ μυστήρια τῶν Χριστιανῶν, ἐπιχειροῦμε μὲ ἀδιαντροπιὰ νὰ δείξομε στοὺς πολλοὺς τὰ σχετικὰ μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσεως, ἢ καλύτερα τὸ ἴδιο τὸ φῶς τῆς γνώσεως. Ἡ γνώση δὲν εἶναι τὸ φῶς, ἀλλὰ τὸ φῶς εἶναι ἡ γνώση, διότι σ' αὐτὸ καὶ μέσω αὐτοῦ καὶ ἀπὸ αὐτὸ προέρχονται τὰ πάντα⁷³. Ἀρνούμενοι ἐμεῖς νὰ τὸ δοῦμε τὸ φῶς αὐτό, δίνομε διαβεβαίωση γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας ὅτι οὔτε γεννηθήκαμε οὔτε πλησιάσαμε στὸ οὐράνιο φῶς, ἀλλά, γιὰ νὰ μιλήσω ἀληθέστερα, ὄντας ἀκόμη ἔμβρυα ἢ ἐκτρώματα⁷⁴, ὀρμοῦμε στοὺς ἱεροὺς τόπους καὶ ἀνεβαίνομε στοὺς ἀποστολικοὺς θρόνους καί, τὸ φοβερώτερο βέβαια, οἱ περισσότεροι μὲ ἀφοβία Θεοῦ ἐξαγοράζομε τὴν ἱερωσύνη μὲ χρήματα καὶ ζητοῦμε νὰ προῖ-

71. Βλ. Ψαλμ 57,5.

72. Βλ. Μάρκ. 9,25.

73. Βλ. Ρωμ. 11,36.

74. Βλ. Α' Κορ. 15,8.

μεν προϊστασθαι· καὶ ταῦτα πρὸς τὸ μόνον ἐμπλήσαι δίκην θηρῶν τὰς ἑαυτῶν γαστέρας καὶ τᾶλλα πάντα τελέσαι ὡσαπερ ἡ ἔφεσις τοῦ χειρόνος ἀπαιτεῖ καὶ ἡ πρὸς τὰ κάτω ἐπιθυμία καὶ ὄρεξις.

11 Οὕτως ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς, ἀδελφοί, οἱ ἀπόστολοι; οὕτως οἱ τῶν ἀποστόλων διάδοχοι; οὕτως οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ διδάσκαλοι; Βαβαὶ τῆς τόλμης τῶν τοιούτων τῆς φοβεράς, ὅτι οὐ μόνον εἰς τὰ χρήματα προδότηι τὰ αἰσθητὰ καὶ ἱερόσυλοι γίνονται, οἱ πρὸς μόνον τὸ γλωσσόκομον ἀπονεύοντες, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ
10 θεοῦ πλούτου κατατολμῶσιν ἐφάψασθαι, ὅθεν οὐδὲ αἰσχύνονται λέγειν· Ἡμέτερόν ἐστι τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν, καὶ τοῦτο κατὰ τὴν παροῦσαν ἐλάβομεν ζωὴν ἡμεῖς ἄνωθεν'. Ὡς τῆς ἀναισχυντίας, ἵνα μὴ λέγω τῆς ἐσχάτης παραπληξίας! Ἀπὸ τίνος, ὦ οὗτος, εἶπέ μοι, καὶ διατί τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἄνωθεν ἔλαβες; Ὅτι πάντα
15 καταλιπὼν τῷ Χριστῷ ἠκολούθησας; Ὅτι τῆς ἐπιγείου δόξης καταπεφρόνηκας; Ὅτι ταπεινὸς τῷ πνεύματι γέγονας; Ὅτι πάντα πωλήσας τοῖς πένησι δέδωκας; Ὅτι τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν ἀπώλεσας ἵτοι τῷ κόσμῳ ἐνέκρωσας καὶ ἐν οὐδενὶ σαρκὸς θελήματι ταύτην εὔρηκας; Ἡ καὶ σύ, ὡσαπερ πάλαι οἱ μαθηταὶ τοῦ
20 Χριστοῦ, ἤκουσας παρ' αὐτοῦ, ἐμφυσήσαντός σοι δηλονότι καὶ εἰπόντος, «Λαβὲ Πνεῦμα ἅγιον! Ἄν τινων ἀφήσης τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἂν τινων κρατήσης, ἐπισχεθῆσονται»;

12 Ὅτι ἀλλὰ τῶν ἱερέων ἡ ἐξουσία', φησὶν. Οἶδα κάγώ· τοῦτο γὰρ ἀληθές. Οὐ πάντων δὲ καὶ τῶν ἀπλῶς ἱερέων, ἀλλὰ τῶν ἐν
25 πνεύματι ταπεινώσεως ἱεουργούντων τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἐν ἀμέμπτῳ βίῳ πολιτευομένων, τῶν ἑαυτοῦς πρότερον τῷ Κυρίῳ παραστησάντων καὶ θυσίαν τελείαν, ἁγίαν, εὐάρεστον, τὴν καθα-

75. Ἰω. 12,6. 76. Βλ. Ματθ. 16,19. 18,18.

77. Βλ. Ἰω. 19,11. 78. Βλ. Ματθ. 19,27. Μάρκ. 10,28.

79. Ματθ. 5,3. 11,29. Ψαλμ. 33,19.

80. Ματθ. 19,21. Μάρκ. 10,21.

στάμεθα ὡς ποιμένες τοῦ βασιλικοῦ ποιμνίου, ἐμεῖς ποῦ οὔτε ἄρνια γίναμε ποτέ. Καὶ ὅλα αὐτὰ μόνο γιὰ νὰ γεμίσομε σὰν θηρία τὶς κοιλίες μας καὶ γιὰ νὰ κάνομε ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα βέβαια ἀπαιτεῖ ἡ κακὴ ἔφεση καὶ ἡ κατώτερη ἐπιθυμία καὶ ὄρεξη.

11 Τέτοιοι ἦταν, ἀδελφοί, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ οἱ ἀπόστολοι; Τέτοιοι ἦταν οἱ διάδοχοι τῶν ἀποστόλων; Τέτοιοι ἦταν οἱ πατέρες μας καὶ διδάσκαλοι; Ἀλλοίμονο γιὰ τὴ φοβερὴ τους τόλμη, διότι ὄχι μόνο γίνονται προδότες καὶ ἱερόσυλοι στὰ αἰσθητὰ χρήματα, αὐτοὶ ποῦ ἀποβλέπουν μόνο στὸ χρηματοκιβώτιο⁷⁵, ἀλλὰ τολμοῦν νὰ ἐγγίσουν καὶ τὸν ἴδιο τὸν θεῖο πλοῦτο καὶ γι' αὐτὸ δὲν ντρέπονται νὰ λένε, "Ἐμεῖς μποροῦμε νὰ δένομε καὶ νὰ λύνομε⁷⁶, κι αὐτὸ τὸ ἐλάβαμε στὴν παρούσα ζωὴ ἀπὸ τὸν οὐρανό". Πῶ πῶ τί ἀδιαντροπιά, γιὰ νὰ μὴ πῶ, τί φοβερὴ παραφροσύνη! Ἀπὸ ποιόν, πές μου σὺ ὁ τάδε, καὶ γιατί ἔλαβες αὐτὴν τὴν ἐξουσία ἀπὸ τὸν οὐρανό⁷⁷; Ἐπειδὴ ἐγκατέλειπες τὰ πάντα καὶ ἀκολούθησες τὸν Χριστό⁷⁸; Ἐπειδὴ περιφρόνησες τὴν ἐπίγεια δόξα; Ἐπειδὴ ἔγινες πνευματικὰ ταπεινός⁷⁹; Ἐπειδὴ πούλησες τὰ πάντα καὶ τὰ ἔδωσες στοὺς φτωχοὺς⁸⁰; Ἐπειδὴ ἔχασες τὴν ψυχὴ σου, τὴ νέκρωσες δηλαδή ὡς πρὸς τὸν κόσμο⁸¹ καὶ δὲν τὴν βρῆκες⁸² σὲ κανένα σαρκικὸ θέλημα⁸³; Ἡ καὶ σὺ, ὅπως παλαιότερα οἱ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ, ἄκουσες ἀπὸ Αὐτὸν ἐμφυσώντας σου καὶ λέγοντάς σου, «λάβε ἅγιο Πνεῦμα· ἂν ἀφήσεις τὶς ἁμαρτίες κάποιων, θὰ τοὺς ἀφεθοῦν, κι ἂν τίς κρατήσεις, θὰ τοὺς κρατηθοῦν»⁸⁴;

12 Ἀλλά, λέγει, ἡ ἐξουσία εἶναι τῶν ἱερέων'. Κι ἐγὼ τὸ γνωρίζω, διότι αὐτὸ εἶναι ἀληθές. Δὲν εἶναι ὅμως ὅλων καὶ τῶν ἀπλῶς ἱερέων, ἀλλὰ ἐκείνων ποῦ ἱεουργοῦν τὸ Εὐαγγέλιο μὲ ταπεινὸ πνεῦμα⁸⁵ καὶ ζοῦν μὲ ἄμεμπτο βίο, ἐκείνων ποῦ πρόσφεραν τὸν ἑαυτό τους προηγουμένως στὸν Κύριο⁸⁶, πα-

81. Βλ. Κολ. 3,5. Γαλ. 6,14. 82. Βλ. Ματθ. 10,39.

83. Βλ. Ἰω. 1,13. Ἐφ. 2,3. 84. Βλ. Ἰω. 20,22 ἐ.

85. Δαν. 3,39. 86. Βλ. Ρωμ. 6,16. 12,1. Κολ. 1,22. 28.

ρὰν αὐτῶν λατρείαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἑαυτῶν σώματος ἔνδον πνευ-
 ματικῶς ἐπιδειξαμένων καὶ προσδεχθέντων καὶ ἐμφανισθέντων
 εἰς τὸ ἄνω θυσιατήριον καὶ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ προσ-
 φορὰ τελεία τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσενεχθέντων καὶ δυνάμει
 5 Πνεύματος ἁγίου μεταποιηθέντων καὶ ἀλλαγέντων καὶ εἰς Χρι-
 στὸν, τὸν δι' ἡμᾶς ἀποθανόντα καὶ ἐν δόξῃ ἀναστάντα θεότητος
 μεταμορφωθέντων· τῶν ἐν ταπεινώσει τελεία νυκτὸς καὶ ἡμέρας
 μετανοούντων καὶ πενθούντων καὶ μετὰ δακρῦων οὐχ ὑπὲρ ἑαυ-
 τῶν μόνων δεομένων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτοῖς
 10 ποίμνης καὶ ὑπὲρ πασῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἁγίῳ ἐκκλησιῶν τοῦ
 Θεοῦ· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν σφοδρῶς κλαιόντων ὑπὲρ ἀλ-
 λοτρίων ἁμαρτημάτων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τῶν μηδὲν πλεόν τῆς
 ἀναγκαίας τροφῆς καταχρωμένων, μηδὲ ἐν μηδενὶ θεραπείαν ἢ
 ἀπόλαυσιν ἐπιτηδεύόντων τοῦ σώματος ἀλλά, καθὼς γέγραπται,
 15 «πνεύματι περιπατούντων καὶ ἐπιθυμίαν μὴ ἐπιτελούντων σαρ-
 κός»· ἔτι δὲ τὸν μῆτε πτωχὸν μῆτε πλούσιον μῆτε ἄρχοντα μῆτε
 ἀρχόμενον μῆτε αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τὸ διάδημα περικείμενον ἔνε-
 κα τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ προτιμωμένων, τῶν μὴ
 προφάσει ἐλέους ἢ δώρων δόσεως ἔνεκα ἢ φόβου ἢ ἀγάπης ἢ τι-
 20 νος ἑτέρου ὀρωμένου ἢ ἀοράτου πράγματος καταμαλακιζομένων
 καὶ παραβλεπόντων ἢ παραβαινόντων τὴν ἐντολὴν τοῦ ἐπὶ πάν-
 των Θεοῦ.

13 Τῶν τοιούτων ἐστὶ τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν καὶ ἱεουργεῖν καὶ
 διδάσκειν, οὐχὶ δὲ τῶν ἐξ ἀνθρώπων τὴν ψῆφον καὶ τὴν χειροτο-
 25 νίαν μόνον λαμβανόντων· «οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ», φησί, «τις τὴν τι-
 μὴν λαμβάνει, ἀλλ' ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου καλούμενος». Οὐκ εἶπεν· ὁ
 ἐξ ἀνθρώπων τὴν ψῆφον δεχόμενος, ἀλλ', ὁ ἐκ Θεοῦ εἰς τοῦτο

87. Βλ. Α' Κορ. 6,19.

88. Ρωμ. 12,1. Βλ. Κολ.1,22. 28.

89. Βλ. Ρωμ. 12,1. Ἰάκ. 1,27.

90. Βλ. Ἐβρ. 9,24.

91. Βλ. Ἐφ. 5,2.

92. Βλ. Α' Κορ. 11,16. 14,33.

ρουσίασαν πνευματικῶς μέσα στὸ ναὸ τοῦ σώματός τους⁸⁷ θυσία τέλεια, ἅγια, εὐάρεστη⁸⁸, τὴν καθαρὴ τους λατρεία⁸⁹· ποὺ δέχθηκαν καὶ ἐμφανίσθηκαν⁹⁰ στὸ οὐράνιο θυσιαστήριο καὶ δίπλα στὸν ἄρχιερέα Χριστό, πρόσφεραν τέλεια προσφορὰ στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα⁹¹, καὶ μὲ τὴ δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος μεταποιήθηκαν καὶ ἄλλαξαν καὶ μεταμορφώθηκαν στὸν Χριστὸ ποὺ πέθανε γιὰ μᾶς καὶ ἀναστήθηκε μὲ τὴ δόξα τῆς θεότητας. Εἶναι ἐκείνων ποὺ νύχτα καὶ ἡμέρα μετανοοῦν καὶ πενθοῦν μὲ τέλεια ταπείνωση καὶ μὲ δάκρυα προσεύχονται ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ποίμνιο ποὺ τοὺς ἐμπιστεύθηκε καὶ γιὰ ὅλες στὸν κόσμον τὶς ἅγιες ἐκκλησίες τοῦ Θεοῦ⁹². Καὶ ὄχι μόνον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων ποὺ κλαῖνε σφοδρῶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γιὰ ξένα ἁμαρτήματα, ἐκείνων ποὺ δὲν χρειάζονται πλέον οὔτε τὴν ἀναγκαῖα τροφή, οὔτε φροντίζουν γιὰ κάποια θεραπεία ἢ ἀπόλαυση τοῦ σώματος, ἀλλὰ, ὅπως ἔχει γραφεῖ, «ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα καὶ δὲν ἐπιτελοῦν σαρκικὴ ἐπιθυμία»⁹³. Ἀκόμη εἶναι καὶ ἐκείνων ποὺ δὲν προτιμοῦν τὸν φτωχὸ ἢ τὸν πλούσιον, τὸν ἄρχοντα ἢ τὸν ἀρχόμενο, οὔτε κι ἐκεῖνον τὸν ἴδιο ποῦ φορᾷ τὸ βασιλικὸ στέμμα ἐξ αἰτίας τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἐκείνων ποὺ δὲν ἀτονοῦν πνευματικὰ μὲ τὴν πρόφαση ἐλέους ἢ ἐξαιτίας δόσεως δώρων ἢ ἀπὸ φόβο ἢ ἀγάπη ἢ ἀπὸ κάποιο ἄλλο ὄρατὸ ἢ ἀόρατο πρᾶγμα, καὶ παραβλέπουν ἢ παραβαίνουν τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ποὺ βρίσκεται ὑπεράνω ὅλων⁹⁴.

- 13 Αὐτῶν εἶναι τὸ δέσιμο καὶ τὸ λύσιμο⁹⁵, ἡ ἱερωσύνη καὶ ἡ διδασκαλία, κι ὄχι αὐτῶν ποὺ ἔλαβαν τὴν ψῆφο καὶ τὴ χειροτονία μόνον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι, λέγει, «δὲν λαμβάνει κάποιος τὴν τιμὴ ἀπὸ μόνος του, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ καλεῖται ἀπὸ τὸν Κύριον»⁹⁶. Δὲν εἶπε, 'ἐκεῖνος ποὺ δέχεται τὴν ψῆφο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους', ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ προορίσθηκε καὶ προχειρίσθηκε σ' αὐτὸ ἀπὸ τὸν Θεό. Διότι ὅσοι ἐκλέγονται

93. Γαλ. 5,16. 94. Βλ. Ρωμ. 9,5.

95. Βλ. Ματθ. 16,19. 18,18. 96. Βλ. Ἐβρ. 5,4.

προορισθείς καὶ προχειρισθείς. Οἱ γὰρ ἐξ ἀνθρώπων καὶ δι' ἀνθρώπων κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα. Πάντες ὅσοι ἤλθον καὶ ἔρχονται οὐ δι' ἐμοῦ, ἀλλὰ ἀλλαχόθεν ἐπιβαίνοντες, κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί».

14 Μὴ οὖν πλανᾶσθε, ἀδελφοί, ὁ ἐν σκότει διάγων ἔξω τῆς θύρας ἐστίν, ὁ δὲ δοκῶν εἰσελθεῖν καὶ οὐ διὰ τοῦ φωτὸς εἰσῆλθεν, ἔξω καὶ αὐτὸς τῆς μάνδρας ἐστίν. Εἰ γὰρ φῶς τοῦ κόσμου καὶ θύρα ὁ Χριστός, φωτοειδῆς πάντως θύρα ἐστὶ καὶ οὐχὶ θύρα μόνον ἄπλῶς, καὶ ὁ ἐν ταύτῃ γεγονῶς ἐν τῷ τοῦ κόσμου φωτὶ γέγο-
10 νε. Φῶς δὲ τοῦ κόσμου ἐστὶν οὐχ ὡς αἰσθητῶς ὁρῶμενος, ἀλλ' ὡς νοερῶς θεωρούμενος. Ὁ γὰρ αἰσθητὸς ἥλιος μόνον φωτίζει τὰ σωματικὰ ὄμματα οὐκ ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ἀλόγων ζώων, τετραπόδων ἅμα καὶ πετεινῶν· ὁ δὲ νοητὸς ἥλιος, ὁ ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιφανείς, ψυχὰς λογικὰς μόνον. Ἄλλ' οὐδὲ ταύτας ἀκρι-
15 τως πάσας καὶ ἀναξίως φωτίζειν οἶδεν· οὐ γὰρ ἄψυχος ἦ, μᾶλλον εἰπεῖν, οὐκ ἄζωός ἐστιν, ὡσπερ οὐδὲ δοῦλος ἦ κτίσμα εἰς ὑπηρεσίαν ἄλλων ταχθείς, καθὰ δὴ ὁ αἰσθητὸς οὗτος ἥλιος ἀνατέλλων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους καὶ ἐπὶ πονηροὺς ἅμα καὶ ἀγαθοὺς. Ἄλλ' εἰ καὶ φῶς καλεῖται καὶ ἥλιος ὀνομάζεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ
20 φῶς ἅπαν καὶ ὑπὲρ ἥλιον, ὡς φωτὸς καὶ ἡλίου ποιητῆς καὶ Δεσπότης, ὑπάρχει ζωὴ καὶ ζωοποιός, ἀλήθεια, δικαιοσύνη καὶ ἀγιασμός, ἀπλοῦς, ἀσύνθετος, ἀγαθὸς καὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ ὑπὲρ πᾶν ἀγαθόν. Ὡς οὖν ἀλήθεια καὶ ὢν καὶ καλούμενος, τοῖς ἀληθῶς ἐπιστρέφουσιν ἀλήθεια γίνεται· ὡς δὲ δικαιοσύνη ὑπάρχων,
25 τοῖς πᾶσαν ἀδικίαν μισήσασι δικαιοσύνη ἐστίν· ὡς ἀγιασμός, τοῖς ἐκπλυθεῖσι καὶ καθαρθεῖσι διὰ δακρύων· ὡς ἀπλοῦς, τοῖς

97. Ἰω. 10,7 ἐ. 98. Ἰω. 10,8.

99. Βλ. Ἰω. 10,1. 1. Βλ. Ἰω. 10,8· 1.

2. Βλ. Α' Κορ. 6,9 ἐ. 3. Ἰω. 8,12. 9,5.

4. Ἰω. 10,7,9. 5. Βλ. Ματθ. 5,45.

ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ μέσω τῶν ἀνθρώπων εἶναι κλέφτες καὶ ληστές, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος· «ἐγὼ εἶμαι ἡ θύρα⁷. Ὅλοι ὅσοι ἤλθαν⁸ καὶ ἔρχονται ὄχι δι' ἐμοῦ, ἀλλ' ἀνεβαίνουν ἀπὸ ἀλλοῦ⁹, εἶναι κλέφτες καὶ ληστές»¹.

- 14 Μὴ πλανᾶσθε λοιπόν, ἀδελφοί². ἐκεῖνος ποὺ ζεῖ μέσα σὲ σκοτάδι βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴ θύρα, κι ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει ὅτι εἰσῆλθε, ἀλλὰ δὲν εἰσῆλθε διὰ τοῦ φωτός, κι αὐτὸς βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴ μάνδρα. Διότι, ἐὰν ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ φῶς³ καὶ ἡ θύρα τοῦ κόσμου⁴, εἶναι ὅπωςδήποτε φωτεινὴ θύρα καὶ ὄχι μόνον ἀπλῶς θύρα, κι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει βρεθεῖ σ' αὐτήν, βρέθηκε μέσα στὸ φῶς τοῦ κόσμου. Καὶ εἶναι φῶς τοῦ κόσμου ὄχι ὡς βλεπόμενος μὲ τις αἰσθήσεις, ἀλλὰ ὡς θεωρούμενος νοερά. Διότι ὁ αἰσθητὸς ἥλιος δὲν φωτίζει μόνον τὰ σωματικὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ τῶν τετραπόδων καὶ τῶν πτηνῶν συγχρόνως· ἐνῶ ὁ νοητὸς ἥλιος, ποὺ ἐμφανίσθηκε στὸν κόσμο, φωτίζει μόνον τις λογικὲς ψυχές. Ἀλλὰ οὔτε κι ὅλες αὐτὲς γνωρίζει νὰ τις φωτίζει ἀδιάκριτα καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουν. Διότι, δὲν εἶναι ἄψυχος, ἢ καλύτερα νὰ ποῦμε, δὲν εἶναι ἄζωος, ὅπως οὔτε δοῦλος ἢ κτίσμα ποὺ τάχθηκε στὴν ὑπηρεσία ἄλλων, ὅπως ὁ αἰσθητὸς δηλαδή αὐτὸς ἥλιος ποὺ ἀνατέλλει σὲ δικαίους καὶ ἀδίκους, σὲ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς συγχρόνως⁵. Ἀλλὰ ἂν καὶ καλεῖται φῶς καὶ ὀνομάζεται ἥλιος⁶, ὅμως βρίσκεται πάνω ἀπὸ κάθε φῶς καὶ ἥλιο, ὡς ποιητῆς καὶ Δεσπότης τοῦ φωτός καὶ τοῦ ἡλίου καὶ εἶναι ζωὴ⁷ καὶ ζωοποιὸς, ἀλήθεια⁸, δικαιοσύνη καὶ ἀγιασμός⁹, ἀπλός, ἀσύνθετος, ἀγαθὸς καὶ κάθε ἀγαθὸ καὶ πάνω ἀπὸ κάθε ἀγαθό. Ὡς ἀλήθεια λοιπόν ποὺ εἶναι καὶ καλεῖται, γίνεται ἀλήθεια γι' αὐτοὺς ποὺ ἀληθῶς ἐπιστρέφουν· ὡς δικαιοσύνη πάλι ποὺ εἶναι, γίνεται δικαιοσύνη γι' αὐτοὺς ποὺ μίσησαν κάθε ἀδικία· ὡς ἀγιασμός ποὺ εἶναι, γίνεται ἀγιασμός γι' αὐτοὺς ποὺ πλύθηκαν καὶ καθαρίσθηκαν μὲ δά-

6. Βλ. Ματ. 4,2. 7. Ἰω 11,25. 14,6 ἐ.

8. Ἰω. 14,6. 9. Α' Κορ. 1,30.

μηδεμίαν πονηρίαν ἢ κακίαν ἔνδοθεν ἐπιφέρουσιν· ὡς ἀσύνθετος, τοῖς μηδεμίαν διπλόην ἢ διψυχίαν ἢ δυσπιστίαν ψυχῆς ἔχουσιν· ὡς ἀγαθός, τοῖς τῆς μετανοίας πνευματικοῖς ἔργοις σωματικὰς τινὰς ἢ βιωτικὰς μερίμνας καὶ φροντίδας μὴ συνεπαγομένοις
5 καὶ τούτοις ἀναμιγνύουσι καὶ ἀναφύρουσιν αὐτάς, ἀλλὰ γυμνοῖς τῇ γνώμῃ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς προθέσει ἐν ἀκακίᾳ προσερχομένοις αὐτῷ, ὧν καὶ ἀποδεχόμενος τὸ ἀπερίεργον παντὸς ἀγαθοῦ συντόμως τούτους ἐμπίπλησι καὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν ἀγαθῶν κοινωνοὺς εὐθὺς τῷ ἀποκαλυφθῆναι καὶ φανῆναι ἀπο-
10 καθίστησι.

15 'Καὶ τίς', φησί, 'τοὺς τοιούτους, εἰ ἄρα τοιοῦτοί εἰσι καὶ νῦν, ἐπιγνώσεται;' Ὁ ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐλλαμπόμενος. Ὁ δὲ λέγων καὶ μὴ γινώσκων αὐτούς, τί καὶ μαρτυρίαν παρὰ ἄλλων καταδέχεται δέξασθαι; Οὐκ οἶδεν ὅτι κἂν ἀγνοῶν εἰσαγάγῃ λύ-
15 κον εἰς τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς τῶν προβάτων τὸ κριμαλήψεται; 'Καὶ τίς γινῶσκει;' φησὶν· 'ἄνθρωπος ὑπάρχει καὶ ἀγνοεῖ τὰ ἐν καρδίᾳ'. Εἰ μὴ τυφλός ἐστιν, οὐκ ἂν ἀγνοήσῃ τὸν τοιοῦτόν ποτε. Πῶς γὰρ ὁ βλέπων οὐ διαχωρίσει πρόβατον καὶ λύκον, ληστὴν καὶ ποιμένα; Εἰ δὲ τυφλός ἐστι πρὸς ταῦτα, χειραγωγὸν
20 καὶ ὄδηγὸν ἐπιζητησάτω, μᾶλλον καὶ τῆς τοιαύτης ἐργασίας καὶ διακρίσεως παυσάσθω, μήτε ὄδηγός ἄλλων γενόμενος μήτε ὄδηγὸν ἑτέροις ἀποκαθιστῶν, κἂν ὅλον ἔχη τὸν κόσμον συμμαρτυροῦντα αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ ἐγὼ λέγω, ὅτι ὁ βλέπων πνευματικῶς καὶ ἀκούων ὡσαύτως, ὃν ἂν ἴδῃ καὶ συντύχη καὶ πολλάκις προσ-
25 ομιλήσῃ, αὐτὴν αὐτοῦ βλέπει τὴν ψυχὴν, εἰ καὶ μὴ κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ κατ' ἰδέαν, ὅποια ἐστὶ καὶ ποταπή. Τοίνυν, εἰ καὶ Πνεύματος ἁγίου μεταλαβεῖν κατηξιώθη, ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ὄψεως τοῦ-

10. Βλ. Α' Κορ. 5,8.

11. Βλ. Λουκᾶ 21,34.

12. Βλ. Ματθ. 7,15.

13. Βλ. Ἰω. 10,1-14.

κρυα· ὡς ἀπλὸς ποὺ εἶναι ὑπάρχει γι' αὐτοὺς ποὺ δὲν φέρουν μέσα τους καμμία πονηρία ἢ κακία¹⁰. ὡς ἀσύνθετος ποὺ εἶναι ὑπάρχει γι' αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν καμμιὰ διάσπαση ἢ διψυχία ἢ δυσπιστία ψυχῆς· ὡς ἀγαθὸς ποὺ εἶναι, ὑπάρχει γι' αὐτοὺς ποὺ μὲ τὰ πνευματικᾶ ἔργα τῆς μετάνοιας δὲν παρασύρονται ἀπὸ κάποιες σωματικὲς ἢ βιωτικὲς μέριμνες¹¹ καὶ φροντίδες οὔτε καὶ τὶς ἀναμιγνύουν ἢ τὶς ἀνακατώνουν μὲ αὐτὰ, ἀλλὰ μὲ γυμνὴ τὴ γνώμη καὶ τὴν πρόθεση τῆς ψυχῆς προσέρχονται μὲ ἀκακία σ' Αὐτόν, καὶ Ἐκεῖνος, ἀποδεχόμενος τὸ ἀπερίεργο κάθε ἀγαθοῦ, σύντομα πληρεῖ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀποκαθιστᾶ ἀμέσως μόνις ἀποκαλυφθεῖ καὶ φανερωθεῖ κοινωνοὺς τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν ἀγαθῶν.

- 15 'Καὶ ποιός', λέγει, 'θὰ τοὺς ἀναγνωρίσει αὐτούς, ἐὰν φυσικὰ ὑπάρχουν καὶ τώρα τέτοιοι;'. Ἐκεῖνος ποὺ φωτίζεται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ οὐράνιο, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ λέγει καὶ δὲν τοὺς γνωρίζει, γιατί δέχεται νὰ λάβει μαρτυρία ἀπὸ ἄλλους; Δὲν γνωρίζει ὅτι, κι ἂν ἀκόμη ἀπὸ ἄγνοιά του εἰσαγάγει λύκο στὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, θὰ λάβει ὁ ἴδιος τὸ κρίμα τῶν προβάτων; 'Καὶ ποιός ξέρει;', λέγει· 'εἶναι ἄνθρωπος καὶ ἀγνοεῖ ὅσα ὑπάρχουν στὴν καρδιά'. Ἐὰν δὲν εἶναι τυφλός, δὲν εἶναι δυνατό νὰ τὸν ἀγνοήσει ποτέ. Διότι ἐκεῖνος ποὺ βλέπει, πῶς δὲν θὰ διαχωρίσει τὸ πρόβατο καὶ τὸν λύκο¹², τὸν ληστή καὶ τὸν ποιμένα¹³; Ἐὰν ὅμως εἶναι τυφλὸς πρὸς αὐτὰ, ἄς ἐπιζητήσει χειραγωγὸ καὶ ὁδηγό, ἢ καλύτερα ἄς σταματήσῃ καὶ τὴν τέτοια ἐργασία καὶ διάκριση, καὶ οὔτε νὰ γίνῃ ὁδηγὸς ἄλλων¹⁴ οὔτε νὰ ἐγκαθιστᾶ στοὺς ἄλλους τὸν ὁδηγό, κι ἂν ἀκόμη ἔχει ὅλο τὸν κόσμον νὰ δίνει μαρτυρία γι' αὐτόν. Διότι, ἐγὼ λέγω αὐτὰ, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ βλέπει καὶ ἀκούει πνευματικῶς, ὅποιον κι ἂν δεῖ καὶ συναντήσῃ καὶ μιλήσῃ μαζί του πολλὰς φορές, βλέπει τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ αὐτοῦ, ἐὰν καὶ ὄχι κατ' οὐσία, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν, ποιά εἶναι καὶ τί λογῆς. Ἐὰν λοιπὸν ἀξιώθηκε νὰ λάβῃ καὶ ἅγιο Πνεῦμα, τὸ γνωρίζει αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν

14. Βλ. Ματθ. 15,14. Λουκᾶ 6,39. Ρωμ.2,19.

το γινώσκει· εἰ δὲ ἔτι ἀτελής ὁ βλεπόμενος πρὸς τὴν χάριν ἐστὶ καὶ οὕτω θεοειδῆς ἐχρημάτισε, διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ μᾶλλον ὁ τοῦτον βλέπων καὶ ὁμιλῶν ἐπιγνώσεται (καθὰ δὴ καὶ αὐτὸς ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς ἀπεφήνατο εἰπὼν· «ἐκ τῶν καρπῶν 5 αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς», καὶ πάλιν· «ὡσπερ δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ, οὕτως ἄνθρωπος ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ὁποῖός ἐστι γινώσκειται»), πλὴν καὶ οὗτος παρὰ τῶν ὑγιαίνοντων τὸν λόγον καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια· οἱ γὰρ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἔργα ἀναισθήτως καὶ ἀδιακρίτως διάκεινται.

16 Νηστεύοντα γὰρ τινα μετὰ κενοδοξίας ὀρῶντες ἀποδέχονται, καὶ τὸν ἐσθίοντα μετὰ ταπεινώσεως κατακρίνουσιν. Ἄλλον ἐν ταπεινώσει ἐγκρατευόμενον ὑποκριτὴν εἶναι λογίζονται, τὸν δὲ μετὰ γαστριμαργίας ἐσθίοντα ὡς ἀπλοῦν ἠγοῦνται καὶ ἀνεπιτήδευτον, ᾧ καὶ συνεσθίειν συχνότερως ἠδύνονται, τὰ ἑαυτῶν 15 πάθη παραμυθούμενοι. Ἄλλα γὰρ καὶ τοὺς τὸν σαλὸν ὑποκρινόμενους καὶ ἀστεῖα καὶ φλυαρίας λέγοντας ἀκαίρως, σχήματά τε ἀπρεπῆ διαπραττομένους καὶ τοὺς λοιποὺς κοινοῦντας πρὸς γέλωτα, ὡς τὴν ἀρετὴν αὐτῶν καὶ ἀπάθειαν διὰ τῶν τοιούτων δῆθεν ἐπιτηδευμάτων καὶ σχημάτων καὶ λόγων καλύπτειν σπου- 20 δάζοντας λογισάμενοι, ὡς ἀπαθεῖς καὶ ἀγίους τιμῶσι, τοὺς δὲ ἐν εὐλαβείᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ ἀφελότητι καρδίας διάγοντας καὶ ἀγίους τῷ ὄντι πέλοντας, ὡς οἶα δὴ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἓνα παραλογίζονται τε καὶ παρατρέχουσιν. Ἄλλοι πάλιν τὸν λάλον καὶ ἐπιδεικτικὸν διδακτικὸν μᾶλλον καὶ πνευματικὸν εἶναι λογίζονται, 25 τὸν δὲ σιωπηλὸν καὶ περὶ ἀργολογίαν ἀκριβαζόμενον ἄγροικον καὶ ἄφωνον ἀποφαίνονται. Ἔτεροι τὸν ἐν Πνεύματι ἀγίῳ φθεγγόμενον ὡς ὑψηλόφρονα καὶ ὑπερήφανον ἀποστρέφονται, τοῖς λόγοις αὐτοῦ πληττόμενοι μᾶλλον ἢ κατανυσσόμενοι, τὸν δὲ ἀπὸ

15. Ματθ. 7,16 ἐ.

16. Βλ. Λουκᾶ 6,43 ἐ.

17. Πράξ. 2,46.

ὄψη του. Ἐὰν ὁμοῦς ὁ βλεπόμενος εἶναι ἀτελής ἀκόμη πρὸς τὴν χάρη καὶ δὲν κατέστη ἀκόμη θεοπειδής, ἐκεῖνος ποῦ τὸν βλέπει καὶ ὁμιλεῖ μαζί του θὰ τὸν διαγνώσει ἀπὸ τὰ λόγια του μᾶλλον ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης μας καὶ Θεὸς ἀποφάνθηκε λέγοντας· «ἀπὸ τοὺς καρπούς τους θὰ τοὺς γνωρίσετε»¹⁵, καὶ πάλι, «ὅπως ἀκριβῶς τὸ δένδρο γνωρίζεται ἀπὸ τὸν καρπό, ἔτσι κι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ λόγια του γνωρίζεται ποιὸς εἶναι»¹⁶, ἀλλ' ὁμοῦς καὶ αὐτὸς θὰ γνωρισθεῖ ἀπὸ ἐκείνους ποῦ καὶ ὁ λόγος τους εἶναι ὑγιῆς καὶ τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς τους· διότι οἱ ὑπόλοιποι ἄνθρωποι διάκεινται πρὸς αὐτὰ τὰ ἔργα μὲ ἀναισθησία καὶ χωρὶς διάκριση.

- 16 Πράγματι βλέποντας κάποιον νὰ νηστεύει μὲ κενοδοξία τὸν ἀποδέχονται, ἐνῶ ἐκεῖνον ποῦ τρώγει μὲ ταπείνωση τὸν κατακρίνουν. Τὸν ἄλλον ποῦ ἐγκρατεύεται μὲ ταπείνωση τὸν θεωροῦν ὡς ὑποκριτὴ, ἐνῶ ἐκεῖνον ποῦ τρώγει μὲ γαστριμαργία τὸν θεωροῦν ἀπλὸ καὶ ἀνεπιτήδευτο καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ συντρώγουν μαζί του συχνότερα, παρηγορώντας τὰ πάθη τους. Ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποῦ ὑποκρίνονται τὸν μωρὸ καὶ λέγουν ἀστεῖα καὶ φλυαροῦν ἀκαίρως, ἐκείνους ποῦ κάνουν ἀπρεπεῖς χειρονομίες καὶ παρακινοῦν τοὺς ὑπόλοιπους σὲ γέλιο, σκεπτόμενοι ὅτι αὐτοὶ φροντίζουν νὰ καλύψουν δῆθεν τὴν ἀρετὴ τους καὶ τὴν ἀπειθεία μὲ τέτοια πράγματα καὶ χειρονομίες καὶ λόγια, τοὺς τιμοῦν ὡς ἀπαθεῖς καὶ ἁγίους, ἐνῶ ἐκείνους ποῦ ζοῦν μὲ εὐλάβεια καὶ ἀρετὴ καὶ ἀφελότητα καρδιᾶς¹⁷ καὶ εἶναι πράγματι ἅγιοι, τοὺς θεωροῦν ἕνα μὲ τοὺς ἄλλους ἄνθρώπους καὶ τοὺς παρατρέχουν. Ἄλλοι πάλι τὸν φλύαρο καὶ ἐπιδεικτικὸ τὸν θεωροῦν μᾶλλον διδακτικὸ καὶ πνευματικὸ, ἐνῶ τὸν σιωπηλὸ καὶ ἀργόλογο¹⁸ τὸν λέγουν ἀγροῖκο καὶ ἄφωνο. Ἄλλοι ἐκεῖνον ποῦ ὁμιλεῖ μὲ ἅγιο Πνεῦμα τὸν ἀποστρέφονται ὡς ὑψηλόφρονα καὶ ὑπερήφανο καὶ μᾶλλον πλήττονται μὲ τὰ λόγια του παρὰ κατανύσσονται, ἐνῶ ἐκεῖνον ποῦ ὁμιλεῖ μὲ καλόλογα ἀπὸ τὴ φύση του ἢ ἐπειδὴ τὰ

18. Βλ. Ματθ. 12,36.

κοιλίας ἢ ἐκ μαθημάτων τερνολογοῦντα καὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας καταψευδόμενον ὑπερεπαινοῦσι καὶ ἀποδέχονται. Καὶ οὕτως οὐδεὶς ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστὶν ὁ καλῶς καὶ ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα ἰδεῖν καὶ διακρίῖναι δυνάμενος.

17 Ὁ γὰρ ἅπαξ τυφλὸς πρὸς πάντα τυφλὸς ἐστίν, οὕτω καὶ ὁ κωφὸς ὦν πρὸς πάντα κωφός ἐστίν. Οὐ γὰρ ὁ τυφλὸς τὸν μὲν ὄρᾳ, τὸν δὲ οὐ, οὐδὲ ὁ κωφὸς τοῦ μὲν ἀκούει τῆς φωνῆς, τοῦ δὲ οὐ, ἀλλὰ καθόλου κάκεῖνος καὶ οὗτος πηροὶ τὰς αἰσθήσεις εἰσίν. Οὕτω τοιγαροῦν πᾶς ἀναίσθητος πρὸς τὸ ἐν πρὸς πάντα ἀναίσθητός ἐστίν, ὡς καὶ ὁ ἔχων αἴσθησιν πρὸς τὸ ἐν ἐν αἰσθήσει πάντων ἐστὶ καὶ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν ἐκτός ἐστίν. Ἐν τῇ αἰσθήσει τῶν πάντων ἐστὶ καὶ ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν οὐ καταλαμβάνεται. Ὁ κωφὸς πρὸς τὸν λόγον κωφὸς πρὸς πᾶσαν φωνήν ἐστίν, ὡς καὶ ὁ ἀκούων τοῦ λόγου τῶν πάντων ἀκούει. Οὗτος 15 κωφεύων ἐστὶ πρὸς πᾶσαν φωνήν· πάντων ἀκούει καὶ οὐδενός, εἰ μὴ τῶν ἐν λόγῳ μόνων τοὺς λόγους ποιουμένων, καὶ οὐδ' αὐτῶν ἀλλὰ τοῦ λόγου μόνου, τοῦ ἐν τῇ φωνῇ ἀφώνως φθεγγομένου. Ὁ τυφλὸς πρὸς τὸ ἐν τυφλὸς ὅλως πρὸς πάντα ἐστίν, ὁ δὲ βλέπων ἐν τῷ ἐνὶ ἐν θεωρία τῶν πάντων ἐστὶ καὶ τῆς θεωρίας 20 τῶν πάντων ἀπέχεται καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν πάντων γίνεται καὶ ἔξω τῶν θεωρουμένων ἐστίν. Ἐν τῷ ἐνὶ οὗτος ὦν τὰ πάντα ὄρᾳ, καὶ ἐν πᾶσιν ὦν οὐδὲν τῶν πάντων ὄρᾳ. Οὕτως οὖν ὁ βλέπων ἐν τῷ ἐνὶ διὰ τοῦ ἐνός καὶ ἑαυτὸν καὶ πάντας καὶ ἅπαντα καθορᾷ, καὶ κεκρυμμένος ὦν ἐν αὐτῷ οὐδὲν τῶν πάντων ὄρᾳ. Ὁ τοίνυν 25 ἀκούων καὶ βλέπων καὶ αἰσθανόμενος οἶδε τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, ὁ δὲ μὴ εἰδῶς πρόδηλός ἐστίν ὅτι οὔτε τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς τετρανωμένα καὶ ὑγιᾶ ἐπιφέρεται. Ὁ δὲ οὕτως ἔχων οὐπω ἔγνω ὅτι «προσκυνητῆς μικτός ἐστίν, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος, πρόσκαιρος καὶ ἀθάνατος, βασιλεύων τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενος ἄνωθεν, ἐπόπτης τῆς ὀρωμένης κτίσεως, μύστης τῆς

ἔμαθε καὶ ψεύδεται γιὰ τὴν σωτηρία τοὺς τὸν ὑπερεπαινοῦν καὶ τὸν ἀποδέχονται. Κι ἔτσι δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πὺ νὰ μπορεῖ νὰ πεῖ καὶ νὰ διακρίνει καλῶς τὸ πρᾶγμα ἔτσι ὅπως ἔχει.

- 17 Ἐκεῖνος πὺ εἶναι υφλός, εἶναι τυφλός πρὸς τὸν καθένα, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος πὺ εἶναι κωφός εἶναι κωφός γιὰ ὅλους. Διότι ὁ τυφλός δὲν βλέπει τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο ὄχι, οὔτε ὁ κωφός ἀκούει τὴ φωνὴ τοῦ ἑνός καὶ τοῦ ἄλλου ὄχι, ἀλλὰ καὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἄλλος εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἀνάπηροι στὶς αἰσθήσεις. Ἐτσι λοιπὸν ὁ καθένας πὺ εἶναι ἀναίσθητος σὲ κάτι, εἶναι σὲ ὅλα ἀναίσθητος, ὅπως καὶ ἐκεῖνος πὺ ἔχει αἴσθησι πρὸς κάτι, ἔχει αἴσθησι πρὸς ὅλα καὶ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν αἴσθησι αὐτῶν. Αἰσθάνεται τὰ πάντα καὶ δὲν καταλαμβάνεται ἀπὸ τὴν αἴσθησι αὐτῶν. Ὁ κωφός πρὸς τὸν λόγο εἶναι κωφός σὲ κάθε φωνητικὸ ἐρέθισμα, ὅπως κι ἐκεῖνος πὺ ἀκούει τὸν λόγο ἀκούει τὰ πάντα. Αὐτὸς κωφεύει σὲ κάθε φωνή· ἀκούει τὰ πάντα καὶ τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνους μόνο πὺ ὁμιλοῦν μὲ λόγο, καὶ οὔτε αὐτοὺς ἀλλὰ τὸ λόγο μόνο πὺ φθέγγεται ἄφωνα μὲ τὴ φωνή. Ὁ τυφλός σὲ κάτι εἶναι ἐντελῶς τυφλός πρὸς ὅλα, ἐνῶ ἐκεῖνος πὺ βλέπει κάτι βλέπει τὰ πάντα καὶ ἀπέχει ἀπὸ τὴ θεωρία ὄλων καὶ θεωρεῖ τὰ πάντα καὶ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὰ βλεπόμενα. Ὦντας αὐτὸς στὸ ἕνα βλέπει τὰ πάντα καὶ βρισκόμενος σὲ ὅλα δὲν βλέπει τίποτε ἀπὸ ὅλα. Ἐτσι λοιπὸν ἐκεῖνος πὺ βλέπει διὰ τοῦ ἑνός, στὸ ἕνα διακρίνει τὸν ἑαυτό του καὶ ὅλους καὶ ὅλα, καὶ ὄντας κρυμμένος μέσα σ' αὐτὸν δὲν βλέπει τίποτε. Ἐκεῖνος λοιπὸν πὺ ἀκούει καὶ βλέπει καὶ αἰσθάνεται, γνωρίζει τὴ δύναμη τῶν λεγομένων, ἐνῶ ἐκεῖνος πὺ δὲν τὰ γνωρίζει εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι οὔτε τὰ ψυχικὰ αἰσθητήρια ἔχει ὀλοκάθαρα καὶ ὑγιῆ. Αὐτὸς λοιπὸν πὺ βρίσκεται σ' αὐτὴν τὴν κατάστασι δὲν γνωρίζει ὅτι 'εἶναι προσκυνητὴς μικτός, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος, πρόσκαιρος καὶ ἀθάνατος, βασιλιάς τῶν γηϊνῶν καὶ βασιλευόμενος ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἐπόπτης τῆς ὀρατῆς κτίσεως καὶ μύστης τῆς νοητῆς', ὅπως λέγει κάπου κάποιος περίφη-

νοουμένης», ὡς πού τις φησιν ἐν θεολογία βεβημένος. Ἄλλ' ἐν τιμῇ ὧν παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοιωθῆ αὐτοῖς, καὶ ὁμοιωθεὶς μένει τοιοῦτος ἔτι, μὴ ἐπαναστραφεὶς, μὴ ἐπανακληθεὶς ἢ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀξίωμα ἀναχθεὶς κατὰ τὴν τῆς 5 οἰκονομίας δωρεὰν τοῦ Δεσπότη καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἔτι δὲ κτήνος ὧν ἄλογον, ὡσπερ Δαυιτικῶς εἴρηται, ὄνος, τυχόν, ἢ βοῦς ἢ χοῖρος, οἷς οἱ μαργαρίται τῆς ἀπορρήτου γνώσεως οὐ δίδονται πρὸς Θεοῦ, τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐπουρανίου ἀνθρώπου τε 10 καὶ Θεοῦ, ἐν τῷ λογικῷ καὶ νοερῷ ἀνθρώπῳ οὐδαμῶς ἐνεδύσατο. Ταύτην δὲ μὴ εὐαισθήτως καὶ γνωστῶς ἐνδυσάμενος, αἷμα μόνον ἐστὶ καὶ σὰρξ, πνευματικῆς δόξης αἴσθησιν μὴ δυνάμενος διὰ τοῦ λόγου λαβεῖν, καθάπερ καὶ οἱ ἐκ γεννητῆς τυφλοὶ διὰ λόγου μόνου τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ἰδεῖν οὐ δύνανται. Ἀλλὰ δεῦτε οἱ τὸ 15 φῶς τὸ νοητὸν ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, δῶμεν δόξαν δι' αὐτοῦ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

μος θεολόγος. Ἄλλά, ἐνῶ εἶχε τέτοια τιμή, ἀναμίχθηκε μὲ τὰ ἀνόητα κτήνη καὶ ἔγινε ὅμοιος μὲ αὐτὰ¹⁹, καὶ ἀφοῦ ἔγινε ὅμοιος μὲ αὐτὰ μένει ἀκόμη τέτοιος, χωρὶς νὰ ἔχει ἐπιστρέψει, χωρὶς νὰ ἔχει ἐπανακληθεῖ ἢ χωρὶς νὰ ἔχει ἐπανεέλθει στὸ πρῶτο ἀξίωμα σύμφωνα μὲ τὴ δωρεὰ τῆς οἰκονομίας τοῦ Δεσπότη καὶ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὦντας λοιπὸν ἀκόμη, ὅπως λέχθηκε δαυιτικῶς, ἄλογο κτῆνος, τυχὸν ὄνος, βόδι ἢ χοῖρος, στὰ ὁποῖα δὲν δίνονται ἀπὸ τὸν Θεὸ²⁰ τὰ μαργαριτάρια τῆς ἀπόρρητης γνώσεως, δὲν ντύθηκε καθόλου τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐπουράνιου ἀνθρώπου²¹ καὶ Θεοῦ, ποὺ δόθηκε στὸν λογικὸ καὶ νοερὸ ἄνθρωπο. Ἀφοῦ δὲν ντύθηκε αὐτὴν μὲ εὐαισθησία καὶ ἐπίγνωση, παραμένει αἷμα καὶ σὰρκα²², χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ λάβει διὰ τοῦ λόγου αἴσθησι τῆς πνευματικῆς δόξας, ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ ἐκ γενετῆς τυφλοὶ δὲν μποροῦν μὲ μόνο τὸ λόγο νὰ δοῦν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ἄλλὰ ἐμπρός, ὅσοι ἔχετε μέσα σας τὸ νοητὸ φῶς, νὰ δοξάσομε δι' αὐτοῦ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

---

19. Ψαλμὸς 48, 13.21.

20. Βλ. Ματθ. 7,6.

21. Βλ. Α' Κορ. 15,49.

22. Βλ. Α' Κορ. 15,50.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ'

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΙΝ ΛΕΓΕΙΝ, ΟΤΙ ΑΔΥΝΑΤΟΝ ΝΥΝ ΕΙΣ ΑΚΡΟΝ ΕΛΘΕΙΝ ΑΡΕΤΗΣ ΤΟΝ ΒΟΥΛΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΠΑΛΑΙ ΑΜΙΛΛΗΘΗΝΑΙ ΑΓΙΟΙΣ

*Καὶ ὅτι πᾶς ὁ τὰ ἐναντία διδασκῶν τῶν θείων Γραφῶν
νέαν αἵρεσιν τοῖς πειθομένοις αὐτῷ δογματίζει. Καὶ περὶ
δακρῶν, ὅτι ἐκ φύσεως ἡμῖν τὰ δάκρυα πρόσεστι.*

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πολλοὶ καθ' ἑκάστην λέγουσιν (ὧν
10 ἀκούομεν καὶ ἡμεῖς λεγόντων)· 'Εἰ ἡμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν
ἀποστόλων καὶ τὸν Χριστόν, ὡς ἐκεῖνοι, κατιδεῖν ἠξιῶθημεν,
ἅγιοι ἂν ἐγενόμεθα καὶ ἡμεῖς ὡς ἐκεῖνοι', ἀγνοοῦντες ὅτι αὐτὸς
ἐκεῖνός ἐστιν, ὁ καὶ τότε καὶ νῦν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ λαλῶν. Εἰ
γὰρ μὴ ὁ πάλαι καὶ νῦν ἐστιν ὁ αὐτός, ὡσαύτως ὧν κατὰ πάντα
15 Θεὸς κἂν ταῖς ἐνεργείαις κἂν τοῖς τελέσμασι, πῶς ἐν Υἱῷ λέ-
γων ἀεὶ φαίνεται ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ διὰ Πνεύμα-
τος ταῦτα, «ὁ Πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται καὶ γὰρ ἐργάζομαι»;

2 Ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· 'Οὐκ ἔστιν ἴσον τὸ ἐκεῖνον αὐτὸν τότε
σωματικῶς ιδέσθαι καὶ τὸ ἀκούειν νῦν μόνον τῶν λόγων αὐτοῦ
20 καὶ τὰ περὶ ἐκείνου καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐκδιδάσκεσθαι'.
Κἀγὼ φημι μὴ εἶναι πάντως ἴσον τὸ νῦν καὶ τὸ τότε, ἀλλὰ κατὰ
πολὸν τὸ ἄρτι καὶ τὸ νῦν μεῖζον καὶ εὐκόλως μᾶλλον πρὸς πίστιν

1. Βλ. Ματθ. 23,30.

2. Βλ. Ἰω. 10,38. 14,10έ.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ'

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΜΕ, ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΔΥ- ΝΑΤΟ ΣΗΜΕΡΑ ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ΕΠΙΘΥΜΕΙ ΝΑ ΦΘΑΣΕΙ ΣΤΟ ΕΠΑΚΡΟ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΝΑ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΘΕΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΑΛΑΙΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ

Και ὅτι ὅποιος διδάσκει τὰ ἀντίθετα τῶν θείων Γραφῶν δογματίζει γι' αὐτοὺς ποὺ πιστεύουν νέα αἵρεση. Καὶ περὶ δακρύων, ὅτι δηλαδή ἐκ φύσεως ὑπάρχουν σ' ἐμᾶς τὰ δάκρυα.

- 1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πολλοὶ καθημερινὰ λένε τοὺς ὁποίους κι ἐμεῖς ἀκοῦμε νὰ τὸ λένε “Ἐὰν ζούσαμε στὶς ἡμέρες¹ τῶν ἀποστόλων καὶ ἀξιωνόμαστε, ὅπως ἐκεῖνοι, νὰ δοῦμε τὸν Χριστό, θὰ γινόμαστε ὅπως ἐκεῖνοι ἅγιοι”, ἀγνοώντας ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ σ' ὅλον τὸν κόσμον καὶ τότε καὶ τώρα. Ἐὰν λοιπὸν ὁ τότε δὲν εἶναι ἴδιος καὶ τώρα, ὄντας κατὰ πάντα τὸ ἴδιο Θεός, καὶ στὶς ἐνέργειες καὶ στὰ ἀποτελέσματα, πῶς φαίνεται νὰ λέγει πάντοτε ὁ Πατέρας ὑπάρχει μέσα στὸν Υἱὸ καὶ ὁ Υἱὸς μέσα στὸν Πατέρα² διὰ Πνεύματος, λέγοντας «ὁ Πατέρας μου ἐργάζεται μέχρι τώρα κι ἐγὼ ἐργάζομαι»³;
- 2 Ἄλλ' ἴσως πεῖ κάποιος· ‘Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο τὸ νὰ βλέπαμε τὸν ἴδιο σωματικῶς τότε μὲ τὸ νὰ διδασκόμαστε τὰ σχετικὰ μ' ἐκεῖνον καὶ τῆ βασιλεία του’. Κι ἐγὼ λέγω ὅτι ὅπωςδήποτε δὲν εἶναι τὸ ἴδιο τὸ τώρα καὶ τὸ τότε, ἀλλ' εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερο τὸ σήμερον καὶ τὸ τωρινὸ καὶ πολὺ πιὸ εὐκόλα μᾶς

3. Ἰω. 5,17.

πλείονα καὶ πληροφορίαν ἄγον ἡμᾶς ὑπὲρ τὸ τότε σωματικῶς καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι αὐτοῦ. Τότε μὲν γὰρ ἄνθρωπος τοῖς ἀγνώμοσιν Ἰουδαίοις ἐφαίνετο εὐτελής, νῦν δὲ Θεὸς κηρύττεται ἡμῖν ἀληθής. Τότε τοῖς τελώναις καὶ τοῖς ἀμαρτωλοῖς συνανέ-
 5 στρέφετο σωματικῶς καὶ συνήσθιε, νῦν δὲ ἐκ δεξιῶν κάθηται τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὁ μηδέποτε καὶ μηδαμοῦ χωρισθεὶς αὐτοῦ, καὶ τὸν κόσμον ἅπαντα τρέφειν πιστεύεται, καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδὲν γίνεσθαι λέγομεν (εἰ δὲ καὶ πιστεύομεν). Τότε καὶ ὑπὸ τῶν εὐτελεστάτων καταφρονεῖτο λεγόντων, «οὐχὶ οὗτός ἐστιν ὁ
 10 υἱὸς Μαρίας καὶ τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ;», νυνὶ δὲ ὑπὸ βασιλέων καὶ ἀρχόντων ὡς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ Υἱὸς καὶ ἀληθῆς Θεὸς προσκυνεῖται, καὶ ἐδόξασε καὶ δοξάζει τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ (εἰ καὶ παιδεύει πολλάκις αὐτοὺς ἀμαρτάνοντας), σιδηροῦς αὐτοὺς ὑπὲρ πάντα τὰ ἔθνη, τὰ ὑπὸ
 15 τὸν οὐρανόν, ἀντὶ ὀστρακίνων ποιήσας. Τότε ὡς εἷς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων φθαρτὸς καὶ θνητὸς ἐνομιζέτο, καὶ μέγα ἦν ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι ἀναλλοιώτως καὶ ἀτρέπτως τὸν ἄμορφον καὶ ἀόρατον, μορφωθέντα Θεὸν καὶ ἄνθρωπον ὅλον βλεπόμενον, μηδὲν πλέον ἀλλ' ἐσθίοντα καὶ πίνοντα καὶ κοιμώμενον,
 20 ἰδροῦντά τε καὶ κοπιῶντα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάντα πλὴν ἀμαρτίας ποιοῦντα, τὸν τοιοῦτον ἐπιγινῶναι καὶ πιστεύσαι εἶναι Θεόν, τὸν τὸν οὐρανὸν αὐτὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ποιήσαντα.

3 Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸν Πέτρον εἰπόντα ὅτι, «σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ
 25 Θεοῦ τοῦ ζῶντος», ἐμακάρισεν ὁ Δεσπότης εἰπὼν· «μακάριος εἶ, Σίμων βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι» (ταῦτα δηλονότι ἰδεῖν καὶ εἰπεῖν), «ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς

4. Βλ. Ματθ. 9,11. Μάρκ. 2,16. Λουκᾶ 15,2.

5. Βλ. Μάρκ. 16,19. 6. Βλ. Ἰω. 1,3.

7. Μάρκ. 6,3. Βλ. Ματθ. 13,55.

8. Βλ. Ματθ. 13,55. Λουκᾶ 4,22. Ἰω. 6,42.

9. Ἰω. 4,24.

10. Βλ. Δαν. 2,33. Ψαλμ. 2,8 ἐ. Ἀποκ. 2,27.

11. Βλ. Πράξ. 2,5.

12. Βλ. Ματθ. 11,19. Λουκᾶ 7,34.

ὁδηγεῖ πρὸς περισσότερη πίστη καὶ πληροφορία ἀπὸ τὸ ὅτι νὰ τὸν βλέπαμε καὶ νὰ τὸν ἀκούαμε τότε σωματικῶς. Διότι, τότε φαινόταν στοὺς ἀγνώμονες Ἰουδαίους εὐτελῆς ἄνθρωπος, τώρα ὁμως μᾶς κηρύσσεται ἀληθινὸς Θεός. Τότε συναναστρεφόταν καὶ συνέτρωγε⁴ σωματικῶς μὲ τοὺς τελῶνες καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἐνῶ τώρα κάθεται στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ⁵ καὶ Πατρός, αὐτὸς ποὺ οὐδέποτε καὶ καθόλου δὲν χωρίσθηκε ἀπὸ αὐτόν, καὶ πιστεύεται ὅτι τρέφει ὅλον τὸν κόσμον, καὶ χωρὶς αὐτὸν λέμε καὶ πιστεύομε ὅτι τίποτε δὲν γίνεται⁶. Τότε καταφρονοῦνταν καὶ ἀπὸ τοὺς εὐτελέστατους ποὺ ἔλεγαν, «δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας⁷ καὶ τοῦ ξυλουργοῦ Ἰωσήφ;»⁸, ἐνῶ τώρα προσκυνεῖται ἀπὸ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες ὡς Υἱὸς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἀληθινὸς Θεός, καὶ δόξασε καὶ δοξάζει ὅσους τὸν προσκυνοῦν πνευματικὰ καὶ ἀληθινὰ⁹ (ἂν καὶ πολλές φορές τοὺς παιδεύει ὅταν ἁμαρτάνουν) καὶ τοὺς μεταμόρφωσε¹⁰ ἀπὸ ὀστράκινους σὲ σιδηρένιους πάνω ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό¹¹. Τότε νομιζόταν ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους φθαρτὸς καὶ θνητὸς καὶ ἦταν σπουδαῖο πρᾶγμα νὰ βλέπεται σὲ ἀνθρώπινο σῶμα κατὰ τρόπον ἀναλλοίωτο καὶ ἄτρεπτο ὁ ἄμορφος καὶ ἀόρατος διαμορφούμενος ὅλος Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ ἔχει κάτι περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὡς πρὸς τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ νὰ τρώγει καὶ νὰ πίνει¹², νὰ κοιμᾶται¹³, νὰ ἰδρώνει¹⁴ καὶ νὰ κοπιάζει¹⁵ καὶ νὰ κάνει ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία¹⁶, καὶ αὐτὸν νὰ τὸν γνωρίσει κανεὶς καὶ νὰ πιστέψει ὅτι εἶναι Θεός, αὐτὸς ποὺ δημιούργησε¹⁷ τὸν ἴδιο τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ καὶ ὅλα ὅσα βρίσκονται μέσα σ' αὐτά.

3 Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ὅταν ὁ Πέτρος τοῦ εἶπε, «ἐσὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»¹⁸, τὸν μακάρισε ὁ Δεσπότης καὶ τοῦ εἶπε· «μακάριος εἶσαι, Σίμων υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, διότι δὲν σοῦ τὰ ἀποκάλυψε αὐτὰ σὰρκα καὶ αἷμα» (τὸ νὰ τὰ δεῖς δηλαδή

13. Βλ. Ματθ. 8,24. Μάρκ. 4,38.

14. Βλ. Λουκᾶ 22,44. 15. Βλ. Ἰω. 4,6. 16. Βλ. Ἐβρ. 4,15.

17. Βλ. Πράξ. 4,24. 18. Ματθ. 16,16.

οὐρανοῖς». Ὡστε ὁ νῦν ἀκούων αὐτοῦ διὰ τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων καθ' ἐκάστην βόωντος καὶ τὸ τοῦ εὐλογημένου Πατρὸς αὐτοῦ θέλημα διαγγέλλοντος, καὶ μὴ φόβῳ καὶ τρόμῳ ὑπακούων αὐτοῦ καὶ φυλάττων τὰ παρ' αὐτοῦ προστασσόμενα, οὐδὲ 5 τότε, εἰ παρῆν καὶ ἐκεῖνον αὐτὸν ἐθεάσατο καὶ διδάσκοντα ἤκουσε, πιστεῦσαι αὐτῷ ὅλως ἠνέσχετο ἄν· δέος μὴ καὶ παντάπασιν ἀπιστήσας, ὡς ἀντίθεον αὐτὸν καὶ οὐ Θεὸν ἀληθινὸν λογισάμενος, ἐβλασφήμησε.

4 Καὶ ταῦτα μὲν οἱ πάντῃ τῶν ἄλλων παχύτεροι. Τί δὲ οἱ τού-
10 των σεμνότεροι; 'Εἰ ἤμεν', φησὶν, 'ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ἀγίων πατέρων, ἠγωνισάμεθα ἄν καὶ ἡμεῖς. Βλέποντες γὰρ τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν πολιτείαν καὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν, ἐζηλώσαμεν ἄν αὐτούς. Νυνὶ δὲ μετὰ ραθύμων καὶ ἀμελῶν συναναστρεφόμενοι, συναπαγόμεθα τούτοις καὶ ἀβουλήτως συναπολλύμεθα', (ἀγνο-
15 οῦντες, ὡς εἰκός, καὶ αὐτοὶ ὅτι ἐν λιμένι μᾶλλον ἡμεῖς ὑπὲρ ἐκείνους ἐσμέν). Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν πατέρων ἡμῶν πολλαὶ (ἀκουέτωσαν καὶ οὗτοι) αἰρέσεις ὑπῆρχον, πολλοὶ ψευδόχριστοι, πολλοὶ χριστοκάπηλοι, πολλοὶ ψευδαπόστολοι, πολλοὶ ἦσαν ψευδοδιδάσκαλοι, παρρησίᾳ τὰ τοῦ πονηροῦ ζιζάνια πε-
20 ριῖόντες καὶ σπεύροντες καὶ πολλοὺς τοῖς ἑαυτῶν συνήρπασαν λόγοις, ἐξαπατήσαντες αὐτούς, καὶ αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἀπωλείᾳ παρέπεμψαν.

5 Καὶ τοῦτο ἐκ τῶν τοῦ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου καὶ Ἀντωνίου καὶ Σάβα βίων ἀληθὲς εἶναι εὐρήσετε. Γέγραπται γὰρ
25 τὸν Ἀντώνιον τότε λαμπροτέραν στολὴν ὑπὲρ τὴν συνήθη ἐνδυσάμενον καὶ ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἀνελθόντα φανερωῶσαι ἑαυτὸν καὶ ἐπιδείξασθαι, ἵνα ἐμφανῆς γεγωνῶς πάντως ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν κρατηθῆ καὶ ἀναιρεθῆ· εἰ οὖν μὴ ἦν διωγμός, οὐκ ἄν τοῦτο

19. Ματθ. 16,17. 20. Βλ. Ἐφ. 6,5.

21. Βλ. Ματθ. 24,24. Μάρκ. 13,22.

22. Βλ. Β' Κορ. 11,13.

αὐτὰ καὶ νὰ τὰ πεῖς), «ἀλλὰ ὁ Πατέρας μου ποὺ βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς»¹⁹. Ὡστε αὐτὸς ποὺ τῶρα τὸν ἀκούει νὰ βοᾷ καθημερινὰ μέσω τῶν ἁγίων εὐαγγελίων καὶ νὰ κηρύττει τὸ θέλημα τοῦ εὐλογημένου Πατέρα του, καὶ δὲν ὑπακούει σ' αὐτὸ μὲ φόβο καὶ τρόμο²⁰ οὔτε φυλάττει τὰ προστάγματά του, οὔτε ἂν ζοῦσε τότε καὶ ἔβλεπε ἐκεῖνον τὸν ἴδιο καὶ τὸν ἀκούγε νὰ διδάσκει, θὰ μπορούσε νὰ πιστέψει τελείως σ' αὐτόν, καὶ θὰ ὑπῆρχε φόβος, ἀπιστώντας τελείως καὶ συλλογιζόμενος ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀντίθετος καὶ ὄχι ἀληθινὸς Θεός, νὰ βλασφημοῦσε.

4 Καὶ αὐτὰ τὰ λένε, ὅσοι εἶναι ἐντελῶς παχύτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Τί λένε ὁμως οἱ σεμνότεροι ἀπὸ αὐτούς; Ἐὰν λέγει, 'ζούσαμε στὰ χρόνια τῶν ἁγίων πατέρων, θὰ μπορούσαμε ν' ἀγωνισθοῦμε κι ἐμεῖς. Διότι, βλέποντας τὸν ἀγαθὸ βίον τους καὶ τοὺς ἀγῶνες τους, θὰ τοὺς μιμούμαστε. Τώρα ὁμως, συναστρεφόμενοι μὲ ράθυμους καὶ ἀμελεῖς, παρασυρόμαστε ἀπὸ αὐτοὺς καὶ χανόμαστε χωρὶς νὰ θέλομε'. Ἀγνοοῦν, φυσικά, κι αὐτοὶ ὅτι βρισκόμαστε σὲ λιμάνι ἐμεῖς μᾶλλον παρὰ ἐκεῖνοι. Στους χρόνους τῶν πατέρων μας (ἃς ἀκούσουν κι αὐτοὶ) ὑπῆρχαν πολλὲς αἱρέσεις, πολλοὶ ψευδόχριστοι²¹, πολλοὶ χριστοκάπηλοι, πολλοὶ ψευδαπόστολοι²², πολλοὶ ἦσαν οἱ ψευτοδιδάσκαλοι²³, ποὺ περιφέρονταν καὶ ἔσπερναν²⁴ μὲ παρρησία τὰ ζιζάνια τοῦ πονηροῦ καὶ ποὺ μὲ τὰ λόγια τους παρέσυραν πολλοὺς, τοὺς ἐξαπάτησαν καὶ ἔστειλαν τὶς ψυχὲς τους στὴν ἀπώλεια.

5 Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθινόν, θὰ τὸ διαπιστώσετε ἀπὸ τοὺς βίους τοῦ ἁγίου πατρός μας Εὐθυμίου, τοῦ Ἀντωνίου καὶ τοῦ Σάββα. Πράγματι ἔχει γραφεῖ ὅτι ὁ Ἀντώνιος τότε φόρεσε λαμπρότερη ἀπὸ τὴ συνηθισμένη στολὴ καὶ ἀνέβηκε σὲ ὑψηλὸ τόπο γιὰ νὰ φανερώσει καὶ νὰ ἐπιδείξει τὸν ἑαυτό του, ὥστε, ἀφοῦ γίνεи φανερός, νὰ συλληφθεῖ ὅπως δὴποτε καὶ νὰ θανατωθεῖ ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς· ἐὰν λοιπὸν δὲν ὑπῆρχε διωγ-

23. Βλ. Β' Πέτρ. 2,1.

24. Βλ. Ματθ. 13,25.

έποίησεν. Ἐπὶ δὲ τῇ γεννήσει τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου, οὐ γέγραπται εὐθυμίαν τηνικαῦτα πρωτανευθῆναι ταῖς ἐκκλησίαις παρὰ Θεοῦ, τῶν διωγμῶν δηλονότι τότε καταπαυθέντων καὶ τῶν αἵρέσεων; Ἐπὶ δὲ τῷ τέλει τοῦ ὀσίου πατρὸς ἡμῶν
 5 Σάββα οὐκ ἀκούετε ὅσα ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ κατὰ τῶν τότε αἵρέσεων ἠγωνίσαστο, καὶ ὅσοι τότε τῶν μοναχῶν τοῖς αἰρετικοῖς συναπῆχθησαν; Τὰ δὲ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ Νέου γεγονότα, τί οὐ διωγμοῦ βαρυτάτου καὶ χαλεποῦ ὑπῆρχον; Ἦ οὐκ ἐννοεῖτε τὸν τότε γεγονότα χειμῶνα καὶ τὸν ὑπερβάλ-
 10 λοντα σάλον τῶν μοναχῶν; Τί δὲ πειρῶμαι τὰ πάντα διεξελεθεῖν; Ὅταν γὰρ πρὸ τούτων ἀναμνημονεύσω τῶν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου γεγονότων, ὡς ὁ μέγας διηγεῖται Γρηγόριος, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ χρυσορρήμονος Ἰωάννου καὶ τῶν καθεξῆς πατέρων ἁγίων, αὐτός τε ἐγὼ ἐμαυτὸν ταλανίζω καὶ τοὺς ταῦτα μὴ
 15 ἀναλογιζομένους κατελεῶ. Οὐ γὰρ ἀκριβῶς ἐπίστανται ὅτι ἅπας ὁ παρελθὼν χρόνος δεινότερος ἦν καὶ τῶν ζιζανίων τοῦ πονηροῦ πεπλησμένος ἀναφανδόν.

6 Ὅμως οὖν, εἰ καὶ δεινὰ τὰ παρεληλυθότα, ἀλλὰ καὶ νῦν ἔχει πολλοὺς ὁ βίος αἰρετικούς, πολλοὺς λύκους, ἀσπίδας καὶ ὄφεις
 20 συναναστρεφομένους ἡμῖν, πλὴν οὐκ ἔχοντας ἐξουσίαν τινὰ καθ' ἡμῶν, ἀλλ' οἷον ὑπὸ νύκτα εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι τῆς πονηρίας αὐτῶν· καὶ τοὺς μὲν συνερχομένους καὶ ὑπὸ τὸ σκότος γινομένους αὐτῶν ἀρπάζουσί τε καὶ κατεσθίουσι, τοῖς δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατοῦσι τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῇ ὁδῷ πορευομένοις τῶν ἐν-
 25 τολῶν τοῦ Θεοῦ οὐδὲ προσυπαντῆσαι τολμῶσιν, ἀλλὰ καὶ διερχομένους ἰδόντες ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτῶν ὡς ἀπὸ πυρὸς φεύγουσι.

7 Τίνας οὖν ἄρα ὑπενοήσατε εἰπεῖν με αἰρετικούς; Μὴ τοὺς ἀρνούμενους τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; Μὴ τοὺς βλασφημοῦντας εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ λέγοντας μὴ εἶναι τοῦτο Θεόν; Μὴ τοὺς μεί-

25. Βλ. Ματθ. 13,38. 26. Βλ. Ἰω. 19,11.

27. Α' Ἰω. 1,7. Βλ. Ψαλμ. 118,105 ε.

μός, δὲν θὰ τὸ ἔκανε αὐτό. Ἐπίσης μόλις γεννήθηκε ὁ ἅγιος πατέρας μας Εὐθύμιος, δὲν ἔχει γραφεῖ ὅτι θὰ ἐπικρατήσῃ ἀμέσως εὐθυμία στὶς ἐκκλησίες ἀπὸ τὸν Θεό, ὅτι θὰ σταματοῦσαν δηλαδῆ τότε οἱ διωγμοὶ καὶ οἱ αἵρέσεις; Καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ ὁσίου πατρός μας Σάββα δὲν ἀκοῦτε πόσους ἀγῶνες ἔκανε γιὰ τὶς ἐκκλησίες καὶ ἐναντίον τῶν τότε αἵρέσεων, καὶ πόσοι τότε ἀπὸ τοῦ μοναχοῦ παρασύρθηκαν ἀπὸ τοὺς αἵρετικούς; Ὅσα πάλι συνέβηκαν στὶς ἡμέρες τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ Νέου, τί, δὲν ὑπῆρξαν ἀνώτερα ἀπὸ βαρύτατο καὶ φοβερώτατο διωγμό; Ἡ μήπως δὲν θυμᾶσθε τὸν τότε χειμῶνα καὶ τὸν ὑπερβολικὸ σάλιο τῶν μοναχῶν; Γιατί ὁμως προσπαθῶ ν' ἀναφέρω τὰ πάντα; Διότι ὅταν θυμηθῶ ὅσα πρὶν ἀπὸ αὐτὰ ἔγιναν στὸν μεγάλο Βασίλειο, ὅπως τὰ διηγεῖται ὁ μέγας Γρηγόριος, καὶ ὅσα ἔγιναν στὸν χρυσορρήμονα Ἰωάννη καὶ τοὺς ἐπόμενους ἁγίους πατέρες, ἐγὼ ὁ ἴδιος ταλανίζω τὸν ἑαυτό μου καὶ αἰσθάνομαι μεγάλο οἶκτο γιὰ ὅσους δὲν τὰ σκέπτονται αὐτά. Διότι, δὲν γνωρίζουν ἀκριβῶς ὅτι ὀλόκληρο τὸ παρελθὸν ἦταν φοβερότερο καὶ ἀναντίρρητα γεμᾶτο ἀπὸ τὰ ζιζάνια τοῦ πονηροῦ²⁵.

6 Ὅμως, ἂν καὶ εἶναι φοβερὰ τὰ περασμένα, καὶ τώρα ὁ βίος ἔχει πολλοὺς αἵρετικούς, πολλοὺς λύκους, ἀσπίδες καὶ φίδια ποὺ μᾶς συναναστρέφονται, χωρὶς ὁμως νὰ ἔχουν κάποια ἐξουσία ἐπάνω μας²⁶, ἀλλ' εἶναι σὰ νὰ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴ νύχτα τῆς πονηρίας τους. Ἐτσι ὅσους ἔρχονται κάτω ἀπὸ τὸ σκοτάδι μαζί τους τοὺς ἀρπάζουν καὶ τοὺς τρῶνε, ἐνῶ ὅσους περπατοῦν μέσα στὸ φῶς τῶν θείων Γραφῶν²⁷ καὶ πορεύονται στὴν ὁδὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ²⁸ δὲν τολμοῦν νὰ τοὺς συναντήσουν, ἀλλὰ κι ὅταν τοὺς δοῦν νὰ περνοῦν ἀπὸ μπροστά τους τοὺς ἀποφεύγουν σὰν φωτιά²⁹.

7 Ποιούς λοιπὸν ἄραγε σκεφθήκατε ὅτι ἀνέφερα ὡς αἵρετικούς; Μήπως αὐτοὺς ποὺ ἀρνοῦνται τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ; Μήπως αὐτοὺς ποὺ βλασφημοῦν τὸ ἅγιο Πνεῦμα λέγοντας,

28. Βλ. Βαρ. 4,13. 29. Βλ. Ψαλμ. 67,2 ἐ.

ζονα λέγοντας τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα; Μὴ τοὺς τὴν Τριάδα εἰς
 ἑνάδα συγχέοντας ἢ τὸν ἕνα Θεὸν εἰς τρεῖς θεοὺς διατέμνοντας;
 Μὴ τοὺς Υἱὸν μὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ τὸν Χριστὸν λέγοντας, ἐκ γυ-
 ναικὸς δὲ λαβεῖν τὴν σάρκα τοῦτον μὴ πιστεύοντας; Μὴ τοὺς
 5 σάρκα μὲν αὐτὸν ἀναλαβεῖν, ἀλλὰ ἄψυχον φλυαροῦντας; Μὴ
 τοὺς ἔμψυχον μὲν ταύτην, ὡς ὄλον ἄνθρωπον, οὐχ ἕνα δὲ κατὰ
 τὴν ὑπόστασιν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν καὶ Υἱὸν τῆς Θεοτόκου
 Μαρίας χρηματίσαντα, Θεὸν εἶναι λέγοντες, ἀλλ' εἰς δύο υἱοὺς
 τὸν ἕνα Χριστὸν διατέμνοντας; Ἀλλὰ μὴ τοὺς τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ
 10 ἀρχὴν περιγράφοντας καὶ τὸ «ἦν, ὅτε οὐκ ἦν» λέγοντας; Ἦ
 τοὺς τὸν Πατέρα μὲν ἀναρχον, τὸν δὲ Υἱόν, ὡς ἐξ αὐτοῦ γεννη-
 θέντα, ἀρχὴν μετὰ τινα χρόνον λαβεῖν ὡς κτίσμα, κακῶς καὶ
 νοοῦντας καὶ δογματίζοντας; (Οὐκ ἦν γὰρ ποτε, φησὶν, ὁ Πατὴρ
 μὴ συνόντος αὐτῷ τοῦ Υἱοῦ· καὶ πῶς Πατὴρ ὁ ἄπαις ὀνομασθή-
 15 σεται;). Ἀλλὰ μὴ τοὺς ἄλλον μὲν τὸν παθόντα, ἄλλον δὲ εἶναι
 τὸν ἀναστάντα κηρύττοντας; Ἄπαγε! Οὐδένα τούτων σοι τῶν
 ἀσεβῶν καὶ ἀθέων, οὐδὲ τῶν ἄλλων αἱρέσεών τινα λέγω, τῶν
 ὡς σκότος μὲν φανέντων, ὑπὸ δὲ τῶν τότε λαμπάντων ἀγίων
 πατέρων ἐξαφανισθέντων. Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἡ χάρις τοῦ Πα-
 20 ναγίου Πνεύματος ἔλαμψε δι' αὐτῶν καὶ τῶν εἰρημένων αἱρέσε-
 ων τὸ σκότος ἐδίωξεν, ὅτι καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὰ θεόπνευστα αὐ-
 τῶν συγγράμματα λάμπουσιν ὑπὲρ ἡλίου αὐγὰς, ὡς μηδὲ τολ-
 μᾶν αὐτοῖς τινα ἀντιφθέγγεσθαι.

8 Ἀλλὰ περὶ ἐκείνων λέγω καὶ ἐκείνους ὀνομάζω αἰρετικούς,
 25 τοὺς λέγοντας μὴ εἶναί τινα ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καὶ ἐν
 μέσῳ ἡμῶν τὸν δυνάμενον φυλάξαι τὰς εὐαγγελικὰς ἐντολὰς
 καὶ κατὰ τοὺς ἀγίους γενέσθαι πατέρας· πρῶτον μὲν πάντων πι-
 στὸν καὶ πρακτικὸν (διὰ γὰρ τῶν ἔργων ἢ πίστις δείκνυται, ὡς

ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι Θεός; Μήπως αὐτοὺς πού λένε ὅτι ὁ Πατέρας εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Υἱό; Μήπως αὐτοὺς πού συγγέρον τὴν Τριάδα σὲ ἐνάδα ἢ διαιροῦν τὸν ἕνα Θεὸ σὲ τρεῖς; Μήπως ἐκείνους πού λένε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι βέβαια Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, δὲν πιστεύουν ὅμως ὅτι ἔλαβε τὴ σάρκα ἀπὸ γυναῖκα; Μήπως ἐκείνους πού φλυαροῦν ὅτι ἔλαβε βέβαια σάρκα, ἀλλὰ ἄψυχη; Μήπως ἐκείνους πού λένε ὅτι αὐτὴ ἦταν βέβαια ἔμψυχη, σὰν τέλειος ἄνθρωπος πού ἦταν, ὅμως δὲν ὁμολογοῦν ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πού ὑπῆρξε καὶ Υἱὸς τῆς Θεοτόκου Μαρίας, εἶναι ἕνας Θεὸς ὡς πρὸς τὴν ὑπόσταση, ἀλλὰ διαιροῦν τὸν ἕνα Χριστὸ σὲ δύο; Ἀλλὰ μήπως ἐκείνους πού προσδιορίζουν ἀρχὴ γιὰ τὸν ἀναρχο Πατέρα καὶ λένε τὸ «ὑπῆρχε ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία δὲν ὑπῆρχε»; Ἡ μήπως ἐκείνους πού κακῶς καὶ σκέπτονται καὶ δογματίζουν ὅτι ὁ Πατέρας εἶναι ἀναρχος, ἐνῶ ὁ Υἱός, ἐπειδὴ γεννήθηκε ἀπὸ αὐτὸν ὡς κτίσμα, ἔλαβε ὡς κτίσμα ἀρχὴ μετὰ ἀπὸ κάποιον χρόνο; Διότι λένε, δὲν ὑπῆρχε κάποτε ὁ Πατέρας μὴ ὑπάρχοντας μαζί του τοῦ Υἱοῦ· καὶ πῶς θὰ ὀνομασθεῖ Πατέρας ἐκεῖνος πού δὲν εἶχε παιδί; Ἀλλὰ μήπως ἐκείνους πού κηρύττουν ὅτι ἄλλος βέβαια εἶναι ἐκεῖνος πού ἔπαθε καὶ ἄλλος ἐκεῖνος πού ὁ ἀναστήθηκε; Μακριὰ ἀπὸ ὅλα αὐτά. Γιὰ κανέναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀσεβεῖς καὶ ἄθεους δὲν σοῦ λέγω, οὔτε γιὰ κάποια ἀπὸ τὶς ἄλλες αἱρέσεις, πού ἐμφανίσθηκαν βέβαια ὡς σκότος, ἀλλὰ ἐξαφανίσθηκαν ἀπὸ τοὺς ἅγιους πατέρες πού ἔλαμψαν τότε. Διότι τόσο πολὺ ἔλαμψε μέσω αὐτῶν ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος καὶ ἔδιωξε τὸ σκότος τῶν αἱρέσεων πού ἀναφέρθηκαν, πού καὶ μέχρι σήμερα τὰ θεόπνευστα συγγράμματά τους λάμπουν περισσότερο ἀπὸ τὶς αὐγῆς τοῦ ἡλίου, ὥστε νὰ μὴ τολμᾷ κανεὶς νὰ προβάλλει κάποια ἀντίρρηση σ' αὐτοὺς.

- 8 Ἀλλὰ γιὰ ἐκείνους ὁμιλῶ καὶ ἐκείνους ὀνομάζω αἰρετικούς, πού λένε ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάμεσά μας κανεὶς στὰ δικά μας χρόνια πού νὰ μπορεῖ νὰ φυλάξει τὶς εὐαγγελικὲς ἐντολές καὶ νὰ συμπεριφέρεται ὅπως οἱ ἅγιοι πατέρες. Πρῶτα ἀπ' ὅλα βέβαια νὰ εἶναι πιστὸς καὶ πρακτικὸς (διότι μὲ τὰ ἔργα ἀπο-

διὰ τοῦ ἐσόπτρου ἢ τοῦ προσώπου ἐμφέρεια), ἔπειτα θεωρητικώτατόν τε ὁμοῦ καὶ θεόπτην, ἐν τῷ φωτισθῆναι δηλαδὴ καὶ λαβεῖν Πνεῦμα ἅγιον καὶ δι' αὐτοῦ τὸν Υἱὸν σὺν τῷ Πατρὶ κατιδεῖν. Οἱ τοίνυν τοῦτο ἀδύνατον εἶναι λέγοντες οὐ μερικὴν τινα 5 αἵρεσιν κέκτηνται, ἀλλὰ πάσας, εἰ οἷόν τε εἰπεῖν, ὡς ταύτης πάσας ἐκείνας τῇ ἀσεβείᾳ καὶ τῇ τῆς βλασφημίας ὑπερβολῇ ὑπερραιούσης καὶ καλυπτούσης. Ὁ τοῦτο λέγων ἀνατρέπει πάσας τὰς θείας Γραφάς. Εἰς μάτην, οἶμαι, λέγει ὁ μάταιος τὸ ἅγιον ἄρτι λέγεσθαι Εὐαγγέλιον, εἰς μάτην τὰς τοῦ Μεγάλου Βασι- 10 λείου καὶ τῶν λοιπῶν ἱερέων καὶ ὁσίων πατέρων ἡμῶν γραφάς ἀναγινώσκεσθαι ἢ καὶ γραφῆναι διαμαρτύρεται. Εἰ οὖν ἃ ὁ Θεὸς λέγει καὶ πάντες οἱ ἅγιοι πρῶτον μὲν ἅπαντα ἔπραξαν, εἶτα καὶ γράψαντες εἰς νοθεσίαν ἡμῶν κατέλιπον, ἀδύνατον ἡμῖν ἔργω ταῦτα ποιῆσαι καὶ ἀπαραλείπτως φυλάξαι, τί ὅτι καὶ τότε ἐκεῖ- 15 νοι κοπιάσαντες ἔγραψαν καὶ νῦν ἐπὶ ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται; Οἱ ταῦτα λέγοντες τὸν οὐρανόν, ὃν ὁ Χριστὸς ἡμῖν ἠνοιξε, κλείουσι καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἄνοδον, ἣν αὐτὸς ἐκεῖνος ἡμῖν ἐνεκαίνισε, διακόπτουσιν. Ἄνωθεν γὰρ ἐκείνου τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ πρὸς τῇ πύλῃ οἴονεὶ τοῦ οὐρανοῦ ἵσταμένου καὶ διακύ- 20 πτοντος καὶ ὑπὸ τῶν πιστῶν ὀρωμένου καὶ διὰ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου βοῶντος καὶ λέγοντος, «δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς», οἱ ἀντίθεοι οὗτοι ἦ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἀντίχριστοι λέγουσιν· 'ἀδύνατον τοῦτο, ἀδύνατον!'

9 Πρὸς οὓς εἰκότως ὁ Δεσπότης μεγαλοφώνως φησὶν· «οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι! Οὐαὶ ὑμῖν, ὀδηγοὶ τυφλοὶ τυφλῶν, ὅτι ὑμεῖς εἰς τὴν βασιλείαν οὐκ εἰσέρχεσθε καὶ τοὺς θέλοντας εἰσελθεῖν κωλύετε». Ἐκείνου τοὺς νῦν πενθοῦντας ἀνα-

30. Βλ. Ἰακ. 2,18. 31. Βλ. Α' Κορ. 10,11.

32. Βλ. Ματθ. 23,13. 33. Βλ. Ἑβρ. 10,19-20.

34. Βλ. Ρωμ. 9,5. 35. Ματθ. 11,28.

36. Ματθ. 23,13. 15 ἐ. 37. Βλ. Ματθ. 23,16. 15,14.

δεικνύεται ἡ πίστις³⁰, ὅπως μὲ τὸν καθρέφτη ἢ ὁμοιότητα τοῦ προσώπου), ἔπειτα θεωρητικώτατος καὶ συγχρόνως καὶ θεό-
 πτης, μὲ τὸ νὰ ἔχει δηλαδὴ φωτισθεῖ καὶ λάβει ἅγιο Πνεῦμα,
 καὶ μέσω αὐτοῦ νὰ δεῖ τὸν Υἱὸ μαζὶ μὲ τὸν Πνεῦμα. Ὅσοι
 λοιπὸν λένε ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο, δὲν εἶναι πρεσβευτὲς κά-
 ποιας μερικῆς αἰρέσεως, ἀλλὰ ὄλων, ἐὰν μπορούμε νὰ ποῦμε,
 διότι αὐτὴ ὑπερβαίνει καὶ καλύπτει μὲ τὴν ἀσέβεια καὶ τὴν
 ὑπερβολικὴ βλασφημία ὅλες ἐκεῖνες. Ἐκεῖνος ποὺ τὸ λέγει
 αὐτὸ ἀνατρέπει ὅλες τὶς θεῖες Γραφές. Μάταια, νομίζω, λέγει
 ὁ μάταιος νὰ κηρύττεται σήμερα τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο, μάταια
 διακηρύττει νὰ ἀναγινώσκονται ἢ καὶ νὰ ἀντιγράφονται τὰ
 ἔργα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τῶν ὑπολοίπων ἱερέων καὶ
 ὁσίων πατέρων μας. Ἐὰν λοιπὸν, ὅσα ὁ Θεὸς λέγει καὶ ὅλοι οἱ
 ἅγιοι πρῶτα βέβαια τὰ ἔπραξαν ὅλα κι ἔπειτα τὰ ἔγραψαν καὶ
 τὰ ἄφησαν γιὰ νουθεσία μας³¹, μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ τὰ πραγ-
 ματοποιήσομε καὶ νὰ τὰ φυλάξομε χωρὶς καμμιά παράλειψη,
 γιὰ πῶς λόγῳ καὶ τότε ἐκεῖνοι κοπίασαν καὶ τὰ ἔγραψαν καὶ
 τώρα ἀναγινῶσκονται στὶς ἐκκλησίες; Αὐτοὶ ποὺ τὰ λένε
 αὐτὰ κλείνουν τὸν οὐρανὸ³² ποὺ τὸν ἀνοίξε ὁ Χριστὸς γιὰ μᾶς,
 καὶ διακόπτουν τὴν ἄνοδο πρὸς ἐκεῖνον, τὴν ὁποία ἐκεῖνος ὁ
 ἴδιος μᾶς ἐγκαινίασε³³. Διότι πάνω ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν Θεὸ τῶν
 πάντων³⁴ ποὺ κατὰ κάποιον τρόπο στέκεται μπροστὰ στὴν
 πύλη τοῦ οὐρανοῦ καὶ σκύβει καὶ βλέπεται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς
 καὶ διὰ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου φωτίζει καὶ λέγει, «ἐλᾶτε πρὸς
 ἐμένα ὅλοι ὅσοι κοπιάζετε καὶ εἴστε φορτωμένοι, κι ἐγὼ θὰ
 σᾶς ἀναπαύσω»³⁵, αὐτοὶ οἱ ἀντίθετοι ἢ, καλύτερα νὰ ποῦμε,
 ἀντίχριστοι λένε· 'εἶναι ἀδύνατο αὐτό, ἀδύνατο'.

- 9 Πρὸς αὐτοὺς εὐλογοῦν ὁ Δεσπότης λέγει μεγαλόφωνα· «ἀλ-
 λοίμονό σας, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι³⁶! Ἀλλοίμονό σας,
 ὁδηγοὶ τυφλοὶ τυφλῶν³⁷, διότι ἐσεῖς δὲν εἰσέρχεσθε στὴ βα-
 σιλεία³⁸ καὶ ἐμποδίζετε ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ εἰσέλθουν»³⁹.

38. Ματθ. 23,13. Λουκᾶ 11,52.

39. Λουκᾶ 11,52. Ματθ. 23,13.

φανδὸν μακαρίζοντος, οὗτοι ἀδύνατόν φασι καθ' ἑκάστην πεν-
 θεῖν καὶ κλαίειν τινά. Ὡ τῆς ἀναισθησίας καὶ τοῦ ἀπυλώτου
 στόματος, μιὰς ἐκπέμποντος κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου
 φωνὰς καὶ τὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα ποιοῦντος γίνεσθαι θηριά-
 5 λωτα, ὑπὲρ ὧν αὐτὸς ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὸ αἷμα ἐκέ-
 νωσεν. Ὡντως καλῶς περὶ τῶν τοιούτων ὁ θεοπάτωρ προφη-
 τεύων λέγει Δαυίδ· «υἱοὶ ἀνθρώπων, οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὄπλα καὶ
 βέλη· καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα».

10 Διὰ τί γάρ, εἶπέ μοι, ἀδύνατον; διὰ τίνος δὲ ἄλλου οἱ ἅγιοι ἐπὶ
 10 τῆς γῆς ἔλαμψαν καὶ φωστῆρες ἐν κόσμῳ γεγόνασιν; Εἰ ἦν ἀδύ-
 νατον, οὐδ' ἂν ἐκεῖνοι ταῦτα κατορθῶσαι ποτε ἠδυνήθησαν.
 Ἄνθρωποι γὰρ ὑπῆρχον κάκεῖνοι, ὡς καὶ ἡμεῖς, καὶ οὐδὲν
 πλέον ἡμῶν ἐκέκτηντο, εἰ μὴ προαίρεσιν εἰς τὸ ἀγαθόν, σπου-
 δὴν τε καὶ ὑπομονὴν καὶ ταπείνωσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν.
 15 Ταῦτα τοιγαροῦν κτῆσαι καὶ αὐτός, καὶ γενήσεται σοι πηγὴ δα-
 κρῶν ἢ νυνὶ πετρῶδης ὑπάρχουσα ψυχὴ. Εἰ δὲ σὺ μὴ θέλεις
 θλιβῆναι καὶ στενοχωρηθῆναι, κἂν τὸ πρᾶγμα μὴ λέγε εἶναι
 ἀδύνατον. Ὁ γὰρ τοῦτο λέγων ἀπαρνεῖται τὴν κάθαρσιν· χωρὶς
 γὰρ δακρῶν οὐκ ἠκούσθη ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καθαρθῆναι ψυχὴν
 20 τοῦ ρύπου τῆς ἀμαρτίας, τὴν μετὰ τὸ βάπτισμα ἀμαρτήσασαν.
 Διὰ γὰρ τοῦ βαπτίσματος ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ προ-
 σώπου τῆς γῆς, ἐκχέας τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ πλουσίως.
 Ἀλλά, ὡς παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ἀκήκοα, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βα-
 πτίσματι ἠλικιωταί τινες βαπτιζόμενοι, τῇ ἐπελεύσει καταφυγόν-
 25 τες τοῦ Πνεύματος, ἐδάκρυσαν· οὐχὶ ἐνώδυνα καὶ ἐπίπονα δά-
 κρυα, ἀλλ' ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ δωρεᾷ τῇ ἐκείνου

40. Βλ. Ματθ. 5,4. 41. Βλ. Ματθ. 15,7. Μαρκ. 7,6.

42. Ψαλμ. 56,5. 43. Φιλ. 2,15.

44. Βλ. Ἔξ. 17,6. Ψαλμ. 103,8. 45. Βλ. Β' Κορ. 4,8.

46. Ἦσ. 25,8.

47. Γεν. 6,7. 7,4. 8,13. Βλ. Ἦσ. 25,8.

Ἐνῶ ἐκεῖνος μακαρίζει ὀλοφάνερα ὄσους τώρα πενθοῦν⁴⁰, αὐτοὶ λένε ὅτι εἶναι ἀδύνατο κάποιος νὰ πενθεῖ καὶ νὰ κλαίει καθημερινά. Πῶ πῶ ἀναισθησία καὶ ἄφραγο στόμα, πὺ ἐκπέμπει μιὰρὰ λόγια κατὰ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ καὶ ὀδηγεῖ τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ στὸ στόμα τῶν θηρίων, γιὰ τὰ ὀποῖα ὁ Μονογενῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔχυσε τὸ αἷμα του. Πράγματι καλῶς προφητεῦει γι' αὐτοὺς ὁ θεοπάτωρ Δαυὶδ λέγοντας⁴¹: «υἱοὶ ἀνθρώπων, τὰ δόντια τους θὰ γίνουν ὄπλα καὶ βέλη καὶ ἡ γλώσσα τους κοφτερὸ μαχαίρι»⁴².

10 Διότι πές μου, γιατί εἶναι ἀδύνατο; Γιὰ ποιόν ἄλλον ἔλαμψαν ἐπάνω στὴ γῆ οἱ ἄγιοι κι ἔγιναν στὸν κόσμο φωστῆρες⁴³; Ἐὰν ἦταν ἀδύνατο, οὔτε ἐκεῖνοι θὰ μπορούσαν ποτὲ νὰ τὰ κατορθώσουν αὐτά. Διότι ἄνθρωποι ἦταν κι ἐκεῖνοι, ὅπως κι ἐμεῖς, καὶ τίποτε δὲν εἶχαν περισσότερο ἀπὸ ἐμᾶς, παρὰ μόνο ἀγαθὴ προαίρεση, προθυμία, ὑπομονή, ταπείνωση καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό. Αὐτὰ λοιπὸν ἀπόκτησέ τα καὶ σὺ ὁ ἴδιος, καὶ ἡ ψυχὴ πὺ τώρα εἶναι πέτρινη⁴⁴, θὰ γίνει γιὰ σένα πηγὴ δακρῶν. Ἐὰν ὁμως ἐσὺ δὲν θέλεις νὰ θλιβεῖς καὶ νὰ στενοχωρηθεῖς⁴⁵, μὴ λές τουλάχιστον ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀδύνατο. Διότι ὅποιος τὸ λέγει αὐτὸ ἄπαρνεῖται τὴν κάθαρση. Καὶ δὲν ἀκούσθηκε σ' ὄλους τοὺς αἰῶνες νὰ ἔχει καθαρισθεῖ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸν ρύπο τῆς ἀμαρτίας χωρὶς δάκρυα, αὐτὴ πὺ ἀμάρτησε μετὰ τὸ βάπτισμα. Διότι μὲ τὸ βάπτισμα ὁ Θεὸς ἀφαίρεσε ἀπὸ τὸ πρόσωπο⁴⁶ τῆς γῆς⁴⁷ κάθε δάκρυ, χύνοντας πλούσια τὸ ἅγιό του Πνεῦμα⁴⁸. Ἀλλά, ὅπως ἔχω ἀκούσει ἀπὸ τὴ θεία Γραφή, καὶ κατὰ τὴν ὄρα τοῦ ἴδιου τοῦ βαπτίσματος κάποιοι πὺ βαπτίζονταν σὲ προχωρημένη ἡλικία, κατὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Πνεύματος κυριεύθηκαν ἀπὸ κατάνυξη καὶ δάκρυσαν· ὄχι μὲ δάκρυα γεμᾶτα ἀπὸ ὀδύνη καὶ πόνο, ἀλλὰ πὺ προέρχονταν ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴ δωρεά του καὶ ἦταν γλυκὰ περισσότερο ἀπὸ μέλι⁴⁹, πὺ τὰ ἄφησαν νὰ χυ-

48. Βλ. Τίτ. 3,6.

49. Βλ. Ψαλμ. 18,11. 118,103.

γλυκέα ὑπὲρ μέλι, ἀπονητί πως καὶ ἀψοφητὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ταῦτα κενώσαντες. Οἱ οὖν καταξιωθέντες ποτὲ ἐν πείρα τοιούτων δακρύων γενέσθαι τὰ εἰρημένα γνωρίσουσι καὶ ἀληθῆ ταῦτα εἶναι συμμαρτυρήσουσιν, ὡς μοι καὶ ἡ θεολόγος συμμαρτυρήσει φωνή. Φησὶ γάρ· «προσφερέτω τις, ὁ μὲν τόδε, ὁ δὲ τόδε», καὶ πολλὰ ἐν μέσῳ ἀπαριθμησάμενος, ὕστερον πάντων ἐβόησε· «πάντες δάκρυα, πάντες κάθαρσιν, πάντες ἀνάβασιν καὶ τὸ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι».

11 Μὴ τι οὖν διεστείλατο ἢ διεχώρισεν ἐν τούτῳ τῶν ἄλλων
10 τινάς, καὶ τοῖς μὲν ὡς δυνατὸν εἶναι τοῦτο ἔφησε, τοῖς δὲ ὡς ἀδύνατον; Μὴ, ὡς ὑμεῖς φάτε ἀσυνέτως (ἵνα καὶ ἀξίως καθάψωμαι ὑμῶν, ἀπερίτμητοι ταῖς καρδίαις καὶ τοῖς ὠσίν), ὅτι τινὲς ἔλαχον φύσεως σκληρᾶς καὶ οὐκ ἂν ποτε δυνηθεῖεν καταναγῆναι καὶ κλαῦσαι, τοῦτο καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος εἶρηκε; Μὴ γέ-
15 νοιτο! Οὔτε φύσις ἀνθρώπου ἐστὶ μὴ φυσικῶς ἔχουσα μᾶλλον τὰ δάκρυα καὶ τὸ κλαίειν καὶ τὸ πενθεῖν, οὔτε ὁ ἅγιος οὗτος, οὔτε ἕτερός τις τῶν ἀγίων, τοῦτο εἶπεν ἢ ἔγραψεν. Ὅτι δὲ ἐκ φύσεως τὸ κλαίειν πᾶσιν ἡμῖν πρόσσεστιν, αὐτὰ τὰ γεννώμενα βρέφη σε διδαξάτωσαν. Ἄμα γὰρ τῷ προελθεῖν τῆς γαστρὸς
20 καὶ πεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ τοῦτο σημεῖον ζωῆς ταῖς μαίαις καὶ ταῖς μητράσιν ἐνδείκνυται. Εἰ γὰρ μὴ κλαύσει τὸ βρέφος, οὐδὲ ζῆν λέγεται· κλαῦσαν δὲ δείκνυσιν αὐτόθι ὅτι συνεπόμενον ἢ φύσις ἔχει ἀπὸ γεννήσεως τὸ πένθος ὁμοῦ καὶ τὰ δάκρυα. Ὡς δὲ καὶ ὁ ἅγιος πατὴρ ἡμῶν ἔλεγε Συμεῶν ὁ Στουδιώ-
25 τής, ὅτι μετὰ τοῦ τοιούτου κλαυθμοῦ ὀφείλει καὶ ζῆσαι τὸν παρόντα βίον ὁ ἄνθρωπος καὶ μετ' αὐτοῦ συναποθανεῖν, εἰ ἄρα καὶ σωθῆναι βούλεται καὶ εἰς τὴν μακαρίαν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἐπειδὴ τὸ τῆς γεννήσεως δάκρυον δηλωτικόν ἐστι τῶν δακρύων τῆς

50. Βλ. Φιλ. 3,13.

51. Πράξ. 7,51.

θοῦν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς ἔτσι χωρὶς πόνο καὶ θόρυβο. Αὐτοὶ λοιπὸν ποὺ ἀξιώθηκαν κάποτε νὰ δοκιμάσουν αὐτὰ τὰ δάκρυα, θὰ γνωρίσουν τὰ ὅσα ἔχουν λεχθεῖ καὶ θὰ ἐπιβεβαιώσουν αὐτὰ ὡς ἀληθινά, ἀλλὰ θὰ μοῦ τὰ ἐπιβεβαιώσει καὶ ἡ θεολόγος φωνή. Διότι λέγει· «ἄς προσφέρει κάποιος, ἄλλος αὐτὸ καὶ ἄλλος ἐκεῖνο», καὶ ἀπαριθμώντας ἐνδιάμεσα πολλά, ὕστερα ἀπὸ ὅλα φώναξε δυνατὰ· «ὄλοι δάκρυα, ὄλοι κάθαρση, ὄλοι ἀνάβαση καὶ ἐπέκταση πρὸς ἐκεῖνα ποὺ βρίσκονται μπροστά»⁵⁰.

- 11 Μήπως λοιπὸν διέκρινε ἢ διεχώρισε ὡς πρὸς αὐτὸ κάποιους ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ εἶπε ὅτι αὐτὸ γιὰ μερικοὺς εἶναι δυνατό καὶ γιὰ ἄλλους ἀδύνατο; Μήπως, ὅπως ἐσεῖς ἰσχυρίζεσθε ἀπερίσκεπτα (γιὰ νὰ σᾶς ψέξω ἐπάξια, ἀπερίτμητοι στὶς καρδιές καὶ στὰ αὐτιά⁵¹), κάποιοι ἔτυχαν σκληρῆς φύσεως καὶ δὲν θὰ μπορέσουν κάποτε νὰ κυριευθοῦν ἀπὸ κατάνυξη καὶ νὰ κλάψουν, τὸ εἶπε αὐτὸ καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος; Μακριὰ πιά τέτοια σκέψη. Οὔτε ἀνθρώπινη φύση ὑπάρχει ποὺ νὰ μὴ δακρύνει, ὡς ἀπὸ τῆ φύση τῆς, νὰ κλαίει καὶ νὰ πενθεῖ, οὔτε ὁ ἅγιος αὐτός, οὔτε κάποιος ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἁγίους τὸ εἶπε ἢ τὸ ἔγραψε αὐτό. Τὸ ὅτι βέβαια ὑπάρχει μέσα σ' ὄλους μας ἐκ φύσεως τὸ νὰ κλαίμε, ἄς τοῦ τὸ διδάξουν τὰ ἴδια τὰ νεογέννητα βρέφη. Διότι, μόλις ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν κοιλία καὶ πέσουν στὴ γῆ κλαῖνε⁵², καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ γιὰ τὶς μαῖες καὶ τὶς μητέρες ἀπόδειξη ζωῆς. Ἐὰν ὅμως δὲν κλάψει τὸ βρέφος, δὲν λέγεται ὅτι ζεῖ. Κλαίοντας λοιπὸν δείχνει μὲ αὐτὸ ὅτι ἡ φύση ἔχει ἀπὸ γεννήσεως συνακόλουθα τὸ πένθος καὶ τὰ δάκρυα μαζί. Ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ ἅγιος πατέρας μας Συμεὼν ὁ Στουδιώτης, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει μ' αὐτὸν τὸν κλαυθμὸ καὶ νὰ ζήσει τὸν παρόντα βίον καὶ νὰ πεθάνει μ' αὐτόν, ἐὰν βέβαια θέλει νὰ σωθεῖ καὶ νὰ εἰσέθει στὴ μακάρια ζωὴ⁵³, ἐπειδὴ τὸ δάκρυ τῆς γεννήσεως εἶναι δηλωτικὸ τῶν δακρῦων τῆς ἐδῶ παρούσας ζωῆς μας. Ὅπως δηλαδὴ ἡ τροφή καὶ ἡ πῶση εἶναι ἀναγκαῖα

52. Βλ. Σοφ. Σειρ. 7,3.

53. Βλ. Ματθ. 19,17.

παρούσης ἡμῶν ἐνταῦθα ζωῆς. Ὡς γὰρ ἡ τροφή καὶ ἡ πόσις ἀναγκαία ἐστὶ τῷ σώματι, οὕτω καὶ τὰ δάκρυα τῆ ψυχῆ, ὥστε ὁ μὴ καθ' ἐκάστην κλαίων (ὄκνῶ γὰρ εἰπεῖν καθ' ὄραν, ἵνα μὴ δόξω βαρὺς), λιμῶ τὴν ψυχὴν διαφθείρεται καὶ ἀπόλλυται.

12 Εἰ τοίνυν συνεπόμενόν ἐστι τῆ φύσει τὸ κλαίειν ὁμοῦ καὶ τὰ δάκρυα, καθὼς ἀποδέδεικται, μηδεὶς τὸ τῆς φύσεως ἀγαθὸν ἀπαρνήσεται, μηδεὶς ὄκνω καὶ ραθυμία τοῦ τοιούτου καλοῦ στερήσειεν ἑαυτόν, μηδεὶς κακία καὶ πονηρία καὶ ὑπερηφανία ψυχῆς ἀλαζῶν γένηται καὶ εἰς ἀντιτυπίαν λίθου παρὰ φύσιν με-
10 τενεχθῆ, ἀλλὰ σπουδῆ τῆ καλλίστη πρὸς τὰς ἐντολὰς χρησάμενος τοῦ Θεοῦ, φυλαξάτω τὸ μέγα τοῦτο δῶρον, παρακαλῶ, ἄσυλον ἐν τῆ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, διατηρῶν αὐτὸ ἐν εὐτελείᾳ καὶ ταπεινώσει, ἐν ἀκακίᾳ ψυχῆς καὶ ἀπλότητι, ἐν ὑπομονῇ τῶν πειρασμῶν καὶ διηνεκεῖ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν, μετανοῶν ἀεὶ
15 καὶ διαπαντὸς τῶν οἰκείων μνημονεύων σφαλμάτων, καὶ μηδεὶς τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἀμελείτω. Εἰ δέ τις ἀπεγνωκῶς τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἐπὶ κλίνης ραθυμίας ἀνάκειται, κἂν μὴ λεγέτω καὶ τοῖς σπουδαίοις τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Ὁ γὰρ τοῦτο λέγων αὐτὴν ἡμῖν πᾶσιν ἀποκλείει τὴν πύλην τῆς βασιλείας τῶν οὐρα-
20 νῶν. Ἄνελε γὰρ τὰ δάκρυα καὶ συνανειῖλες τούτοις τὴν κάθαρσιν· καθάρσεως δὲ δίχα οὐδεὶς ὁ σωζόμενος, οὐδεὶς ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου μακαριζόμενος, οὐδεὶς ὄψεται τὸν Θεόν.

13 Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἐπακολουθεῖ τοῖς μὴ πενθοῦσι κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, πῶς οὐχ αἰρετικῶν πάντων, εἶπέ μοι, χεί-
25 ρων αὕτη ἡ αἵρεσις; Ἀλλὰ γὰρ διὰ κενῆς, τὸ καθ' ὑμᾶς, λοιπὸν ἢ τοῦ Θεοῦ συγκατάβασις καὶ ἀνάβασις γέγονεν, ἤργησε τῶν ἀποστόλων τὸ κήρυγμα, ἤργησαν τῶν ἀγίων ἀπάντων αἱ κατηχήσεις, αἱ πρὸς τὸ πένθος ἡμᾶς ἀεὶ ἐκκαλούμεναι. Πᾶσα Γραφὴ θεόπνευστος ἀνωφελῆς εἰς ὑμᾶς τοὺς οὕτως ἔχοντας καὶ φρο-
30 νοῦντας, ὡς ὀρῶ, γέγονεν. Ὡς γὰρ ἀσπίς κωφὴ καὶ τὰ ὦτα βύ-

54. Α' Κορ. 5,8.

55. Ματθ. 5,8. Ἑβρ. 12,14.

56. Β' Τιμ. 3,16.

για τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ τὰ δάκρυα εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴν ψυχὴ, καὶ ἐπομένως ἐκεῖνος ποὺ δὲν κλαίει καθημερινὰ (διστάζω νὰ πῶ κάθε ὥρα, γιὰ νὰ μὴ φανῶ βαρῦς), διαφθείρει τὴν ψυχὴ του ἀπὸ πείνα καὶ χάνεται.

12 Ἐφ' ὅσον λοιπὸν, ὅπως ἀποδείχθηκε, εἶναι ἐκ φύσεως συνακόλουθα τὸ κλάμα καὶ μαζὶ καὶ τὰ δάκρυα, κανεὶς νὰ μὴ ἀπαρνηθεῖ τὸ ἀγαθὸ τῆς φύσεως, κανεὶς ἀπὸ ὀκνηρία καὶ ραθυμία νὰ μὴ στερήσει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τέτοιο καλὸ, κανεὶς ἀπὸ κακία καὶ πονηρία⁵⁴ καὶ ψυχικὴ ὑπερηφάνεια νὰ μὴ γίνεῖ ἀλαζῶν καὶ ὀδηγηθεῖ παρὰ φύσιν στὴ σκληρότητα τοῦ λίθου, ἀλλὰ ἐκδηλώνοντας τὴν κάλλιστη προθυμία πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἃς φυλάξει, παρακαλῶ, τὸ μεγάλο αὐτὸ δῶρο ἄσυλλο μέσα στὴν καρδιά του, διατηρῶντας το μὲ εὐτέλεια καὶ ταπεινότητα, μὲ ἀκακία ψυχῆς καὶ ἀπλότητα, μὲ ὑπομονὴ στοὺς πειρασμοὺς καὶ συνεχῆ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν, μετανοῶντας πάντοτε καὶ ἐνθυμούμενος διαπαντὸς τὰ σφάλματά του, καὶ κανεὶς νὰ μὴ δείξει ἀμέλεια γι' αὐτὴν τὴν ἐργασία. Ἐὰν ὅμως κάποιος κυριευθεῖ ἀπὸ ἀπόγνωση γιὰ τὴ σωτηρία του καὶ μένει ξαπλωμένος στὴν κλίνη τῆς ραθυμίας, ἃς μὴ λέγει τουλάχιστο ὅτι εἶναι ἀδύνατο αὐτὸ καὶ γιὰ αὐτοὺς ποὺ δείχνουν προθυμία. Διότι ἐκεῖνος ποὺ τὸ λέγει αὐτὸ ἀποκλείει σ' ὅλους μας τὴν ἴδια τὴν πύλη τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἀφαίρεσε λοιπὸν τὰ δάκρυα καὶ ἀφαίρεσες μαζὶ μ' εαυτὰ τὴν κάθαρση. Χωρὶς κάθαρση κανεὶς δὲν σώζεται, κανεὶς δὲν μακαρίζεται ἀπὸ τὸν Κύριο, κανεὶς δὲν θὰ δεῖ τὸν Θεό⁵⁵.

13 Ἐὰν λοιπὸν αὐτὰ εἶναι τὰ ἐπακόλουθα σ' ἐκείνους ποὺ δὲν πενθοῦν σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, πῶς, πές μου, δὲν εἶναι χειρότερη ὅλων τῶν αἰρετικῶν αὐτὴ ἡ αἵρεση; Ἐπομένως λοιπὸν, σύμφωνα μὲ σᾶς, μάταια ἔγινε ἡ συγκατάβαση καὶ ἀνάβαση τοῦ Θεοῦ, ἔγινε ἄργὸ τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων, κατέστησαν μάταιες οἱ κατηγήσεις ὅλων τῶν ἀγίων, ποὺ μᾶς καλοῦν νὰ πενθοῦμε πάντοτε. Κάθε θεόπνευστη Γραφή⁵⁶ ἔγινε, ὅπως βλέπω, ἀνωφελὴς γιὰ σᾶς ποὺ σκέπτεσθε καὶ φρονεῖτε ἔτσι. Διότι ὅπως ἡ κωφὴ ἀσπίδα, ἀφοῦ κλείσατε κι

σαντες καὶ ὑμεῖς, τῷ τριβωνίῳ μόνῳ καὶ τῷ κουκουλίῳ καὶ ἀναλάβῳ (οἱ δὲ καὶ τῷ βαθυτάτῳ καὶ σεμνῷ πώγωνι) τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς οἶομαι, ἐπιγράφεσθε καὶ τούτοις θαρροῦντες ἐγκαλλωπίζεσθε. Ἄλλὰ θαρσεῖτε, γυμνοὶ καὶ 5 τετραηλισμένοι (εἰ καὶ μὴ ἀκούειν ἐθέλοιτε καθ' ἐκάστην ἐκβοώσης ὑμῖν μεγάλη τῆς θείας Γραφῆς) παραστησόμεθα τῷ βῆματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα καὶ λήψηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε πονηρόν.

14 Εἰ δὲ ὅσον οὐπω εἰς πάντα τοῦτο γενήσεται, ποῦ ἔσται τότε 10 ἢ τὰ σώματα ἡμῶν καλύπτουσα καὶ κοσμοῦσα στολή; Ποῦ οἱ ἀνάλαβοι οἱ περιφανεῖς; Ποῦ τὰ στίλβοντα παλλία καὶ διαφανῆ; Ποῦ τὰ εὐειδῆ σανδάλια καὶ στερρά; Ποῦ οἱ λῶροι, οἱ γυναικείαις ζώναις παρόμοιοι; Ποῦ τῶν ἀρχόντων ἢ ἀπαντή; Ποῦ τῶν ἀσπασμῶν ἢ προτίμησις; Ποῦ οἱ τῆς πρωτοκαθεδρίας 15 ἀγῶνες; Ποῦ ἢ τῶν τραπεζῶν πολυτέλεια; Ποῦ (ἵνα καὶ τοῦτο εἶπω) τὸ προλαβεῖν τὸν ἀδελφὸν καὶ τῶν προκειμένων λαβεῖν τὰ πλείω καὶ τιμιώτερα, ὅπερ ἐγὼ πρῶτος καὶ οἱ ὡς ἐγὼ πάσχομεν μάταιοι; Ποῦ τότε ὁ τῦφος καὶ ἡ ἀλαζονεῖα ἡμῶν καὶ τὸ ἀρχειν καὶ ἀρχεσθαι; Ποῦ αἱ εὐρύχωροι κέλλαι καὶ ὡς παστοὶ 20 κεκαλλωπισμένοι λαμπρῶς; Ποῦ τῶν διακονιῶν καὶ διακονητῶν ἢ προτίμησις, ἐν αἷς τῶν ἄλλων προτερεῦειν νομίζομεν; Ποῦ ὁ ἀκρατῆς καὶ ἄσεμνος γέλως; Ποῦ τὰ δεῖπνα τὰ πολυτελῆ καὶ βραδέα τὰ ἄριστα καὶ αἱ ἐν τούτοις ἄκαιροι ὁμιλῖαι; Ποῦ τὰ μεγάλα τότε ὀνόματα; Ποῦ ἡ ἀγιωσύνη ἣν ἔχειν νῦν νομιζόμεθα 25 ἢ νομίζομεν; Ποῦ οἱ νῦν κόλακες καὶ ἐμπαῖκται οἱ ἀγίους ἡμᾶς ἀποκαλοῦντες καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ἡμῶν ἐκταράσσοντες; Ποῦ οἱ ἐπηρμένοι θρόνοι καὶ οἱ ἐκ τούτων δοκοῦντες εἶναι τῶν ἄλλων περιφανέστεροι; Ποῦ ἡ περιδρομὴ καὶ σπουδὴ τοῦ ἐν

57. Βλ. Ψαλμ. 57,5.

58. Βλ. Α' Πέτρ. 1,9.

59. Βλ. Ἐβρ. 4,13.

60. Ρωμ. 14,10. Βλ. Β' Κορ. 5,10.

έσεις τὰ αὐτιά⁵⁷, μόνο στὸ τριβώνιο καὶ τὸ κουκούλιο καὶ τὸν ζωστήρα (καὶ μερικοὶ καὶ στὸν βαθύτατο καὶ σεμνὸ πώγωνα) καθορίζετε, ὅπως νομίζω, τῆ σωτηρία τῶν ψυχῶν⁵⁸, στηρίζοντας τὸ θάρρος σας σ' αὐτά. Ἀλλὰ λάβετε θάρρος, γυμνοὶ καὶ τετραηλισμένοι⁵⁹ (κι ἂν ἀκόμη δὲν θέλετε νὰ ἀκοῦτε τῆ θεία Γραφή πού καθημερινὰ φωνάζει μεγαλόφωνα πρὸς ἐσᾶς), θὰ παρουσιασθοῦμε μπροστὰ στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ⁶⁰, γιὰ νὰ λάβει ὁ καθένας σύμφωνα μὲ ἐκεῖνα πού ἐπράξε διὰ τοῦ σώματος, εἴτε ἀγαθὸ εἴτε κακό⁶¹.

- 14 Ἐὰν ὁμως γίνει αὐτὸ ὅπου νᾶναι σ' ὅλους, ποῦ θὰ χρησιμεύσουν τότε ἡ στολή πού καλύπτει καὶ κοσμεῖ τὰ σώματά μας; Ποῦ οἱ περίλαμπροὶ ζωστήρες; Ποῦ τὰ γυαλιστερά καὶ διαφανῆ ὠμοφόρια; Ποῦ τὰ ὠραῖα καὶ στερρεὰ σανδάλια; Ποῦ τὰ λουρριὰ πού μοιάζουν μὲ γυναικεῖες ζῶνες; Ποῦ οἱ συναντήσεις μὲ τοὺς ἄρχοντες; Ποῦ ἡ προτίμηση τῶν ἀσπασμῶν; Ποῦ οἱ ἀγῶνες γιὰ τὴν πρωτοκαθεδρία⁶²; Ποῦ ἡ πολυτέλεια τῶν τραπεζῶν; Ποῦ (γιὰ νὰ πῶ καὶ αὐτὸ), αὐτὸ πού γίνεται γιὰ νὰ προλάβομε τὸν ἀδελφὸ καὶ νὰ λάβομε τὰ περισσότερα καὶ τιμιώτερα ἀπὸ τὰ προκείμενα, πρᾶγμα πού πρῶτος ἐγὼ καὶ οἱ μάταιοι ὅπως ἐγὼ τὸ παθαίνομε; Ποῦ θὰ βοηθήσει τότε ἡ ἔπαρση καὶ ἡ ἀλαζονεία μας, ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ἐξουσία; Ποῦ τὰ εὐρύχωρα κελλιά τὰ καλλωπισμένα λαμπρὰ σὰν νυφικοὶ θάλαμοι; Ποῦ ἡ προτίμηση τῶν διακονιῶν καὶ διακονητῶν, μὲ τὰ ὁποῖα νομίζομε ὅτι ὑπερτεροῦμε τῶν ἄλλων; Ποῦ θὰ χρησιμεύσει τὸ ἀκράτητο καὶ ἄσεμνο γέλιο; Ποῦ τὰ πολυτελῆ, τὰ ἀργόσχολα, τὰ ἄριστα δεῖπνα καὶ οἱ ἄκαιρες σ' αὐτὰ ὁμιλίες; Ποῦ θὰ βοηθήσουν τότε τὰ μεγάλα ὀνόματα; Ποῦ ἡ ἀγιωσύνη τὴν ὁποῖα νομίζεται ἢ καὶ νομίζομε ὅτι ἔχομε τώρα; Ποῦ οἱ σημερινοὶ κόλακες καὶ ἐμπαῖκτες, πού μᾶς ἀποκαλοῦν ἀγίους καὶ τaráσσουν τὸ βάδισμα τῶν ποδιῶν μας; Ποῦ οἱ φανταχτεροὶ θρόνοι καὶ ἐκεῖνοι πού ἐξ αἰτίας τους πιστεύουν ὅτι εἶναι περιφανέστεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους; Ποῦ τὰ τρεχάματα

61. Β. Κορ. 5,10. 62. Βλ. Ματθ. 23,6 ε.

κατασχέσει γενέσθαι τινὸς ἢ τῆς μειζοτέρας ἀρχῆς; Ποῦ ἡ ἀντιλογία καὶ ἀνυπαρξία καὶ τὸ μὴ θέλειν τινὰ τοῦ ἐτέρου φανῆναι δεύτερον; Ποῦ τῶν συγγενῶν ἢ προσπάθεια; Ποῦ τῶν πρὸς ἡμᾶς παραγενομένων κοσμικῶν καὶ ἀρχόντων ἢ περιφάνεια, δι' ὧν οἶομαι καὶ δοκῶ πρῶτος ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος τῶν ἄλλων περιφανέστερος γίνεσθαι; Ποῦ ἡ δοκοῦσα φρόνησις τῶν περιφανῶν ἐν τῇ γνώσει καὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ κόσμου; Ποῦ ἡ οἴησις καὶ τὸ δοκεῖν εἶναι τι, μηδὲν ὄντων ἡμῶν; Ποῦ ἡ εὐστροφος τότε γλῶσσα καὶ τὰ ὡς ἀπὸ πηγῆς ρητορεύματα; Ποῦ τότε, μᾶλλον 10 δὲ νῦν, σοφός, ποῦ γραμματεὺς, ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου, ἵνα ἐπανιῶν ἔλθῃ καὶ καθεσθῶμεν ἅμα καὶ περὶ τῆς φοβερᾶς ἡμέρας καὶ ὥρας ἐκείνης συμβουλευσώμεθα καὶ πάντα κάλων (τὸ δὴ λεγόμενον) ἐν ἑαυτοῖς ἡμῖν καὶ ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς κινήσαντες καὶ ἀκριβῶς ἐρευνήσαντες, διδαχθῶμεν ἐκεῖθεν καὶ μάθωμεν τί ἐστίν, ὃ ἡμᾶς ὠφελῆσαι ἰσχύσει τότε, 15 καεῖνο πολλῇ τῇ σπουδῇ ἐκλεξώμεθα;

15 Ὅντως, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ὡς πᾶσα Γραφή διαρρήδην βοᾷ, μεγάλη ἀνάγκη, μέγας φόβος καὶ τρόμος λήσεται ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τοὺς κατ' ἐμὲ ραθύμους καὶ χαύνους καὶ ὀκνηροὺς. 20 Μακάρος δὲ ἐστίν, ἀδελφοί, ὁ ὑποκάτω πάσης κτίσεως κείμενος νῦν, πενθῶν τε καὶ κλαίων νύκτα καὶ ἡμέραν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ἐστολισμένος τότε σταθήσεται. Μακάριος ὁ ταῦτα ἀκούων καὶ μὴ μόνον στενάζων μηδέ, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἀναβαλλόμενος, παρατρέχει τὸν χρόνον αὐτοῦ τῆς ζωῆς 25 ἀνωφελῶς, ἀλλ' ὃ ἅμα τῷ ἀκοῦσαι τοῦ Κυρίου λέγοντος, «με-

63. Βλ. Κολ. 2,3. Α' Κορ. 1,20 ἐ. 64. Βλ. Γαλ. 6,3.

65. Α' Κορ. 1,20. 66. Βλ. Ἰω. 5,39.

67. Βλ. Ψαλμ. 54,6.

68. Βλ. Ματθ. 5,4. Λουκᾶ 6,21.

καὶ ἡ φροντίδα τοῦ νὰ καταλάβομε κάποια ἐξουσία ἢ τὴν μεγαλύτερη ἀρχή; Ποῦ ἡ ἀντιλογία καὶ ἀνυποταξία καὶ τὸ νὰ μὴ θέλει κάποιος νὰ φανεῖ δεύτερος τοῦ ἄλλου; Ποῦ θὰ βοηθήσει ἡ ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς τοὺς συγγενεῖς; Ποῦ ἡ περιφάνεια τῶν κοσμικῶν καὶ ἀρχόντων ποὺ μᾶς συναναστρέφονται, μὲ τοὺς ὁποίους ἐγὼ πρῶτος ὁ ταλαίπωρος νομίζω καὶ πιστεύω ὅτι θὰ γίνω περιφανέστερος τῶν ἄλλων; Ποῦ ἡ φαινομενικὴ φρόνηση τῶν περιφανῶν ὡς πρὸς τὴ γνώση καὶ τὴ σοφία τοῦ κόσμου⁶³; Ποῦ ἡ ἀλαζονικὴ γνώμη καὶ ἡ πίστις ὅτι εἴμαστε κάτι, ἐνῶ δὲν εἴμαστε τίποτε⁶⁴; Ποῦ θὰ χρησιμεύσει τότε ἡ εὔστροφη γλώσσα καὶ οἱ πηγαῖες ρητορεῖες; Ποῦ θὰ ὠφελήσουν τότε, ἢ καλύτερα καὶ τώρα, ὁ σοφός, ποῦ ὁ γραμματεὺς, ποῦ ὁ συζητητὴς αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα⁶⁵, γιὰ νὰ ἔλθει τρέχοντας καὶ νὰ καθίσομε μαζὶ καὶ νὰ συμβουλευθοῦμε γιὰ τὴ φοβερὴ ἐκείνη ἡμέρα καὶ ὥρα καὶ ἀφοῦ, κατὰ τὸ λεγόμενον, ἀνακινήσομε κάθε θέμα γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ τίς θεῖες Γραφές καὶ τὸ ἐρευνήσομε μὲ ἀκρίβεια⁶⁶, νὰ διδαχθοῦμε καὶ νὰ μάθομε ἀπὸ ἐκεῖ ποιό εἶναι αὐτὸ ποὺ θὰ μπορέσει νὰ μᾶς ὠφελήσῃ τότε, κι ἐκεῖνο νὰ τὸ προτιμήσομε μὲ μεγάλη προθυμία;

- 15 Πράγματι, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ὅπως ὅλη ἡ Γραφή βροντοφωνάζει ἀπερίφραστα, τὴν ὥρα ἐκείνη μεγάλη ἀνάγκη, μεγάλος φόβος καὶ τρόμος⁶⁷ θὰ καταλάβει τοὺς ὅμοιους μὲ ἐμένα ράθυμους καὶ χαύνους καὶ ὀκνηροὺς. Μακάριος ὅμως, ἀδελφοί, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ βρίσκεται τώρα κάτω ἀπὸ κάθε κτίση, πενθώντας καὶ κλαίγοντας⁶⁸ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ⁶⁹ νύχτα καὶ μέρα, διότι τότε θὰ σταθεῖ στολισμένος⁷⁰ στὰ δεξιὰ του⁷¹. Μακάριος εἶναι αὐτὸς ποὺ τὰ ἀκούει αὐτὰ καὶ ὄχι μόνο στενάζει οὔτε, ἀναβάλλοντας ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα, περνᾷ ἀνώφελα τὸν χρόνο τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ μόλις ἀκούσει τὸν

69. Βλ. Ψαλμ. 94,6.

70. Βλ. Ματθ. 22,11. Λουκᾶ 15,22. Ἄποκ. 7,9.

71. Βλ. Ματθ. 25,33.

τανοεῖτε», εὐθὺς τοῦ ἔργου ἀρχόμενος. Ὁ τοιοῦτος γὰρ ὡς ὑπήκοος καὶ εὐγνώμων δοῦλος ἐλεηθήσεται καὶ οὐχὶ μετὰ τῶν ἀνηκόων κατακριθήσεται, καὶ νῦν μὲν ἐκ πάντων ἀπαλλαγῆσεται τῶν παθῶν, πασῶν δὲ τῶν ἀρετῶν ἐργάτης γενήσεται δόκιμος, 5 ἐν δὲ τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι κατατρυφήσει τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων αὐτῷ, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Κύριο νὰ λέγει, «μετανοεῖτε»⁷², ἀρχίζει ἀμέσως τὸ ἔργο. Διότι αὐτὸς ὡς ὑπάκοος καὶ εὐγνώμων δοῦλος⁷³ θὰ ἐλεηθεῖ καὶ δὲν θὰ κατακριθεῖ μαζί μὲ τοὺς ἀνυπάκοους. Καὶ τώρα βέβαια θ' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη καὶ θὰ γίνει δόκιμος ἐργάτης ὅλων τῶν ἀρετῶν, ἐνῶ στὸν μέλλοντα αἰῶνα θ' ἀπολαύσει τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ μαζί μ' ὅλους ἐκείνους ποὺ στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων τὸν εὐαρέστησαν, τὰ ὁποῖα εἶθε ὅλοι μας νὰ ἐπιτύχομε μὲ τὴ χάρη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

---

72. Ματθ. 4,17.

73. Βλ. Ματθ. 24,45 ἐ.

ΛΟΓΟΣ Α'

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗΣ ΕΠΑΙΝΕΤΟΥ ΒΙΟΥ

Ὅπως δεῖ τὸν μετανοοῦντα καθ' ἐκάστην ποιεῖν.

Ἐν ᾧ καὶ περὶ δακρύων ἅμα καὶ

5

κατανύξεως.

1 Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἀκούσατέ μου τῶν λόγων τὴν δύναμιν καὶ ὡς εἰς ἀγαθὴν οὖσαν ὑμῖν συμβουλήν προσδέξασθε ἀσμένως αὐτὴν καὶ ποιῆσαι προθυμήθητε εἰς κοινὴν ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν ὠφέλειαν. Οὕτω γὰρ κατὰ βραχὺ διὰ τῶν δοκούντων μι-
10 κρῶν βαδίζοντες, ἐπὶ τὰ τελεώτερα προκόπτοντες ἀνερχόμεθα καὶ ἄνδρες γινόμεθα τέλειοι ἐν Χριστῷ.

2 Ὁ δὲ σκοπὸς τοῦ λόγου ἐστὶ τοιοῦτος· ἐξερχόμενοι τῆς ἐκ-
κλησίας μὴ ἄρξησθε μετεωρίζεσθαι εἰς μάταια καὶ ἀνωφελῆ,
ἵνα μὴ ἐλθῶν ὁ διάβολος καὶ ἐν τούτοις ἐνασχολουμένους εὐρί-
15 σκων ὑμᾶς, ὡσπερ τις εὐθὺς κορώνῃ τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἐκ
τοῦ πεδίου πρὶν ἢ ὑπὸ τὴν γῆν καλυφθῆναι αἴρουσα πέταται,
οὕτω καὶ αὐτὸς ἄρῃ τὴν μνήμην τῶν λόγων τούτων τῆς κατη-
χήσεως ἐκ τῆς καρδίας ὑμῶν καὶ πάλιν διαμείνητε κοῦφοι καὶ
κενοὶ τῆς σωτηρίου διδασκαλίας· ἀλλὰ εἰ μὲν τις ἐξ ὑμῶν ἐργό-
20 χειρον ἢ διακονίαν ἐπετράπη ποιεῖν καὶ ἐργάζεσθαι, ἀπελθέτω
κάτω νεύων καὶ προσέχων ἑαυτῷ, ἐργαζόμενος δὲ καὶ διακο-
νῶν λεγέτω ἐν ἑαυτῷ.

3 Ὡ πόσας ἡμέρας παρῆλθον καὶ χρόνους τῆς ζωῆς μου με-

1. Βλ. Κολ. 1,28.

ΛΟΓΟΣ Α΄

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗΣ ΕΠΑΙΝΕΤΟΥ ΒΙΟΥ

Πῶς δηλαδή πρέπει νὰ ἐνεργεῖ καθημερινὰ ἐκεῖνος ποὺ μετανοεῖ. Ἐπίσης καὶ περὶ δακρῦων καὶ συγχρόνως καὶ κατανύξεως.

- 1 Ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, ἀκοῦστε τὸ βαθύτερο νόημα τῶν λόγων μου, καὶ δεχθεῖτε το μὲ εὐχαρίστηση ὡς ἀγαθὴ συμβουλή πρὸς ἐσᾶς καὶ προθυμοποιηθεῖτε νὰ τὴν πραγματοποιήσετε πρὸς κοινὴ ὠφέλεια δική μου καὶ δική σας. Διότι βαδίζοντας ἔτσι σιγὰ-σιγὰ μὲ αὐτὰ ποὺ φαίνονται μικρά, προκόβοντας ἀνερχόμεστε στὰ τελειότερα καὶ γινόμεστε τέλειοι ἄνδρες ἐν Χριστῷ¹.
- 2 Ὁ σκοπὸς τοῦ λόγου εἶναι ὁ ἐξῆς: Βγαίνοντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησία νὰ μὴ ἀρχίσετε νὰ ὄνειροπολεῖτε σὲ μάταια καὶ ἀνωφελῆ πράγματα, γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ, ἐρχόμενος ὁ διάβολος καὶ βρίσκοντάς σας ἀπασχολημένους μὲ αὐτά, ὅπως ἀκριβῶς κάποια κορώνη ἀρπάζει τὸν κόκκο τοῦ σιταριοῦ ἀπὸ τὸ χωράφι προτοῦ αὐτὸς καλυφθεῖ κάτω ἀπὸ τὸ χῶμα καὶ πετάει, νὰ ἀρπάζει ἔτσι κι αὐτὸς ἀπὸ τὴν καρδιά σας τὴ μνήμη² αὐτῶν τῶν λόγων τῆς κατηχήσεως καὶ μείνετε πάλι ἄδαιοι καὶ κενοὶ ἀπὸ τὴ σωτήρια διδασκαλία. Ἀλλὰ ἐὰν κάποιος ἀπὸ σᾶς τοῦ ἀνατέθηκε ἐργόχειρο ἢ νὰ διακονεῖ, νὰ φύγει σκυμμένος καὶ προσέχοντας τὸν ἑαυτό του καὶ ἐνῶ θὰ ἐργάζεται καὶ θὰ διακονεῖ νὰ λέγει μέσα του.
- 3 Ἐν ἧμέρας πόσες ἡμέρες καὶ χρόνους τῆς ζωῆς μου πέρασα

2. Βλ. Ματθ. 13,4,19. Λουκᾶ 8,12.

τεωριζόμενος ὁ ἄθλιος καὶ γελῶν! Ὡ πῶς ἐματαιώθην ἀκού-
 ων μέχρι τοῦ νῦν τὰς θείας Γραφὰς καὶ μὴ καθόλου γνοῦς τὸ ἐκ
 τούτων ὠφέλιμον! Τί με ὠφέλησεν ἢ παροῦσα ζωή; Ἴδου πα-
 ρῆλθον ἔτη τῆς ζωῆς μου τόσα καὶ τόσα. Τίς οὖν οἶδεν, εἰ ζήσο-
 5 μαι ἕως τῆς αὔριον; Ἐφαγον ἐπὶ ἔτη πολλά, ἐνέπλησά μου τὴν
 γαστέρα κρεῶν, οἴνου καὶ ἀδηφαγίας πολλῆς. Ἐκαλλωπίσθην
 ἱματίοις, ἔπαιζά τε ὁμοῦ καὶ ἐγέλασα κατ' ἐμοῦ, ἐπερισσεύθην
 ἐν νομίμασι τόσοις ἢ τόσοις καὶ ἐξοδιάσας αὐτὰ ἐπὶ ματαίοις
 ἀνάλωσα, μετὰ ταῦτα πάλιν ἐκτησάμην ἕτερα. Λοετροῖς ἐχρη-
 10 σάμην εἰς κόρον καὶ μύροις, ἵππους καὶ ἡμιόνους ἐπιβέβηκα,
 τραπεζῶν πολῶν καὶ πολυτελῶν ἀπήλαυσα, τῷ πλησίον ἐφθό-
 νησα, ἐλοιδόρησα, πεπόρνευκα, ἔκλεψα, ἐψευσάμην. Συνήθεσι
 καὶ φίλοις συνανεστράφην περιδόξοις καὶ πλουσίοις καὶ ἄρχουσι
 συνηυλίσθην. ὄνομα ἐν τῷ βίῳ περιφανὲς ἐκτησάμην, ἐπὶ
 15 ἀπαλῶν στρωμνῶν ἀνεκλίθην, ἀνέπαυσα τὸ σῶμα τοῦτο τὸ
 γήϊνον, ὕπνον εἰς κόρον ὕπνωσα.

4 Ἔτι οὖν με τούτων ἀπάντων ὠφέλησε μέχρι τοῦ νῦν ἢ ἐν τῇ
 ἐξόδῳ τῆς ταλαιπώρου ψυχῆς μου ὠφελήσει με, εἰ αὔριον ὁ
 ἔχων ἐξουσίαν πάσης πνοῆς ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου κελεύσει
 20 ἀρθῆναί με; ὄντως οὐδέν! Λοιπὸν οὖν μὴ μάτην κἂν τὰς ὑπο-
 λοίπους διάξω ἡμέρας τῆς ἐνταῦθα ζωῆς μου, ἀλλὰ βάλλω ἀπὸ
 τοῦ παρόντος ἀρχὴν καὶ πάντα καταλιπὼν ἐκεῖνα, τὰ ἐναντία
 τούτοις ὡς οἱ ἅγιοι πατέρες ἀγῶ διαπράξομαι. Καὶ νηστεύσω
 μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἀντὶ τῆς προλαβούσης ἀδηφαγίας μου, ἕως οὔ
 25 μηδὲ τὴν γλῶσσαν πρὸς συντυχίαν κινῆσαί με δύνασθαι, θλίψω
 δὲ τὴν γαστέρα ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ, καὶ δαμασθήσεται πάντως ἢ
 ἀδάμαστος γλῶσσά μου, ἀλλὰ μὴν καὶ εἰς στυγνότητα καὶ
 ὠχρότητα καὶ λύπην ἅμα τούτοις ἐλεύσομαι καὶ τοῦ γαυριάμα-
 τος τῶν λογισμῶν ἐλευθερωθήσομαι καὶ τοῦ μετεωρίζεσθαι καὶ
 30 παίζειν καὶ γελᾶν σὺν τούτοις εὐκόλως παύσομαι. Περιβαλοῦ-
 μαι εὐτελεῖ καὶ τὰ πολύτιμα δῶσω τοῖς πένησι, σκορπίσω σὺν

3. Βλ. Ἰακ. 4,14. 4. Βλ. Ἰακ. 3,8.

5. Βλ. Ψαλμ. 111,9.

ὁ ἄθλιος ἀεροβατώντας καὶ γελώντας! Πῶ πῶ πῶς ἀπατήθηκα πού, ἐνῶ ἀκούω μέχρι τώρα τῆς θεῖες Γραφές, δὲν ἀντιλήφθηκα καθόλου τὴν ὠφέλεια ἀπὸ αὐτές! Σὲ τί μὲ ὠφέλησε ἡ παρούσα ζωὴ; Νά, πέρασαν τόσα καὶ τόσα χρόνια τῆς ζωῆς μου. Ποιὸς γνωρίζει λοιπὸν ἐὰν θὰ ζήσω μέχρι αὔριο³; Ἔφαγα γιὰ πολλὰ ἔτη, γέμισα τὴν κοιλία μου μὲ κρέατα καὶ οἶνο καὶ μὲ μεγάλη λαιμαργία. Καλλωπίσθηκα μὲ ἐνδύματα, ἔπαιξα καὶ συγχρόνως γέλασα σὲ βάρος μου, εἶχα περίσσειμα τόσα ἢ τόσα νομίσματα καὶ τὰ ξόδευσα σὲ ἄσωτα πράγματα καὶ στὴ συνέχεια ἀπέκτησα κι ἄλλα. Χρησιμοποίησα κατὰ κῆρο λουτρὰ καὶ ἀρώματα, ἀνέβηκα σὲ ἵππους καὶ ἡμιόνους, ἀπόλαυσα πολλὰ καὶ πολυτελῆ τραπέζια, φθόνησα τὸν πλησίον, κακολόγησα, πόρνευσα, ἔκλεψα, ψευδολόγησα. Συνανατράφηκα μὲ περὶδοξοὺς καὶ πλούσιους γνωστοὺς καὶ φίλους καὶ παρακάθησα μὲ ἄρχοντες. Ἀπέκτησα στὴν ζωὴ περίλαμπρο ὄνομα, κοιμήθηκα σὲ ἀπαλὰ στρώματα, ἀνάπαυσα αὐτὸ τὸ γήινο σῶμα, κοιμήθηκα μέχρι κορεσμοῦ.

- 4 Ἔτι λοιπὸν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ μὲ ὠφέλησε μέχρι σήμερα ἢ τί θὰ μὲ ὠφελήσει κατὰ τὴν ἐξοδο τῆς ταλαίπωρης ψυχῆς μου, ἐὰν αὔριο, ἐκεῖνος πού ἔχει τὴν ἐξουσία κάθε πνοῆς, μὲ διατάξει νὰ φύγω ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο; Πράγματι τίποτε! Στὸ ἐξῆς λοιπὸν ἂς μὴ ζήσω ἄσκοπα καὶ τίς ὑπόλοιπες ἡμέρες τῆς ἐδῶ ζωῆς μου, ἀλλ' ἂς ἀρχίσω ἀπὸ τώρα καὶ ἂς ἐγκαταλείψω ὅλα ἐκεῖνα καὶ ὅπως οἱ ἅγιοι πατέρες ἂς κάνω κι ἐγὼ τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτά. Θὰ νηστεύσω λοιπὸν ἀντὶ τῆς προηγούμενης λαιμαργίας μου τόσο, μέχρι πού νὰ μὴ μπορῶ οὔτε τὴ γλῶσσα μου νὰ κινήσω γιὰ κουβέντα, καὶ θὰ θλίψω τὴν κοιλία μὲ τὴν πείνα καὶ τὴ δίψα καὶ θὰ δαμασθεῖ ὅπωςδὴποτε ἡ ἀδάμαστη γλῶσσα μου⁴ ἀλλὰ βέβαια μαζί μὲ αὐτὰ θὰ προχωρήσω σὲ σκυθρωπότητα καὶ ὠχρότητα καὶ λύπη καὶ θὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τοὺς ἀλαζονικοὺς λογισμοὺς καὶ μαζί μ' αὐτὰ θὰ παύσω εὐκόλα νὰ ἀεροβατῶ, νὰ ἀστείζομαι καὶ νὰ γελῶ. Θὰ ντυθῶ μὲ εὐτελῆ ἐνδύματα καὶ τὰ πολύτιμα θὰ τὰ δώσω στοὺς φτωχοὺς, καὶ θὰ σκορπίσω⁵ μαζί μὲ αὐτὰ στὰ

αὐτοῖς καὶ ὅσον χρυσίον κέκτημαι εἰς χεῖρας τῶν δεομένων· τί γάρ μοι καὶ τὸ μεριμνᾶν περὶ τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν, εἰ τῶ τὰ πάντα τρέφοντι ὅλον ἑμαυτὸν ἀναθήσομαι; Ἴππους ἐπιβαίνειν καὶ ἡμιόνους ἀποτάξομαι, τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ συνήθεις
5 ἅπαντας ἀρνήσομαι· ὁ γὰρ πλεόν τοῦ Θεοῦ πάντως τινὰ ἀγαπῶν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ἐκείνου, ὡς αὐτὸς λέγει, ἄξιος. Λοετροῦ οὐχ ἄψομαι, ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς μου οὐκ ἀναβήσομαι, ἀλλὰ χαμυνία καὶ ξηροκοιτία ἑμαυτὸν προθύμως ἐκδῶ, ἵνα ὀλίγον ὑπνώσω καὶ μὴ βουλόμενος, ὑπὸ τῆς ξηρασίας στενοχωρούμε-
10 νος. Τί γάρ, ἐὰν καὶ ἀποθάνοιμι, ἄρα δὲ ζῆν εἰμι ἄξιος;

5 Ὅττω γὰρ ποιῶν, ἐγειρόμενος μεσονύκτιον, προσπέσω καὶ κλαύσω ἐν θλίψει τῆς ἀμαρτησάσης ψυχῆς μου καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐν στεναγμοῖς καὶ δάκρυσιν εἶποιμι· Δέσποτα, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, οἶδα ὅτι ἡμαρτον ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν ἀν-
15 θρώπων καὶ αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ἐρπετῶν καὶ ἐνώπιόν σου, τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀπροσίτου Θεοῦ μου, καὶ οὐκ εἰμι ἄξιος ἐλέους τυχεῖν ὅλως ποτὲ παρὰ σοῦ. Διὰ γὰρ τοῦτο οὐδὲ ἐτόλμων προσελθεῖν ἢ προσπεσεῖν σοι, φιλόανθρωπε βασιλεῦ, εἰ μὴ ἤκουσα τῆς ἀγίας φωνῆς σου λεγούσης· «οὐ θελήσει θέλω
20 τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν», καὶ πάλιν ὅτι «χαρᾶ γίνεται ἐν τῶ οὐρανῶ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῶ μετανοοῦντι». Ἀλλὰ γὰρ μνησθεῖς καὶ τῆς περὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ παραβολῆς ἣν περ εἶρηκας, Δέσποτα (ὅπως ἐρχομένου αὐτοῦ, πρὸ τοῦ πλησίον σου γενέσθαι αὐτόν, σὺ ὁ εὐσπλαγχνος προσ-
25 ελθὼν ἐπέπεσας τῶ τραχήλῳ αὐτοῦ καὶ κατεφίλησας αὐτόν), θαρρήσας εἰς τὸ πέλαγος τῆς σῆς ἀγαθότητος προσῆλθόν σοι ἐν ὀδύνῃ καὶ λύπῃ καὶ στυγνότητι τῆς καρδίας μου, πεπωρωμένος

6. Βλ. Ματθ. 10,37. 7. Βλ. Ψαλμ. 131,3.
8. Βλ. Ψαλμ. 118,62. 9. Ματθ. 11,25.
10. Βλ. Σοφ. Σολ. 11,15. 11. Ἐξ. 33,11. 18,32.

χέρια ὧσων τὰ χρειάζονται καὶ ὅσο χρυσὸ ἀπέκτησα. Διότι σὲ τί θὰ μὲ ὠφελήσει ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς ἢ μέριμνα γι' αὐτά, ἐὰν παραδώσω ὀλόκληρον τὸν ἑαυτό μου σ' αὐτὸν ποὺ τρέφει τὰ πάντα; Θὰ σταματήσω νὰ ἀνεβαίνω σὲ ἵππους καὶ ἡμιόνους καὶ θ' ἀπαρνηθῶ τοὺς συγγενεῖς, τοὺς φίλους κι ὄλους τοὺς γνωστούς. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ κάποιον περισσότερο ἀπὸ τὸν Θεὸ δὲν εἶναι, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος λέγει, ἄξιος ἐκείνου⁶. Δὲν θὰ πλησιάσω λουτρό, στὸ στρῶμα τοῦ κρεβατιοῦ μου δὲν θὰ ἀνέβω⁷, ἀλλὰ θὰ παραδώσω τὸν ἑαυτό μου μὲ προθυμία στὸ νὰ κοιμᾶται πάνω στὸ χῶμα καὶ σὲ ξερὸ μέρος, γιὰ νὰ κοιμηθῶ λίγο καὶ νὰ μὴ θέλω περισσότερο, στενοχωροῦμενος ἀπὸ τὴν ξηρασία. Διότι γιὰ ποιό λόγο ἄραγε, ἀφοῦ θὰ πεθάνω, εἶμαι ἄξιος νὰ ζῶ;

- 5 Ἔτσι λοιπὸν ἐνεργώντας, θὰ σηκωθῶ τὰ μεσάνυχτα⁸, θὰ γονατίσω καὶ θὰ κλάψω μὲ θλίψη γιὰ τὴν ἀμαρτωλὴ ψυχὴ μου καὶ μὲ δάκρυα καὶ στεναγμοὺς θὰ πῶ στὸν Κύριο· Δέσποτα, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς⁹, γνωρίζω ὅτι ἀμαρτησα ἐνώπιόν σου περισσότερο ἀπὸ κάθε φύση ἀνθρώπων καὶ αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζώων καὶ τῶν ἐρπετῶν¹⁰, σὲ σένα τὸν φοβερὸ καὶ ἀπρόσιτο Θεό μου, καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ τύχω ποτὲ ἀπὸ σένα καθόλου ἔλεος. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο δὲν τολμοῦσα νὰ προσέλθω καὶ νὰ γονατίσω μπροστά σου, φιλάνθρωπε βασιλιά, μέχρι ποὺ ἄκουσα τὴν ἀγία φωνὴ σου νὰ λέγει· «δὲν ἐπιθυμῶ μὲ τὴ θέλησή μου τὸν θάνατο τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσει»¹¹: καὶ πάλι, «χαρὰ γίνεται στὸν οὐρανὸ ὅταν μετανοεῖ ἓνας ἀμαρτωλός»¹². Ὅμως, Δέσποτα, φέροντας στὴ μνήμη μου καὶ τὴν παραβολὴ ποὺ εἶπες γιὰ τὸν ἄσωτο υἱό, τὸ πῶς δηλαδή, ἐνῶ αὐτὸς ἐρχόταν καὶ προτοῦ σὲ πλησιάσει, ἐσὺ ὁ εὐσπλαγχνος ἔτρεξες, ἔπεσες ἐπάνω στὸν τράχηλό του καὶ τὸν καταφίλησες¹³, στηρίζοντας τὸ θάρρος μου στὸ πέλαγος τῆς ἀγαθότητάς σου, ἔτρεξα κοντά σου μὲ ὀδύνη καὶ λύπη καὶ σκυθρωπὴ

12. Λουκᾶ 15,7. 10. 13. Λουκᾶ 15,20.

ὦν καὶ τετραυματισμένος δεινῶς καὶ εἰς πέταυρον ἄδου τῶν ἐμῶν ἀνομιῶν χαλεπῶς κείμενος. Πλὴν ἀπὸ τοῦ νῦν λόγον σοι δίδωμι, Κύριε, ὅτι ἕως κελεύσεις εἶναί με ἐν τῷ βίῳ καὶ τούτῳ τῷ σῶματι, οὐκ ἐγκαταλείψω σε, οὐδὲ εἰς τὰ ὀπίσω στραφήσομαι, οὐκ ἔτι ἄψομαι τῶν ματαίων καὶ πονηρῶν. Σὺ δέ, ὁ Θεός μου, ἐπιγινῶσκεις μου τὴν ἀσθένειαν, τὴν ταλαιπωρίαν, τὴν ὀλιγοψυχίαν μου καὶ τὰς μελλούσας με τυραννεῖν καὶ ἐκθλίβειν προλήψεις. Βοήθησόν μοι, προσπίπτω σοι, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μηδὲ ἐπὶ πολὺ καταγελαῖσθαί με ἐάσης καὶ καταπαίζεσθαι 10 ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, τὸν ἀπὸ τοῦ παρόντος δοῦλον σόν, ἀγαθέ'.

6 Ταῦτα τοίνυν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας διαλογίζεσθαι καὶ βουλευέσθαι ὀφείλει ἐν ἑαυτῷ ὁ ἄρτι τὸν κόσμον ἀποφυγῶν καὶ μετανοῆσαι προθυμηθεῖς, ἀδελφοί, ὁ μαθεῖν βουληθεῖς τὴν τέχνην ταύτην τῶν τεχνῶν τῆς ἐναγωνίου ζωῆς καὶ ἀσκήσεως, καὶ διὰ 15 τοῦτο πρὸς τὸ στάδιον τῆς ἀθλήσεως αὐτῆς εἰσελθῶν. Διὸ καὶ πρὸς τὸν τοιοῦτον ποιήσομαι τὴν παραίνεσιν, εἴ που καὶ μέσον ἡμῶν ἔστηκε καὶ τὰ ἐπιπονώτερα παρ' ἡμῶν ἀκοῦσαι διψᾷ καὶ τοῦ ἔργου ἐπείγεται τῆς ἀληθινῆς μετανοίας ἀπάρξασθαι.

7 Πρὸς γοῦν τοῖς εἰρημένοις, ἀγαπητέ, μηδὲ τροφῆς μετα- 20 λάβης ἕως ἐσπέρας. Ἐσπέρας δὲ εἰσελθῶν ἐν τῷ κελλίῳ, κάθισον ἐπὶ τῆς κλίνης σου καί, ἅπαντα τὰ εἰρημένα ἐν σεαυτῷ ἀναλογισάμενος, εὐχαρίστησον ἐν πρώτοις ὅτι φθάσαι κατηξιώθης τὸ τέλος τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτός. Εἶτα κατανόησον σευατὸν καὶ ἐνθυμήθητι ὅσα ἡμαρτες τῷ ποιήσαντί σε Θεῷ 25 καὶ πόσα ἔτη ἐμακροθύμησεν ἐπὶ σοί, ἐάσας σε ζῆν καὶ χαρισάμενός σοι ἅπαντα τὰ πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ σώματος, τροφήν λέγω καὶ πόσιν, ἐνδύματα καὶ σκεπάσματα καὶ αὐτὴν τὴν κέλλαν καθίσει, καὶ οὐκ ὠργίσθη, οὐκ ἀπεστράφη σε διὰ τὰς ἀμαρτίας σου, οὐδὲ τῷ θανάτῳ ἢ τοῖς δαίμοσι παραδέδωκε τοῦ

14. Παρ. 9,18.

15. Βλ. Γεν. 19,17. Μάρκ. 13,16. Λουκᾶ 17,31.

16. Βλ. Ἰω. 1,26.

καρδιά, ὄντας πυρωμένος καὶ φοβερὰ τραυματισμένος καὶ κείμενος φοβερὰ ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μου στὰ ἔγκατα τοῦ ἄδη¹⁴. Ὅμως ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς σοῦ δίνω τὸ λόγο μου, Κύριε, ὅτι ὅσο προστάξεις ἀκόμη νὰ βρίσκομαι σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ καὶ σ' αὐτὸ τὸ σῶμα, δὲν θὰ σ' ἐγκαταλείψω, οὔτε θὰ ἐπιστρέψω πίσω¹⁵, οὔτε ἐπίσης θὰ πλησιάσω τὰ μάτια καὶ τὰ πονηρά. Ἐσὺ ὁμως, ὁ Θεός μου, γνωρίζεις καλὰ τὴν ἀδυναμία μου, τὴν ταλαιπωρία, τὴν ὀλιγοψυχία μου καὶ τίς προλήψεις ποὺ πρόκειται νὰ μὲ τυραννήσουν καὶ νὰ μὲ στενοχωρήσουν. Βοήθησέ με, σὲ ἱκετεύω γονατιστὸς μπροστά σου, καὶ μὴ μ' ἐγκαταλείψεις, οὔτε νὰ μ' ἀφήσεις γιὰ πολὺ νὰ περιγελῶμαι καὶ νὰ περιπαίζομαι ἀπὸ τὸν ἐχθρό, ἐμένα ποὺ ἀπὸ τώρα, ἀγαθέ, εἶμαι δούλος σου'.

6 Αὐτὰ λοιπόν, ἀδελφοί, ὀφείλει νὰ σκέπτεται ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ νὰ ἐπιθυμεῖ μέσα του ἐκεῖνος ποὺ τώρα πῆρέ τὴν ἀπόφαση ν' ἀποφύγει τὸν κόσμο καὶ νὰ μετανοήσει, ἐκεῖνος ποὺ θέλησε νὰ μάθει αὐτὴν τὴν τέχνη τῶν τεχνῶν τῆς γεμάτης ἀγωνία ζωῆς καὶ ἀσκήσεως, καὶ ποὺ γι' αὐτὸν τὸν λόγο εἰσῆλθε μέσα στὸ στάδιο αὐτῆς τῆς ἀθλήσεως. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ κάνω τὴν παραίνεση πρὸς αὐτόν, ποὺ βρέθηκε δηλαδὴ ἀνάμεσά μας¹⁶ καὶ διψᾷ ν' ἀκούσει ἀπὸ ἐμᾶς τὰ πιὸ ἐπίπονα καὶ βιάζεται ν' ἀρχίσει τὴν ἀληθινὴ μετάνοια.

7 Μαζὶ μ' αὐτὰ ποὺ ἔχουν λεχθεῖ, ἀγαπητέ, οὔτε τροφή νὰ λάβεις μέχρι τὸ βράδυ. Τότε, ἀφοῦ εἰσέλθεις στὸ κελλί σου, κάθισε ἐπάνω στὸ κρεβάτι σου καί, ἀφοῦ συλλογισθεῖς ὅλα ὅσα ἔχουν λεχθεῖ, κατὰ πρῶτον εὐχαρίστησε τὸν Θεὸ ποὺ ἀξιώθηκες νὰ φθάσεις στὸ τέλος τῆς ἡμέρας καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς νύχτας. Ἐπειτα ἐξέτασε τὸν ἑαυτὸ σου καὶ θυμήσου πόσο ἀμάρτησες ἀπέναντι στὸν δημιουργό σου Θεὸ καὶ πόσα ἔτη ἔδειξε μακροθυμία γιὰ σένα, ἀφήνοντάς σε νὰ ζεῖς καὶ χαρίζοντάς σου ὅλα τὰ πρὸς ἀπόλαυση τοῦ σώματος, ἐννοῶ τὴν τροφή καὶ τὴν πόση, τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ σκεπᾶσματα, καὶ νὰ καθίσεις σ' αὐτὸ τὸ κελλί, καὶ δὲν ὀργίσθηκέ, οὔτε σὲ ἀποστράφηκε γιὰ τίς ἁμαρτίες σου, οὔτε σὲ παρέδω-

ὀλέσαι σε. Τούτων οὖν ἀπάντων ἀναμνημονεύσας καλῶς, ἀνάστα καὶ τὸ ψιάθιον θεῖς ἐπὶ γῆς καὶ μικρὸν τινα λίθον εἰς προσκεφάλαιον, προευτρέπισον τὴν κοίτην ἐν ἧ̄ μέλλεις ἀνακλιθῆναι.

8 Καὶ ἄκουσον! Ὑποτίθιμί σοι καὶ ἕτερον τρόπον θερμῆς ὡς ἀληθῶς μετανοίας, πρόξενόν σοι γενόμενον διὰ τάχους δακρῦων καὶ κατανύξεως, καὶ μάλιστα εἰ λιθώδης τις εἶ τῇ καρδίᾳ καὶ πρὸς πένθος βραδὺς καὶ ἀκατάνυκτος. Ἀλλὰ μὴ παράδοξόν σοι καὶ ἀσύνηθες τοῖς πιστοῖς, ὃ μέλλων σοι συμβουλεύσασθαι, 10 ἀβασανίστως καταφανῆ.

9 Ὁ μὲν γὰρ ἑαυτὸν φυλάξας μετὰ τὸ βάπτισμα ἄσπιλον τῷ Θεῷ καὶ τὸ κατ' εἰκόνα διατηρήσας τῷ ποιήσαντι καὶ πλάσαντι ἄχραντον, οὐδενὸς ἑτέρου πρὸς ἀνάκλησιν ἐπιδεηθῆ τῶν ἰσταμένων, τυγχάνων ἐν τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ μολύνας ἑαυτὸν μετὰ τοῦτο 15 πράξεσιν ἀτόποις καὶ ἀνομίαις καὶ τὸν ναὸν τοῦ σώματος αὐτοῦ, τὸν οἶκόν φημι τοῦ Θεοῦ, οἶκον ἡδονῶν καὶ παθῶν καὶ δαιμόνων ἀσώτως ἀπεργασάμενος, οὐ μόνον οὐ μέλλω εἰπεῖν σοι καὶ συμβουλεύσασθαι τρόπου πρὸς μετάνοιαν χρήζει, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων μεθόδων πολλῶν καὶ ἐπινοιῶν μετανοίας εἰς τὸ ἐξι- 20 λεώσασθαι τὸν Θεὸν καὶ ἀνακαλέσασθαι πρὸς ἑαυτόν, ὅπερ διὰ τῆς ἐφάμαρτου ζωῆς ἀπώλεσε, θεῖον ἀξίωμα. Καὶ πειθέτω σε τοιαῦτα πολλὰ περιέχων ὁ «Περὶ μετανοίας» λόγος τῆς Κλίμακος Ἰωάννου, τοῦ θείου πατρός.

10 Τίς δὲ ἐστὶν ὁ τρόπος, ὃν σοι πατρικῶς συμβουλεύων ὑπο- 25 τίθιμι, τῆς μετανοίας, ἄκουσον ἀσκανδαλίστως καὶ συνετῶς, ἀδελφέ. Μετὰ γοῦν τὸ προευτρέπισαι, ὡσπερ εἴρηται, τὸ τῆς κοίτης ψιάθιον ἐν ἧ̄ μέλλεις ἀνακλιθῆναι, στῆθι εἰς προσευχὴν ὡς κατάκριτος. Ποίησον ἐν πρώτοις Τρισάγιον, εἶτα εἶπον τὸ «Πάτερ ἡμῶν»· καὶ τοῦτο λέγων μνήσθητι τίς ὢν ὁποῖον καὶ 30 τίνα Πατέρα καλεῖς. Ὅτε δὲ εἰπεῖν ἔλθῃς τὸ «Κύριε, ἐλέησον»

17. Ἐξ. 11,19. 36,26.

18. Βλ. Γεν. 1,27 19. Βλ. Γεν. 2,7.

20. Βλ. Ματθ. 21,13. Ἰω. 2,16. Α' Κορ. 3,16. 6,19.

σε στο θάνατο και στους δαίμονες για να καταστραφείς. Ένθυμούμενος λοιπόν καλῶς ὅλα αὐτά, σήκω, βάλε τὴν ψάθα πάνω στο χῶμα κι ἓναν μικρὸ λίθο για προσκέφαλο και εὐτρέπισε τὴν κοίτη στὴν ὁποία πρόκειται νὰ ξαπλώσεις.

8 Καὶ ἄκουσε! Σοῦ ὀρίζω και ἄλλον τρόπο ἀληθινῆς μετάνοιας, πὺ θὰ σοῦ γίνει γρήγορα πρόξενος δακρῶν και κατανύξεως και κυρίως ἐὰν εἶσαι κάπως σκληρόκαρδος¹⁷ και ἀργὸς και ἀκατάνυκτος στο πένθος. Ἀλλὰ μὴ σοῦ φανεῖ χωρὶς νὰ τὸ καλοσκεφθεῖς παράδοξο και ἀσυνήθιστο για τοὺς πιστοὺς αὐτὸ πὺ πρόκειται νὰ σὲ συμβουλευσω.

9 Ἐκεῖνος δηλαδὴ πὺ μετὰ τὸ βάπτισμα φύλαξε τὸν ἑαυτὸ του ἄσπιλο ἀπέναντι στον Θεὸ και διατήρησε τὸ κατ' εἰκόνα ἄχραντο ἀπέναντι στον δημιουργὸ¹⁸ και πλάστη¹⁹, ἐπειδὴ βρίσκεται κοντὰ στον Θεό, δὲν θὰ χρειασθεῖ τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα πρὸς ἐπίκληση τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνος ὅμως πὺ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ μόλυνε τὸν ἑαυτὸ του μὲ ἄτοπες πράξεις και ἀνομίες και κατάντησε μὲ τὶς ἀσωτίες του τὸν ναὸ τοῦ σώματός του, ἐννοῶ τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, οἶκο ἡδονῶν και παθῶν και δαιμόνων²⁰, ὄχι μόνο χρειάζεται τὸν τρόπο μετάνοιας πὺ πρόκειται νὰ σοῦ πῶ και νὰ σὲ συμβουλευσω, ἀλλὰ και ἄλλες πολλὲς μεθόδους και ἐπινοήσεις μετάνοιας, για νὰ ἐξιλεωθεῖ ὁ Θεὸς και νὰ ἀνακαλέσει στον ἑαυτὸ του τὸ θεῖο ἀξίωμα, πὺ τὸ ἔχασε μὲ τὴν ἀμαρτωλὴ ζωὴ του. Καὶ πίστεψε ὅτι πολλὰ τέτοια περιέχει ὁ λόγος τοῦ θεῖου πατρὸς Ἰωάννου τῆς Κλίμακος «Περὶ μετανοίας».

10 Ποιὸς τώρα εἶναι ὁ τρόπος τῆς μετάνοιας, πὺ σοῦ ὀρίζω συμβουλευόντάς σε, ἄκουσέ τον, ἀδελφέ, χωρὶς νὰ σκανδαλισθεῖς και μὲ σύνεση. Ἀφοῦ λοιπόν, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, εὐτρεπίσεις τὴν ψάθα τῆς κοίτης ὅπου πρόκειται νὰ πλαγιάσεις, στάσου για προσευχὴ ὡς κατάκριτος. Κατὰ πρῶτον κάνε Τρισάγιο, ἔπειτα πρὸς τὸ «Πάτερ ἡμῶν», και λέγοντας αὐτὸ θυμήσου ποιὸς εἶσαι σὺ και ποιὸν καλεῖς Πατέρα. Ὅταν θὰ φθάσεις νὰ πεῖς τὸ 'Κύριε ἐλέησον' και θελήσεις

καὶ ἐκτεῖναι θελήσης τὰς χεῖράς σου εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς αὐτὸν ἐμβλέψας τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ προσχῶν αὐταῖς καὶ τῇ διανοίᾳ ἑαυτὸν ἐπισυνάξας, μνήσθητι τῶν φαύλων σου ἔργων, καὶ ὅσα ἡμαρτες δι' αὐτῶν καὶ ὁποίων ποτὲ ἤψω 5 ἔργων ἴσως αἰσχυρῶν δι' αὐτῶν, καὶ φοβήθητι λέγων ἐν σεαυτῷ· 'Οὐαί μοι τῷ ἀκαθάρτῳ καὶ μιαρῷ! Μήποτε, ἰδὼν με ὁ Θεὸς τὰς χεῖρας μου ἀπλοῦντα ἀναιδῶς ἔμπροσθεν αὐτοῦ, μνησθῆ μου τῶν ἀνομιῶν, ὧν ἔπραξα δι' αὐτῶν, καὶ πῦρ ἐκπέμψει κατ' ἐμοῦ καὶ ἐκλείψει με'. Στρέψας οὖν αὐτὰς εἰς τὰ 10 ὀπίσω καὶ συνδήσας, ὡς ἐπὶ θάνατον ἀγόμενος, ἐκ βάθους στενάξας ψυχῆς εἶπον ἐλεεινῇ τῇ φωνῇ· 'Ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον τοῦ ζῆν, ἄξιον δὲ πάσης ὄντως κολάσεως' καὶ ἄλλα ὅσα ἢ τοῦ Θεοῦ χάρις δώῃ σοι τοῦ εἰπεῖν. Ἀναμνημονεύων δὲ τῶν ἐφαιμάρτων σου πράξεων, τύπτε σφοδρῶς καὶ ἀφει- 15 δῶς σεαυτὸν λέγων· 'Πῶς τὰ καὶ τὰ, πονηρὲ καὶ ἄθλιε, πέπραχας;' καὶ πάλιν στρέψον τὰς χεῖρας καὶ ἴστασο δεόμενος τοῦ Θεοῦ. Εἶτα ράπιζε πάλιν τὸ πρόσωπόν σου, τίλλε τὰς τρίχας σου, σύρων αὐτάς, ὡς ξένου τινὸς καὶ ἐπιβούλου σοι γεγονότος ἐχθροῦ, καὶ εἶπέ· 'Διατί τὰ καὶ τὰ πεποίηκας;' καὶ οὕτω μαστί- 20 ξας σεαυτὸν ἱκανῶς, δῆσον τότε τὰς χεῖράς σου ἔμπροσθεν καὶ στῆθι ἐν ἰλαρᾷ τῇ ψυχῇ. Ποιήσας δὲ ψαλμοὺς δύο ἢ τρεῖς νουνεχῶς καὶ προσκυνήσεις, ὅσας νοήσεις σεαυτὸν δύνασθαι, στῆθι πάλιν σύννους καὶ τὰ προειρημένα ἀναλογίζου ἐν σεαυτῷ, εἶποτε καὶ δώῃ ὁ Θεὸς ἐλθεῖν ἐπὶ σὲ δάκρυα καὶ κατάνυξιν. Καὶ εἰ 25 μὲν τοῦτο γένηται, μὴ ὑποχωρήσης ἕως ἂν παρέλθωσιν· εἰ δ' οὖν, μὴ θλιβῆς, ἀλλ' εἶπε ταῦτα πρὸς ἑαυτόν· 'Ἡ κατάνυξις καὶ τὰ δάκρυα τῶν ἀξίων καὶ πρὸς ταῦτα ηὔτρεπισμένων εἰσὶ. Σὺ δὲ πόσα ἔτη παρεκάλεσας τὸν Θεὸν ἢ ἐδούλευσας αὐτῷ; Διὰ

ν' ἀπλώσεις τὰ χέρια σου πρὸς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, ἀφοῦ κοιτάξεις πρὸς αὐτὸν μὲ τοὺς αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ προσηλωθεῖς μ' αὐτοὺς σ' αὐτὸν καὶ συγκεντρώσεις μὲ τὸ νοῦ τὸν ἑαυτό σου, θυμήσου τὰ φαῦλα ἔργα σου καὶ πόσα ἁμαρτήματα ἔκαμες μὲ αὐτὰ καὶ ποιά ἴσως αἰσχρὰ ἔργα διέπραξες κάποτε μὲ αὐτὰ καὶ μὲ φόβο πὲς μέσα σου. "Ἀλλοίμονο σέ μένα τὸν ἀκάθαρτο καὶ μιαρό! Μήπως κάποτε, βλέποντάς με ὁ Θεὸς ν' ἀπλώνω μὲ ἀναίδεια τὰ χέρια μου μπροστὰ του, θυμηθεῖ τις ἀνομίες μου, πὺ διέπραξα μ' αὐτὰ καὶ στείλει ἐναντίον μου φωτιὰ καὶ μὲ ἀφανίσει". Ἀφοῦ τότε τὰ στρέψεις πρὸς τὰ πίσω καὶ τὰ συμπλέξεις ἀναμεταξύ τους σὰ νὰ ὀδηγεῖσαι στὸν θάνατο, στενάζοντας ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς πὲς μὲ ἐλεεινὴ φωνή· "Ἐλέησέ με τὸν ἁμαρτωλὸ²¹ καὶ ἀνάξιο νὰ ζεῖ καὶ ἄξιο ὅμως ὅπωςδῆποτε κάθε κολάσεως" καὶ ὅσα ἄλλα ἢ χάρη τοῦ Θεοῦ σοῦ δώσει νὰ πεῖς. Ἐνθυμούμενος τις ἁμαρτωλές σου πράξεις, χτύπα τὸν ἑαυτό σου μὲ σφοδρότητα καὶ χωρὶς λύπη λέγοντας· "Πῶς, πονηρὲ καὶ ἄθλιε, ἔπραξες αὐτὰ κι αὐτά;" καὶ πάλι στρέψε τὰ χέρια καὶ στάσου παρακαλώντας τὸν Θεό. Ἐπειτα χτύπα πάλι τὸ πρόσωπό σου, μάδα τις τρίχες σου, τραβώντας αὐτές, σὰ νὰ εἶναι κάποιος ξένος καὶ ἐπίβουλος ἐχθρὸς σου, καὶ πὲς· "Γιατί τὰ ἔπραξες αὐτὰ κι αὐτά;" καὶ ἀφοῦ χτυπήσεις τὸν ἑαυτό σου ἔτσι ἀρκετά, δέσε τότε τὰ χέρια σου μπροστὰ καὶ στάσου μὲ ψυχικὴ ἰλαρότητα. Ἀφοῦ ἀναγνώσεις τότε δύο ἢ τρεῖς ψαλμοὺς καὶ προσκυνήσεις, ὅσες σκεφθεῖς ἀπὸ μόνος ὅτι μπορεῖς, στάσου πάλι σκεπτικὸς καὶ ἀναλογίσου μέσα σου τὰ ὅσα ἔχουν λεχθεῖ προηγουμένως, μήπως κάποτε δώσει ὁ Θεὸς νὰ ἔλθουν σέ σένα δάκρυα καὶ κατάνυξη. Καὶ ἐὰν γίνει αὐτό, μὴ ὑποχωρήσεις μέχρι πὺ νὰ περάσουν· ἐὰν ὅμως ὄχι, μὴ θλιβεῖς, ἀλλὰ πὲς στὸν ἑαυτό σου τὰ ἐξῆς· "Ἡ κατάνυξη καὶ τὰ δάκρυα εἶναι γιὰ τοὺς ἄξιους καὶ γι' αὐτοὺς πὺ εἶναι ἔτοιμοι γι' αὐτά. Ἐσὺ ὅμως πόσα ἔτη παρακάλεσες τὸν Θεὸ ἢ δούλε-

21. Βλ. Λουκᾶ 18,13.

ποιῶν σου ἔργων ἠὺτρέπισας πρὸς ὑποδοχὴν αὐτῶν σεαυτόν; Οὐκ ἄρκει σοι ὅτι καὶ ζῆς; Ταῦτα εἰπὼν καὶ εὐχαριστήσας κατασφραγισάμενος πρόσωπόν τε καὶ στηῆθος καὶ ὄλον τὸ σῶμά σου τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἐπὶ τοῦ ψιαθίου σου πεσὼν
5 ἀνακλίθητι.

11 Ὅτε δὲ ἐξυπνος γένη, μὴ στραφῆς ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος, ἀλλ' εὐθὺς ἀναστὰς πάλιν εὔξα τῷ προειρημένῳ τρόπῳ καὶ μηκέτι ὑπνώσης, ἀλλὰ εὐχῇ καὶ ἀναγνώσει καρτέρησον, ἕως οὗ τὸ ξύλον κρούσει, καὶ τότε μετὰ πάντων εἰς τὴν σύναξιν ἄπελθε καὶ
10 στηῆθι ἐν τῷ ναῶ, ὡς μετὰ ἀγγέλων ἐν τῷ οὐρανῷ, σύντρομος, ἀνάξιον ἑαυτὸν ἠγούμενος καὶ τῆς ἐκεῖσε μετὰ τῶν ἀδελφῶν παραστάσεως. Ἰστάμενος δὲ πρόσεχε σεαυτῷ, τοῦ μὴ βλέπειν ὧδε κάκεισε καὶ περιεργάζεσθαι τοὺς ἀδελφούς, πῶς ἕκαστος ἴσταται ἢ πῶς ψάλλει, ἀλλὰ σευατῷ μόνῳ καὶ τῇ ψαλμωδίᾳ
15 καὶ ταῖς ἀμαρτίαις σου πρόσεχε. Μιμνήσκου δὲ καὶ τῆς ἐν τῷ κελλίῳ εὐχῆς, μὴ συντύχης ὄλως ἐν τῇ συνάξει τινὶ λόγον ἄργόν, μὴ ἐξέλθης ἐκεῖθεν πρὸ τῆς ἐσχάτης εὐχῆς. Εἰ δυνατόν, μηδὲ εἰς ἀνάγνωσιν καθίσσης, ἀλλ' ἐν τόπῳ κρυπτῷ ὑποχώρει καὶ ἴστασο ἀκούων, ὡς ἐκείνου αὐτοῦ σοι λαλοῦντος διὰ τοῦ
20 ἀναγνώστου, τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς προτραπῆς εἰς ἀνάγνωσιν, ὡς ἀνάξιος ὢν τοῦ ἐκδιηγεῖσθαι διὰ τοῦ στόματός σου τὰς θεοπνεύστους τοῖς ἀδελφοῖς σου Γραφάς, οὕτω διάκεισο, καὶ τελειώσας τὴν θείαν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν συνῆθη μέλλων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς χοροὺς βαλεῖν μετάνοιαν, μὴ καταφρο-
25 νητικῶς μηδὲ ραθύμως, ἀλλ' ὡς υἱὸς Θεοῦ καὶ ἁγίους ἅπαντας λογιζόμενος, προσπεσὼν καὶ τῷ ἐδάφει προσεγγίσας τὴν κεφαλὴν σου, λέγε μυστικῶς ἐν τῇ καρδίᾳ σου πρὸς πάντας αὐτούς: 'Ἐδξασθε καὶ συγχωρήσατέ μοι, τῷ ἀμαρτωλῷ καὶ ἀναξίῳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἅγιοι τοῦ Θεοῦ'. Ἐὰν δὲ καὶ κανοναρχῆσαι

ψες σ' αὐτόν; Μὲ ποιά ἔργα σου εὐτραπίσθηκες γιὰ νὰ ὑποδεχθεῖς τὰ δάκρυα; Δὲν σοῦ ἀρκεῖ καὶ τὸ ὅτι ζεῖς;'. Ἀφοῦ τὰ πεῖς αὐτὰ καὶ εὐχαριστήσεις τὸν Θεὸ σφραγίζοντας τὸ πρόσωπο, τὸ στῆθος καὶ ὄλο σου τὸ σῶμα μὲ τὸ σημεῖο τοῦ τιμίου σταυροῦ, πέσε καὶ πλάγιασε στὴν ψάθα σου.

- 11 Ὅταν ξυπνήσεις μὴ στραφεῖς στὴν ἄλλη πλευρά, ἀλλ' ἀμέσως σήκω πάλι καὶ προσευχῆσου μὲ τὸν παραπάνω τρόπο καὶ μὴ κοιμηθεῖς πλέον, ἀλλὰ περίμενε μὲ προσευχὴ καὶ ἀνάγνωση, ὡς πὺ νὰ χτυπήσει τὸ σήμαντρο. Τότε μαζί μὲ ὄλους πῆγαινε στὴ σύναξη καὶ στάσου στὸν ναὸ γεμᾶτος τρόμο, σὰ νὰ βρίσκεσαι στὸν οὐρανὸ μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους, θεωρώντας τὸν ἑαυτὸ σου ἀνάξιο νὰ παραβρίσκεται ἀκόμα κι ἐκεῖ μαζί μὲ τοὺς ἀδελφούς. Κι ἐνῶ στέκεσαι, πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου, ὥστε νὰ μὴ κοιτάζεις ἐδῶ κι ἐκεῖ καὶ περιεργάζεσαι τοὺς ἀδελφούς, πῶς δηλαδὴ στέκεται ὁ καθένας ἢ πῶς ψάλλει, ἀλλὰ πρόσεχε μόνον τὸν ἑαυτὸ σου, τὴν ψαλμωδία καὶ τὶς ἁμαρτίες σου. Νὰ θυμᾶσαι ἐπίσης καὶ τὴν προσευχὴ μέσα στὸ κελλί, μὴ σκεφθεῖς μέσα στὴ σύναξη ἀπολύτως κανένα ἀργὸ λόγο²² καὶ μὴ βγεῖς ἀπὸ ἐκεῖ πρὶν ἀπὸ τὴν τελευταία προσευχὴ. Ἐὰν εἶναι δυνατὸ οὔτε γιὰ ἀνάγνωση νὰ πᾶς, ἀλλὰ ἀπομακρύνσου σὲ κρυφὸ τόπο καὶ στάσου ἐκεῖ ἀκούγοντας, σὰν νὰ σοῦ ὁμιλεῖ μέσω τοῦ ἀναγνώστη ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τῶν πάντων²³. Ἐὰν ὅμως προτραπεῖς καὶ ὁ ἴδιος γιὰ ἀνάγνωση, τέτοια νὰ εἶναι ἡ συμπεριφορὰ σου, σὰν νὰ εἶσαι ἀνάξιος νὰ διηγεῖσαι μὲ τὸ στόμα σου τὶς θεόπνευστες Γραφές στοὺς ἀδελφούς σου· κι ἀφοῦ τελειώσεις τὴ θεία ἀνάγνωση καὶ πρόκειται νὰ βάλεις τὴ συνηθισμένη μετάνοια καὶ στοὺς δύο χοροὺς, τότε χωρὶς καταφρόνηση πρὸς αὐτοὺς ἢ ραθυμία, ἀλλὰ θεωρώντας ὄλους ὡς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ ἁγίους, ἀφοῦ πέσεις κάτω καὶ ἀκουμπήσεις τὸ κεφάλι σου στὸ ἔδαφος, λέγε μυστικῶς μέσα στὴν καρδιά σου πρὸς ὄλους αὐτούς. Ἐπιπροσευχῆθε, ἅγιοι τοῦ Θεοῦ, καὶ συγχωρῆστε με, ἐμένα τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ ἀνάξιο τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς'. Ἐὰν πάλι πάρεις ἐντολὴ νὰ κανο-

προσταχθῆς, μὴ ραθύμως μηδὲ ἐκλυομένως τοῦτο ποιῆς, ἀλλὰ νουνεχῶς καὶ νηφόντως ὡς ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ πάντων βασιλέως Χριστοῦ τὰ θεῖα λόγια διὰ τῆς σῆς φωνῆς ὡς διὰ χειρὸς τοῖς ἀδελφοῖς διανεμῶν, καὶ φοβοῦ μὴ τινι καταφρονητικῶς παρα-
5 λείψης δοῦναι τὸν ζωοποιὸν ἄρτον, ἦτοι τὸν λόγον, ὡς εἴρηται, τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκβληθήσῃ ἔξω ὡς καταφρονητής, οὐ λέγω σοι ταύτης ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐξελθὼν οὖν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, μνήσθητι ὅπως τὴν χθὲς ἡμέ-
ραν διήνυσας καί, εἰ ἐσφάλης ἐν τινι, διόρθωσαι σήμερον.

12 Ταῦτα τοιγαροῦν εἰ ἐμμεΐνης ποιῶν, οὐ βραδύνει Κύριος τοῦ ποιῆσαι τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετὰ σοῦ, ἐγὼ τοῦ εὐσπλάγχνου ἐγγυη-
τή, ἐγὼ τοῦ φιλανθρώπου, εἰ καὶ τολμηρὸν εἶπεῖν, ἐμαυτὸν ὑποτίθημι ἀντιφωνητήν! Ἀποθανοῦμαι ἐγὼ, ἐὰν ὑπερίδῃ σε. Ἄντὶ σοῦ τῷ πυρὶ τῷ αἰωνίῳ παραδοθῆσομαι, ἐὰν ἐγκαταλείψῃ
15 σε. Μόνον μὴ ἐν δισταγμῷ καρδίας, μηδὲ ἐν διψυχίᾳ ταῦτα ποιῆς!

13 Τί δέ ἐστι τὸ ἐν δισταγμῷ καὶ διψυχίᾳ; Πρόσεχε, ἀγαπητέ! Δισταγμὸς καρδίας ἐστὶ τὸ λογίζεσθαι ἢ ὄλως ἐνθυμεῖσθαι ἐν ἑαυτῷ ὅτι ἢ ἐλεήσει με ὁ Θεὸς ἢ οὐ; Τὸ 'οὐ' τοῦτο ἀπιστίας
20 ἐστίν. Εἰ δὲ μὴ πιστεύεις ὅτι ἐλεήσαι σε θέλει μᾶλλον ἐκεῖνος πλέον ἢ ὅσον προσδοκᾷς σύ, τί καὶ προσέρχη παρακαλῶν αὐ-
τόν; Διψυχία δέ ἐστι τὸ μὴ εἰς θάνατον τελείως ἑαυτὸν ἐκδοῦναι ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ μεριμνᾶν ὄλως τι εἰς
ζωὴν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον, εὖ ἴσθι, ὀφείλει φυλάξα-
25 σθαι ὁ ἐμπόνως μετανοῶν, ἵνα μὴ ἑαυτὸν διὰ τινος μηχανῆς ἀποκτείνῃ καὶ αὐτοφονευτῆς γένηται, οἷον ἢ κρυμνῷ ρίψας ἑαυ-
τόν ἢ ἀγχόη χρησάμενος ἢ ἕτερόν τι ἐναντίον διπραξάμενος. Τῶν δὲ λοιπῶν, δι' ὧν οἶδε τρέφεσθαι τὸ σῶμα καὶ ζῆν, μηδε-

24. Βλ. Ματθ. 24,45. Λουκᾶ 12,42.

25. Βλ. Ματθ. 4,4. Ἰω. 6,33. 35.

26. Β' Πέτρ. 3,9.

ναρχήσεις, μὴ τὸ κάνεις αὐτὸ μὲ ραθυμία οὔτε μὲ ἀπροθυμία, ἀλλὰ μὲ σύνεση καὶ νηφαλιότητα σὰ νὰ διανέμεις στοὺς ἀγγέλους μὲ τὴ φωνή σου σὰν μὲ τὸ χέρι σου τὰ θεῖα λόγια, σὰ νὰ βρίσκεσαι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν πάντων Χριστοῦ. Καὶ νὰ φοβᾶσαι μὴ τυχὸν παραλείψεις καταφρονητικὰ νὰ δώσεις σὲ κάποιον τὸν ζωοποιὸ ἄρτο²⁴, δηλαδὴ τὸν λόγο, ὅπως ἀναφέρθηκε, τοῦ Θεοῦ²⁵ καὶ ὡς καταφρονητὴς ὀδηγηθεῖς ἔξω, καὶ δὲν ἐννοῶ ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἄφοῦ λοιπὸν μετὰ τὴν ἀπόλυση βγεῖς ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, θυμήσου πῶς πέρασες τὴ χθεσινὴ ἡμέρα καί, ἐὰν ἔσφαλες σὲ κάτι, διόρθωσέ το σήμερα.

12 Ἐὰν λοιπὸν ἐπιμένεις στὴν πραγματοποίησι αὐτῶν, δὲν θ' ἀργήσει ὁ Κύριος²⁶ νὰ σοῦ παράσχει τὸ ἔλεός του· ἐγὼ γίνομαι ἐγγυητὴς τοῦ εὐσπλαχνου, ἐγὼ, ἂν καὶ εἶναι τολμηρὸ νὰ τὸ πῶ, καθιστῶ τὸν ἑαυτὸ μου ἀντιφωνητὴ τοῦ φιλάνθρωπου Θεοῦ. Θὰ πεθάνω ἐγὼ ἐὰν σὲ παραβλέψει. Θὰ παραδοθῶ ἐγὼ ἀντὶ γιὰ σένα στὸ αἰώνιο πῦρ, ἐὰν σ' ἐγκαταλείψει. Μόνο μὴ τὰ κάμνεις αὐτὰ μὲ δισταγμὸ καρδιάς, οὔτε μὲ διψυχία!

13 Τί σημαίνει ὅμως μὲ δισταγμὸ καὶ διψυχία; Πρόσεχε, ἀγαπητέ! Δισταγμὸς καρδιάς σημαίνει τὸ νὰ σκέπτεσαι ἢ νὰ ἀναλογίζεσαι μέσα σου γενικά, 'Θὰ μὲ ἐλεήσει ὁ Θεὸς ἢ ὄχι;' Αὐτὸ τὸ 'ὄχι' εἶναι δεῖγμα ἀπιστίας. Ἐὰν λοιπὸν δὲν πιστεύεις ὅτι ἐκεῖνος θέλει μᾶλλον νὰ σὲ ἐλεήσει περισσότερο ἀπὸ ὅσο ἐσὺ προσδοκᾷς, γιατί προσέρχεσαι καὶ τὸν παρακαλεῖς; Διψυχία πάλι εἶναι τὸ νὰ μὴ παραδίνει κάποιός τελείως τὸν ἑαυτὸ του στὸ θάνατο ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ νὰ μεριμνᾷ διαρκῶς γιὰ τὴν ἐπιβίωσι τῆς σάρκας του. Αὐτὸ μόνο, γνώριζε καλά, ὀφείλει νὰ φυλάξει ἐκεῖνος ποὺ μετανοεῖ μὲ πόνο, νὰ μὴ φονεύσει τὸν ἑαυτὸ του μὲ κάποια μηχανὴ καὶ γίνεῖ αὐτοφονευτὴς, ὅπως ἢ πέφτοντας σὲ γκρεμὸ ἢ χρησιμοποιοῦντας ἀγχόνη ἢ διεπράττοντας κάτι ἄλλο ἀντίθετο. Ἐνῶ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα, μὲ τὰ ὁποῖα γνωρίζει ὅτι διατρέφεται καὶ ζεῖ τὸ σῶμα, καθόλου νὰ μὴ φροντίζει σύμ-

μίαν φροντίδα ποιείτω κατὰ τὸ λόγιον· «ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα», τὰ εἰς χρεῖαν δηλονότι τοῦ σώματος ὑμῶν ἐπιτήδεια, «προσθήσεται ὑμῖν». Δύναται γὰρ ὁ ἐναγώνιον ἔχων τὸν βίον καὶ ζῶν 5 κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, μετὰ μόνου ἄρτου καὶ ὕδατος ἀποτρέφεσθαι καθ' ἐκάστην καὶ ζῆν, καὶ μᾶλλον ἐκεῖνος εὐεκτεῖ ἢ οἱ τῶν ἄβροτέρων τραπεζῶν ἀπολαύοντες. Διὸ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εἰδὼς ἔλεγε καὶ ἀεὶ λέγει· «ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα», καὶ πάλιν· «ἵνα ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκρι- 10 μα τοῦ θανάτου ἔχοντες, μὴ ὦμεν πεποιθότες ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς».

14 Ἴδου τοιγαροῦν εἶπομέν σοι, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ὅπως προσελθεῖν σε δεῖ τῷ Θεῷ καὶ ὁποῖαν αὐτῷ ἐπιδείξασθαι τὴν μετάνοιαν. Μὴ οὖν ἀποστῆς ἕως τῆς ἐσχάτης σου ἀναπνοῆς, μηδὲ 15 ἐπιλάθῃ τῆς καλῆς συμβουλῆς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ· οὐ γὰρ ἔπραξα ταῦτα καὶ ἀπὸ πράξεως ἐμῆς εἶπόν σοι, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ διὰ σὲ καὶ τὴν σωτηρίαν δέδωκέ μοι ταῦτα εἰπεῖν. Εἰ οὖν ταῦτα Θεοῦ συνεργοῦντός σοι ποιήσῃς, ἐγγχρονίζοντός σου εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μετανοίας, κατ' ὀλίγον αὐτὸς σὺ νοῆσῃς 20 ἔτι μείζονα ἄλλα μυστήρια, ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χάριτος αὐτὰ διδασκόμενος, καὶ χαρισθήσεται σοι οὐ μόνον δακρύων πηγὴ, ἀλλὰ καὶ πάντων παθῶν διὰ τῶν τοιούτων πράξεων ἀλλοτριώσεις. Τὸ γὰρ ζητεῖν ἀεὶ μετάνοιαν καὶ κατάνυξιν, ἐρευνᾶν τε τίνα τὰ βοηθοῦντα καὶ συνεργοῦντα εἰς τὸ πενθεῖν καὶ κλαίειν καὶ κατα- 25 νύσσεσθαι καὶ μετὰ σπουδῆς αὐτὰ διαπράττεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ προτιμᾶν ἐν μηδενὶ ἑαυτὸν ἢ τὸ τῆς σαρκὸς ὄλωσιν ποιεῖν θέλημα, συντόμως εἰς προκοπὴν φέρει τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς κάθαρ-

27. Ματθ. 6,33.

28. Α' Τιμ. 6,8.

29. Β' Κορ. 1,9.

30. Α' Κορ. 15,10.

φωνα μὲ τὸν λόγο· «ζητεῖτε πρῶτα τὴ βασιλεία καὶ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλα αὐτά», τὰ ἀπαραίτητα δηλαδή γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ σώματός σας, «θὰ σᾶς δοθοῦν ὡς ἐπιπρόσθετα»²⁷. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ζεῖ μὲ διαρκῆ ἀγώνα καὶ σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, μπορεῖ νὰ τρέφεται καὶ νὰ ζεῖ καθημερινὰ μόνο μὲ ἄρτο καὶ νερὸ καὶ ἐκεῖνος μᾶλλον εἶναι εὐρωστος, παρά αὐτοὶ ποὺ ἀπολαμβάνουν ἀβρότερα τραπέζια. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ἐπειδὴ τὸ γνώριζε αὐτὸ ἔλεγε καὶ πάντοτε λέγει· «ἐφ' ὅσον ἔχομε τροφές καὶ σκεπάσματα, νὰ ἀρκούμεστε σ' αὐτά»²⁸. Καὶ πάλι· «ἔχοντας μέσα μας τὴν καταδίκη τοῦ θανάτου, νὰ μὴ ἔχομε πεποίθηση στὸν ἑαυτὸ μας, ἀλλὰ στὸν Θεὸ ποὺ ἀνασταίνει τοὺς νεκρούς»²⁹.

14 Νά, λοιπόν, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, σοῦ εἶπα πῶς πρέπει νὰ προσέλθεις στὸν Θεὸ καὶ ποιοῦ εἶδους μετάνοια νὰ τοῦ ἐπιδείξεις. Μὴ ἀπομακρυνθεῖς λοιπὸν μέχρι τὴν τελευταία σου ἀναπνοή, οὔτε νὰ λησμονήσεις τὴν καλὴ συμβουλή ποὺ σοῦ ἔδωσα ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλός. Δὲν τὰ ἔπραξα βέβαια ἐγὼ αὐτά, οὔτε σοῦ τὰ εἶπα ἀπὸ πείρα δικῆς πράξεως, ἀλλὰ μοῦ τὰ ἔδωσε νὰ σοῦ τὰ πῶ ἢ χάρη τοῦ Θεοῦ³⁰ γιὰ σένα καὶ τὴν σωτηρία σου. Ἐὰν λοιπὸν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ θελήσεις νὰ τὰ πράξεις αὐτά, ἐπιμένοντας γιὰ πολὺ χρόνον στὸ ἔργο αὐτὸ τῆς μετάνοιας, σιγὰ σιγὰ θὰ μποροῦσες σὺ ὁ ἴδιος νὰ κατανοήσεις ἄλλα ἀκόμη μεγαλύτερα μυστήρια, διδασκόμενος αὐτά ἀπὸ τὴν οὐράνια χάρη, καὶ ὄχι μόνο θὰ σοῦ χαρισθεῖ πηγὴ δακρύων, ἀλλὰ μὲ αὐτά τὰ ἔργα θὰ ἐπιτύχεις τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη. Διότι τὸ νὰ ζητᾶ κάποιος πάντοτε μετάνοια καὶ κατάνυξη, τὸ νὰ ἐρευνᾷ ποιά πράγματα βοηθοῦν καὶ συμβάλλουν στὸ πένθος, στὸ κλάμα καὶ στὴν κατάνυξη καὶ νὰ τὰ πράττει αὐτά μὲ προθυμία, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ προτιμᾷ σὲ τίποτε τὸν ἑαυτὸ του ἢ νὰ ἐκτελεῖ γενικὰ τὸ σαρκικὸ θέλημα³¹, σύντομα φέρει τὸν ἄνθρωπο αὐτὸν σὲ προκοπή, κάθαρση καὶ ἀπάθεια, καὶ τὸν καθιστᾷ κοινωνὸν

31. Βλ. Ἐφ. 2,3.

σιν καὶ ἀπάθειαν, καὶ Πνεύματος ἁγίου κοινωνὸν αὐτὸν ἀπεργάζεται, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ Ἀντωνίου, Σάβα καὶ Εὐθυμίου, τῶν μεγάλων πατέρων, ἴσον ἀποκαθίστησι.

15 Καὶ ταῦτα μὲν ἔὰν ἀκούσης μου καὶ ἀγαπήσης τὴν μετάνοιαν καὶ κατάνυξιν· εἰ δὲ μὴ θελήσης ἀκοῦσαί μου καὶ τὰ εἰρημένα ἔργον ἀδιάλειπτον κτήσασθαι, μήτε σὺ μήτε ἕτερος βλασφημεῖτω καὶ λεγέτω τοῦτο ἀδύνατον, μηδὲ ὅτι· Ἐξηγόρευσα, ἔχω τόσους χρόνους ἢ τόσους, μηδὲ ἀπαριθμεῖτω μοι διάδοσιν καὶ διασκόρπισιν πλούτου καὶ χρυσίου, μηδὲ λεγέτω· Ἐτόσους ἢ 10 τόσους ἀπὸ τῶν ἐμοὶ ὑπαρχόντων χρυσίων ἐνέδυσσα γυμνοῦς, πεινῶντας ἔθρεψα, διψῶντας ἐπότισα, πάντα μου διεσκόρπισα, ἀφικόμην εἰς τόδε τὸ ὄρος, εἰσῆλθον εἰς τόδε τὸ σπήλαιον, τὸν τοῦ Κυρίου τάφον κατέλαβον, εἰς τὸ ὄρος ἀνήλθον τῶν Ἐλαιῶν, καὶ νῦν εἰσῆλθον εἰς τόδε τὸ μοναστήριον καὶ ἀπεκάρην ἢ καὶ 15 προαποκαρθεῖς κάθημαι ἐν ἐνὶ κελλίῳ, ποιῶν τόσας ἢ τόσας εὐχάς· καὶ μετὰ τούτων σωθήσομαι καὶ ἀρκετόν μοι ἔστι!'. Μὴ τοίνυν ἀπάτα σεαυτὸν, ἀδελφέ, ὅστις εἶ, μηδὲ παραμυθοῦ σεαυτὸν διακένοις ἐννοίαις, ἀφρόνως τοῦτο ποιῶν. Ταῦτα γὰρ πάντα καλὰ καὶ λίαν καλά, ἀλλὰ σπόρος εἰσίν, εὖ ἴσθι, ἀγαπητέ. Ἴδε 20 οὖν, ὡς ἐν ὑποδείγματι λέγω, τὴν χώραν ἐνέωσας καὶ ἐδιβόλησας, ἐτριβόλησας, ἔσπειρας. Ἐγnows ἄρα τὸν σπόρον προκύψαντα ἐκ τῶν λαγόνων τῆς γῆς; Ἐγnows αὐξήσαντα; Ἐγnows στάχνας φθάσαντας; Ἐγnows λευκά σου τῆς ψυχικῆς γῆς τὰ λήϊα καὶ πρὸς θερισμὸν ἔτοιμα; Ἐτιλλας στάχνας ἐξ αὐτῶν, 25 ἔψωχες ταῖς χερσίν, ἵνα γυμνὸν ἴδης τὸν καρπὸν τῶν πόνων σου; Ἴδὼν δὲ τοῦτον, ἐτράφης ἄρα εἰς κόρον καὶ δύναμιν ἔλαβες; Εἰ οὖν ταῦτα οἶδας, προσκυνῶ σου τοὺς πόδας καὶ κατασπάζομαι καὶ τὰ ἴχνη τούτων καταφιλῶ· οὐ γὰρ εἰμι ἄξιος τὸ

32. Βλ. Ματθ. 25,35-36. 40. 33. Βλ. Γεν. 1,31.

34. Βλ. Μαρκ. 4,27 ἔ.

35. Βλ. Ἰω. 4,35.

36. Βλ. Λουκᾶ 6,1.

τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ τὸν καθιστᾶ καὶ ἴσο μὲ τοὺς μεγάλους πατέρες, τὸν Ἀντώνιο, τὸν Σάββα καὶ τὸν Εὐθύμιο.

- 15 Καὶ αὐτὰ βέβαια ἐὰν μ' ἀκούσεις καὶ ἀγαπήσεις τὴ μετάνοια καὶ τὴν κατάνυξη. Ἐὰν ὁμως δὲν θελήσεις νὰ μ' ἀκούσεις καὶ νὰ καταστήσεις τὰ λόγια αὐτὰ ἀδιάκοπη ἐργασία, οὔτε σὺ οὔτε ἄλλος ἄς μὴ βλασφημεῖ κι ἄς μὴ λέγει ὅτι εἶναι ἀδύνατο αὐτό, οὔτε ὅτι 'Τὰ ἐξαγόρασα, ἔχω τόσα ἢ τόσα χρόνια', οὔτε νὰ μοῦ ἀπαριθμεῖ διάδοση καὶ διασκόρπιση τοῦ πλούτου καὶ τοῦ χρυσοῦ, οὔτε νὰ λέγει, "Ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα πλούτη μου ἔντυσα τόσους ἢ τόσους γυμνοὺς, ἔθρεψα πεινασμένους, πότισα διψασμένους³², ὅλα τὰ δικά μου τὰ διασκόρπισα, πῆγα σ' αὐτὸ τὸ ὄρος, εἰσῆλθα σ' αὐτὸ τὸ σπήλαιο, ἐπισκέφθηκα τὸν τάφο τοῦ Κυρίου, ἀνέβηκα στὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, καὶ τώρα εἰσῆλθα σ' αὐτὸ τὸ μοναστήρι καὶ ἔλαβα τὴν κουρὰ ἣ ἔχοντας τὴν κουρὰ ἀπὸ πρὶν κάθομαι σ' ἓνα κελλί, κάνοντας τόσες ἢ τόσες προσευχές· μ' αὐτὰ θὰ σωθῶ καὶ μοῦ εἶναι ἀρκετό"! Μὴ ἀπατᾶς λοιπόν, ἀδελφέ, τὸν ἑαυτό σου ὅποιος κι ἂν εἶσαι, οὔτε νὰ τὸν παρηγορεῖς μὲ κενές σκέψεις, κάνοντας αὐτὸ μὲ ἀφροσύνη. Διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι καλὰ καὶ πολὺ καλὰ³³, ἀλλὰ γνώριζε καλὰ, ἀγαπητέ, ὅτι εἶναι σπόρος. Πρόσεξε λοιπόν, σοῦ ὁμιλῶ ὑπὸ μορφὴ παραδείγματος, ὀργώσες τὸ χωράφι διπλὰ καὶ τριπλὰ καὶ τὸ ἔσπειρες. Γνωρίζεις ἄραγε ὅτι ὁ σπόρος θὰ βλαστήσει ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς γῆς; Γνωρίζεις ὅτι θὰ αὐξηθεῖ; Γνωρίζεις ὅτι θὰ σταχυφορήσει³⁴; Γνωρίζεις ὅτι εἶναι λευκὰ τὰ σπαρτὰ τῆς ψυχικῆς σου γῆς καὶ ἔτοιμα γιὰ θερισμό³⁵; Μάδησες στάχυα ἀπὸ αὐτά, τὰ θρυμάτισες μὲ τὰ χέρια³⁶, γιὰ νὰ δεῖς γυμνὸ τὸν καρπὸ τῶν κόπων σου³⁷; Κι ἀφοῦ τὸν εἶδες, τράφηκες ἄραγε καὶ χόρτασες ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἔλαβες δύναμη; Ἐὰν λοιπόν τὰ εἶδες αὐτά, προσκυνῶ καὶ ἀσπάζομαι τὰ πόδια σου καὶ καταφιλῶ τὰ ἴχνη τους, διότι δὲν εἶμαι ἄξιος ν' ἀσπασθῶ

37. Βλ. Ψαλμ. 127,2.

πρόσωπόν σου ἀσπάσασθαι. Καὶ χαῖρε καὶ ἀγαλλία, μετὰ χαρᾶς συλλέγων ἃ κόπῳ καὶ πόνῳ ἔσπειρας.

16 Εἰ δὲ ἀγνοεῖς καὶ αὐτὰ τὰ παρ' ἐμοῦ σοι λεγόμενα καὶ οὐδὲ εἰ ἐσπάρῃ ἐν τῇ γῆ σου τι τῶν κρειττόνων καρπῶν (λέγω δὴ ἐν 5 τῷ χωρίῳ τῆς καρδίας σου) ἔγνωκας, τί ὠφέλησας, εἶπέ μοι, περικυκλεύσας τὰ πέρατα καὶ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης γενόμενος; Πάντως οὐδέν! Ἐὰν γὰρ ἐλεήσω τὸν κόσμον ἅπαντα ἐκ τῶν οὐκ ἐμῶν (ὅμως ἔστω ἐμῶν), ἐμαυτὸν δὲ περιῖδω γυμνὸν καὶ πένητα καὶ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς πενίας γενόμενον καὶ οὕτω 10 μέλλοντα ἐν πενίᾳ τῶν ἀγαθῶν ἀποθανεῖν καὶ τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ παραστῆναι τῷ φοβερῷ, τί μοι τὸ ὄφελος; Ἐνδεδυμένους ἡμᾶς δεῖ καὶ ἐστολισμένους τοῦ βίου τούτου καὶ τοῦ σώματος ἐξελθεῖν, εἴ γε καὶ βουλοίμεθα ἐν τῷ γάμῳ τῷ βασιλικῷ συνανακλιθῆναι τοῖς φίλοις τοῦ βασιλέως. Τί δέ ἐστιν ὃ ἐγὼ καὶ 15 πάντες ὀφείλομεν ἐπενδύσασθαι, ἵνα μὴ γυμνοὶ τότε εὐρεθῶμεν; Ὁ Χριστός, ἀδελφοί, καὶ Θεός! Ἐὰν δὲ πᾶσαν αὖθις τὴν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν γῆν περιέλθω ὡς μίαν οἰκίαν καὶ οὐδεμίαν καταλίπω χώραν ἢ πόλιν ἢ ἐκκλησίαν, ἐν ἧ ἢ οὐκ εἰσέλθω καὶ προσκυνήσω καὶ εὐξομαι καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς καλῶς ἱστορήσω καὶ ἀκριβῶς, 20 τῆς δὲ βασιλείας ἀποπέσω τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἦν μοι κρεῖσσον μὴ γεννηθῆναι μηδὲ πεσεῖν ἐπὶ γῆς, ἢ ἀναπνεῦσαι τοῦτον δὴ τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιον ὀφθαλμοῖς κατιδεῖν; Ναὶ ὄντως, κρεῖσσόν μοι κατὰ πολὺ ἦν!

17 Τί οὖν ποιήσω, ἵνα μὴ ταύτης ἐκπέσω; Ἐὰν τὰ προειρημένα 25 ἅπαντα διαπραξάμενος, Πνεῦμα ἅγιον λήψωμαι· τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ σπόρος Χριστοῦ, δι' οὗ συγγενεῖς αὐτοῦ γινόμεθα οἱ πένητες ἡμεῖς καὶ βροτοί, ὃς ἐὰν πέσῃ εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν καρ-

38. Βλ. Ματθ. 5,12.

39. Βλ. Ψαλμ. 9,28. 89,10 ἐ.

40. Ψαλμ. 138,9. 41. Βλ. Ἀποκ. 3,17

42. Βλ. Ρωμ. 14,10. 43. Βλ. Ματθ. 22,11-13.

44. Βλ. Ματθ. 8,11. 45. Βλ. Β' Κορ. 5,2,3.

τὸ πρόσωπό σου. Καὶ νὰ χαίρεσαι καὶ νὰ ἀγάλλεσαι³⁸ συλλέγοντας μὲ χαρὰ ὅσα ἔσπειρες μὲ κόπο καὶ πολὺ πόνο³⁹.

16 Ἐὰν ὁμῶς ἀγνοεῖς κι αὐτὰ ποὺ σοῦ εἶπα καὶ οὔτε ἀντιλήφθηκες ἐὰν σπάρθηκε στὴ γῆ σου κάτι ἀπὸ τοὺς ἀνώτερους καρποὺς (ἐννοῶ δηλαδὴ στὸ χωράφι τῆς καρδιάς σου), τί ὠφελήθηκες, πές μου, κι ἂν περιέτρεξες στὰ πέρατα τῆς γῆς καὶ ἔφθασες στὰ βάθη τῆς θάλασσας⁴⁰; Ὅπωςδήποτε τίποτε. Διότι, ἐὰν ἐλεήσω ὅλον τὸν κόσμον ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ δὲν εἶναι δικά μου, ἔστω ὁμῶς δικά μου, ἀλλ' ἀφήσω τὸν ἑαυτό μου γυμνὸ καὶ φτωχό⁴¹ καὶ νὰ καταλήγει σὲ τελεία φτώχεια καὶ νὰ πρόκειται νὰ πεθάνει ἔτσι μέσα στὴ φτώχεια τῶν ἀγαθῶν καὶ νὰ παρουσιασθεῖ στὸ φοβερὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ⁴², ποιό θὰ εἶναι τὸ ὄφελός μου; Πρέπει νὰ ἐξέλθομε ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωὴ καὶ τὸ σῶμα ντυμένοι καὶ στολισμένοι, ἐὰν βέβαια ἐπιθυμοῦμε νὰ καθίσομε στὸν βασιλικὸ γάμο⁴³ μαζὶ μὲ τοὺς φίλους τοῦ βασιλιά⁴⁴. Ποιό εἶναι λοιπὸν αὐτὸ ποὺ ὀφείλομε ἐγὼ καὶ ὅλοι νὰ ντυθοῦμε, γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦμε τότε γυμνοί⁴⁵; Ὁ Χριστός⁴⁶, ἀδελφοί, καὶ Θεός. Ἐὰν πάλι περιέλθω ὅλη τὴ γῆ ποὺ βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σὰν μία κατοικία καὶ δὲν ἀφήσω καμμιά χώρα ἢ πόλη ἢ ἐκκλησία, στὴ ὁποία νὰ μὴ εἰσέλθω, νὰ προσκυνήσω, νὰ προσευχηθῶ καὶ νὰ ἐξιστορήσω καλῶς καὶ μὲ ἀκρίβεια ὅσα δῶ σ' αὐτοὺς, ἀλλ' ἀποκλεισθῶ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, δὲν θὰ ἦταν καλύτερο γιὰ μένα νὰ μὴ εἶχα γεννηθεῖ⁴⁷ οὔτε νὰ εἶχα πέσει στὴ γῆ⁴⁸, ἢ ν' ἀναπνεύσω αὐτὸν τὸν ἀέρα καὶ νὰ ἀντικρύσω μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸν ἥλιο; Ναί, θὰ ἦταν πράγματι γιὰ μένα αὐτὸ κατὰ πολὺ καλύτερο!

17 Τί νὰ κάνω λοιπόν, γιὰ νὰ μὴ ἐκπέσω ἀπὸ αὐτήν; Ἐὰν ἐκτελέσω ὅλα τὰ προηγούμενα καὶ λάβω ἅγιο Πνεῦμα· διότι αὐτὸ εἶναι ὁ σπόρος τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὸν ὁποῖο ἐμεῖς οἱ φτωχοὶ καὶ θνητοὶ γινόμαστε συγγενεῖς του, καὶ ὁ ὁποῖος,

46. Βλ. Ρωμ. 13,14.

47. Βλ. Ματθ. 26,24. Μάρκ. 14,21.

48. Βλ. Σοφ. Σειρ. 7,3.

ποφορεῖ ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἐξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν, καὶ τοῦτο αὐτό ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τὰ δ' ἄλλα ἅπαντα τούτου χωρὶς οὐδὲν ὠφελοῦσιν. Ἐὰν γὰρ μὴ ἑαυτοὺς ἡμᾶς, ᾧ ἀδελφοί, ἐλεήσωμεν καὶ διὰ μετανοίας εὐρήσωμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν κε-
 5 καθαρμένας καὶ πλήρεις φωτός, οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελήσει τῶν ἄλ-
 λων ἀπάντων ἡ ἐργασία, καθὼς φησιν ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ
 Θεός· «τί ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ,
 τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ; Ἥ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλα-
 γμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» καὶ πάλιν· «ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐ-
 10 τοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν, ὁ δὲ εὐρῶν αὐτήν ἀπολέσει αὐ-
 τήν». Εἰ οὖν ἐγὼ μὴ ἀπολέσω τὴν ψυχὴν μου τῷ προτέρῳ
 τρόπῳ, ὡς εἶρηκα, εἰς θάνατον ἑμαυτὸν ἐκδεδωκῶς διὰ τὸν
 Χριστόν, καὶ πάλιν εὐρω αὐτήν ζήσασαν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον,
 τί μοι τὸ ὄφελος τῶν λοιπων·ἀπάντων, ᾧ φίλοι καὶ ἀδελφοί;
 15 Οὐδὲν ὄντως, οὐδὲν ἡμᾶς οὐ μὴ ὠφελήσει, ἠγαπημένοι δοῦλοι
 Χριστοῦ, οὐδὲ τοῦ αἰωνίου πυρὸς ἐξελεῖται, ἐὰν μὴ πάντα καὶ
 πάντα ἀφέντες ἑαυτοὺς ἡμᾶς μόνους ἐπισκεψώμεθα.

18 Τί δέ ἐστι τὸ ἑαυτοὺς ἐπισκέψασθαι; Ἐν ἑτέρῳ τοῦτο, ᾧ
 ἀδελφοί, κατηγήσει ταμιευσόμεθα, τὴν συμμετρίαν τοῦ λόγου
 20 πραγματευόμενοι. Αὐτὸς δὲ ὁ Θεός, ἡ ἀληθινὴ Σοφία, ὁ κατα-
 ξιώσας γενέσθαι διδάσκαλος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, αὐτὸς δι-
 δαζόν με εἰπεῖν ἑμαυτῷ τε καὶ τοῖς συνδούλοις καὶ ἀδελφοῖς
 μου τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς. Σὺ γὰρ εἶ ὁ ὁδηγὸς καὶ φωτισμὸς
 τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὁ διδοὺς λόγον ἡμῖν ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος
 25 καὶ ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, καὶ σοὶ τὴν δό-
 ξαν ἀναπέμπομεν νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

ἐὰν πέσει στήν καλή γῆ, καρποφορεῖ σέ τριάντα καὶ ἐξήντα καὶ ἑκατό⁴⁹, καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἐνῶ ὅλα τὰ ἄλλα χωρὶς αὐτὸ σέ τίποτε δὲν ὠφελοῦν. Ἐὰν λοιπόν, ἀδελφέ, δὲν ἐλεήσομε τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ δὲν καταστήσομε μὲ τῆ μετάνοια τίς ψυχές μας καθαρές καὶ πλήρεις φωτός, καθόλου δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσει ἡ ἐνασχόληση μ' ὅλα τὰ ἄλλα, ὅπως λέγει καὶ ὁ Κύριος καὶ Θεός μας: «τί θὰ ὠφεληθεῖ ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν κερδηῖ ὅλον τὸν κόσμον καὶ ζημιωθεῖ στήν ψυχὴ του; ἢ τί θὰ δώσει ὁ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς του;»⁵⁰. Καὶ πάλι: «ἐκεῖνος ποὺ ἔχασε τὴ ζωὴ του γιὰ χάρη μου, θὰ βρεῖ αὐτήν, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ θὰ τὴ βρεῖ, θὰ τὴν χάσει»⁵¹. Ἐὰν λοιπόν ἐγώ, ὅπως ἔχω πεῖ, δὲν χάσω τὴν ψυχὴ μου μὲ τὸν προηγούμενο τρόπο, προσφέροντας τὸν ἑαυτὸ μου στὸν θάνατο γιὰ τὸν Χριστό, καὶ νὰ τὴ βρῶ πάλι νὰ ζεῖ τὴν αἰώνια ζωὴ, ποιό, φίλοι καὶ ἀδελφοί, θὰ εἶναι γιὰ μένα τὸ ὄφελος ὅλων τῶν ὑπολοίπων; Καθόλου πράγματι, καθόλου δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσει, ἀγαπημένοι δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, οὔτε θὰ ἐξαιρεθεῖ ἀπὸ τὸ αἰώνιο πῦρ, ἐὰν δὲν ἀφήσομε ὅλα καὶ ὅλους καὶ δὲν ἐπισκεφθοῦμε μόνο τοὺς ἑαυτοὺς μας.

- 18 Τί σημαίνει ὅμως τὸ 'νὰ ἐπισκεφθοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας'; Θὰ τὸ φυλάξω αὐτό, ἀδελφοί, γιὰ ἄλλη κατήχηση, λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη τὴ συμμετρία τοῦ λόγου. Ἐσὺ ὅμως ὁ Θεός, ἡ ἀληθινὴ Σοφία, ποὺ δέχθηκες νὰ γίνεις διδάσκαλος σ' ἐμᾶς τοὺς ἁμαρτωλούς, Ἐσὺ δίδαξέ με νὰ πῶ στὸν ἑαυτὸ μου καὶ στοὺς συνδούλους καὶ ἀδελφούς μου τὰ σχετικὰ μὲ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς. Διότι ἐσὺ εἶσαι ὁ ὁδηγὸς καὶ φωτισμὸς τῶν ψυχῶν μας, ποὺ μᾶς δίνει λόγο μόλις ἀνοίγει τὸ στόμα⁵², καὶ λόγο σ' ὅσους μὲ πολλὴ δύναμη κηρύσσουν τὸ Εὐαγγέλιο⁵³, καὶ σέ σένα ἀναπέμπομε τὴ δόξα τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

49. Βλ. Μάρκ. 4,20. 50. Ματθ. 16,26.

51. Ματθ. 10,39. 52. Βλ. Ἐφ. 6,19.

53. Ψαλμ. 67,12.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ'

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΔΕΙ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟΝ ΕΠΙΣΚΕ-
ΠΤΕΣΘΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘ' ΕΑΥΤΟΝ ΕΠΙΜΕΛΩΣ
ΕΡΕΥΝΑΝ

5 Καὶ πῶς τὰ ἑαυτοῦ ἀντιπαρατιθέναι χρῆ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ
Χριστοῦ.

1 Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἐν τῇ προλαβούσῃ κατηγήσει, διὰ τὸ
μὴ τὸν λόγον μηκύνειν ἐπὶ πολὺ, τὰ κατηχηθέντα τότε ἐλλιπῆ
κατελίπομεν, εἰπεῖν ἐπειγόμενοι τί ἐστὶ τὸ 'ἑαυτὸν ἐπισκέψα-
10 σθαι'· νυνὶ δὲ διὰ τῆς παρουσίας κατηγήσεως ἀποδοῦναι ἤκομεν
τὸ χρέος ὑμῖν τοῦ λόγου, ὡς ἐπὶ τοῦτο τεθέντες καὶ ἀεὶ χρεω-
στοῦντες διδόναι τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν τοῦ λόγου τὸ σιτομέτριον.

2 Τί οὖν ἐστίν, ὡς τηνικαῦτα προείπομεν, τὸ προσχεῖν καὶ
ἑαυτὸν ἐπισκέψασθαι; Τὸ προσχεῖν ἕκαστον ἑαυτῷ τοῦτό ἐστι,
15 τὸ καθ' ἑαυτὸν εἰπεῖν· Ἐάν τί γε ἄρα τὸ οἰονοῦν πάθος κατέχη
με; Καὶ γὰρ ὡς ἐν ταῖς θείαις ἀκούω Γραφαῖς, ὅτι ὁ ἔχων ἐν μό-
νον πάθος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν οὐκ εἰσέρχεται, γέ-
γραπται γὰρ· «ἐάν τις τὸν νόμον ὄλον τηρήσῃ, πταῖσις δὲ ἐν ἐνί,
γέγονε πάντων ἔνοχος». Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἑαυτὸν ἐπισκέπτε-
20 σθαι τοιοῦτόν ἐστιν, ἐν τῷ λέγειν καθ' ἑαυτόν· μμήποτε τήνδε ἢ
τήνδε τὴν ἐντολὴν παρημέλησα, ἢ ἀμελῶ καὶ καταφρονῶ αὐτῆς
καὶ ταύτην οὐ διαπράττομαι; λέγει γὰρ ὁ Χριστὸς καὶ Θεός·
«Ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία ἀπὸ τοῦ νόμου τῶν ἐντολῶν μου οὐ μὴ

1. Βλ. Λουκᾶ 12,42.

2. Ἰακ. 2,10.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ'

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΤΑΙ Ο ΚΑΘΕΝΑΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ ΚΑΙ ΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΤΑ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΤΟΥ

Και πῶς πρέπει νὰ ἀντιπαραθέτει τὰ τοῦ ἑαυτοῦ του πρὸς τὶς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ.

- 1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, στὴν προηγούμενη κατήχηση ἄφησα ἑλλιπῆ τότε τὰ τῆς κατηχήσεως, γιὰ νὰ μὴ μακρύνω πολὺ τὸ λόγο, καὶ διατύπωσα τὴν ἐπιθυμία νὰ πῶ τί σημαίνει 'νὰ ἐπισκεπτόμαστε τὸν ἑαυτό μας'. Τώρα λοιπὸν μὲ τὴν παρούσα κατήχηση ἔρχομαι νὰ σᾶς ἀποδώσω τὸ χρέος τοῦ λόγου, διότι ὀρίσθηκα γι' αὐτὸν τὸν λόγο καὶ χρεωστῶ πάντοτε νὰ δίνω στὴν ἀγάπη σας τὴν κανονισμένη ποσότητα τοῦ λόγου¹.
- 2 Τί σημαίνει λοιπὸν, ὅπως προεῖπα τότε, τὸ νὰ προσέχομε καὶ νὰ ἐπισκεπτόμαστε τὸν ἑαυτό μας; Τὸ νὰ προσέχει ὁ καθένας τὸν ἑαυτό του σημαίνει αὐτό, τὸ νὰ λέγει μέσα του· 'Μήπως ἄραγε μὲ κατέχει τὸ ὁποιοδήποτε τυχὸν πάθος; Διότι, ὅπως ἀκούω στὶς θεῖες Γραφές, καὶ ἐκεῖνος πού ἔχει ἕνα μόνο πάθος δὲν εἰσέρχεται στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ· «ἐὰν κάποιος τηρήσει ὅλον τὸ νόμο, ἁμαρτήσῃ ὅμως σὲ κάτι, ἔγινε ἔνοχος ὅλων»². Ὅμοια λοιπὸν καὶ τὸ νὰ ἐπισκεπτόμαστε τὸν ἑαυτό μας σημαίνει αὐτό, τὸ νὰ λέμε μέσα μας· 'Μήπως κάποτε παραμέλησα αὐτὴν ἢ τὴν ἄλλη ἐντολή, ἢ ἀμελῶ καὶ καταφρονῶ αὐτὴν καὶ δὲν τὴν ἐφαρμόζω; Διότι λέγει ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς· «οὔτε ἕνα γιώτα ἢ μία κεραία ἀπὸ τὸ νόμο τῶν ἐντολῶν μου δὲν θὰ κα-

παρέλθη, ἕως ἄν πάντα γένηται», καὶ πάλιν· «ὁ λύσας μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξας οὕτω ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν»³.

3 Ἄλλα γὰρ προσέχειν δεῖ καὶ ταῖς θείαις Γραφαῖς, κάκεινων ἀναγινωσκομένων βλέπειν ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, κατανοεῖν τε καὶ καταμανθάνειν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐν ποίοις ἐστίν. Οἷόν τι λέγω; Ἀκούει λέγοντος τοῦ Κυρίου· «μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Μνησθῆναι οὖν
10 ὀφείλει ὅπως διέρχεται τὰς ἡμέρας αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν καλῶς μετανοῇ, ἐπαυξήσῃ καὶ ἐπιτείνῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ· εἰ δὲ ἀμελῶς, διορθώσεται.

4 Πάλιν ἀκούει αὐτοῦ λέγοντος· «μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ὄφείλει
15 τοίνυν ἐξετάζειν καὶ δοκιμάζειν ἀεὶ ἑαυτὸν εἰς πᾶν συνάντημα εὐτελές, ὑβρεῶς φημι, ἀτιμίας καὶ ἐξουδενώσεως, καὶ οὕτω βλέπειν εἰς ἑαυτὸν, εἰ ἄρα καὶ ἔστιν ἡ ἀρετὴ αὐτῆ ἐν αὐτῷ τῆς ταπεινώσεως ἢ οὐ· ὁ γὰρ ταύτην κεκτημένος φέρει πάντα ἀλύπως καὶ ἀβαρῶς, μὴ κεντούμενος ἐν τινὶ τῶν γινομένων τὴν καρ-
20 δίαν αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ μικρὸν κεντηθῆ, ἀλλ' οὐ τελείως ταρασσεται· ὑπὲρ δὲ τοῦ κεντήματος μᾶλλον ἐκείνου τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὅτι ὅλως μικρὸν ἐλυπήθη καὶ οὐχὶ μετὰ χαρᾶς μᾶλλον τὰ συμβάντα ἐδέξατο, μαστίζει ἑαυτὸν καὶ εὐτελίζει, λυπεῖται καὶ κλαίει, εἰσερχόμενος ἐν τῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς ἢ τῆς κέλλης αὐ-
25 τοῦ, καὶ οὕτω προσπίπτων τῷ Θεῷ ἐξομολογεῖται αὐτῷ, ὡς πᾶσαν ἀπολέσας τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν.

5 Εἶτα πάλιν ἀκούει· «μακάριοι οἱ πενθοῦντες». Καὶ σκόπει πῶς οὐ λέγει 'οἱ πενθήσαντες', ἀλλ' οἱ ἀεὶ πενθοῦντες· σκοπεῖν οὖν καὶ ἐνταῦθα ὀφείλομεν, εἰ καθ' ἡμέραν πενθοῦμεν. Ἐὰν γὰρ

3. Ματθ. 5,18. 4. Ματθ. 5,19.

5. Βλ. Ἰακ. 1,23. 6. Ματθ. 4,17. 7. Ματθ. 5,3.

ταργηθεῖ, ὡς πού νά πραγματοποιηθοῦν ὅλα»³. καί πάλι· «ἐκεῖνος πού παρέβηκε μία ἀπό αὐτές τις ἀσήμαντες ἐντολές καί δίδαξε νά κάνουν τὸ ἴδιο οἱ ἄνθρωποι, θὰ ὀνομασθεῖ ἐλάχιστος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁴.

3 Ἄλλὰ πρέπει βέβαια νά προσέχομε καί τις θεῖες Γραφές, καί ὅταν ἀναγινώσκονται ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νά βλέπει τὸν ἑαυτό του, καί νά ἐξετάζει μὲ τὸ νοῦ καί νά μαθαίνει σὰν σὲ καθρέπτη τὴν ψυχὴ του⁵, σὲ ποιά δηλαδὴ κατάσταση βρίσκεται. Τί ἐννοῶ μ' αὐτὸ πού λέγω; Ἀκούει τὸν Κύριο πού λέγει· «μετανοεῖτε, διότι πλησίασε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁶. Ὅφείλει λοιπὸν νά φέρει στὴ μνήμη του πῶς περνᾷ τις ἡμέρες του. Καί ἂν μετανοεῖ καλῶς, νά ἐπαυξήσει καί νά ἐπιτείνει τὴν ἐργασία του, ἐὰν ὁμως ἀμελῶς, νά διορθωθεῖ.

4 Πάλι τὸν ἀκούει πού λέγει, «μακάριοι οἱ πνευματικὰ φτωχοί, διότι εἶναι δική τους ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁷. Ὅφείλει λοιπὸν πάντοτε νά ἐξετάζει καί νά ἐλέγχει τὸν ἑαυτό του⁸ σὲ κάθε ἀσήμαντο συμβάν, ἐννοῶ τὴν ὕβρη, τὴν ἀτιμία, τὸν ἐξευτελισμό, κι ἔτσι νά ἐξετάζει τὸν ἑαυτό του, ἐὰν ἄραγε ὑπάρχει σ' αὐτὸν αὐτὴ ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως ἢ ὄχι. Διότι ἐκεῖνος πού τὴν ἀπέκτησε ὑπομένει τὰ πάντα χωρὶς λύπη καί βάρος, χωρὶς νά πληγώνεται ἡ καρδιά του ἀπὸ κάτι πού συμβαίνει. Ἄν ὁμως καί πληγωθεῖ γιὰ λίγο, καθόλου δὲν ταρᾷσεται. Ἀπεναντίας μᾶλλον ἐξαιτίας ἐκείνου τοῦ πληγώματος τῆς καρδιάς του, ἐπειδὴ λυπήθηκε λίγο καί δὲν δέχθηκε τὰ συμβάντα μὲ χαρὰ, μαστίζει καί ἀτιμάζει τὸν ἑαυτό του, λυπᾶται καί κλαίει, εἰσέρχεται στὸ ταμεῖο τῆς ψυχῆς⁹ ἢ τοῦ κελιοῦ του, κι ἔτσι πέφτοντας γονατιστὸς μπροστὰ στὸν Θεὸ ἐξομολογεῖται σ' Αὐτόν, σὰ νά ἔχασε ὅλη του τὴ ζωή.

5 Ἐπειτα ἀκούει πάλι· «μακάριοι ὅσοι πενθοῦν»¹⁰. Καί πρόσεχε πῶς δὲν λέγει 'ἐκεῖνοι πού πένθησαν', ἀλλ' «ἐκεῖνοι πού πάντοτε πενθοῦν»· καί ἐδῶ λοιπὸν ὀφείλομε νά ἐξετάζο-

8. Βλ. Α' Κορ. 11,28. Β' Κορ. 13,5.

9. Βλ. Ματθ. 6,6. 10. Ματθ. 5,4.

παρέλθη ἡμῖν ἡμέρα ἢ μία νύξ ἄνευ δακρύων καὶ πένθους καὶ κατανύξεως.

6 Καὶ πάλιν· «μακάριοι οἱ πραεῖς». Τίς δὲ καθ' ἐκάστην πέν-
 θῶν ὀργίλως ζῶν διαμείνη καὶ μὴ πραῶς γένηται; Ὡσπερ γὰρ
 5 φλόξ πυρὸς ὑπὸ ὕδατος, οὕτως ὑπὸ τοῦ πένθους καὶ τῶν δα-
 κρύων ὁ θυμὸς τῆς ψυχῆς σβέννυται· καὶ τοσοῦτον ὡς χρονί-
 σαντά τινα ἐν τούτῳ, εἰς ἀκίνησίαν μετατεθῆναι καὶ ἐλθεῖν τὸ
 θυμικὸν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Διὸ βλέπειν ὀφείλει τις καὶ ἐν τούτῳ
 ἑαυτόν, εἰ πρᾶος ὄντως ἐστὶν (ὁ γὰρ τοιοῦτος ἐν οὐδενὶ ἀνέχεται
 10 παράβασιν ἰδεῖν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἀμαρτά-
 νων ὑπὲρ τῶν ἀμαρτανόντων ἀδιαλείπτως θρηνεῖ)· εἴθ' οὕτως,
 εἰ τὴν δικαιοσύνην πεινᾷ καὶ διψᾷ τοῦ Θεοῦ· ἔστι γὰρ καὶ δι-
 καιοσύνην τινὰ μετιόντα εὐρεῖν, μὴ πεινῶντα μηδὲ διψῶντα αὐ-
 τήν· δικαιοσύνη γὰρ ὁ Θεὸς ἐστίν, ὡσπερ ἥλιον αὐτὸν δικαιοσύ-
 15 νης ἀκούεις καλούμενον. Ὁ γοῦν πεινῶν αὐτὸν καὶ διψῶν, τὸν
 κόσμον ὄλον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ ἡγεῖται σκύβαλα, τιμὰς δὲ ἀρχόν-
 των ὡς αἰσχύνην ταῦτα λογίζεται ἢ οὐδόλως τῶν ἀνθρωπίνων
 τιμῶν ἐπαισθάνεται.

7 Καὶ αὖθις· «μακάριοι οἱ ἐλεήμονες». ἼΑρα τίνες εἰσὶν οἱ ἐλε-
 20 ἡμονες; Οἱ χρήματα διδόντες καὶ διατρέφοντες πένητας; Οὐδ'!
 Ἄλλὰ τίνες; Οἱ πτωχεύσαντες διὰ τὸν πτωχεύσαντα δι' ἡμᾶς
 καὶ μηδὲν ἔχοντες δοῦναι, τῶν δὲ πτωχῶν καὶ χηρῶν καὶ ὀρφα-
 νῶν καὶ τῶν ἐν ἀσθενείᾳ νοερῶς ἀεὶ μεμνημένοι, πολλάκις δὲ
 καὶ ὀρῶντες καὶ συμπαθοῦντες τούτοις καὶ ὑπὲρ αὐτῶν θερμῶς
 25 κλαίοντες, οἷος ἦν ὁ Ἰώβ λέγων, «ἐγὼ δὲ ἔκλαυσα ἐπὶ παντὶ

11. Ματθ. 5,5. 12. Βλ. Σοφ. Σολ. 3,30.

13. Βλ. Ματθ. 5,6. 14. Βλ. Α' Κορ. 1,30.

με ἂν πενθοῦμε καθημερινά. Διότι, ἂν γίνομε ἀπὸ τῆ μετάνοια ταπεινοί, εἶναι φανερό ὅτι δὲν θὰ περάσει γιὰ μᾶς ἡμέρα ἢ μία νύχτα χωρὶς δάκρυα καὶ πένθος καὶ κατάνυξη.

6 Καὶ πάλι ἀκούει, «μακάριοι οἱ πρᾶοι»¹¹. Ποιός λοιπὸν ποὺ πενθεῖ καθημερινὰ θὰ συνεχίσει νὰ ζεῖ ὀργιζόμενος καὶ δὲν θὰ γίνεῖ πρᾶος; Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἡ φλόγα τῆς φωτιᾶς σβῆνει ἀπὸ τὸ νερό¹², ἔτσι καὶ ὁ θυμὸς τῆς ψυχῆς σβῆνει ἀπὸ τὸ πένθος καὶ τὰ δάκρυα· καὶ σὲ τόσο μεγάλο βαθμὸ, ὥστε, ἂν περάσει κανεὶς πολὺ χρόνον σ' αὐτὴ τὴν κατάστασιν, νὰ μεταθεῖ τὸ θυμικὸ τῆς ψυχῆς του καὶ νὰ περιέλθει σὲ ἀκίνησιν. Γι' αὐτὸ ὀφείλει κανεὶς καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ νὰ ἐξετάζει τὸν ἑαυτό του, ἂν εἶναι δηλαδὴ πραγματικὰ πρᾶος· διότι ἕνας τέτοιος σὲ καμμιά περίπτωσιν δὲν ἀνέχεται νὰ δεῖ παράβασιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ σὺν νὰ ἀμαρτάνει ὁ ἴδιος, θρηνεῖ ἀσταμάτητα γιὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο ἐξετάζει μετὰ ἂν πεινᾷ καὶ διψᾷ τὴ δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ¹³. Διότι εἶναι δυνατόν νὰ βροῦμε κάποιον καὶ νὰ ἀσκεῖ τὴ δικαιοσύνην, χωρὶς ὅμως νὰ πεινᾷ καὶ νὰ διψᾷ γι' αὐτήν. Διότι δικαιοσύνη εἶναι ὁ Θεὸς¹⁴, καθὼς ἀκούεις νὰ ὀνομάζεται αὐτὸς «ἥλιος τῆς δικαιοσύνης»¹⁵. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ πεινᾷ καὶ διψᾷ γι' αὐτόν, θεωρεῖ ὅλον τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐγκόσμια¹⁶ σκύβαλα¹⁷, ἐνῶ τις τιμὲς τῶν ἀρχόντων τις θεωρεῖ ἄξιες γιὰ ντροπὴν ἢ δὲν συναισθάνεται καθόλου τις ἀνθρώπινες τιμὲς.

7 Καὶ ἀμέσως ἀκούεις νὰ λέγει, «μακάριοι οἱ ἐλεήμονες»¹⁸. Ἴσως ἀραγε ποιοὶ εἶναι οἱ ἐλεήμονες; Ἐκεῖνοι ποὺ δίνουν χρήματα καὶ διατρέφουν φτωχοὺς; Ὁχι! Ἀλλὰ ποιοὶ; Ἐκεῖνοι ποὺ πτώχευσαν γιὰ ἐκεῖνον ποὺ πτώχευσε γιὰ χάριν μας¹⁹ καὶ δὲν ἔχουν νὰ δώσουν τίποτε, ἀλλὰ πάντοτε θυμοῦνται νοερῶς τοὺς φτωχοὺς, τὶς χῆρες, τὰ ὀρφανὰ²⁰ καὶ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πολλὰς φορὰς τοὺς βλέπουν καὶ συμπάσχουν μαζί τους καὶ κλαῖνε θερμὰ γι' αὐτούς, ὅπως ἔκανε ὁ Ἰώβ, ποὺ ἔλεγε, «ἐγὼ

15. Μαλ. 4,2. 16. Βλ. Α' Ἰω. 2,15.

17. Βλ. Φιλ. 3,8. 18. Ματθ. 5,7.

19. Βλ. Β' Κορ. 8,9. 20. Βλ. Ἰακ. 1,27 ἔ.

ἀδυνάτω», οἵτινες καὶ ὅταν ἔχωσιν ἐλεοῦσι τούτους ἐν ἰλαρότητι καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς πάντας ἀφθόνως ὑπομιμνήσκοντες, τῷ εἰρηκότι πειθόμενοι· «ἀδόλως τε ἔμαθον ἀφθόνως τε μεταδίδωμι». Οὗτοί εἰσιν οἱ ὑπὸ Κυρίου μακαριζόμενοι, οἱ 5 ἀληθεῖς ἐλεήμονες· διὸ καὶ ἐν τῆς τοιαύτης ἐλεημοσύνης, ὡς διὰ βαθμίδος τινός, εἰς τὴν τῆς ψυχῆς τελείαν ἀνιόντες φθάνουσι καθαρότητα.

8 Ἐνθεν τοι καὶ ἀπὸ ταύτης ὁ Θεὸς τοὺς καθαρὸς ἐμακάρισε τὴν καρδίαν, οὕτως εἰπὼν· «μακάριοι οἱ καθαρὸι τῇ καρδίᾳ, ὅτι 10 αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται», εἰδὼς ὡς ἅτε Θεὸς καὶ νομοθέτης ἡμῶν, ὅτι, εἰ μὴ εἰς τοιαύτην ἔλθῃ διάθεσιν ἢ ψυχὴ ἡμῶν, οὕτε ἀεννάως πενθεῖ, οὕτε πρᾶξια τελείως γίνεται, οὕτε διψᾷ τὸν Θεόν, οὕτε τῶν παθῶν καθαίρεται, οὕτε ὡς ἔσοπτρον καθαρὸν γίνεται. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα γένηται, οὐδὲ καθαρῶς τὸ πρόσωπον ἐν 15 ἑαυτῇ ποτε τοῦ Δεσπότης θεάσεται· ἢ δὲ γενομένη τοιαύτη ὁρᾷ τὸν Θεὸν ἐκ παντὸς καὶ καταλλάσσεται αὐτῷ, καὶ γίνεται εἰρήνη ἀναμεταξὺ τοῦ Ποιητοῦ ἡμῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πρῶην ἐχθρᾶς οὔσης αὐτῷ ψυχῆς, καὶ τῆνικαῦτα ὡς εἰρηνοποιὸς παρὰ τοῦ Θεοῦ μακαρίζεται· «μακάριοι» γάρ, φησὶν, «οἱ εἰρηνοποιοί, 20 ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται», οἱ τῷ ἐλθόντι δοῦναι εἰρήνην τοῖς ἐγγύς καὶ τοῖς μακρὰν ἑαυτοὺς γνωστῶς καταλλάξαντες, τῷ καταλλάξαι ἡμᾶς ἐχθροὺς ὄντας τῷ ἰδίῳ Πατρὶ καὶ ἐνῶσαι ἐλθόντι τὰ διεστῶτα εἰς ἓν, τουτέστι μεταδοῦναι ἡμῖν Πνεύματος ἁγίου καὶ λαβεῖν αὐτὸν σάρκα τὴν ἡμετέραν. Οἱ τοίνυν ἰδόντες 25 αὐτόν, εὐδηλον ὅτι καὶ αὐτῷ ἀληθῶς κατηλλάγησαν, τὴν ζητουμένην εἰρήνην ἀποτελέσαντες καὶ υἱοὶ Θεοῦ γεγονότες. «Θεὸς δὲ ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων;». Εἰ δὲ τὸν ἀδελφόν σου

21. Ἰωβ 30,25.

22. Βλ. Ρωμ. 12,8.

23. Σοφ. Σειρ. 7,13. 24. Ματθ. 5,8.

25. Βλ. Ματθ. 5,4-6.

26. Βλ. Ρωμ. 5,10. Β' Κορ. 5,20.

ἔκλαψα γὰρ κάθε ἀδύνατο»²¹, καὶ ὅταν αὐτοὶ ἔχουν τοὺς ἔλε-
 οῦν μὲ ἰλαρότητα²² καὶ ὑπενθυμίζουν μὲ ἀφθονία σ' ὅλους τὰ
 σχετικὰ μὲ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς, ὑπακούοντας σ' ἐκεῖνον
 ποὺ εἶπε, «χωρὶς δόλο ἔμαθα καὶ μὲ ἀφθονία μεταδίδω»²³. Αὐ-
 τοὶ εἶναι ποὺ μακαρίζονται ἀπὸ τὸν Κύριο, οἱ ἀληθινοὶ ἐλεή-
 μονες· γι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ αὐτῆ τὴν ἐλεημοσύνη, σὰν ἀπὸ κάποια
 κλίμακα, ἀνεβαίνουν καὶ φθάνουν στὴν τέλεια καθαρότητα
 τῆς ψυχῆς.

8 Γι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς καθαρότητας μα-
 κάρισε ὁ Θεὸς τοὺς καθαρὸς στὴν καρδιά, λέγοντας τὰ ἐξῆς·
 «μακάριοι οἱ καθαρὸι στὴν καρδιά, διότι αὐτοὶ θὰ δοῦν τὸν
 Θεό»²⁴, γνωρίζοντας ὡς Θεὸς καὶ νομοθέτης μας, ὅτι, ἐὰν ἡ
 ψυχὴ μας δὲν περιέλθει σὲ τέτοια διάθεση, οὔτε πενθεῖ ἀδιά-
 κοπα, οὔτε τελείως πραεῖα γίνεται, οὔτε διψᾷ γιὰ τὸν Θεό²⁵,
 οὔτε καθαρίζεται ἀπὸ τὰ πάθη, οὔτε γίνεται σὰν καθαρὸς κα-
 θρέπτης. Καὶ ἐὰν δὲν συμβοῦν αὐτὰ, οὔτε τὸ πρόσωπο τοῦ Δε-
 σπότη θὰ δεῖ καθαρῶς ποτὲ μέσα της· ἐνῶ ἐκεῖνη ποὺ ἔγινε
 τέτοια βλέπει πάντοτε τὸν Θεὸ καὶ συνδιαλέγεται μαζί του²⁶,
 καὶ γίνεται εἰρήνη μεταξὺ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ Θεοῦ μας καὶ
 τῆς ψυχῆς ποὺ προηγουμένως ἦταν ἐχθρική ἀπέναντί του, κι
 ἀμέσως μακαρίζεται ἀπὸ τὸν Θεὸ ὡς εἰρηνοποιός· διότι λέ-
 γει, «μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, διότι αὐτοὶ θὰ ὀνομασθοῦν υἱοὶ
 τοῦ Θεοῦ»²⁷, καὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ συμφιλιώθηκαν συνειδητὰ
 μ' ἐκεῖνον ποὺ ἦλθε νὰ προσφέρει εἰρήνη στοὺς πλησίον καὶ
 στοὺς ἀπομακρυσμένους²⁸, μ' ἐκεῖνον ποὺ μᾶς συμφιλίωσε
 ὄντας ἐχθροὶ²⁹ μὲ τὸν ἴδιο τὸν Πατέρα του, ποὺ ἦλθε νὰ ἐνώ-
 σει σὲ ἓνα τὰ ἀπομακρυσμένα³⁰, νὰ μᾶς μεταδώσει δηλαδὴ
 ἅγιο Πνεῦμα καὶ ὁ ἴδιος νὰ λάβει τὴ σάρκα μας. Αὐτοὶ λοιπὸν
 ποὺ τὸν εἶδαν, εἶναι φανερὸ ὅτι καὶ συμφιλιώθηκαν ἀληθῶς
 μαζί του, ὅτι ἐπιτέλεσαν τὴ ζητούμενη εἰρήνη καὶ ἔγιναν υἱοὶ
 τοῦ Θεοῦ³¹. «Καὶ ὅταν ὁ Θεὸς δικαιώνει, ποιός εἶναι ἐκεῖνος

27. Ματθ. 5,9. 28. Βλ. Ἐφ. 2,17.

29. Βλ. Ρωμ. 5,10. 30. Βλ. Ἐφ. 2,13.

31. Βλ. Ματθ. 5,9. Ἰω. 1,12.

σύ, ὄν ὀράς, οὐκ ἀγαπᾷς, τὸν Θεόν, ὄν οὐχ ἐώρακας, πῶς δύνασαι ἀγαπᾶν; Εἰ δὲ ἀγαπᾶν αὐτὸν οὐ δυνάμεθα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οὐ βουλόμεθα, δῆλον ὅτι οὐδὲ κατηλλάγημεν αὐτῷ. Ἀλλὰ σπουδάσωμεν ἰδεῖν καὶ καταλλαγῆναι καὶ ἀγαπῆσαι αὐτόν, 5 ἀδελφοί, ὡς αὐτὸς ἐνετείλατο, ἐξ ὅλης ψυχῆς.

9 Εἶτα πάλιν ἀκούει λέγοντος· «μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἔνεκεν δικαιοσύνης», καὶ καταστοχάζεται ἐρευνῶν ἑαυτόν, εἰ ἔνεκεν ἐντολῆς ἐδιώχθη Θεοῦ, ἐπειδὴ «πάντες ὅσοι ἐν Χριστῷ θέλουσι ζῆν διωχθήσονται», καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος. Διὸ καὶ 10 ἐπιφέρων φησί· «μακάριοί ἐστε, ὅταν ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἔνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Τίνος οὖν ἔνεκεν ἔσχατον τέθηκε τοὺς δεδιωγμένους καὶ ὄνειδιζομένους, καὶ προστάσσει μετ' ἐξουσίας 15 ἐπιφωνῶν αὐτοῖς τὸ «χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε»; Ἐπειδὴ ὁ μετανοϊαν ἀξίαν τῶν ἑαυτοῦ πλημμελημάτων ἐπιδειζάμενος καὶ ταπεινὸς ἐντεῦθεν γενόμενος (ἵνα σοι πάλιν δευτερῶν τὰ αὐτὰ εἴποιμι), καὶ πενθεῖν καθ' ἐκάστην ἀξιούται καὶ πρῶτος γίνεται καὶ τὸν ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἀπὸ ψυχῆς πεινᾷ καὶ διψᾷ καὶ ἐλεή- 20 μων ἀποτελεῖται καὶ συμπαθῆς, ὡς τὰ πάθη πάντων καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰς ἀσθενείας ἑαυτῷ οἰκειούμενος, κλαίων τε καὶ καθαιρόμενος βλέπει τὸν Θεὸν καὶ αὐτῷ καταλλάσσεται καὶ γίνεται τῷ ὄντι εἰρηνοποιὸς καὶ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κληθῆναι καταξιούται. Ὁ γοῦν τοιοῦτος δύναται καὶ διωκόμενος καὶ τυ- 25 πτόμενος καὶ ὄνειδιζόμενος, λοιδορούμενός τε καὶ ὑβριζόμενος καὶ πᾶν πονηρὸν ῥῆμα κατ' αὐτοῦ λεγόμενον ἀκούων, ὑπομένειν

32. Ρωμ. 8,33. 33. Βλ. Α' Ἰω. 4,20.
 34. Βλ. Μαρκ. 12,30. 35. Ματθ. 5,10.
 36. Βλ. Β' Τιμ. 3,12. 37. Ματθ. 5,11 ἐ.
 38. Βλ. Ματθ. 7,29. 39. Μαλ. 4,2.

πὸ θὰ κατακρίνει;»³². Ἐὰν λοιπὸν ἐσὺ τὸν ἀδελφὸ σου, πὸν τὸν βλέπεις, δὲν τὸν ἀγαπᾷς, τὸν Θεὸ, πὸν δὲν τὸν ἔχεις δεῖ, πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ τὸν ἀγαπᾷς³³; Ἐὰν λοιπὸν οὔτε μποροῦμε, ἢ καλύτερα νὰ ποῦμε, δὲν θέλομε νὰ τὸν ἀγαπᾶμε, εἶναι φανερό ὅτι οὔτε συμφιλιωθήκαμε μαζί του. Ἀλλὰ ἄς φροντίσομε, ἀδελφοί, ὅπως ὁ ἴδιος παρήγγειλε νὰ τὸν δοῦμε καὶ νὰ συμφιλιωθοῦμε μαζί του καὶ νὰ τὸν ἀγαπήσομε μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ μας³⁴.

- 9 Ἐπειτα τὸν ἀκούει πάλι νὰ λέγει, «μακάριοι ὅσοι διώχθηκαν γιὰ τὴν δικαιοσύνη»³⁵, καὶ στοχάζεται ἐρευνώντας τὸν ἑαυτό του, ἐὰν δηλαδὴ διώχθηκε ἐξ αἰτίας ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ «ὅλοι, ὅσοι θέλουν νὰ ζοῦν στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, θὰ διωχθοῦν»³⁶, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος. Γι' αὐτὸ προσθέτει καὶ λέγει, «μακάριοι θὰ εἶστε, ὅταν σᾶς κατηγορήσουν καὶ σᾶς διώξουν καὶ ψευδόμενοι ποῦν ἐναντίον σας κάθε κακὸ λόγο ἐξ αἰτίας μου. Νὰ χαίρεσθε καὶ νὰ ἀγάλλεσθε, διότι ὁ μισθὸς σας θὰ εἶναι μέγας στὸν οὐρανὸν»³⁷. Γιὰ ποιὸν λόγο λοιπὸν ἔθεσε στὸ τέλος τοὺς διωγμένους καὶ ὑβριζομένους, καὶ μὲ ἐξουσία³⁸ προστάζει φωνάζοντας πρὸς αὐτοὺς τὸ «χαίρεσθε καὶ ἀγάλλεσθε»; Ἐπειδὴ, αὐτὸς πὸν ἐπέδειξε μετάνοια ἄξια τῶν πλημμελημάτων του καὶ ἔγινε ἔτσι ταπεινὸς (γιὰ νὰ σοῦ ἐπαναλάβω πάλι καὶ νὰ σοῦ πῶ τὰ ἴδια), ἀξιώνεται καὶ νὰ πενθεῖ καθημερινά, καὶ γίνεται πρᾶος καὶ μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ του πεινᾷ καὶ διψᾷ γιὰ τὸν ἥλιο τῆς δικαιοσύνης³⁹, καὶ γίνεται ἐλεῆμων καὶ συμπαθὴς, μὲ τὸ νὰ οἰκειοποιεῖται μέσα του τὰ πάθη, τὶς θλίψεις καὶ τὶς ἀσθένειες ὄλων, καὶ κλαίγοντας καὶ καθαριζόμενος βλέπει τὸν Θεὸ καὶ συμφιλιώνεται μαζί του καὶ γίνεται πραγματικὰ εἰρηνοποιὸς καὶ ἀξιώνεται νὰ ὀνομασθεῖ υἱὸς τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ. Ἐνας τέτοιος λοιπὸν ἔχει τὴ δύναμη κι ὅταν ἀκόμη διώκεται καὶ δέχεται χτυπήματα καὶ ὅταν μέμφεται καὶ κακολογεῖται καὶ ὑβρίζεται καὶ ὅταν ἀκούει νὰ λέγεται ἐναντίον του κάθε κακὸς λόγος⁴⁰, νὰ τὰ ὑπομένει

40. Βλ. Ματθ. 5,4-11.

μετὰ χαρᾶς καὶ ἀφράστου ἀγαλλιάσεως, καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ Δεσπότης Θεὸς μετὰ ἀποφάσεως εἶρηκε· «χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε». Ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος γεγωνὼς μηδὲ τὴν ἐνυπόστατον χαρὰν ἐντὸς αὐτοῦ πλουσίως κτησάμενος, πῶς ἀμνησικάκως ἄρα ταῦ-
5 τα πάντα ὑπενεγκεῖν δυνήσεται; Οὐδαμῶς!

10 Διὸ οὖν, πατέρες, καὶ ἀδελφοί μου, πάση σπουδῇ ἑαυτοὺς ἡμᾶς καθ' ἡμέραν καὶ καθ' ὥραν, εἰ οἶόν τε, ἀνακρίνειν καὶ διερευνᾶσθαι μηδέποτε παυσώμεθα, ἀλλὰ πάσας, ὡς εἶπομεν, τὰς ἐντολὰς διερχόμενοι καὶ ἐν μιᾷ ἐκάστη αὐτῶν ἑαυτοὺς ἡμᾶς ἐξε-
10 τάζοντες καὶ κατασκοποῦντες ὁρῶμεν. Καὶ εἰ μὲν εὐρεθῶμεν αὐτὴν ἐκπληρώσαντες, εὐχαριστήσωμεν τῷ Δεσπότη Θεῷ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀσφαλῶς ταύτην φυλάζωμεν· εἰ δὲ μήπω ταύτης ἐμνήσθημεν ἢ αὐτὴν πεποιήκαμεν, δράμωμεν, παρακαλῶ, ἕως ταύτης δραζώμεθα καὶ γενώμεθα αὐτῆς ἐγκρατεῖς, ἵνα μὴ, κα-
15 ταφρονήσαντες αὐτῆς, ἐλάχιστοι κληθῶμεν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Οὕτω γὰρ μίαν μίαν κατὰ μικρὸν ὡς βαθμίδα κλίμακος ἀνερχόμενοι, εὖ οἶδα, φθάσομεν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ἧ, ὡς προειρήκαμεν ἄνωθεν, ἴσταται διακύπτων ὁ Δεσπότης ἡμῶν λέγων πᾶσιν ἡμῖν· «δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κο-
20 πιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς», κάκειῖσε γενόμενοι καὶ αὐτὸν ὡς δυνατὸν ἀνθρώπῳ ἰδόντες καὶ τὴν βασιλείαν παρ' ἐκείνου λαβόντες τῶν οὐρανῶν, ἣτις ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐντὸς ἡμῶν ταύτην ἀεὶ ἔξομεν, ὡς αὐτὸς ὁ Δεσπότης διαρρήδην βοᾷ, καὶ οὕτω διάζομεν ὡς ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς,
25 μᾶλλον δὲ ὡς υἱοὶ Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἐν πᾶσι μιμηταὶ τοῦ ἰδίου Πατρὸς καὶ Θεοῦ, οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς τῆς γλυκυτάτης θεᾶς ἐναπολαῦσαι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

μὲ χαρὰ κι ἀνέκφραστη ἀγαλλίαση, καὶ βλέποντας αὐτὸ ὁ Δεσπότης Θεὸς ἀποκρινόμενος εἶπε τὸ «χαίρεσθε καὶ ἀγάλλεσθε»⁴¹. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ δεν ἔγινε τέτοιος, οὔτε ἀπέκτησε μέσα του πλουσίως τὴν ἐνυπόστατη χαρὰ, πῶς λοιπὸν θὰ μπορέσει νὰ τὰ ὑποφέρει ὅλα αὐτὰ χωρὶς μνησικακία; Μὲ κανένα τρόπο.

10 Γι' αὐτὸ λοιπὸν, πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, ἐὰν εἶναι δυνατό, νὰ μὴ παύσομε ποτὲ νὰ ἀνακρίνομε⁴² καὶ νὰ ἐξετάζομε μὲ κάθε προθυμία τὸν ἑαυτὸ μας κάθε ἡμέρα καὶ κάθε ὥρα, ἀλλὰ, ὅπως εἶπαμε, διερχόμενοι ὅλες τὶς ἐντολὲς νὰ ἐξετάζομε καὶ νὰ παρατηροῦμε στὴν κάθε μία ἀπὸ αὐτὲς τὸν ἑαυτὸ μας. Καὶ ἐὰν βέβαια διαπιστώσομε ὅτι τὴν ἐκπληρώσαμε, νὰ εὐχαριστήσομε τὸν Δεσπότη καὶ Θεὸ καὶ στὸ ἐξῆς νὰ τὴν φυλάξομε ἀσφαλῶς. Ἐὰν ὅμως δὲν τὴ θυμηθῆκαμε ἢ δὲν τὴν ἐκτελέσαμε, νὰ τρέξομε, παρακαλῶ, ὡς ποὺ νὰ τὴν πιάσομε καὶ νὰ τὴν κρατήσομε γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ, καταφρονώντας τὴν, νὰ ὀνομασθοῦμε ἐλάχιστοι στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν⁴³. Διότι ἔτσι ἀνεβαίνοντας σιγὰ σιγὰ καὶ μία μία, σὰν βαθμίδα κάποιας κλίμακας, θὰ φθάσομε, τὸ γνωρίζω καλά, στὴν ἴδια τὴν πόλη τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου, ὅπως παραπάνω ἀναφέραμε, στέκεται σκυμμένος ὁ Δεσπότης μας λέγοντας σ' ὅλους ἐμᾶς: «ἐλάτε κοντά μου ὅλοι οἱ κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, κι ἐγὼ θὰ σᾶς ξεκουράσω⁴⁴. Καὶ φθάνοντας ἐκεῖ θὰ τὸν δοῦμε, ὅσο εἶναι δυνατό σὲ ἄνθρωπο νὰ τὸν δεῖ, καὶ θὰ λάβομε ἀπὸ ἐκεῖνον τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ποὺ εἶναι τὸ ἅγιο Πνεῦμα, καὶ θὰ τὴν ἔχομε πάντοτε μέσα μας⁴⁵, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης φωνάζει ἀπερίφραστα, κι ἔτσι θὰ ζήσομε ὡς ἄγγελοι ἐπάνω στὴ γῆ, ἢ καλύτερα ὡς ἅγιοι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ σὲ ὅλα μιμητὲς τοῦ ἰδίου Πατρὸς καὶ Θεοῦ⁴⁶, τοῦ ὁποίου εἶθε ὅλοι μας ν' ἀπολαύσομε τὴ γλυκύτατη θέα τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

41. Ματθ. 5,12.

42. Βλ. Α' Κορ. 4,3.

43. Βλ. Ματθ. 5,19. 44. Ματθ. 11,28. 45. Βλ. Λουκᾶ 17,21.

46. Βλ. Ματθ. 5,48. Ἐφ. 5,1. Α' Πέτρ. 1,15.

ΛΟΓΟΣ ΑΒ'

ΠΕΡΙ ΒΛΑΣΦΗΜΙΑΣ

Καὶ ὅτι ὁ λέγων μὴ δύνασθαι τινα κατὰ τὴν παροῦσαν γενεὰν ἐν μετοχῇ τοῦ ἁγίου γενέσθαι Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ὁ
5 διαβάλλων τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος καὶ τῷ ἐναντίῳ ταύτας ἐπιφημίζων, αἵρεσιν νέαν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ἀνακαινίζει.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, «πᾶσα ἁμαρτία», φησὶ τὸ ἱερώτατον λόγιον τοῦ Σωτῆρος, «ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, τῷ δὲ εἰς τὸ
10 Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι». Ζητήσωμεν οὖν τίς ἐστὶν ἢ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημία. Βλασφημία ἐστὶν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐπιφημίζειν τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ τῷ πνεύματι τῷ ἐναντίῳ, καθὰ φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος. Πῶς δὲ τις τοῦτο
15 ποιεῖ; Ὅποταν ἢ γινόμενα θαύματα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἢ ἕτερόν τις ὁρῶν θεῖον χάρισμα εἰς ἓνα τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν (φημὶ δὴ κατάνυξιν ἢ δάκρυα ἢ ταπείνωσιν ἢ γνῶσιν θείαν ἢ λόγον σοφίας τῆς ἄνωθεν ἢ ἄλλο τι χαριζόμενον ὑπὸ θεοῦ Πνεύματος τοῖς τὸν Θεὸν ἀγαπῶσι), λέγει εἶναι τοῦτο ἀπὸ τῆς ἀπάτης τοῦ
20 διαβόλου· ἀλλὰ καὶ ὁ τοὺς ὑπὸ θεοῦ Πνεύματος ἀγομένους ὡς υἱοὺς Θεοῦ, τοὺς τὰ προστάγματα ποιοῦντας τοῦ Πατρὸς αὐτῶν καὶ Θεοῦ, λέγων ὑπὸ δαιμόνων πλανᾶσθαι, καὶ αὐτὸς εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημεῖ τὸ ἐνεργοῦν ἐν αὐτοῖς, καθὰ δὴ καὶ Ἰουδαῖοί ποτε εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνοι γὰρ ἔβλεπον δαι-

1. Ματθ. 12,31.

2. Λουκᾶ 12,10. Βλ. Ματθ. 12,32.

3. Ματθ. 12,32.

ΛΟΓΟΣ ΛΒ΄

ΠΕΡΙ ΒΛΑΣΦΗΜΙΑΣ

Και τὸ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ λέγει ὅτι δὲν μπορεῖ κάποιος στὴν παρούσα ζωὴ νὰ ἐπιτύχει τὴν κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποὺ διαβάλλει τὶς ἐνέργειες τοῦ Πνεύματος καὶ τὶς ἀποδίδει στὸ ἀντίθετο πνεῦμα, ἀνακαινίζει νέα αἵρεση στὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ.

- 1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, «κάθε ἁμαρτία», λέγει τὸ ἱερώτατο λόγιο τοῦ Σωτήρα, «θὰ συγχωρεθεῖ στους ἀνθρώπους¹, σ' ἐκεῖνον ὅμως ποὺ βλασφήμησε στὸ ἅγιο Πνεῦμα δὲν θὰ συγχωρεθεῖ² οὔτε στὴ ζωὴ αὐτῆ, οὔτε στὴ μέλλουσα»³. Ἄς ἐξετάσουμε λοιπὸν ποιὰ εἶναι ἡ βλασφημία στὸ ἅγιο Πνεῦμα. Βλασφημία στὸ ἅγιο Πνεῦμα, ὅπως λέγει ὁ μέγα Βασίλειος, εἶναι τὸ νὰ ἀποδίδει κάποιος τὶς ἐνέργειές του στὸ ἀντίθετο πνεῦμα. Καὶ πῶς τὸ κάνει κανεὶς αὐτό; Κάθε φορὰ ποὺ ἢ γίνονται θαύματα ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα ἢ βλέπει κάποιος ἄλλο θεῖο χάρισμα σ' ἓναν ἀπὸ τους ἀδελφούς του (ἐννοῶ δηλαδὴ ἢ κατάνυξη ἢ δάκρυα ἢ ταπείνωση ἢ θεία γνῶση ἢ λόγο ἀπὸ τὴν οὐράνια σοφία⁴ ἢ κάτι ἄλλο ποὺ χαρίζεται ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα σ' αὐτοὺς ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεό⁵), λέγει ὅτι πλανῶνται ἀπὸ δαίμονες ἐκεῖνοι ποὺ ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα ὡς υἱοὶ τοῦ Θεοῦ⁶, ποὺ ἐκτελοῦν τὰ προστάγματα τοῦ Πατέρα καὶ Θεοῦ τους, κι αὐτὸς βλασφημεῖ στὸ ἅγιο Πνεῦμα ποὺ ἐνεργεῖ μέσα τους⁷, ὅπως ἀκριβῶς ἔκαναν κάποτε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Πράγματι ἐκεῖνοι ἔβλεπαν τοὺς δαί-

4. Βλ. Α' Κορ. 12,8. Ἰακ. 3,15 ἐέ.

5. Βλ. Ρωμ. 8,28. 6. Βλ. Ρωμ. 8,14.

7. Βλ. Α' Κορ. 12,11. Ἐφ. 2,2.

μονας ἀπελαυνομένους ὑπὸ Χριστοῦ καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος ἐβλασφήμουν καὶ ἀναιδῶς οἱ ἀναιδεῖς ἔλεγον· «ἐν Βεελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια». Ἀλλὰ ταῦτα ἀκούοντές τινες οὐκ ἀκούουσι καὶ βλέποντες οὐ βλέπουσι, πάντα δὲ τὰ ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς μαρτυρούμενα ἔργα ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ ἐνεργείας θείας γίνεσθαι, ὥσπερ ἑαυτῶν ἔξω γενόμενοι καὶ πᾶσαν θείαν Γραφήν ἀπὸ τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἀποπτύσαντες καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐγγινομένην γνῶσιν τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐξωθήσαντες, ἐκ μέθης καὶ δαιμονικῆς ἐργασίας ταῦτα γίνεσθαι λέγειν οὐ φρίττουσι.

2 Καθάπερ γὰρ ἄπιστοι καὶ παντελῶς τῶν θείων μυστηρίων ὄντες ἀμύητοι, κἂν περὶ ἐλλάμψεως θείας ἀκούσωσι, κἂν περὶ φωτισμοῦ ψυχῆς καὶ νοός, κἂν περὶ θεωρίας καὶ ἀπαθείας, κἂν περὶ ταπεινώσεως καὶ δακρύων τῶν ἐξ ἐνεργείας καὶ χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκχεομένων, εὐθύς, ὥσπερ μὴ φέροντες τὴν ὑπερβάλλουσαν αἴγλην τῶν λόγων καὶ δύναμιν, σκοτιζόμενοι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας μᾶλλον ἢ αὐγαζόμενοι, ἐκ πλάνης δαιμόνων εἶναι ταῦτα τολμηρῶς ἀποφαίνονται καὶ οὔτε τὸ τοῦ Θεοῦ κρῖμα, οὔτε τὴν τῶν ἀκουόντων αὐτοῦ βλάβην φρίττουσι, πᾶσι δὲ ἀναίδην οἱ τολμητῆται διαμαρτύρονται μηδὲν τοιοῦτον νῦν ἐν τινι τῶν πιστῶν παρὰ Θεοῦ γίνεσθαι, ὅπερ ἀσέβειά ἐστι μᾶλλον ἢ αἵρεσις. Αἵρεσις μὲν γάρ ἐστι τὸ ἐν τινι παρεκκλῖναι τῶν κειμένων ἡμῖν δογμάτων περὶ τῆς ὀρθῆς ἡμῶν πίστεως· τὸ δὲ λέγειν μὴ εἶναι ἀρτίως τινὰς τοὺς τὸν Θεὸν ἀγαπῶντας, μηδὲ Πνεύματος ἁγίου τούτους καταξιοῦσθαι καὶ ὑπ' αὐτοῦ βαπτιζομένους υἱοὺς Θεοῦ καὶ θεοὺς ἐν γνώσει καὶ πείρᾳ καὶ θεωρίᾳ γίνεσθαι, πᾶσαν ἀνατρέπει τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν οἰκονομίαν καὶ φανερῶς ἀπαρνεῖται

8. Λουκᾶ 11,15. 9. Βλ. Ματθ. 13,13.

10. Βλ. Ρωμ. 1,21. 11,10. 11. Τίτ. 2,13.

μονες νὰ ἐκδιώκονται ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ μὲ ἀναίδεια βλασφημοῦσαν οἱ ἀναιδεῖς κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κι ἔλεγαν, «στὸ ὄνομα τοῦ Βεελζεβούλ, τοῦ ἄρχοντα τῶν δαιμονίων, διώχνει τὰ δαιμόνια»⁸. Ἀλλὰ ἀκούοντας κάποιοι αὐτὰ δὲν ἀκούουν καὶ βλέποντας δὲν βλέπουν⁹, ὅτι ὅλα τὰ μαρτυρούμενα ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς ἔργα πραγματοποιοῦνται ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ τῆς θείας ἐνέργειας· ἀντίθετα σὰ νὰ βρίσκονται ἐκτὸς ἑαυτῶν, ἀφοῦ ἀπέριψαν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τους κάθε θεία Γραφή καὶ ἀπέβαλαν τὴν γνώση τῶν διανοιῶν τους πρὸς προέρχεται ἀπὸ αὐτὴν, δὲν φρίττουν λέγοντας ὅτι αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ μέθη καὶ δαιμονικὴ ἐργασία.

- 2 Πράγματι, ὄντας ἄπιστοι καὶ ἐντελῶς ἀμύητοι τῶν θείων μυστηρίων, εἴτε ἀκούσουν γιὰ θεία ἔλλαμψη, εἴτε ἀκούσουν γιὰ φωτισμὸ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ, εἴτε γιὰ θεωρία καὶ ἀπάθεια, εἴτε γιὰ ταπείνωση καὶ δάκρυα πρὸς χύνονται ἀπὸ τὴν ἐνέργεια καὶ τὴν χάρι τῶν ἁγίων Πνεύματος, ἀμέσως, σὰ νὰ μὴ ὑποφέρουν τὴν ὑπερβολικὴ αἴγλη καὶ δύναμη τῶν λόγων, σκοτιζόμενοι μᾶλλον στοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδιάς¹⁰ παρὰ φωτιζόμενοι, ἀποφαίνονται μὲ τόλμη ὅτι αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ δαιμονικὴ πλάνη, καὶ δὲν φρίττουν οὔτε γιὰ τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ, οὔτε γιὰ τὴν βλάβη ἐκείνων πρὸς τοὺς ἀκούουν, ἀλλὰ διακηρύττουν οἱ τολμητὲς μὲ ἀναίδεια ὅτι τίποτε τέτοιο δὲν συμβαίνει τώρα ἀπὸ τὸν Θεὸ σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, πρᾶγμα πρὸς εἶναι μᾶλλον ἀσέβεια παρὰ αἵρεση. Διότι αἵρεση εἶναι τὸ νὰ παρεκκλίνομε σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ δόγματα πρὸς ὑπάρχουν σχετικὰ μὲ τὴν ὀρθὴν μας πίστη. Τὸ νὰ λέγει ὁμοίως κάποιος ὅτι δὲν ὑπάρχουν σήμερον κάποιοι πρὸς ἀγαποῦν τὸν Θεό, οὔτε ὅτι αὐτοὶ ἀξιῶνται νὰ λάβουν ἅγιο Πνεῦμα καὶ βαπτιζόμενοι ἀπὸ αὐτὸ γίνονται συνειδητὰ καὶ ἐμπειρικὰ καὶ θεωρητικὰ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ θεοί, αὐτὸς ἀνατρέπει ὅλη τὴν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ¹¹ καὶ ἀπαρνεῖται φανερὰ τὴν ἀνακαίνιση τῆς εἰκόνας¹² πρὸς φθάρθη-

12. Βλ. Γεν. 1,27.

τὴν ἀνακαίνισιν τῆς φθαρείσης εἰκόνοσ καὶ θανατωθείσης, τὴν ἐπὶ ἀφθαρσίαν αὐτῆς γενομένην καὶ ἀθανασίαν ἀνάκλησιν.

3 Ὡσ γὰρ οὐκ ἔστι τὸν μὴ βαπτισθέντα δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος σωθῆναί ποτε, οὕτως οὐδὲ τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα ἀμαρ-
5 τήσαντα, ἐὰν μὴ βαπτισθῆ ἄνωθεν καὶ ἀναγεννηθῆ, καθὼς ὁ Κύριος τοῦτο βεβαιῶν πρὸς τὸν Νικόδημον ἔφη· «ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους αὐθις· «Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἀγίῳ». Ὁ οὖν
10 ἀγνοῶν καὶ ὅπερ νήπιος ἀβαπτίσατο βάπτισμα καὶ μηδὲ ὅτι ἐβαπτίσατο ἐπιστάμενος, ἀλλὰ πίστει μόνῃ τοῦτο παραδεξάμενος καὶ μυρίαὶς ἀμαρτίαις τοῦτο ἀποσμηξάμενος, τὸ δεύτερόν τε (τὸ διὰ Πνεύματος λέγω, ἄνωθεν φιλανθρωπία Θεοῦ διδόμενον τοῖς διὰ μετανοίας αὐτὸ ἐκζητοῦσιν) ἀπαρνούμενος, πῶς ποτε
15 ἄλλως σωτηρίας τυχεῖν δυνήσεται; Οὐδαμῶς.

4 Διὰ τοῦτο οὖν διαμαρτύρομαι πᾶσιν ὑμῖν καὶ λέγω καὶ λέγων οὐ παύσομαι, ὅσοι τὸ πρῶτον βάπτισμα διὰ παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐμολύνατε, τὴν τοῦ Δαυὶδ μετάνοιαν καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων μιμήσασθε καὶ πάσῃ σπουδῇ διὰ παντοίων
20 ἔργων καὶ λόγων ἀξίαν μετάνοιαν ἐπιδείξασθε, ἵνα τὴν τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριν ἐφ' ἑαυτοῖς ἐπισπάσησθε. Τοῦτο γὰρ τὸ Πνεῦμα, κατελθὸν ἐφ' ὑμᾶς, κολυμβήθρα φωτοειδῆς ὑμῖν γένηται καὶ ἐγκολπωσάμενον ὑμᾶς, ἀρρήτως ὄλους ἐν ἑαυτῷ, ἐκ φθαρτῶν ἀφθάρτους, ἐκ θνητῶν ἀθανάτους καὶ ἀντὶ υἱῶν ἀν-
25 θρώπων Θεοῦ υἱὸς καὶ θεοὺς θέσει καὶ χάριτι, ἀναγεννήσαν ὑμᾶς ἀπεργάσῃται (εἰ ἄρα καὶ βούλεσθε τῶν ἀγίων συγγενεῖς καὶ συγκληρονόμοι φανήσεσθαι καὶ μετὰ πάντων αὐτῶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν)· οἷον νῦν καὶ τὸν ἅγιον πατέ-

13. Βλ. Ἰω. 1,33. 3,5 ἐ.

14. Ἰω. 3,3. 5.

15. Ἰω. 3,5· 3.

κε καὶ θανατώθηκε, τὴν ἀνάκληση ποὺ ἔγινε πρὸς ἀφθαρσία καὶ ἀθανασία αὐτῆς.

3 Ὅπως δηλαδὴ δὲν μπορεῖ νὰ σωθεῖ ποτὲ κάποιος ποὺ δὲν βαπτίσθηκε μὲ νερὸ καὶ Πνεῦμα¹³, ἔτσι οὔτε ἐκεῖνος ποὺ μετὰ τὸ βάπτισμα ἀμάρτησε, ἐὰν δὲν βαπτισθεῖ καὶ δὲν ἀναγεννηθεῖ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ὅπως ὁ Κύριος βεβαιώνοντας αὐτὸ εἶπε πρὸς τὸν Νικόδημο· «ἐὰν κάποιος δὲν γεννηθεῖ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ¹⁴, δὲν θὰ εἰσέλθει στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹⁵, καθὼς καὶ στοὺς ἀποστόλους, «ὁ Ἰωάννης βάπτισε μὲ νερό, ἐσεῖς ὅμως θὰ βαπτισθεῖτε μὲ ἅγιο Πνεῦμα»¹⁶. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ ἀγνοεῖ καὶ τὸ βάπτισμα ποὺ βαπτίσθηκε νήπιος καὶ δὲν γνωρίζει οὔτε ὅτι βαπτίσθηκε, ἀλλὰ τὸ ἀποδέχθηκε αὐτὸ μόνο μὲ τὴν πίστη καὶ τὸ ἀπέπλυνε μὲ χίλιες ἀμαρτίες, καὶ συγχρόνως ἀπαρνεῖται τὸ δεύτερο βάπτισμα (ἐννοῶ ἐκεῖνο ποὺ δίνεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μὲ τὸ Πνεῦμα ἀπὸ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ σ' ὅσους μὲ μετάνοια τὸ ζητοῦν), πῶς ἀλλιῶς θὰ μπορέσει αὐτὸς νὰ σωθεῖ κάποτε; Μὲ κανένα τρόπο δὲν θὰ μπορέσει.

4 Γι' αὐτὸ λοιπὸν διακηρύττω σὲ ὅλους σας καὶ λέγω καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω, ὅσοι μὲ τὴν παράβαση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ μολύνετε τὸ πρῶτο βάπτισμα, μιμηθεῖτε τὴ μετάνοια τοῦ Δαυὶδ καὶ τῶν ὑπολοίπων ἁγίων καὶ μὲ κάθε προθυμία ἐπιδείξατε μὲ ὅλα τὰ ἔργα καὶ λόγια ἄξια μετάνοια, γιὰ νὰ ἀποσπάσετε μέσα σας τὴ χάρη τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Διότι αὐτὸ τὸ Πνεῦμα, ἀφοῦ κατέλθει σὲ σᾶς, θὰ σᾶς γίνει φωτοειδῆς κολυμβήθρα καὶ ἀφοῦ σᾶς περιλάβει μέσα στοὺς κόλπους τοῦ ὅλους κατὰ τρόπο ἀνέκφραστο καὶ σᾶς ἀναγεννήσει, θὰ σᾶς καταστήσει ἀπὸ φθαρτοὺς ἄφθαρτους, ἀπὸ θνητοὺς ἀθάνατους καὶ ἀντὶ γιὰ υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, υἱοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ θεοὺς θέσει καὶ χάριτι (ἐὰν βέβαια ἐπιθυμεῖτε νὰ γίνετε συγγενεῖς καὶ συγκληρονόμοι τῶν ἁγίων καὶ μαζί μ' ὅλους αὐτοὺς νὰ εἰσέλθετε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν), τέ-

16. Πράξ. 1,5. 11,6.

ρα ἡμῶν ἔγνωμεν τὸν Στουδιώτην, ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενόμενον γενεᾷ, καὶ οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τινὰς ἄλλους τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, διὰ τῶν αὐτοῦ δεήσεων καὶ εὐχῶν, ἀφάτω φιλανθρωπία τοῦ ὑπεραγάθου Θεοῦ τοῦ τοιούτου καταξιωθέντας, ὡς 5 ἔφην, καλοῦ. Λέγω δὲ τοῦτο οὐκ ἐν τῇ ἐκείνων δυνάμει καυχώμενος, ἀλλὰ τῇ ἀγαθότητι εὐχαριστῶν τοῦ Θεοῦ καὶ κηρύττων ταύτην πᾶσιν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ σπουδάσητε τοῦ τοιούτου καταξιωθῆναι καλοῦ. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ γνώρισμα τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης, ἵνα μὴ μόνον ἑαυτῷ τις τὴν κτῆσιν περιποιῆται 10 τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλησίον αὐτοῦ ἀδελφοῖς γνωρίζῃ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ καὶ προτρέπηται αὐτοῖς ζητῆσαι καὶ εὐρεῖν καὶ πλουτῆσαι αὐτόν.

5 Διὰ τοῦτο τοιγαροῦν, ὡς ὁράτε, βοῶ πρὸς ὑμᾶς, τὰς προφητικὰς ἀναλαμβάνων φωνάς· «προσέλθετε πρὸς αὐτόν καὶ φωτί- 15 σθητε καὶ τὰ πρόσωπα τῶν συνειδήσεων ὑμῶν οὐ μὴ κατασχυρθῆ». Τί γάρ; Τῇ ραθυμίᾳ καὶ ἀμελείᾳ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς τῆς σαρκὸς ἐκδότους ἑαυτοῦ ποιήσαντες, ἀδύνατον εἶναι ὑμῖν τὸ διὰ μετανοίας ἐκκαθαρθῆναι καὶ Θεῷ προσεγγίσει λέγετε· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' οὐδὲ τὴν τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ 20 χάριν λαβεῖν δυνατὸν καὶ δι' αὐτῆς ἀναγεννηθῆναι καὶ νίθηθαι καὶ ἐξομοιωθῆναι αὐτῷ; Οὐκ ἔστι τοῦτο ἀδύνατον, οὐκ ἔστιν. Ἀδύνατον μὲν γὰρ ἦν πρὸ τῆς αὐτοῦ ἐπὶ γῆς παρουσίας· ἀφ' οὗ δὲ εὐδόκησεν ἄνθρωπος γενέσθαι καὶ κατὰ πάντα χωρὶς ἀμαρτίας ἐξομοιωθῆναι ἡμῖν ὁ Δεσπότης τῶν ἀπάντων Θεός, 25 δυνατὰ ἡμῖν ταῦτα καὶ ράδια ἀπειργάσατο, δεδωκὼς ἡμῖν ἐξουσίαν υἱοῦς γενέσθαι Θεοῦ καὶ συγκληρονόμους αὐτοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

τοιον πού γνωρίσαμε τώρα στα δικά μας χρόνια να έχει γίνει και ὁ ἅγιος πατέρας μας ὁ Στουδιώτης, καὶ ὄχι μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ μερικοὺς ἄλλους ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του, οἱ ὅποιοι, ὅπως εἶπα, μὲ τὶς δεήσεις καὶ προσευχὲς του ἀξιώθηκαν μὲ τὴν ἀνέκφραστη φιλανθρωπία τοῦ ὑπεράγαθου Θεοῦ αὐτὸ τὸ καλό. Καὶ τὸ λέγω βέβαια αὐτό, ὄχι καυχώμενος γιὰ τὴ δύναμη ἐκείνων, ἀλλὰ εὐχαριστώντας γιὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ κηρύττοντάς τιν σ' ὄλους ἐσᾶς, ὥστε κι ἐσεῖς οἱ ἴδιοι νὰ φροντίσετε νὰ ἀξιωθεῖτε αὐτὸ τὸ καλό. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης, τὸ νὰ μὴ φροντίζει δηλαδὴ κάποιος γιὰ τὴν ἀπόκτηση τοῦ καλοῦ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ νὰ γνωρίζει τὸν πλοῦτο του καὶ στοὺς πλησίον του ἀδελφοὺς καὶ νὰ τοὺς προτρέπει νὰ τὸν ἀναζητήσουν καὶ νὰ τὸν βροῦν καὶ νὰ κάνουν δικό τους τὸν πλοῦτο αὐτόν.

5 Γι' αὐτὸ λοιπόν, ὅπως βλέπετε, φωνάζω πρὸς ἐσᾶς, ἐπαναλαμβάνοντας τὰ προφητικὰ λόγια: «προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτισθεῖτε καὶ δὲν θὰ ἀποστραφεῖ τὰ πρόσωπα τῶν συνειδήσεων σας»¹⁷. Διότι τί; Ἀφοῦ παραδώσατε τοὺς ἑαυτοὺς σας στὴ ραθυμία, στὴν ἀμέλεια καὶ στὶς σαρκικὲς ἐπιθυμίες καὶ ἡδονές, ἰσχυρίζεσθε ὅτι σᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ καθαρισθεῖτε καὶ νὰ πλησιάσετε τὸν Θεὸ μὲ τὴ μετάνοια, καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὔτε τὴ χάρη τοῦ Πνεύματός του μπορεῖτε νὰ λάβετε καὶ νὰ ἀναγεννηθεῖτε μὲ αὐτὴν καὶ νὰ υἱοθετηθεῖτε καὶ νὰ ἐξομοιωθεῖτε μὲ αὐτόν; Δὲν εἶναι αὐτὸ ἀδύνατο, δὲν εἶναι. Ἀδύνατο βέβαια ἦταν πρὶν ἀπὸ τὴν παρουσία του στὴ γῆ, ἀπὸ τότε ὅμως πού ὁ Δεσπότης τῶν πάντων Θεὸς εὐδόκησε νὰ γίνει ἄνθρωπος καὶ νὰ ἐξομοιωθεῖ μαζί μας ὡς πρὸς ὅλα, ἐκτὸς τῆς ἁμαρτίας¹⁸, μᾶς ἔκανε αὐτὰ δυνατὰ καὶ εὐκόλα. Μᾶς ἔδωσε ἐξουσία νὰ γίνομε υἱοὶ τοῦ Θεοῦ¹⁹ καὶ συγγκληρονόμοι αὐτοῦ²⁰, στὸν ὅποιο ἀρμόζει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

17. Ψαλμ. 33,6. 18. Ἐβρ. 4,15.

19. Βλ. Ἰω. 1,12. 20. Βλ. Ρωμ. 8,17.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ'

ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΧΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΑΓΙΟΥ

Καὶ ὅτι ἀδύνατον ἄλλως βεβαιωθῆναι τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰ μὴ δι' ἐπιδημίας τοῦ Πνεύματος, οὐ χωρὶς
5 οὐδεὶς πρὸς ἀρετὴν κατευθύνεται, οὐδὲ ἄλλους ὠφελεῖν δύναται ἢ ἀλλοτρίους δέχεσθαι λογισμούς. Καὶ περὶ τὸ ἴσον κατὰ πάντα καὶ ὡσαύτως ὃν τῆς τρισυποστάτου θεότητος.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πῦρ ἐστὶν ὁ Θεὸς καὶ τοῦτο παρὰ πά-
10 σης θεοπνεύστου Γραφῆς ὀνομάζεται, ἡ δὲ ψυχὴ ἐκάστου ἡμῶν λυχνία. Ὡσπερ οὖν ἡ λυχνία, κἂν ἐλαίου πεπλήρωται κἂν στυππείου τοῦ πυρὸς καὶ ἀναφθῆναι ὄλη ἐσκοτισμένη ἐστίν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, κἂν πάσαις τὸ δοκεῖν κοσμηῆται ταῖς ἀρεταῖς, τοῦ δὲ πυρὸς οὐ μετέσχεν, εἴτ' οὖν οὐσίας θείας καὶ φωτὸς οὐ
15 μετέλαβεν, ἐστὶν ἔτι ἐσβεσμένη καὶ ἐσκοτισμένη καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἀβέβαια. Πάντα γὰρ ὑπὸ τοῦ φωτὸς ἐλεγχθῆναι δεῖ καὶ φανερωθῆναι. Ὁ οὖν οὕτως ἔχων ἔτι τὴν λυχνίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ (ἀμέτοχον δηλονότι τοῦ θείου πυρὸς), ὁδηγοῦ δέεται μᾶλλον καὶ
20 λύχνου φαίνοντος ἅμα καὶ διακρίνοντος τὰς πράξεις αὐτοῦ καὶ
στρεβλῶς ὑπ' αὐτοῦ καθ' ὥραν διαπραττόμενα ἐπανορθοῦντος.

1. Βλ. Ἐβρ. 6,4.

2. Βλ. Ἐβρ. 12,29.

3. Β' Τιμ. 3,16.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ'

ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ¹

Ἐπίσης ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐπιβεβαιωθοῦν ἀλλιῶς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἐὰν δὲν ἔλθει σ' ἐμᾶς τὸ Πνεῦμα, χωρὶς τὸ ὁποῖο κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ὀδηγηθεῖ πρὸς τὴν ἀρετὴ, οὔτε ἄλλους μπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ ἢ νὰ δέχεται ξένες σκέψεις. Καὶ ἀκόμη ὅτι αὐτὸ εἶναι ὁμοίως κατὰ πᾶντα ἴσο μὲ τὴν τρισυπόστατη Θεότητα.

- 1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁ Θεὸς εἶναι φωτιὰ² καὶ αὐτὸ διακηρύσσεται ἀπὸ κάθε θεόπνευστη Γραφή³, ἐνῶ ἡ ψυχὴ τοῦ καθενός μας εἶναι λυχνία⁴. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ἡ λυχνία, κι ἂν ἀκόμη εἶναι γεμάτη ἀπὸ λάδι, κι ἂν ἀκόμη ἔχει στουππὶ ἢ ἄλλη εὐκολοἄναπτη ὕλη, προτοῦ ἔλθει σ' ἐπαφὴ μὲ τὴ φωτιὰ καὶ ἀναφθεῖ εἶναι ὀλόκληρη σκοτισμένη, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ· κι ἂν ἀκόμη φαίνεται νὰ κοσμεῖται μ' ὅλες τὶς ἀρετές, δὲν ἦλθε ὁμως σ' ἐπαφὴ μὲ τὴ φωτιὰ, δὲν μετέλαβε δηλαδὴ θεία οὐσία καὶ φῶς, παραμένει ἀκόμη σβησμένη καὶ σκοτισμένη καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀβέβαια. Διότι πρέπει ὅλα νὰ ἐλεγχθοῦν καὶ νὰ φανερωθοῦν ἀπὸ τὸ φῶς⁵. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ ἔχει τὴ λυχνία τῆς ψυχῆς του σὲ τέτοια κατάσταση (ἀμέτοχη δηλαδὴ τοῦ θείου πυρός), χρειάζεται μᾶλλον ὀδηγὸ καὶ λυχνία γιὰ νὰ φωτίζει καὶ νὰ διακρίνει τὶς πράξεις του, καὶ μὲ τὴ βοήθεια αὐτοῦ νὰ ἐπανορθώνει μὲ τὴν ἐξομολόγησιν τὰ σφάλματά του καὶ ὅσα διαπράττονται ἀπὸ αὐτὸν κάθε ὥρα στραβά.

4. Βλ. Ματθ. 5,15. 25,1-8. Λκ. 8,16. 11,33.

5. Βλ. Ἐφ. 5,13.

Ὡς γὰρ οὐκ ἐνδέχεται μὴ προσκόπτειν τὸν περιπατοῦντα νυκτός, οὕτως οὐκ ἐνδέχεται μὴ πταίειν τὸν μήπω καθορῶντα τὸ θεῖον φῶς, καθὼς φησιν ὁ Χριστός: «ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦτο βλέπει. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῷ».

«Ἐν ἑαυτῷ» δὲ εἰπὼν, τὸ θεῖον ἐδήλωσε καὶ ἄϋλον φῶς: ἐν ἑαυτῷ γὰρ τὸ αἰσθητὸν οὐδεὶς δύναται κτήσασθαι.

2 Ὡσπερ οὖν οὐδὲν ὠφελεῖται ὁ ἐν σκότει περιπατῶν, ἐὰν λαμπάδας κατέχη ἐσβεσμένας πολλὰς καὶ περικαλλεῖς (οὔτε γὰρ
10 ἑαυτὸν οὔτε ἕτερόν τινα ὡς ἐκ τούτων ὁρᾷ), οὕτως οὐδὲ ὁ τὰς ἀρετὰς πᾶσας, εἰ οἷόν τε, δοκῶν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν, μὴ ἔχων τὸ φῶς ἐν ἑαυτῷ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐδὲ τὰς αὐτοῦ πράξεις καλῶς ἰδεῖν, οὐδὲ εἰ πρὸς ἀρέσκειαν Θεοῦ εἰσι, τελείως πεπληροφόρηται. Ἄλλ' οὐδὲ ἄλλους ὀδηγήσαι ἢ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ
15 διδάξαι δύναται, οὐδὲ λογισμοὺς ἀλλοτρίους ἐστὶν ἀναδέχεσθαι ἄξιος, εἰ καὶ πατριάρχης ἐξ ἀνθρώπων γενήσεται, ἕως ἂν τὸ φῶς ἐν ἑαυτῷ φαῖνον κτήσεται. Φησὶ γὰρ ὁ Χριστός: «περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ, καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει». Εἰ οὖν ἐκεῖνος οὐκ
20 οἶδε ποῦ ὑπάγει, πῶς τὴν ὁδὸν ἄλλοις ὑποδείξει; Τί οὖν ὄφελος, ἐὰν λύχνον ἐσβεσμένον ἐπὶ ἑτέρα λυχνία τις ἐπιθεῖη, πυρὸς καιομένου ἐστερημένη καὶ φαίνοντος; Οὐ γὰρ οὕτω δεῖ ποιεῖν! Ἄλλὰ πῶς; Ὡς αὐτὸς ὁ ἐπὶ πάντων Θεὸς διωρίσατο· φησὶ γάρ· «οὐδεὶς λύχνον ἄψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μῶδιον,
25 ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσι». Τοῦτο οὖν εἰπὼν προστίθησι καὶ τὰ γνωρίσματα τοῦ ὀδη-

6. Ἰω. 11,9-10. 7. Βλ. Ἰω. 11,10. 12,35.

8. Βλ. Ἰω. 12,35. 9. Βλ. Ματθ. 25,8.

10. Βλ. Λουκᾶ 8,18. 11. Ἰω 12,35.

12. Βλ. Ματθ. 5,15. Λουκᾶ 8,16. 11,33.

Διότι, ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ σκοντάψει ἐκεῖνος ποὺ περπατᾷ τὴ νύχτα, ἔτσι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ ἀμαρτήσῃ ἐκεῖνος ποὺ δὲν βλέπει τὸ θεῖο φῶς, ὅπως λέγει ὁ Χριστός: «ἐὰν κάποιος περπατᾷ τὴν ἡμέρα, δὲν σκοντάφτει, διότι βλέπει τὸ φῶς. Ἐὰν ὁμως κάποιος περπατᾷ τὴ νύχτα, σκοντάφτει, διότι δὲν ἔχει τὸ φῶς⁶ μέσα του»⁷. Λέγοντας «μέσα του», δήλωσε τὸ θεῖο καὶ ἄυλο φῶς, διότι κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀποκτήσῃ μέσα του τὸ αἰσθητὸ φῶς.

2 Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν δὲν ὠφελεῖται καθόλου ἐκεῖνος ποὺ περπατᾷ μέσα στὸ σκοτάδι⁸, ἐὰν κρατεῖ πολλές καὺ περικαλλεῖς σβησμένες λαμπάδες⁹ (διότι οὔτε τὸν ἑαυτὸ του οὔτε κάποιον ἄλλον βλέπει ἀπὸ αὐτές), ἔτσι κι ἐκεῖνος ποὺ νομίζει κατὰ τὸ δυνατόν ὅτι κατέχει μέσα του ὅλες τὶς ἀρετές¹⁰, μὴ ἔχοντας μέσα του τὸ φῶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὔτε τὶς πράξεις του μπορεῖ νὰ δεῖ καλῶς, οὔτε ἔχει τὴν τέλεια βεβαιότητα ἐὰν ἀρέσουν στὸν Θεό. Ἀλλὰ οὔτε μπορεῖ νὰ καθοδηγήσῃ ἄλλους ἢ νὰ διδάξῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὔτε καθίσταται ἄξιος νὰ δεχθεῖ ξένους λογισμούς, ἀκόμη κι ἂν γίνῃ ἀπὸ ἀνθρώπους πατριάρχης, ὥσπου ν' ἀποκτήσῃ μέσα του τὸ φῶς ποὺ φωτίζει. Διότι λέγει ὁ Χριστός: «περπατᾶτε ὅσο ἔχετε τὸ φῶς, γιὰ νὰ μὴ σᾶς προλάβῃ τὸ σκοτάδι, κι ἐκεῖνος ποὺ περπατᾷ μέσα στὸ σκοτάδι δὲν γνωρίζει ποῦ πηγαίνει»¹¹. Ἐὰν λοιπὸν ἐκεῖνος δὲν γνωρίζει ποῦ πηγαίνει, πῶς θὰ ὑποδείξῃ στοὺς ἄλλους τὴν ὁδὸ; Καὶ τί θὰ ὠφεληθεῖ κάποιος ἐὰν τοποθετήσῃ σβησμένο λυχνάρι ἐπάνω σὲ ἄλλη λυχνία¹², ἐφ' ὅσον στερεῖται αὐτὴ τὸ πῦρ ποὺ καίει καὺ φωτίζει¹³; Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἐνεργεῖ ἔτσι! Ἀλλὰ πῶς; Ὅπως ὄρισε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τῶν πάντων¹⁴. Διότι λέγει: «κανεὶς, ὅταν ἀνάψῃ λυχνάρι, δὲν τὸ τοποθετεῖ σὲ κρύπτη, οὔτε κάτω ἀπὸ τὸν μῦθιο, ἀλλὰ ἐπάνω στὸ λυχνοστάτη, γιὰ νὰ βλέπουν τὸ φῶς ὅσοι μπαίνουν μέσα»¹⁵. Καὶ ἀφοῦ εἶπε αὐτό, προσθέτει καὺ τὰ γνωρίσματα

13. Βλ. Ἰω. 5,35.

14. Βλ. Ρωμ. 9,5.

15. Λουκᾶ 11,33.

γουμενου λυχνου και εχοντος μεθ' εαυτου το φως, ουτω λεγων·
 «ο λυχνος του σωματος εστιν ο οφθαλμος». Τίνα τοινυν λεγει
 δια τουτου τον οφθαλμον η παντως τον νουν, ος ουδεποτε αν γε-
 νηται απλους, ει μη οτε το απλουθ θεασηται φως; Φως δε
 5 απλουθ ο Χριστος. Ο γουθ αιει εχων το φως αυτου λαμπρον εν
 διανοια, νουν Χριστου εχειν λεγεται. "Οταν ουν ο οφθαλμος σου
 ουτως απλουθ η, και ολον το ασωματον σωμα σου της ψυχης
 φωτεινον εσται· επαν δε πονηρος η ο νουθ, τουτεστιν εσκοτι-
 σμενος και εσβεσμενος, και το σωμα σου τουτο σκοτεινον
 10 εσται. Σκοπει ουν μη το φως το εν σοι σκοτος εστι. «Βλεπε»,
 φησι, μη δοκειθ εχειν οπερ ου κεκτησαι». Ορατε πως και αυτος
 ο Δεσποτης Ισως ημιν τοιθ αυτου δουλοιθ προς υμαθ διαλεγεται,
 'Σκοπει' λεγων, 'μη λαθηθ σεαυτον και εν σοι φωθ ειναι οιομε-
 νου σου, αυτο ουκ εστι φωθ αλλα σκοτος'. Ορατε οτι τα αυτα
 15 και ημειθ τω Δεσποτη προς τουθ ομοδουλουθ υμαθ φθεγγόμεθα
 και ουδεν διεστραμμενον η φαυλον λεγομεν.

3 Λεγομεν γαρ· Βλεπετε, αδελφοι, μηποτε δοκουντεθ ειναι εν
 τω Θεω και κοινωνιαν εχειν οιομενοι μετ' αυτου, εξω ευρεθειη-
 τε τουτου και κεχωρισμενοι δια το μη θεωρειν υμαθ ηδη το φωθ
 20 αυτου. Ει γαρ ηψατο των λαμπαδων υμων (ηγουν των ψυχων),
 ελαμψεν αν τρανωθ εν υμιν, καθωθ αυτος ο Θεοθ και Κυριοθ
 ημων Ιησουθ Χριστοθ εφη· «ει ουν το σωμα σου ολον φωτει-
 νον, μέρος τι μη εχον σκοτεινον, εσται φωτεινον ολον, ωθ οταν
 ο λυχνοθ τη αστραπη φωτιζει σε». Ποιαν ουν μαρτυριαν αλληνη
 25 μειζονα τουτου προς πληροφοριαν σοι παρεισαζομεν; Ει δε τω
 Δεσποτη διαπιστησειθ, πωθ, ειπε μοι, τω συνδουλω πιστευσειθ;

16. Ματθ. 6,22. Λουκα 11,34.

17. Βλ. Ματθ. 6,22 ε. Λουκα 11,34 ε.

18. Α' Κορ. 2,16.

19. Λουκα 11,34. Βλ. Ματθ. 6,22 ε.

τοῦ ὀδηγουμένου λυχναριοῦ, πού ἔχει μαζί του τὸ φῶς, λέγοντας τὰ ἐξῆς: «τὸ λυχνάρι τοῦ σώματος εἶναι ὁ ὀφθαλμός»¹⁶. Ποιόν λοιπὸν ὀφθαλμὸ ἐννοεῖ μ' αὐτό, ἐὰν ὄχι ὅπως ὅποτε τὸ νοῦ, ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ γίνεῖ ἀπλός, ἐὰν δὲν δεῖ κάποτε τὸ ἀπλὸ φῶς¹⁷; Καὶ φῶς ἀπλὸ εἶναι ὁ Χριστός. Ἐκεῖνος λοιπὸν πού ἔχει τὸ φῶς αὐτοῦ νὰ λάμπει πάντοτε μέσα στὸ νοῦ του, λέγεται ὅτι ἔχει νοῦν Χριστοῦ¹⁸. Ὅταν λοιπὸν ὁ ὀφθαλμός σου εἶναι ἔτσι ἀπλός, καὶ ὄλο τὸ ἀσῶμα σῶμα τῆς ψυχῆς σου θὰ γίνεῖ φωτεινό. Ἐὰν ὅμως ὁ νοῦς εἶναι πονηρός, δηλαδὴ σκοτεινός καὶ σβησμένος, καὶ τὸ σῶμα σου αὐτὸ θὰ εἶναι σκοτεινό¹⁹. Πρόσεχε λοιπὸν τὸ φῶς πού εἶναι μέσα σου μήπως εἶναι σκότος²⁰. «Πρόσεχε», λέγει, «μήπως νομίζεις ὅτι ἔχεις²¹ αὐτὸ πού, δὲν ἔχεις». Βλέπετε πῶς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης ὁμιλεῖ πρὸς ἐσᾶς ὅμοια μ' ἐμᾶς τοὺς δούλους του, λέγοντας, «πρόσεχε μὴ τυχὸν λησμονήσεις τὸν ἑαυτό σου καὶ νομίζοντας ὅτι μέσα σου ὑπάρχει φῶς, αὐτὸ δὲν εἶναι φῶς, ἀλλὰ σκότος». Βλέπετε ὅτι καὶ ἐγὼ λέγω πρὸς ἐσᾶς τοὺς ὁμοδούλους μου τὰ ἴδια μὲ τὸν Δεσπότη καὶ τίποτε διεστραμμένο ἢ φαῦλο.

- 3 Πράγματι λέγω· Προσέχετε, ἀδελφοί, μήπως, πιστεύοντας ὅτι εἴσθε μέσα στὸν Θεὸ καὶ νομίζοντας ὅτι ἔχετε κοινωνία μαζί του²², βρεθεῖτε ἔξω ἀπὸ αὐτὸν καὶ χωρισμένοι, ἐπειδὴ δὲν βλέπετε ἤδη τὸ φῶς του. Διότι, ἐὰν ἀναψε τις λαμπάδες σας, δηλαδὴ τις ψυχές, θὰ ἔλαμπε λαμπρὰ μέσα σας, ὅπως εἶπε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός: «ἐὰν λοιπὸν εἶναι φωτεινὸ ὄλο τὸ σῶμα σου, χωρὶς νὰ ἔχει κάποιο σκοτεινὸ μέρος, θὰ εἶναι ὄλο φωτεινὸ, ὅπως ὅταν σὲ φωτίζει ὁ λύχνος μὲ τὴν ἀστραπή»²³. Ποιὰ λοιπὸν ἄλλη μαρτυρία ἀνώτερη ἀπὸ αὐτὸ νὰ σοῦ δώσω πρὸς ἐπιβεβαίωση; Ἐὰν ὅμως δυσπιστεῖς γιὰ τὸν Δεσπότη, πῶς, πές μου, θὰ πιστέψεις τὸν σύνδουλο;

20. Λουκᾶ 11,35. 21. Βλ. Λουκᾶ 8,18.

22. Βλ. Α' Ἰω. 1,6.

23. Λουκᾶ 11,36.

4 Ἀλλὰ τί εἶπω πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας ὀνομαστοὺς εἶναι καὶ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἡγουμένους καθίστασθαι, καὶ λογισμοὺς ἀλλοτρίους ἀναδέχεσθαι θέλοντας, καὶ ἑαυτοὺς εἶναι λέγοντας ἀξιούς τῆς τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἐγχειρήσεως; Ὅταν μηδὲν τῶν
5 ἀναγκαίων καὶ θείων πραγμάτων αὐτοὺς ἐπισταμένους ὀρῶ, μήτε ταῦτα ἐτέρους διδάσκοντας ἢ εἰς φῶς ἐνάγοντας γνώσεως, τί ἕτερον ἢ ὁ φησι Χριστὸς τοῖς Φαρισαίοις καὶ νομικοῖς, «οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως. Αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε καὶ τοὺς εἰσελθεῖν βουλομένους ἐκωλύσατε»; Τί
10 γὰρ ἄλλο ἢ κλεῖς ἐστὶ τῆς γνώσεως, εἰ μὴ ἡ διὰ πίστεως διδομένη χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἢ τὴν γνώσιν ὡς ἀληθῶς καὶ ἐπίγνωσιν διὰ φωτισμοῦ ἐμποιοῦσα καὶ διανοίγουσα τὸν κεκλεισμένον καὶ κεκαλυμμένον ἡμῶν νοῦν, καθὼς πολλάκις διὰ πολλῶν παραβολῶν καὶ αἰνιγμάτων, ἔτι δὲ καὶ φανερῶν ἀπο-
15 δειξέων, εἶπον ὑμῖν καὶ πάλιν ἐρῶ· ἡ θύρα ὁ Υἱὸς· «ἐγὼ εἰμι», φησὶν, «ἡ θύρα»· ἡ κλεῖς δὲ τῆς θύρας τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐστι· «λάβετε», φησί, «Πνεῦμα ἅγιον· ἂν τινῶν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινῶν κρατῆτε, κεκράτηνται»· οἰκία δὲ ὁ Πατήρ· «ἐν γὰρ τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου πολλαὶ μοναὶ εἰσι».
20 Πρόσεχε οὖν ἀκριβῶς τῇ θεωρίᾳ τοῦ λόγου. Εἰ μὴ οὖν ἡ κλεῖς ἀνοίξει («τούτω» γὰρ, φησὶν, «ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει»), ἡ θύρα οὐκ ἀνοίγεται· ἂν δὲ μὴ ἡ θύρα διανοιχθῆ, οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν εἰσέρχεται τοῦ Πατρὸς, καθὼς φησὶν ὁ Χριστὸς· «οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ».

5 Ὅτι δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πρότερον διανοίγει τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ διδάσκει ἡμᾶς τὰ περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, αὐτὸς πάλιν ἔφη· «ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ

24. Βλ. Ματθ. 16,19. 18,18. 25. Λουκᾶ 11,52.

26. Βλ. Λουκᾶ 24,45 27. Ἰω. 10,7· 9.

28. Ἰω. 20,22 ἐ. 29. Ἰω. 14,2.

30. Ἰω. 10,3. 31. Ἰω. 14,6.

4 Ἄλλα τί νὰ πῶ πρὸς ἐκείνους ποὺ ἀγαποῦν νὰ εἶναι ὀνομαστοὶ καὶ νὰ καθίστανται ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἡγούμενοι καὶ ὅτι εἶναι ἄξιοι τοῦ ἐγχειρήματος νὰ δένουν καὶ νὰ λύνουν²⁴; Ὅταν τοὺς βλέπω νὰ μὴ γνωρίζουν τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα καὶ θεῖα πράγματα, οὔτε νὰ τὰ διδάσκουν αὐτὰ στοὺς ἄλλους ἢ νὰ τοὺς ὀδηγοῦν στὸ φῶς τῆς γνώσεως, τί ἄλλο νὰ πῶ παρὰ αὐτὸ ποὺ ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Φαρισαίους καὶ νομικούς· «ἀλλοίμονο σὲ σᾶς τοὺς νομικούς, διότι ἀφαιρέσατε τὸ κλειδί τῆς γνώσεως. Οἱ ἴδιοι δὲν εἰσήλθατε, καὶ ἐμποδίσατε ἐκείνους ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ εἰσέλθουν»²⁵. Διότι τί ἄλλο εἶναι τὸ κλειδί τῆς γνώσεως, παρὰ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποὺ δίνεται διὰ τῆς πίστεως, αὐτὴ ποὺ διὰ τοῦ φωτισμοῦ προσφέρει ἀληθῶς τὴ γνώση καὶ τὴν ἐπίγνωση καὶ διανοίγει τὸν κλεισμένο καὶ καλυμμένο νοῦ μας²⁶, ὅπως πολλὲς φορὲς μὲ πολλὲς παραβολὰς καὶ αἰνίγματα, ἀκόμη καὶ μὲ φανερὰς ἀποδείξεις, σᾶς εἶπα καὶ πάλι θὰ εἰπῶ. Ἡ θύρα εἶναι ὁ Υἱός· διότι λέγει, «ἐγὼ εἶμαι ἡ θύρα»²⁷. Τὸ κλειδί τῆς θύρας εἶναι τὸ ἅγιο Πνεῦμα· διότι λέγει, «λάβετε Πνεῦμα ἅγιο· ἂν συγχωρήσετε τὶς ἁμαρτίες κάποιων, θὰ τοὺς συγχωρηθοῦν, ἂν κάποιων δὲν τὶς συγχωρήσετε, θὰ εἶναι ἀσυγχώρητες»²⁸. Οἰκία πάλι εἶναι ὁ Πατέρας· διότι λέγει, «στὴν οἰκία τοῦ Πατέρα μου ὑπάρχουν πολλὲς μονές»²⁹. Πρόσεχε λοιπὸν ἀκριβῶς τὴ σημασία τοῦ λόγου. Ἐὰν δὲν ἀνοίξει τὸ κλειδί (διότι λέγει «μὲ αὐτὸ ἀνοίγει ὁ θυρωρός»³⁰), ἡ θύρα δὲν ἀνοίγεται· καὶ ἂν δὲν ἀνοιχθεῖ ἡ θύρα, κανεὶς δὲν εἰσέρχεται στὴν οἰκία τοῦ Πατέρα, ὅπως λέγει ὁ Χριστός· «κανεὶς δὲν ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, παρὰ μέσω ἐμοῦ»³¹.

5 Τὸ ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα ἀνοίγει προηγουμένως τὸ νοῦ μας³² καὶ μᾶς διδάσκει τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό, τὸ εἶπε πάλι αὐτός· «ὅταν θὰ ἔλθει ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας³³, τὸ ὁποῖο ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἐκεῖνος θὰ

32. Βλ. Λουκᾶ 24,45.

33. Ἰω. 16,13. Βλ. 15,26.

καὶ ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν»· ὁρᾶς πῶς διὰ τοῦ Πνεύματος, μᾶλλον δὲ ἐν τῷ Πνεύματι, ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἀχωρίστως ἐπιγινώσκονται; Καὶ πάλιν· «ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἄπελθω, ὁ Παράκλητος», φησὶν, «οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. Ὅταν 5 δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναμνήσει ὑμᾶς πάντα»· καὶ πάλιν· «ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσετε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας», καὶ μετ' ὀλίγων· «ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ (ὅτε δηλονότι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐλεύσεται πρὸς 10 ὑμᾶς) γνῶσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν ὑμῖν»· καὶ πάλιν· «Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ», καὶ εἰκότως· εἰ μὴ γὰρ ἐν ἁγίῳ βαπτισθῆ τις Πνεύματι, οὔτε υἱὸς Θεοῦ οὔτε συγκληρονόμος Χριστοῦ γίνεται. Ἀλλὰ καὶ τῷ Πέτρῳ φησί· «σοὶ 15 δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν», οὐ κλεῖς πάντως χαλκᾶς ἢ σιδηρᾶς, ἀλλὰ κλεῖς ἀξίας τῆς οἰκίας ἐκείνης. Ποταπὴ δὲ ἐστὶν ἡ οἰκία ἐκείνη, ἄκουε Παύλου λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ· «παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ», καὶ μετ' ὀλίγα· 20 «ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον». Εἰ γὰρ ὁ οἶκος, φησὶν, ἐστὶν ἀπρόσιτος, δηλονότι καὶ ἡ τοῦ οἴκου θύρα φῶς καὶ αὐτὴ καὶ ἀπρόσιτός ἐστιν. Εἰ δὲ τὸ μὲν προσιτὸν εἶπης, τὸ δὲ ἀπρόσιτον, τὸ προσιτὸν ὑπὸ τοῦ 25 ἀπροσίτου ἀναλωθήσεται καὶ οὐκ ἂν ποτε ἡ κλεῖς ἀνοῖξαι ἰσχύσει, εἰ μὴ καὶ αὐτὴ ἀπρόσιτος ἦ καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς θύρας κατακαθήσεται ἢ καὶ ἡ θύρα ὑπὸ τοῦ οἴκου, καὶ ἴσως

34. Ἰω. 15,26.	35. Ἰω. 16,13.
36. Ἰω. 16,7.	37. Ἰω. 16,14. Βλ. 14,26.
38. Ἰω. 14,26.	39. Ἰω. 14,15 ἐέ.
40. Ἰω. 14,20.	41. Πράξ. 1,5. 11,6.
42. Βλ. Ρωμ. 8,17.	43. Ματθ. 16,19.

μαρτυρήσει γιὰ μένα³⁴ καὶ θὰ σᾶς ὀδηγήσει σ' ὀλόκληρη τὴν ἀλήθεια»³⁵. Βλέπεις πῶς ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱὸς γνωρίζονται ἀχωρίστως διὰ τοῦ Πνεύματος, ἢ καλύτερα μέσω τοῦ Πνεύματος; Καὶ πάλι· «ἐὰν ἐγὼ δὲν φύγω, ὁ Παράκλητος», λέγει, «δὲν θὰ ἔλθει πρὸς ἐσᾶς³⁶. Καὶ ὅταν ἔλθει Ἐκεῖνος³⁷, θὰ σᾶς τὰ ὑπενθυμίσει ὅλα»³⁸. Καὶ πάλι· «ἐὰν μὲ ἀγαπᾶτε, τηρήσετε τὶς ἐντολές μου, καὶ ἐγὼ θὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα καὶ θὰ σᾶς δώσει ἄλλον Παράκλητο, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας³⁹, γιὰ νὰ μένει μαζί σας αἰώνια». Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο· «κατὰ τὴν ἡμέρα, ὅταν δηλαδὴ θὰ ἔλθει τὸ ἅγιο Πνεῦμα πρὸς ἐσᾶς, θὰ γνωρίσετε ὅτι ἐγὼ ὑπάρχω μέσα στὸν Πατέρα μου, ἐσεῖς μέσα σὲ μένα κι ἐγὼ μέσα σὲ σᾶς»⁴⁰. Καὶ πάλι· «ὁ Ἰωάννης βάπτισε μὲ νερό, ἐσεῖς ὅμως θὰ βαπτισθεῖτε μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα»⁴¹· καὶ πολὺ σωστά. Διότι, ἐὰν δὲν βαπτισθεῖ κάποιος μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, οὔτε υἱὸς τοῦ Θεοῦ οὔτε συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ⁴² γίνεται. Ἄλλὰ καὶ στὸν Πέτρο λέγει· «θὰ σοῦ δώσω τὰ κλειδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν»⁴³· ὅπως δὴποτε ὄχι χάλκινα ἢ σιδηρένια κλειδιά, ἀλλὰ κλειδιά ἄξια ἐκείνης τῆς οἰκίας. Τί λογῆς ὅμως εἶναι ἐκείνη ἡ οἰκία, ἄκουσε τὸν Παῦλο, ποὺ τὸν λέγει στὴν ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Τιμόθεο· «σοῦ παραγγέλλω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ποὺ ζῶοποιεῖ τὰ πάντα, καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁴⁴. Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο· «ὁ μακάριος καὶ μόνος ἐξουσιαστής, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλέων καὶ Κύριος τῶν κυριάρχων, ὁ μόνος ποὺ ἔχει ἀθανασία, ποὺ κατοικεῖ σὲ ἀπρόσιτο φῶς»⁴⁵. Ἐὰν λοιπὸν, λέγει, εἶναι ἀπρόσιτη ἡ οἰκία, εἶναι φανερὸ ὅτι καὶ ἡ θύρα τῆς οἰκίας εἶναι φῶς καὶ εἶναι καὶ αὐτὴ ἀπρόσιτη. Ἐὰν λοιπὸν τὸ ἓνα τὸ πείσ προσιτὸ, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἀπρόσιτο, τὸ προσιτὸ θὰ καταναλωθεῖ ἀπὸ τὸ ἀπρόσιτο καὶ τὸ κλειδί δὲν θὰ μπορέσει ποτὲ ν' ἀνοίξει (ἐκτὸς ἐὰν γίνει καὶ αὐτὸ ἀπρόσιτο καὶ τῆς ἴδιας φύσεως), ἀλλὰ θὰ κατακαεῖ ἀπὸ τὴν θύρα ἢ καὶ ἡ θύρα ἀπὸ τὴν οἰκία, καὶ θὰ γί-

44. Α΄ Τιμ. 6,13.

45. Α΄ Τιμ. 6,15 ἐ.

τοῖς πᾶσι γενήσεται ἄβατος. Μᾶλλον δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν καταλυθήσεται, τῆς ἁγίας Τριάδος διαιρουμένης εἰς προσιτὸν καὶ ἀπρόσιτον καὶ μεῖζον καὶ ἔλασσον.

6 Ὅρατε δὲ μὴ ταῦτα ὑμεῖς ἀκούοντες, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν οἰ-
5 κιῶν ὁμοῦ καὶ θυρῶν τὰς εἰκόνας λαμβάνοντες, σωματικόν τι
σχῆμα τῷ νοῖ ὑμῶν προεντυπωθῆ, καὶ εἰς ἀμφιβολίαν καὶ βλα-
σφημίαν περιπέση ὑμῶν ἡ ψυχὴ. Ἀλλὰ θεοπρεπῶς ἅπαντα καὶ
καλῶς, εἴ γε δύνασθε, κατὰ τὸν τῆς θεωρίας λόγον καὶ νόμον ἐν
ἑαυτοῖς ἀναλογιζόμενοι, εὐρήσετε ὀρθῶς ἅπαντα διερμηνευόμε-
10 να. Εἰ δὲ μὴ δύνασθε ταῦτα θεοπρεπῶς οὕτω νοεῖν, πίστει ταῦ-
τα δέχεσθε μόνη καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν ὄλως θελήσητε. Κλείς
μὲν γὰρ τὸ ἅγιον Πνεῦμα λέγεται, ὅτι δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ
πρῶτον τὸν νοῦν ἐλλαμπόμεθα καὶ καθαιρόμενοι φωτιζόμεθα
φῶς γνώσεως, βαπτίζομεθά τε ἄνωθεν καὶ ἀναγεννώμεθα καὶ
15 τέκνα Θεοῦ χρηματίζομεν, καθὼς ὁ Παῦλός φησιν· «αὐτὸ τὸ
Πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ ὑμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις», καὶ πάλιν·
«ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν
κρᾶζον· Ἀββὰ ὁ Πατήρ». Τοῦτο τοιγαροῦν δεικνύει τὴν θύραν
ἡμῖν ὅτι ἐστὶ φῶς, ἡ δὲ θύρα διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ὁ ἐνοικῶν τῇ
20 οἰκίᾳ καὶ αὐτὸς φῶς ἀπρόσιτόν ἐστιν. Οὐκ ἄλλος δὲ ὁ οἰκῶν
Θεὸς καὶ ἕτερον φῶς ἢ οἰκία αὐτοῦ, ὥσπερ οὐδὲ ἄλλο φῶς τὸ
τῆς θεότητος καὶ ἄλλο Θεός. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς εἷς ἐστίν, οἰκία καὶ
ἐνοικος, καθὼς καὶ φῶς ἐστίν ὁ αὐτὸς καὶ Θεός. Θεολογικῶς
δὲ οἰκία καὶ ὁ Υἱὸς καλεῖται, ὥσπερ καὶ ὁ Πατήρ· φησὶ γάρ·
25 «σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοί, κάγω,
Πάτερ, ἐν σοί, ἵνα ἐν ὧμεν», καὶ τὸ Πνεῦμα ὡσαύτως· «ἐνοικῆ-
σω», φησὶν, «ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω. Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ
ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν», διὰ τοῦ Πνεῦμα-

46. Βλ. Ἰω. 3,3.5. 47. Ρωμ. 8,26.

48. Γαλ. 4,6. 49. Βλ. Α' Τιμ. 6,16.

50. Βλ. Ἰω. 17,21. 23. 51. Βλ. Ἰω. 17,21.

52. Ἰω. 17,21. 53. Βλ. Ἰω. 17,21.

νει ἐξίσου ἄβατη σ' ὄλους. Ἡ καλύτερα καὶ ἡ πίστη μας θὰ καταλυθεῖ, ἐὰν διαιρεθεῖ ἡ ἀγία Τριάδα σὲ προσιτὸ καὶ ἀπρόσιτο, σὲ ἀνώτερο καὶ κατώτερο.

- 6 Προσέχετε ὁμῶς μήπως, ἀκούοντας αὐτὰ καὶ λαμβάνοντας τὶς εἰκόνες ἀπὸ τὶς αἰσθητὲς οἰκίες καὶ θύρες ἐντυπωθεῖ μέσα στὸ νοῦ σας κάποιο σχῆμα σωματικὸ, καὶ περιπέσει ἡ ψυχὴ σας σὲ ἀμφιβολία καὶ βλασφημία. Ἀλλὰ σκεπτόμενοι μέσα σας ὅλα θεοπρεπῶς καὶ καλῶς, ἐὰν φυσικὰ μπορεῖτε, σύμφωνα μὲ τὸν λόγο καὶ τὸ νόμο τῆς θεωρίας, θὰ τὰ βρεῖτε ὅλα ἐρμηνευμένα ὀρθά. Ἐὰν ὁμῶς δὲν μπορεῖτε νὰ τὰ κατανοήσετε ἔτσι θεοπρεπῶς, δεχθεῖτε αὐτὰ μόνο μὲ τὴν πίστη καὶ μὴ θελήσετε νὰ τὰ πολυεξετάζετε. Κλειδὶ λοιπὸν ὀνομάζεται τὸ ἅγιο Πνεῦμα, διότι δι' αὐτοῦ καὶ μέσα σ' αὐτὸ φωτιζόμαστε πρῶτα στὸ νοῦ μας καὶ καθαριζόμενοι δεχόμαστε τὸ φῶς τῆς γνώσεως, βαπτίζομαστε μὲ τὸ οὐράνιο βάπτισμα καὶ ἀναγεννόμαστε⁴⁶ καὶ καθιστάμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει ὁ Παῦλος· «αὐτὸ τὸ Πνεῦμα μεσιτεύει γιὰ μᾶς μὲ στεναγμοὺς ἀνέκφραστους»⁴⁷. Καὶ πάλι· «ἔδωσε ὁ Θεὸς στὶς καρδιές μας τὸ Πνεῦμα τοῦ ποῦ κράζει, Ἀββᾶ ὁ Πατήρ»⁴⁸. Αὐτὸ λοιπὸν μᾶς δείχνει ὅτι ἡ θύρα εἶναι φῶς, καὶ ἡ θύρα μᾶς διδάσκει ὅτι ἐκεῖνος ποῦ κατοικεῖ μέσα στὴν οἰκία εἶναι καὶ αὐτὸς ἀπρόσιτο φῶς⁴⁹. Δὲν εἶναι ὁμῶς ἄλλος ὁ Θεὸς ποῦ κατοικεῖ καὶ ἄλλο φῶς ἢ οἰκία του, ὅπως οὔτε ἄλλο εἶναι τὸ φῶς τῆς θεότητας καὶ ἄλλο ὁ Θεός. Ἀλλὰ ὁ ἴδιος εἶναι ἕνας, οἰκία καὶ ἔνοικος, ὅπως ὁ ἴδιος εἶναι φῶς καὶ Θεός. Θεολογικῶς ὁμῶς οἰκία καλεῖται καὶ ὁ Υἱός, ὅπως καὶ ὁ Πατέρας. Διότι λέγει, «ἐσύ, Πάτερ, ὑπάρχεις μέσα σὲ μένα κι ἐγὼ μέσα σ' αὐτούς⁵⁰ κι αὐτοὶ μέσα σὲ μένα⁵¹ καὶ ἐγὼ, Πάτερ, μέσα σὲ σένα⁵², γιὰ νὰ εἶμαστε ἕνα»⁵³. Παρόμοια καὶ τὸ Πνεῦμα· διότι λέγει, «θὰ κατοικήσω καὶ θὰ περπατήσω μέσα τους»⁵⁴. «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατέρας θὰ ἔλθομε καὶ θὰ κατοικήσομε μέσα του»⁵⁵, διὰ τοῦ

54. Β' Κορ. 6,16.

55. Ἰω. 14,23.

τος δηλονότι, ὡς ὁ Παῦλος φησι· «τὸ γὰρ Πνεῦμα ὁ Κύριος ἐστίν». Εἰ οὖν ὁ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστι καὶ ὁ Πατήρ ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸ ἐν ἡμῖν, ὡσαύτως δὲ πάλιν ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸ μετὰ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ.

7 Καὶ εἰ χρῆ ἀκριβέστερόν τι εἰπεῖν, ὅπερ τὸ ἓν ἐστίν, τοῦτο καὶ τὰ δύο. Τὰ τρία γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ εἰσι καὶ εἰς μίαν νοοῦνται οὐσίαν καὶ φύσιν καὶ βασιλείαν. Εἴ τι οὖν τὸ ἓν ὀνομάζεται, τοῦτο κατὰ φύσιν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ θεωρεῖται χωρὶς τοῦ «Πατὴρ» δηλαδὴ καὶ «Υἱός» καὶ «ἅγιον Πνεῦμα», ἥτοι τοῦ «γεννᾶν»
 10 ἐκτὸς καὶ «γεννᾶσθαι» καὶ «ἐκπορευέσθαι»· μόνα γὰρ ταῦτα τῇ ἀγίᾳ Τριάδι φυσικῶς τε καὶ κατ' ἰδιότητα ἀναντιρρήτως παρέπεται. Ἀλλοίωσιν δὲ ἢ ἀναποδισμόν ἢ τὴν τῶν ὀνομάτων ἐναλλαγὴν ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν ἐννοῆσαι ἡμᾶς ἢ εἰπεῖν. Διὰ τούτων γὰρ τὰ τρία πρόσωπα γνώριμα καθεστήκασι καὶ οὐδὲ τὸν Υἱὸν
 15 ἐν τούτῳ προτάξαι τοῦ Πατρὸς ἐστὶ δυνατόν, οὐδὲ τοῦ Υἱοῦ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ἅμα οὕτως εἰπεῖν· «Πατήρ, Υἱός καὶ ἅγιον Πνεῦμα», μὴ διακοπῆς τινος ἐν τούτοις ἀπὸ χρόνου ἢ στιγμῆς τὸ λεπτότατον γινομένης, ἀλλὰ σὺν τῷ Πατρὶ ἅμα καὶ ὁ Υἱός ἐστὶ γεγεννημένος καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορευόμενον· ἐν δὲ τοῖς ἄλ-
 20 λοις πᾶσι τὸ ἓν ὄνομα ἢ παράδειγμα καὶ καθ' ἓν ἀναθεωρεῖται καὶ ἐν τοῖς τρισίν· οἷον «φῶς» ἐὰν εἴπῃς, καὶ καθ' ἕκαστον τούτων φῶς καὶ τὰ τρία ἐν φῶς ἐστίν· «ζωὴ αἰώνιος» καὶ καθ' ἓν ὡσαύτως τούτων ὁ Υἱός ἐστὶ καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Πατήρ, τὰ τρία μία ζωὴ. Πνεῦμα οὖν ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ καὶ τὸ Πνεῦμα ὁ
 25 Κύριος ἐστὶ καὶ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· Θεὸς ταῦτα καθ' ἓν καὶ ἅμα τὰ τρία Θεός· εἷς Κύριος ἕκαστον καὶ τὰ τρία Κύριος·

56. Β' Κορ. 3,17.

57. Βλ. Α' Ἰω. 5,8.

58. Α' Ἰω. 1,5.

59. Α' Ἰω. 5,20.

60. Ἰω. 4,24.

Πνεύματος δηλαδή, ὅπως λέγει ὁ Παῦλος· «τὸ Πνεῦμα εἶναι ὁ Κύριος»⁵⁶. Ἐὰν λοιπὸν ὁ Κύριος εἶναι τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Πατέρας εἶναι μέσα σ' αὐτὸ καὶ αὐτὸ μέσα σὲ μᾶς, ὅμοια πάλι ἐμεῖς εἴμαστε μέσα σ' αὐτό, καὶ αὐτὸ μαζὶ μὲ τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα καὶ ὁ Θεὸς μέσα σ' αὐτό.

- 7 Καὶ ἐὰν πράπει νὰ μιλήσω ἀκριβέστερα, ὅ,τι ἀκριβῶς εἶναι τὸ ἓνα, αὐτὸ εἶναι καὶ τὰ δύο. Διότι, τὰ τρία ὑπάρχουν μέσα στὸ ἴδιο⁵⁷, καὶ νοοῦνται σὲ μία οὐσία καὶ φύση καὶ βασιλεία. Ἐὰν λοιπὸν ὀνομάζεται κάτι τὸ ἓνα, αὐτὸ θεωρεῖται κατὰ φύση καὶ στὰ ὑπόλοιπα, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὸ «Πατήρ», «Υἱὸς» καὶ «ἅγιο Πνεῦμα», δηλαδή ἐκτὸς ἀπὸ τὸ «γεννᾶν», τὸ «γεννᾶσθαι» καὶ τὸ «ἐκπορεύεσθαι». Διότι μόνον αὐτὰ ἀναντιρρήτως ἀκολουθοῦν φυσικῶς καὶ κατ' ἰδιότητα τὴν ἁγία Τριάδα. Ἀλλοίωση ὅμως ἢ παλινδρόμηση ἢ ἐναλλαγὴ τῶν ὀνομάτων σὲ αὐτὰ τὰ ὀνόματα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σκεφθοῦμε ἢ νὰ ποῦμε. Διότι μὲ αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἔχουν καταστειῖ γνῶριμα τὰ τρία πρόσωπα καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε νὰ προτάξομε σ' αὐτὸ τὸν Υἱὸ τοῦ Πατρὸς οὔτε τὸ ἅγιο Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ ταυτοχρόνως νὰ ποῦμε, «Πατήρ, Υἱὸς καὶ ἅγιο Πνεῦμα», χωρὶς νὰ γίνεται σ' αὐτὰ ἐξ αἰτίας τοῦ χρόνου ἢ τῆς στιγμῆς κάποια διακοπή, ἀλλὰ συγχρόνως μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα εἶναι ὁ Υἱὸς γεννημένος καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορευόμενο. Γιὰ ὅλα ὅμως τὰ ἄλλα τὸ ἓνα ὄνομα ἢ παράδειγμα ἀποδίδεται καὶ στὸ καθένα καὶ στὰ τρία μαζὶ· γιὰ παράδειγμα ἐὰν πεῖς «φῶς»⁵⁸ καὶ τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι φῶς, καὶ τὰ τρία εἶναι ἓνα φῶς. Ὅμοια «ζωὴ αἰώνια»⁵⁹ εἶναι καὶ τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Πατέρας, καὶ τὰ τρία μαζὶ εἶναι μία ζωὴ. Πνεῦμα λοιπὸν εἶναι ὁ Θεὸς⁶⁰ καὶ Πατήρ καὶ τὸ Πνεῦμα εἶναι ὁ Κύριος⁶¹ καὶ Θεὸς εἶναι τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτὰ εἶναι Θεὸς τὸ καθένα χωριστὰ καὶ Θεὸς εἶναι συγχρόνως καὶ τὰ τρία. Τὸ καθένα εἶναι ἓνας Κύριος⁶² καὶ Κύριος εἶναι καὶ

61. Β' Κορ.3,17.

62. Ἐφ. 4,5.

εἷς ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, Κτίστης τῶν ἀπάντων, καθ' ἓν, καὶ εἷς ταῦτα Δημιουργὸς τῶν ὄλων Θεός. Φησὶ δὲ καὶ τὸ παλαιόν· «ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἕγενήτω φῶς» καὶ ἐγένετο φῶς», τοῦτο περὶ τοῦ Πατρὸς ὁ λόγος ἐννοεῖν δίδωσι, καὶ ὁ Δαβὶδ· «τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν», τοῦτο περὶ τοῦ Υἱοῦ δηλούμενον ἐγνωμεν, «καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν», περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τοῦτο ὑπολαμβανόμενον. Ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς, ἐν Εὐαγγελίοις φησὶν· «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν», τὸν Πατέρα δηλαδή, «καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος», ὁ Υἱὸς δηλονότι. «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲν ὃ γέγονε».

8 Μάθετε οὖν ταῦτα, οἱ τέκνα ἐπονομαζόμενοι τοῦ Θεοῦ, ἀξιῶ, καὶ οἱ δοκοῦντες εἶναι Χριστιανοί, οἱ διδάσκοντες ἄλλους διακενεῖς λόγους καὶ οἱ ἄρχειν οἰόμενοι (πλὴν ψευδῶς) ἱερεῖς καὶ μονάζοντες! Ἐρωτήσατε τοὺς πρεσβυτέρους καὶ ἀρχιερεῖς ὑμῶν, συναθροίσθητε ἅμα ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ· καὶ πρῶτον ζητήσατε ἔργῳ ταῦτα μαθεῖν καὶ παθεῖν, ἔτι δὲ καὶ ἰδεῖν ποτε βουλήθητε καὶ τῇ πείρᾳ θεοειδεῖς γενέσθαι. Ἀλλὰ μὴ τῇ σκηνηῇ μόνῃ καὶ τῇ περιβολῇ προθυμήθητε καὶ τηνικαῦτα τῶν ἀποστολικῶν ἀξιωματῶν ἐπιβῆτε, ἵνα μὴ ἀκούσητε, οἱ πρὸ τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων ἀτελῶς ἐπιτρέχοντες ταῖς τῶν ἄλλων ἀρχαῖς· «οὐαὶ οἱ φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες! Οὐαὶ οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος φῶς»!

9 Παρακαλῶ οὖν πάντας ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, θεῖνα· πρῶτον θεμέλιον ἐν τῇ οἰκοδομῇ τῶν ἀρετῶν ἀγαθὸν ταπεινῶ·

63. Ρωμ. 9,5. 64. Γεν. 1,1·3.

65. Ψαλμ. 32,6. 66. Βλ. Μάρ. 3,17.

67. Ἰω. 1,1·3. 68. Βλ. Α' Ἰω. 3,1.

τὰ τρία μαζί. Ἐνας εἶναι τὸ καθένα ὁ Θεὸς τῶν πάντων⁶³, ὁ Κτίστης τῶν ὄλων, καὶ ἕνας εἶναι αὐτὰ ὁ Δημιουργὸς τῶν ὄλων Θεός. Λέγει ἐπίσης καὶ τὸ παλαιὸ λόγιον· «στὴν ἀρχὴ δημιούργησε ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν γῆ, καὶ εἶπε ὁ Θεός· νὰ γίνῃ τὸ φῶς, καὶ ἔγινε τὸ φῶς»⁶⁴· αὐτὸ ὁ λόγος ἀφήνει νὰ τὸ ἐννοήσομε γιὰ τὸν Πατέρα. Ὁ Δαυὶδ πάλι λέγει· «μὲ τὸν Λόγον τοῦ Κυρίου στερεώθηκαν οἱ οὐρανοί», καὶ αὐτὸ γνωρίζομε ὅτι ἀναφέρεται στὸν Υἱό, «καὶ μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ στόματός του ὅλη ἡ δύναμη αὐτῶν»⁶⁵, ἐκλαμβανόμενο αὐτὸ γιὰ τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς⁶⁶, λέγει στὰ Εὐαγγέλια· «στὴν ἀρχὴ ὑπῆρχε ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦταν πρὸς τὸν Θεό», τὸν Πατέρα δηλαδή, «καὶ Θεὸς ἦταν ὁ Λόγος», ὁ Υἱὸς δηλαδή. «Ἦλα ἔγιναν δι' αὐτοῦ καὶ τίποτε ἀπὸ ὅσα ἔγιναν δὲν ἔγινε χωρὶς αὐτόν»⁶⁷.

8 Ἐχω τὴν ἀξίωση λοιπὸν νὰ τὰ μάθετε αὐτά, σεῖς ποὺ ἐπονομάζεστε τέκνα τοῦ Θεοῦ⁶⁸, ποὺ πιστεύετε ὅτι εἶστε Χριστιανοί, ποὺ διδάσκετε τοὺς ἄλλους κενοὺς λόγους καὶ νομίζετε, ὅμως ψευδῶς, ὅτι ἐξουσιάζετε ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς! Ρωτῆστε τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς σας, συγκεντρωθεῖτε ὅλοι⁶⁹ μαζί μὲ ἀγάπη Θεοῦ. Καὶ πρῶτα ζητήστε νὰ μάθετε καὶ νὰ πάθετε αὐτὰ ἔμπρακτα καὶ ἀκόμη θελήστε νὰ τὰ δεῖτε κάποτε καὶ νὰ γίνετε μὲ τὴν πείρα θεοειδεῖς. Ἀλλὰ μὴ δείξετε προθυμία μόνο γιὰ τὴ σκηνὴ καὶ τὴν περιβολὴ καὶ νὰ ἀνεβεῖτε στὰ ἀποστολικά ἀξιώματα, γιὰ νὰ μὴ ἀκούσετε, ἔσεῖς πού, προτοῦ γνωρίσετε τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, τρέχετε μὲ τίς ἀτέλειες ποὺ ἔχετε στὸ νὰ ἐξουσιάσετε ἄλλους· «ἀλλοίμονο σὲ σᾶς ποὺ εἴσθε φρόνιμοι γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες⁷⁰! Ἀλλοίμονο σὲ σᾶς ποὺ κάνετε τὸ φῶς σκοτάδι καὶ τὸ σκοτάδι φῶς»⁷¹!

11 Παρακαλῶ λοιπὸν ὅλους ἐσᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, νὰ τοποθετήσετε στὴν οἰκοδομὴ τῶν ἀρετῶν πρῶτο θεμέλιο⁷² τὸ

69. Βλ. Δευτ.31,28. 32,7. 71. Ἦσ. 5,20.

70. Ἦσ. 5,21. Παρμ. 3,7. 72. Βλ. Ἐβρ. 6,1.

σεως· εἶτα δι' ἀγώνων εὐσεβείας ἐγειῖραι τὸν οἶκον τῆς γνώσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ θείου καταλαμφθῆναι φωτὸς καὶ ἰδεῖν ὄμματι καρδίας κεκαθαμένῳ Θεόν, ὡς δυνατόν ἡμῖν ἀνθρώποις οὖσι, κάκειθεν μυσταγωγηθῆναι τὰ τελεώ-
5 τερα τῶν μυστηρίων τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς γνώσεως ταύτης, τῆς ἄνωθεν διδομένης παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, ἐπὶ τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας ἐλθεῖν καὶ διδάξαι τοὺς πλησίον ἡμῶν, τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ τέλειον καὶ εὐάρεστον, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας ἡμῶν προσ-
10 ἀξαι τῷ Θεῷ λαὸν περιούσιον, τῷ διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ τοῦ ἁγίου εἰς διδασκάλους προχειρισμένῳ ἡμᾶς τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὡς καταφρονηταὶ καὶ γυμνοὶ τοῦ ἐνδύματος τοῦ γάμου ἔξω ριφῶμεν τοῦ νυμφῶνος Χριστοῦ, ἀλλ' ὡς φρόνιμοι μᾶλλον οἰκονόμοι, καλῶς τὰ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας οἰ-
15 κονομῆσαντες ἐν τοῖς συνδούλοις ἡμῶν καὶ πρό γε τούτου τὰ τοῦ βίου ἡμῶν, εἰσέλθωμεν εἰς αὐτὸν ἀκωλύτως ἐν λαμπρότητι βίου καὶ γνώσεως οὐρανίου, φωτοειδεῖς καὶ Πνεύματος ἁγίου πεπληρωμένοι, καὶ συμβασιλεύσωμεν Χριστῷ, τὰ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς συγκληρονομοῦντες αὐτῷ ἐν ἁγίῳ
20 Πνεύματι τῇ ἀειζώῳ καὶ ἀθανάτῳ πηγῇ καὶ ζωῇ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἀγαθὸ τῆς ταπεινώσεως. Ἐπειτα νὰ ἀνεγείρετε τὸν οἶκο⁷³ τῆς γνώσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ⁷⁴ με εὐσεβεῖς ἀγῶνες⁷⁵, νὰ φωτισθεῖτε ἀπὸ τὸ θεῖο φῶς καὶ νὰ δεῖτε, ὅσο εἶναι δυνατὸ σ' ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, τὸν Θεὸ⁷⁶ με καθαρὸ τὸ βλέμμα τῆς καρδιᾶς· στῆν συνέχεια νὰ μυσταγωγηθεῖτε στὰ τελειότερα μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν⁷⁷ κι ἔτσι ἀπὸ τὴ γνώση αὐτῆ, πού δίνεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἀπὸ τὸν Πατέρα τῶν φώτων⁷⁸, νὰ ἔλθετε στὸν λόγο τῆς διδασκαλίας⁷⁹ καὶ νὰ διδάξετε τοὺς πλησίον μας, ποιό εἶναι τὸ ἀγαθό, τὸ τέλειο καὶ τὸ εὐάρεστο⁸⁰ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ με τὴ διδασκαλία μας νὰ ὀδηγήσομε τὸν περιούσιο λαὸ⁸¹ στὸν Θεό, ὁ ὁποῖος μᾶς τοποθέτησε με τὸ ἅγιο τοῦ Πνεῦμα διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας του, γιὰ νὰ μὴ ἀποβληθοῦμε ὡς καταφρονητὲς καὶ γυμνοὶ τοῦ ἐνδύματος τοῦ γάμου ἀπὸ τὸν νυμφῶνα τοῦ Χριστοῦ⁸², ἀλλὰ ὡς φρόνιμοι μᾶλλον οἰκονόμοι⁸³, ἀφοῦ οἰκονομήσομε καλῶς τὸν διδασκαλικὸ λόγον τοὺς συνδούλους μας, πρὶν ἀπὸ αὐτὸ τὰ τοῦ βίου μας, νὰ εἰσέλθομε μέσα σ' αὐτὸν χωρὶς ἐμπόδια, με λαμπρότητα βίου καὶ οὐράνιας γνώσεως φωτοειδεῖς καὶ πλήρεις ἀπὸ ἅγιο Πνεῦμα, καὶ νὰ συμβασιλεύσομε με τὸν Χριστό⁸⁴, κληρονομώντας μαζί του τὰ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός με τὴ βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος πού εἶναι ἀεὶζωη καὶ ἀθάνατη πηγὴ καὶ ζωὴ, στὸν ὁποῖο ἀρμόζει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

73. Βλ. Ματθ. 7,24–25. Λουκᾶ 6,48.

74. Βλ. Ματθ. 13,11. Λουκᾶ 8,10.

75. Βλ. Α' Τιμ. 4,7.

76. Βλ. Ματθ. 5,8.

77. Βλ. Ματθ. 13,11.

78. Ἰακ. 1,17.

79. Βλ. Ρωμ. 12,7. Α' Τιμ. 4,6. 5,17.

80. Ρωμ. 12,2.

81. Τίτ. 2,14.

82. Βλ. Ματθ. 22,10–13.

83. Βλ. Λουκᾶ 12,42.

84. Βλ. Β' Τιμ. 2,12.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ'

**ΟΤΙ ΟΥΚ ΑΚΙΝΔΥΝΟΝ ΤΟ ΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΗΜΙΝ ΠΑΡΑ
ΘΕΟΥ ΤΑΛΑΝΤΟΝ ΚΑΤΟΥΥΤΤΕΙΝ**

Χρῆ γὰρ δημοσιεύειν αὐτὸ καὶ τοῖς πᾶσιν ὑποδεικνύειν
5 καὶ τὰς εὐεργεσίας Θεοῦ εὐγνωμόνως ἀνακηρύττειν εἰς
τὴν τῶν ἀκουόντων ὠφέλειαν, κἄν τινες ἀπαρέσκωνται.

1 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ τέκνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, τί πρὸς
τὰ κατηχηθέντα παρ' ἡμῶν ἐν διαφόροις πολλάκις λόγοις ὑπε-
10 νοήσατε; Τί κατὰ τοῦ ταῦτα παρρησία λαλήσαντος ἐν ἑαυτοῖς
ἀπεφήνασθε; Μὴ τι τῶν θείων ἔξω Γραφῶν εἰπεῖν ἡμᾶς ὑπελά-
βετε; Μὴ τι λεληθότως ἡμᾶς κατεμέμψασθε, ὡς ὑπέρογκα λε-
λεχότας; Μὴ τι κατεκρίνατε, ὡς μεγαλορρημονοῦντας ἡμᾶς; Εἰ
οὖν οὕτω πρὸς τὰ ρηθέντα διετέθητε, ἴλεως ὑμῖν γένοιτο ὁ Χρι-
15 στός, ἐγὼ δὲ παρακαλῶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, ἵνα μηδεὶς τῷ
τοιούτῳ κρίματι ἐπιμείνη. Οὐ γὰρ ἐνδείξεως χάριν ταῦτα γεγρά-
φασιν, μὴ τοῦτο συγχωρήσῃ ὁ ἐλεήσας καὶ ἀγαθὸν ἡμᾶς εἰς
ταῦτα Θεός, ἀλλὰ μεμνημένοι τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀπ'
ἀρχῆς βίου καὶ μέχρι τοῦ παρόντος πεποίηκε μεθ' ἡμῶν τῶν
20 ἀναξίων, εὐχαριστοῦντες ἀνυμνοῦμεν αὐτόν ὡς εὐσπλαγχνον
Δεσπότην καὶ εὐεργέτην ἡμῶν Κύριον καὶ τὸ ἐπιδοθὲν ἡμῖν
παρ' αὐτοῦ τάλαντον εὐγνωμόνως πᾶσιν ὑμῖν καταβάλλομεν.
Ποῦ γὰρ καὶ δυνάμεθα τὸ τοσοῦτον μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν
αὐτοῦ σιωπᾶν ἢ ἀγνωμόνως ὡς ἀμνήμονες καὶ κακοὶ δοῦλοι

1. Βλ. Ψαλμ. 34,26.

2. Βλ. Ματθ. 25,18.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ'

ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΚΙΝΔΥΝΟ ΝΑ ΠΑΡΑΧΩΝΟΜΕ ΤΟ ΤΑΛΑΝΤΟ ΠΟΥ ΜΑΣ ΔΟΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΕΟ¹

Διότι πρέπει νὰ τὸ δημοσιεύομε καὶ νὰ τὸ παρουσιάζομε σ' ὄλους καὶ νὰ ἀνακηρύττομε μὲ εὐγνωμοσύνη τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ πρὸς ὠφέλεια τῶν ἀκροατῶν, κι ἂν ἀκόμη δυσἀρεστοῦνται κάποιοι.

- 1 Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ τέκνα στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, τί σκεφθήκατε σχετικὰ μὲ ὅσα πολλὲς φορές καὶ σὲ διάφορους λόγους κατηχηθήκατε ἀπὸ μένα; Τί ἀποφανθήκατε μέσα σας γι' αὐτὸν ποὺ μὲ παρρησία τὰ εἶπε αὐτά; Μήπως ἀντιληφθήκατε ὅτι εἶπα κάτι ἔξω ἀπὸ τὶς θεῖες Γραφές; Μήπως κρυφὰ μὲ κατηγορήσατε, ὅτι εἶπα ὑπερβολικὰ πράγματα; Μήπως μὲ κατακρίνατε, ὅτι εἶπα μεγάλα λόγια¹; Ἐὰν λοιπὸν σᾶς δημιουργήθηκε τέτοια διάθεση γιὰ ὅσα εἰπώθηκαν, ἃς γίνεи γιὰ σᾶς εὐμενῆς ὁ Χριστός, ἐγὼ ὅμως παρακαλῶ τὴν ἀγάπη σας γιὰ νὰ μὴ ἐπιμείνει κανεὶς σ' αὐτὸ τὸ κρίμα. Διότι, δὲν τὰ ἔχω γράψει αὐτὰ πρὸς ἐπίδειξη, καὶ οὔτε νὰ τὸ ἐπιτρέψει αὐτὸ ὁ Θεὸς ποὺ μᾶς ἐλέησε καὶ μᾶς ὁδήγησε σ' αὐτά, ἀλλὰ ἐνθυμούμενος τὶς δωρεές τοῦ Θεοῦ, τὶς ὁποῖες πραγματοποίησε μὲ ἐμένα τὸν ἀνάξιο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ βίου μέχρι σήμερα, εὐχαριστῶντας τὸν ἀνυμνῶ ὡς εὐσπλαγχνο Δεσπότη καὶ εὐεργέτη μας Κύριο, καὶ μὲ εὐγνωμοσύνη καταβάλλω σ' ὄλους ἐσᾶς τὸ τάλαντο ποὺ μοῦ δόθηκε ἀπὸ ἐκεῖνον. Διότι πῶς μπορῶ ν' ἀποσιωπήσω τὸ τόσο μεγάλο μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν του ἢ ὡς ἀχάριστος καὶ κακὸς δοῦλος νὰ παραχῶσω μὲ ἀγνωμοσύνη τὸ τάλαντο ποὺ μοῦ δόθηκε²;

κατορύττειν τὸ δοθὲν ἡμῖν τάλαντον; Τοῦτο γὰρ ποιεῖν μὴ δυνάμενοι, ἀνακηρύττομεν τὸν αὐτοῦ ἔλεον, ὁμολογοῦμεν τὴν χάριν, πᾶσι δεικνύομεν τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ παρακαλοῦμεν καὶ ὑμᾶς διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου ἀγωνίσασθαι 5 μετασχεῖν τῶν αὐτοῦ δωρεῶν καὶ ἀπολαῦσαι, ὧν καὶ ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι διὰ τῆς ἀφάτου αὐτοῦ ἀγαθότητος ἀπηλαύσαμεν. Οὐδὲν γὰρ ὑμᾶς ἐν τούτῳ ἀδικοῦμεν ἢ ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ μεταδοῦναι ποθοῦμεν ἐξ ὧν εἰλήφαμεν τοῖς συνδούλοις ἡμῶν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς, οἱ Χριστοῦ λαὸς καὶ ποιμνιον ἱερὸν καὶ βασίλειον ἱερά-
10 τευμα ἀκούειν καὶ καλεῖσθαι ἡξιωμένοι.

2 Ὡσπερ γὰρ πτωχὸς τις φιλάδελφος παρὰ τινος φιλοχρίστου καὶ ἐλεήμονος αἰτήσας καὶ λαβὼν νομίσματα, ἀποτρέχει πρὸς τοὺς συμπένητας αὐτοῦ ἐν χαρᾷ καὶ καταμηνύει λέγων ἐν μυστηρίῳ αὐτοῖς· Ἄράμετε σπουδῆ καὶ ὑμεῖς, ἵνα λάβητε, δακτυ-
15 λοδεικτῶν καὶ ὑποδεικνύων αὐτοῖς τὸν τὸ νόμισμα αὐτῷ ἐπιδόντα, εἰ δὲ καὶ διαπιστοῦσιν, ἐπὶ τῆς παλάμης ἀπογυμνώσας δείκνυσι καὶ αὐτό, ἵνα πιστεύσαντες σπουδῆ χρήσωνται καὶ τὸν ἐλεήμονα ἐκεῖνον ἄνδρα ταχὺ καταλάβωσιν, οὕτω δὲ καὶ ὁ ταπεινὸς ἐγὼ, ὁ πτωχὸς καὶ γυμνὸς ἀγαθοῦ καὶ δοῦλος τῆς ἀγιω-
20 σύνης πάντων ὑμῶν, πείραν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας λαβὼν, ὡς διὰ μετανοίας αὐτῷ προσελθὼν καὶ διὰ τῆς τοῦ ἀγίου Συμεὼν μεσιτείας, τοῦ πατρός μου καὶ πατρὸς ὑμῶν, τὴν χάριν ἀπειληφῶς ὁ ἀνάξιος πάσης χάριτος, οὐ φέρω μόνος ταύτην κρύπτειν ἐν κόλπῳ ψυχῆς, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἀδελ-
25 φοῖς ὑμῖν λέγω καὶ πατράσι μου τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁποῖόν ἐστι τὸ δοθὲν μοι τάλαντον, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, φανερῶ ὑμῖν καὶ διὰ τοῦ λόγου ὡς ἐπὶ παλάμης ἀπογυμνῶ τοῦτο, καὶ λέγω οὐχ ὡς ἐν παραβύστῳ καὶ μυστηρίῳ, ἀλλὰ μεγάλη βοῶν τῇ φωνῇ· Ἄράμετε, ἀδελφοί, δράμετε, καὶ οὐ βοῶ μόνον, ἀλλὰ
30 καὶ ὑποδεικνύω τὸν δίδόντα Δεσπότην, τὸν λόγον πάλιν ἀντιδακτύλου ὑμῖν προβαλλόμενος. Ἄνθρωπος μὲν γὰρ ἐὰν ὀβολὸν πτωχῷ τινι δῶ, εἶτα ἐκεῖνος πρὸς τὸ καὶ ἑτέροις δοῦναι τοῦτον

3. Βλ. Β' Κορ. 7,2.

4. Β' Πέτρ. 2,9.

5. Βλ. Ἀποκ. 3,17

6. Βλ. Ἰω. 20,17.

Ἐπειδὴ δὲν μπορῶ νὰ τὸ κάνω αὐτό, ἀνακηρύττω τὸ ἔλεός του, ὁμολογῶ τὴ χάρη, δείχνω σ' ὅλους τὴν ἀγαθότητά του πρὸς ἐμένα καὶ παρακαλῶ καὶ σᾶς μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ λόγου ν' ἀγωνισθεῖτε νὰ λάβετε μέρος στὶς δωρεές του καὶ ν' ἀπολαύσετε ὅσα ἀπόλαυσα καὶ ἐγὼ ὁ ἀνάξιος μὲ τὴν ἀπερίγραπτη ἀγαθότητά του. Διότι ὡς πρὸς αὐτὸ σὲ τίποτε δὲν σᾶς ἀδικῶ ἢ σᾶς ἀδίκησα³, ἀλλὰ ποθῶ νὰ μεταδώσω στοὺς συνδούλους μου ἀπὸ αὐτὰ πού ἔλαβα· κι αὐτοὶ εἶστε ἐσεῖς, οἱ ἀξιωμένοι νὰ ἀκούετε καὶ νὰ ὀνομάζεσθε λαὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἱερὸ ποίμνιο καὶ βασίλειο ἱεράτευμα⁴.

- 2 Πράγματι, ὅπως κάποιος φιλάδελφος φτωχός, πού ζήτησε καὶ ἔλαβε νομίσματα ἀπὸ κάποιον φιλόχριστο καὶ ἐλεήμονα, τρέχει μὲ χαρὰ πρὸς τοὺς ὅμοιους μὲ αὐτὸν φτωχοὺς καὶ τὸ ἀναγγέλλει λέγοντας κρυφὰ πρὸς αὐτούς: 'Τρέξτε μὲ βιασύνη κι ἐσεῖς γιὰ νὰ πάρετε', δείχνοντας μὲ τὸ δάχτυλο καὶ ὑποδεικνύοντάς τους ἐκεῖνον πού τοῦ ἔδωσε τὸ νόμισμα, καὶ ἂν δυσπιστοῦν ἀνοίγει τὴν παλάμη καὶ τὸ δείχνει, ὥστε, ἀφοῦ πιστέψουν, νὰ βιασθοῦν νὰ προλάβουν γρήγορα ἐκεῖνον τὸν ἐλεήμονα ἄνθρωπο, ἔτσι λοιπὸν κι ἐγὼ ὁ ταπεινός, ὁ φτωχός καὶ γυμνός ἀπὸ ἀγαθὸ⁵ καὶ δοῦλος τῆς ἀγιωσύνης ὄλων σας· ἔχοντας πείρα ἀπὸ τὴ φιλανθρωπία καὶ τὴ μεσιτεία τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ προσῆλθα πρὸς αὐτὸν μὲ μετάνοια καὶ μὲ μεσιτεία τοῦ ἀγίου Συμεών, τοῦ πατέρα μου καὶ πατέρα σας⁶, καὶ ἔλαβα τὴ χάρη ἐγὼ ὁ ἀνάξιος κάθε χάριτος, δὲν μπορῶ τὴ χάρη αὐτὴ νὰ τὴν κρύψω μόνος στὸν κόλπο τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἀναγγέλλω τὶς δωρεές τοῦ Θεοῦ σ' ὅλους ἐσᾶς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ πατέρες μου καὶ σᾶς φανερώνω ποιό εἶναι τὸ τάλαντο πού μοῦ δόθηκε, ὅσο εἶναι αὐτὸ πού ἔχω, καὶ μὲ τὸ λόγο σὰν ἐπάνω στὴν παλάμη τὸ ἀπογυμνῶν καὶ σᾶς λέγω ὄχι μυστικά καὶ κρυφά, ἀλλὰ φωνάζοντας μὲ μεγάλη φωνή· 'Τρέξτε, ἀδελφοί, τρέξτε'· καὶ δὲν φωνάζω μόνον, ἀλλὰ καὶ δείχνω τὸν δωρητὴ Δεσπότη, προβάλλοντάς σας πάλι ἀντὶ τὸ δάχτυλο, τὸν λόγο. Διότι, ἐὰν ἕνας ἄνθρωπος δώσει σὲ κάποιον φτωχὸ ὀβολό, καὶ ἔπειτα αὐτὸς τὸν φανερώσει γιὰ νὰ δώσει καὶ σ' ἄλλους, ὀργίζεται

καταμηνύσειεν, ὀργίζεται καὶ πρὸς τὸ δοῦναι μᾶλλον σκληρύνεται, ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τούναντίον ἅπαν ποιεῖ. Ἐὰν γάρ τινι δῶ πνευματικὸν χάρισμα, ἤγουν τάλαντον, καὶ οὐ κηρύξη τοῖς πᾶσι καὶ δημοσιεύσῃ αὐτό, 'Προσέλθετε', λέγων, 'πρὸς τὸν
5 ἀπλῶς διδόντα Δεσπότην καὶ μηδένα κενὸν ἀποστρέφοντα', ἀλλὰ λαβὼν κρύψειε κατορύξας αὐτό, τότε μᾶλλον ὀργίζεται κατὰ τοῦ λαβόντος ὡς φθονεροῦ καὶ μὴ θέλοντος τοὺς ἑαυτοῦ ἀδελφοὺς λαβεῖν, ὡς αὐτὸς ἔλαβε.

3 Διὰ τοῦτο οὖν, ἃ εἶδον καὶ ἃ ἔργω καὶ πείρᾳ Θεοῦ θαυμάσια
10 ἔγνωνκα, μὴ λαλεῖν οὐκ ἀνέχομαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ὡς ἐνώπιον Θεοῦ προμαρτύρομαι, λέγων μεγάλη τῇ φωνῇ·
'Δράμετε πάντες πρὸ τοῦ κλεισθῆναι διὰ θανάτου τὴν τῆς μετα-
νοίας θύραν ὑμῖν, δράμετε ἵνα πρὸ τῆς ἐξόδου καταλάβητε,
σπεύσατε ἵνα λάβητε, κρούσατε ἵνα πρὸ τῆς τελευτῆς τὰς τοῦ
15 παραδείσου πύλας ὁ Δεσπότης ὑμῖν ἀνοίξειε καὶ ἑαυτὸν ὑμῖν ἐμ-
φανίσειε, σπουδάσατε τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐντὸς ὑμῶν
καὶ γνωστῶς κτήσασθαι καὶ μὴ κενοὶ ταύτης ἐντεῦθεν ἀποδη-
μήσητε, καὶ μάλιστα οἱ ταύτην ἀγνώστως ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς οἰό-
μενοι, μηδὲν δὲ διὰ τὴν οἴησιν ἔχοντες'.

4 Πῶς οὖν, εἶπέ μοι, τὸν τοῦ Χριστοῦ Πατέρα θεᾶσῃται, ὁ
νοῦν Χριστοῦ μὴ κτησάμενος; Ὁ δὲ ἐκεῖνον μὴ βλέπων λαλοῦν-
τα ἐντὸς αὐτοῦ, διὰ τίνος ἢ πῶς εἶπη, «Ἀββᾶ ὁ Πατήρ»; Ὁ μὴ
ἐντὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν γνωστῶς κτησάμενος,
πῶς ἐν αὐτῇ μετὰ θάνατον εἰσελεύσεται; Ὁ μὴ μένοντα ἐν αὐτῷ
25 διὰ τοῦ Πνεύματος τὸν Υἱὸν σὺν τῷ Πατρὶ θεασάμενος, πῶς
μετ' αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἔσεται, καθὼς ὁ Κύριος εἶπε, «Πά-
τερ, οὗς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κάκεῖνοι ὣσι

7. Βλ. Ρωμ. 1,11. 8. Σοφ. Σειρ. 29,9.

9. Ματθ. 25,18. 10. Α' Τιμ. 5,21.

11. Ματθ. 25,10 12. Βλ. Φιλ. 3,12.

13. Βλ. Ματθ. 7,7. Λουκᾶ 11,9.

14. Βλ. Ἰω. 14,21.

αὐτὸς καὶ σκληρύνεται μᾶλλον στὸ νὰ δίνει· ὁ Θεὸς ὁμοίως δὲν ἐνεργεῖ ἔτσι, ἀλλ' ἐντελῶς ἀντίθετα. Πράγματι, ἐὰν δώσει σὲ κάποιον πνευματικὸ χάρισμα⁷, δηλαδὴ τάλαντο, κι αὐτὸς δὲ τὸ ἀνακηρύξει καὶ δὲν τὸ δημοσιεύσει σ' ὄλους λέγοντας, «Ἐλᾶτε πρὸς τὸν Δεσπότη πὸ μοιράζει ἀπλῶς χωρὶς ν' ἀποστρέφεται κανέναν ὡς κενό»⁸, ἀλλὰ τὸ πάρει καὶ τὸ παραχώρει⁹, τότε μᾶλλον ὀργίζεται ὁ Θεὸς ἐναντίον ἐκείνου πὸ ἔλαβε καὶ τὸν θεωρεῖ φθονερό κι ὅτι δὲν θέλει νὰ λάβουν οἱ ἀδελφοί του, ὅπως ἔλαβε κι αὐτός.

3 Γι' αὐτὸ λοιπόν, δὲν ἀνέχομαι νὰ μὴ πῶ ὅσα εἶδα καὶ ὅσα στὴν πράξη καὶ μὲ θεία ἐμπειρία θαυμάσια γνώρισα, ἀλλὰ τὰ διακηρύσσω καὶ σ' ὄλους τοὺς ὑπόλοιπους σὰ νὰ βρίσκομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ¹⁰, λέγοντας μὲ μεγάλη φωνή· «Τρέξτε ὅλοι πρὸ τοῦ κλεισθεῖ μὲ τὸν θάνατο ἢ θύρα τῆς μετάνοιας¹¹, τρέξτε γιὰ νὰ προλάβετε πρὶν ἀπὸ τὴν ἔξοδο¹², σπεύσατε γιὰ νὰ λάβετε, κρούσατε γιὰ νὰ σᾶς ἀνοίξει ὁ Δεσπότης¹³ τὶς πύλες τοῦ παραδείσου πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος καὶ νὰ φανερώσει τὸν ἑαυτό του¹⁴, μελετήστε μέσα σας τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν¹⁵, γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήσετε συνειδητὰ καὶ μὴ φύγετε ἀπὸ ἐδῶ κενοὶ ἀπὸ αὐτὴν, καὶ κυρίως ἐσεῖς πὸ νομίζετε χωρὶς ἐπίγνωση ὅτι τὴν ἔχετε μέσα σας, ἀλλ' ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς φαντασιώσεώς σας δὲν ἔχετε τίποτε.

4 Πῶς λοιπόν, πές μου, θὰ δεῖ τὸν Πατέρα τοῦ Χριστοῦ ἐκεῖνος πὸ δὲν ἀπέκτησε νοῦν Χριστοῦ¹⁶; Καὶ ἐκεῖνος πὸ δὲν τὸν βλέπει νὰ ὁμιλεῖ μέσα του, μὲ τί ἢ πῶς θὰ πεῖ, «Ἀββᾶ ὁ Πατήρ»¹⁷; Ἐκεῖνος πὸ δὲν ἀπέκτησε συνειδητὰ μέσα του τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν¹⁸, πῶς θὰ εἰσέλθει σ' αὐτὴν μετὰ θάνατον; Ἐκεῖνος πὸ δὲν εἶδε τὸν Υἱὸ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νὰ μένει μέσα του μαζί μὲ τὸν Πατέρα¹⁹, πῶς θὰ βρίσκεται στὸ μέλλον μαζί τους, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, «Πατέρα, αὐτοὺς πὸ μοῦ ἔδωσες, θέλω ὥστε, ὅπου εἶμαι ἐγώ, νὰ εἶναι κι ἐκεῖ-

15. Λουκᾶ 17,21. 16. Α' Κορ. 2,16.

17. Ρωμ. 8,15. Γαλ. 4,6. 18. Βλ. Λουκᾶ 17,21.

19. Βλ. Ἰω. 14,23. 15,4-7. Α' Ἰω. 3,24.

μετ' ἐμοῦ», καὶ πάλιν, «οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἓν ᾦσι, καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν σοὶ καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ᾦσι. Κάγω τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα 5 αὐτοῖς, ἵνα ᾦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς ἓν ἐσμεν, ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ᾦσι τετελειωμένοι εἰς ἓν καὶ ἵνα γινώσκη ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας»;

5 Οὗτος τοίνυν ὁ τρόπος, ἀδελφοί, τῆς ἐμῆς, ὡς τινες οἴονται, 10 μεγαλορρημοσύνης. Οὕτω με ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ κινεῖ πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἐμοὺς πατέρας καὶ ἀδελφοὺς ἀποκαλύψαι τὴν ἄφατον πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα καὶ ἀγάπην, δι' ἣν οὕτω καὶ ἐν τηλικούτοις δοξάζει τοὺς εἰς αὐτὸν ἠλπικότητας ἀνεπιφθόνως.

6 Ἄλλ' ἐρωτῶντι ἀποκρίθητέ μοι, παρακαλῶ· 'Τί οὖν; ὁ Πα- 15 τὴρ ἀγνώστως ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ ὁ Υἱὸς ἀγνώστως καὶ ἀοράτως σύνεστι τῷ Πατρί;' 'Οὐ', πάντως εἶποιτε. Εἰ γὰρ τοῦτο δῶμεν καὶ ἀγνοεῖν ἀλλήλους τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν δογματίσομεν, οἴχεται ἡ πίστις ἡμῶν καὶ ἀπόλωλεν· ἀγνοούντων γὰρ ἐκείνων ἀλλήλους ἀνάγκη πᾶσα καὶ ἡμᾶς παντελῶς ἀγνοεῖν αὐ- 20 τούς· εἰ δὲ τοῦτο, ἄρα ἄθεοί ἐσμεν, Θεοῦ γνῶσιν μὴ ἐσχηκότες. Εἰ δὲ «καθὼς ἐκεῖνος γινώσκει», φησὶν, «ὁ Πατὴρ τὸν Υἱόν, καὶ ὁ Υἱὸς γινώσκει τὸν Πατέρα» καὶ ὡς Θεὸς σύνεστι τῷ Θεῷ καὶ Πατρί καὶ ὁ Πατὴρ ὁμοίως σύνεστι τῷ Υἱῷ ὡς ὅταν λέγῃ· «καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν σοί, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ 25 ᾦσι κάγω ἐν αὐτοῖς», τὸ ἴσον πάντως δηλοῖ τῆς μετ' ἀλλήλων ἐνώσεως. Πλὴν τοῦ μὲν Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ἡ ἐνωσις φυσι-

20. Ἰω. 17,24. 21. Ἰω. 17,20-21.

22. Ἰω. 17,22-23. 23. Β' Κορ. 5,14.

24. Ἰω. 3,35.

25. Ματθ. 11,27. Λουκᾶ 10,22. Ἰω.10,15.

νοι μαζί μου»²⁰, και επίσης, «δὲν παρακαλῶ μόνο γι' αὐτούς, ἀλλὰ και γιὰ ὄλους πὸ μὲ τὸ λόγο αὐτῶν θὰ πιστέψουν σὲ μένα, γιὰ νὰ γίνουιν ὄλοι ἕνα, ὅπως ἐσύ, Πατέρα, εἶσαι μέσα σὲ μένα κι ἐγὼ μέσα σὲ σένα κι αὐτοὶ νὰ εἶναι μέσα σ' ἐμᾶς ὡς ἕνα²¹. Κι ἐγὼ τὴ δόξα πὸ μου ἔδωσες θὰ τὴν προσφέρω σ' αὐτούς γιὰ νὰ γίνουιν ἕνα, ὅπως κι ἐμεῖς εἶμαστε ἕνα, ἐγὼ μέσα σ' αὐτούς και σὺ μέσα σ' ἐμένα, γιὰ νὰ τελειωθοῦν σὲ ἕνα και νὰ γνωρίσει ὁ κόσμος ὅτι ἐσύ μὲ ἔστειλες και ὅτι τοὺς ἀγάπησες, ὅπως ἀγάπησες ἐμένα»²².

5 Αὐτὸς εἶναι λοιπὸν, ἀδελφοί, ὁ τρόπος τῆς δικῆς μου μεγαλορρημοσύνης, ὅπως πολλοὶ πιστεύουιν. Ἔτσι μὲ κινεῖ²³ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποκαλύψω πρὸς ἐσᾶς τοὺς πατέρες μου και ἀδελφούς τὴν πρὸς ἐμᾶς ἀνέκφραστη ἀγαθότητα και ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ὁποία δοξάζει ἔτσι και μὲ τόσα μεγάλα πράγματα ὄσους χωρὶς φθόνο ἐλπίζουν σ' αὐτόν.

6 Ἄλλὰ θὰ σᾶς ἐρωτήσω και ἀποκριθεῖτε μου, παρακαλῶ· Ἔτι λοιπὸν; ὁ Πατέρας ἀγαπᾶ τὸν Υἱὸ χωρὶς ἐπίγνωση²⁴ και ὁ Υἱὸς χωρὶς ἐπίγνωση και ἀόρατα βρίσκειται μαζί μὲ τὸν Πατέρα; Ὅπως δὴποτε θὰ ἀπαντούσατε ὄχι. Διότι, ἐὰν παραδεχθοῦμε αὐτὸ και δογματίσομε ὅτι ἀγνοοῦνται μεταξύ τους ὁ Πατέρας και ὁ Υἱὸς, χάνεται και καταστρέφεται ἡ πίστη μας. Διότι, ἐὰν ἐκεῖνοι ἀγνοοῦνται μεταξύ τους, κατ' ἀπόλυτη ἀνάγκη τοὺς ἀγνοοῦμε κι ἐμεῖς ἐντελῶς. Ἐὰν ὄμως συμβαίνει αὐτό, ἄρα εἶμαστε ἄθεοι, ἔχοντας ἄγνοια Θεοῦ. Ἐὰν ὄμως λέγει, «ὅπως ἐκεῖνος γνωρίζει», ὁ Πατέρας δηλαδή, «τὸν Υἱὸ και ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα»²⁵ και ὡς Θεὸς συνυπάρχει μαζί μὲ τὸν Θεὸ και Πατέρα και ὁ Πατέρας ὄμοια συνυπάρχει μὲ τὸν Υἱὸ, ὅπως ὄταν λέγει, «ὅπως ἐσύ, Πατέρα, βρίσκεσαι μέσα σὲ μένα κι ἐγὼ μέσα σὲ σένα²⁶, ἔτσι κι αὐτοὶ βρίσκονται μέσα σὲ μένα²⁷ κι ἐγὼ μέσα σ' αὐτούς»²⁸, ὄλα αὐτὰ ὄπως δὴποτε δηλώνουιν τὸ ἴσον τῆς μεταξύ τους ἐνώσεως. Μὲ τὴ διαφορά ὄμως ὅτι ἡ ἐνωσή τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα εἶναι φυσική και

26. Ἰω. 17,21. 27. Βλ. Ἰω. 17,21.

28. Ἰω. 17,23.

κή ἐστὶ καὶ συνάναρχος, ἡ δὲ ἡμετέρα πρὸς τὸν Υἱὸν θέσει καὶ χάριτι, ὅμως εἰς τὸ αὐτὸ οἱ πάντες ἐσμὲν ἠνωμένοι Θεῶ καὶ ἀχώριστοι, ὡς αὐτὸς πάλιν φησὶν· «ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὡσι τετελειωμένοι εἰς ἓν»· διατί; «ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας»· καὶ ὁ Παῦλος· «ὅπου οὐκ ἔνι Ἑλλήν καὶ Ἰουδαῖος, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός».

7 Ταῦτα τοιγαροῦν ἀκούσατε οἱ δόκοῦντες εἶναι πνευματικοὶ
10 καὶ τῷ λαλοῦντι πιστεύσατε, ἐμὲ δὲ τὸν λέγοντα ὑμῖν ἐν τῷ λόγῳ τῆς χάριτος τὰς δωρεάς, ἃς λαμβάνουσιν ἀπὸ Θεοῦ οἱ ἐν πίστει θερμῇ προστρέχοντες αὐτῷ καὶ ποιῶντες αὐτοῦ τὰς ἐντολάς, λειτουργοῦντα τῷ ἄνωθεν ἐνηχοῦντι Πνεύματι, πάσης ἀπολύσατε μέμψεως. Τίς δὲ ὁ λαλῶν, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἀκού-
15 σατε λέγοντος· «οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν». Ὁρᾶτε ὡς οὐκ ἐγὼ τὰ ὑπερφυῆ καὶ μεγάλα πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην λαλῶ, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ λαλοῦν ἐν ἡμῖν. Τοῦτο δὲ καὶ Πέτρος ὁ κορυφαῖος ἐπιμαρτυρεῖ λέγων· «οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέ-
20 χθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος ἀγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι». Εἰ δὲ ἡμεῖς εὐτελεῖς ὄντες καὶ ἀνάξιοι μακρὰν ἐσμεν πάσης ἀγιωσύνης καὶ τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι τὴν δωρεὰν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ, ὡς δὲ ὑπόχρεοι τῆς αὐτοῦ χάριτος
25 διακονοῦμεν ὑμῖν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνακαλύπτομεν τὸ τάλαντον ὃ ἐδόθη ἡμῖν καὶ τὸ χάρισμα διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ εἰς τὴν ἱερωσύνην ἡμᾶς

29. Ἰω. 17,23.

30. Ἰω. 17,23.

31. Κολ. 3,11.

32. Βλ. Πράξ. 14,3. 20,32.

33. Ματθ. 10,20.

34. Β' Πέτρ. 1,21.

συνάναρχος, ἐνῶ ἡ δική μας πρὸς τὸν Υἱὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς καὶ τῆ χάρις· ὅμως ὅλοι εἴμαστε ἐνωμένοι σὲ ἓνα καὶ ἀχώριστοι μὲ τὸν Θεό, ὅπως ὁ ἴδιος πάλι λέγει· «ἐγὼ μέσα σ' αὐτοὺς καὶ σὺ μέσα σ' ἐμένα, γιὰ νὰ τελειωθοῦν σὲ ἓνα»²⁹. γιατί; «γιὰ νὰ γνωρίσει ὁ κόσμος ὅτι ἐσὺ μὲ ἔστειλες καὶ ὅτι τοὺς ἀγάπησες αὐτούς, ὅπως ἀγάπησες ἐμένα»³⁰. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «ὅπου δὲν ὑπάρχει Ἑλληνας καὶ Ἰουδαῖος, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ σ' ὅλα εἶναι ὁ Χριστός»³¹.

7 Ἀκοῦστε τα λοιπὸν αὐτὰ ἐσεῖς ποὺ νομίζετε ὅτι εἴσθε πνευματικοὶ καὶ πιστέψτε σ' ἐκεῖνον ποὺ τὰ λέγει, ἐνῶ ἐμένα ποὺ μὲ τὸν λόγο τῆς χάριτος³² σᾶς κηρύττω τὶς δωρεές, τὶς ὁποῖες λαμβάνουν ἀπὸ τὸν Θεὸ ὅσοι μὲ θερμὴ πίστις προστρέχουν κοντὰ του καὶ πραγματοποιοῦν τὶς ἐντολές του, ἐμένα ποὺ λειτουργῶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Πνεύματός ποὺ ἤχεῖ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ἀπαλλάξτε με ἀπὸ κάθε κατηγορία. Ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ, ἀκοῦστε τὸν ἴδιο τὸν Κύριο ποὺ λέγει· «διότι δὲν εἴστε ἐσεῖς ποὺ ὁμιλεῖτε, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ποὺ ὁμιλεῖ μέσα σας»³³. Βλέπετε ὅτι δὲν τὰ λέγω ἐγὼ τὰ ὑπερφυσικά καὶ μεγάλα πρὸς τὴν ἀγάπη σας, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ποὺ ὁμιλεῖ μέσα μου; Αὐτὸ τὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ κορυφαῖος Πέτρος λέγοντας· «διότι ποτὲ δὲν λέχθηκε προφητεία μὲ ἀνθρώπινο θέλημα, ἀλλὰ μίλησαν ἅγιοι ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ ποὺ ἔφεραν ἅγιο Πνεῦμα»³⁴. Ἐγὼ, ἂν καὶ εἶμαι εὐτελής καὶ ἀνάξιος καὶ βρίσκομαι μακριὰ ἀπὸ κάθε ἀγιωσύνη καὶ ἀπὸ τοὺς ἅγιους ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅμως δὲν μπορῶ ν' ἀρνηθῶ τὴ δωρεὰ ποὺ μοῦ δόθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ ὡς ὑπόχρεος τῆς χάριτός του σᾶς διακονῶ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, σᾶς ἀνακαλύπτω τὸ τάλαντο ποὺ μοῦ δόθηκε καὶ τὸ χάρισμα ποὺ μοῦ δόθηκε διὰ τῆς προφητείας μὲ ἐπίθεση τῶν χειρῶν³⁵ τοῦ ἀρχιερέα ποὺ μὲ ὁδήγησε στὴν ἱερωσύνη, ὅπως αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ κορυφαῖός τῶν ἀποστόλων μᾶς παραγγέλλει. Διό-

35. Α' Τιμ. 4,14. Βλ. Πράξ. 8,18.

τελειώσαντος, καθὼς αὐτὸς οὗτος ὁ κορυφαιότατος ἡμῖν τῶν ἀποστόλων ἐντέλλεται· φησὶ γάρ· «ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ. Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, 5 ὡς ἐξ ἰσχύος ὡς χορηγεῖ ὁ Θεός».

8 Τοιγαροῦν τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ λαλοῦν, ἀδελφοί, οὐκ ἐγώ, ὡς ὁ Κύριος καὶ ὁ τούτου πιστὸς μαθητὴς ἡμᾶς ἐβεβαίωσαν. Εἰ δὲ ψεύδομαι, ποῦ φεύζομαι τὸ τῆς δίκης ἄφυκτον, τὸ τοὺς ψευδομένους εἰς ἀπώλειαν παραπέμπον; «Ἀπολεῖς» γάρ, φησί, «πάν-
10 τας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος». Ὡσπερ δὲ ὁ τῷ λαλοῦντι διὰ τοῦ Πνεύματος ἀπιστῶν, εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ λαλοῦν ἐξαμαρτάνει καὶ βλασφημεῖ, οὕτω πάλιν ὁ τῆς ἄνωθεν χάριτος ἐστερημένος τοῦ Πνεύματος, ἂν τολμήσῃ εἰπεῖν ὅτι «ἐν ἀγίῳ φθέγγομαι Πνεύματι», ὡς Σίμων ὁ Μάγος καὶ οἱ ἐκείνου σύμφρονες ἔσται
15 ἀλλότριος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντίθετος. Ὁ γὰρ τοῖς λόγοις ἀντιπίπτων τοῦ Πνεύματος, πάντως ἀντίθεος. Θεὸς γὰρ ἀχώριστός ἐστι καὶ ἀδιαίρετος· τὸ γὰρ ἅγιον Πνεῦμα τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἀϊδιότητος τε καὶ βασιλείας ἀχώριστον.

9 Μὴ οὖν θεομάχοι καὶ ἀντίθετοι γενέσθαι θελήσητε, ἀδελφοί,
20 ἀλλὰ δεῦτε προσκυνήσατε καὶ προσπέσατε σὺν ἡμῖν καὶ μὴ ἀναστῆτε ἐκεῖθεν μέχρις ἂν λάβητε τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν οἱ ἀνάξιοι ταύτην τῇ αὐτοῦ χάριτι. Οὐδὲν ἐναντίον λέγομεν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἡμῶν δεικνύομεν πλουσίαν πρὸς πάντας ὑμᾶς. Εἰ οὖν ἐλέγομεν ὅτι
25 ἡμεῖς μὲν ἐλάβομεν χάριν δωρεὰν παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, ὅθεν πᾶν δῶρημα τέλειον, ὑμᾶς δὲ λαβεῖν οὐ βουλόμεθα, δικαίως ἂν καὶ ἐκ Θεοῦ καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἐμισούμεθα· νυνὶ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς καὶ ἀπὸ τῆς πείρας

36. Α' Πέτρ. 4,10 ἐ. 37. Βλ. Πράξ. 8,20.

38. Ψαλμ. 5,7. 39. Βλ. Μαρκ. 3,29. Λουκᾶ 12,10.

40. Βλ. Πράξ. 8,18-23. 41. Βλ. Πράξ. 7,51.

42. Βλ. Ψαλμ. 94,6.

τι λέγει· «ὁ καθένας, ἀνάλογα μὲ τὸ χάρισμα ποὺ ἔλαβε, ἅς τὸ χρησιμοποιοεῖ αὐτὸ γιὰ τὴ μεταξὺ σας διακονία ὡς καλοὶ οἰκονόμοι τῆς ποικίλης χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν κάποιος ὁμιλεῖ, ἅς εἶναι σὰν νὰ λέγει λόγια τοῦ Θεοῦ, ἐὰν κάποιος διακονεῖ, νὰ τὸ κάνει μὲ τὴ δύναμή του καὶ σὰ νὰ χορηγεῖ ὁ Θεός»³⁶.

8 Τὸ Πνεῦμα εἶναι λοιπόν, ἀδελφοί, ἐκεῖνο ποὺ ὁμιλεῖ, ὄχι ἐγώ, ὅπως μᾶς τὸ ἐπιβεβαίωσαν ὁ Κύριος καὶ ὁ πιστὸς μαθητῆς του. Ἐὰν ὅμως ψεύδομαι, πῶς θ' ἀποφύγω τὸ ἀναπόφευκτο τῆς δίκης, ποὺ παραπέμπει τοὺς ψεῦτες στὴν ἀπώλεια³⁷; Διότι, λέγει, «τὸ ψεῦδος θὰ ἀπωλέσει ὅλους ἐκείνους ποὺ τὸ λένε»³⁸. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνος ποὺ ἀπιστεῖ σ' αὐτὸν ποὺ ὁμιλεῖ διὰ τοῦ Πνεύματος, ἀμαρτάνει καὶ βλασφημεῖ³⁹ στὸ Πνεῦμα ποὺ ὁμιλεῖ, ἔτσι πάλι ἐκεῖνος ποὺ στερεῖται τὴν οὐράνια χάρη τοῦ Πνεύματος, ἐὰν τολμηῇ νὰ πεῖ 'ὁμιλῶ ἐξ ὀνόματος τοῦ ἁγίου Πνεύματος', ὅπως ὁ Σίμων ὁ Μάγος καὶ οἱ ὁμόφρονές του, θὰ γίνεи ξένος καὶ ἀντίθετος τοῦ Θεοῦ⁴⁰. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἀντιτίθετε στοὺς λόγους τοῦ Πνεύματος⁴¹ εἶναι ὅπως-δὴποτε ἀντίθετος, καθόσον ὁ Θεὸς εἶναι ἀχώριστος καὶ ἀδιαίρετος, καὶ ἐπομένως τὸ ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἀχώριστο ἀπὸ τὴν αἰδιότητα καὶ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.

9 Μὴ λοιπόν, ἀδελφοί, θελήσετε νὰ γίνετε θεομάχοι καὶ ἀντίθετοι, ἀλλὰ ἐλάτε, προσκυνῆστε καὶ γονατίστε⁴² μαζί μου μπροστὰ στὸ Θεὸ καὶ μὴ σηκωθεῖτε ἀπὸ ἐκεῖ μέχρι ποὺ νὰ λάβετε τὴ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὴν ἔλαβα καὶ ἐγὼ ὁ ἀνάξιος μὲ τὴ χάρη του. Δὲν λέγω, ἀδελφοί, τίποτε τὸ ἀντίθετο, ἀλλὰ δείχνω τὴν ἀγάπη μου πλούσια πρὸς ὅλους σας. Ἐὰν λοιπόν ἔλεγα ὅτι ἐγὼ ἔλαβα τὴ χάρη ὡς δωρεὰ ἀπὸ τὸν Πατέρα τῶν φώτων καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέρχεται κάθε τέλειο δῶρο⁴³, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ τὴ λάβετε κι ἐσεῖς, δίκαια θὰ μισοῦμεν καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ σᾶς τοὺς ἴδιους. Τώρα ὅμως ποὺ σᾶς παρουσιάζω τὴν ἀλήθεια ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴ θεία Γραφή καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια μου τὴν πείρα καὶ σᾶς δείχνω

43. Βλ. Ἰακ. 1,17.

αὐτῆς παριστῶντες καὶ τὴν βασιλικὴν ὑποδεικνύοντες ὑμῖν ὁδόν, τί ὑμᾶς ἀδικοῦμεν; Εἰ δὲ ὡς ἀνώνυμόν με καὶ ἀφανῆ καὶ ἐλάχιστον λογιζόμενοι οὐ καταδέχεσθε παρ' ἐμοῦ ἐκδιδάσκεισθαι, γνῶτε καὶ μάθετε ὅτι τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ὁ Θεὸς ἐξελέ-
5 ξατο, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἔνδοξα καὶ ἰσχυρά.

10 Ἄλλ' ἴσως παρελθὼν τις εἰς μέσον εἶποι· Ἐμεγάλα καὶ ὑπερβολικὰ καὶ ὑπὲρ ἀνθρωπίνην δύναμιν τὰ λεγόμενα'. Κἀγώ σοι λέγω· Ἐμεγάλα τῷ ὄντι καὶ ὑπὲρ φύσιν εἰσὶ, Θεοῦ γάρ εἰσι λόγοι, καθὼς εἴρηται'. Καὶ πῶς οὐδεὶς', φησί, τῶν μεγάλων
10 πατέρων οὕτως ἀναφανδὸν περὶ ἑαυτοῦ ἀπεφήνατο ἢ τοιούτους λόγους λελάληκεν, οἴους λαλεῖς σὺ περὶ ἑαυτοῦ;' Ἀέληθας σεαυτόν, ὦ ἄνθρωπε. Μᾶλλον μὲν οὖν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες συνάδοντά μου τοῖς λόγοις καὶ ὑπερβαίνοντα λελαλήκασιν, ἀλλὰ τὸ ἀξιόπιστον τῶν λεγόντων εὐπαράδεκτα καὶ πιστὰ ποιεῖ
15 τὰ λεγόμενα, ἢ δὲ ἡμετέρα εὐτέλεια καὶ τὰ πᾶσιν ὡμολογημένα ὡς ψευδῆ καὶ βδελυκτὰ ὑμῖν ποιεῖ καταφαίνεσθαι'.

11 Ὅμως ἔχω καὶ ἄλλην αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν ταῦτα καὶ μὴ βουλόμενος ἐξεκάλυψα. Τίς δὲ αὕτη ἐστίν; Ἡ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι τὰ νῦν τοιοῦτον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν ἄρτι ἄν-
20 θρωπον ψευδῆς καὶ παράλογος ἄνοια καὶ ὑπόληψις. Καὶ ὄρα μοι τὴν κακίαν, ὅπως ἐστὶ πολυμήχανος. Μὴ φανερώς γὰρ λεγόντων ἡμῶν, ἀλλ' ὑποκρύβειν σπευδόντων τὸ χάρισμα, ἀληθεύειν ἐκεῖνοι νομίζουσιν· ἐὰν δὲ ἡμεῖς ἐκκαλύψαντες τὴν ἀληθειαν εἴπωμεν, ὡς ὑπερηφάνων ἡμῶν αὐτίκα καταγινώσκου-
25 σιν, ἀγνοοῦντες τὰς τῶν ἀγίων ἀποστόλων φωνάς. Ποίας δὴ ταύτας; Τὸ «ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν». Ἄρα ὑπερβολὴν κρίνετε, πρὸς αὐτοὺς ἂν εἴποιμι, τοῦτο ὑπερηφανίας, τὸ «ἐκ τούτου γινώσκουμεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστίν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὐ δέδωκεν ἡμῖν»; Τοῦτο δὲ πῶς ἐκλάβοιτε κατὰ τοῦ λέγοντος; Ἀλλὰ καὶ

44. Βλ. Ἀριθμ. 20,17. 45. Α' Κορ. 1,27· 28.

46. Α' Κορ. 2,16.

47. Α' Ἰω. 3,24. βλ. 4,13.

τῆ βασιλικῆ ὁδό⁴⁴, σὲ τί σᾶς ἀδικῶ; Ἐὰν ὅμως θεωρώντας με ἀνώνυμο, ἀφανῆ καὶ ἀσήμαντο, δὲν καταδέχεσθε νὰ διδάσκεσθε ἀπὸ μένα, γνωρίσατε καὶ μάθετε ὅτι ὁ Θεὸς διάλεξε τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ καταντροπιάσει τοὺς σοφοὺς, καὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ περιφρονημένα, γιὰ νὰ καταντροπιάσει τὰ ἔνδοξα καὶ ἰσχυρά⁴⁵.

10 Ἄλλ' ἴσως θὰ μπορούσε κάποιος ἐπεμβαίνοντας σ' αὐτὰ νὰ πεῖ: Ἐῖναι μεγάλα καὶ ὑπερβολικὰ καὶ πάνω ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινη δύναμη τὰ λεγόμενα'. Κι ἐγὼ σοῦ λέγω· Πράγματι εἶναι μεγάλα καὶ ὑπερφυσικά, διότι, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, εἶναι λόγοι τοῦ Θεοῦ'. 'Καὶ πῶς', λέγει, 'κανεῖς ἀπὸ τοὺς μεγάλους πατέρες δὲν ἀποφάνθηκε τόσο ὀλοφάνερα γιὰ τὸν ἑαυτό του ἢ δὲν εἶπε τέτοιους λόγους, πού λές ἐσὺ γιὰ τὸν ἑαυτό σου;' Ἀησιμῶνησες τὸν ἑαυτό σου, ἄνθρωπε. Διότι οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες μίλησαν περισσότερο σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους μου, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαίνοντας αὐτούς, ὅμως ἡ ἀξιοπιστία τῶν ὁμιλητῶν κάνει τὰ λεγόμενά τους εὐκολοπαράδεκτα καὶ πιστά, ἐνῶ ἡ δική μου εὐτέλεια κάνει καὶ τὰ σὲ ὅλους ὁμολογημένα νὰ σᾶς φαίνονται ὡς ψευδῆ καὶ βδελυκτά'.

11 Μπορῶ ὅμως νὰ σᾶς πῶ κι ἄλλη αἰτία, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας τὰ ἀπεκάλυψα αὐτὰ χωρὶς νὰ τὸ θέλω. Καὶ ποιά εἶναι αὐτή; Εἶναι ἡ ψευδῆς καὶ παράλογη ἀπερικοσμία καὶ ἀντίληψη αὐτῶν πού λένε ὅτι δὲν ὑπάρχουν σήμερα πάνω στὴ γῆ κι ἀνάμεσά μας τέτοιος ἄνθρωπος. Καὶ πρόσεχε, σὲ παρακαλῶ, πῶς ἡ κακία γίνεται πολυμήχανη. Διότι, ἐνῶ ἐγὼ δὲ τὰ λέγω φανερὰ καὶ σπεύδω νὰ κρύψω τὸ χάρισμα, ἐκεῖνοι νομίζουν ὅτι εἶναι ἀλήθεια αὐτὰ πού λέγω, ἐὰν ὅμως τοὺς ἀποκαλύψω καὶ τοὺς πῶ τὴν ἀλήθεια μὲ κατακρίνουν ἀμέσως ὡς ὑπερήφανο, ἀγνοώντας τὰ λόγια τῶν ἀγίων ἀποστόλων. Καὶ ποιά εἶναι αὐτά; Τὸ «ἐμεῖς ἔχομε νοῦν Χριστοῦ»⁴⁶. Ἄραγε κρίνετε ὡς ὑπερβολικὴ ὑπερηφάνεια, θὰ μπορούσα νὰ πῶ πρὸς αὐτούς, τό, «ἀπὸ αὐτὸ γνωρίζομε ὅτι βρίσκεται μέσα μας, ἀπὸ τὸ Πνεῦμα πού μᾶς ἔδωσε»⁴⁷; Πῶς θὰ τὸ θεωρούσατε αὐτὸ ἐναντίον ἐκείνου πού τὸ λέγει; Ἀλλὰ καὶ τὸ «ἢ ζητεῖτε ἀπόδειξη τοῦ Χριστοῦ

τὸ «ἡ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ;», καὶ τὸ «δοκῶ Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν», καὶ τὸ «ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐλάβομεν πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ Πνεῦμα υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κρᾶζομεν, Ἄββα ὁ Πατήρ», καὶ τὸ «ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκοτόυς 5 φῶς λάμπαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν»; Ταῦτα οὖν πάντα ὑπερηφανίας ὑμῖν λογισθήσονται ρήματα; Ὡ τῆς εὐθείας!

12 Εἰ δὲ καὶ τὸν τῆς ἐλλάμψεως τρόπον βούλη μαθεῖν, τὸν ἐγγινόμενον τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Κύριον, ἄκουε αὐτοῦ τοῦ Παύλου 10 λέγοντος· «ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν», εἴτ' οὖν σώμασιν. Ἐἰ δὲ μὴ ἔστι, φησί, 'τοιούτος τὰ νῦν, τί;' Διατί οὐκ ἔστιν, εἰπέ; "Ὅτι καὶ θέλοντά τινα', φησί, 'μὴ δύνασθαι οἶομαι γενέσθαι τοιοῦτον τὰ νῦν, ὡς καὶ μὴ θέλοντα, 15 μὴδὲ γίνεσθαι'. Εἰ τοίνυν καὶ θέλοντα λέγεις μὴ δύνασθαι, ποῦ θήσομεν τὸ «ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι», καὶ τὸ «εἰ θέλετε, θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες», καὶ τὸ «γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι»; Εἰ δὲ καὶ μὴ θέλοντα μὴδὲ γίνεσθαι, ἴδε ὅτι σὺ σεαυτὸν κατεδίκασας, μὴ θέλων μὴδὲ προαιρούμενος γενέσθαι· εἰ γὰρ θέλεις γενέσθαι, 20 δύνασαι.

13 Εἰ δὲ σὺ μὴ τοιοῦτος, ἀλλ' ἕτεροι πλεῖστοι, Θεοῦ βουλομένου, οὗς αὐτὸς ἀγνοεῖς. Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἥλιου ἑπτακισχιλίους εἶχεν ὁ Θεὸς τοὺς μὴ κάμψαντας γόνυ τῇ Βάαλ, πολλῶ μᾶλλον νῦν, ὅτε τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον πλουσίως ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς. 25 Εἰ δὲ μὴ ἀποδύεται τις πάντα καὶ γυμνὸς προσέρχεται καὶ ζητεῖ τοῦ λαβεῖν, τοῦ μὴ βουλομένου τὸ αἴτιον, οὐ τοῦ Θεοῦ. Ὡσπερ γὰρ τὸ πῦρ προθύμως τῆς ὕλης, ἴν' εἶπω, καὶ φυσικῶς ταύτης ἐπιλαμβάνεται, οὕτω καὶ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ζητεῖ ἄψασθαι, ἵνα καὶ

48. Β' Κορ. 13,3. 49. Α' Κορ. 13,3.

50. Ρωμ. 8,15. Βλ. Γαλ. 4,6. 51. Β' Κορ. 4,6.

52. Β' Κορ. 4,7. 53. Ἰω. 1,12.

πού όμιλεῖ μέσα μου»⁴⁸, καὶ τὸ «νομίζω ὅτι ἔχω Πνεῦμα Θεοῦ»⁴⁹, καὶ τὸ «ἐμεῖς δὲν ἐλάβαμε πνεῦμα δουλείας γιὰ νὰ φοβόμαστε πάλι, ἀλλὰ Πνεῦμα υἰοθεσίας, μὲ τὸ ὁποῖο κράζομε· Ἄββᾶ ὁ Πατήρ»⁵⁰, καὶ τὸ «ὁ Θεὸς πού εἶπε νὰ λάμψει φῶς ἀπὸ τὸ σκότος, αὐτὸς ἔλαμψε στὶς καρδιές μας»⁵¹; Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν θὰ τὰ θεωρήσετε ὡς λόγια ὑπερηφάνειας; Πῶ πῶ ἀνοησία!

12 Ἐὰν ὁμως θελήσεις νὰ μάθεις καὶ τὸν τρόπο τῆς ἐλλάμψεως πού συμβαίνει σ' ὄσους ἀγαποῦν τὸν Κύριο, ἄκουε τὸν ἴδιο τὸν Παῦλο πού λέγει· «ἔχομε αὐτὸν τὸν θησαυρὸ σὲ ὀστράκινα σκεύη»⁵², δηλαδὴ στὰ σώματα. Ἐὰν ὁμως, λέγει, δὲν ὑπάρχει σήμερα τέτοιος ἄνθρωπος, τί γίνεται; Πές, γιατί δὲν ὑπάρχει; Διότι, λέγει, καὶ νὰ θέλει ἀκόμη κάποιος, νομίζω ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ γίνει σήμερα τέτοιος, ὅπως κι ὅταν δὲν θέλει, δὲν γίνεται'. Ἐὰν λοιπὸν λές ὅτι κι ὅταν θέλει δὲν μπορεῖ, πῶς θὰ ἐκλάβομε τὸ «ὄσοι ἔλαβαν αὐτόν, τοὺς ἔδωσε ἐξουσία νὰ γίνουν τέκνα Θεοῦ»⁵³ καὶ τὸ «ἐὰν θέλετε, θὰ γίνετε ὅλοι θεοὶ καὶ υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου»⁵⁴, καὶ τὸ «γίνεσθε ἅγιοι, διότι ἐγὼ εἶμαι ἅγιος»⁵⁵; Ἐὰν ὁμως δὲν θέλεις καὶ δὲν γίνεσαι, γνώριζε ὅτι ἐσὺ κατεδίκασες τὸν ἑαυτό σου, ἐπειδὴ οὔτε θέλησες οὔτε προτίμησες νὰ γίνεις· διότι, ἐὰν θέλεις νὰ γίνεις, μπορεῖς.

13 Καὶ ἐὰν ἐσὺ δὲν εἶσαι τέτοιος, ὁμως, ἐπειδὴ τὸ θέλει ὁ Θεός, ὑπάρχουν ἄλλοι πάρα πολλοὶ τοὺς ὁποίους ἐσὺ ἀγνοεῖς. Πράγματι, ἐὰν ὁ Θεὸς στὴν περίπτωση τοῦ Ἡλία εἶχε ἐπτὰ χιλιάδες πού δὲν λύγισαν τὸ γόνατο στὴν Βάαλ⁵⁶, πολὺ περισσότερο τώρα, πού ἐξέχεε πλουσίως ἐπάνω μας⁵⁷ τὸ ἅγιο Πνεῦμα του. Ἐὰν ὁμως κάποιος δὲν ἀποδύεται τὰ πάντα καὶ δὲν προσέρχεται γυμνὸς νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ λάβῃ, αἰτία εἶναι ἐκεῖνος πού δὲν θέλει καὶ ὄχι ὁ Θεός. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἡ φωτιὰ μὲ προθυμία, θὰ ἔλεγα, καὶ ἀπὸ τὴ φύση τῆς προσβάλλει τὴν ὕλη, ἔτσι καὶ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος ζητεῖ ν' ἀνάψει τὶς ψυχές μας, γιὰ νὰ φωτίσει⁵⁸ καὶ

54. Ψαλμ. 81,6. 55. Α' Πέτρ. 1,16. 56. Βλ. Ρωμ. 11,4.

57. Βλ. Τίτ. 3,5 ἐ. 58. Βλ. Ματθ. 5,16. Φιλ. 2,15.

τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ λάμψη καὶ κατευθύνη δι' ὧν λάμπει τὰ τῶν πολλῶν διαβήματα, ὡς ἂν καλῶς ὀδεύοντες καὶ αὐτοὶ πλησιάσωσι τῷ πυρὶ καὶ εἷς καθ' εἷς ἢ καὶ πάντες, εἰ οἷόν τε, ὁμοῦ, ἀναφθῶσι καὶ ὡς θεοὶ λάμπωσιν ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἵνα ἐπευλογῆται καὶ πληθύνηται τὸ σπέρμα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ καὶ μὴ ἐκλείψῃ θεοειδῆς ἄνθρωπος, λάμπων ὡς φῶς ἐπὶ γῆς.

14 Ἐγὼ μὲν οὖν οὕτως οἶομαι τὴν ἀλήθειαν ἔχειν καὶ εἶναι τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς, οὗς αὐτὸς ἔπλασε καὶ ἐτίμησε καὶ ἐδόξασε πάλαι τῇ δόξῃ τῆς εἰκόνοσ ἀυτοῦ· ὑμεῖς δὲ ἴδετε καὶ δο-
10 κιμάσατε τὰ λεγόμενα παρ' ἡμῶν. Καὶ εἰ μὴ τὰ αὐτὰ τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς ἀγίοις καὶ θεοφόροις πατράσι φρονοῦμεν καὶ λέγομεν κατὰ τὰ εἰρημένα, καὶ τὰ τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων ρηθέντα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμεῖς δευτεροῦμεν, εἰ μὴ τὴν ἐν αὐτοῖς οὕσαν, κακῶς δὲ ἀποσβεσθεῖσαν ὑπὸ συλλογισμῶν ἀσυνέ-
15 των, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, ζωοποιὸν ἐνέργειάν τε καὶ δωρεὰν διὰ ἀποδείξεων ἐν πᾶσι τρανῶς ἀνάπτομεν καὶ τὸ φῶς ἤδη λάμπον ὑποδεικνύομεν, ἐξ αὐτῶν δηλονότι τῶν ἀγίων Γραφῶν πάντα καὶ συνιστῶντες καὶ λέγοντες, ἔστω μὲν ἐμοὶ ἀνάθεμα ἀπὸ Κυ-
20 ρίου Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ Πνεύματος ἀγίου ὡς διδάσκοντι παρ' ὃ οἱ θεῖοι ἀπόστολοι ἐδίδαξαν καὶ εὐηγγελίσαντο, ὑμεῖς δὲ μὴ μόνον τὰ ὧτα πρὸς τὴν ἀκρόασιν ἀποφράξῃτε, ἀλλὰ κάμῃ λίθοις βαλόντες ὡς ἀσεβῆ καὶ ἄθεον ἀποκτείνετε. Εἰ δὲ τὰ Δεσποτικὰ καὶ ἀποστολικὰ δόγματα, διαστρεφόμενα παρὰ τι-
25 στηρίζοντα καὶ διορθοῦντα τὴν ἐκείνων καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς διάνοιαν συλλεγόμενοι, τὴν ἀνάστασίν τε καὶ τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ αὐτὰ τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ μὴ ἐν ἐλπίσιν αὐτοῖς ἅπαντα προσδοκᾶν παραι-

59. Βλ. Ψαλμ. 36,23. 118,133.

60. Βλ. Γεν. 22,17. 28,3 ε.

61. Βλ. Ψαλμ. 21,24. 23,6. 104,6.

62. Βλ. Β' Παρλ. 6,16.

63. Γεν. 1,27· 2,7. Ψαλμ. 8,6.

αυτοὺς ποὺ βρίσκονται στὸν κόσμον καὶ νὰ κατευθύνει μ' αὐτοὺς ποὺ φωτίζει τὰ διαβήματα τῶν πολλῶν⁵⁹, ὥστε, βαδίζοντας κι αὐτοὶ σωστά, νὰ πλησιάσουν στὸ πῦρ καὶ ἕνας ἕνας ἢ καὶ ὅλοι μαζί, ἐὰν εἶναι δυνατό, νὰ ἀναφθοῦν καὶ νὰ λάμπουν ἀνάμεσά μας ὡς θεοί, γιὰ νὰ εὐλογεῖται καὶ νὰ πληθύνεται⁶⁰ τὸ σπέρμα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ⁶¹ καὶ νὰ μὴ ἐκλείψει⁶² ὁ θεοειδὴς ἄνθρωπος ποὺ νὰ λάμπει σὰν φῶς ἐπάνω στὴ γῆ.

- 14 Ἐγὼ λοιπὸν ἔτσι πιστεύω ὅτι κατέχω τὴν ἀλήθεια καὶ ὅτι ὑπάρχει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σὲ μᾶς ποὺ ὁ ἴδιος μᾶς ἐπλασε καὶ μᾶς τίμησε καὶ στὴν ἀρχὴ μᾶς δόξασε μὲ τὴ δόξα τῆς εἰκόνας του⁶³. Ἐσεῖς ὅμως γνωρίσατε καὶ ἐξετάσατε αὐτὰ ποὺ λέγονται ἀπὸ ἐμένα. Καὶ ἐὰν δὲν πιστεύω καὶ δὲν λέγω τὰ ἴδια ποὺ πιστεύουν καὶ λένε οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἅγιοι καὶ θεοφόροι πατέρες, καὶ δὲν ἐπαναλαμβάνω ὅσα ἀπὸ τὸν Θεὸ λέχθηκαν στὰ ἅγια εὐαγγέλια, ἐὰν τὴν ζωοποιὸ ἐνέργεια καὶ δωρεὰ, ποὺ ὑπάρχει σ' αὐτὰ καὶ ἡ ὁποία κάκῳς ἀποσβήσθηκε ἀπὸ ἀσύνητους συλλογισμοὺς, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτούς, δὲν τὴν ἀνάβω λαμπρὴ σ' ὅλους μὲ ἀποδείξεις καὶ δὲν δείχνω τὸ φῶς ποὺ ἤδη λάμπει, συνιστώντας δηλαδὴ καὶ λέγοντας ὅλα ἀπὸ τίς ἴδιες τίς ἅγιες Γραφές, ἃς εἶναι γιὰ μένα τὸ ἀνάθεμα ἀπὸ τὸν Κύριον Θεὸ καὶ Ἰησοῦ Χριστὸ⁶⁴ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐπειδὴ διδάσκω ἄλλα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ δίδαξαν καὶ εὐαγγελίσθηκαν οἱ θεῖοι ἀπόστολοι⁶⁵, καὶ ἐσεῖς ὄχι μόνο νὰ φράξετε τὰ αὐτιά σας γιὰ νὰ μὴ ἀκούετε, ἀλλὰ κι ἐμένα νὰ μὲ λιθοβολήσετε καὶ νὰ μὲ φονεύσετε ὡς ἀσεβῆ καὶ ἄθεο. Ἐὰν ὅμως ἀνορθῶνω τὰ δεσποτικὰ καὶ ἀποστολικὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα διαστράφηκαν ἀπὸ κάποιους, καὶ τὸ κάνω συλλέγοντας ὅσα ὑποστηρίζουν καὶ διορθῶνουν τοὺς συλλογισμοὺς ἐκείνων καὶ ὅσων τοὺς ἀκούουν, πάλι ἀπὸ τίς ἴδιες τίς θεῖες Γραφές, ἐὰν τοὺς συμβουλεύω καὶ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὰ ἴδια τὰ αἰώνια ἀγαθὰ νὰ μὴ τὰ προσδοκοῦν ὅλα ὡς ἐλπιζόμενα, ἀλλὰ τοὺς δι-

64. Ρωμ. 9,3. Γαλ. 1,8 ἐ. 65. Γαλ.1,8.

νοῦμεν, ἀλλὰ τὰ μὲν προκείμενα καὶ ἀποκαλυπτόμενα, φαινόμενά τε καὶ ὁρώμενα καὶ ὡς ἀρραβῶνας τοῖς ἐκλεκτοῖς καὶ σωθῆναι μέλλουσιν ἀπεντεῦθεν ἤδη διδόμενα ἐκδιδάσκωμεν, τὰ δὲ μετὰ θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν εἰς αὐτοὺς προτιθέμενα ἀποδειῖξαι καὶ βεβαιῶσαι προτεθυμήμεθα, οὐχὶ μᾶλλον ἀποδεκτοὶ αὐτοῖς καὶ πᾶσιν εἶναι ὀφείλομεν καὶ λίαν ἀγαπητοί, ὡς τῆς τελείας ἀγάπης ἔργον ἐπιδεικνύμενοι;

15 Ὡσπερ γὰρ ὁ κεκρυμμένον εὐρῶν θησαυρὸν καὶ ἑαυτῷ μόνῳ τηρήσας αὐτόν, ψεκτὸς παρὰ πάντων καὶ ὡς φιλάργυρος 10 κατακρίνεται, ὁ δὲ μὴ ἑαυτῷ κρύπτων, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ὑποδεικνύων καὶ φανερῶν καὶ ἀφιεῖς ἕκαστον λαβεῖν ὅσον βούλεται, πάντως ἐπαινετὸς καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἀποδεκτέος, οὕτω κάγῳ ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἔσομαι περαφρονῶν, λαλῶν Θεοῦ χάριτι. Καὶ γὰρ θησαυρὸν ἀποκεκρυμμένον ὑπὸ τῶν θείων Γρα- 15 φῶν ὄντα, μηνυθέντα μοι ὑπὸ ἁγίου ἀνδρὸς ἐν τόπῳ τινί, οὐ κατώκνησα διεγερθῆναι καὶ τοῦτον ἐρευνῆσαι καὶ ἰδεῖν, ἀλλὰ κάκεῖνόν μοι βοηθὸν γενέσθαι ἐξαιτησάμενος καὶ συνεργὸν καὶ λαβῶν, πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν καὶ πρᾶξιν τοῦ βίου καταλιπὼν καὶ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ μοι εἶναι τὸν θησαυρὸν ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ 20 διὰ γραμμάτων ἐδήλωσεν, ἐπιστάς, κόπῳ πολλῷ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὀρύσσειν, σκάπτειν, τὸν χοῦν ἔξω βάλλειν καὶ εἰς βάθος ποιεῖν οὐκ ἐπαυσάμην τὸ ὄρυγμα, ἕως ὁ θησαυρὸς διαυγάζειν σὺν τῷ χοῖ ἄνωθεν ἤρξατο. Ἐπὶ πολὺ οὖν κοπιάσας ἐξορύττων καὶ τὸν χοῦν ἀπορρίπτων, ὄλον τὸν κάτω που κείμε- 25 νον θησαυρὸν ἄνωθεν, ὡς οἶομαι, πάσης τῆς γῆς καὶ ἀμιγῆ καὶ παντὸς ρύπου καθαρὸν ἐφηπλωμένον τεθέαμαι, καὶ ὁρῶν ἀεὶ κρᾶζω καὶ οὕτω τοῖς διαπιστοῦσι καὶ κοπιᾶν καὶ ὀρύσσειν μὴ θέλουσιν ἐκβοῶ· Ἄεϋτε ἴδετε πάντες οἱ τὰς θείας διαπιστοῦντες Γραφάς· Τοῦτο δὲ ποιῶ τῷ Σολομῶντι πάντως πειθόμενος λέγοντι· «ἀδόλως τε ἔμαθον, ἀφθόνως τε μεταδίδωμι»· διὸ δὴ

66. Βλ. Β' Κορ. 1,22. Ἐφ. 1,14. 67. Βλ. Ματθ. 13,44.

68. Βλ. Β' Κορ. 11,17. 23.

69. Σοφ. Σολ. 7,13.

δάσκω ὅτι ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ ὑπάρχουν μπροστά μας, ἔχουν ἀποκαλυφθεῖ, φαίνονται καὶ τὰ βλέπομε καὶ ἤδη ἀπὸ ἐδῶ δίνονται ὡς ἀρραβώνας⁶⁶ στοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ σ' ὅσους πρόκειται νὰ σωθοῦν, ἐνῶ τὰ ἄλλα προθυμοποιήθηκα νὰ τοὺς ἀποδείξω καὶ νὰ τοὺς βεβαιώσω ὅτι θὰ τοὺς δοθοῦν μετὰ τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάσταση, δὲν πρέπει νὰ γίνω ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς ἀποδεκτὸς καὶ πολὺ ἀγαπητὸς, ὡς κάποιος πού τοὺς ἔδειξε ἔργο τῆς τέλειαις ἀγάπης;

- 15 Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδῆ ἐκεῖνος, πού βρῆκε κρυμμένο θησαυρὸ καὶ τὸν κράτησε μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του⁶⁷, θεωρεῖται ἀπὸ ὅλους μεμπτὸς καὶ κατακρίνεται ὡς φιλάργυρος, ἐνῶ ἐκεῖνος πού δὲν τὸν κρύβει, ἀλλὰ τὸν δείχνει καὶ τὸν φανερώνει σ' ὅλους καὶ ἀφήνει στὸν καθένα νὰ λάβει ὅσον θέλει, δέχεται ὅπωςδῆποτε ἔπαινο καὶ γίνεται ἀποδεκτὸς καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἔτσι κι ἐγὼ θὰ φανῶ στὰ πνευματικὰ νὰ εἶμαι παράφρονος, μιλώντας⁶⁸ μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅταν ἔλαβα μήνυμα ἀπὸ ἅγιο ἄνδρα ὅτι σὲ κάποιον τόπο ὑπάρχει ἀπὸ τὶς θεῖες Γραφές κρυμμένος θησαυρὸς, δὲν δίστασα νὰ σηκωθῶ γιὰ νὰ τὸν ἐρευνήσω καὶ νὰ τὸν δῶ, ἀλλὰ, ἀφοῦ παρακάλεσα κι ἐκεῖνον νὰ γίνει βοηθὸς μου καὶ τὸν πῆρα ὡς συνεργάτη, ἐγκαταλείποντας κάθε ἄλλη ἐργασία καὶ πράξη τῆς ζωῆς καὶ ἀφοῦ μοῦ φανέρωσε ὁ ἀγαθὸς ἄνδρας τὸν τόπο ὅπου ἦταν ὁ θησαυρὸς, πηγαίνοντας ἐκεῖ δὲν ἔπαυσα νὰ σκάβω σὲ βάθος τὸ ὄρυγμα, μέχρι πού ἄρχισε νὰ φαίνεται ἀπὸ ἐπάνω ὁ θησαυρὸς μαζί μὲ τὸ χῶμα. Ἀφοῦ λοιπὸν κοπίασα πολὺ σκάβοντας καὶ πετώντας τὸ χῶμα, καὶ εἶδα ἀπὸ ἐπάνω ἀπλωμένον κάτω ὄλον τὸν θησαυρὸ, ὅπως νομίζω, τῆς γῆς, ἀμιγῆ καὶ ἀπαλλαγμένο ἀπὸ κάθε βρωμιά, κράζω ἀπὸ τότε πού τὸν εἶδα καὶ φωνάζω πρὸς ἐκείνους πού δυσπιστοῦν καὶ δὲν θέλουν νὰ κοπιᾶσουν καὶ νὰ σκάψουν, αὐτά: "Ελᾶτε νὰ δεῖτε ὅλοι ἐσεῖς πού δυσπιστεῖτε γιὰ τὶς θεῖες Γραφές". Καὶ αὐτὸ τὸ κάνω ὑπακούοντας ὅπωςδῆποτε στὸν Σολομῶντα πού λέγει: «χωρὶς δόλο ἔμαθα καὶ χωρὶς φθόνο τὰ μεταδίδω»⁶⁹. Γι' αὐτὸ λοιπὸν αὐτὸ φωνάζω σ' ὅλους, ὅπως εἰπώθη-

τοῦτο οὕτω βοῶ τοῖς πᾶσιν, ὡς εἴρηται· Δεῦτε μάθετε ὅτι οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον, ἀλλ' ἤδη που πρόκειται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν καὶ ποδῶν ὑμῶν ὁ ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἀνεκκλάλητος θησαυρός. Δεῦτε πιστῶθητε ὅτι τὸ φῶς 5 τοῦ κόσμου ὁ θησαυρὸς οὗτος, ὃν ὑμῖν λέγω, ἐστί'.

16 Καὶ οὐκ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ τοῦτο λαλῶ, ἀλλ' αὐτὸς εἶπε καὶ λέγει ὁ θησαυρός· «ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ, ἐγὼ εἰμι ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως ὁ κατακρυπτόμενος ἐν τῇ γῆ, ἐγὼ εἰμι ὁ μαργαρίτης ὁ ὠνούμενος ὑπὸ τῶν πιστῶν, ἐγὼ εἰμι ἡ βασιλεία 10 τῶν οὐρανῶν ἢ ἐν μέσῳ ὑμῶν κρυπτομένη, καὶ καθὼς ὀρῶμαι ὑπὸ τῶν ζητησάντων καὶ εὐρόντων με νῦν, οὕτω λάμψω καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ἐπάνω πάντων αὐτῶν, ὡς νῦν εἰμι λάμπων (ἀποκεκρυμμένος ὢν) ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν. Ἐγὼ καὶ ἐνταῦθα, ὁ ἀχώρητος κατὰ φύσιν, ἐν ὑμῖν κατὰ χάριν γίνομαι 15 χωρητὸς καὶ ὁ ἀόρατος ὀρατός, οὐχ ὅσος εἰμι δεικνύμενος, εἰ καὶ ὄλος μένω ὀρώμενος, ἀλλ' ὅσον ἢ τῶν ὀρώντων με φύσις καὶ δύναμις ἐπιδέχεται. Ἐγὼ εἰμι ἡ ζύμη, ἣν λαβοῦσα ψυχὴ καὶ βαλοῦσα ἐν τῷ τριμερεῖ αὐτῆς, ἀναζυμοῦται καὶ ὅλη ἐμοὶ ὁμοία καθίσταται· οἶα γὰρ ἡ ζύμη, τοιοῦτος γίνεται καὶ ὁ ταύτη ἀναφύ- 20 ὄμενος σὺν τῷ ὕδατι καὶ τῷ ἄλατι ἄλευρος· σὺν ἐμοὶ γάρ, φησί, τῷ Υἱῷ ὑπάρχων ὁ ὁμοφυῆς μου Πατὴρ καὶ ὁ τούτου Παράκλητος, αὐτοὶ ἀντὶ ὕδατος καὶ ἄλως πεφύκασιν γίνεσθαι. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἀντὶ τοῦ αἰσθητοῦ παραδείσου νοητὸς τοῖς ἐμοῖς δούλοις παράδεισος γεγωνός, ἐν ᾧ τιθῶ πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς 25 ἐμὲ καὶ ἀναγεννωμένους διὰ τοῦ Πνεύματος, οἳ οὐκέτι δύνανται ἀμαρτάνειν, οὐδὲ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων ἰσχύει τι κατ' αὐτῶν· ἐγὼ γάρ εἰμι ἐν αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ καὶ νικῶσι τὸν κόσμον,

70. Ἐφ. 1,21. 71. Ἰω. 8,12. 9,5.

72. Βλ. Ἰω. 14,10. 73. Ἰω. 11,25.

74. Ματθ. 13,31. Μάρκ. 4,31. Λουκᾶ 13,19.

75. Ματθ. 13,44. 76. Ματθ. 13,46.

77. Λουκᾶ 17,21. Ἰω. 1,26.

78. Ματθ. 7,7. Λουκᾶ 11,9. 79. Ἐφ. 4,10.

κε· Ἐλᾶτε νὰ μάθτε ὅτι ὄχι μόνο στὸ μέλλον, ἀλλ' ἤδη κάπου μπροστὰ στὰ μάτια σας, στὰ χέρια καὶ στὰ πόδια σας βρίσκεται ὁ ὑπεράνω κάθε ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας⁷⁰ ἀνεκκλάλητος θησαυρός. Ἐλᾶτε νὰ διαπιστῶσετε ὅτι αὐτὸς ὁ θησαυρός, γιὰ τὸν ὁποῖο σᾶς ὁμιλῶ, εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου⁷¹.

16 Καὶ δὲν τὸ λέγω αὐτὸ ἐγὼ ἀπὸ μόνος μου⁷², ἀλλὰ τὸ εἶπε καὶ τὸ λέγει ὁ ἴδιος ὁ θησαυρός· «ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ⁷³, ἐγὼ εἶμαι ὁ κόκκος τοῦ συναπιοῦ⁷⁴ ὁ κρυμμένος μέσα στῆ γῆ⁷⁵, ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀγοραζόμενος ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μαργαρίτης⁷⁶, ἐγὼ εἶμαι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κρυμμένη ἀνάμεσά σας⁷⁷, καὶ ὅπως μὲ βλέπουν ἐκεῖνοι ποὺ μὲ ἐζήτησαν καὶ μὲ βρῆκαν τώρα⁷⁸, ἔτσι θὰ λάμπω σ' αὐτοὺς καὶ ἐπάνω ἀπ' ὅλους τοὺς, ὅπως λάμπω τώρα, ὄντας κρυμμένος, ἐπάνω ἀπὸ ὅλους τοὺς οὐρανοὺς⁷⁹. Ἐγὼ, ποὺ εἶμαι ἀχώρητος ὡς πρὸς τὴ φύση, γίνομαι χωρητὸς καὶ ἐδῶ ἀνάμεσά σας κατὰ χάρη, καὶ ἐγὼ ὁ ἀόρατος γίνομαι ὁρατός, ὄχι ὅσο εἶμαι πραγματικὰ (ἂν καὶ ὀλόκληρος μένω ὁρατός), ἀλλὰ ὅσο δέχεται ἡ φύση καὶ ἡ δύναμη ἐκείνων ποὺ μὲ βλέπουν. Ἐγὼ εἶμαι ἡ ζύμη, τὴν ὁποία παίρνοντας ἡ ψυχὴ καὶ τοποθετῶντας τὴν στὰ τρία μέρη τῆς καὶ ἀναζυμῶνεται καὶ ὀλόκληρη γίνεται ὁμοία μὲ μένα⁸⁰. Διότι ὅποια εἶναι ἡ ζύμη, τέτοιο γίνεται καὶ τὸ ἀλεῦρι ποὺ ἀνακατεύεται μαζί τῆς μαζί μὲ τὸ νερὸ καὶ τὸ ἀλάτι. Διότι λέγει μαζί μ' ἐμένα τὸν Υἱὸ βρίσκεται ὁ ὁμοφυῆς μου Πατὴρ καὶ ὁ Παράκλητός του, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴ φύση τοὺς λαμβάνουν τὴ θέση τοῦ ὕδατος καὶ ἀλατιοῦ. Ἐγὼ εἶμαι ποὺ ἀντὶ τοῦ αἰσθητοῦ παραδείσου γίνομαι γιὰ τοὺς δούλους μου νοητὸς παράδεισος, μέσα στὸν ὁποῖο θὰ βάλω⁸¹ ὅλους ποὺ πιστεῦουν σ' ἐμένα καὶ ἀναγεννήθηκαν διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁸², οἱ ὁποῖοι δὲν μποροῦν πλέον ν' ἀμαρτάνουν⁸³, οὔτε ὁ ἄρχοντας τοῦ κόσμου μπορεῖ νὰ κάνει κάτι ἐναντίον τους⁸⁴. Διότι ἐγὼ εἶμαι μέσα τους καὶ αὐτοὶ μέσα μου⁸⁵ καὶ νικοῦν τὸν κόσμ⁸⁶, ἐπειδὴ βρί-

80. Βλ. Ματθ. 13,33. Λκ. 13,21. 81. Βλ. Γεν. 2,8.

82. Βλ. Ἰω. 3,35. 83. Βλ. Α' Ἰω. 3,9. 84. Βλ. Ἰω. 14,30.

85. Βλ. Ἰω. 6,56. 15,4 ἐ. 86. Βλ. Α' Ἰω. 5,4 ἐ.

διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἔξω τοῦ κόσμου καὶ τὸν ἰσχυρότερον πάντων ἐμὲ μεθ' ἑαυτῶν ἔχειν. Ἐγὼ εἶμι ἡ φωτοειδῆς πηγὴ τοῦ ἀθανάτου ρεῖθρου καὶ ποταμοῦ, ἐν ᾗ οὐ μετὰ θάνατον ἀλλὰ καθ' ὥραν οἱ ἐμὲ φιλοῦντες ἀπὸ ψυχῆς λούονται τῷ ἀπορρέοντι ὕδατι ἐξ ἐμοῦ καὶ παντὸς ρύπου καθαίρονται τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ ἀπαστράπτουσιν ὅλοι, ὥσπερ λαμπὰς καὶ ὡς εἶδος ἀκτῖνος ἡλιακῆς. Ἐγὼ εἶμι ὁ ἀντανίσχων καθ' ὥραν ἐν τούτοις ὡς ἐν πρωὶ καὶ ὀρώμενος ἥλιος νοερῶς, καθὼς καὶ πρῶην ἐν τοῖς προφήταις ἐνεφάνιζον ἐμαυτὸν καὶ αὐτοὶ ὀρῶντες ἀνύμνου, ἐπικαλούμενοί με ἀεὶ· «τὸ πρωὶ» γάρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, «εἰσάκουσόν μου, τὸ πρωὶ παραστήσομαί σοι καὶ ἐπόψει με»· καὶ ἕτερος· «τότε ραγήσεται πρῶιμον τὸ φῶς σου καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ», ὅτε δηλονότι καὶ σὺ τὰς ἐντολάς μου τηρήσεις'.

17 Καὶ τί πάντα λέγειν πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀγάπην οὕτω καταναγκάζομαι, ὅσα ὁ Θεὸς διψῶν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς φθέγγεται, ἀλλ' ἢ πάντως, ἵνα διὰ πάντων μαθόντες πεισθήσθε ὅτι οἱ καθήμενοι ἐν σκότει τὸ μέγα φῶς λάμπον βλέπειν ὀφείλουσιν, εἴπερ ὅλως ἐμβλέπουσι, καὶ ἵνα μὴ τινες ἐξ ὑμῶν 20 λογίζωνται ὅτι ἔλαμψε μὲν, ἀδύνατον δὲ τοὺς ἔτι ὄντας ἀνθρώπους ἐν σώματι καθορᾶν αὐτό. Εἰ γὰρ μὴ ἦν δυνατόν, τί καὶ ἔλαμψε καὶ λάμπει μὴ καθορώμενον ὑπ' αὐτῶν; Μᾶλλον δὲ τὸ μὲν φῶς ἀεὶ ἦν καὶ ἀεὶ ἔλαμπε καὶ λάμπει ἐν τοῖς κεκαθαρμένοις, καὶ ἐν τῷ σκότει ἔφαινε καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε, 25 καὶ νῦν λάμπει καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ καταλαμβάνει, εἴτ' οὖν οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ. Τὸ δὲ 'νῦν' εἰπεῖν, ὅτι ἀνέτειλε τῷ ἐν σκότει καθημένῳ λαῶ, τὸ ἄρτι εὐδοκῆσαι ἀποκαλυφθῆναί ἐστιν εἰς οὖς καὶ ἐμφανίζεται· οἱ γὰρ ἄλλοι ἐν τῇ σκοτίᾳ ὄντες οὐ καταλαμβάνουσιν αὐτό. Ὁ γὰρ ἀόρατος ὤφθη, τὸ μὲν διὰ τοῦ σώματος τοῖς

87. Βλ. Ἰω. 15,18. 17,14-16.

88. Βλ. Λουκᾶ 11,22. Α' Κορ. 1,25.

89. Βλ. Ἰω. 4,14. 90. Ψαλμ. 5,3. βλ. 12,3.

91. Ἦσ. 58,8. 92. Βλ. Ἦσ. 9,2.

σκονταί έξω ἀπὸ τὸν κόσμον⁸⁷ καὶ ἔχουν μαζί τους ἐμένα τὸν ἰσχυρότερο ἀπὸ ὄλους⁸⁸. Ἐγὼ εἶμαι ἡ φωτεινὴ πηγὴ⁸⁹ τοῦ ἀθανάτου ὕδατος καὶ ποταμοῦ, μέσα στὴν ὁποία λούζονται μὲ τὸ ὕδωρ ποὺ ρεεὶ ἀπὸ ἐμένα ὅσοι μὲ ἀγαποῦν μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ τους ὄχι μετὰ θάνατον, ἀλλὰ συνεχῶς, καθαρίζουν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ ἀπὸ κάθε ρύπο καὶ ὀλόκληροι ἀστράπτουν σὰν λαμπάδα καὶ σὰν κάποια ἡλιακὴ ἀκτίνα. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἥλιος ποὺ ἀνατέλλω κάθε στιγμὴ μπροστὰ τους, ὅπως τὸ πρωὶ ὁ ἥλιος, καὶ γίνομαι ὀρατὸς νοερῶς, ὅπως καὶ προηγουμένως ἐμφανιζόμενοι στοὺς προφῆτες κι αὐτοὶ βλέποντάς με μὲ ὕμνοῦσαν καὶ μὲ ἐπικαλοῦνταν πάντοτε· διότι λέγει ὁ Δαβὶδ, «τὸ πρωὶ ἄκουσέ με, τὸ πρωὶ θὰ παρουσιασθῶ μπροστὰ σου καὶ θὰ μὲ δεῖς»⁹⁰. Καὶ ἄλλος λέει, «τότε θὰ ραγήσει πρῶιμα τὸ φῶς σου καὶ ἀμέσως θὰ ἀνατείλουν τὰ ἰάματα σου»⁹¹», ὅταν δηλαδὴ καὶ σὺ τηρήσεις τὶς ἐντολές μου'.

- 17 Καὶ γιατί ἀναγκάζομαι ἔτσι νὰ λέγω πρὸς τὴν ἀγάπη σας ὅλα ὅσα ὁ Θεὸς λέγει πρὸς ἐμᾶς διψώντας γιὰ τὴ σωτηρία μας; Ὅπωςδήποτε γιὰ νὰ μάθετε καὶ νὰ πεισθεῖτε μὲ ὅλα ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ κάθονται σὲ σκοτάδι, ὀφείλουν νὰ βλέπουν τὸ μέγα φῶς ποὺ λάμπει⁹², ἐὰν βέβαια βλέπουν ἐξ ὀλοκλήρου πρὸς αὐτό, καὶ γιὰ νὰ μὴ νομίζουν μερικοὶ ἀπὸ ἐσᾶς ὅτι τὸ φῶς ἔλαμψε βέβαια, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ δοῦν ὅσοι ἀκόμη εἶναι ἄνθρωποι μὲ σῶμα. Διότι, ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸ αὐτό, γιατί ἔλαμψε καὶ λάμπει χωρὶς νὰ βλέπεται ἀπὸ αὐτούς; Μᾶλλον λοιπὸν τὸ φῶς ὑπῆρχε πάντοτε⁹³ καὶ πάντοτε ἔλαμπε καὶ λάμπει στοὺς καθαρούς· ἔφεγγε στὸ σκοτάδι καὶ τὸ σκοτάδι δὲν τὸ κατανίκησε⁹⁴, καὶ τῶρα λάμπει καὶ τὸ σκοτάδι δὲν τὸ κατακυριεύει οὔτε τὸ ἀγγίζει. Μὲ τὸ νὰ πεῖ ὅτι «τώρα» ἀνέτειλε στὸν λαὸ ποὺ καθόταν σὲ σκοτάδι⁹⁵, σημαίνει ὅτι εὐδόκησε ν' ἀποκαλυφθεῖ τώρα σ' αὐτούς στοὺς ὁποίους καὶ ἐμφανίζεται⁹⁶, διότι οἱ ἄλλοι, βρισκόμενοι μέσα στὸ σκοτάδι, δὲν τὸ ἀντιλαμβάνονται. Ἐμφανίσθηκε δηλαδὴ ὁ ἀόρατος σωμα-

93. Βλ. Ἰω. 1,1-4. 94. Ἰω. 1,5.

95. Ἦσ. 9,2. 96. Βλ. Ἰω. 14,20 ἐ.

αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς πᾶσι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἀπίστοις τε καὶ πιστοῖς, ἐγνώσθη δὲ καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ τῆς θεότητος ἀπεκαλύφθη μόνοις ἐκείνοις τοῖς διὰ τῶν ἔργων πιστοῖς, οἵτινες καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτόν· «ἰδοὺ ἡμεῖς, Κύριε, ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι»· τῷ δὲ εἰπεῖν «πάντα» συνέκλεισε τὰ τε κτήματα καὶ χρήματα καὶ θελήματα καὶ τὸ καταφρονῆσαι καὶ αὐτῆς τῆς προσκαιροῦ ζωῆς καὶ βδελύξασθαι ταύτην διὰ τὸ γεύσασθαι αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἐνυποστάτου καὶ αἰωνίου ζωῆς, τὸ γὰρ ἡδύτερόν ἐστι πάντως καὶ προτιμότερον, ὅπερ ἐστὶν αὐτὸς ὁ
 10 Θεός.

18 Ἄλλὰ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ὧ πατέρες καὶ ἀδελφοί, σπουδάσαι μετασχεῖν τῆς τοιαύτης ζωῆς, ἣτις τὸ φῶς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ τοὺς μετέχοντας αὐτοῦ ἀγιάζον καὶ θεοὺς τῇ θέσει ἀπεργαζόμενον. Καὶ τῶν τοσοῦτων λό-
 15 γων, ὧν λελάληκα πρὸς ὑμᾶς, μὴ ἐπιλάθησθε, ἀλλὰ πρῶτον μὲν αὐτοὶ μάθετε πράσσειν ἀεὶ τὸ καλὸν καὶ οὕτω διδάξατε ἄλλους τοῦτο ποιεῖν, ἵνα ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας ὑμῶν ἔμπρακτος ὑπάρχη καὶ εὐπαράδεκτος τοῖς ἀκούουσιν. Εἰ δ' οὖν, ἐγὼ ἀθῶος ἐκ πάντων ὑμῶν εἰμι, οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγ-
 20 γεῖλαι ὑμῖν τὰ λαληθέντα μοι καὶ γνωρισθέντα καὶ προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ προσκυνητοῦ καὶ ἀγίου αὐτοῦ Πνεύματος περὶ τῶν ὑψηλῶν δωρεῶν καὶ χαρισμάτων τοῦ συνανάρχου Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτοῦ, ὧν τοῖς ἐμπόνως ζητοῦσι τὴν μέθεξιν διὰ πίστεως δίδωσιν ἀεὶ καὶ μέχρι
 25 τοῦ νῦν ὁ αὐτὸς ὁ ἀγαθὸς καὶ εὐεργέτης Θεὸς ἡμῶν, ὧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

τικῶς σ' ὄλους ἐκείνους πού τόν εἶδαν μέ τούς αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς πιστοὶ καὶ ἄπιστοι, γνωρίσθηκε ὅμως καὶ ἀποκαλύφθηκε τὸ φῶς τῆς θεότητάς του μόνο σ' ἐκείνους τούς ἔμπρακτα πιστούς, οἱ ὅποιοι καὶ τοῦ ἔλεγαν· «νά, Κύριε, ἐμεῖς ἀφήσαμε τὰ πάντα καὶ σ' ἀκολουθήσαμε»⁹⁷. Μὲ τὸ νὰ πεῖ «πάντα», συμπεριέλαβε καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰ χρήματα καὶ τὶς ἐπιθυμίες καὶ τὸ νὰ περιφρονήσομε καὶ τῆ ἴδια τὴν πρόσκαιρη ζωὴ καὶ νὰ τῆ σιχαθοῦμε, γιὰ νὰ γευθοῦμε ἐκείνη τὴν ἴδια τὴν ἐνυπόστατη καὶ αἰώνια ζωὴ, διότι αὐτὸ εἶναι ὅπως δὴποτε τὸ γλυκύτερο καὶ προτιμότερο, πού εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

- 18 Ἄλλὰ σᾶς παρακαλῶ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὄλους σας, νὰ φροντίσετε νὰ συμμετάσχετε σ' αὐτὴ τὴν ζωὴ, ἢ ὅποια εἶναι τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ, τὸ ἴδιο τὸ ἅγιο Πνεῦμα, πού ἀγιάζει ὄσους συμμετέχουν σ' αὐτὸ⁹⁸ καὶ τούς καθιστᾷ θέσει θεοῦς. Καὶ μὴ λησμονήσετε τούς τόσους λόγους πού ἀπηύθυνα πρὸς ἐσᾶς, ἀλλὰ πρῶτοι ἐσεῖς μάθετε νὰ κάμνετε πάντοτε τὸ καλὸ κι ἔτσι διδάξετε νὰ τὸ κάμνουν κι οἱ ἄλλοι⁹⁹, γιὰ νὰ εἶναι ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας σας¹ ἔμπρακτος καὶ εὐκολαπαράδεκτος στοὺς ἀκροατές. Ἄλλιῶς ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ ὄλους ἐσᾶς ἀθῶος², διότι δὲν στάλθηκα γιὰ νὰ μὴ σᾶς ἀναγγεῖλλω³ ὅσα μοῦ λέχθηκαν καὶ μοῦ γνωστοποιήθηκαν καὶ μοῦ προστάχθηκαν ἀπὸ τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστὸ διὰ τοῦ προσκυνητοῦ καὶ ἁγίου του Πνεύματος καὶ ἀφοροῦν τὶς ὑψηλές δωρεές καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα αὐτοῦ, τὰ ὅποια δίνει πάντοτε καὶ μέχρι σήμερα σ' ἐκείνους πού μέ κόπο ἐπιζητοῦν τὴ μέθεξη διὰ τῆς πίστεως ὁ ἴδιος ὁ ἀγαθὸς καὶ εὐεργέτης Θεός μας, στὸν ὅποιο ἀρμόζει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο!

97. Ματθ. 19,27.

98. Βλ. Ἑβρ. 6,4.

99. Βλ. Ματθ. 5,19.

1. Βλ. Α' Τιμ. 4,6. 5,17.

2. Βλ. Ματθ. 27,24. Πράξ. 20,26.

3. Πράξ. 20,27. βλ. 20.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οί αριθμοί παραπέμπουν κατά σειρά για τὰ χωρία τῆς Γραφῆς στο
κεφάλαιο, τὸ στίχο καὶ τὴ σελίδα πού βρίσκονται, ἐνῶ γιὰ τὰ ὀνό-
ματα καὶ πράγματα ἀπλῶς στὴ σελίδα πού βρίσκονται.

1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς

	Γένεσις		28	3έ.	492
1	1	472		16	274
	3	134. 472	49	33	240
	26	140			
	27	422. 452. 492		Ἔξοδος	
	31	432	3	2	186
2	7	306. 422. 492	7	1	164
	8	496	11	19	422
	9	306	17	6	402
	15	68	18	32	418
3	1	306	33	11	418
	6	326	36	26	422
	15	284			
4	1	134.306		Λευϊτικὸν	
	3-8	136	15	31	204
6	7	402			
7	14-15	274		Ἀριθμοὶ	
8	13	402	20	17	488
12	1	224		Δευτερονόμιον	
	7	224	4	35	218
15	13	170		39	218
17	4-5	224	12	15	336
	8	224		22έ.	336
19	-	258	17	12	62
	17	420	18	7	62
22	17	492	31	28	472
27	12	182	32	7	472

32	7	472		5	284
	33	278	23	6	492
	Κριταί		26	10	248
			29	12	278
7	5	224	32	6	472
				14	332
	Βασιλειῶν Α'		33	5	260. 270
				6	456
8	14	194		15	66. 180
18	18	128		19	92. 156. 376
	Βασιλειῶν Β'		34	14	214
				17	196
20	9-10	150		26	476
7	18	128	36	23	492
	Παραλειπομένων Β'			27	66. 180
				29	224
6	16	492	39	1	96
	Τωβίτ		41	9	214
			42	2	214
13	2	80	48	1	138
	Ἑσθήρ			13	94. 388
				21	94. 388
4	8	184	50	9	286
	Μακκαβαίων Α'			12	270
				12-13	256
				13	92
3	13	64		19	156. 200. 272. 352.
	Ψαλμοί		51	9	280
			54	1	240
1	1	38		6	410
2	8ε.	392		16	278
	11	50	56	5	402
5	7	486	57	5	374. 408
8	1	164	67	2ε.	396
	6	26. 492		2-3	218
9	28	192. 434		12	436
12	3	498	68	16	278
13	3	278	72	25	26
18	11	290. 352. 402	76	11	192
19	3	332	77	7	216
	5	180		57	116
21	21	196	79	16	218
	24	492	81	6	138. 233. 490
	26	64	83	6	60. 312
22	4	202		12	64. 162
			85	13	108

86	7	242		11	230
89	10έ.	434		12	278
94	6	410. 362. 486	3	7	472
96	3	368	6	4	224
	5	218		5	900
103	8	402	9	18	420
	15	282	22	8	48
104	6	492	23	25	274
105	39	372	27	1	336
106	9	128	28	14	204
	10	136			
111	6	248		Ἐκκλησιαστικῆς	
	9	54. 192. 416	4	10	234
114	3	276			
115	1	248		ῥαῖσμα ῥαῖμάτων	
117	26	114			
	27	114	1	6	216
118	32	142. 270	2	5	252
	62	418	5	8	252
	103	352. 402			
	105έ.	396		Σοφία Σολομῶντος	
123	7	90	3	6έ.	52
127	2	432		30	442
129	7	276	7	3	24. 404
131	3	418		13	494
	4	224. 274		26	232
138	9	434	9	15	124
	12	370	10	18	106. 234
	18έ.	38	11	15	418
139	3	278		19	326
140	3	102	17	5-6	216
144	19	150		19-20	218
149	1	64		29	216
			30	37	318
	Ἰὼβ				
1	21	46			
2	3	66			
	6	274			
	8	274		Σοφία Σειράχ	
6	18	278	7	3	434
30	25	444		13	444
	30	216	15	3	72. 86
42	3	274	16	10	278
			27	20	336
	Παροιμίαι		29	9	480
1	7	260	32	21έ.	332

51	26	74	5	9	368
	Ἄμώς			Ἰεζεκιήλ	
6	6	282	16	25	202
8	11	36	33	3-5	194
				6	204
	Ἴωνᾶς		34	3	198
4	8	48. 214. 300		4	234
			39	19	198
	Ζαχαρίας			Δανιήλ	
1	3	120			
9	16	196	2	33	392
			3	39	56. 92
	Μαλαχίας			Ματθαῖος	
4	2	380. 442. 446			
	Ἡσαΐας		3	11ἔ.	294
			4	1-7	80
5	5ἔ.	286		4	428
	20	472		17	118. 120. 412. 440.
	21	472	5	3	376. 440
6	9	188		4	410. 420. 440.
8	21-22	214		4-6	444
9	2	498		4-8	448
25	8	402		4-11	446
26	10	352		5	30. 224. 442
29	11	296		6	96. 442
40	18	218		7	30. 442
48	10	192		8	30. 58. 156. 232. 236.
49	21	278			406. 444. 474.
50	6	350. 352. 358		9	444
58	8	368. 498.		10	30. 446
				11ἔ.	446
	Ἱερεμίας			12	96. 434. 448
3	15	180		13	156. 364
15	11	176		13-14	200
	17	272		14	156. 364
	18	284		15	458. 460
	19	170		16	490
20	9	210		18	440
31	10	82. 348		19	202. 338. 440. 448. 500
				39	348
				45	380
	Βαροὺχ		6	1	96
3	38	356		6	78. 328. 368. 440.
4	13	396		22	462

	24	334. 348		29	56. 170. 300. 376.
	25	36. 94		30	164. 286
	26	96	12	31	450
	31	94		32	54. 450
	31-32	94		36	100.276.338.384.426
	33	94. 430		42	256
7	2	348	13	4	414
	6	388		9£.	366
	7	142. 144. 480. 496		11	200. 474
	7-8	120. 270		13	452
	7£.	372		19	414
	11	120		22	214
	13	52. 54. 372		24-30	70
	14	50		23	72
	15	234. 382		25	394
	16£.	384		26	78
	22	30		30	72
	23	30. 144. 344		31	496
	94£.	286. 292. 312		31-32	192
	24-25	474		33	496
	26-27	80		36-43	70
	29	446		38	396
8	11	434		40-42	72
	24	392		44	494. 496
	29	114. 218		46	154. 496
9	11	224. 392		55	392
	17	340	15	7	402
	30	202		11	72
	35	224		14	382.400
10	20	364. 484	16	16	392
	22	318		17	32. 394
	24	318		19	360.376.378.464.466
	28	318		23	228
	31	96		24	52. 222. 358
	33	352		24£.	50. 52
	35	50		26	436
	37	222. 418	17	1-6	224
	37-38	222	18	7	228
	38	222		18	360. 376. 378. 464.
	39	376. 436.		32	40
11	12	52	19	17	404
	15	366		21	52. 358. 376
	19	392		22-23	52
	25	418		27	42. 376. 500
	27	482		30£.	328
	28	120. 400. 448	21	13	202. 422

	31	224		21	228
	44	58		22	228
22	10-13	474		23	228
	11	410		24	434
	11-13	26. 434		25	228
	13	334. 344. 352		51	228
	32	224		67	228. 358
	37-39	90		73	230
23	6	328		75	230
	6ξ.	408	27	24	500
	12	166	1	26	358
	13	400	28	19	44
	15ξ.	400			
	16	400			
	30	230.390			
24	17ξ.	278	1	242	114
	24	394	2	16	392
	25	58		22	340
	30	28. 108. 352	3	11	218
	35	262		17	472
	36	242		29	472
	40	242	4	7	208
	45	428		8	72
	45ξ.	412		9	108
25	1-8	458		14	192
	1-12	30	19	214	
	8	30. 138. 460		20	72. 436
	10	334. 344. 480		27ξ.	432
	11	344		31	496
	12	300. 344		38	392
	18	476. 480	6	3	352
	21	162		31	230
	23	162	7	6	402
	24-25	162	8	38	352
	25	218	9	25	374
	26	40		35	170.198.226.328.
	26ξ.	324	10	21	376
30	352			28	42. 376
33	410			30	48
	34	144		37	226
	35-36	144. 432		40	226
	35-38	38		43	122
	40	36. 42. 432		44	226
	41	26. 72		47-48	250
	42	36	12	26	28
26	12	230		29-31	90
				30	446

Μάρκος

13	11	364		20	34
	13	318		22	498
	15ε.	278		31	256
	16	420		33	458. 460
	22	394		34	462
14	21	434		35	462
15	15	358		36	462
16	19	392		52	292. 460. 464
			12	10	450. 486
	Λουκάς			19	324
1	2	204		22-29	94
	14	106. 254		23	36
	33	28		29-30	94
	35	332		34	48
	79	360. 366. 368. 372		42	428. 438. 474
2	10ε.	360	46	26	
	19	84	13	19	496
	22	344		21	496
3	5	312		24	52
4	1-12	80		25	30
	22	392		27	30. 344
	34	114		28	352
5	37ε.	340		29	192
6	1	432	14	9ε.	324
	21	410		10	226
	29	348		11	124. 166. 328
	37	332		26	118
	38	348		46	354
	43	180. 474	15	2	392
	49	80		7	120. 418
7	34	392		10	418
8	10	474		20	418
	11	192		21	28
	12	414		22	410
	13	350		23	324
	16	458. 460	16	8	26
	18	460. 462		13	334
9	23	52		19	280
	26	352	17	10	228. 238
10	20	226		21	142. 448. 480. 496.
22	482			31	420
11	9	142. 144. 480. 496	18	13	254. 424
	9ε.	372		14	124. 166. 328
	9-10	120. 270		28	42
	13	120. 270	19	20-21	162
	15	452	21	17	108

	19		52		24	112. 294
	27		28. 352		35	432
	34		382	5	17	390
22	44		392		24	84
	62		230		35	460
23	32		230		39	290. 360. 410.
	34		356		44	28. 70. 346
24	38		214	6	6ξ.	86
	45		464		33	168. 428
	49		230		35	428
					37	120
	Ἰωάννης				45	364
					56	496
1	1		472		63	290
	1-4		498		68	86
	3		392. 472	7	37	120
	5		366. 498	8	12	380. 496
	9		58		23	164
	12	26. 28. 294. 444.	456.		24	276
			490		34	368
	13	26. 32. 294.	376.		44	18
	14		342		46	110
	16		160		51	120
	17		364		4	142. 336
	18		140	9	5	380. 496
	25		108		35-38	250
	26		420	10	1	380
	33		454		1-14	382
2	15		202		3	374. 464
	16		422		5	126
3	3	24. 26. 28. 30.	140.		7	380. 464
			294. 454. 468.		7ξ.	380
	3ξ.		372		8	380
	5		140. 468		9	206. 374. 380. 464.
	5ξ.		454		15	482
	6		24		27	126
	7		138		38	390
	8		140		9-10	460
	10		372	11	10	142. 336. 460
	11		366		25	380. 496
	16		90		26	120. 496
	20		370. 368		33	202
	35		482. 496		6	376
	36		144. 290	12	35	142. 336. 460
4	6		392		36	26. 142
	10ξ.		286		43	70
	14		498			

13	5-26	228		23	356
	8	228	19	11	376. 396
	9	228		40	230
	13	228	20	17	478
	23	228	0	22ξ.	376. 464.
	26	228	21	4	114
	34	82		15	206
	35	82		16	206
14	1-2	230		19	226
	2	244. 464		19-20	226
	6	464		21	226
	6ξ.	380			
	10	140. 496			
	10ξ.	390			
	12	264	1	5	454. 466
	15ξ.	466		8	230
	20	466	2	3	230
	20ξ.	498		5	392
	21	116. 120. 292		46	384
	23	116.120.292.468. 480	3	17	228
	26	466	4	24	354. 392
	30	496	5	1-5	54
1 5	4	140	6	4	194. 198
	4-7	480		5	194
	5	32	7	15	226
	6	140		51	404. 486
	9ξ.	306	8	16	298
	13	28		18	484
	13ξ.	104		18-20	182
	18	498		18-23	486
	19	280. 362		20	486
	20	464	10	41-42	224
	26	342. 466	11	6	454. 466
16	7	342. 466	14	3	484
	13	464. 466		22	44. 122
	14	466	16	17	114
17	14	280	19	2	32
	20-21	482		5	298
	21	140. 468. 482	20	20	500
	22-23	482		26	500
	23	140. 468. 482. 484.		27	500
	24	482		32	484
	25	140			
	26	140			
18	8-9	140	1	11	480
	22	354. 356		21	452
				21ξ.	340

Πράξεις

Ρωμαίους

	25	70		10	46. 408. 434
	29	70	15	1	170. 198
2	3	202			
	6	46			Κορινθίους Α'
	12	360	1	20ξ.	410
	13	368		25	498
	19	382		27	488
3	20	66. 278		28	488
5	10	444		30	380. 442
	12	276	2	6-7	360
6	5	108		9	62. 128. 262. 270
	9	280. 282		10	312
	16	376		13	288
	16ξ.	374		16	136. 138. 292. 366. 462.
	23	276			480. 488
7	22	72. 366	3	6	224
	25	364. 366		9	18
8	6	56. 362		19	364
	6ξ.	286		16	422
	6-7	56		18	372
	11	340	4	3	168. 332. 448
	14	450		5	212
	15	480. 490		11	94
	17	22. 26. 144. 292. 354.		21	202
		456. 466	5	5	310
	26	468		8	382. 406
	27	56	6	9ξ	348. 380
	28	450		15	44
	33	446		19	340. 378. 422
9	3	492	8	8	94
	5	378. 400. 426. 460. 472	9	19	226
11	4	490		22	226. 258
	33	128		25	334
	36	374	10	7	90
12	1	376. 378		10	90
	2	474		11	400
	3	56. 78. 90	11	1	18
	4	190		16	378
	6	78. 364		28	440
	7	318. 474	12	3	112
	8	444		8	450
	28	48		11	450
13	13	70. 434		12-27	190
	14	30		27	190
	9	224		27ξ.	44
14	9	224	13	3	490

	4	90	7	2	478
	8	234		10	52
	11	126		11	82.98
	12	156.270	8	9	36.42.356.442
14	14-15	254	9	7	48
	24	368	10	2	168
	25	78.370		12ξ.	294
	33	378		18	178
15	8	374	11	1	90
	10	430		2	180
	33	318		10	90
	42-43	44		13	394
	44	124		17	494
	47-49	314		23	162.494
	48ξ.	314		27	30.234
	49	388		31	240
	50	388	12	2	20
	53ξ.	298		2-3	152
16	17	344		3	20
				11	162
	Κορινθίους Β'			14	46
			13	3	366.490
1	5	108		5	440
	9	430		12	154
	12	180			
	22	494			
2	4	86			
3	3	136.342.350.364	1	8	136.492
	6	364		8ξ.	492
	10	130	2	16	66
	15	122	3	10	360
	17	364.470		23	360.364.366
4	6	340.342.490		24	364
	7	340.342.490		27	30.44.298.370
	8	166.402	4	3	364.366
	16	56		5	368
	18	124		6	468.480.490
5	2-3	434		7	368
	8	170.230.240.242		18	90
	10	408		21	368
	14	482		31	368
	15	298	5	1	366
	20	444		16	360.364.378
6	5	30.234		17	100
	11-13	194		20	124
	14	134		22	58
	16	292.368.468		22-23	72

Γαλάτας

	24	54		3	72
6	2	194		7	354
	3	136. 142. 410		8	116. 338. 344
	14	94. 362. 376		15	402. 490
15	1	170		16	200. 212
			3	8	442
	Ἐφεσίους			10	108
1	7	42		12	480
	14	494		13	234. 404
	20-21	164		20	22. 124
	21	110. 496		21	20
	23	190	4	13	342
2	2	450			
	3	54. 372. 376. 430		Κολοσσαεῖς	
	6	114	1	5	26
	7	42		17-18	190
	13	444		22	344. 376. 378
	17	444		24	190
3	9	140. 166		24ε.	344
	16	72		26	140. 166
4	1	32		28	118. 194. 376. 378. 414
	5	470	2	3	206. 410
	10	356. 496		12	30. 86
	14	72. 118. 124. 126. 192.		14	108
		206. 316. 332		19	190
	13-14	126	3	5	26. 292. 376
	22	360		9	314
	24	314		9ε.	298
	29	78		10	314
	31	200		11	248. 484
5	1	354. 448			
	2	378		Θεσσαλονικεῖς Α'	
	5	70	1	9	374
	8	26. 30. 368. 370.	3	2	194
	13	368. 458	4	1	200
6	2	180. 212		17	124
	5	34. 394	5	4ε.	368
	7	82. 320. 374			
	11	172		Θεσσαλονικεῖς Β'	
	16	156	2	8	218
	19	104. 436	3	6	204
				11	204
	Φιλιππησίους				
1	5	154		Τιμόθεον Α'	
	15	124			
2	1	86	1	9	364

	9ξ.	346	2	3	362
	17	184		9	108
	19	116		11-12	44
2	4	320	3	1	22
	5	184	4	12	136
3	7	326		13	46. 408
	8	194		15	262. 392. 456
	9	180	5	4	378
	15	200. 374	6	1	472
4	3	184		4	458. 500
	6	474. 500		8	70. 72
	7	474		20	102
	8	56. 348	7	26	110
	10	18	9	24	378
	13	84. 322	10	1	360. 366
	14	484		19-20	400
5	17	474. 500		24	86
	21	480		29	142
6	7	46	11	9	224
	8	430		13	100
	13	116. 466		38	260
	15ξ.	466	12	14	54. 406
	16	126. 184. 218. 468		29	206. 458
			13	18	42
	Τιμόθεον Β'			21	36
1	12	162		Ἰακώβου	
2	12	196. 354. 474			
	21	342. 344	1	4	196
	26	326		17	474. 486
3	5	54		23	440
	12	446		27	378
	16	64. 406. 458		27ξ.	442
4	2	86. 194	2	10	438
	7	236		16	48
				17	30
	Τίτον			18	30.114.256.258. 400
				19	114
1	16	262. 300		22	256
2	13	452		26	30. 114
	14	474	3	2	228
3	5ξ.	490		3	78
	6	402		8	78. 416
				13	98
	Ἐβραίους			15ξξ.	450
1	3	232		17	92
	14	194. 286	4	8	120

	14	416	3	3	138
	17	368		9	80. 332. 428
45	2-3	48		16	138. 294
	3	50			
	7	192			Ἰωάννου Α'
	20	198	1	5	138. 366. 470
				6	462
				7	396
	Πέτρου Α'				
1	8	238. 240. 246. 254	2	15	26. 54. 324. 442
	9	360. 408	3	1	472
	15	448		9	496
	16	66. 490		16	28. 186. 198. 246
	17	98		24	480. 488
	18-19	142	4	12-13	140
2	2	166		13	488
	12	98		15-16	140
	22	276. 356		20	446
	25	198	4	4έ.	496
3	2	80		8	470
4	10	486		20	110. 166. 470
5	1	358			
	4	196. 374			Ἰωάννου Γ'
	7	156	1	9	366
	Πέτρου Β'				
					Ἀποκάλυψις
1	9	366			
	21	484	2	7	366
2	1	394		11έ.	366
	9	478		27	392
	10	372	3	17	324. 434. 478
	19	334		18	370
	22	302	7	9	410

2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων

	A	160. 162. 166. 178. 186. 188. 194
		198. 208. 210. 220. 222. 228.
Ἄβραάμ	60.	234. 240. 258. 268. 306. 310.
ἀγαθοεργία	44.	320. 322. 338. 378. 402. 446.
ἀγαθότης	158. 188. 248. 268. 364.	472. 482. 486. 494.
	468. 486. 478. 482.	
ἀγαθωσύνη	72.	ἀγάπη τελεία 338.
ἀγαλλίασις	106. 164. 254. 300. 448.	ἀγιασμός 84. 322. 380.
ἀγανάκτησις	86.	ἀγιότης 68.
ἀγάπη	22. 28. 30. 34. 38. 42. 60. 72.	ἀγνωσύνη 24. 62. 408. 478. 484.
	86. 90. 102. 104. 134. 154. 158.	ἀγνεία 30. 192. 238.
		ἀγνωσία 134. 136.

- άγρυπνία 30. 56. 78. 80. 148. 234. 308.
 330.
 Ἄδαμ 68. 134. 306. 326.
 άδηφαγία 416.
 άθανασία 292. 454. 466.
 άθλιότης 88. 242.
 αίρεσις, -εις 394. 398. 400. 452.
 αίρετικός, -οί 394. 396. 398. 406.
 αίσθησις έμπαθής 292.
 αίσχροκέρδια 194.
 αίσχύνη 168. 174. 216. 352. 354. 370.
 372. 442.
 άκακία 188. 382. 406.
 άκηδία 124. 152.
 άκηδία δαίμονος 98.
 άκρασία 308.
 άκτημοσύνη 264.
 άλαζονεία 408.
 Ἄλεξάνδρεια 38.
 άλήθεια 130. 268. 304. 320. 342. 364.
 380. 392. 464. 466. 486.
 άλλοίωσις 92. 266. 294. 300. 302.
 310. 312. 470.
 άμάρτημα, -τα 78. 90. 102. 236. 268.
 286. 338. 368. 378.
 άμαρτία 36. 38. 50. 58. 66. 66. 68. 70.
 80. 90. 108. 110. 144. 150. 156.
 162. 162. 216. 236. 262. 298.
 306. 320. 324. 328. 338. 340.
 344. 346. 356. 368. 376. 392.
 402. 420. 426. 450. 454. 456.
 464.
 άμαρτία σαρκική 238.
 άμαρτωλός, -οί 120. 160. 216. 218.
 224. 254. 262. 352. 392. 418. 424.
 426. 430. 436.
 άμέλεια 76. 90. 140. 362. 456.
 άμφιβολία 468.
 άνάβασις 160.
 άναγέννησις 292. 294. 456.
 άνάθεμα 492.
 άναισθησία 84. 122. 136. 142. 402.
 άναισχυντία 376.
 άνακαίνισις 294. 454.
 Ἄνανίας 54.
 άνάπauσις 88. 244.
 άνάστασις 106. 108. 110. 112. 114.
 362. 492. 494. 496.
 άνδρεία 330.
 άνελεημοσύνη 46.
 άνθρωποκτόνος 346.
 Ἄννας 356.
 άνομία 30. 420. 422. 424.
 άνταπόδοσις 54. 284.
 άντίδοσις 164.
 Ἄντώνιος (μοναχός) 236.
 Ἄντώνιος ό Μέγας 394. 432.
 άοργησία 186.
 άπάθεια 62. 78. 192. 220. 234. 384.
 432.
 άπάτη 18.
 άπιστία 28. 134. 136. 214. 428.
 άπόγνωσις 164. 230.
 άπλότης 188. 406.
 Ἄπολλώς 224.
 άποταγή 264.
 άπροσπάθεια 338.
 άπώλεια 18. 38. 186. 266. 486.
 άργία 36. 68. 98. 156. 304. 308. 318.
 άργολογία 82. 98. 100. 102. 384.
 άρετή 18. 20. 30. 32. 56. 60. 64. 66.
 72. 78. 80. 86. 88. 118. 158. 170.
 190. 192. 194. 196. 198. 202.
 220. 226. 240. 254. 260. 290.
 292. 302. 304. 310. 312. 314.
 316. 324. 340. 346. 384. 412.
 440. 458. 472.
 άρρενοκοίτης 346.
 άρσενοκοίτης 346.
 άρσενοφθορία 346.
 άρχιερωσύνη 134.
 άσέβεια 400.
 άσχημοσύνη 354.
 άτιμία 184. 354. 440.
 αύθάδεια 184. 226.
 αύτεξούσιον 248.
 άφεις 352.
 άφθασρία 112. 298. 454. 492.
 άφιλαργυρία 338.
 άφοβία Θεοῦ 374.

ἀφροσύνη

Β

Βάαλ 490.

βάπτισμα 42. 44. 402. 422. 454. 466,
 βασιλεία 40. 144. 262. 286. 390. 400.
 470. 480.

βασιλεία αἰώνιος 162.

βασιλεία τοῦ Θεοῦ 94. 348. 372. 430.
 474.

βασιλεία τῶν οὐρανῶν 22. 26. 38. 52.
 54. 60. 86. 120. 292. 326. 336.
 354. 356. 358. 406. 428. 436.
 440. 448. 454. 466. 474. 4492.
 496.

Βασίλειος ὁ Μέγας 396. 400. 450.

βδέλυγμα 320.

Βεελζεβούλ 452.

βίος ἐπαινετὸς 64.

βλάβη 20. 452.

βλασφημία 400. 450.

βοήθεια 246.

Γ

γαλήνη 298.

γαστριμαργία 44. 76. 124. 304. 306.
 326. 348. 384.

γαυρίαμα 416.

Γεώργιος 250.

γνώσις 132. 134. 188. 216. 292. 374.
 472. 474.

γνώσις ἑλληνική 288.

γνώσις ἐνθεος 206.

γνώσις πνευματική 250. 288.

γνώσις σαρκική 134.

γνώσις τοῦ Θεοῦ 128.

γνώσις τῶν Γραφῶν 288.

γονυκλισία 92. 330.

Γρηγόριος ὁ Θεολόγος 260.

Γρηγόριος ὁ Νύσσης 396. 404.

Δ

δαιμόνιον, -α 452.

δαίμων 36. 82. 114. 136. 218. 226.
 262. 310. 326. 420. 422. 452.

δάκρυ, -α 24. 42. 56. 58. 90. 144. 150.
 176. 204. 316. 318. 402. 404.
 406. 414. 422. 424. 442.

Δαυὶδ 138. 248. 250. 256. 360. 362.
 4024. 454. 4742. 498.

διαβολή 72.

διάβολος 18. 26. 72. 80. 90. 326. 328.
 450.

δικαιοσύνη 34. 70. 94. 96. 202. 364.
 374. 380. 430. 442. 446.

διπλόη 383.

δισταγμὸς καρδίας 428.

διχόνοια 176.

διαφθορά 308.

διψυχία 382. 428.

διωγμὸς 394. 396.

δόλος 72.

δόξα 60. 62. 64. 70. 86. 104. 110. 130.
 132. 144. 156. 166. 168. 172.
 176. 188. 206. 212. 232. 234.
 270. 286. 292. 294. 312. 332.
 358. 368. 378. 436. 456. 500.

δόξα αἰώνιος 26.

δόξα ἀνεκδιήγητος 246.

δόξα ἐπίγειος 376.

δόξα παρὰ ἀνθρώπων 28. 62. 198.

δόξα παρὰ Θεοῦ 28.

δόξα θεία 296.

δόξα πρόσκαιρος 26.

δόξα τοῦ κόσμου 352.

δόξα φθαρτή 352.

δοξολογία 82. 314. 318. 320.

δουλεία 50. 62. 364. 366. 490.

δυσπιστία 382.

Ε

ἐγκράτεια 56 72. 88. 94. 190. 322.
 326.

ἐγκράτεια καθαρτική 98.

εἰκόνα (κατ') 422.

εἰρήνη 72. 88. 222. 240. 298. 444.

εἰρηνοποιός, -οὶ 444. 446.

ἐκδίκησις 202.

Ἐλαιῶν ὄρος 432.

ἐλάττωμα, -τα 78. 240.

ἐλεημοσύνη 30. 34. 38. 40. 192. 444.

ἐλεήμων, -ες 442.
 ἐλευθερία 54. 124. 364.
 Ἐλισσαϊὲ 150.
 ἔλλαμψις 146. 254. 260. 294. 342.
 452. 490.
 Ἐλλην, -ες 484.
 ἐλπίς 212. 216. 242. 338. 492.
 ἐλπίς ἀδίστακτος 256.
 ἐμπάθεια 18. 68.
 ἐνοίκησις 294.
 ἔνωσις 482. 484.
 ἐξομολόγησις 18. 58. 242. 332.
 ἐξουδένωσις 440.
 ἐξουσία ἱερέων 376.
 ἔπαινος 64.
 ἔπαρσις 196.
 ἐπιβουλή 170. 336.
 ἐπίγνωσις 36. 122. 238. 320. 464.
 ἐπιθυμία 54. 70. 80. 102. 138. 180.
 182. 196. 242. 282. 306. 376.
 378.
 ἐπιθυμία γάμου 304.
 ἐπιθυμία ἐμπαθῆς 294.
 ἐπιθυμία κακῆ 292.
 ἐπιθυμία πονηρῆ 76. 146. 298.
 ἐπιθυμία σαρκὸς 32.
 ἐπιθυμία φυσικῆ 100.
 ἐπισκέψασθαι ἑαυτοὺς 436. 438.
 ἐπιφοίτησις 54.
 ἐρεσχηλία 102.
 ἐρίθεια 72.
 ἔρις 70. 124.
 ἔρωσ (θεῖος) 146. 154. 210. 234.
 Εὔα 306.
 εὐεργεσία 160. 476.
 Εὐθύμιος 170. 394. 396. 432.
 εὐλάβεια 18. 82. 98. 100. 234. 384.
 εὐπάθεια 156. 196.
 εὐπραξία 244.
 εὐσέβεια 54. 56. 348. 474.
 εὐσπλαγχνία 262.
 εὐτέλεια 406. 488.
 εὐφροσύνη 106. 152. 164. 192. 216.
 218. 232. 270.
 εὐχαριστία 50. 106. 322.

Ζ

ζῆλος 70. 72. 124. 346.
 ζημία 82. 84. 98.
 ζόφος νοητὸς 78.
 ζωῆ 118. 144. 290.
 ζωὴ αἰώνιος 30. 50. 56. 58. 84. 144.
 166. 290. 292. 296. 436. 500.
 ζωὴ ἀκῆρατος 246.
 ζωὴ ἀτελευτήτος 222.
 ζωὴ μακαρία 244. 404.
 Ζωσιμᾶς 38. 100.

Η

ἡδονὴ 54. 70. 72. 84. 102. 150. 156.
 160. 176. 180. 182. 186. 190.
 196. 208. 286. 304. 422. 456.
 Ἡλιοῦ 150. 490.

Θ

θάνατος 40. 104. 118. 142. 160. 176.
 180. 264. 336. 338. 344. 354.
 358. 362. 418. 420. 424. 428.
 4340. 436. 480. 494. 498.
 θέλημα (ἀνθρώπων) 104. 484. 500.
 θέλημα ἴδιον 170. 222. 302.
 θέλημα οἰκεῖον 268.
 θέλημα σαρκὸς 376.
 θέλημα τοῦ Θεοῦ 178. 188. 394. 474.
 Θεόδωρος μεγαλομάρτυς 76.
 θεοσέβεια 204.
 Θεοτόκος 252. 398.
 Θεοφύλακτος 210.
 θησαυρὸς 496.
 θλιψις 52. 54. 56. 58. 176. 222. 282.
 324. 328. 418. 446.
 θυμηδία 102. 106. 350.
 θυμὸς 192. 196. 200. 350. 442.
 θύρα (ὁ Υἱὸς) 464. 468.
 θυσία 376.
 θυσιαστήριον 378.

Ι

Ἰακώβ 492.

ιερόσυλος, -οι 376.
 ιερωσύνη 374. 484.
 ιλαρότης 48. 444.
 Ἰορδάνης 38.
 Ἰουδαῖος, -οι 122. 202. 392. 450. 484.
 Ἰσραὴλ 372.
 Ἰωάννης (ὁ Εὐαγγελιστής) 228. 472.
 Ἰὼβ 442.
 Ἰωάννης ὁ τῆς Κλίμακος 422.
 Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος 396.
 Ἰωνᾶς (πατὴρ Πέτρου) 392.
 Ἰωσήφ (μνηστήρ Θεοτόκου) 392.
 Ἰωάννης (ὁ Πρόδρομος) 454. 466.

Κ

καθαρότης τῆς καρδίας 30.
 κάθαρσις 404.
 Καϊάφας 356.
 κακία 18. 68. 70. 160. 182. 202. 284.
 304. 382. 406. 488.
 κακοπάθεια 30. 56. 346.
 κατάγνωσις 174.
 καταδίκη 304. 360.
 κατάκριμα 98. 324.
 κατάκρισις 98. 372.
 κατάνυξις 58. 78. 92. 122. 200. 316.
 330. 338. 402. 404. 422. 424.
 430. 432. 442.
 κατάρα 182.
 καταφρόνησις 78. 292.
 κατήφεια 80.
 κατήχησις 436.
 καύχησις 90.
 κενοδοξία 72. 224. 384.
 κλαυθμὸς 404.
 κόλασις 264.
 κραιπάλη 78.
 κρῖμα 186. 324. 382.
 κρίσεως ἡμέρα 264. 336.

Λ

λαθροφαγία 80.
 λαμαργία 304.
 ληστής, -αῖ 338. 380. 382.
 λογισμοὶ αἰσχροὶ 338.

λογισμοὶ ἀλλότριοι 464.
 λογισμοὶ ἐμπαθεῖς 236.
 λογισμοὶ πονηροὶ 76. 80.
 λοιδορία 354.
 λοῖδορος, -οι 348.
 λύπη 48. 52. 214. 282. 300. 416. 418.
 Λὼτ 258.

Μ

μακαριότης 64. 66. 232.
 μακροθυμία 72. 348.
 Μαρία Αἴγυπτία 38. 100.
 Μαρία (Θεοτόκος) 392. 398.
 Μᾶρκος (μοναχὸς) 250.
 ματαιότης 216. 238. 296.
 μεγαλορρημοσύνη 482.
 μέθεξις 500.
 μέθυσος, -οι 348.
 μέριμνα 240. 244.
 μετάνοια 18. 42. 44. 56. 58. 78. 80. 90.
 98. 108. 118. 142. 144. 150. 156.
 166. 202. 204. 242. 2252. 286.
 298. 320. 330. 338. 368. 372.
 420. 422. 426. 430. 432. 436.
 454. 478. 480.
 μίμησις 260.
 μισαδελφία 124.
 μῖσος 72. 134. 136. 346.
 μνησικακία 72. 124.
 μοιχεία 370.
 μυστήριον, -α 166. 204. 290. 294.
 366. 372. 374. 430. 453. 472.
 474. 478.
 Μωσῆς 164.

Ν

νάρκωσις 152.
 νεκρότης 362.
 νέκρωσις τοῦ ἰδίου θελήματος 222.
 νηστεία 30. 56. 74. 76. 78. 80. 90. 92.
 106. 148. 190. 234. 308. 348.
 νῆψις 92.
 Νικόδημος 372. 454.
 νόμος 360. 366. 438.
 νουθεσία 220. 244.

νωθρότης 84.

Ξ

ξενιτεία 318. 320.

ξηροκοιτία 418.

Ο

όδύνη 418.

οΐησις 72. 142. 480.

οΐησις πονηρά 362.

οίκονομία 48. 374. 388. 452.

όκνηρία 44. 224. 350.

όλιγοψυχία 420.

όλιγωρία 106.

όργή 86. 192. 200. 350.

όργή του Θεού 144. 182. 194. 202.

όρκος 208.

Π

παιδοφθορία 370.

παράδεισος 18. 68. 134. 306. 496.

πάθη ψυχικά 32.

πάθος, -η 26. 28. 42. 54. 58. 68. 70.

80. 100. 102. 170. 186. 210. 304.

306. 312. 346. 384. 412. 430.

446.

παραίνεσις 420.

παρακοή 148.

παραπληξία 376.

παρθενία 180. 238.

παρθένοι μωραί 30.

παρρησία 200. 230. 238. 394.

Πάσχα 92. 102. 106.

Παῦλος 224. 318. 340. 348. 362. 430.

466. 4740. 484. 490.

Παχώμιος 170.

πειρασμός, -οί 30. 52. 54. 56. 58. 78.

96. 188. 222. 230. 266. 282. 310.

312. 336. 350. 358. 406.

πένθος 122. 242. 404. 440. 442.

πενία 434.

περιέργεια 72.

περιφάνεια 410.

Πέτρος 228. 392. 484.

πικρία 54.

Πιλᾶτος 356.

πίστις 28. 30. 36. 42. 72. 76. 78. 84.

114. 116. 118. 120. 134. 150.

154. 156. 160. 178. 208. 210.

218. 230. 238. 240. 242. 248.

256. 258. 260. 262. 264. 268.

286. 332. 338. 390. 398. 452.

464. 468. 482. 500.

πίστις ἐνδιάθετος 248.

πίστις ὀρθόδοξος 64.

πλάνη 268.

πλεονεξία 26. 40. 50.

πλημμέλημα, -τα 446.

πλοῦτος 282.

πόθος 234. 242. 244. 260. 310.

πολυλογία 82.

πολυῦπνία 304. 308.

πονηρία 30. 68. 180. 382. 396. 406.

πορνεία 346.

πορνεῖον 202.

πόρνος, -οί 346.

πρᾶος-πραεῖς 442.

πραότης 30. 72. 186. 192. 202. 348.

προαίρεσις 78. 88. 108. 160. 192. 210.

248. 304. 402.

πρόθεσις ὀλόψυχος 264.

προθυμία 74. 92. 104. 210. 238. 314.

320.

προσευχῆ 194. 200. 246. 422.

προφητεία 256. 484.

πρωτοκαθεδρία 408.

πτωχεία 38.

πῦρ αἰώνιον 26. 72. 428.

Ρ

ραθυμία 44. 68. 72. 76. 90. 98. 104.

260. 266. 350. 406. 406. 456.

Σ

Σάββας 170. 394. 396. 432.

Σατανᾶς 170.

Σίμων βᾶρ Ἰωνᾶς 392.

Σίμων ὁ Μάγος 136. 486.

σιωπή 82. 88. 98. 318. 320. 338.
 Σκύθης, -αι 248.
 σκότωσης 184. 266.
 Σόδομα 258.
 Σολομών 494.
 σοφία 260. 366.
 σοφία ἀνθρωπίνη 288.
 σοφία ἔνθεος 206.
 σοφία τοῦ κόσμου 296.
 σταυρὸς 52. 108. 222. 358. 426.
 στενοχωρία 324.
 Στέφανος ὁ Νέος 396.
 στυγνότης 418.
 συγγνώμη 98. 108.
 συγκατάβασις 158. 164. 406.
 συγχώρησις 350.
 συμβουλή 220.
 Συμεὼν ὁ Στουδιώτης 64. 404. 478.
 συμπάθεια 30. 258. 478.
 συμφορὰ 40.
 συνουσία 304.
 σωτηρία 18. 22. 36. 38. 46. 56. 74. 76.
 88. 144. 172. 178. 188. 206. 220.
 360. 362. 372. 386. 406. 408.
 430. 444. 454. 498.
 σωφροσύνη 306. 338.

Τ

ταλαιπωρία 420.
 τάλαντον 476. 478. 480. 484.
 ταπεινοφροσύνη 122.
 ταπείνωσις 20. 98. 108. 122. 150. 162.
 164. 166. 186. 198. 200. 228.
 232. 234. 238. 240. 248. 2862.
 310. 316. 328. 352. 354. 376.
 378. 384. 402. 450. 452. 472.
 τελειότης 56. 118. 166. 192.
 τελώνης, -αι 392.
 τιμὴ 168. 172. 184. 500.
 Τιμόθεος 466.
 τιμωρία 40. 262. 282. 370.
 τόλμη 184.
 τρόμος 34. 50. 118. 160. 200. 394.
 410.

τρυφή 26. 198.
 τύφος 408.

Υ

ὕβρις 350. 354. 440.
 υἰοθεσία 28. 292. 456. 490.
 ὑπακοή 164. 264. 268. 300. 338. 348.
 352.
 ὑπερηφανία 72. 328. 406. 488. 490.
 ὑπομονή 50. 52. 56. 58. 88. 96. 160.
 188. 194. 200. 222. 402. 406.
 ὑπομονή τῶν πειρασμῶν 30.
 ὑπόστασις 398.

Φ

φθόνος 70. 72. 124. 136. 168. 346.
 φθορὰ 160. 3034. 318. 326.
 φιλανθρωπία 32. 128. 158. 164. 192.
 238. 342. 454. 456. 478.
 φιλαργυρία 70. 124. 186.
 φιληδονία 44. 124
 φιλοδοξία 124. 130. 178. 186.
 φιλονεικία 96. 350.
 φλυαρία 384.
 φόβος 34. 50. 118. 176. 394. 410.
 φόβος Θεοῦ 200. 256. 286. 330. 338.
 366.
 φόβος Κυρίου 260. 284.
 φρόνημα 54. 56. 92. 286. 314. 316.
 362.
 φρόνημα ὀρθόδοξον 64.
 φρόνημα σαρκὸς 56.
 φρόνημα χοϊκὸν καὶ γεῶδες 88.
 φῶς ἀδιάλειπτον 258.
 φῶς ἀπρόσιτον 468.
 φῶς γνώσεως 464. 468.
 φῶς (θεῖον) 138. 142. 146. 160. 200.
 206. 218. 254. 268. 290. 302.
 360. 364. 366. 368. 374. 468.
 472.
 φῶς τοῦ κόσμου 496.
 φωτισμὸς 260. 294. 316. 318. 452.
 464.

Χ

χαμευνία 30. 418.
 χαρά 48. 72. 150. 160. 232. 282. 300.
 320. 350. 418. 434. 448.
 χαρά άνεκκάλητος 246.
 χάρισμα 64. 70. 148. 188. 190. 192.
 206. 270. 340. 450. 480. 484.
 488. 500.
 χειροτονία 378.
 χρηστότης

χριστοκάπηλος, -οι 394.

Ψ

ψευδαπόστολος, -οι 394.
 ψευδοδιδάσκαλος, -οι 336. 394.
 ψεῦδος 208. 486.
 ψευδόχριστος, -οι 394.

Ω

ώφέλεια 80. 264.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7-16
ΚΕΙΜΕΝΟ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	18-501
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ Η΄	18-33
Περὶ τελείας ἀγάπης καὶ τίς ἡ ταύτης ἐνέργεια...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ Θ΄	34-61
Περὶ ἐλεημοσύνης ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ Ι΄	62-73
Περὶ μετοχῆς πνεύματος ἁγίου καὶ ἁγιωσύνης καὶ τελείας ἀπαθείας ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΑ΄	74-87
Περὶ νηστείας ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄	88-105
Περὶ ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΓ΄	106-117
Περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΔ΄	118-133
Περὶ μετανοίας καὶ ἀρχῆς βίου μοναδικοῦ.	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΕ΄	134-145
Περὶ ἐμπαθοῦς καὶ ἀπίστου καὶ πονηρᾶς διαθέσεως ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ΄	146-157
Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΖ΄	158-167
Περὶ θεωρίας καὶ ἀποκαλύψεως καὶ πεφωτισμένης εὐχῆς ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΗ΄	168-207
Περὶ μεθόδων τοῦ πονηροῦ, ὧν ὑποβάλλει τοῖς κουφοτέροις καὶ φιλοπρωτεύουσιν, ὅποτεν ὁ ποιμὴν ἐξ ἀνθρώπων γένηται	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΘ΄	208-219
Ὅτι οὐ χρὴ ἐπὶ μόνοις τοῖς λόγοις καὶ ταῖς ὑποσχέσεσι θαρραεῖν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ’ ἐκ τῶν ἔργων τὸ πιστὸν βεβαιοῦσθαι τῶν λόγων αὐτῶν ...	

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ Κ΄	220-135
Περὶ ἀποταγῆς καὶ ἐκκοπῆς θελήματος ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑ΄	236-247
Περὶ μνήμης θανάτου ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΒ΄	248-271
Περὶ πίστεως ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΓ΄	272-287
Περὶ μετανοίας καὶ φόβου Θεοῦ ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΔ΄	288-299
Περὶ γνώσεως πνευματικῆς ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΕ΄	300-313
Περὶ ἀλλοιώσεων ψυχῆς τε καὶ σώματος ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΣΤ΄	314-333
Περὶ ἀρχῆς βίου λίαν ἐπωφελοῦς καὶ σωτηρίου ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΖ΄	334-359
Περὶ τοῦ μὴ ἀμελῶς ἔχειν περὶ τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΗ΄	360-389
Περὶ τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐγγινομένης τοῖς ἀγωνιζομένοις καὶ πρὸ τοῦ θανάτου νεκρώσεως ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΘ΄	390-413
Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λέγειν, ὅτι ἀδύνατον νῦν εἰς ἄκρον ἐλθεῖν ἀρετῆς τὸν βουλόμενον καὶ τοῖς πάλαι ἀμιλληθῆναι ἀγίοις ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ Λ΄	414-437
Περὶ μετανοίας καὶ ἀρχῆς ἐπαινετοῦ βίου ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΛΑ΄	438-449
Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἕκαστον ἑαυτὸν ἐπισκέπτεσθαι καὶ τὰ καθ’ ἑαυτὸν ἐπιμελῶς ἐρευνᾶν ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΛΒ΄	450-457
Περὶ βλασφημίας	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΛΓ΄	458-475
Περὶ μετοχῆς Πνεύματος ἀγίου ...	
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΛΔ΄	476-501
Ὅτι οὐκ ἀκίνδυνον τὸ διδόμενον ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ τάλα- ντον κατορύττειν ...	
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ	503-523
1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς.	503-516
2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων.	516-523

Φωτοστοιχειοθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘ. ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Άρμενοπούλου 30 – Τηλ. 200 621 – Θεσσαλονίκη

Έκτύπωση Ώφσετ: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΦΩΤΗ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΝΟΥ
Κατσιμίδου 30 – Τηλ. 928 592 – Θεσσαλονίκη

Βιβλιοδεσία: Αφοι ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ
Λαχανά 17 – Τηλ. 839 414 – Θεσσαλονίκη
